

ΘΡΑΚΙΚΑ

ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ
ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΟΝ ΥΠΟ ΤΟΥ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ
"ΘΡΑΚΙΚΟΥ ΚΕΝΤΡΟΥ,"

*Βραβευθὲν ὑπὸ τῆς ἐν Παρισίοις Ἑταιρείας
πρὸς ἐπίσχυσιν τῶν ἑλληνικῶν σπουδῶν*

ΤΟΜΟΣ ΟΓΔΟΟΣ

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ
ΓΡΑΦΕΙΑ ΘΡΑΚΙΚΟΥ ΚΕΝΤΡΟΥ : ΟΔΟΣ ΒΟΥΛΗΣ 20^α
1937

ΙΣΤΟΡΗΜΕΝΟΝ ΕΚ ΘΡΑΚΗΣ ΑΝΤΙΜΗΝΣΙΟΝ

Τῷ Σεβασμωτάτῳ Μητροπολίτῃ Φιλίππων
καὶ Νεαπόλεως κ. κ. Χρυσστόμῳ, διὰ τὸ
φιλόρχαϊον ἐνδιαφέρον Του, εὐχαριστήριον
ἀφιέρωμα.

Ὁ φιλόρχαϊος Μητροπολίτης Φιλίππων καὶ Νεαπόλεως κ. Χρυσστόμος, εἰς τὴν ἐπαρχίαν τοῦ ὁποίου ἔχουν ἐγκατασταθῆ σήμερον ἀναπνέοντες τὸν ἐλευθερον ἑλληνικὸν ἀέρα πολλοὶ Θραῖκες πρόσφυγες, περιέσωσεν, ἵνα καταθέσῃ εἰς τὸ Μουσεῖον Καβάλλας, τὸ ἐνταῦθα μελετώμενον ἐξωγραφημένον θρακικὸν ἀντιμήνσιον, μεταφερθὲν μεταξὺ ἄλλων ἐκκλησιαστικῶν σκευῶν ἐκ Θράκης εἰς τινὰ τῶν ἐκκλησιῶν τῆς ὑπαίθρου χώρας τοῦ Νομοῦ Καβάλλας.

Τὸ ἀντιμήνσιον ἀποτελεῖται ἐκ δύο συνερροαμένων τεμαχίων λινοῦ ὑφάσματος χειροῦφάντιου (διαστ. 0,61×0,51 μ.). Ἐνὸς δηλ. πρασίνου ἐξωτερικοῦ «εἰλητοῦ», τὸ ὁποῖον καλύπτει καὶ ὡς παρυφὴ πέριξ τὸν κίτρινόχρου «ἐνδύτην ἢ κατασάρκιον»¹⁾ καὶ τοῦ τελευταίου τούτου, ἐπὶ τοῦ ὁποίου καὶ ἀφ' οὗ προηγουμένως κατέστη λεῖον τὸ ὕφασμα διὰ τινος ἀλοιφῆς ὁμοιοχρώμου, εἶναι ἐξωγραφημένα αἱ παραστάσεις. (εἰκ. 1).

Ἡ διατήρησις τῶν παραστάσεων εἶναι σχετικῶς καλή, πλὴν τῶν σημείων τοῦ σταυρωτοῦ διπλώματος τοῦ ἀντιμηνσίου καὶ τῆς πρὸς τοὺς ἱερουροῦντας πλευρᾶς του, ὅπου ἡ χρῆσις παρέσυρεν τὰς παραστάσεις.

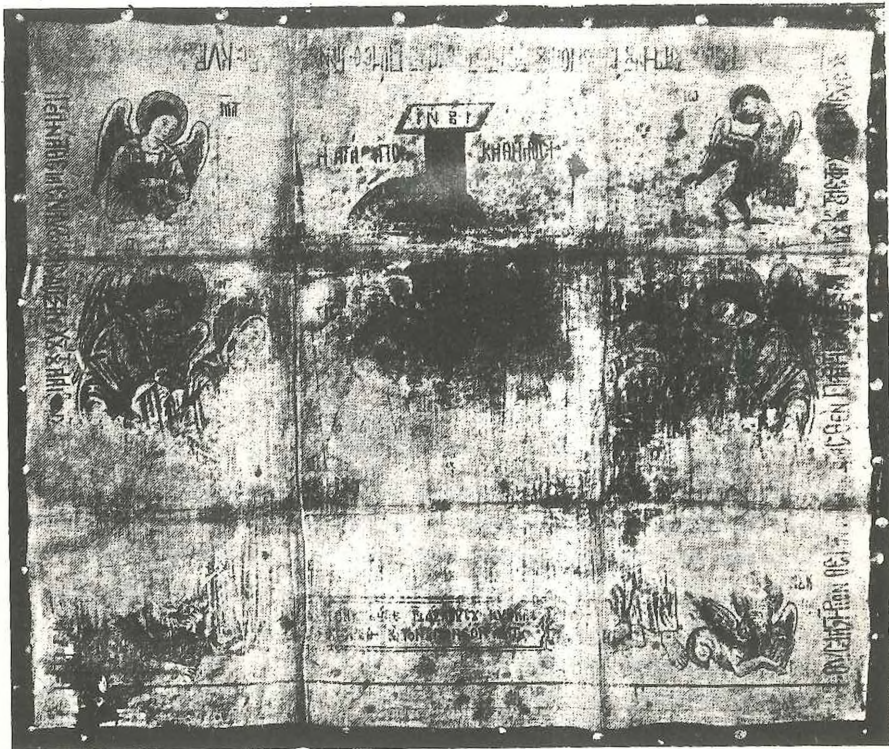
Ἡ πρὸς τοὺς ἱερουροῦντας πλευρὰ τοῦ ἀντιμηνσίου περιορίζεται δι' ἀπλῆς μελανῆς γραμμῆς, ἐνῶ αἱ τρεῖς ἄλλαι πλευραὶ του φέρουν τὴν ἐξῆς τυπικὴν²⁾ ἐπιγραφὴν ἐκ τῶν δεξιῶν κάτω ἀρχομένην καὶ καταλήγουσαν εἰς τὸ ἀριστερὸν ἀντίστοιχον σημεῖον.

1) Βλ. Cabrol, Dictionnaire d'Archaeologie Chretienne, λ. ἀντιμήνσιον ὑπὸ S. Pétridès καὶ Συμῶνα Θεσσαλονίκης ἐν P. Gr. t. CLV, col. 312, 332 καὶ 333, ὅπου μᾶς δίδει πολλὰς πληροφορίας περὶ τῶν ὑφασματίνων ἀντιμηνσίων. Εἰς τὴν μελέτην αὐτὴν με ἐβοήθησε βιβλιογραφικῶς ὁ εἰδικὸς συνάδελφος φίλος κ. Α. Συγγόπουλος, τὸν ὁποῖον καὶ ἐνταῦθα θερμῶς εὐχαριστῶ.

2) Μ. Γεδεῶν, ἡ Προικόννησος σελ. 80 ἔτους 1729 Φεβρ. 11.

Θουσιαστῆριον¹⁾ θείον κ(αι) ἱερὸν ἀγασθὴν παρὰ τῆς χάριτος τοῦ Παναγίου κ(αι) τελεταρχικοῦ Πνεύ(ματος) || Ἰερουργηθὲν παρ' ἐμοῦ τοῦ ταπεινοῦ Μητροπολίτου τῆς Ἀγιωτάτης Μητροπόλεως Γάννου κ(αι) Χώρας Κυρίου Κ(υρ)ου Κυρίλλου || Ἐπιτελήν τὰ θεία ἐν αὐτῷ εἰς δόξαν Χ(ρισ)τοῦ τοῦ Ἀληθινοῦ κ(αι) [Σωτῆρος Θεοῦῆμῶν. ἔτει σω]τηρίῳ ΔΨΠΖ ||.

Ἐσωτερικῶς τῆς μελανῆς γραμμῆς τῆς πρὸς τὸν ἱεραυροῦντα πλευ-

Εἰκ. 1. Τὸ ἐκ Θράκης ἀντιμήνσιον.

ρᾶς τοῦ ἀντιμηνησίου ὑπάρχει καὶ ἡ δευτέρα ἐξῆς ἐπιγραφὴ περιβαλλομένη ὡς πινακίς ὑπὸ ἰδίου πλαισίου καὶ ἀνήκουσα ὁργανικῶς μᾶλλον εἰς τὸν ἔσωτερικῶς τῶν πλαισίων τοῦ ἀντιμηνησίου διάζοσμον.

Μνήσθητη Κύριε τοῦ Δούλου σου Κυρίλλου
Ἄρχιερέος κ(αι) τῶν γονέων αὐτοῦ.

1) Διατηρεῖται ἡ ὀρθογραφία ἐν τῷ κειμένῳ.

Τὰς τέσσαρας γωνίας τοῦ ἀντιμνησίου κοσμοῦν τὰ σύμβολα τῶν τεσσάρων Εὐαγγελιστῶν ἀντὶ τῶν παραστάσεων αὐτῶν μετὰ τῶν μονογραμ-

Εἰκ. 2. Λεπτομέρεια κεντρικῆς μορφῆς τοῦ ἐκ Θράκης ἀντιμνησίου.

μάτων των, τὸ κέντρον δὲ καταλαμβάνει παράστασις τοῦ Χριστοῦ νεκροῦ πρὸ τοῦ σταυροῦ του, μετὰ τῆς Θεοτόκου, τοῦ Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου καὶ τῶν ἀρχαγγέλων Μιχαὴλ καὶ Γαβριὴλ, φερόντων δισκοπότηρον καὶ

σταυρόν. Ὅλαι αἱ μορφαὶ φέρουν τὰ γνωστὰ καὶ καθιερωμένα μονο-
γράμματα τῶν. Ἐπὶ τοῦ σταυροῦ τὰ I.N.B.I. καὶ ἄνωθεν αὐτοῦ ἡ ἐπι-
γραφή: Ἡ Ἁγία Ἀποκαθήλωσις.

Τὰ διὰ τὴν ζωγραφικὴν τοῦ ἀντιμνησίου χρησιμοποιηθέντα χρώματα
εἶναι τὸ μαῦρον, καφέ, κόκκινον, πράσινον καὶ κίτρινον.

Ὁ Χριστὸς παρίσταται γυμνὸς μέχρι τῆς ὀσφύος καὶ ἐντὸς σαρκοφά-
γου (εἰκ. 2), κλίνων τὴν κεφαλὴν δεξιὰ. Οἱ ὀφθαλμοὶ του εἶναι κλειστοί,
ἔχει ἐσταυρωμένας τὰς χεῖρας καὶ εἶναι ἕτοιμος νὰ κατέλθῃ εἰς τὸν τά-
φον. Ἡ καταπίπτουσα ἐπὶ τῶν ὤμων του κόμη καὶ τὸ γένειον ἔχουν πα-
ρασταθῆ διὰ χρώματος καφέ ἀνοικτοῦ. Ὅπισθεν τῆς ὄλης παραστάσεως
προβάλλεται ὁ μαῦρος σταυρὸς του, πλαισιούμενος δὲ δεξιὰ καὶ ἀριστερὰ
ὑπὸ τῆς λόγχης καὶ τοῦ σπόγγου ἐν καλάμῳ. Ἡ παράστασις ἐν τῇ εἰκονο-
γραφίᾳ καλεῖται «ἄκρα ταπεινώσις»¹⁾ καὶ δὲν διαφέρει καὶ πολὺ ἀπὸ τὴν
τῶν ἐπιταφίων. Εἰς τὸν λειτουργικὸν ἄλλως τε συμβολισμόν τὸ ἀντιμνή-
σιον ἐπέχει θέσιν τοῦ σαβάνου τοῦ Χριστοῦ²⁾, διὰ τοῦτο δὲ καὶ ὡς κεν-
τρικὴν παράστασιν πάντοτε ἔχει, καθὼς καὶ οἱ ἐπιτάφιοι, τὴν ἐν ἀφῶ
κατάθεσιν ἢ τὴν ἀποκαθίλωσιν. Ἀκόμη εὐρίσκεται συχνότατα, ὡς γνω-
στόν, ἡ παράστασις αὐτὴ ἐξωγραφημένη εἰς τὰς τοιχογραφίας τῶν προθέ-
σεων τῶν ναῶν³⁾, (εἰκ. 3α) ὅπου ὁ Χριστὸς παρίσταται καὶ μόνος, ἀλλὰ
συνηθέστερον μεταξὺ τῆς Θεοτόκου καὶ τοῦ Ἰωάννου, εἰς τὰ βυζαν-
τινὰ τρίπτυχα καὶ διαφόρους φορητὰς σήμερον εἰκόνας ἀνηκούσας
δὲ ποτὲ εἰς τρίπτυχα, ὅπως τῶν Μετεώρων τοῦ ΙΔ'—ΙΕ' αἰῶνος, ἢ καὶ
μῆ. Εἰς τὰς εἰκόνας ὑπάρχει συχνὰ ἡ ἐπιγραφή «Ἀκαθίλωσις» (εἰκὼν
Μονῆς Βατοπεδίου ἄνωθεν ἀργυρᾶς μεταγενεστέρας ἐπενδύσεως) καὶ «ὁ
βασιλεὺς τῆς δόξης»⁴⁾

Ἡ ἀνατομικὴ ἀπόδοσις τοῦ γυμνοῦ σώματος τοῦ Χριστοῦ, εἶναι
μᾶλλον σχηματοποιημένη (εἰκ. 2). Παρίστανται δηλ. μόνον αἱ γενικαὶ
γραμμαὶ τοῦ στήθους, δύο δὲ παχεῖαι γραμμαὶ δηλοῦν μόνον τὸ περίγραμ-
μα τῶν χειρῶν. Ὁ γεωμετριζόμενος αὐτὸς τῆς παραστάσεως τοῦ σώματος τοῦ
Χριστοῦ δὲν ἀνταποκρίνεται μὲν πρὸς τὴν πραγματικότητα καὶ τὴν ἀπό-

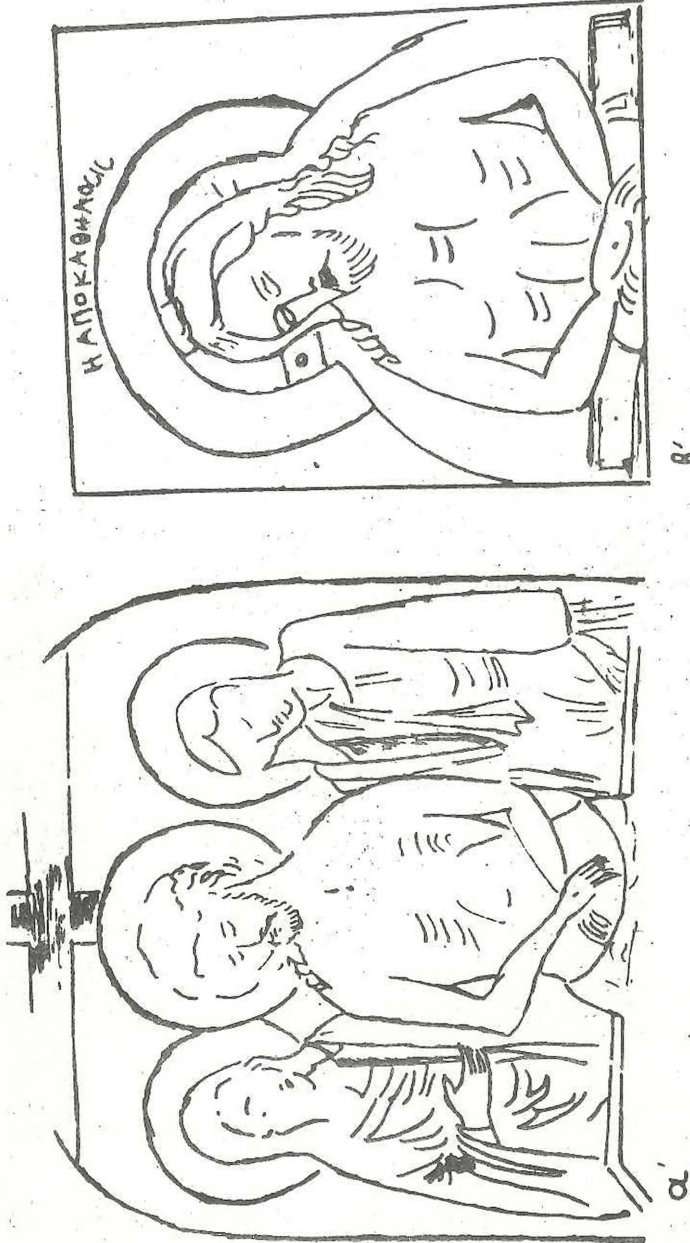
1) Α. Ξυγγοπούλου, Βυζαντιναὶ εἰκόνας ἐν Μετεώροις, Ἄρχ. Δελτίον 1926 σ. 35 κ. ἔξ. Περὶ τοῦ εἰκονογραφικοῦ τούτου θέματος βλπ. Ξυγγοπούλου ἔ. ἀ. σ. 37 σημ. 1. Millet, Recherches sur l' Iconographie de l' Evangile Paris 1916, 488 κ. ἔξ. Brokhans, Die Kunst in den Athos Klöstern, Leipzig 1891, 65.

2) Pétridès ἔ. ἀ. col. 2324. Γ. Παλαμᾶ Λειτουργικὴ² σελ. 16 Β. Γεωργιάδου ἐπιτομὴ λειτουργικῆς σ. 17.

3) Ξυγγόπουλος ἔ. ἀ. εἰκ. 3. Τοιχογραφία τῆς προθέσεως τοῦ ἐν Ἄρτη Ναοῦ τοῦ Ἁγ. Βασιλείου, ἐνταῦθα εἰκ. 3α. Filow, Die Altbulgarische Kunst, Bern 1919 σ. 56 εἰκ. 50. Ὁρλάνδος Ἄσθητῆ XXXV, 1923, 176 εἰκ. 8 (Ἁγ. Γεώργιος Καλυβίων Κουβαρᾶ).

4) Ξυγγόπουλος ἔ. ἀ. σελ. 38 εἰκ 4. Millet ἔ. ἀ. 486.

δοσιν αὐτῆς, ἴσω; ὅλω; νὰ ἀποδίδῃ καλύτερον τὸ νεκρὸν σῶμα. Αἱ γραμμαὶ τοῦ ἔχουν τὴν χάριν καὶ τὴν ἀπλότητα ἀρχαίας ἀγγειογραφίας.

Εἰκ. 3α. α' Τοιχογραφία Προθέσεως Ἁγίου Βασιλείου Ἁρτης (Ευγγ. ἐ. ἀ. εἰκ. 3)
β' εἰκὼν Μονῆς Βατοπεδίου Ευγγ. ἐ. ἀ. εἰκ. 4).

Ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὸ γυμνὸν καὶ ἄνευ λεπτομερειῶν σῶμα τοῦ Χριστοῦ, ὁ ζωγράφος μετὰ περισσῆς ἐπιμελείας δηλώνῃ τὰς πτυχὰς τῶν ἱμα-

τίων τῶν ἐκατέρωθεν αὐτοῦ μορφῶν, χρησιμοποιῶν βαθὺ πράσινον χροῶ-

Εἰκ. 3 Λεπτομέρεια ἄνω ἀριστερᾶς γωνίας τοῦ ἐκ Θράκης ἀντιμνησίου. Εἰς τὸ κατεστραμμένον ἄνω τμήμα ἐπιγραφῆς ἀναγινώσκεται τὸ ὄνομα τοῦ Μητροπολίτου Κυρίλλου

μα διὰ τὰς ἀυλακώσεις των (εἰκ. 3).

Αἱ κλίνουσαι κεφαλαὶ τῶν ἀρχαγγέλων, τῆς Θεοτόκου καὶ τοῦ Ἰωάννου ἐπιτείνουσι τὴν λύπην τῆς ἐκφράσεώς των, ὅπου καὶ δάκρυα ἀκόμη ὁ ζωγράφος ἠθέλησε νὰ παραστήσῃ.

Ὡς πρὸς τὴν μορφήν τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου ἔχομεν νὰ προσθέσωμεν, ὅτι εἶναι νέος καὶ ἀγένειος καὶ τοιοῦτος παρίσταται εἰς τὰ πρὸ τῆς Ἀναστάσεως εἰκονογραφικὰ θέματα, ἐνῶ εἰς τὰ μετὰ τὴν Ἀνάστασιν πωγωνοφόρος¹⁾.

Ἐὰν δὲ καὶ κατὰ πόσον τὸ στρογγυλοπρόσωπον τῆς μορφῆς τοῦ Ἁγ. Ἰωάννου κυρίως καὶ τῶν ἀρχαγγέλων (τῆς Θεοτόκου δὲν διατηρεῖται καὶ καλῶς) δύναται νὰ ὑπενθυμίσῃ ἀντίγραφα τῆς Μακεδονικῆς τεχνοτροπίας²⁾ τοῦ ΙΣΤ' καὶ ΙΖ' αἰῶνος, δὲν εἶναι καὶ εὐκολον νὰ τὸ ἐξακριβώσωμεν ἐκ τοῦ μικροτεχνήματος αὐτοῦ ἐνὸς ἀνωνύμου ζωγράφου, ἂν καὶ γεωγραφικῶς ἢ γειτνίαςις τῆς Θεσσαλονίκης καὶ τοῦ Ἁγίου Ὄρους δύναται νὰ μᾶς βοηθήσῃ κάπως.

Τὸ ἀντιμήσιον ὡς εἶπομεν φέρει εἰς τὴν ἀριστερὰν κάτω γωνίαν του τὰ γράμματα ΑΨΠΖ=1787, καθὼς καὶ τὸ ὄνομα τοῦ καθιερώσαντος αὐτὸ Μητροπολίτου Γάνου καὶ Χώρας Κυρίλλου (εἰκ. 4). Ὁ Κύριλλος οὕτως γνωρίζομεν ὅτι ἐξελέγη Μητροπολίτης Γάνου καὶ Χώρας τὸν Μάρτιον τοῦ 1780, ἀπὸ προφῆν Μπόσνας, καὶ παρητήθη τὸν 7/βριον τοῦ 1798 οἰκειοθελῶς³⁾.

Ἐκ τῆς δευτέρας ἐπιγραφῆς τοῦ ἀντιμηνσίου, ὡς μὴ τυπικῆς, δυνάμεθα ἴσως νὰ συμπεράνωμεν ὅτι τὸ ἀντιμήσιον τοῦτο δὲν καθιερώθη ὑπὸ τοῦ ἐν λόγῳ Μητροπολίτου διὰ χρῆσιν ἐνοριακὴν, ἐνὸς δηλ. τῶν ναῶν τῆς Ἐπαρχίας ἢ τῆς Ἐδρας του, ἀλλὰ διὰ τὴν ἰδιωτικὴν του χρῆσιν. Ἴσως δηλ. νὰ προωρίζετο διὰ κάποιον μητροπολιτικὸν παρεκκλήσιον, ὅπου ὁ ἴδιος προσηύχето ὑπὲρ ἑαυτοῦ καὶ τῶν γονέων του. Τοῦτο ἐξάγεται ἴσως καὶ ἐκ τῆς ἱστορίας τῆς χρήσεως ἢ καθιερώσεως τῶν ἀντιμηνσίων, τὰ ὁποῖα ἐχρησιμοποιοῦντο κυρίως κατ' ἀρχὰς ἀντὶ τῶν μονίμων καὶ καθιερωμένων βωμῶν, ὅπως εἶναι οἱ ἐν τοῖς ναοῖς. Γνωρίζομεν δὲ ὅτι ὁ Πατριάρχης Παῖσιος ὁ Β' (1726) ἐπιτρέπει εἰς τὸν Μητροπολίτην Ἰβηρίας νὰ ἱεροῦργῃ κατ' οἶκον ἐπὶ ἀντιμηνσίου, διότι ἀσθένειά τις τὸν ἠμπόδιζε νὰ μεταβαίνῃ εἰς τὴν ἐκκλησίαν⁴⁾, γράφων ὅτι διὰ παρομοίας ἀνάγκης χρησιμοποιοῦνται αὐτά. Ἴσως λοιπὸν τόσον ἢ ἐπιμέλεια καὶ ἡ ἐμφάνισις τοῦ ἀντιμηνσίου ὑπερθυμίζοντος ἔργα βυζ. εἰκονογραφίας, ὅσον

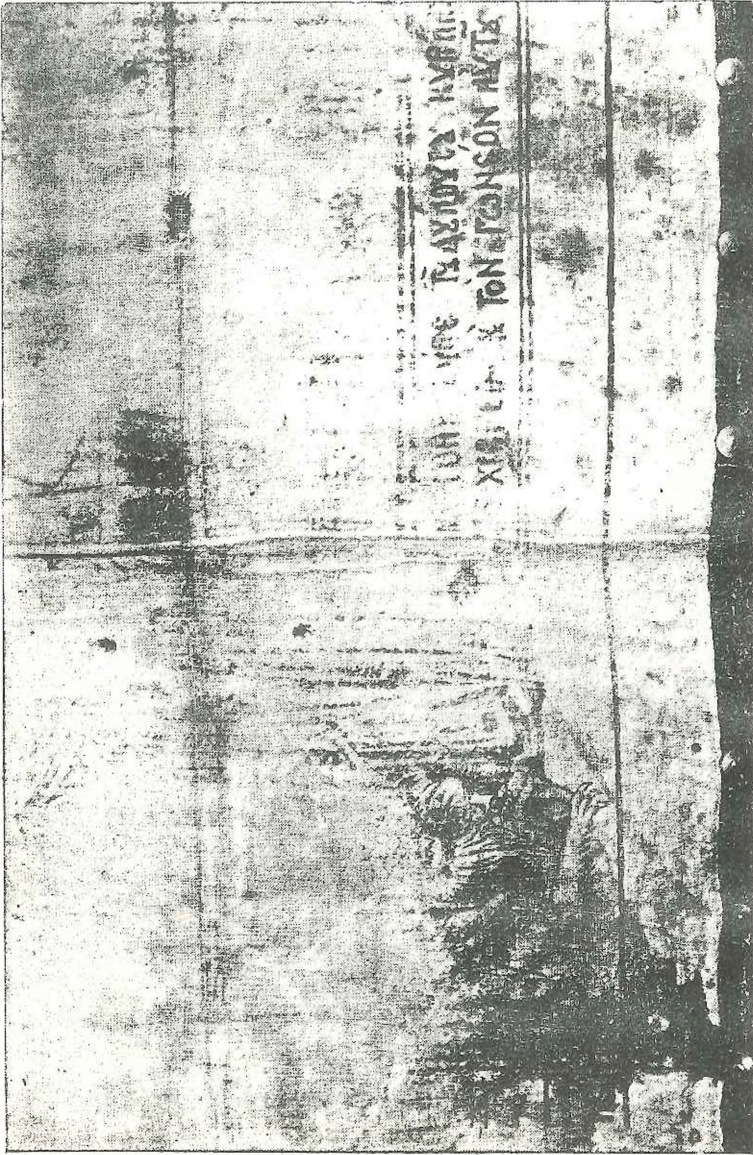
1) Ευγγόπουλος ἐ. ἀ. σ. 40 σημ. 3 Dalton, Byzantine Art and archaeology, Oxford 1911, 176.

2) Γ. Σωτηρίου, τὸ Ἁγιον Ὄρος, σελ. 126 κ. ἐξ.

3) Μητροπολίτου Σάρδεων Γερμανοῦ, Ἐπισκοπικοὶ κατάλογοι Ἀνατολικῆς καὶ Δυτικῆς Θράκης, «Θρησκ. ἀ.» τόμος ΣΤ' σελ. 60.

4) Pétrides ἐ. ἀ. καὶ Παράρτημα Φ. Σ. Κων)πόλεως τόμ. Κ—ΚΒ, σ. 116.

καὶ ἡ β' ἐπιγραφή γὰ ὁμιλοῦν περὶ τῆς ἀτομικῆς ἐκ μέρους τοῦ Μητροπολίτου χρησιμοποίησεως τοῦ ἀντιμηνσίου.

Εἰκ. 4. Λεπτομέρεια τῆς χρονολογίας καὶ τῆς κάτωθεν τοῦ τάρου ἐπιγραφῆς, τοῦ ἐκ Θεάκης ἀντιμηνσίου.

Ἐπειδὴ ὅμως ἀνωτέρω ἐδίξαμεν τὸ ζήτημα τῆς ἀνάγκης τῆς καθιερώσεως τῶν ἀντιμηνσίων, δὲν νομίζομεν ἄσκοπον νὰ προσθέσωμέν τινα

καὶ περὶ αὐτῆς, ἀφοῦ μέλιστα ἡ παροῦσα μελέτη δὲν θὰ ἀφορᾷ τόσον εἰδικὸν ἀναγνωστικὸν κοινόν.

Οἱ ἀντικαταστήσαντες τὴν ἁγίαν τράπεζαν, τὸν μόνιμον δηλ. ἐντὸς τῶν ναῶν καθιερωμένον βωμόν, φορητοὶ τοιοῦτοι καλούμενοι ἀντιμήνσια (ἀντί + mensa¹)=τράπεζα πβ. νεοελληνικὸν μάσα=τράπεζα (mensa > μάνσα > μάσσα) καὶ μεσάλι=τραπεζομάνδηλον ἀνέκδοτον ἡμετ. γλωσσάριον Χιλῆς ἐπαρχ. Χαλκηδόνας), καθιερώθησαν παρὰ τῆ Ὁρθ. Ἀνατ. Ἐκκλησίᾳ (Pétridès ἐ. ἀ.) κατὰ τοὺς χρόνους ἴσως τῶν εἰκονοκλαστῶν, ἀπὸ τοῦ 8ου—9ου αἰῶνος δηλαδή. Ἦσαν ἀρχικῶς ἀδιαφόρως ξύλινα ἢ ὑφασμάτινα, πάντοτε ἱστορημένα μὲ παραστάσεις ἀναλόγους προφανῶς πρὸς τὰς τῶν μεταγενεστέρων, ἐπ' αὐτῶν δὲ μεταφερομένων ὑπὸ τῶν ἱερέων ἐγένοντο αἱ ἐκτὸς τῶν ναῶν λειτουργίαι ἢ αἱ ἐπὶ μὴ καθιερωθέντων εἰσέτι βωμῶν. Τὰ ξύλινα δὲν θὰ διέφερον καὶ πολὺ τῶν ὁμοίων ἁγιογραφικῶν ἢ εἰκόνων. Φαίνεται ὅμως ὅτι ἐνωρὶς ἐγκατελείφθησαν τὰ ξύλινα καὶ παρέμειναν τὰ μέχρι σήμερον ἐν χρήσει ὑφασμάτινα ἀντιμήνσια. Ἡ ἀρχαιότερα μνεῖα τοῦ ὄρου ἀντιμήνσιον ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ, εἶναι τοῦ ἐγκωμίου Ἀγίου Μάρκου Συρακουσῶν ²), «ὄπου ὁ ἐπίσκοπος Θεοδοσίος ἐπηξε τὴν μυστικὴν τράπεζάν, ἣτις καλεῖται ἀντιμήνσιον καὶ ἐποίει λειτουργίαν» καὶ ἡ ὁποία τράπεζα πρέπει γὰ ἦτο ξυλίνη. Ξύλινον προφανῶς ἦτο καὶ τὸ ἀντιμήνσιον τὸ ὁποῖον κατὰ Θεοφάνη (Χρονογραφίαν ἔτους 6258) τὸ Παῖσχα τοῦ 776 ἐχρησιμοποίησεν ὁ Πατριάρχης Νικίτας Α' εἰς τὸν Ἰππόδρομον διὰ τὴν στέψιν Λέοντος Δ'.

Ὁ Θεόδωρος Στουδίτης (P. Gr. t. XCIX col. 1056) ὀνομάζει τὸ ἀντιμήνσιον «θύσιασθήριον καθηγιασμένον ἐν σινδόνι ἢ ἐν σανίσι». Τὸ P. Gr. t. C, col. 600 ἀναφερόμενον ἀντιμήνσιον ἦτο μᾶλλον ὑφασμάτινον. Εἰς Ράλλη-Ποίλῃ, Συνταγματικὸν ἱερῶν κανόνων E, 114 ὁ Μητροπολίτης Δυρραχίου Ρωμαῖος λέγει, ὅτι τὰ τεμάχια τῆς σινδόνης διὰ τῆς ὁποίας καλύπτεται ἡ ἁγία τράπεζα κατὰ τὰ ἐγκαίνια, τὰ ζωγραφίζουσι καὶ τὰ χρησιμοποιοῦν ὡς ἀντιμήνσια. Ἡ χρῆσις τῶν ἀντιμηνσίων ἐκτὸς τῶν ναῶν καὶ ἐπὶ κινητῶν βωμῶν μόνον, ἐπεξετάθη καὶ ἐπὶ τῶν καθιερωμένων μονίμων ἐντὸς τῶν ναῶν τοιούτων, ὅπου ἡ χρῆσις ἦτο περιττή. Διὰ τοῦτο ὁ Πατριάρχης Μανουὴλ (1240—42) γράφει πρὸς τὸν ἴδιον Ρωμαῖον Μητρ. Δυρραχίου, ὅτι οἱ καθιερωθέντες βωμοὶ δὲν ἔχουν ἀνάγκην ἀντιμηνσίου. Ὅτι τὰ ἀντιμήνσια μόνον διὰ τοὺς φορητοὺς καὶ ἐν ἀνάγκῃ προχείρους βωμοὺς ἐχρησιμοποιοῦντο, μετὰ τὴν κατὰ τοὺς χρόνους τῶν εἰκονοκλαστῶν θέσπισίν των, φαίνεται ἐκ τῶν ἀλληλογραφικῶν : Πατριάρχ-

1) Ἡ λέξις ἴσως καὶ ἀρχαία πβ. Σουίθαν ρωμαϊκοῖς ἀντιμήνσιον=τράπεζα τοποθετουμένη πρὸ τῶν δικαστῶν, ὁπότε=τὸ δι' οὗ ἀντικαθίσταται ἡ ἱερὰ τράπεζα.

2) Papebrock, Acta Sanctorum II σ. 282 καὶ Pétridès ἐ. ἀ.

χου Ματθαίου (1400) πρὸς τὸν Μητροπολίτην Ἡρακλείας (Miklosich—Müller, Acta II, 340 καὶ Μ. Γεδεῶν Κανονικαὶ Διατάξεις II, 61), τῆς προαναφερθείσης Παΐσιου Β' (1726) πρὸς τὸν Μητροπολίτην Ἰβηρίας καὶ τοῦ Πατριάρχου Ἱεροσολύμων Χρυσάνθου (1728) πρὸς τὸν Μητροπολίτην Βελιγραδίου Μωϋσῆ, ὅπου ἐπαναλαμβάνεται, ὅτι μόνον διὰ τοὺς μὴ καθιερωθέντας βωμοὺς πρέπει νὰ χρησιμοποιῶνται τὰ ἀντιμῆνσια καὶ ἐν ὄρα ἀνάγκης, ὅπως πρὸ αὐτῶν ἐπέτρεψεν ἤδη ὁ Πατριάρχης Νεῖλος Κεραμεὺς (1380—88) εἰς στρατιωτικούς ἱερεῖς νὰ τελοῦν ἐπὶ μεταφερομένων ξυλίνων ἢ πανίνων θυσιαστηρίων (Pétridès ἐ. ἀ.).

Ἐπεκταθείσης σὺν τῷ χρόνῳ καὶ ὀριστικῶς πλέον τῆς χρησιμοποίησεως τῶν ἀντιμηνσίων καὶ ἐπὶ τῶν καθιερωμένων βωμῶν, ἡ χρῆσις αὐτῶν ὡς γνωστόν, ἐξακολουθεῖ καὶ μέχρι σήμερον παρὰ τῆ Ὀρθοδόξῳ Ἐκκλησίᾳ, ἀντὶ δὲ τῶν ἀρχικῶς ἐξωγραφημένων καὶ κεντημένων ἀντιμηνσίων ἔχομεν σήμερον ἀπὸ τοῦ ΙΗ' αἰῶνος τὰ ἔντυπα, ἀρχικῶς μὲν τοῦ Πατριάρχου Ἱεροσολύμων ¹⁾ ἔπειτα δὲ καὶ ἄλλων ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν.

Μεταξὺ τῶν παλαιότερων σωζομένων τοῦ ΙΗ' αἰῶνος (Βυζ. Μουσεῖον Ἀθηνῶν, Προικοννήσου, Μ. Γεδεῶν σ. 8) κατατάσσεται καὶ τὸ ἐκ Θράκης τοῦ Μουσείου Καβάλλας.

1) Ἐν ἐξ αὐτῶν τυπωθὲν τὸ 1851 καὶ καθιερωθὲν τὸ 1882 ἐν τῷ ναφ Ἀγ. Γεωργίου Χάλκης Κων)πόλεως, εἰκονίζεται παρὰ Pétridès ἐ. ἀ. εἰκ. 780. Παρὰ τῷ Μητροπολίτῃ ὁμοῦ Φιλ ππων καὶ Νεαπόλεως ἡπάρχει ἔντυπον ἀντιμῆνσιον «καθιερωθὲν παρὰ τοῦ Πατριάρχου Ἱεροσολύμων Παρθενίου (1737—1766), ἐπὶ τοῦ Μακαριωτάτου Ἀχριδῶν Ἰωάσαφ, σπουδῆ μὲν καὶ δαπάνῃ τοῦ Πανοσιωτάτου κυρίου Νεοφύτου τοῦ ἐκ Μοσχολόλεως, χαλκογραφηθὲν δὲ ἐν αὐτῇ τῇ πολιτείᾳ, παρὰ Δαμασκηνοῦ μοναχοῦ τοῦ ἐκ Τρίκκης». Καθὼς καὶ δύο ἄλλα, ἀμφοτέρω εἶτους 1780 (Ἰουλίου 12) τυπωθέντα ἐν Ἀγίῳ Ὄρει «παρὰ Παρθενίου μοναχοῦ τοῦ ἐξ Ἐλασσῶνος τῆς Ἑλλάδος».

ΠΑΡΑΝΕΣΤΙΟΙ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΕΣ

Τῷ φιλαρχαίῳ κ. Μιλτιάδῃ Σταμούλῃ
φιλικὸν ἀφιέρωμα

Αἱ ἐνταῦθα δημοσιευόμεναι ἀρχαιότητες προέρχονται ἐξ ἀμφοτέρων τῶν ὄχθων τοῦ ποταμοῦ Νέστου, ἐκ τοῦ σημείου ὅπου ἡ σημερινή ὁδὸς Καβάλλας—Ξάνθης διαπερᾶ τὸν ποταμὸν καὶ ὀπόθεν κατὰ τὴν ἀρχαιότητα θὰ διήρχετο προφανῶς καὶ ἡ Ἑγνατία ὁδός.

Ἐπὶ τῆς Μακεδονικῆς ὄχθης τοῦ ποταμοῦ κεῖται σήμερον τὸ χωρίον Παράδεισος (πρ. Indzes), ἐπὶ δὲ τῆς Θρακικῆς τὸ χωρίον Τοξόται (πρ. Oxilar).

Τὴν ἀρχαιολογικὴν σημασίαν τοῦ Παραδείσου ἀντελήφθημεν καὶ ἐσημειώσαμεν κατὰ τὰς διαφόρους ἐκεῖσε ἐκδρομὰς ἡμῶν, δοθείσης δὲ σήμερον ἀφορμῆς, μελετῶμεν ἐνταῦθα τὰ πρῶτα ἐκ τῆς περιφερείας ἐκείνης εὐρήματα.

Ἦτο δὲ ἡ ἀφορμὴ τῶν εὐρημάτων ἡ ἐξῆς. Πολὺ πρὸ τῆς ὑπηρεσίας ἡμῶν ἐν Μακεδονίᾳ, ὁ Διευθυντὴς τῆς Ἑταιρείας «Ἔργον» κ. Μυλωνᾶς, εἰδοποίησε τὸν κ. Νομομηχανικὸν Καβάλλας διὰ τοῦ ὑπ'ἀριθ. 650 (8/βριος 1930) ἐγγράφου του, ὅτι κατὰ τὴν κατασκευὴν τῆς νέας ἀμαξιτοῦ ὁδοῦ Καβάλλας—Ξάνθης καὶ κατὰ τὴν ἐκσκαφὴν τῶν θεμελίων τῆς γεφύρας 28+120 τοῦ πρὸ τοῦ Νέστου ρεύματος, πρὸς τὸ ἄκρον τοῦ πρὸς τὸν ποταμὸν τοίχου ἀντεπιστροφῆς τῆς γεφύρας, εὐρέθη τάφος ἀρχαῖος μὲ τὴν ἐξῆς ἐπιγραφὴν, κατὰ τὸ ἀπόγραφον τῆς Ἑταιρείας :

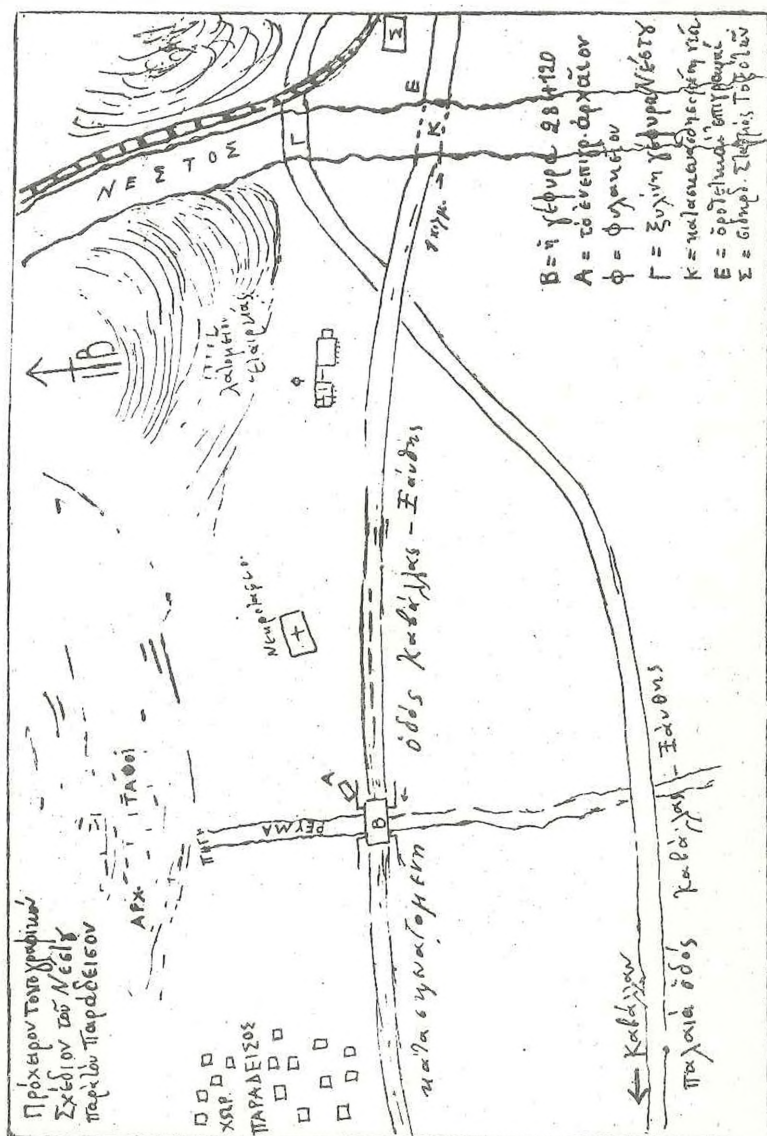
ΤΙΤΩΦΛΑΟΥ[Ω] ΣΛΒΕΙΝΩ ΠΡΕΣΒΕΥΤΗ ΚΑΙΣΑΡΟΣ ΣΕΒΑΣΤΟΥ
ΣΤΡΑΤΗΓΟΙ ΘΡΑΚΗΣ ΤΙΒΕΡΕΙΟΣ ΚΛΑΥΔΙΟΣ ΔΙΝΙΣ :

καὶ παρεκάλει ὅπως ἐνεργήσῃ τὰ δέοντα.

Τὸ ἐνδιαφέρον τοῦ φιλαρχαίου κ. Μιλτιάδου Σταμούλη, συστήσαντος ἅμα τῇ εἰς Μακεδονίαν τοποθετήσῃ ἡμῶν νὰ ἀνασκάψωμεν τὸ ἀρχαῖον ἀναλαμβάνοντος ἐκείνου τὴν οἰκονομικὴν φροντίδα, ἐμαρτύρει, ὅτι οὐδεμίαν ἐκ μέρους εἰδικῶν μέχρι τοῦδε ἐγένετο φροντίς διὰ τὴν ἐπανεῦρσιν καὶ μελέτην τοῦ ἀρχαίου.

Τὸν παρελθόντα Αὐγουστον χορηγοῦντος τοῦ κ. Σταμούλη, ἐπεχειρήσαμεν τὴν ἔρευναν τοῦ ἀρχαίου (εἰκ. 1 σημεῖον Α), ἦτο ὅμως ἀδύνατον νὰ μελετήσωμεν αὐτό, διότι εἰς βάθος μόνις 1 μ. ἀπὸ ἐπιφανείας ἐδάφους, ἤρχισεν τὸ ἄνοιγμα ἡμῶν νὰ πληροῦται ὕδατος.

Τὸ ἄνοιγμα μὴ ἀπέειχεν ἀπὸ τῆς ὄχθης τοῦ ρεύματος 1,50 μ. Ἡ Ἐταιρεία συνήντησε μὲν τὸ μνημεῖον κατὰ τὴν ἐξοκαρπὴν τῶν θεμελίων τῆς γεφύρας, ἀλλ' ἀφοῦ προηγουμένως διὰ τὰς ἐργασίας τῆς θεμελιώσεως κερωχέτευσεν ὁλόκληρον τὸ ρεῦμα. Ἡ ἐπανάληψις τῆς ἐργασίας αὐτῆς

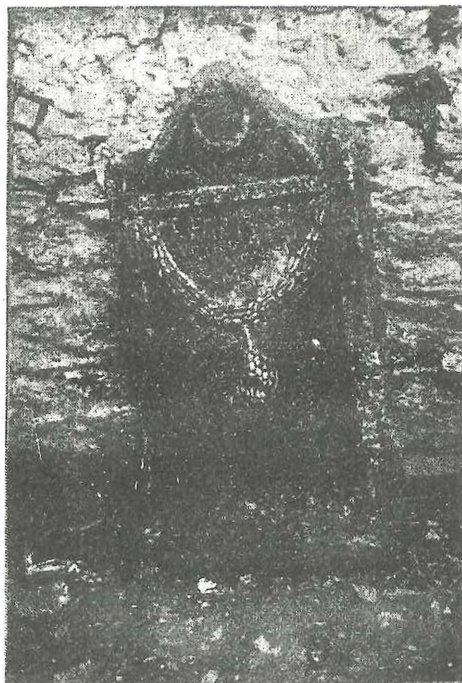

Εἰκ. 1. Πρόχειρον τοπογραφικὸν σχεδιάγραμμα τοῦ Νέστου παρὰ τὸν Παράδεισον.

σήμερον τεχνικῶς καὶ οικονομικῶς εἶναι δύσκολος. Διὰ τοῦτο ἀκριβῶς καὶ ἡμεῖς ἀρκούμεθα εἰς τὴν παράθεσιν ἐνταῦθα τοῦ ἀπογράφου τῆς Ἐταιρείας, ἱκανοποιούμεν δὲ τὴν προθυμίαν τοῦ φιλαρχαίου χορηγοῦ,

διὰ τῶν ἐνταῦθα δημοσιευομένων ἀρχαίων, τὰ ὅποια ἐξ ἀφορμῆς τῆς ἐκεῖ παραμονῆς ἡμῶν ἀνεύρομεν καὶ ἐμελετήσαμεν.

Ὡς πρὸς τὴν γνώμην δὲ τοῦ ἐγγράφου τῆς Ἑταιρείας, ὅτι ἡ ἐπιγραφή εἶναι χαραγμένη ἐπὶ ἀρχαίου τάφου, ἔχομεν νὰ προσθέσωμεν, ὅτι μᾶλλον ἀναθηματικὸν χαρακτῆρα ἔχει παρὰ ἐπιτύμβιον, καὶ ὅτι τὸ ὡς τάφος χαρακτηρισθὲν ἀρχαῖον, ἴσως νὰ ἦτο βῆθρον τι ἢ ἄλλο κατασκεῦασμα ἀναθηματικόν¹).

Εἰκ. 2. Ἐπιτύμβια ἐπιγραφή ἐκ Ποσειδίου.

Ἀκόμη δὲ καὶ ἡ κατὰ τὸ ἀπόγραφον ἐπιγραφή δὲν παρουσιάζει τὸσον θρακικὸν ἐνδιαφέρον διὰ τὸν ἀναφερόμενον Ρωμαῖον πρεσβευτὴν καὶ τοὺς ἄλλους στρατηγούς, ὅσον διὰ τὸν θρακικὰ τοιοῦτον καὶ τὸ κύριον θρακικὸν ὄνομα Δίνυς γεν. Δίνεος.

1) Ὁ κ. Βαούτσης, τεχνικὸς υπάλληλος τῆς Ἑταιρείας, μοὶ ἐγγώρισεν, ὅτι κατὰ τὴν ἐξοκαφὴν τῶν θεμελίων τῆς γεφύρας καὶ εἰς τὸ σημεῖον ὅπου ἔκειτο τὸ ἀρχαῖον, παρατηρήθησαν ἀλλεπάλληλα χαλκοστρωμένα στρώματα ὁδοῦ, ἥτις προφανῶς θὰ εἶναι ἡ Ἐγνατία.

Θραξ στρατηγός τῶν ἐπαναστατησάντων τὸ 26 μ. Χ. Θρακῶν, φέρον τὸ ὄνομα αὐτό, ἀναφέρεται, ὡς παραδοθεὶς τῷ Ρωμαίῳ στρατηγῷ Porreo Sabino, ὑπὸ τοῦ Τακίτου (Ann. IV, 50,2, H. Furneaux, Tacitus ἐκδ. Oxford I, 490 καὶ 549. Prosop. I. R. II λ. Dinis n. 77. καὶ III n. 627. λ. C. Porreus Sabinus).

Ὡς κύριον ὄνομα εἶναι γνωστὸν ἐκ Θράκης ὑπὸ τοὺς ἐξῆς τύπους: Δίνυς, Δίνας, Δινεύς, Dinis, Dines, καὶ τοὺς σύνθετους Δινέδιнос, Δινεῖλος, Δινίορις, Δινίκενθος, Δινοικλῆ, Δινογέτεια, Ἰαλιδίνα (Tomaschek Alten Thraker II 2, 33, 72. Kalinca Ant. Denkm. in Bulgarien n. 34 I 21, 130, 314. Bulletin Inst. Arch. Bulgare IV, 282. VII, 4. «Θρακικά» 7' σ. 158. Pauly-Wissowa RE λ. Dinis).

Μετὰ τοῦ κυρίου αὐτοῦ ὀνόματος σχετίζονται καὶ τὰ θρακικά τοπωνύμια: Δίνιον, δαρδανικὸν φρούριον (Προκοπ. περὶ κτισμάτων 281, 31. Tomaschek ἐ. ἀ. 72) καὶ Δινισκάργα, φρούριον ἐν Μικρῇ Σκυθίᾳ (Προκοπ. ἐ. ἀ. 308, 5. Tomaschek ἐ. ἀ. 72. RE ὡς ἄνω λέξεις).

Ἐπιγρ. 2. (Εἰκ. 2).

Στήλη ἐπιτυμβία ἐκ χονδροζόγκου μαρμάρου, διαστάσεων 0,80×0,40×0,15, εὑρεθεῖσα ἐν τῷ περιβόλῳ τοῦ μύλου τοῦ χωρίου καὶ μεταφερθεῖσα εἰς τὸ Μουσεῖον Καβάλλας.

Ἡ προσθία ἐπιφάνεια τῆς στήλης περιβάλλεται ὑπὸ ἀναγλύφου πλαισίου καὶ καταλήγει ἄνω εἰς ἀέτωμα, εἰς τὸ μέσον τοῦ ὁποίου ὑπάρχει ἀνάγλυφος μηνίσκος.

Ἡ παράστασις τοῦ μηνίσκου, μετὰ καὶ ἄνευ ἀστέρος, ἴσως ἐνέχει χθονίαν σημασίαν καὶ σχετίζεται μετὰ τῆς Ἑκάτης. Παρίσταται καὶ ἐπὶ βράχου Φιλίππων μετ' ἐπιγραφῆς ἐπιτυμβίας (Heuzey, Mission... σ. 83 fig. 42).

Κάτωθεν τῆς ταινίας τῆς χωριζούσης τὸ ἀέτωμα ἀπὸ τὸ λοιπὸν τετραγώνον μέρος τῆς στήλης ὑπάρχει ἀνάγλυφος πλοχμὸς καὶ βότρυς.

Ἡ στήλη καταλήγει εἰς τὴν βάσιν εἰς στενὸν καὶ ἄδρῶς ἐξειργασμένον τμήμα, δι' οὗ ἐνεσφηνοῦτο εἰς τὴν βάσιν τῆς ἢ ἄλλοῦ κάπου.

Ὅπισθεν ἢ στήλη καὶ πλαγίως εἶναι ἄδρῶς πελεκημένη.

Τύπος γραμμάτων ὑστάτων Ρ. Χρόνων, μετὰ συνδέσμων περισσοτέρων γραμμάτων εἰς ἓν (ligatures), ὕψος 0,025—0,015 μ.

Ἐπιγρ. ἐντὸς τοῦ ἀετώματος: Θεοῖς καταχθο-

νίοις (φύλλον ἀνάγλυφον)

Ἐπὶ τῆς ταινίας:

Καὶ τῆ(ι) ἱερῆ(ι) βακχίου

Ἐντὸς τοῦ πλοχμοῦ:

Γ(αία) Σαρρεῖμβλα(ι) Κεμ-

λολλία(ι). Τυχάρου

τι (sic) συνβίω(ι) προσφι-

λεστάτη(ι) μνεῖ

ας χάριν

Ἐκατέρωθεν τοῦ βότρου: Ζησάση(ι): ἔτη ΛΗ.

Θεοῖς καταχθονίοις. Δὲν γνωρίζομεν ποῖοι ἐξ ὄλων ὑπονοῦνται ἐνταῦθα. Εἰς ἐπιγραφὴν παρὰ Cagnat, IGRRP n. 195 κεῖται: Λήμητρος, Κόρης καὶ χθονίων θεῶν, η. 297: θεοῖς ὑποχθονίοις, n. 415 θεοὶ καταχθόνιοι. Εἰς ἐπιγραφὴν Νικοπόλεως Ἴστρου παρὰ Maria Britschhoff, Ath. Mitt. 1928 σ. 115: Θεοῖς καταχθονίοις. Ditt Syll.³ 2041 Θεοῖς καταχθονίοις. Ὅτι ἡ δοτικὴ «θεοῖς καταχθονίοις» ἄνευ ἄλλου κυρίου ὀνόματος θεοτήτος τινος ἰσοδυναμεῖ πρὸς τὴν λατινικὴν χρῆσιν «Dis manibus» τῶν συγχρόνων ἐπιγραφῶν, φαίνεται ἐκ τῆς διγλώσσου ἐπιτυμβίας θρακικῆς τοιαύτης (Ἀποστολίδης Μ. «Θρακικὰ» Ὑ.σ. 142 n. 10), ὅπου αἱ δοτικαὶ «Dis manibus καὶ θεοῖς καταχθονίοις» συνυπάρχουν. Ἀφ' οὗ ὅμως κατωτέρω φαίνεται ὅτι ἡ ἀναφερομένη ἱερεία ἦτο τοιαύτη μυστικοῦ τινος συλλόγου Βακχεαστῶν, εὐλογον εἶναι νὰ δεχθῶμεν, μεταξὺ τῶν διαφόρων θεοτήτων τῶν λατρευομένων καὶ ὡς χθονίων ἐν Θράκῃ, καὶ τὸν Διόνυσον ἐν τῇ δοτικῇ «καταχθονίοις θεοῖς» ὑπὸ τὴν χθονίαν αὐτοῦ ἰδιότητα (G. Cazarow RE Bd VI A col. 522 § 12).

Καὶ τῇ ἱερίῃ Ἰβακχίον. Βακχεῖος εἶναι βεβαίως ὁ Διόνυσος (Διοδ. Σικελ. IV, 5), ἀλλ' ἡ ἄνευ τῆς παραθέσεως τοῦ κυρίου ὀνόματος τοῦ θεοῦ χρῆσις, ἴσως νὰ μᾶς ὀδηγῇ εἰς τὸ συμπέρασμα, ὅτι δὲν πρόκειται ἐνταῦθα περὶ τῆς ἱερείας τοῦ θεοῦ, ἀλλὰ περὶ τῆς ἱερείας τοῦ βακχείου, δηλ. ἐνώσεως τινος συλλατρευτῶν, μυστῶν τοῦ Διόνυσου. (O. Kern RE, II, col. 2784 λ. βακχεῖον 4). Ἐκαλεῖτο δὲ βακχεῖον ὄχι μόνον ἡ ἑορτὴ καὶ ἡ συγκέντρωσις τῶν μυστῶν τοῦ θιάσου τοῦ θεοῦ (O. Kern RE λ. mysterien col. 1293 ὅπου βακχεῖον=das collegium), ἀλλὰ καὶ ὁ τόπος, ὅπου ἐγένετο αὕτη, ὁ καλούμενος καὶ «ἱερὸς οἶκος» ἐπίσης. (Quand, de Baccho ab Alexandri Aetate in Asia Minore culto, diss. Halle 1912 σ. 243. πβ. καὶ ἐπιγραφὴν Ditt. Syll.³ 1109, καταστατικὸν βακχικοῦ θιάσου τοῦ ἔτους 178 μ. Χ. ὅπου εἰς στιχ. 43 βακχεῖον=ἡ ἑορτὴ στιχ. 52=ἡ συγκέντρωσις καὶ στιχ. 101=τὸ κτίριον ἐν ᾧ ἡ συγκέντρωσις.

Περὶ τῶν ἐνώσεων τῶν Βακχεαστῶν (κατ' ἐπιγραφὴν τοῦ Γ' π. Χ. αἰῶνος ἐκ Διονυσουπόλεως, ὅπου ἐλατρεύετο καὶ ὡς κτίστης ὁ Διόνυσος, Tafrahi, la cité Pontique de Dionysopolis 69, n. 6. Cazarow ἐ. ἀ. 525) βλ. Zeibarth, Vereinsw. 35, 40, 44, 56. Poland Gesch. des Griech. Vereinsw. 36, 39, 167 καὶ Klaffenbach, Symbol. ad Histor. collegior. artific. Bacchior. Diss. Berlin 1914.

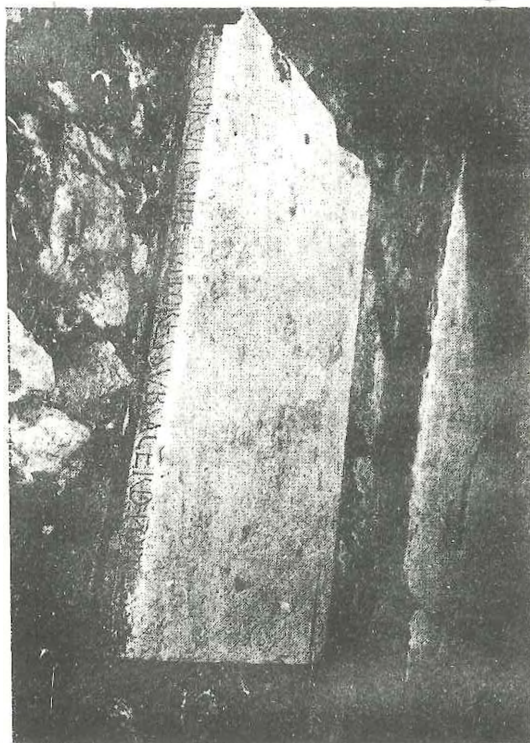
Ὡς πρὸς τὴν γραφὴν βακχίου, ὄνομ. τὸ βάκχιον, βλ. Cazarow JDI, Enzeiger 1915 σ. 87—89 ἐπιγραφὴ ἐκ Malco Tırnovo Βουλγαρίας «... ἱερεὺς βακχίου τὸν βωμὸν θεῶ Διὶ Διονύσφ...» καὶ JHST. VIII (1887) σ. 426 n. 32. Ἐπιγραφὴ ἐκ Θάσου «τὸ ἱερώτατον νέον βάκχιον»

ἔτους 211—217 μ.Χ. πβ. καὶ λατινιστὶ *basiliium* ἐπιγρ. Νικοπόλεως CIL III 6150=7434.

Τὰς ἐπιγραφὰς τῶν βασιλείων τῶν διαφόρων πόλεων (Μεγάρων, Περίνθου, Θηβῶν, Θάσου, Νικοπόλεως κ. ἄ.) εὐρίσκει τις συγκεντρωμένας εἰς Poland ἐ. ἄ. σ. 67. Κεραμοποιῦλλου Θηβαϊκὰ 422 σημ. 5.

Ὡς πρὸς τὸ κύριον ὄνομα Τύχαρος πβ. τὸ ἐν λεξικῶν *Paré, Griech. Eigennamen*, ἀναφερόμενον γυναικεῖο ὄνομα Τυγάριν.

Ἐπιγρ. 3 (εἰκ. 3).

Εἰκ. 3. Ἀναθηματικὴ λατινικὴ ἐπιγραφὴ Ἡeroi Avlonite ἐκ Παραδείσου.

Μαρμαρινὴ πλάξ διαστ. 1 μ.×0,69×0,06 χρησιμοποιουμένη ὡς κατώφλιον τῆς οἰκίας Ἀναστασίου Κεντουιάδου ἐν Παραδείσῳ. Τὸ πρόσθιον πάχος τῆς πλακὸς, ἐφ' οὗ ἡ ἐπιγραφὴ, εἰς ἀπόστασιν 0,17 μ. ἀπὸ τῶν γωνιῶν τῆς ἐλατοῦται κατὰ 0,02 μ. εἰς τρόπον ὥστε νὰ σχηματίζωνται εἰς τὰ ἄκρα τῆς δύο πόδια. Ἡ ἄνω ἐπιφάνεια τῆς πλακὸς εἶναι τριμμένη ἐκ τῆς σημερινῆς χρήσεως τῆς ὕψος γραμμ. 0,04 μ.

Herōi Avlonite cultores sub sacerd(ote) Popil(io) Zīra.

Περὶ τοῦ ἥρωος Αὐλωνεΐτου βλπ. O. Kern RE, λ. ἥρωος Αὐλωνεΐτης καὶ Casarow, RE Supplem. III col. 1141 λ. Heros (Thrakischer), τοῦ ἰδίου RE bd. VI A col. 478 (Thrake) Religion.

Δίγλωσσος ἐπιγραφή καθιερωθεῖσα ἐπὶ τοῦ ἰδίου ἱερέως καὶ τῆς ὁποίας τὸ λατινικὸν κείμενον εἶναι τελείως ὅμοιον πρὸς τῆς ἡμετέρας, εὐρέθη ἐν τινι τοποθεσίᾳ παρὰ τὰ Ἄβδηρα (CIL III suppl. I 7378. S. Reinach BCH. VIII, 1884 σ. 49. Mommsen Ephem. Epigr. V n. 1436. Dumont-Homolle σ. 442 n. 110 b1. Cagnat ἔ. ἀ. n. 832. Desseau ILS 4067. Poland ἔ. ἀ. 223, 238 καὶ 556, b 66), καὶ ἔχει οὕτω :

Ἡρωὶ Αὐλωνεΐτη(ι) θυσιασται περὶ ἱερέα Ποπ(ι)λλιον Ζείπαν.

Herōi Avlonite cultores sub sacerd(ote) Popil(io) Zīp(a).

Παρὰ Dessau ἔ. ἀ. n. 4067a δημοσιεύεται κειμένη ἐπὶ κατεστραμμένου ἀναγλύφου θρακῶς ἰσπέως, εὐρεθέντος παρὰ τὴν Νεάπολιν Ἰταλίας, ἀλλὰ κατὰ τὸν συγγραφέα μεταφερθέντος ἴσως ἐκ τῶν θρακικῶν παραλίων, ἢ ἐξῆς ἄλλη ἐπιγραφή :

Herōi Aulonite | L. Modiaris Lucifer sacer.

Ὡς τόπον, ἐκ τοῦ ὁποίου ὁ ἀνώνυμος οὗτος θρακικὸς ἥρωος ἔλαβε τὸ ὄνομα, ὁ Mommsen ἔ. ἀ. ἐπρότεινε τὸν Αὐλῶνα τοῦ Στρυμονικοῦ κόλπου (Θουκυδ. Δ. 103. RE λ. Αὐλῶν 8), ὁ δὲ Kern ἔ. ἀ. καὶ τινα ἄλλον παρὰ τὰ Ἄβδηρα αὐλῶνα (=κοιλιάδα, χαράδραν) καὶ ὑπεθυμίζει καὶ τὸν Ἀπόλλωνα Αὐλαίτην τοῦ χωρίου Αὐλαί γεν. Αὐλῶν, τῶν Μεγάρων (Παιουσ. X 32, 6 κατὰ διόρθωσιν τοῦ Wilamowitz).

Ἡ μικρὰ ἀπόστασις τοῦ Παραδείσου ἀπὸ τὸ τουργικὸν τοπωνύμιον Katri-Daran τῶν Ἀβδῆρων, ὅπου εὐρέθη ἡ δίγλωσσος ἐπιγραφή, τοποθετεῖ εἰς τὸ σημεῖον αὐτὸ τῆς Θράκης τὴν λατρείαν τοῦ Ἡρωος τούτου.

Ὡς πρὸς τὸ κύριον θρακικὸν ὄνομα Zīras (Zīra ἐδῶ εἶναι πτώσεως γενικῆς) εἶναι ἀπὸ τὰ συνηθέστερα ὀνόματα. Τύποι αὐτοῦ γνωστοὶ εἶναι: Ζείπας, Ζίπας, Ζίρας (Ephem. Epigr. VI, 707 n. 6115a, Conze, Reise auf den Inseln des Thr. Meeres σ. 27. Perdrizet BCH, 1900 σ. 310. Ig XII, 8, n. 577. Bon, BCH, LIV. 1930, σ. 170), Ζειπότης (Thonasschek ἔ. ἀ. 70, Heusey, Mission... 151) Ζιπᾶνος (M.N. Tod. BSA XXIII (1918—19) σ. 71), Ζιπαΐβες (Salac, BCH, XLVII, 1923, 64—69, n. 24 γεν. Ziraebis), Ζιπαΐβης (Dobrusky, Isvestia Narodni Mus. Sofia I, 107, Βουλγαριστί), Ζειρα ἢ Ζειραλα (ὄνομ. γυναικός, Collart, BCH. LIV 1930 σ. 380 καὶ 391). Εἰς ἐπιγραφὴν δὲ Μουσθῆνης Παγγαίου τὴν ἀνακοίνωσιν τῆς ὁποίας ὀφείλω εἰς τὸν Σεβασμ. Ἐλευθερουπόλεως κεῖται : Ἡρόδοτος Ζειπύρου χαῖρε.

Ἐπιγρ. ἀριθ. 4. Ἐπὶ γείσου κειμένου πρὸ τῆς οἰκίας Ἰωάννου Πανίζογλου, ἐπιγραφή ΔΙΟΓΕΝΟΥ(C) ὕψος γράμμ. 0,17 μ.

5) Ἐπί μαρμαρίνης λάρνακος διαστ. $0,74 \times 0,90$ μ. Ἡ ἐπιγραφή ΔΟΚΙΜΗ.

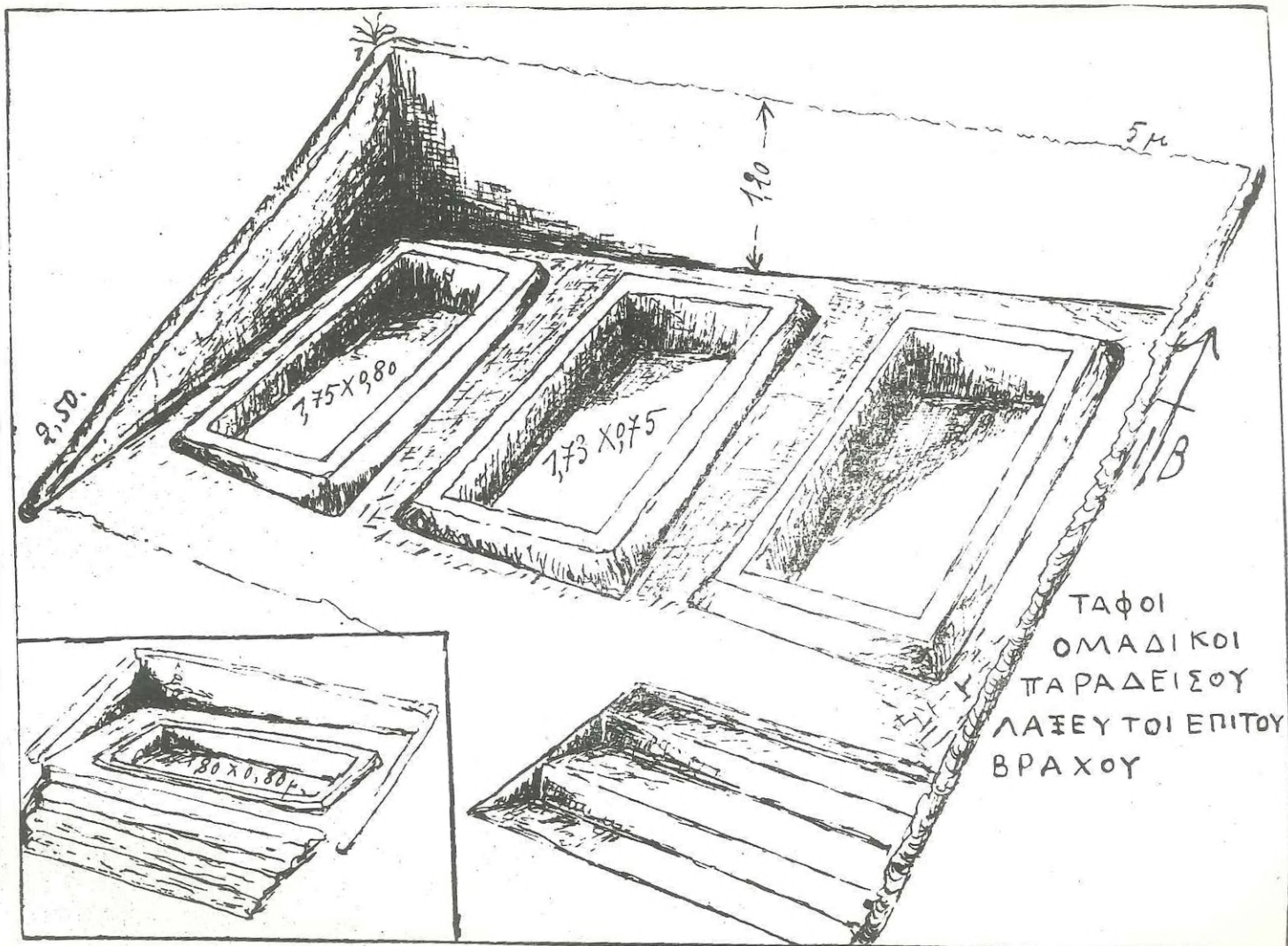
6) Ἐπί μαρμαρίνης πλακὸς διαστ. $0,77 \times 0,45 \times 0,03$ μ. κειμένης ἐπὶ τοῦ δαπέδου οἰκίας Δημητρίου Μεγαγιάννη ἐπιγραφή χριστιανικῶν χρόνων ὕψος γραμ. $0,04-0,06$ μ. ἐν τῇ αὐτῇ τῆς ἰδίας οἰκίας καὶ κιονίστοι διλόβων παραθύρων ἐκκλησίας τινος κατάκεινται.

† Κυμητί (sic)-
ριον Παύλ(ου)
ἐλαχί(στ)ου πρεσ-
β(υτέρ)ου καὶ ζω-
γράφου.

Ἡ γραφή κυμητίριον ἀντὶ κοιμητήριον εἶναι συχνή, (Heusey Mission σ. 26 n. 6. σ. 96). Διὰ τὰς ἐπιτυμβίους χριστιανικὰς ἐπιγραφὰς καὶ τὰς ὀνομασίας τῶν τάφων: μνήμα, μνημεῖον, μνημόριον, κοιμητήριον, οἰκητήριον, θήκη, θέσις βλπ. N. Bees, Glotta II Bd σ. 118 κ. ἔξ., Über die Konstruktion von διαφέρειν mit dem genitiv, καὶ Glotta III Bd 2, 204 κ. ἔξ. οἰκητήριον und verwandte worte auf Christlichen grabinschriften. Σωτηρίου ΑΕ 1929 σ. 150 καὶ ἔξ. Kalinka ἐ. ἀ. n. 368. C. M. Kaufmann, Handbuch der altchristlichen Epigraphik σ. 62. P. Lemerle BCH, LIX (1935) σ. 160 κλπ.

Ἀπόδειξις τῆς ὑπάρξεως κατὰ τὴν ἀρχαιότητα ἐν τῇ σημερινῇ τοποθεσίᾳ «Παράδεισος» ἀρχαίου τινὸς ἀγνώστου πολισματος εἶναι, ὄχι μόνον τὰ πρῶτα αὐτὰ εὐρήματα, τὸ πλῆθος τῶν ἐν τοῖς ἀγροῖς βυζαντινῶν τοίχων, τειχῶν νοτίως τῆς γεφύρας, εἰκ. 1 κειμένων ρωμαϊκῶν ἀρχιτεκτονικῶν μελῶν καὶ ἄλλων μαρμάρων, ἀλλὰ καὶ ἡ ἐπὶ τοῦ πρᾶνοῦς τοῦ βράχου τοῦ λόφου τοῦ ὑψουμένου ἀριστερὰ τῆς ὁδοῦ Καβάλλας—Ξάνθης πληθύνον λαξευτῶν τάφων, δυστυχῶς σήμερον πάντων συληθέντων. (βλπ. εἰκ. 1 καὶ 4).

Εικ. 4. Σχέδιον ομαδικῶν καὶ μονοῦ τάφου τοῦ λόφου Παραδείσου (π.β. εἰκ. 1).

ΤΑΦΟΙ
ΟΜΑΔΙΚΟΙ
ΠΑΡΑΔΕΙΣΟΥ
ΛΑΞΕΥΤΟΙ ΕΠΙΤΟΥ
ΒΡΑΧΟΥ

Ἐκεῖ ὑπάρχουν τάφοι μεμονωμένοι καὶ καθ' ὀμάδας, κείμενοι κατὰ διαφόρους προσανατολισμούς, Οἱ μετὰ περισσῆς φροντίδος κατεσκευασμένοι κεῖνται ἐπὶ ἐπιπέδου τομῆς τοῦ βράχου, εἰς ἣν ἀνέρχεται τις διὰ κλίμακος ἐπίσης λαξευτῆς. Τὴν τομὴν τοῦ βράχου περιβάλλει αὐλαξ διὰ τὴν διοχέτευσιν τῶν ὀμβρίων ὑδάτων τοῦ ὑπερκειμένου τοῖς τάφοις τμήματος τοῦ λόφου. Ἡ μετὰ περισσοτέρας προσοχῆς εἰς τὸ μέλλον ἐξέτασις τῶν τάφων αὐτῶν ἴσως δώσῃ καὶ κάποιον εὖρημα διδακτικὸν περὶ τῆς ἡλικίας των. Νομίσματα καὶ διάφορα ἄλλα μικροεπιρήματα πάντοτε εὐρίσκουν οἱ χωρικοὶ κατὰ τὴν καλλιέργειαν τῶν ἀγρῶν, ἔχουν δὲ ἤδη ἐπίγνωσιν τῆς ἀρχαιότητος τοῦ τόπου, εἰς τὸν ὁποῖον δὲν ἐγεννήθησαν ἀλλ' ἐγκατεστάθησαν μετὰ τὸ 1922.

Ἄσχι τυχαίας ἀκόμη σημασίας εἶναι καὶ ἡ τοποθεσία τοῦ χωρίου αὐτοῦ, τὸ ὁποῖον κείμενον ἐπὶ τῆς πρὸς Β ἀρχῆς τῆς πεδιάδος τοῦ Νέστου καὶ εἰς τὸ χεῖλος τῆς ἐξόδου τοῦ ποταμοῦ αὐτοῦ ἐκ τῆς ἑλικαιοειδοῦς καὶ διὰ μέσου τρομερῶν χαραδρῶν ῥοῆς του εἰς τὴν πεδιάδα, καὶ τοῦ ὁποίου χείλους αἱ πλευραὶ ὑψοῦνται ὡς ἄλλαι Φαιδριάδες, ὄφειλε νὰ ἦτο στρατηγικώτατον σημεῖον τῆς ἐκ Θράκης εἰς Μακεδονίαν καὶ τὰνάπαλιν διαβάσεως.

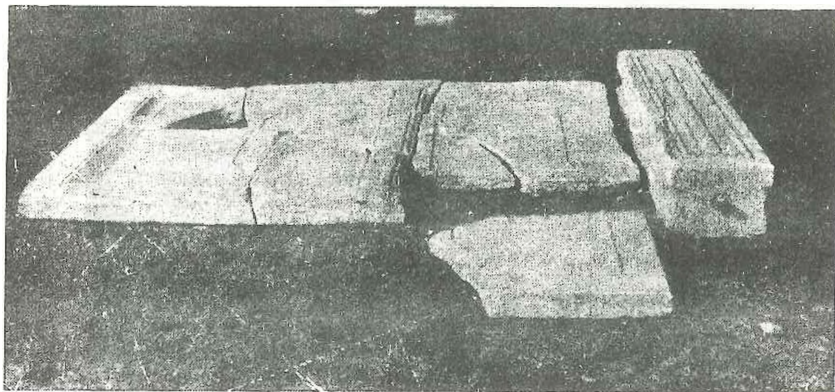
Τὴν σημασίαν τοῦ Νέστου ὡς συνόρου τῆς Μακεδονικῆς Θράκης¹⁾ (σημερινῆς Ἀνατολικῆς Μακεδονίης) καὶ τῆς καθ' αὐτὸ Θράκης, καὶ τὴν ἀσφάλειαν τοῦ τμήματος τῶν ἀπὸ Ἀμφιπόλεως μέχρι Νέστου κτήσεων του, δι' αὐτοῦ τοῦ ποταμοῦ ὡς συνόρου, κατενόησεν ὁ Φίλιππος Β' τῆς Μακεδονίας (Collart BCH, 1929 σ. 333· Geyer RE λ. Macedonia col. 723 κ. ἐξ. διὰ τὴν μέχρι Ἀβδήρων ἀνάπτυξιν τοῦ Φιλίππου).

Ἐκεῖθεν διήρχετο καὶ ἡ Ἑγνατία ὁδός. Οἱ Βυζαντινοὶ αὐτοκράτορες θὰ ἐνδιεφέροντο διὰ τὴν ἀσφάλειαν τοῦ περάματος αὐτοῦ, ὑψοῦνται δὲ ἀκόμη σήμερον ἐπὶ τῆς Μακεδονικῆς ὄχθης τοῦ Νέστου, τῆς προστατευομένης καὶ δι' ἀναλήματος συγχρόνου ἴσως, μέγιστον κτίριον, ἀποτελούμενον ἐξ ἑνὸς μικροῦ κεντρικοῦ διαμερίσματος καὶ δύο ἄλλων μεγάλων ἐκατέρωθεν τοῦ πρώτου κειμένων (εἰκ. 1. σημεῖον Φ). Ἐσωτερικῶς τῶν παραλλήλων τοίχων ἐνὸς μεγάλου θαλάμου ὑπάρχουν κείμενα ἔναντι ἀλλήλων ἐννέα καὶ ἐννέα (18) ἐστία κτισταὶ (τξίκια). Ἦτο ἀραγε θάλαμος στρατιωτῶν; Τὴν μελέτην τοῦ κτιρίου αὐτοῦ καὶ δύο ἄλλων μικροτέρων κειμένων μεταξύ αὐτοῦ καὶ τῆς Καβάλλας ἐν ἰδιαιτέρῳ ἐργασίᾳ ἡμῶν θὰ διαπραγματευθῶμεν.

1) Ζεῖς τοῦς ἀρχαίους συγγραφεῖς ὄριον τῆς Μακεδονίας εἶναι ὁ Στρομιών, τὸ Παγγαῖον ἀνήκεν εἰς τὴν Θράκην. Ὅταν τὸ 163 π. Χ. τὰ περὶ τὴν Ἀμφίπολιν ἀπετέλουν τὴν πρώτην μερίδα τῆς Μακεδονίας σύνορον ἦτο ὁ Νέστος ποταμὸς καθὼς καὶ μετὰ τὸ 146 π. Χ. ὁπότε ἔγινε Ρωμαϊκὴ ἐπαρχία, Geyer ἐ. ἀ. 762, 764.

Ἀκόμη εἰς τὸ σημεῖον αὐτὸ τοῦ ποταμοῦ θὰ πρέπη νὰ τοποθετηθῇ κάποια γέφυρα ἀρχαία, νοτιῶς τῆς σημερινῆς προχείρου ξυλῆνης τοιαύτης καὶ εἰς τὸ σημεῖον τῆς κατασκευασθησομένης νέας (εἰκ. 1 σημ. Κ. καὶ Ε.), παρὰ τὴν πρὸς Θράκην ἄκραν τῆς ὁποίας εὐρέθησαν αἱ ἐπιγραφαὶ ἀριθ. 7—8. Αἱ ἐπιγραφαὶ αὗται ἀναθηματικαὶ μὲν, ἀλλὰ περὶ ὄρων ὀμιλοῦσαι καὶ μάλιστα «ὄρων διατεθέντων» μέχρι τοῦ ποταμοῦ Νέστου, θὰ ἦσαν ἰδρυμένα εἰς τι σημεῖον ὀρίζον τὰ ὄρια δύο διαφόρων ἐπικρατειῶν. Τὸ σημεῖον δὲ αὐτὸ δὲν θὰ ἦτο τυχαῖόν τι, ἀλλὰ θὰ ἦτο καὶ κάποιον πέρασμα μιᾶς ὁδοῦ, ἀρτηρίας. Ἐπειδὴ δὲ αἱ ἐπιγραφαὶ εὐρέθησαν παρὰ τὴν ὄχθην τοῦ ποταμοῦ, ὅπου καὶ θεμέλια συγχρόνων τῶν κτιρίων ὑπάρχουν, δικαιούμεθα νὰ πιστεύσωμεν ὅτι εἰς τὸ σημεῖον ἐκεῖνο, ὅπου σήμερον ἡ μηχανικὴ ἐπιστήμη, ὡς μόνου βραχῶδους καὶ στερεοῦ, τοποθετεῖ τὴν νέαν γέφυραν, ὑπῆρχε καὶ ἀρχαία τοιαύτη.

Κατὰ τὴν πρὸς τὴν Θράκην χάραξιν τῆς ὁδοῦ Καβάλλας—Ξάνθης,

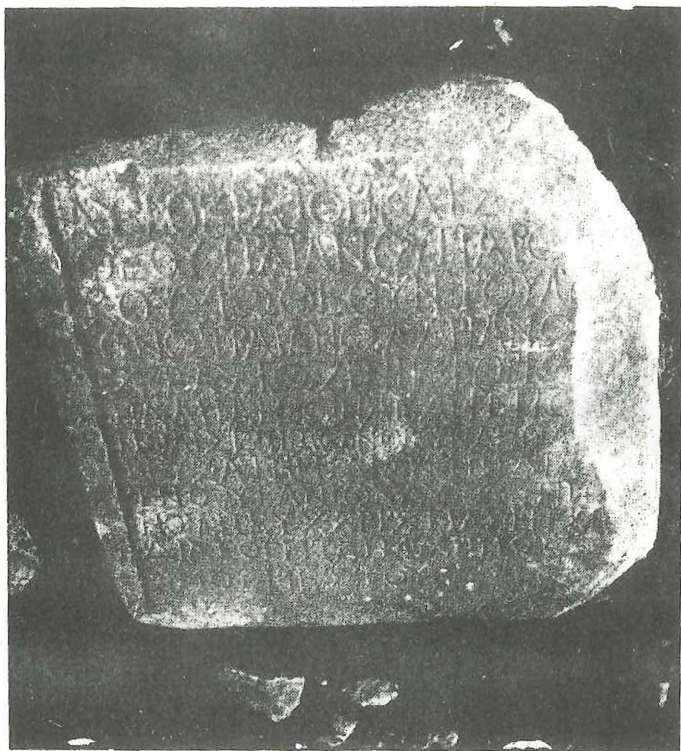

Εἰκ. 5. Παλαιοχριστιανικὰ θωράκια καὶ πεσσίσκος ἐκ τοῦ σημείου Ε τῆς εἰκόνος 1 προερχόμενα. Ὁ πεσσίσκος διατηρεῖ τὸν σιδηροῦν σύνδεσμον τῆς βάσεως του καθὼς καὶ τὴν σφαιρικὴν ἀπόφυσιν τοῦ ἄνω, ἡ ὁποία δυστυχῶς, δὲν φαίνεται εἰς τὴν εἰκόνα.

ὡς εἴπομεν ἄνωτέρω, καὶ εἰς τὰ δάνεια χώματα ἡ Ἐταιρεία ἀπεκάλυψε τὰς ἐξῆς δύο ἐπιγραφὰς καὶ τινὰ ῥωμαϊκῶν καὶ χριστιανικῶν κτιρίων θεμέλια, κειμένας ΝΔ τοῦ σιδηροδρ. σταθμοῦ Τοξοτῶν καὶ παρὰ τὸν ποταμὸν (σχεδ. 1 σημ. Ε). Ἐκ τοῦ διαγράμματος κατόψεως τοῦ κτιρίου ἐκεῖνον σήμερον μόλις ἐπιπόλαιά τινὰ ψηφιδωτὰ δάπεδα σφύζοντα καὶ θωράκια παλαιοχριστιανικῶν χρόνων (εἰκ 5), φαίνεται δὲ ὅτι τὸ ἴδιον τὸ ῥωμαϊκὸν κτίριον μετετέραπεν κατόπιν εἰς χριστιανικὸν ναόν.

Ἀριθ. 7 (εἰκ. 6). Στήλη ἐκ μαρμάρου χονδροκόκκου τετράπλευρος διαστ. $0,68 \times 0,68 \times 0,24$ μ., φέρουσα ἐπ' ἀμφοτέρων τῶν μικρῶν πλευρῶν τῆς

ἀνά τρεῖς τομίσκους, ἴσως ὄχι συγχρόνους. Ἡ διατήρησις τῆς ἐπιγραφῆς καλή, πλὴν τῆς ἀπολεπισθείσης δεξιᾶς μακρᾶς πλευρᾶς της· ὕψος γραμμάτων 0,03—0,05 μ. μεταξύ δύο ἀδλακωτῶν περιθωρίων κειμένων.

Εἰκ. 6. Φωτογραφία τῆς ἐπιγραφῆς ἀριθ. 7.

Ἀὐτοκράτορι Καίσα[ρι]
 θεοῦ Τραϊανοῦ Παρθ[ι]-
 κοῦ νιῶ(ι) θεοῦ Νέρωνα Υ[ί]-
 ωνῶ(ι) Τραϊανῶ(ι) Ἀδριανῶ(ι)
 Σεβαστῶ(ι) Ζηνὶ Ἐφορίω(ι)
 Ἡ Ἀδριανέων Ἀβδηρειτῶ[ν]
 Πόλις ἐπὶ τῶν ὕρων ἀπολ[α]-
 βοῦσα τὴν ἰδίαν γῆν διὰ
 τὴν οὐράνιον αὐτοῦ πρό-
 νοιαν εὐχαριστίας ἔνεκεν
 διατεθέντων μέχρι ποτα-
 μοῦ Μέστου (sic),

Εἰς τὸν ἀναφερόμενον ἐν τῇ ἐπιγραφῇ δι' ὄλων τῶν γνωστῶν καὶ τυπικῶν ὀνομάτων του(Cagnat. ἄ. I σ. 567) Ἀδριανὸν δίδεται ὁ λατρευτικὸς τίτλος τοῦ Διὸς Ἐφορίου (στίχ. 5). Τὰς ἐπιγραφὰς τῆς λατρείας τοῦ Ἀδριανοῦ, ὡς Διὸς Ὀλυμπίου κλπ., εἰς τὰς ὁποίας δὲν ἀναφέρεται ὡς Ὀριὸς ἢ Ἐφόριος, βλπ. Cook, Zeus II σ. 1120 Argendix M. Ὑπὸ τὴν προστασίαν τοῦ Διὸς Ὀριίου ἐτέλουν τὰ ὄρια καὶ δόσημα τῶν ἀρχαίων. (Πλάτων Νόμ. VIII, 842 c. Δημοσθένης, περὶ Ἀλοννήσου, 40 ἀναφέρει βωμὸν Ὀρίου Διὸς περικαλλῆ μετ' ἐπιγράμματος. Περὶ θεῶν Ὀρίων Αἰλιανὸς ἐπιστ. ΙΕ' πβ. Hermann de terminis eorumque religione apud Grecos. καὶ κερραμοπούλλου Ἀποτυμpanισμὸς σ. 101 περὶ θεῶν κτιστῶν καὶ ἄλλων ἐντοπιῶν ὀρίων ἠρώων. Cook Zeus II σ. 1090 περὶ Διὸς ὀρίου, βλπ. καὶ RE λ. ὄρος).

Ὡς Ζεὺς Ἐφορος ἀναφέρεται ὁ θεὸς εἰς Cook ἔ. ἄ. I 737 not. 8: Διὸς Ἐφόρου, Ἐπόπτου, Ἐπηκόου. καὶ not. 9 ὡς Ἐπόπιος. ἀλλ' ἄλλη ἢ σημασία τοῦ ἐπιθέτου αὐτοῦ καθὼς φαίνεται ἐκ τῆς συνεκφορᾶς Ζεὺς Ἐφορος Ξείνων παρὰ Bruchmann Ephitheta Deonum.

Τὸ ἐπίθετον Ἐφόριος, α, ον, (ὄρος)=συνορεύων, γείτων (Ἀππ. Ἐμφυλ. Ε, 9. «Ρωμαίων καὶ Παρθυαίων ὄντες ἐφόριοι». Ἀγορὰ ἐφορία, Νομ. παρὰ Δημοσθ. 631 ἐν τέλει=ἀγορὰ γενομένη ἐν τοῖς συνόροις (632,24). Πόλεις ἐφορίας ἐδείμασθε, Ἀριστείδ. Α, σ. 219 καὶ στήλη ἐφορία Πολυδ. Θ', 8. Δὲν εἶναι λοιπὸν ἀπροσδόκητος ἡ χρῆσις τοῦ ἐπιθέτου Ἐφορίου ἀντὶ τοῦ παλαιότερου Ὀρίου, εἰς τὴν λατρείαν τοῦ Ἀδριανοῦ ὡς Ζηνοῦ Ἐφορίου, ἀντικαταστήσαντος τὸν Ὀριον Δία τῶν Ἑλλήνων.

Στχ. 6' ἢ Ἀδριανέων Ἀβδηρειτῶν πόλις' δοκιμωτέρα βεβαίως ἢ γραφῇ Ἀδριανίων Ἀβδηριτῶν, ἀλλὰ κεῖται ἐν ἐπιγραφῇ Φιλιππουπόλεως («Θρακικὰ» σ. 160 ἀριθ. 30), ὑπὲρ τῶν φυλετῶν Ἀ(δ)ρ(ι)ανέων.

Πόλεις ὀνομασθεῖσαι οὕτω πρὸς τιμὴν τοῦ αὐτοκράτορος εἶναι: Ἀμασία Ἀδριανή, Κίος Ἀδριανή κλπ. (J. Dürr, die Reisen des Kaisers Hadrian σ. 52—54, ἐπιγραφαὶ νομισμάτων' πβ. καὶ Cagnat I n. 930 «ὁ Δῆμος Ἀδριανῶν Πετραίων Μητροπόλεως Ἀραβίας, καὶ n. 1169 Ἀδριανῶν Παλμυρηνῶν»).

Ἡ πόλις τῶν Ἀβδήρων εἶναι τελείως ἀνεξερευνήτος καὶ μόνον ἐκ τῶν ἐκδρομικῶν περὶ αὐτῆς ἐργασιῶν καὶ τῶν τυχαίων εὐρημάτων τῶν: Regel, Ath. Mitt. XII, 161 κ. ἔξ. Picard—Avezou BCH XXXVII, 717 κ. ἔξ. Kazarow, JOI, 1918, Enzeiger σ. 3 κ. ἔξ. πβ. καὶ RE λ. Ἀβδηρα: εἶναι γνωστή.

Ὁ Kazarow ἔ. ἄ. σ. 47 καὶ εἰκ. 52 δημοσιεύει καὶ ἐκ τῆς πόλεως τῶν Ἀβδήρων προερχομένην ἐπιγραφὴν: Αὐτοκράτορι Καίσαρι Ἀδριανῷ Ὀλυμπίῳ Σωτήρι.

Στιχ. 7. ἐπὶ τῶν ὄρων. Δὲν γίνεται φανερόν ἐν τῇ ἐπιγραφῇ, οὔτε καὶ γνωρίζομεν ἄλλοθεν μετὰ τίνων ἐκ τῶν γειτόνων τῆς ἡμπερσβίτει ἢ πόλις τῶν Ἀβδηριτῶν τὰ ὄρια τῆς ἐπικρατείας τῆς, καὶ παρὰ τίνων τῇ εὐνοίᾳ τοῦ Ἀδριανοῦ ἀπέλαβε τὴν ἰδίαν γῆν.

Διαφοραὶ συνοριακαὶ τῶν ἀρχαίων πόλεων εἶναι πλεῖστοι ὄσαι γνωσταὶ ἐξ ἐπιγραφῶν, λυόμεναι τῇ ὑποδείξει κοινοῦ τρίτου διαιτητοῦ. (A. Raederl' arbitrage international chez les Hellènes σ. 78 «ὄρια Κωπῆων ποτ' Ἀκροφραΐας ὀριττόντων Βοιωτῶν», Ditt. Syll³ n. 638, 15 «ὄρους εἶμεν Μονδαίουσι καὶ Ἀζωριασταῖς». Cagnat I n. 1021, ἐπιγραφὴ διαφοράς ὄριων Ἰτανίων Κρητῶν καὶ Ἱεραπουντιῶν, ὅπου ὀριστὰ εἶναι Ρωμαῖοι ἀπεσταλμένοι παρὰ τῆς Συγκλήτου ἐκεῖ καὶ αἱ ἐκφράσεις περιορισμός, περιορισμὸς χώρας, χειρογραφία. n. 709. Ἐπιγραφὴ Στενημάχου (Dobrusky, Arch. Epigr. Mitt. XVIII (1895) Isvestia σ. 114 n. 26) «ὄροι Κορτοπίων φυλῆς Ροδοπηίδος τεθέντες ὑπὸ Φλαβίου Σκέλητος κριτοῦ καὶ ὀροθέτου», σύγχρονος πρὸς τὴν ἡμετέραν.

Στιχ. 11. Ἡ γενικὴ διατεθέντων θὰ συναφθῆ προφανῶς μετὰ: τῶν ὄρων. Τῶν ὄρων διατεθέντων μέχρι ποταμοῦ Μέστου, μετὰ τὴν σημασίαν ἴσως τῶν μετατεθέντων, ἐπεκτεθέντων, ὀρισθέντων.

Παρ' ἀρχαίοις συγγραφεῦσιν ὁ ποταμὸς πάντοτε ἀναφέρεται ὡς Νέστος, (Ἡροδ. VII, 109, 126. Θουκυδ. II, 96, 4. Πτολεμ. III, 12, 7. Θεοφρ. Ἱστορ. Φυτ. III, 1, 3 κ. ἀ. ἢ Χώρα Νεστις Στεφ. Βυζ.) καὶ μάλιστα κατ' ἀναλογίαν ἄλλων καὶ ὡς Νέσσοσ, Νέασσοσ, Νίσος, ὡς Μέστος δὲ μόνον εἰς τὰς ἐκ Θρακίης ἐπιγραφὰς καὶ τὰ νομίσματα κυρίως τῆς «Οὐλπίας Νικοπόλεως πρὸς Μέστω» (Perdrizet, «Οὐλπ. Νικόπολις πρὸς Μέστω» εἰς *Corolla Numismatica*, ἐκδ. εἰς μνήμην Head, Oxford 1909 σ. 297 κ. ἐξ.).

Κύρια ὀνόματα μετὰ πρῶτον συνθετικὸν τὸ ὄνομα τοῦ ποταμοῦ ἐξ ἐπιγραφῶν γνωστὰ εἶναι τὰ: Νέστις, Νεστόπορις, Νεστοκράτης, καὶ ἐκ τοῦ ἄλλου τύπου: Μέστος, Μεστόη («Θρακικά» Δ' 101), Μεστεῖς, Mestus, Μεστιύλος, Mestula, Mestitu (πτώσ. γενικῆς), Μεστίκενθος, Μεστυναίβης, (Perdrizet ἐ. ἀ. σ. 220. Tomaschek ἐ. ἀ. 27. Dobrusky, Isvestia I, σ. 10), 107. BCH, 1926 σ. 248), Μέστα (ὄνομα γυναικὸς, ἐπιγραφὴ Φλωρίνης, Κεραμόπουλλος Α. Δελτ. ΙΑ', 1931—32 Παρτ. σ. 40). Ἐπὶ νομισμάτων εἰκονίζεται καὶ ὁ ποτάμιος θεὸς Μέστος (Perdrizet, ἐ. ἀ. σ. 224).

Ὁ Tomaschek, ἐ. ἀ. 96 ἐτυμολογῶν τὸ ὄνομα τοῦ ποταμοῦ ἐκ τῆς nek' = ἐνεγκεῖν ἢ nad = netzen = ὑγραίνειν, δέχεται τὸν τύπον Μέστον ὡς νεώτερον, ἐνῶ ὁ Perdrizet ἐ. ἀ. σ. 221 δέχεται ὅτι ὁ τύπος Μέστος εἶναι θρακικὸς καὶ ὅτι ὁ Νέστος εἶναι μία μετατροπὴ ἑλληνικὴ τοῦ θρακικοῦ ὀνόματος, ἴσως καὶ ἰωνικὴ μάλιστα. Ὁ τύπος Μέστος σώζεται εἰς τὸ σημερινὸν Τουρκικὸν καὶ Βουλγαρικὸν ὄνομα τοῦ ποταμοῦ: Mesta cara sou καὶ Mesta reka, ἐπὶ βυζαντινῶν δὲ ὑπῆρχε καὶ Μεστικὸν θέμα.

Ἐπιγρ. 8 (εἶκ. 7). Μαρμαρίνη στήλη διαστάσεων 0,67X0,55—0,60X0,27 μ. φέρουσα ὅπως καὶ ἡ προηγουμένη ἐπ' ἀμφοτέρων τῶν στενῶν πλευρῶν ἀνὰ τρεῖς τορμίσκους. Δυστυχῶς μόνον τὸ ἡμισυ τοῦ περιεχομένου τῆς ἐπιγραφῆς σώζεται, τοῦ ἄλλου τριψθέντος κατὰ τὴν χρῆσιν τοῦ λίθου ὡς κατοφλίου προφανῶς τοῦ παλαιοχριστιανικοῦ ναοῦ. Ὑψος γραμμ. 0,03 μ.—0,03 μ.

Εἶκ. 7. τῆς Φωτογραφία ἐπιγραφῆς ἀριθ. 8.

[αὐτοκρ]άτ[ορα Καίσαρα]
 Ἄδριανὸν (. σεβα)
 στὸν μεγίστω[ς εὐ]ν[σηθεῖσα;]
 ἢ Ἄδριανέων (Ἄβδηρειτῶν πόλις)
 ἐπὶ τῶν ὄρων εὐχαριστίας ἕνεκεν)
 ἀπολαβοῦσα τὴν ἰδίαν γῆν τῆ)
 ἐκείνου προνοί(α καὶ τοῦ πεμφθέν;)
 τος ὑπ' αὐτοῦ
 Ἄγρίππα Πρεσβευτοῦ

Εἶναι φανερὸν ὅτι διὰ τὴν ἰδίαν ἐπὶ τῶν ὄρων ἀπόδοσιν τῆς γῆς τῶν Ἄβδηρειτῶν θὰ ὁμίλει καὶ ἡ δευτέρα αὐτῆ ἐπιγραφῆ, ἀνατεθεισα πρὸς

τιμήν ἴσως καὶ τοῦ σταλέντος ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος ὀροσθέντου, τοῦ ὁποίου μόνον τὸ πατρωνυμικόν... Ἀγρίππα πρεσβευτοῦ, σφίζεται.

Πότε ἔγινεν ἡ ὀροθεσία αὐτῆ καὶ συνετάχθησαν αἱ ἐπιγραφαὶ αὐταὶ εἶναι δύσκολον νὰ καθορισθῇ, ἐπομένως καὶ ἡ ἡλικία τῶν ἐπιγραφῶν, ἐκτὸς τοῦ χονδρικοῦ ὀρίου τῆς βασιλείας τοῦ Ἀδριανοῦ 117—138 μ. Χ. (Rohden, RE. I, col. 493 λ. Aelius Hadrianus=Imp. Caes. Trajanus Hadrianus). Ἀκόμη δύσκολον εἶναι νὰ γνωρίζωμεν, ἂν ἡ ἀνάθεσις τῶν ἐπιγραφῶν αὐτῶν εἰς τὸ σημεῖον ἐκεῖνο, ὁπόθεν θὰ διήλθεν ὁ Αὐτοκράτωρ κατὰ τὸ εἰς Θράκην ταξιδίον του, σχετίζεται μὲ αὐτό, διὰ τὸ ὁποῖον ἄλλωστε ταξιδίον ὑπάρχουν τόσαι διχογνωμίαι.

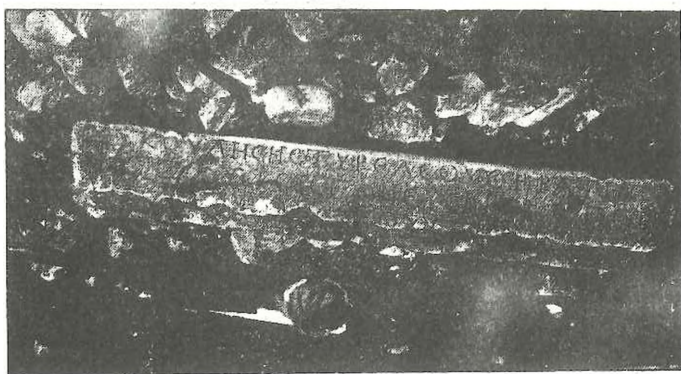
Κατὰ τὸν Dürr (ἐ. ἀ. κεφ. VI ἢ VII) ὁ Ἀδριανὸς διήνυσεν τὴν Θράκην καὶ τὴν Μακεδονίαν τὸ 124—125, διελθὼν τὴν Ἐγνατίαν ὁδὸν ἐξ Α—Δ. Κατὰ τὸν Rohden (ἐ. ἀ. col. 511) ἀφ' οὗ διήλθε μέρος τοῦ 131 εἰς Ἀλεξάνδρειαν, ἐπέρασε τὸν χειμῶνα 131—132 εἰς Ἀντιόχειαν ἢ Ἀθήνας καὶ τὸ 132 ἐταξίδευσεν εἰς Θράκην, Μακεδονίαν καὶ Λακίαν. Κατὰ Henderson (The life and Principate of the emperor Hadrian σ. 283 κ. ἐξ.) ἐπεσκέφθη τὴν Θράκην τὸ 121—125. Κατὰ Homo (Histoire générale publiée sous la direction de G. Glotz, Histoire Romaine III le Hautempire σ. 485) ὁ Ἀδριανὸς ἐπεσκέφθη τὴν Μακεδονίαν καὶ Θράκην, τὴν ἄνοιξιν τοῦ 132.

Ἡ λατινικὴ ἐπιγραφὴ τῶν Φιλίππων (P. Lemerle, Inscriptions latines de Philippes, BCH LVIII, 1934, 6.454—456) ἡ ἀνατεθεῖσα τῷ Αὐτοκράτορι ἐπὶ τῇ 15' ὑπατικῇ του ἐξουσίᾳ (XV tribuniciae potestatis=10 Δεκεμβρίου 130—9 Δεκεμβρίου 131 μ. Χ.) καὶ ἄλλη ἀδημοσίευτη ἐκ τῆς ἰδίας ἀνασκαφῆς, ἀνατεθεῖσαι πιθανὸν ἐπὶ τῇ προόψει τῆς ἐκεῖθεν δι-αβάσεως τοῦ Ἀδριανοῦ, καθὼς καὶ ἡ ἐν τῇ πόλει τῶν Ἀβδήρων προαναφερθεῖσα ἐπιγραφὴ (Cazaow ἐ. ἀ. σ. 47), δύνανται ἴσως νὰ μᾶς ὑποβάλουν τὴν ἰδέαν, μήπως ἐξ ἀφορμῆς τοῦ ἐπικειμένου ταξιδίου τοῦ Αὐτοκράτορος εἰς Θράκην ἐστήθησαν αἱ ἐπιγραφαὶ ἢ καὶ ὀλίγον μετὰ, τότε ἐπιτυχούσης τῆς πόλεως τῶν Ἀβδηριτῶν τὴν μέχρι τοῦ ποταμοῦ Νέστου ἐπέκτασιν τῶν ὀρίων τῆς ἐπικρατείας τῆς. Τὸ ἔτος 132, ὡς πιθανωτέρα χρονολογία τοῦ ταξιδίου τοῦ Αὐτοκράτορος θὰ εἶναι καὶ ἡ κατὰ συμπερασμὸν χρονολογία τῶν ἐπιγραφῶν ἀριθ. 7 καὶ 8.

Ἐπιγρ. 9. (εἰκ. 8). Ἐπιτυμβία ἐπιγραφὴ εὑρεθεῖσα εἰς τὸ κρημισθὲν ἐξοχικὸν Μουσουλμανικὸν τέμενος τοῦ πρὸ τοῦ Παραδείσου Μακεδονικοῦ χωρίου Ξεριᾶς (πρ. Κουρου—degré), εἰς τὸ ὁποῖον καὶ ἐχρησιμοποιοῦτο ὡς κατώφλιον. Εἶναι χαραγμένη ἐπὶ ἐντοπίου ἀσβεστολίθου 1,55X0,65 X 0,20 μ., τοῦ λίθου μὴ σφύζοντος οὔτε τὸ ὀλικὸν μήκος οὔτε τὸ ὀλικὸν πάχος τῆς ὕψεως, ἐφ' ἧς ἡ ἐπιγραφὴ,

Ζυκουλήσης. Τυρέλσου. στρατηγός[ς . . .]
 Δι[ο]υζ[έ]νυ. τοῖς γονεῦσιν. ἐποιή[σαν ἤ-σεν]
 Ζυκουλήσου. στρατηγός.

Τὸ θρακικὸν κύριον ὄνομα Ζυκουλήσης δὲν εἶναι ἄλλοθεν τοῦλάχιστον εἰς ἡμᾶς γνωστὸν, δὲν ἔχομεν δὲ δυστυχῶς ἐνταῦθα τὸ Namenbuch τοῦ Preisigke. Ἴσως νὰ μὴ εἶναι ἄσχετον τὸ ὄνομα καὶ νὰ δύναται νὰ συγκριθῇ πρὸς τὰ: Σέκουσ, Σα(ι)κουσ, Secus, Zeces, Σῦκος («Θρακικά» Δ' σ. 88) πβ. καὶ τὸ β' συνθετικὸν τῶν κυρίων ὀνομάτων Ἐπτήσυκος, Ριμήσυκις. Δεντούσυκος (Dobrusky, Isvestia σ. 132) καὶ τοῦ λατινικοῦ Como-sicus (Collart BCH. LIV, 1930 σ. 373, 391. Tomaschek II 2, 41, 42, 43, Perdrizet BCH XXIV, 1900, σ. 310 κ. ἐξ.). Ἐκ τοῦ Sicus=Σῦκος > Ζύκουσ

Εἰκὼν 8. Φωτογραφία τῆς ἐκ τοῦ χωρίου Σεριάς (π.ρ. Κουρου-deré) Ἐπιγραφῆς ἀριθ. 9.

εἶναι εὐπροσδόκητος ὁ τύπος Ζυκούλης (πβ. Ἀσδούλης) καὶ Ζυκουλήσης κατὰ τὰ τετρασύλλαβα κύρια σύνθετα (Ἀύλου-Τράλης κλπ. Seure, R. E. Greg. σ. 251).

Τὸ κύριον ὄνομα Τυρέλσου, εἶναι ἐκτεταμένος τύπος τοῦ Τήρης ἢ Τύρης, ὅπως τὰ Τήραλος, Τηρίλιας, Τήριλλος («Θρακικά» Δ' σ. 106).

Τὸ δὲ ὄνομα Διουζένης εἶναι καὶ ἄλλοθεν γνωστὸν (Dobrusky ἐ. ἀ. σ. 66), ἀπαντᾷ καὶ Diuzenus (Dessau ILS no 1986· Cook Zeus II 276, 8) Τὸ β' συνθετικὸν του ὑπάρχει εἰς τὰ Ἀύλουζένης, Μουκάξενις (Tomaschek ἐ. ἀ. 4. 39. Kretschmer Einleitung, κλπ. 267), κατὰ τὸ τελευταῖον δὲ καὶ Διόξενις («Θρακικά» Δ' σ. 96).

Καβάλλα, Δεκέμβριος 1935

Γ. Μπακαλάκις

ΔΕΥΤΕΡΑΙ ΦΡΟΝΤΙΔΕΣ

Τὸ τοπωνύμιον Παισοῦλα, ἀπὸ τὸ ὁποῖον θὰ παράγεται τὸ ἐπίθετον τοῦ Διδῶ Παισουλῆνοῦ («Θρακικά» Σ' σ. 317) σημειώνεται εἰς τὸ λεξικὸν τοῦ Pape, Griech. Eingennamen (Πτολεμαῖος Β, 4, 13 κλπ.) ὡς ὄνομα πόλεως τῆς Βαιτικῆς Ἰσπανίας.

Εἰς τὴν σ. 318 τῆς ἰδίας μελέτης ἡ γενικὴ τῶν «ιδίων» παρηρημηνεύθη σημαίνουσα ἄψυχα πράγματα, καὶ εἶναι ὀρθὸν νὰ διορθωθῇ ὡς σημαίνουσα τοὺς συγγενεῖς ἢ οικείους τοῦ ἀναθέσαντος, τῆς οὐσιαστικῆς καθὼς καὶ ἐπιθετικῆς χρήσεως οὔσης συχνῆς εἰς ρωμαϊκῶν χρόνων ἐπιθυμίας ἐπιγραφάς.

Γ. Μ.

ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΑΙ ΤΗΣ ΘΡΑΚΗΣ*

Β) Ο ΒΙΖΥΗΣ ΙΩΑΚΕΙΜ

Ὁ κατὰ κόσμον Ἰωάννης Ἀλαμπάσης¹⁾ καλούμενος καὶ κατὰ τὴν χειροτονίαν αὐτοῦ Ἰωακεῖμ μετονομασθεὶς ἐγεννήθη μετὰ τὰ μέσα τοῦ 15 αἰῶνος (ἄγνωστον ποῦ) καὶ ἐσπούδασεν ἐν Κωνσταντινουπόλει, πάντως εἰς τὴν πατριαρχικὴν Ἀκαδημίαν, χρηματίσας καὶ μαθητὴς τοῦ Νομοφύλακος Βαλασίου ἱερέως παρὰ τοῦ ὁποίου ἐδιδάχθη τὴν μουσικὴν. Ἐν τῇ κατωτέρῳ (ὑπ' ἀριθ. 1) δημοσιευομένῃ ἐπιστολῇ τοῦ Βιζύης πρὸς τὸν Μητροπολίτην Ἄρτης ὑποδεικνύει οὗτος τὸν τρόπον τῆς ἀποστολῆς γραμμάτων λέγων «Τὸ γράμμα σας μὴ ἔχητε ἔννοιαν ὅπου νὰ παραπέση δίδοντές το εἰς χεῖρας τοῦ συντοπίτου μας, ἀλλ' ἔρχεται ἀδόλωτος εἰς χεῖρας μου. Ἐχω γὰρ παραγγελίαν πολλήν». Ὁ συντοπίτης οὗτος ὁ γνωστός εἰς τὸν Ἄρτης, δὲν φαίνεται νὰ εἶναι πρόσωπον ἐκ τῆς ἐπαρχίας Βιζύης διότι ἄλλως θὰ ὠνόμαζεν αὐτὸ καὶ θὰ ἀπεκάλει ἐπαρχιώτην τοῦ ἢ πνευματικὸν αὐτοῦ τέκνον' συμπεραίνω ὅτι ἦτο συμπολίτης ἀμφοτέρων, τοῦ Βιζύης καὶ τοῦ Ἄρτης καὶ τότε ὡς πατρίδα τοῦ Ἰωακεῖμ θὰ δεχθῶμεν τὴν Πάρον, ἐξ ἧς κατήγετο καὶ ὁ Ἄρτης Νεόφυτος. Τὴν ὑπόθεσιν ταύτην ὑποστηρίζει καὶ ἡ στενὴ οἰκογενειακὴ αὐτῶν σχέσις, καὶ ἡ φιλία μετὰ τοῦ δραγομάνου τοῦ στόλου Κωνσταντίνου Βεντούρα, τοῦ ἐκ Πάρου ὁμοίως καταγομένου,

*) Συνέχεια ἐκ τοῦ σ' τόμου τῶν «Θρακικῶν» σ. 36.

1) Εἰς πολλὰ τῶν ἀνεκδότων αὐτοῦ μουσικῶν ἔργων τὸ ὄνομα τοῦ Βιζύης Ἰωακεῖμ συνοδεύεται μετὰ τοῦ ἐπιθέτου αὐτοῦ Ἀλαμπάσης (ιδ. Σωφρονίου Ἐστρατιάδου, Ἐκκλησιαστικοὶ Μελογράφοι, Β' Παράρτημα Καταλόγου τῆς Λιύρας σ. 451 καὶ Κατάλογον τῆς μονῆς Βατοπεδίου, Paris 1924 σ. 227 πρβλ. καὶ Γ. Παπαδοπούλου. Συμβολαὶ εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς παρ' ἡμῖν Ἐκκλ. μουσικῆς σ. 306. Τὸ λαϊκὸν αὐτοῦ ὄνομα Ἰωάννης φέρεται εἰς κοινωνικὰ ἀποκείμενα ἐν κώδικι τῆς μονῆς Ἐηροποτάμου ὑπ' ἀριθ. 309 (2871) φ. 281.

Ὅτι ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐμορφώθη καὶ πολὺν χρόνον διέμενε, τοῦτο καταφαίνεται ἐκ τῶν κατωτέρω γλαφυρῶν αὐτοῦ ἐπιστολῶν καὶ ἐξ ὧσων γράφει πρὸς τὸν Ἄρτης· «Ἐγὼ πάλιν λέγω καὶ ἐκτραγωδῶ οἰμώξιν τὴν πόλιν, τὴν ἔωλον κολακείαν, τὴν ματαίαν τύρβην, καὶ τὰ ἄλλα ὅσα οἶδεν ἢ σὴ τελειότης· ἐν μόνον οἶδα καὶ ὀρέγομαι καὶ ζητῶ νὰ ζῆ ὁ ἅγιος Ἄρτης καὶ ὁ Βιζύης καὶ νὰ ἀνταμωθοῦμεν νὰ κάνωμεν ἐπαναλήψεις» (ἐπιστολὴ 1). Εὐτράπελος, εὐφυέστατος καὶ μουσικὸς ἄριστος φαίνεται ὅτι διήρχετο μακαρίως τὸν βίον αὐτοῦ ἐν Κ/πόλει ἐν στενῷ κύκλῳ φίλων τοὺς ὁποίους μάτην ἐν τῇ ἐρημίᾳ τῆς ἐπαρχίας αὐτοῦ ἀναζητεῖ καὶ εὐχεται νὰ ἐπανίδῃ «νὰ κάμνωσιν ἐπαναλήψεις».

Εἰς τὴν Μητροπόλιν Βιζύης προήχθη περὶ τὰ τέλη τοῦ 1713. Τὴν 20 Ἰανουαρίου τοῦ 1714, μικρὸν μετὰ τὴν ἀφίξιν αὐτοῦ εἰς τὴν ἔδραν τῆς Μητροπολιεύς του, ἀναγγέλλει εἰς τὸν Ἄρτης τὰ τοῦ ταξειδίου αὐτοῦ καὶ τὴν γενομένην εἰς αὐτὸν θερμὴν ὑποδοχὴν ἐκ μέρους τοῦ ποιμνίου ἐπιλέγων· «Οἱ χριστιανοὶ μου, ἅς ἔχουν τὴν εὐχὴν σας, μὲ ἐδεξιώθησαν μὲ πολλὴν χαρὰν καὶ εὐλάβειαν, ὁμοίως καὶ οἱ ἔξω τόσον ἀγάδες, ὅσον καὶ οἱ ἔξουσιασταί». Κατὰ ταῦτα ὁ ὑπὸ τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Σάρδεων Γερμανοῦ ὑποδηλούμενος ¹⁾ χρόνος τῆς ἀρχιερατείας τοῦ Βιζύης Ἰωακείμ (1708—1717 καὶ 1718) ἀνατρέπεται.

Κατὰ Ὀκτώβριον τοῦ 1717 εὐρίσκεται ὁ Βιζύης ἐν Ἀδριανουπόλει ὁπόθεν γράφει τὴν τελευταίαν αὐτοῦ ἐπιστολὴν εἰς τὸν Ἄρτης (ἀριθ. 9) ὑποσημειῶν ὅτι ἀποστέλλει τὸν διάκονον αὐτοῦ εἰς Κ/πολιν ἵνα διὰ ζωσῆς φωνῆς ἀναγγείλῃ τὰ κατ' αὐτὸν καὶ ἐπιλέγων νὰ γράφῃ αὐτῷ εἰς Ἀδριανουπόλιν. Φαίνεται ὅτι ἐγκατέλειπε τὴν ἐπαρχίαν αὐτοῦ, ἄγνωστον διὰ τίνας λόγους καὶ ἀπεσύρθη εἰς Ἀδριανουπόλιν· τὸ τοιοῦτον εἰκάζομεν πρῶτον ἐκ τῆς λαβούσης χώραν καθαιρέσεως αὐτοῦ ²⁾ μετὰ τὸ 1718 (διότι κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο ὑπογράφεται εἰς τι ἔγγραφον ὡς Βιζύης Ἰωακείμ) καὶ δευτέρον ἐξ ὧσων ἀναφέρει ὁ τότε μέγας τῶν Πατριαρχείων ἀρχιδιάκονος Νεόφυτος γράφων κατὰ Σεπτέμβριον (24) τοῦ 1720 τῷ ἁγίῳ Ἄρτης καὶ γνωρίζων αὐτῷ τὸν τε θάνατον τοῦ Βιζύης Ἰωακείμ, τὴν προαγωγὴν τοῦ μεγάλου ἀρχιδιακόνου Παρθενίου εἰς τὴν μητροπόλιν Βιζύης, καὶ τὸν διορισμὸν αὐτοῦ εἰς τὴν μεγάλην ἀρχιδιακονίαν, ἀντὶ τοῦ προαχθέντος Παρθενίου οὕτω· «Θέλει γινώσκει ἡ ἀξιάγαστός σας κορυφί, ὡς ἀποθανόντος τοῦ μακαρίτου Βιζύης κυρ Ἰωακείμ ἐν τῇ

1) «Θρακικά», τ. στ' σ. 55 σημ.

2) Ἡ καθαιρέσις αὐτοῦ εὑρηται ἡμιτελής ἐν Κώδ. τοῦ Κριτίου Α' σ. 235 Θρακικά, ἐνθ' ἄνωτ.

φ υ γ η, ἔγινεν ὁ ἀρχιδιάκονος κύρ Παρθένιος Βιζύης ¹⁾ καὶ μὴ ἔχοντας ὁ πατριάρχης κανένα ἄξιον πρόσωπον ἐδικόν του γὰ κάμη ἀρχιδιάκονον, ἠθέλε νὰ κάμη ἄλλο πρόσωπον· καὶ οἱ ἀρχιερεῖς ὅλοι κοινῶς ἐξήτησαν ἐμὲ τὸν ἐλάχιστόν σας δοῦλον ἀπὸ τὸν γέροντά μου ἅγιον Χαλκηδόνας καὶ μὲ ἔφερον εἰς τὸν πατριάρχην καὶ μὲ ἔκαμεν διὰ τῶν πανιερώων σας εὐχῶν εἰς ἀρχιδιάκονόν του» (ἐπιστολὴ ἐν τῷ ἀρχεῖῳ τοῦ Ἄρτης). Ἡ πληροφορία αὕτη τοῦ ἀρχιδιακόνου ὅτι «ἐν τῇ ἰουγῆ» ἀπέθανεν ὁ Βιζύης, ἐξηγεῖ καὶ τὸν λόγον τῆς ἐπιβληθείσης αὐτῷ ποινῆς, ὅτι παραιτήσας τὴν ἐπαρχίαν αὐτοῦ δι' ἀγνώστους λόγους ἀδικαιολογήτους ὑπεβλήθη εἰς τὴν ποινὴν τῆς καθαιρέσεως, ἀρθείσης μικρὸν μετὰ τὸν θάνατον αὐτοῦ, ὡς βεβαιοῦται ἐκ σημειώματος τοῦ ὑπ' ἀριθ. 59 (σ. 382) κώδικος τῆς

1) Τοῦ ἀπὸ Μεγάλου ἀρχιδιακόνου εἰς τὴν Μητρόπολιν Βιζύης προαχθέντος τῷ 1720 εῖρηται ἐν τῷ ἀρχεῖῳ τοῦ Ἄρτης ἡ ἐξῆς ἐπιστολὴ: «Τῷ πανιερωτάτῳ... ἀγίῳ Ἄρτης κύρ Νεοφύτῳ...

Εἷη ὑγιαίνουσα ἡ ὑμετέρα πανιερότης καὶ τῇ ἐξ ἕψους βοθηεῖα διαφυλαττομένη ἐκ παντός λυπηροῦ συναντήματος εἰς βαθύτατον γῆρας πρὸς καταρισμὸν τοῦ θεόθεν ἐμπιστευθέντος αὐτῇ λογικοῦ ποιμνίου. Τὸ πρὸς τὴν ὑμετέραν πανιερότητα δουλικόν μου γράμμα εἶνε πρῶτον μὲν νὰ ἀπονέμω αὐτῇ τὴν ὀφειλομένην μοι δουλικὴν προσκύνησιν, δευτέρον δὲ νὰ φανερώσω τὴν ἄκραν χαρὰν καὶ εὐφροσύνην ὅπου μοῦ ἔδωκεν ἡ ὑγιεινὴ αὐτῆς κατάστασις καὶ τὸ κατευόδιόν της εἰς τὴν ἐπαρχίαν της, τὰ ὅποια καὶ παρ' ἄλλων μὲν, πρὸ πάντων δὲ ἀκριβέστερον ἔμαθον παρὰ τοῦ δούλου της Ἰωάννου. Χάρις τῷ σωτήρι Θεῷ ὅπου τὴν ἐλύτρωσεν καὶ ἀπὸ τὴν συμβᾶσαν αὐτῇ καθ' ὄδον νόσον, τῆς ὁποίας ἡ πρὸς ἐμὲ τὸν εὐτελεῖ δούλον εἰδησις λύπην οὐ τὴν τυχοῦσαν μοι προῦξένησεν· ἀλλὰ συλλογιζόμενος ὡς τὰ δοκοῦντα ἡμῖν κακὰ ἐπόμενα εἶνε κατὰ συγχώρησιν τῆς θείας προνοίας τοῖς φιλαρέτοις καὶ κατὰ Θεὸν ζῶσι, τοῦτο μὲν πρὸς μείζονα ἀμοιβὴν καὶ ἀντιμισθίαν, τοῦτο δὲ πρὸς ὑπόδειγμα τῆς καρτερίας καὶ ὑπομονῆς αὐτῶν, οἷος χριστομιμήτης καὶ ἀληθῆς ποιμὴν ὑπάρχει ὁ σεβασμιώτατός μοι πατήρ καὶ δεσπότης ἅγιος Ἄρτης, διέλυσά ταῦτα, ἐννοῶ τὸ νέφος τῆς ἀθυμίας καὶ εἰς παραμυθίαν μετέβαλον, ἐκ καρδίας δεόμενος τῆς θείας εὐσπλαγγνίας νὰ διατηρῇ τὴν σὴν θειότητα ἄγευστον εἰς τὸ ἐξῆς πάσης νόσου καὶ κακώσεως· ἀντιβολῶ δὲ θερμῶς τὴν ὑμετέραν πανιερότητα νὰ ἔχη καμὲ τὸν ἐλάχιστον αὐτῆς δοῦλον συναριθμούμενον εἰς τὸν καὶ τάλογον τῶν δούλων της, εὐρισκόμενον εἰς τὴν σκέπην καὶ ὑπεράσπισίν της κατ' ἀποῦσιν σαματικῶς καὶ τοπικῇ διαστάσει. Ὁ δὲ τοῦ ἐλέους χορηγὸς ἐλεήσει καὶ ἀξιώσει με περισυνησάει τὸ ἐνθεον σκῆνος τῆς θεοπροβλήτου σου πανιερότητος τῇ ἐλπίζομένῃ καὶ τριποθήτῳ ταχεῖα ἐνταῦθα παρουσίᾳ τῆς σῆς θειότητος.

Εἴησαν δὲ μοι αἱ θεοπειθεῖς αὐτῆς εὐχαὶ ἀρωγαὶ καὶ σωτήριοι ἐν παντί βίῳ.

αὐμθ' Δεκεμβρίου ιε'

ὁ ἐλάχιστος τῆς ὑμετέρας πανιερότητος δούλος

Ἀρχιδιάκονος Παρθένιος

πατριαρχικῆς Βιβλιοθήκης τοῦ Καίρου ταῦτα διαλαμβάνοντος· «αψκ' (1720) Αὐγούστου ἐ' ἔδωσε τὸ κοινὸν χρῆος ὁ Βιζύης Ἰωακείμ καθηρημένος... ἐσυγχωρήθην πρὸ τοῦ ἀποθανεῖν, οὐκ ἔφθασε δὲ νὰ τὴν ἰδῆ τὴν ἀθώωσιν τοι» (ἐπετηρὶς Βυζ. Σπουδῶν Α (1927) σ. 170).

Ὡστε ἐκ δύο συγχρόνων ἀσφαλῶν πηγῶν, τῆς ἀνωτέρω μνησθείσης ἐπιστολῆς τοῦ ἀρχιεπισκόπου Νεοφύτου, καὶ ἐκ τοῦ σημειώματος τοῦ Καίρινοῦ κώδικος, τὸ ὁποῖον ἐγράφη κατὰ πᾶσαν πιθανότητα ὡς καὶ τὰ λοιπὰ ἐν τῷ αὐτῷ κώδικι ὑπὸ τοῦ Νικαίας Γερασίμου, μανθάνομεν ὅτι ὁ Ἰωακείμ ἀπέθανε τὴν 15 Αὐγούστου τοῦ 1720. Ἐσφαλμένως ὄθεν ὁ Ἀμασίας Ἀνθίμος εἰς τοὺς ἀρχιερατικοὺς Καταλόγους τὴν ἀρχιερατείαν τοῦ Βιζύης Ἰωακείμ ὀρίζει ἀπὸ τοῦ 1717—1730. Ἐκ τούτου καὶ ὁ Γεδεῶν¹⁾ τὴν καθάραισιν τοῦ Βιζύης Ἰωακείμ ὑποθέτει γενομένην μεταξὺ τῶν ἐτῶν 1725—1730· ἀπαριθμεῖ δὲ ὁ αὐτὸς Γεδεῶν μετὰ τὸν Ἰωακείμ τῶν Ἱερώνυμον ἐνῶ ἐκ τοῦ προμνησθέντος γράμματος τοῦ μεγάλου ἀρχιεπισκόπου Νεοφύτου μανθάνομεν ὅτι τὸν Ἰωακείμ διεδέχθη ὁ μέγας ἀρχιεπίσκοπος Παρθένιος.

Ὁ Βιζύης Ἰωακείμ Ἀλαμπάσης καταλέγεται μεταξὺ τῶν δοκίμων μουσικῶν τῆς ἐποχῆς του· τούτου μουσικὰ ἀνέκδοτα ἔργα κεῖνται εἰς τοὺς λαυριωτικοὺς κώδικας Θ153 φ. 295 (χερουβικά) καὶ Θ154 (κοινωνικά), εἰς κώδικας τῆς μονῆς Ξηροποτάμου 309 (2871)²⁾ φ. 281 (κοινωνικά ἐπ' ὀνόματι Ἰωάννου Βιζύης), 370 (2392) φ. 91—92 (χερουβικὸν καὶ κοινωνικὸν) καὶ 372 (2935) φ. 169 (χερουβικά) καὶ εἰς κώδ. τῆς μονῆς Βατοπεδίου³⁾. (Ἴδ. καὶ «Θρακικά» τ. Δ', 371).

Ὁ Ἰωακείμ διεκρίνετο μεταξὺ τῶν ἀρχιερέων δια τὴν παιδείαν αὐτοῦ. Τούτου σώζεται μία ἐπιστολὴ εἰς τὸν Ἱεροσολύμων Χρῦσανθον (Σάβ α, Μεσαιων. Βιβλ. Γ', 524) καὶ αἱ ἐξῆς εἰς τὸν Ἀρτῆς Νεόφυτον.

1

Τῷ δεσπότη μου ἀγαπητῷ ἀδελφῷ καὶ περιποθῆτῳ ἀγίῳ Ἀρτῆς κυρίῳ Νεοφύτῳ τὴν ἐδλαβητικὴν προσκύνησιν καὶ τὸν ἐν Χριστῷ ἀσπασμὸν

1) Ἐπισημείωσις συμπληροῦσα τὰ περὶ τῶν μητροπολιτῶν Βιζύης καὶ Μηδείας ἐν Ἐκκλ. Ἀληθείᾳ τ. Γ', 420.

2) Ὁ ἐν παρενθέσει ἀριθμὸς εἶναι ὁ αὔξων ἀριθμὸς τοῦ γενικοῦ Καταλόγου, ὁ δὲ ἄλλος τοῦ Κώδικος.

3) Σωφρονίου Εὐστρατιάδου καὶ Ἀρκαδίου Βατοπεδίου, Κατάλογος τῶν ἐν τῇ ἱερᾷ μονῇ Βατοπεδίου ἀτόκειμένων Κωδίκων σ. 275.

ὁ Βιζύης Ἰωακείμ ἀποπέμει. Ἐφθάσα εἰς τὴν μικρὰν μου παροιμίαν, τῇ ἀρωγῇ τοῦ ἁγίου πνεύματος εὐδοούμενος καὶ τῶν θεοπειθῶν σας ἁγίων εὐχῶν, ἐπέρασα εἰς τὸν δρόμον πολλὴν ψύχραν, ἀλλ' ὁ πόθος ὁ διακαῆς ὑμῶν ὡσπερ τις σπινθὴρ ἀνάπτων ἐν τῇ κυρδίᾳ μου οὐκ εἶασέ με νὰ ψυχρανθῶ. Εἰς ὅλον τὸν δρόμον ἔκλαια ἀπαρამύθητος διὰ τὸν χωρισμόν σας, καὶ νῦν δὲν ἀναπαύομαι, μάρτυς ὁ Κύριος, ἀλλ' αἰ νοερώς αὐτὴν κατασπάζομαι τοῖς ἰνδάμμασι καὶ συνομιλῶ καὶ συνευφραίνομαι ἀντιβολῶ νὰ ποιῇ τὰ ὅμοια καὶ νὰ ἐνθυμᾶται τοῦ Βιζύης, καθὼς αὐτὸς τοῦ ἁγίου Ἄρτης, εἰ καὶ νεβρὸς πρὸς λέοντα, κατὰ τὴν παροιμίαν. Σῶς ἔγραφα ἀπὸ τὴν Τζουρλοῦ, ἀμὴ δὲν ἤξεύρω ἂν ἐφθασεν εἰς χεῖρας τὸ γραμμάτιον. Ἰδοὺ ὁποῦ στέλλω ἑκατὸν λουλάδες καὶ κατὰ τὸ καστιχάκι θέλει πάρεϊ τὸν κόπο νὰ δοθοῦν κατὰ τὴν ὑπόσχεσιν. Παρακαλῶ νὰ παραγγείλετε τὸν κυρίτζη **Κωνσταντῖνον τὸν δραγουμάνον**, ὃν ἠδέως καὶ περιχαρῶς κατασπάζομαι, νὰ μὲ ἔχη εἰς εὐνοίαν δι' ἀγάπην σας· ὁμοίως καὶ τὸν τζελεμπῆ κυρίτζη **Δημητράσκον**, ὃν εὐχόμενος κατασπάζομαι, ὅταν εἶναι χρεῖα νὰ μᾶς ὑπερασπίζωνται. Ἐγὼ ἐνταῦθα ταῦτα καὶ τὰ τοιαῦτα ἐκτραγωδῶ· ἡ δὲ σὴ μου μεγαλεμφατὰ θέλει μοῦ σημειώσῃ πρῶτον μὲν τὴν ἀγαθὴν καὶ ἐφετὴν μοι ἐγείαν της, εἶτα καὶ εἴ τι ἄλλο εἶνε ἀκοῆς ἄξιον εἰς παραμυθίαν καὶ ἀναψυχὴν, ὅπερ μὴ ἀποτύχω ἐκλιπαρῶ. Οἱ χριστιανοὶ μου, ἅς ἔχουν τὴν εὐχὴν σας, μὲ ἐδεξιώθησαν μὲ πολλὴν χαρὰν καὶ εὐλάβειαν, ὁμοίως καὶ οἱ ἔξω τόσον ἀγάδες, ὅσον καὶ οἱ ἐξουσιασταί σχεδὸν ἦτον ὅλοι ἄρρωστοι καὶ τοὺς ἐπισκέπτω καὶ εἶρον οὐ μικρὰν τὴν θεοραπείαν καὶ μὲ ἔχουν μελέκ κιπ. Ὡ καὶ τάχα νὰ σᾶς ἰδῶ; ἄμποτες ὁ Κύριος νὰ μᾶς ἀξιώσῃ νὰ ἀνταμωθοῦμεν. Γράψε μοι γράψε μοι διὰ τὸν Θεὸν καὶ πάλιν ἐγὼ θέλω σᾶς γράφει εἰς οὐ ζῶ. Ὁ Βιθυνίας ὁ ἔξω εἶνε πολλὰ ψυχραμένος μὲ τοῦ λόγου μου, καθὼς ἀπὸ πολλὰ τεκμήρια ἐβεβαιώθη, καὶ κατὰ τὴν παροιμίαν «κῶνωπος ἐλέφας ὄνειδος οὐκ ἀλεγίζει»· ὅμως ἡ ἐλπίς μου ἐπὶ Κύριον· πολλάκις ὅμως ἡ ἄμαξα τὸν βοῦν ἐκφέρει καὶ ταῦτα ἐν ὀλίγῳ. Τὸ γράμμα σας μὴ ἔχητε ἐννοίαν ὁποῦ νὰ παραπέσῃ δίδοντές το εἰς χεῖρας τοῦ συντοπίτη μας, ἀλλ' ἔρχεται ἀδόλως εἰς χεῖράς μου ἔχω γὰρ παραγγελίαν πολλήν. Τὸν ἄρχοντα κυρίτζην **Δημήτριον** εὐχόμενος χαιρετῶ τὴν φαμελίαν σας τὴν ἐβλογημένην εὐχομαι ἐξόχως τὸν εἶόν μοι τὸτ ἀγαπητὸν **Φραντζέσκον** τὸν ἀνεψιὸν σας εὐχόμενος χαιρετῶ. Μὴ εἰσῆς με ἀνοίκοον τῶν αὐτόθι ἐκκλησιαστικῶν πραγμάτων πῶς διακρίνεται καὶ πῶς εἶνε ἡ αὐτῶν κατάστασις. Ἐγὼ πάλιν λέγω καὶ ἐκτραγωδῶ οἰμῶξιν τὴν πόλιν, τὴν ἔωλον κολακείαν, τὴν ματαίαν τέρβην καὶ τὰ ἄλλα ὅσα οἶδεν ἡ σὴ τελειότης· ἐν μόνον οἶδα καὶ δρέγομαι καὶ ζητῶ νὰ ζῆ ὁ ἅγιος Ἄρτης καὶ ὁ Βιζύης καὶ νὰ ἀνταμωθοῦμεν νὰ κάινωμεν ἐπανάληψαις· ναι, ναι, μὰ τὴν ἀλήθειαν ἀκορέστως γράφω ὁ πτωχὸς καὶ

Ἔστω μοι συγγνώμη, ἀδελφῶν μου φίλτατε καὶ ἐρασιμώτατε· οἱ χρόνοι τῆς ἡμετέρας πανιερότητος εἴησαν θεόθεν πλεῖστοι μετὰ πάσης εὐδαιμονίας. Τὸν ἅγιον Ἀνδριανουπόλεως, ἂν εἶνε αὐτοῦ ἤτι, ἀδελφικῶς ἀσπάζομαι καὶ τὸν ὑπάρτεχένω.

αψιδ' Ἰακωναγίου κ'

Τῆς ἡμετέρας πανιερότητος ὅλος ἐξηρητημένος καὶ
ἐν Χριστῷ αὐτῆς ἀγαπητὸς ἀδελφός.

† Ὁ Βιζύης Ἰωακείμ

2

Χριστὸς ἀνέστη.

Τῷ δεσπότῃ μου πανιερωτάτῳ καὶ σεβασμιωτάτῳ μητροπολίτῃ ἀγίῳ Ἀρτίῃ καὶ Νεοφύτῳ τὴν προσήκουσαν πρόσρησιν καὶ τὸν ἐν Χριστῷ ἀσπασμὸν μετ' ὅσης ἡδονῆς καὶ ἡδύτητος.

Καὶ ὄντως, νῆ τὴν ἀλήθειαν, ἄψυχος ἐστὶν ὁ χάρτης καὶ τὸ μέλαν, ἀλλ' αἱ σιλλαβαὶ καὶ αἱ λέξεις, αἱ τοῦς λόγους σημαίνουσιν οἶωνεὶ ὡς ψυχὴ διατελοῦσι τοῦ χάρτου, ὡς ὑποκείμενον τοῦ λόγου, καθὰ φαίνεται τοῖς λογικευομένοις, ἢ καὶ οὐδὲ πάντῃ ἀληθὲς κατὰ τὸν φιλόσοφον. Ἀμέλει ἢ σὴ μοι πανιερότης οὐ μόνον ὅτι τὸν χάρτην ἄψυχον ἠθέλησε καὶ τὰ ἐν αὐτῷ γεγραμμένα καὶ ἕως τοῦ ἰὼν τευχάνω ἀνήκοος τῶν νέων δραμάτων, διότι οὔτε ζῶσαν ἐπιστολὴν ἐθεασάμην, οὔτε νεκράν, οὔτε ποῖος εἶνε ὁ καλὸς προεστὼς, οὔτε ποῖος ὁ κακός. Καὶ λοιπὸν εἶγε τῆς ἐπιστολῆς σας. τάχατες ἂν εἶμουν ἐγὼ δὲν ἠθέλα περιγράψει πάντα λεπτομερῶς; ἀμὴ ἐβαρύνθη; βέβαια; ποῖος πρὸς ποῖον; ἢ ἐν Χριστῷ ὅμως ἀγάπη, κατὰ τὸν Παῦλον, πάντα στέγει, πάντα ἔπαινει, οὐ παρερέεται καὶ τὰ ἄλλα. Γράφει ὅτι ἐπιπολαίως τὴν ἀγαπῶ καὶ ὡσπερ νὰ ἔλεγε ὅτι ἐπιπολαίως με ἀγαπᾷ καὶ δῆλον ἐκ τῆς ἐπιστολῆς, ὅτι γλίχομαι καὶ οὐδεὶς ὁ βοηθῶν. Γράψε μοι πρὸς θεοῦ καὶ γράψε ἀπὲ ἄλλο πρόσωπον διὰ χειρὸς τοῦ Φραγγίσκου, ὃν καὶ εὔχομαι, τὴν κατάστασιν τοῦ ὀσπητίου, καὶ τί θέλομεν νὰ δίδωμεν οἱ πτωχοὶ μητροπολίται ἡμεῖς, δὲν λέγω διὰ τοῦς μεγαλοπολίτας, ὅτι παντὶ τῷ ἔχοντι δοθήσεται. Ἐγὼ εἶμαι πολλὰ ὀλιγόφιλος, τὸ μὲν διὰ τὸν κόρον, τὸ δὲ διὰ τὸν φόβον· ἀμὴ ὅταν ἀποφασίσω νὰ κάμω φίλον, τόσον τὸν ἔχω ὀσπῶ, κατὰ τὸν φιλόσοφον, ἄλλον Ἰωακείμον, καθὼς καὶ τὴν ἐπιτετέραν μεγαλόνοισαν, ἐπὶ Θεῷ, μάγουρι, καὶ λογιάζε, ἀδελφές, τὸν Ἰωακείμ ἄλλον Νεόφυτον, καὶ πῶς ὅταν

σᾶς ἐνθυμηθῶ δὲν λείπει ὁποῦ νὰ μὴν κλαῖσω ἀπαρηγόρητα, ὄχι ἄλλο, παρὰ ὁποῦ δὲν ἤμεσθεν σιμὰ νὰ βλέπωμεσθεν καὶ νὰ ἔχωμεν τὴν συνομιλίαν. ὦχ. ὦχ. ἀλλὰ κἂν τοῦτο δυσχερὲς διὰ τὴν περίστασιν, ἅς ἔχω πάντοτε σεβασμιόν σας νὰ παρηγοροῦμαι ὁ δύστηνος. Ἐχάρην καὶ διὰ τὸν ἅγιον Σμύρνης, ὅμως τί διάφορον ὁποῦ δὲν τὸν βλέπω; ἐπειδὴ καὶ ἐξηράνθη ὡς ὄστρακον ἡ ἰσχὺς μου. Ἔλαβον καὶ προτίτερα ἄλλην ἐπιστολὴν ἣτις ἦτον μοναχτιλίδιον καὶ εὐχαριστῶ. Ἔλαβον καὶ τὴν ἰερὰν βοτάνην καὶ ὑπερευχαριστῶ. Παρακαλῶ νὰ μὲ ἔχη εἰς καλὴν διάθεσιν καθὼς ἐγὼ τὴν ἔχω, καὶ ἅς παραβλέπῃ τὰ μερικὰ ἰδιώματα, ὅτι ἀνθρώπινόν ἐστι τὸ ἁμαρτάνειν ἢ λόγῳ ἢ καὶ ἔργῳ. Ἀγαποῦσα νὰ μάθω καὶ διὰ τὸν Κονοσκογκόλορον πρῶττει ταπεινῶς ἢ οὐ; τὸν ἄρχοντα **Βεντούραν** ἠδέως καὶ περιχαρῶς κατασπάζομαι ἤθελα νὰ γράψω αὐτοπρόσωπον ἐπιστολὴν ὅμως διὰ σοῦ καὶ διὰ σέ ἅς μὲ ἀγαπᾷ, ὡς ἐγὼ τὴν αὐτοῦ εὐγένειαν. Οἱ Γαλιτανοί, ὅποιοι καὶ ἂν εἶνε ὁποῦ μὲ χαιρετοῦν, κἀγὼ αὐτοὺς ἀντασπάζομαι. Εἴχον μοι διὰ τὸν Θεὸν καὶ ἐνθυμοῦ τοῦ Ἰωάκειμου, καὶ ἅς ἔχω σεβασμιόν σας νὰ μάθω τὴν ἐφετήν μοι ὑγείαν σας, ἣν δώῃ Κύριος ἐς μακραίωνας.

αψιδ' Ἀπριλίου ε'

Τῆς ἡμετέρας ἀξιαγίστου πανιερότητος ἐν Χριστῶ

ἀγαπητὸς καὶ περιπόθητος ἀδελφός

† Ὁ Βιζύης Ἰωακείμ

3

Πανιερώτατε, λογιώτατε, καὶ αἰδεσιμιώτατε μητροπολίτα ἅγιε Ἄρτης κύριε κύριε Νεόφυτε, ἐμοὶ δὲ ἐν Χριστῶ ἀγαπητὲ καὶ παμπόθητε, πεφιλημένε καὶ ἐρασμιώτατε, τὴν ἀδελφικὴν αὐτῆς ἐλλόγιμον καὶ πανίερον κορυφὴν μετὰ πόθου καὶ υπερβαλλούσης ἀγάπης ἀκορέστως καὶ ἀμφιπεριελέκτως κατασπάζομαι ἐν ἀγίῳ φιλήματι, ἣν ὁ Κύριος διαφυλλάττοι εἰς παμπόλλους δεκάδας εἰρηρικῶν περιόδων ἡλίον ἁμῆν.

Τὸ τιμαλφέστατον καὶ ἀδελφικὸν αὐτῆς γράμμα λαβὼν ἦσθην καὶ υπερῆσθην διὰ τὴν ἐφετήν μοι αὐτῆς ὑγείαν ἔγνων δὲ καὶ τὰ ἐν αὐτῇ σημειωθέντα. Οὔτε φιλίαν ἀδικῶ, ὡς γράφει, ἀλλ' οὔτε τῇ σιωπῇ χροῶμαι ὄχι, ὄχι πῶς γὰρ οὐ; ὁποῦ ἐξότον ἢ διάστασις ἀμφοτέρων γέγονεν δὲν λείπει ὁ ἔρως τῆς καὶ ἡ ἄδολος φιλία ἐκ τῶν ὀμμάτων μου; ὁποῦ ὄση-

μέραι ὡς ἔσοπτρον πρὸ ὀφθαλμῶν τὴν ἔχω καὶ σινομιλῶ νοσερῶς αὐτῇ καὶ κορέννυμαι τῆς ἡδονῆς καὶ ὅλως διόλου φαντάζομαι τοῖς ἰνδάλμασι ; ὁποῦ δι' εὐφῆμον γλώττης τὰ αὐτῆς θαυμαστά προτεροῦματα ἄγω καὶ θαυμάζω τὰ εἴτακτα καὶ κοσμιώτατα ἦθη τῆς, τὸ σοβαρὸν, τὸ μεγαλοπρεπές, τὸ σιωπηλὸν (ὅτε οὐ δεῖ) καὶ τὸ εὐτολμον καὶ στομιῦλον (ὅτε δεῖ) καὶ τὸ δὴ θαυμασιώτερον αὐτῆς καὶ μνήμης ἄξιον καὶ ἐπαίων γέμον τὸ σῶφρον καὶ χαρίεν πρὸς τοὺς φίλους καὶ οἰονεὶ καταδεχτηκόν. ὦ καὶ πόσῃ χαρὰν ἔλαβον ὅτε ἀνὰ χεῖρας ἔλαβον τὸ σεβάσιμον αὐτῆς γράμμα· πόσῃ ἡδονὴν ὅτε τὸ ἠροῖσα, ἀλλ' ὅτε τὸ ἀνέγγων ; ὦ, ὦ, ἔχαιρον, ἐσκίρτονον, καὶ εὐθὺς καὶ τὰ δάκρυα συνέτρεχον τῷ πάθει καὶ ὅλος ἔγυνα, κατὰ τὸ λεγόμενον, λίθος ἐξ ἀνθρώπου, ὡσπερ τὴν Νιόβην, τοσοῦτον γὰρ ἠλλοιώθη. εἶτα μετὰ πολλὴν ὄραν ἐλθὼν εἰς ἑμαντόν, ὦχ, ἔλεγον, ὦ βίε ἄστατε, ὦ τύχη καὶ μοῖραι καὶ κλωθῶ, λάχσεις καὶ ἄτροπε, τί εἶναι τοῦτο ; δύο φίλους ἀπέκτεινα καὶ ἐγ' ἴτενσα εἰς τὴν καρδίαν μου, καὶ ὁ μὲν εἰς ἐν Αἰτωλίᾳ, ὁ δὲ ἄλλος ἐν Σμύρῃ καὶ γὰρ ἐν Θράκῃ εἰς τόπον δύσβατον καὶ ἀνωφελῆ, ὁποῦ καὶ ἀπορία κομιστῶν καὶ ἐρημίᾳ πάντων ; φεῦ, φεῦ, ἴντα νὰ κάμω ; ὄφον, ὄφον, ἔλα, ἔλα, γλάκα γλάκα. τοῦτο κεῖνο, καὶ ἄλλα πρὸς ἀνάψυξιν τῆς πολλῆς μου ἀθηνίας, ἀμὴ τὸ πλεῖστον ὁποῦ ἢ ἄκρα μιν μελαγχολία διασκεδάζεται εἶναι τὰ τῶν φίλων γράμματα καὶ μάλιστα τοῦ ἁγίου μου Ἄρτης. καὶ μὰ τὸν φίλιον ἔρωτα, πρὸς τοῦτοις λέγω αὐθις, ὦ νῦν φρενὸν, ὁποῦ εἰς τὴν καρδίαν μου ἐφρενύθη καὶ καὶ ἡμέραν ἀκούω πό. ς εἰς τὴν καρδίαν μου. ὦ Κύριε ἐλέησον, δὲν με ἐφθάνει νὰ ὀνομάζομαι ἄφιλος, καὶ ἄς τὸ ἔλεγον ὅποιος ἤθελεν, ἀμὴ νὰ ἔχω τόσον ἀγῶνα ; λοιπὸν πρὸς Θεοῦ γράφετέ μοι νὰ μαρθάνω τὴν ἐργίαν σας, ἢν ἐπιθυμῶ νὰ ἀκούω, μάρτυς ὁ Κύριος, καὶ μὴν με σινοσιζέσθε, ὅτι ἠξέερετε καὶ τὴν γνώμην μου καὶ τὴν ἀμέλειαν, καὶ ἄς ἔχω σινοσιζομένην. Δὲν χορτένω θέλω νὰ γράφω περισσά, καὶ διὰ τοῦτο σιωπῶ. Οἱ χρόνοι δὲ αὐτῆς εἴησαν θεόθεν πλεῖστοι μετὰ πάσης ἐνδαιμονίας καὶ μακροβιότητος.

αφιε' Ἰανοναρίου ιθ'

τῆς ἑμετέρας ἀξιαγίστου πανιερότητος ὅλος ἐξηρητημένος

† Ὁ Βιζύης Ἰωακείμ

Τῷ πανιερωτάτῳ ἔλλογιμοτάτῳ τε καὶ σεβασμιωτάτῳ μητροπολίτῃ

τῆς ἀγιωτάτης μητροπόλεως Ἀρτης κρυῖω Νεοφύτῳ ὁ Ἰωάννης Βιζύης τὴν προσήκουσαν προσκύνησιν καὶ τὸν ἐν Χριστῷ ἀδελφικὸν ἀσπασμὸν ἀπονέμει.

Ὡ τῆς ἡδονῆς ἀκούσας τὴν ἄφιξιν αὐτῆς εἰς Ἀδριανοῦ εἶτα καὶ εἰς τὴν Κωνσταντίνου τοῦμπαλιν δ' ὅμως ἠριάθην οὐ μετρίως ὅτι οὐκ ἠξίωσέ με τιμαλφεστάτον αὐτῆς γράμματος, καὶ τὸ αἴτιον θαυμάζω τάχα λέγω ὁ πολλὰ μοι ἠγαπημένος κῆρ Νεόφυτος ἀμνήμων γέγονε τῆς φιλίας, ἢ τάχα, κατὰ τὸν Θεόφραστον, τὸ πολλὰ φιλούμενον αἴτιον γέγονε τοῦ μίσους; εἰ μὲν καὶ προφασίζεται πῶς δὲν τῆς ἔγγραφῃ, ἃς ἐρωτήσῃ τὸν ἄγιον Κυζίκον, ὡς διὰ μέσον τῆς αὐτοῦ πανιερότητος ἔγγραφῃ εἰς πλάτος ἐπιστολήν, ὅμως οὐκ οἶδα ἂν τὴν ἔλαβεν' ἐγὼ οὖν ἐκθειάζω καὶ δι' ἐδφημον στόματος ἄγω τὸ σεβασμιὸν σας ὄνομα καὶ φιλικῶς διάκειμαι πρὸς αὐτὴν ἕως ἀναπνοῆς, διὰ τε τὴν ἀρετὴν καὶ τὰ προτερήματα αὐτῆς. καὶ εἰ γράφετέ μοι εἰ μή, ὅλος ὅλως ἐξηρημένος τῆς μακαριωτάτης θυῶν ψυχῆς εἰμί, καὶ ἐκλιπαρῶ ὅπως ἀξιώσῃ με σεβασμιὸν αὐτῆς γράμματος δηλοποιῶσα τὴν ἐφετῆν μοι αὐτῆς ὑγείαν. Χαίρω (νὴ τὸν φίλιον ἔρωτα) ὅτι ἔχει καὶ τὸν ἄγιον Σμόρνης αὐτοῦ (ὃν ἀκορῆστως κατασπάζομαι) καὶ συννεφραίνεται' ὄντως ξυνωρὶς ἀγία καὶ συζυγία ἀρίστη καὶ ζευγὸς ἀγιόλεκτον' μὴ με ἀλησημονεῖτε πρὸς Θεοῦ, ἀλλὰ γράφετέ μοι καὶ εὐτυχεῖτε ὑγιαίνοντες ἐν Χριστῷ τῷ Σωτῆρι Θεῷ.

ἀμμε' Σεπτεμβρίου α' Ἰσταμένου

Ὁ Ἰωάννης

δ

Τῷ δεσπότη μου πανιερωτάτῳ ἔλλογιμωτάτῳ τε καὶ αἰδεσιμωτάτῳ μητροπολίτῃ ἀγίῳ Ἀρτης κρυῖω κρυῖω κῆρ Νεοφύτῳ ἐν Χριστῷ ἀγαπητῷ καὶ περιποθήτῳ ἀδελφῷ, τὴν ἐλλαβητικὴν προσκύνησιν καὶ τὸν κατὰ κῆρον ἐν Χριστῷ ἀδελφικὸν ἀσπασμὸν σὺν πᾶσι τοῖς σωτηριώδεσι καταθνήμοις ὁ Ἰωάννης.

Τὰ πανίερα καὶ χρυσὰ γράμματα τῆς ὑμετέρας σεβασμιότητος ἔλαβον καὶ ἐξ αὐτῶν ἐπιγνοὺς τὴν ἐφετῆν μοι αὐτῆς ὑγείαν ἤσθη καὶ ὑπερῆσθη, ἦν ὁ Κῆριος διατηροῖ ὑγιᾶ καὶ εὐθυμον εἰς παμπόλλους δεκάδας εἰρηρικῶν περιόδων ἡλίον εἰς ἔτη μαθουσία' ἑλληνικήθην δ' ὅμως διὰ τὴν ἐπιδρομὴν ὅπου εἰς τὴν ἐπαρχίαν της γέγονε, καὶ κατὰ ἀλήθειαν συμπάσχω καὶ συνθλίβομαι σὺν αὐτῇ ὅμως μὴ λυπᾶσθαι, ἀγαπητέ μοι, διὰ τὰ ἀνθρώπινα, ὅτι ὁ Θεὸς οἶδεν ὧν χρειαί ἔχομεν. Γράφετε ὅτι

Θ ρ α κ ι κ ἂ Η.

3a

ἀδυνατεῖτε τοῦ γράφειν ἐκ μαθήσεως. Ἡράκλεις, ὡς ἀεὶ ταπεινώνεσθε μετριοφρονοῦντες, ὁ εἰς τὴν ἀκρόπολιν τῆς σοφίας φθάσας, ὁ σοφὸς περὶ τὰ θεῖα καὶ τῆς χάριτος τὸ ἐννεάμουσον ὄργανον, ἀγκαλὰ καὶ τοῦτο εἶνε ἕνα τῶν σοφῶν ἰδίωμα, καθὼς ὁ Σωκράτης ἔλεγεν πῶς ἔν οἶδα ὅτι οὐκ οἶδα· ἢ γὰρ πολυμάθεια ταπεινοῖ, ὡς ἢ ἀμύθεια θρασύνει (ὡσάν τοῦ λόγου μου) τὸν ἄνθρωπον· εἰ τοίνυν ἢ ἡμετέρα μεγαλόνοια γράφει οὕτως εἴτε παίζουσα ἢ καὶ σπονδάζουσα, ἀλλ' ἔγωγ τί νὰ εἰπῶ ὁ λαβύρινθος τῆς ἀμαθείας; Παρακαλῶ σας μὴ μὲ εἰρωνεύετε καὶ φθάνει με ἢ ὑπερβολικῆ μου μελαγχολία, ὅπου συλλογίζομαι πῶς ὁ ἅγιος Ἄρτης καὶ ὁ ἅγιος Σμύρνης οἱ κατ' ἐξοχὴν φίλοι μου διατρέβουσιν ἐν Κωνσταντινουπόλει καὶ ὁ Ἰωάκειμος λείπει ἀπὸ τὴν μέσην των' ὄφρον, ὄφρον, ἴντα νὰ κάνω; θανμάζομαι, συλλογίζομαι, μελαγχολῶ καὶ σκάζω καὶ δὲν ἠξεύρω πῶς νὰ γένω· οἶδε τὸ καθαρὸν ὀμμάτι τοῦ παρτεπόπτου Θεοῦ πόσα δάκρυα χένω ὀσημέραι διὰ τὸν ἔρωτα καὶ τὸν πόθον σας· δὲν ψηφῶ, ἠγαπημένε μου, οὔτε κόπον, οὔτε ἔξοδα, μόνον τὰς πιερὰς διαβολὰς καὶ τὰς παραλόγους ὑποψίας μερικῶν, μάλιστα ὅπου τανῖν εἰσίσκονται πολλοὶ μυωκάμπται καὶ φθονεροὶ φέσει καὶ χύσκουσι νὰ ἰδοῦσι ἄλλα καὶ νὰ εἰποῦσι ἄλλα καὶ νὰ πλέξωσι τὰ ἄπλεκτα καὶ νὰ κλώσωσι τὰ ἄκλωστα, ὄντες σνρειθισμένοι νὰ ζῶσι μὲ ἀντία· ὅτον χάριν ἀπεφάσισα νὰ ἡσυχάζω ἔδῶ εἰς τὴν ἐρημίαν καὶ νὰ τήκωμαι εἰς τὸν χωρισμὸν τῶν φίλων μου καὶ νὰ λέγω μὲ τὸν Δαυίδ «ἐμάκρυνας ἀπ' ἐμοῦ φίλον καὶ πλησίον». Καὶ ταῦτα μὲν ἐς τοσοῦτον. Περὶ δὲ τοῦ κοροσκογκόλορον τιμάσθω ἢ σιωπῆ· καιρὸς δὲν εἶναι· ἄς μὴ μᾶς παρακινᾷ νὰ ἀνοίξωμεν τὸ νέον κοντί, ἐπειδὴ καὶ ἐγέμωσεν καὶ φθάνει. Μὴ μὲ φοβερίζετε διὰ τρυγία καὶ κάσις· ἔχω τὴν ἐννοϊαν καὶ ἄς εἶνε ὑπομονὴ ἕως οὔ ἢ ἡμέρα διανγᾶσει καὶ φωσφόρος ἀνατείλει καὶ οἱ ζέφυροι κάμουσιν ἀρχὴν νὰ ἀναπνέουσιν καὶ αἱ ἀηδόνες νὰ κελαδοῦσι καὶ τὰ νερὰ νὰ κελαρίζουσι καὶ οἱ ψάλται νὰ ψάλλωσι τὰ χαρμόσυνα, μᾶλλον δὲ τό, σιγησάτω πᾶσα σάξ· νόει ἢ λέγω, καὶ ἔχω καὶ ἄλλα, ὅμως καιρὸς τῶ παρτί. Παρακαλῶ νὰ μὲ παρηγορήσητε καὶ νὰ μὲ ἐνθυμηθῆτε, καὶ κάπον κάπον κέντα καὶ τὸν ἅγιον Ἀσίας διὰ σεβασμίου σας γράμματος διὰ νὰ μάθω τὴν ὑγείαν σας, ἢν δώη ἡμῖν Κύριος εἰς μακραίωνας ἀμήν.

αψιέ' Ὀκτωβρίον κα'

Τῆς ἡμετέρας ἀξιαγίστου πατριερότητος

ἄλλος ἐξηγητημένος καὶ ἀνθις

Ἰωάκειμος

6

Χριστὸς ἀνέστη

Πανιερώτατε καὶ λογιώτατε μητροπολίτα τῆς ἁγιωτάτης μητροπό-
λεως Ἀρθης κύριε κύριε κὺρ Νεόφυτε, ἐμοὶ δὲ ἐν Χριστῷ ἀγαπητὴ ἀδελ-
φὴ καὶ φίλων ἐξοχώτατε καὶ περισπούδαστε, τὴν ἑμετέραν φίλην μοι καὶ
θεσπεσίαν ἀγιωτάτην κορυφὴν ἠδέως καὶ περιχαρῶς κατασπάζομαι ἐν
ἀγίῳ φιλήματι ἢ ὁ ἐκ γερῶν ἀναστάς Χριστὸς ὁ Θεὸς ἡμῶν χαρίσαιο
ὑγείαν καὶ εὐδαιμονίαν μετὰ πάσης εὐθυμίας καὶ μακροβιότητος. Πολὺς
καιρὸς εἶνε ὅπου δὲν σᾶς ἔγραψα, ἀγαπητέ μοι τὸ μὲν διὰ τὴν τοῦ τόπου
δυσκολίαν, τὸ δὲ καὶ διὰ τὴν τῶν κομιστῶν ἀπορίαν καὶ ἔστω μοι συγ-
γγώμη παρακαλῶν πῶς εἶμαι ὅλος ἐδικὸς σας, ἐλπίζω πῶς καὶ ἡ πανιε-
ρότης σας δὲν ἀμφιβάλλει, καὶ ὅπως διάκειμαι πρὸς αὐτὴν ὁ Κύριος ἔστω
μάρτυρος, ἀμὴ φαίνεται μοι πῶς ἐλησμονήσατε τοῦ Ἰωακείμων· τοσοῦτον
γὰρ παρελθόντος καιροῦ γὰρ μὴ μοι γράψετε δύο στίχους γράμμα; μάλι-
στα ὅπου ἐσυνέβη, ἅπερ ἐσυνέβη ὅμως ἠξέειρω πῶς εἴχετε πολλὰς φροντί-
δας, καὶ πῶς δὲν εὐρίσκειται καὶ ἄνθρωπος σιγοῦρος γὰρ δώσητε γράμμα
τώρα δ' ὅμως σᾶς παρακαλῶ γὰρ μοι σημειώσετε τὰ τῆς ἐκκλησίας καὶ εἴ-
τι ἄλλο ὀρίσετε, πρὸ πάντων δὲ τὴν ἐφετιήν μοι ὑγείαν σας, ἦν δώη Κύ-
ριος ἐς μακροβίους. Ἐχάριον εἰς τὴν ὑγείαν σας καὶ τὰ κορυφία καὶ
ὑπερευχαριστῶ ὁ Κύριος γὰρ σᾶς πολυετῆ λάβετε κατὰ τῆς ὥρας μερι-
κὰς λουλάδας καὶ μαζιχὸν μπουγιούρ.

αψιστ' Ἀποιλίου ιθ'

Τῆς ἑμετέρας ἐλλογίμων πανιερότητος

ὅλος ἐξηγητήμενος

Ὁ Βιζύης Ἰωάκειμος

7

Τῷ πανιερολογιωτάτῳ μητροπολίτῃ Ἀρθης κυρίῳ Νεοφύτῳ τὴν
προσηκουσαν πρόσρησιν ὁ Ἰωάκειμος ἀπονέμει.

Ἄλλ' ὅτι μὲν ἀπιστεῖτε, δῆλον ἐκ τῆς ἑμετέρας ἐπιστολῆς, δικαίως

δ' ὅμως μὰ Δία, ἐπεὶ οὐκ ἐληλύθατε ἐνταῦθα καὶ τὴν τοῦ τόπου τοῦτον ἀρχαίαν ὁδὸν καὶ δυσάντητον οὐκ ἐπεσκέψασθε· εἰ γὰρ ἐγγυώσασθε, οὐκ ἂν κατεγγυώσκητέ μου ὀκνηθίαν· καὶ εἰ ἠπίστασθε, οὐκ ἐτεθείκητε πληγὴν ἐπὶ πληγῇ· ὅτι δὲ καὶ ἡ τῶν πραγμάτων τάξις παρετράπη, ἐνταῦθα παντὶ που δήλον· οὐδένα γὰρ εἴροιστε ἂν ἐκ τῆς Βιζύης αὐτόθι ἄνθρωπον, οὔτ' ἔμπορον, οὔτ' αὖ ταύτην, εἰ μὴ που σκυτόρροφόν τινα, ἢ γεωμέα, τὸν μὲν ἔνδοξον τῆς πόλεως ἐν παραβύστω οἰκοῦντα, τὸν δ' ἔξω που τῶν προαστείων ταύτης διατρίβοντα· οὐκ ἔστιν, ὦ φίλότης, οὐκ ἔστιν ἡ Βιζύη Ἰωάννινα, οὔτ' Αἰτωλία καὶ Δάρισσα, ἀλλὰ πάντες οἱ ἐνταῦθα γεωργοὶ εἰσι διὰ παντός, καὶ κατὰ γε τὸν Ὀμηρον οὐκ ἐν πολέμῳ ἦν ἐναριθμῖος ὧδέ τις· οὐκ ἐνὶ βολῇ· εἰ δ' αὖ ἀπιστεῖτε, καὶ τοῦτο ἐπερευφρανομαι τὸ πέρα πίστεως ἐδυναστεῖν· πῶς δὲ καὶ ἔπνῳτιω, ὡς ἐφησθα, σύμφημι, καὶ χάρις ὅτι πλείστη τῇ σῇ τελειότητι ἢ διάτορον τι ἀνακράξασα, ἔξυπνόν με πεποήκει, καὶ ἰδοὺ γράφω καὶ γράψω, καὶ παρακαλῶ καὶ παρακαλέσω ἵνα μὴ τὰ τῆς ἡμῶν φιλίας τεκμήρια λάβῃ πέρας· ἔρρωσο.

αψιστ' Ἰωνίου ἱσταμένου

8

Τῷ δεσπότῃ μου πανιερωτάτῳ καὶ λογιωτάτῳ μητροπολίτῃ ἀγίῳ Ἀρτίῳ κυρίῳ κυρίῳ καὶ Νεοφύτῳ τὴν εὐλαβητικὴν πρόσρησιν καὶ τὸν ἐν Χριστῷ ἀδελφικὸν ἀσπασμὸν ὁ Ἰωάννης.

Ἐγραψα καὶ οὐκ ἤξιόθην ἀποκρίσεως, νῦν δ' αὖ γράφω (τολμῶν γὰρ ἀνάγκη, κἂν τύχω κἂν μὴ τύχω, κατὰ τὸν Ἐδριπίδην) καὶ ἀξιῶ ἡμᾶς νὰ μὴ παραβλέψῃται τὴν ἐντέλειάν μου· πῶς εἶμαι μάταιος, ἀχρεῖος καὶ ἀνωφελὴς ὁμολογῶ, ἀλλὰ πιστὸς φίλος νῆ τὸν φίλιον (ἔρωτα)· ἂν σᾶς ἔσφαλα δὲν τὸ γνωρίζω· γράψατε καὶ ἐλέγξατε καὶ δέχομαι· ἂν εἰπῆτε πῶς εἰς τὰ ἐνοσκήψαντα ἡμῖν ἐκεῖνα περιστατικὰ δὲν ἦλθα, δὲν πταίω, διότι εἰς ἄλλοις ἐγράφετε, πρὸς ἡμᾶς δὲ οὐ· ἂν μὲ ἐγράφετε καὶ δὲν ἤρχουμον εἶχετε λόγον, ἀμὴ ἐγὼ εὐθὺς ἤκουσα καὶ τὴν σύγχυσιν καὶ τὴν κατάστασιν, ὅμως παρακαλῶ νὰ μοὶ συγχωρήσῃτε καὶ νὰ ἔχετε εἰς τὸν κατάλογον τῶν φίλων· ἡ κατιερότης σας ἐγνωρίσατε πῶς σᾶς ἀγαπῶ κατὰ Θεὸν καὶ ἐλπίζω πῶς δὲν σᾶς λανθάνει, ἀμὴ διατὶ μὲ ἀπορρίπτετε; διατὶ μὲ

ὑστερεῖτε τοῦ ἔφροῦ, οἱ; δὲν εἶναι ἄδικον τέτοιον πύργον τῆς φιλίας νὰ τὸν χαλάσητε; μὴ πρὸς Θεοῦ· μὴ πρὸς τῆς ἡμετέρας τελειότητος· εἰς τόσον δὲν ἐχρειάσθητε ἰδιοχείρως νὰ γράψητε, ἀλλὰ ἐβάλετε ἄλλους· ἐγὼ ὅμως ὅλα τὰ δέχομαι· νικᾷ γάρ με τὸ φίλτρον· ἀνάπτει ἡ φλόξ τῆς ἀγάπης, σπαράζονται τὰ σπλάγχνα μου, καὶ μόνον ἔστω ὁ Κύριος, πῶς πάσχω ἀνιάτως διὰ τὴν ἀγάπην σας· ταπεινὸς ἀληθινὰ εἶμαι καὶ οὐκ εἰμι ἄξιος, ὅμως μὴ θανατώσητε, ὅτι οὐδὲν τῶν μεγάλων ἀδόκιμον, οὐδὲ ἀβασάνιστον· ἔπεται γὰρ φῆσει τοῖς μὲν ταπεινοῖς τὸ ράδιον, τοῖς δὲ ὑψηλοῖς τὸ δύσκητον, καθὼς πον λέγει ὁ μέγας Γρηγόριος. Λάβετε ἐν τουλουμάκι τινὶ καζανίτικον καὶ μερικὸν λουλάδες, καὶ γράψετε μοι καὶ ὀνειδίσετε με καὶ εἴ τι ἄλλα ὅρ' ἔσεται γράψετε, μόνον γράψετε· οἱ χρόνοι τῆς ἡμετέρας πανευρότητας εἴησαν θεόθεν πλεῖστοι μετὰ σωτηρίας· εἰς τόσον κενῶμαι καὶ φιλοτιμοῦμαι ὅτι ὥσπερ τὸν Ἰωάννημον δὲν ἔχετε ἄλλον ὅμοιον φίλον, ἀπὸ τοῖς ραζωραῖους φημί καὶ ὄχι τοὺς λαϊκοὺς. Ὁλος ἐξηρημέρος τῆς μακαρίας ὑμῶν ψυχῆς (καὶ θέλεις καὶ δὲν θέλεις) καὶ αὐθις ὁ ἔδικός σας

Ἰωάννης

αψιστ' Ὀκτωβρίου κ'

9

Τῷ πανευρωτάτῳ καὶ λογιωτάτῳ ἀγίῳ Ἀρτίῳ κ' Ἱεροφύτῳ τὸν ἐν Χριστῷ ἀσπασμὸν ἐν ἀγίῳ φιλίῳματι.

Τὴν ἐξάγαστον καὶ χαριτόβροτον αὐτῆς ἐκομισάμην ἐπιστολήν, ἣς τὸ κίλλος τῶν νοσημάτων καὶ τὴν ἐνπρόπριαν ὑπερθεταύμακα· (τί μὲν τῶν σῶν οὐ θανατωσὶν; τί δ' οὐκ ἐπαινετὸν;)· ἡνίκα γὰρ ταύτην μετήλθον, ὦ φίλος, ἰδρῶς μοι περιεχύθη καὶ ἰλιγγίασα κα' ἐν ἀπορία καθέστηκα, τὸ δὴ λεγόμενον, καὶ πολλὴν ἤδη χρόνον ἄφωνος ἔμεινα· μετ' οὐ πολὺ ἀνατείνας διάτρον τι ἐκέκραξα ὦ λόγοι καὶ μουσαι, ὦ εὔρεσις, ὦ διάθεσις (ἀπὼς τι καὶ δικανικῶ εἶπω), ὦ πόλις καὶ ὀμιλία, καὶ ἄλλ' ἅττα τῆς φαντασίας ἐνδάλματα, καὶ οἷον εἰπεῖν παύγια· μακαρίζω τὸν οὔτω λέγειν δυνάμενον κα' ἡρόφειν, ταλανίζω δὲ ἔμεινόν τὸν στερηθέντα τοιοῦτου χαρίσματος. Ἀμέλει το νυν, ὦ φιλότι, εἰ καὶ βαρβαρίζοιμι καὶ σολοι-

ζίζω, τὴν διάνοιαν ἔγῃ ἔχω, καὶ ὡς ὁ ποιητικὸς ἔφη, ἀγροικὸς εἶμι, τὴν σζάγηρ σζάγηρ λέγω· οὐ γὰρ ἐν ταῖς λέξεσιν οἱ φίλοι διετηρόχασιν, ἀλλὰ τῇ γνώμῃ. Καὶ ταῦτα μὲν χάρον τοῦ τὴν ἑλληνικὴν ἐπιστολὴν γεγραμῶτος ἔρωσο.

αψιζ' Μαιμακτηροῦδος θ'.

Εἰς ὀλίγας ἡμέρας ἔρχεται αὐτόθι ὁ διάκος ὕατις διὰ ζώσης γωνῆς θέλει σὰς εἰπῆ τὰ κατ' ἐμέ· ἔχει καὶ ἐπιστολὴν ἐτέραν γραφείσαν ἀπὸ τῆς ἐπαρχίας μας. Γράφετέ μας εἰς Ἀδριανουπόλιν ἵνα ἀζοῦόμεν τὰς ὑγείας ἑμῶν.

Ἀπὸ Ἀδριανουπόλεως

Ὁ σὰς ὁ σὰς Βιζύης Ἰωάνειμος.

Γ') Ο ΑΔΡΙΑΝΟΥΠΟΛΕΩΣ ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ

Εἰς τὴν διαδοχικὴν σειρὰν τῶν μητροπολιτῶν Ἀδριανουπόλεως δύο σύγχρονοι ὁμώνιμοι κατέλαβον τὸν θρόνον· ὁ Ἀθανάσιος διεδέχθη τὸν Ἀθανάσιον· ὁ πρῶτος ἦν Κρής, ὁ δεύτερος γέννημα καὶ θρόμμα τῆς Ἀδριανουπόλεως. Τὸν ἐκ Κρήτης Ἀθανάσιον ἐκλεγέντα τῷ 1709 οἰκουμηνικὸν πατριάρχην¹⁾ διεδέχθη ὁ Ἀδριανουπολίτης Ἀθανάσιος πολλὰ ἔτη ἀρχιερατεύσας. Περὶ τούτου ὁ Δημήτριος Προκοπίου ἀναφέρει ταῦτα²⁾: «Ἀθανάσιος ἔξ' Ἀδριανουπόλεως, μητροπολίτης Ἀδριανουπόλεως, ἀνήρ εἰδήμων τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης καὶ τῆς ἐκκλησιαστικῆς παιδείας, ἀκολουθίας καὶ τάξεως ἔμπειρος· σπουδάζει καὶ μελετᾷ μετὰ φιλοπονίας πολλῆς τὰς θείας καὶ ἱερὰς γραφαίς, κηρύττει καὶ ἀναπτύσσει τὸν εὐαγγελικὸν λόγον μετὰ πολλοῦ ζήλου καὶ ἀγάπης».

Τὸ πρῶτον ἀπαντῶμεν αὐτὸν τῷ 1713³⁾ εἶτα τῷ 1714 ἐν Κ/πόλει εὐφροσζόμενον καὶ ἐπιβεβαιουῦντα συμφωνητικὸν γενόμενον μεταξὺ τοῦ Ἀρ-

1) Μ. Γ ε δ ε ὦ ν, Πατριαρχ. Πίνακες σ. 619 «Θρακικά» ΣΤ', 42.

2) Σ ἄ θ α, Μεσαιων. Βιβλιοθ. Γ, 497.

3) Ἐκκλησιαστικὸς «Φάρος» Π', 321,

της Νεοφύτου και τοῦ γαμβροῦ αὐτοῦ¹⁾. Τῷ αὐτῷ ἔτι ἀναφέρεται καὶ ἐν γράμματι τοῦ Μακαρίου Καλογερά πρὸς τὸν "Αρτης Νεόφυτον") Δύο ἐπιστολαὶ αὐτοῦ πρὸς τὸν πατριάρχην Ἱεροσολύμων Χρῦσανθον χρονολογοῦνται ἡ μὲν ἀπὸ 19 Μαΐου 1718, ἡ δὲ ἀπὸ 29 Μαΐου 1721²⁾. Κατὰ τὸ 1728, φέρεται ὁ Ἀθανάσιος ὡς συμπληρώσας τὸν ἐσωτερικὸν διαίκοσμον τοῦ μητροπολιτικοῦ ναοῦ, τοῦ τιμωμένου ἐπ' ὀνόματι τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου, τὸν ὁποῖον ἤγειρεν ἐκ θεμελίων ὁ προκάτοχος αὐτοῦ Ἀθανάσιος ὁ Κρής, ὡς διαλαμβάνει ὁ Ναζιανζοῦ Ἱγνάτιος Σαράφογιου εἰς τὸ περὶ ἐκκλησιῶν τῆς Ἀδριανουπόλεως Κεφάλαιον³⁾. «Ἡ τῆς μητροπόλεως ἐκκλησία σεμννομένη ἐπ' ὀνόματι τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου, ἥτις ἐπίσθη ἐν ἔτει ἀπὸ Χριστοῦ μῆδ' ἀπὸ θεμελίων διὰ δαπάνης τοῦ ἐν μακαρίᾳ τῇ λήξει Ἀδριανουπόλεως Ἀθανασίου τοῦ Κρητὸς ἐν τῷ Β' ἔτει τῆς βασιλείας τοῦ Σουλτάν Ἀχμέτ' ἐν δὲ τῷ μῆνι ἐπὶ τῆς αὐτοῦ βασιλείας ἱστορήθη διὰ δαπάνης τοῦ Ἀδριανουπόλεως ἄλλου Ἀθανασίου ὄντος Ἀδριανοπολίτου. Ἐπὶ τῆς ἀρχιερατείας τοῦ Ἀθανασίου τούτου ἀνηγέρθη τῷ 1728 νέος ναὸς ἐν Ἀδριανουπόλει ἐπ' ὀνόματι τῶν Ἐλισοδίων τῆς Θεοτόκου ἐν τῇ ἐνορίᾳ Ὁρτάκασι⁴⁾ ἐξ ἀφορμῆς τοῦ ὁποῖου γράφει εἰς τὸν πρόην "Αρτης τὴν κατοτέρω ὑπ' ἀριθ. 3 ἐπιστολὴν κατὰ τὸ 1737 καὶ παρακαλεῖ αὐτὸν νὰ μεσιτεύσῃ εἰς μίαν ἐκ τῶν ἐν Ἀγίῳ Ὁρει μεγάλων μονῶν, τῆς Λαύρας, ἢ τοῦ Βατοπεδίου, ἢ τῶν Ἰβήρων νὰ ἐξαγοράσῃ τὸν ναὸν διὰ τῆς πληρωμῆς μόνον τοῦ χρέους αὐτοῦ συμποσούμενον εἰς 13 πονγγεῖα ἄσπρων, τὰ ὅποια οἱ ἐνορῖται κατὰ τοὺς δυστυχεῖς ἐκεῖνους χρόνους δὲν ἠδύναντο νὰ πληρώσωσι πιεζόμενοι ὑπὸ τῶν δανειστῶν. Ἄν τὸ τοιοῦτον ἐπετεύχθη ἄγνωστον αἰ μὲν αὐτῷ Ἀγίῳ Ὁρῶν κατὰ τὴν περίοδον ταύτην ἦσαν βεβαρωμένα ὑπὸ μεγάλων χρεῶν καὶ ἡ συντήρησις αὐτῶν ἦτο δυσχεροστέρα ἀμφίβολον ὅθεν ἂν ὁ περικαλλῆς οὗτος ναὸς ἐγένετο ποτὲ μοναστηριακὸν μετόχιον" τὸ βέβαιον εἶναι ὅτι ἐκὰν τῷ 1774 Αὐγούστου α' ἡμέρα Πέμπτη, ὡς σημειοῖ περὶ τοῦ ναοῦ τούτου ὁ αὐτὸς Ναζιανζοῦ Ἱγνάτιος⁵⁾).

1) Σωφρονίου Εὐστρατιάδου, Ὁ "Αρτης Νεόφυτος ἐν Ρωμανῷ τῷ Μελωδῷ Α. 236.

2) Π. Ζεζλέντοφ, Μακαρίου Καλογερά πρὸς Νεόφυτον πρόην Ναυπάκτου καὶ Ἀρτης ἐπιστολὴ (ἐν Ἀθήναις 1921) σ. 24.

3) Σάθα, Μεσαιων. Βιβλ. Γ, 520.

4) «Θρακικά» Β', 70.

5) «Θρακικά» Β', 71.

6) «Θρακικά» ἐνθ' ἄνωτ.

Ἡ ἀρχιερατεία τοῦ Ἀθανασίου παρετάθη μέχρι τοῦ 1739. Τοῦτο βεβαιούμεθα ἀσφαλῶς ἐκ τοῦ Σιγίλλιδου Γράμματος τοῦ πατριάρχου Παΐσιου περὶ τῆς ἐν Ἀδριανουπόλει ἐκκλησίας τοῦ ἁγίου Στεφάνου, γραφέντος κατὰ Φεβρουάριον τοῦ 1740 ἐν ᾧ φέρεται ὁ Ἀθανάσιος ὡς πρὸ ὀλίγου χρόνου ἀποθανών. Ἡ ἐκκλησία αὕτη ἢ ἐνοριακὴ ἦν μετόχιον τῆς Λαύρας· ἐπειδὴ δὲ ἡ ἐνορία αὐτῆς ἐπηυξήθη σημαντικῶς οἱ Λαυριῶται πατέρες ἐπηύξησαν καὶ τὴν ἀρχιερατικὴν ἐπιχορήγησιν διὰ νέας συμφωνίας μετὰ τοῦ μητροπολίτου Ἀδριανουπόλεως Ἀθανασίου καὶ τὴν τοιαύτην νέαν τῶν πραγμάτων διευθέτησιν ἐπικυροῖ τὸ πατριαρχικὸν Σιγίλλιον καὶ ἐπὶ τοῦ διαδόχου τοῦ Ἀθανασίου Διονυσίου. Ἐν τῷ Σιγίλλιδῳ τούτῳ λέγεται ὅτι οἱ Λαυριῶται «συνεφώνησαν αὐτῆς ἐτέραν συμφωνίαν μετὰ τοῦ προαρχιερατεύσαντος καὶ πρὸ ὀλίγου ἤδη τελευτήσαντος μακαρίτου Ἀδριανουπόλεως κυρ Ἀθανασίου»¹⁾. Κατὰ ταῦτα ἡ ἀρχιερατεία τοῦ Ἀθανασίου λήγει εἰς τὸ τέλος τοῦ μᾶλλον τοῦ 1739, ἀφοῦ κατὰ Φεβρουάριον τοῦ 1740 ἦν ἤδη ἐκλελεγμένος ὁ διάδοχος τοῦ Ἀθανασίου Διονύσιος ὅστις κατὰ τὸ ἀνωτέρω πατριαρχικὸν Σιγίλλιον ἔστειρε καὶ ἀπεδέξατο τὴν ρηθείσαν συμφωνίαν μετὰ τῶν Λαυριωτῶν καὶ τοῦ μακαρίτου Ἀθανασίου, «κατοχυρώσας αὐτὴν καὶ διὰ γράμματος αὐτοῦ κατοχυρωσθέντος τῇ ἰδίᾳ ὑπογραφῇ». Ἐπειδὴ δὲ ἐν τῷ Σιγίλλιδῳ λέγεται ὅτι οἱ Λαυριῶται ἐδεήθησαν νὰ κατοχυρωθῇ ἢ μετὰ τοῦ Ἀθανασίου συμφωνία διὰ πατριαρχικοῦ Σιγίλλιου καὶ ἐπὶ τοῦ διαδόχου αὐτοῦ Διονυσίου, διέρρηξε πάντως ἱκανὸν χρονικὸν διάστημα ἀπὸ τοῦ θανάτου τοῦ Ἀθανασίου μέχρι τῆς ἐκδόσεως τοῦ Σιγίλλιου, διὰ τούτου πιθανώτερον εἶναι ὅτι περὶ τὰ τέλη τοῦ 1739 ἐξεμέτρησε τὸ ζῆν ὁ Ἀθανάσιος²⁾, τοῦ ὁποίου ἐν τῷ ἀρχεῖῳ τοῦ Ἀρτης εὐρέθησαν αἱ ἐξῆς ἐπιστολαί.

1

Πρὸ πολλοῦ δὲν ἐγράψαμεν αὐτῇ δι' ἀποτυχίαν ἔλης τινός· ἤδη δὲ ταύτης ἐπιτυχόντες δὲν ἠμελίσαμεν νὰ ἀσπασθῶμεν αὐτὴν διὰ τοῦ παρόντος ἀδελφικοῦ ἡμῶν γράμματος ὡς ἐν Χριστῷ ἡμῶν ἀδελφὸν καὶ νὰ δώσωμεν αὐτῇ ἀγορμὰς νὰ μᾶς ἀξιῶσιν τῶν ἴσων καὶ ἀκολούθως νὰ δη-

1) «Θρακικά» ΣΤ' 294.

2) Κατὰ τὸν Σάρδεων Γερμανὸν ὁ διάδοχος τοῦ Ἀθανασίου Διονύσιος ἐξελέγη κατὰ Σεπτέμβριον τοῦ 1739 («Θρακικά» ΣΤ', 42).

λοποιήσωμεν αὐτῇ, διὰ τὸ παρῶν ἐλλαβέστατος ἐν ἱεροῦσι κὺρ **Νικόλαος** ἀπὸ τινος χώρας Σκεπαστοῦ τῆς καθ' ἡμῶς ἐπαρχίας πέμπεται ἐντεῦθεν εἰς τὰ αὐτόθι γὰρ ἐγχειρήσῃ ἐλεημοσύνην τινὰ διωρισμένην πᾶσι τοῖς ἐν τῷ ἁγιωτάτῳ ὄρει τοῦ Ἁθωροῦ ἱεροῖς μοναστηρίοις ἀνά πενήκοντα γρόσια ἐκάστῳ, καὶ παρακαλοῦμεν αὐτὴν ἀδελφικῶς θάρσει, ἅγ' οὐ διαλείψῃ ταύτην οὕτως πᾶσι τοῖς μοναστηρίοις καὶ λάβῃ παρ' αὐτῶν γράμματα πρὸς ἡμᾶς δηλοποιοῦντα τὴν λήψιν τῶν ἁσπρῶν τούτων τῆς ἐλεημοσύνης καὶ τὰ στοχασθῆ ἢ ὑμετέρα πανευρότης ἐσφραγίσαι ὄντα, γὰρ δηλοποιήσῃ ἡμῖν βεβαιούσα τὰ αὐτὰ ἐσφραγισμένα γράμματα τῶν πατέρων ἀληθῆ ὄντα καὶ θέλομεν ὁμολογεῖ αὐτῇ πολλάς τὰς χάριτας· ἐγναῖοι δὲ εἰς ἔτη πολλὰ ὡς ἐφίεται.

αψλὲ' Ἀπριλίου κγ'

† ὁ Ἀδριανουπόλεως Ἀθανάσιος

2

Ἰερὰν αὐτῆς διὰ τῆς πρὸς ἡμᾶς ἐπαναστροφῆς τοῦ **παπᾶ κὺρ Νικόλαου** ἀσπασίως ἐδέχθημεν, καὶ ὅτι καλῶς ἔχει ἢ σὴ πανευρότης ἐπερῆσθημεν· ἐπέγραψεν δὲ πρὸς τοῖς ἄλλοις βεβαιωθέντες τὴν ἢ ἐποιήσατο οὕτως καλὴν διακομὴν τῶν σταλέντων τῆς ἐλεημοσύνης ἁσπρῶν κατὰ τὴν νουεχῆ ἐρμηνείαν καὶ τὸν διορισμὸν αὐτῆς καὶ ἐπερνεχαριστοῦμεν τῇ σῇ ἀδελφότητι, μένοντες χρεῶσαι δέεσθαι τοῦ Θεοῦ ἕπερ αὐτῆς. Ἐνεχειρίσαμεν καὶ τὰ ὄγδοήκοντα γρόσια καὶ ἑτεροὶ δύο γρόσια διὰ ἐνα κληήρη πρὸς τὸν ρηθέντα **παπᾶ κὺρ Νικόλαον**, τὰ ὅποια ἔδωκεν αὐτόθι οὕτως, καθὼς τὸν διωρίσατε· σημεῖον δὲ τῆς ἀδελφικῆς ἐννοίας δεχθῆτε δύο κοντάκια μὲ χαβύριο τὸ ὅποιον θέλετε μεταχειρισθῆ ἐν ἑγείᾳ, ἢ ἐξοῖτε θεόθεν μακρὰν.

αψλὲ' Ἰουλίου σι'

† ὁ Ἀδριανουπόλεως Ἀθανάσιος

Τὴν ὑμετέραν πατέρων κοινήν ἀδελφικῶς ἀσπάζομαι ὀλοφύχως προσαγορεύομεν δεόμενοι τοῦ ἁγίου Θεοῦ διατηροῦν αὐτὴν ὑγιαίνουσαν μετὰ μακροβιότητος. Ἀπὸ τῆς εἰς τὰ ὧδε ἀφ' ἕξου τοῦ παροσιωτικῆτος προηγουμένου καὶ πνευματικοῦ **παπᾶ κῆρ Διονυσίου τοῦ Λαυριώτου** ἐδέχθημεν τοὺς ἀκριβεῖς χαιρετισμοὺς αὐτῆς καὶ ἐπερήσθημεν τὴν ἐγετήν ἡμῶν ὑγίαια τῆς πληροφωρηθέντες ταύτην παρ' αὐτοῦ, ὅστις ἔδειξεν ἡμῶν καὶ τεσχερὲν τῆς εἰς τὸ νῦν πέμψομεν αὐτῇ μερικὸν χρῆσι Ἀδριανονπολίτικων καὶ ἀρχαῶν καὶ ἐγένετο πολλὰ σπάνιον καὶ ἐδὼ τοῦτο, πλὴν ἀπὸ τὸ ἐδικὸν μας θέλει δεχθῆ ἔν βαρόλιον καὶ θέλει τὸ μεταχειρισθῆ ἔν ὑγεία, Προσέτι, ἀδελφέ, γινώσχετε ὅτι ἐδὼ κατὰ τὴν ἐφορίαν **Ὁρτάκαπι** λεγομένην ἐτίσκειται νεόκτιστος ἐκκλησία περικαλλῆς καὶ θαυμασία ἐπ' ὀνόματι τῆς ἑπεραγίας Θεοτόκου, καὶ ἐκ τῶν καιρικῶν ἀνωμαλιῶν μὴ δεικνύμενες τὰ πληρώσασαι τὸ χρέος αὐτῆς συμποσοῦμενον εἰς δέκα τρία πογγία τῶν ἄσπρων, οἱ χριστιανοὶ τῆς αὐτῆς ἐφορίας ἠθέλησαν νὰ δοθῆ εἰς κανένα ἱερὸν μοναστήριον ὅπου νὰ πληρώσωσιν οἱ ἐν αὐτῷ πατέρες τὸ οἰθὲν χρέος αὐτῆς καὶ νὰ τὴν ἔχωσι μετόχιον, ἢ ὅποια ἐκκλησία πρὸ χρόνων οὕσης τῆς βασιλείας ἐδὼ εἶχεν ἐμβατοίκιον γρόσια τριακόσια ἑξήντα καὶ ἕσπερον μέχρι τοῦδε ἔχει ἐμβατοίκιον γρόσια διακόσια καὶ ἑπτὰ πρὸς, καὶ μᾶς παρεκάλεσαν τὴν ἄν γίνῃ μοναστηριακῆ ἢ ἐκκλησία νὰ διορίσωμε τὸ ἐμβατοίκιον τῆς γρόσια ἐκατόν, καὶ δὲν παρεβλέψαμεν τὴν αὐτησίαν των. Ὅθεν ἀρχαῶν καὶ παρὰ τοῦ οἰθὲντος πνευματικοῦ θέλετε βεβαιωθῆ, πῶς ἢ ἐκκλησία αὐτῆ γαίνεται πῶς νὰ εἶναι ἕως πενήντα πογγεῖα ἐκκλησία, καὶ ὅποιοι τῶν ἱερῶν μοναστηρίων ἠθέλε τὴν πάρι, ἀποκτῆ ἔν πρᾶγμα ἀκίνδονον καὶ ἐπιτεροδές· ἀλλὰ καὶ ἡμεῖς τὸ φανερῶμεν αὐτῇ, ὅτι ἀνίσως καὶ ἠθέλεν ἢ αὐτῆς πατερότης νὰ ἀναγκάσῃ ἢ τοὺς πατέρας Λαυριώτας, ἢ τοὺς Βατοπεδινούς, ἢ ἄλλους ἄλλον μοναστηρίου, βέβαια τὸ μνημόσυνόν σας εἶνε παντοτεινόν, ἀρχαῶν καὶ μερικοί ἀπὸ τοὺς Ἰβηρίτας ὄντες ἐδὼ, πολλὰ προσθυμήθησαν εἰς τοῦτο καὶ ἔρωσαν εἰς τὸ μοναστήριόν των, ἀμὴ δὲν ἠξέρομεν πῶς τὸ παρέβλεψαν. Ἡ ἐκκλησία αὐτῆ εἶνε μὲ τὰ σκερῆ τῆς, καθὼς τὸ ἕξου οἱ οἰθὲντος πνευματικός· καὶ ἐπιμεληθῆτε, ἀδελφέ, εἰς τοῦτο, διότι ὁ καιρὸς αὐτὸς ἄλλοτε δὲν τυχαίνε· ἐπειδὴ καὶ ἀπὸ τὸ πολὺ διάφορον ὅπου δίδουσαν εἶνε ὅπου καὶ αὐτοὶ τὴν δίδουσι, διατὶ μὲ τὸ νῦν εἶνε καιρὸς βοηθείας, βλέπουσιν ὅπου καταρτῆ εἰς ἀξίωσιν τὸ χρέος· καὶ ἕς ἔχωμεν ἀπόκρυσιν καὶ ἡμεῖς θέλομεν δώσει κάποιαν ἐλεημοσύνην εἰς τὸ μοναστήριον·

ριον ὁποῦ τὴν πύρην ἐφορτάσῃ δὲ τὴν τοῦ σωτῆρος θεῖαν ἔγερσιν ἐβδήμως καὶ σωτηριωδῶς.

αψλζ' Ἀπριλίον η'

† ὁ Ἀδριανουπόλεως Ἀθανάσιος

Δ) Ο ΗΡΑΚΛΕΙΑΣ ΓΕΡΑΣΙΜΟΣ

Ὁ ἐκ Λέρον Γεράσιμος ἦν ἀνεψιὸς τοῦ Ἡρακλείας Γενναδίου διακονήσας παρ' αὐτῷ ὅτε ἦν εἰσέτι ὁ θεῖος αὐτοῦ μητροπολίτης Χίου μετὰ τὴν προαγωγὴν τοῦ Γενναδίου εἰς τὴν μητρόπολιν Ἡρακλείας (1714), τὸν τόπον αὐτοῦ κατέλαβεν ὁ Γεράσιμος διὰ κανονικῆς ἐκλογῆς, ἀλλὰ τὸ τοιοῦτον ἐξίγειρε τοὺς Χίους, οἵτινες ἐπεζήτησαν ὡς μητροπολίτην αὐτῶν τὸν συμπολίτην αὐτῶν Δανιήλ¹⁾, ἐπίσκοπον ὄντα Κυδωνιῶν (τῆς Κρήτης). Εἰς τὰς ἀξιώσεις τῶν Χίων ὑπεχώρησεν ὁ πατριάρχης Κοσμᾶς ὁ Γ' καὶ ἀνέδειξε μητροπολίτην Χίου τὸν Δανιήλ· ὁ Γεράσιμος βιαίως ἀπομακρυνθεὶς διὰ τζαούση ἐκ Χίου²⁾ κατέφυγεν εἰς Κων]πολιν ἐφηρηχάζων καὶ μετὰ δύο ἔτη τὸ 1716 προήχθη εἰς τὴν μητρόπολιν Νικαίας· καὶ ὡς τοιοῦτος φέρεται ὑπογεγραμμένος τῷ 1717 εἰς συνοδικὰ γράμματα³⁾· ὡς συνοδικὸς παρέμεινεν ἱκανὰ ἔτη ἐν Κων]πόλει ὅποτε ἀποθανόντος τῷ 1726 αἰφνιδίως τοῦ Ἡρακλείας Καλλινίκου διεδέχθη αὐτὸν εἰς τὸν θρόνον Ἡρακλείας, τὴν ὁποίαν ἐποίμανεν ἐπὶ πολλὰ ἔτη μέχρι βαθυτάτου γήρατος παραιτηθεὶς ὀγδοηκοντούτης τῷ 1760⁴⁾ καὶ ἀποθανὼν μετὰ ἐν ἔτει (10 Σεπτεμβρίου 1761).

1) Φρονῶ μετὰ τοῦ καθηγητοῦ Ἀμάντην ὅτι ὁ Δανιήλ ἦν Χίος (πεβλ. Ἑλληνικά Δ, 58) καὶ οὐχὶ Ἄνδριος ὡς εἰκάζει ὁ Δ. Πασχάλης (Θεολογία Ζ, 220), διότι οὐδεὶς ἄλλος λόγος συνέτρεχε νὰ προτιμήσουν οἱ Χίοι ἀπλοῦν ἐπίσκοπον εἰς τὸν τόπον αὐτῶν, οἷο, ἦτο ὁ Δανιήλ, ἂν δὲν ὑπῆρχον λόγοι πατριωτικῆς φιλοτιμίας.

2) Ἄ μ ἄ ν ρ ο υ, Ἄπὸ τὴν Ἐκκλησιαστικὴν ἱστορίαν τῆς Χίου Ἑλληνικά Δ, 57.

3) «Θρακικά» Ε', 14.

4) «Θρακικά», ΣΤ', 27.

Περὶ τοῦ Γερασίμου ἔγραψε τὰ εἰκότα ὁ Μ. Γεδεών ἐν τῇ Ἐκκλησιαστικῇ Ἀληθείᾳ (τ. Η', (1887—88) σ. 399—401) πλατύτερον δὲ μετὰ συμπληρωματικῶν πολυτίμων πληροφοριῶν διέλαβε τὰ κατ' αὐτὸν εἰς τὰ «Θρακικά» (τ. Ε', (1934) σ. 7—27), ὥστε περιττὸν νὰ ἐπεκταθῶ περισσότερο.

Τέσσαρα γράμματα τοῦ Γερασίμου εὑρεθέντα εἰς τὸ Ἀρχεῖον τοῦ Ἁγίου Νεοφύτου καὶ κατωτέρω δημοσιευόμενα ἀποκαλύπτουσι σημεῖα τινα τῆς ἀρχιερατικῆς αὐτοῦ δράσεως. Τὸ πρῶτον τούτων ἐγράφη τῷ 1720 ὅτε ἦν εἰσέτι μητροπολίτης Νικαίας, διὰ τούτου καθιστᾷ γνωστὸν εἰς τὸν Ἁγίου Νεοφύτον ὅτι κατὰ πατριαρχικὴν καὶ συνοδικὴν ἀπόφασιν, τὸ ἐτήσιον ἐπίδομα τῆς ἀρχιεπισκοπῆς Λευκάδος καὶ ἁγίας Μαύρας, θὰ λαμβάνη ὁ Ρεφερενδάριος τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας Κωνσταντῖνος Λεονταρίδης διὰ τὰς πολλὰς αὐτοῦ ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ ἐκδουλεύσεις· τὸ ἐπίδομα τοῦτο θὰ εἰσπράττη ὁ Ἁγίου καὶ θὰ ἀποστέλλη τοῦτο εἰς τὸν ἐν λόγῳ Ρεφερενδάριον, ὡς τὸ γράμμα τότε διαλαμβάνει.

1

Παισιώτατε... ἅγιε Νεόφυτε ἐννοχῶς προσαγορευόμεν ἦν καὶ διαφιλόξευ ὁ Κύριος ἐν ὑγείᾳ καὶ εὐτυχίᾳ.

Μὲ τὸ παρόν μας ἀδελφικὸν γράμμα δηλοποιούμεν τῇ ἀρχιερωσύνη σου ὅτι τὴν ἐτήσιον ἀποκοπὴν τῆς ἀρχιεπισκοπῆς Λευκάδος καὶ ἁγίας Μαύρας ὁ παραγιώτατος ἡμῶν δεσπότης τὴν ἐνηργέτησε καὶ τὴν ἐδάρωσε μὲ συνοδικὴν γνώμην πρὸς τὸν λογιώτατον **ρεφερενδάριον τῆς τοῦ Χριστοῦ μεγάλης ἐκκλησίας κυρίτζη Κωνσταντῖνον Λεονταρίδην**, περὶ ἧς ὁ παραγιώτατος καὶ οἱ περὶ αὐτὸν συναδελφοὶ ἀρχιερεῖς γράφομεν τὴν παροῦσαν ἐπιστολὴν πρὸς τὸν θεοφιλέστατον ἀρχιεπίσκοπον Λευκάδος καὶ ἁγίας Μαύρας δηλοποιούντες τὴν ἐπόθεσιν καὶ ἐντειλόμενοι αὐτῇ νὰ τὴν πέμψῃ κατ' ἔτος πρὸς τὴν αὐτοῦ λογιότητα ἐφ' ὄρον ζωῆς αὐτοῦ. Τὰ λοιπὸν παρακαλοῦμεν τὴν ἀρχιερωσύνην σου νὰ τὴν παραλαμβάνῃ ἀπὸ τὴν θεοφιλίαν σου τὴν ἐτήσιον ταύτην ἀποκοπὴν ἐν καιρῷ τῷ διωρισμένῳ, δηλονότι ἀπὸ τῆς ἑλενοσομένης δεκάτης τετάρτης Ἰνδικτιῶνος, καὶ νὰ τὴν ἀποστέλλῃ πρὸς τὸν αὐτὸν ρεφερενδάριον, ὁ ὁποῖος καθὼς ἐδοκιμάσθη ὅχι μόνον εἶνε πάλαιός καὶ πιστὸς δουλευτὴς τῆς ἐκκλησίας, ἀλλὰ καὶ ἡμῶν κοινὸς εὐγνώμων καὶ πρόθυμός κατὰ πάντα, καὶ

θέλει γνωρίζει καὶ ἐκ μέρους τῆς ἀρχιερωσύνης σου τὴν εὐποιαν ταύτην· οἱ δὲ χρόνοι αὐτῆς εἶησαν πολλοὶ καὶ εὐτηχεῖς.

αψκ' (1720) Φεβρουαρίου ε'

Τὴν δὲ παροῦσαν πατριαρχικὴν καὶ συνοδικὴν ἐπιστολὴν θέλει τὴν στείλει ἀσφαλῶς πρὸς τὸν ἀρχιεπίσκοπον Λευκάδος καὶ ἁγίας Μαύρας καὶ θέλει γράψῃ εἰς τὴν ἐπιγραφὴν ἢ ἀρχιερωσύνη σου τὸ ὄνομά του, τὸ ὅποιον ὡς ἀγνοοῦμενον ἐδῶ δὲν ἐπιγράφῃ

ὁ ἐν Χριστῷ αὐτῆς ἀδελφός
καὶ εἰς τοὺς ὄρισμούς

† Νικαίας Γεράσιμος

† ὁ Προύσης Κύριλλος

† ὁ Δαρίσσης Παρθένιος

Ὁ Ἅγιος Ἄρτης, συμμορφούμενος πρὸς συνοδικὴν ἀπόφασιν ἔσπευσε νὰ διαβιβάσῃ τὴν πατριαρχικὴν ἐπιστολὴν εἰς τὸν ἀρχιεπίσκοπον Λευκάδος καὶ γνωρίσῃ αὐτῷ τὰ συνοδικῶς ἀποφασισθέντα, ἀλλ' οὗτος δυστροπῶν, ὄχι μόνον ἠρηνήθη νὰ ἀποτίσῃ τὰ εἰς τὴν ἐκκλησίαν κατονικὰ δικαιώματα, ἀλλ' ἐξετρόπη καὶ εἰς ὀνειδισμούς. Τὰς κακὰς ταύτας διαθέσεις τοῦ δυστροποῦντος Λευκάδος ἐγνώρισεν ὁ Ἄρτης εἰς τὸν ἐν λόγῳ Ρεφερενδάριον, ὡς γίνεται δῆλον ἐκ τῆς ἀκολουθοῦσας ἀπαντητικῆς αὐτοῦ ἐπιστολῆς.

1

Τὸ ἱερὸν αὐτῆς γράμμα γεγραμμένον τῇ κβ' τοῦ παρελθόντος μηνὸς ἔλαβον τῇ ιζ' τοῦ τρέχοντος καὶ ἐχάρην ἐκ καρδίας διὰ τὴν ἀγαθὴν καὶ ἐμοὶ λ'αν ἐφετὴν ὑγίαν αὐτῆς. Ἔγνων καὶ τὰ ἐν αὐτῷ γεγραμμένα καὶ ἐλυπήθην διὰ τὰς ἐπισυμβάσας ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ αὐτῆς συγχίσεις καὶ ἀκαταστασίας, γνωρίζωντας πῶς συμπάσχει βέβαια καὶ ἡ ὑμετέρα πατριερότης.

Ἐπομένως ἀθήνησα διὰ τὴν ἀγοπορίαν τῆς πληρωμῆς τῆς ἀποκοπῆς τοῦ Λευκάδος, ἐπειδὴ ἔως τώρα ἠλπίζω νὰ τὰ ἀπολαύσω διὰ τῆς εὐνοϊκῆς προσπαθήσεως αὐτῆς, εἰς τὴν ὁποίαν πάλιν καὶ πάλιν εἶμαι καὶ ἐβρίσκομαι ἐνέλπις καὶ τὴν περιμένω νὰ μὲ τὰ στείλῃ χωρὶς μακρότητας ἡμερῶν. Ἴδού καθὼς μὲ προστάζει γράμμα πατριαρχικὸν ἐπιτάτων τὸν Λευκάδος νὰ πληρώσῃ πρὸς τὴν ἡμετέραν πανιερότητα μετ' εὐπειθείας τὴν ἀποκοπὴν αὐτοῦ, καὶ νὰ τὴν λαμβάνω ἐγὼ δι' αὐτῆς, καὶ νὰ δεῖξω πρὸς τὴν μεγάλην ἐκκλησίαν τὴν προσήκουσαν ὑποταγὴν καὶ ὀφειλομένην εὐπειθείαν καὶ νὰ μὴ ἀνθίσταται εἰς τὴν πληρωμὴν, μήτε νὰ ἀναβάλλῃ τὸν καιρὸν καὶ τὰ παραπλήσια ἐπιτατικὰ καὶ ὀνειδιστικά· τὴν δὲ ἀπόδειξιν τὴν ἐξοφλητικὴν τῆς ἰδ' Ἰνδικτιῶνος ἐπογραφεῖσαν ἐπὶ τοῦ παναγιωτάτου ἡμῶν Δεσπότην τὴν ἐνεχείρισα τῷ ἄρχοντι κυριότης **Γεωργάκη βασιλικῷ μουσελίμῃ**, ὑπὸ δηλονότι τοῦ διδασκάλου μου, διὰ νὰ τὴν ἀποστείλῃ πρὸς τὴν ἡμετέραν πανιερότητα· εἰς τὴν ἀπόδειξιν ἔγραφα τέσσαρας χιλιάδας καὶ ὀκτακόσια ἄσπρα ἢ πανιερότητος σας γνωρίζετε καλύτερα· καὶ ἂν εἶνε περισσότερα κάμετε τὴν κυβέρνησιν ὅπου νὰ ὀφελῆθῃ. Περὶ τοῦτου δὲν πολυλογῶ διότι εἶμαι πληροφορημένος πῶς ἀγαπᾶτε τὴν ὀφειλιάν μου. Μὲ γράφετε πῶς καὶ ἄλλοτε μὲ ἔγραψατε διὰ νὰ στείλω γράμμα πατριαρχικὸν ἐπιτατικὸν ἕνεκα τοῦ Λευκάδος· ἀμὴ ἐγὼ μάρτυς ὁ Θεὸς δὲν ἔλαβα τοιοῦτον γράμμα, μήτε τοιαύτην παραγγελίαν ἐκ μέρους τῆς, ὡς φαίνεται θέλει περιέπεσεν ἅπαξ πρὸ πολλοῦ ἔλαβον τίμιόν σας γράμμα εἰς ἀπόκρισιν τοῦ ἐντελοῦς μου γράμματος καὶ ἐνθὺς ἔκαμα προσκνητῶς τὴν ἀπάντησιν πρὸς τὴν πανιερότητά σας. Ἐτι νὰ σᾶς πηλυετήσῃ ὁ Θεός, Δεσπότη, προσπάθησον διὰ τὴν εἰρημένην ἀποκοπὴν νὰ μὲ ἐγχειρισθῇ χωρὶς ἀγοπορίαν καὶ θέλω γνωρίζει τὴν χάριν διπλάσιον καὶ πολλαπλάσιον. Ἡ δοῦλη σας καὶ κατὰ πνεῦμα ταπεινὴ θυγάτηρ σας σύζυγός μου ἐδέχθη προθύμως καὶ εὐλαβῶς τὶς εὐνοϊκὰς προσήσεις τῆς ἡμετέρας πανιερότητος καὶ ἀποδίδει πρὸς αὐτὴν τὴν προσήκουσαν προσκνήνησιν καὶ εὐχαριστᾷ διὰ τὴν εὐνοϊκὴν διάθεσιν ὅπου ἔχετε εἰς αὐτήν, θαυμαζομένη πῶς χωρὶς νὰ ἰδῆτε ἐξ αὐτῆς δοῦλεσιν καὶ παρούσασιν τὴν ἀρμόζονσαν, τὴν ἔχετε εἰς ἐπαιετήν διάθεσιν. Ταῦτα κατὰ τὸ παρὸν προσκνητῶς· αἱ δὲ παρίεροι εὐχαὶ τῆς ἡμετέρας πανιερότητος εἶησαν μετ' ἐμοῦ καὶ τὰ ἔτη αὐτῆς θεόθεν πάμπολλα καὶ πανευτεχῆ.

ἀρχαὶ Ἰανουαρίου ιη'

ἐδλαβῆς καὶ ἐγνωμῶν δοῦλος

Ρεφερενδάριος Κωνσταντῖνος

Τὰ τρία ἐπόμενα γράμματα ἐστάλησαν τῷ Ἄρτις ἐκ Ραιδεστοῦ, ὅτε ἦν μητροπολίτης Ἡρακλείας· ἐν τῇ ὑπ' ἀριθ. 2 ἐπιστολῇ παραπονεῖται διὰ τὴν ἀθλίαν κατάστασιν τοῦ μητροπολιτικοῦ οἰκήματος καὶ τὰς δυσχερείας πρὸς ἔκδοσιν κυβερνητικῆς ἀδείας διὰ τὴν ἀνέγερσιν νέου καταλλήλου κτιρίου· ἐν τῇ ὑπ' ἀριθ. 4 ποιεῖται λόγον περὶ πυρκαϊᾶς ἐν Ραιδεστῷ, ἣτις προϋξένησε μεγάλας ζημίας καὶ εἰς αὐτὸν καὶ εἰς τοὺς γείτονας.

2

Τὴν πανιερότητά της ἀκριβῶς προσκυνοῦμεν καὶ ἠδέως ἀσπάζομεθα δεόμενοι τοῦ ἐπεραγάθου Θεοῦ ἵνα τὴν διαφιλίτη ἐν ὑγείᾳ καὶ εὐτυχίᾳ μετὰ τῶν ἐφιερμένων ἀγαθῶν παρὰ Θεοῦ, θείῳ ἔλκει καὶ δι' εὐχῶν τῆς πανιερότητός της ἐγχαίρομεν καὶ ἡμεῖς· ἀφ' οὗ ἤλθαμεν, ἀδελφέ, εἰδῶ εἰς Ραιδεστὸν δὲν ἠσυχάσαμεν τελείως ἀπὸ ταῖς φροντίδες τῶν διαφορῶν ἐποθέσεων τῶν χριστιανῶν μας· ἄλλο δὲ ὅπου τόπον νὰ καθήσωμεν δὲν ἠΐθραμεν νὰ μὴν μᾶς ἐνοχλῇ ὁ ἄνεμος, καὶ διὰ τοῦτο σπεύδομεν νὰ κάμωμεν τίποτε μερμέτι, ἕως ὅπου δι' εὐχῶν τῆς νὰ γένη ὁ Θεὸς εἰς τὰς καρδίας τῶν κρατούντων καὶ μᾶς δοθῇ ἄδεια νὰ φθιάσωμεν καθὼς θέλομεν καὶ ἀγαποῦμεν. **Ὁ παπᾶ κὺρ Γερμανὸς** τὴν προσκυνᾶ καὶ δι' ἀγάπην τῆς καὶ διὰ τὴν προκοπὴν τῶν ἀγαποῦμεν κατὰ πολλὰ κράζοντες τὸν συνεχῶς εἰς τὸ τραπέζι μας. Ἐς μᾶς γράφει δὲ καὶ ἡ πανιερότητά της τὴν ἀγαθὴν τῆς ὑγείαν ἂν εἴνε ὄρισμός της· τὰ δὲ ἔτη αὐτῆς εἴησαν θεόθεν παρεντεχέστατα.

αἰσκή Ἀπολλίον θ'.

† ὁ Ἡρακλείας Γεράσιμος

Τὸν τιμιώτατον **Χατζῆ Φερζουλά** καὶ μισερ **Τζανῆ** εὐχόμενοι χωρικοῦμεν.

3

Πρέπει νὰ παραπονησῶναι, ἄγγε γέροντα, ἀποῦ δὲν ἐννοιάζομαι νὰ σε

στείλω καρμίαν φορὰν ἵπότες· ὅμως τί γὰ κάμω; δὲν εἶμαι Νικαίας ὁποῦ γὰ σὲ στείλω ἀπὸ τοῦ μετόχι τοῦ τόπου ἐκείνου· εἰς τὴν ἐπαρχίαν μου κεράσια καὶ βύσινα εὐρίσκονται, τὰ ὅποια αὐτοῦ εἶνε πολλά· ἑλιαῖς μου εὐρέθησαν καλάϊς καὶ ἴδον ὁποῦ σοῦ στέλλω ἓνα βαρέλι, μὲ ἓνα κοντὶ χαλβᾶ καὶ ἓν κοντὶ ραῦτ λουκοῦρι διὰ τὴν ἁγίαν τεσσαρακοστήν καὶ γὰ γευθῆς μὲ ὑγίαν καὶ μὴ ἀλησμονῆς, ἀδελφέ, εἰς τὰς εὐχὰς σου σὲ παρακαλῶ· καὶ οἱ χρόνοι σου θεόθεν πλείστοι καὶ ἀγαθοί.

αψλθ' Φεβρουαρίον 17

† ὁ Ἡρακλείας Γεράσιμος

4

Τὴν ἡμετέραν πανιερότητα ἀσπαζόμε.οι χαιρετοῦμεν καὶ ἠδέως προσαγορευόμεν δεόμενοι τοῦ ἁγίου Θεοῦ γὰ τὴν διαφυλάττη εἰς χρόνους μακροὺς διὰ γὰ παρακαλῆ τὸν ἁγίον Θεὸν διὰ τὴν σωτηρίαν τῶν ἁμαρτωλῶν. Ἐπιστολήν της ἐλάβομεν ὁμοῦ καὶ τὰ σταλθέντι καὶ εὐχαριστοῦμεν ἀλλὰ κοντὰ εἰς τὰ ἐδικά μας ἐκάψαμεν καὶ ἐκεῖνα ὁποῦ μᾶς ἐστείλλετε, διότι ἡ προκατὰ ὁποῦ ἔγινεν εἰς ἐκεῖνα τὰ μέρη ἔκαμε πολλὴν ὄλεθρον καὶ εἰς τοὺς γειτόνους καὶ εἰς ἐμένα τὸν ἁμαρτωλόν, καθὼς θέλει σῶς τὰ γράφει ὁ ἅγιος Ξάνθης· παρακαλῶ μὲ θύρρος γὰ διχθῆ μερικὴν μοιροῦναν, δύο ζευγάρια κοντιοῦρες καὶ τρία γεμερία, πρὸς τοῦτοις δὲ μὲ κάμνετε χάριν μεγάλην προστάζωντάς με εἰς ὅ,τι χρειάζεται γὰ μου γράφῃ γὰ τὸ τελειώσω μὲ προθυμίαν. Ταῦτα μὲν, ἡ δὲ εὐχή της ἡμετέρας πανιερότητος εἶη μοι φυλακτήριον.

αψλθ' Ἰουτίου 15

† ὁ Ἡρακλείας Γεράσιμος

Ε') Ο ΗΡΑΚΛΕΙΑΣ ΜΕΛΕΤΙΟΣ

Τὰ κατὰ τὸν Ἡρακλείας Μελέτιον εἶναι ἱκανῶς ἐξηκριβωμένα ἐξ ὧσων διέλαβεν ἐν τοῖς Θρακικοῖς (Ε'. 29—36) ὁ Γεδεών. Μέλος τῆς συγ-

γενικῆς πεντάδος τῶν Λερίων μητροπολιτῶν Ἡρακλείας διεδέχθη εἰς τὸν θρόνον Ἡρακλείας κατὰ Νοέμβριον τοῦ 1794 τὸν Μεθόδιον («Θρακικὰ» 5, 77) καὶ διώκησε τὴν ἐπαρχίαν Ἡρακλείας μέχρι τοῦ 1821 ὁπότε κατὰ Σεπτέμβριον ὑπέβαλεν αὐτοθέλητον καὶ ἀβίαστον παραίτησιν· διὰ σωματικὴν ἀσθένειαν.

Τοῦ Μελετίου περιεσώθη ἐπιστολὴ (ἢ κατωτέρω δημοσιευομένη) ἐν τῷ ἀρχεῖῳ τῆς Λαύρας περὶ ἐξουρίας διακόνου τινος Σαμουὴλ ἐξ Ἀθηνῶν, περὶ τοῦ ὁποῦ προσωπικῶς ἐν Ἀγίῳ Ὄρει διατριβῶν ὁμίλησε μετὰ τῶν προσετώτων τῆς Λαύρας, καὶ τὸν ὁποῖον ἀποστέλλει ἦδη ἐκ Κων/πόλεως μετὰ πατριαρχικοῦ κλητῆρος καὶ ἀξιῶ τὸν περιορισμὸν αὐτοῦ ἐν τῇ Λαύρᾳ κατὰ τὸ ἐκδοθὲν καὶ συναποστελλόμενον Σουλτανικὸν φιρμάνιον.

Ἐκ τοῦ ἀρχείου
τῆς Μεγίστης Λαύρας

Ὅσιώτατοι ἐπίτροποι καὶ λοιποὶ πρόκριτοι πατέρες τῆς ἱερᾶς καὶ σεβασμίας μονῆς τῆς Μεγίστης Λαύρας τὴν ἡμετέραν περιπόθητον ἡμῖν πανοσιότητά ἐκ ψυχῆς ἐν Κυρίῳ εὐχόμενοι ἡδιστα προσαγορευόμεν. Μετὰ δὲ τὰς εὐχετικὰς ἡμῶν προσήσεις εἰδοποιούμεν τῇ πανοσιότητί σας, ὅτι ἰδοὺ ὁποῦ ἀποστέλλεται ὑπερόριος εἰς τὰ ἀνόθι ἐν τῇ ἱερᾷ ἡμῶν μονῇ ὁ ἐξ Ἀθηνῶν διάκονος Σαμουὴλ περὶ οὗ ὄντας ἔτι ἐνταῦθα εἶχομεν σᾶς ὁμιλήσει καὶ ἐδώσατε τότε καὶ ἡ πανοσιότης σας τὸ περικλειόμενον γράμμα, τὸ ὁποῖον σᾶς τὸ στέλλομεν διὰ τὰ ἐνθυμηθῆτε ὅτι καὶ τῇ συναιρέσει ἡμῶν ἐγένετο εἰς τὸ τὰ σταλῆ περιορισμένος ἐν τῇ ἱερᾷ ἡμῶν μονῇ· ἀλλ' ἐπειδὴ καὶ τότε δὲν ἐστάλη, φοβούμενοι μᾶλλον τὰ τὸν στείλωσιν ἐκεῖθεν ἀπὸ τὰς Ἀθῆνας ἵνα μὴ δραπετεύσῃ, ἐλθόντα ἦδη τὸν στέλλομεν ἐντεῦθεν διὰ Πατριαρχικοῦ γασακῆς ἢ συνεπιφέροντος καὶ τὸ τῆς ἐξουρίας προσκνητὸν φερμάνι καὶ ἐπιστολὴν τοῦ Παναγιωτάτου ἡμῶν Δεσπότη. Διὸ γράφομεν καὶ ἡμεῖς διὰ τοῦ παρόντος ἀξιούμεν μετ' εὐχῆς τῇ ἡμετέρᾳ πανοσιότητι, ἵνα παραλαβόντες τὸν ρηθέντα καταστήσητε εἰς ἀσφαλὲς μέρος καὶ φυλλάτητε ἐγκλειστον διὰ τὰ μὴ φύγη λειψυθότως ἢ ἀπάτη τινὶ χρησόμενος, ὅτι πονηρᾶς ἐστὶ φύσεως καὶ εἰς τὸ ἀπατᾶν δεινός καὶ ραδιοῦργος, καὶ ἐκ τούτου θέλετε καταλάβη πόσον εἶναι πονηρός καὶ ἐξαπατητής, ὁποῦ ἐφοβήθησάν τὰ τὸν στείλωσιν ἐκεῖθεν οἱ μοναστηριακοὶ αὐτοῦ πατέρες, ὡς εἶπομεν. Νὰ ἔχητε οὖν τὴν εὐχὴν τὰ τὸν προσέχητε καλῶς καὶ τὰ τὸν ρουθετήτε καὶ συμβουλευήτε πνευματικῶς τὰ καθήκοντα καὶ τὰ πρὸς διόρθωσιν αὐτοῦ καὶ σωτηρίαν, ὁποῦ τὰ μετανοήσῃ καὶ διορθώσῃ φαντόν, καὶ ἐπαναστρέψας εἰς τὴν μετάνοιαν

Θ ρ α κ ι κ ᾶ Η .

4α

αὐτοῦ γὰρ ζήσῃ τὸ λοιπὸν οὐσίως καὶ θεαρέστως, καὶ ἔσται τότε καὶ τῇ δαιότητι ἡμῶν μισθὸς παρὰ Θεοῦ, παρ' οὗ καὶ τὰ ἔτη σας εἶναι πλεῖστα μετ' εὐημερίας καὶ σωτηρίας

αωστ' (1806) Ὀκτωβρίου λ'

Περὶ δὲ τῆς ζωοτροφίας αὐτοῦ ἑκατὸν πενήντα γράσια ἐδιωρίσθησαν τὸν χρόνον, ὡς σὰς πληροσορεῖ καὶ ὁ Παναγιώτατος ἡμῶν Δεσπότης, τὰ ὁποῖα θέλομεν τὰ δώσει ἐδὼ ὅπου ἐθέλετε διορίσει.

† ὁ Ἡρακλείας Μελέτιος

καὶ ἐν Χριστῷ εὐχέτης διάκρος

ζ') Ο ΦΙΛΙΠΠΟΥΠΟΛΕΩΣ ΘΕΟΚΛΗΤΟΣ

Ὁ Θεόκλητος κατήγετο ἐκ Πάτμου καὶ ἦν κατὰ παράδοσιν ἀνεψιὸς τοῦ πατριάρχου Ἱερεμίου τοῦ Γ' τοῦ ἀπὸ Καισαρείας. Εἰς τὴν μητροπόλιν Φιλιππουπόλεως προήχθη τῷ 1718 διαδεχθεὶς τὸν Καλλίνικον προβιβασθέντα εἰς τὴν μητρόπολιν Ἡρακλείας, (κατὰ Ὀκτώβριον τοῦ 1718)¹⁾. Δύο γράμματα αὐτοῦ ἀπὸ τοῦ 1719 Δεκεμβρίου 28 καὶ 1720 Φεβρουαρίου 4 χρονολογούμενα καὶ πρὸς τὸν Ἱεροσολύμων Χρυσάνθον ἀποστελλόμενα σώζονται ἐν τῇ ἀλληλογραφίᾳ τοῦ μνησθέντος Χρυσάνθου²⁾. Κατὰ τὰ ἔτη 1722—1724 εὐρίσκειται συνοδικὸς ἐν Κ/πόλει καὶ συνυπογράφει εἰς τρία συνοδικὰ Γράμματα τῶν ἐτῶν 1722, 1723 καὶ 1724 καὶ πάλιν κατὰ τὸ 1727 παρενδρίσκειται ἐν τῇ βασιλευούσῃ καὶ ὑπογράφει τὴν ἐπὶ Παΐσιου γενομένην τοῦ Ἱερεμίου καθαίρεσιν τῷ αὐτῷ ἔτει φέρεται ὑπογεγραμμένος καὶ εἰς Σιγίλλιον τοῦ Παΐσιου δι' οὗ ἐπικυροῦνται ἡ σταυροσηγιακὴ ἀξία τοῦ ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Πατρῶν μοναστηρίου τῆς Θεοτόκου, τοῦ ἐπιλεγομένου Ὀμπιού³⁾. Κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο ἢ καὶ τὸ

1) «Θρακικό» ΣΤ', 76.

2) Σάθα, Μεσαιων. Βιβλ. Γ', 523.

3) «Ἑλληνικά», Γ', 118.

ἐπόμενον, ἄγνωστον διὰ ποίαν αἰτίαν (ἴσως διὰ ἐνεργείας μυστικῶς σκοπούσας τὴν ἐπαναφορὰν εἰς τὸν θρόνον τοῦ Ἱερεμίου) καθαιρεῖται καὶ ἀποστέλλεται εἰς ἔξορίαν, ἀντ' αὐτοῦ δὲ ἐκλέγεται Φιλιππουπόλεως ὁ Μακάριος¹⁾, ὅστις καὶ ἀπέθανε τῷ 1728, ὁπότε καὶ πάλιν ἐκλέγεται Φιλιππουπόλεως ὁ Θεόκλητος ἀθωωθεὶς καὶ ἀνακληθεὶς ἐκ τῆς ἔξορίας. Τὴν εἰδησιν ταύτην τοῦ θανάτου τοῦ Μακαρίου καὶ τὴν ἀνάδειξιν αὐτοῦ τοῦ Θεοκλήτου μεταδίδει ὁ Μέγας Πτριμηκήμερος τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας Ἰωαννης δι' ἐπιστολῆς αὐτοῦ πρὸς τὸν Ἄρτης²⁾ χρονολογουμένης ἀπὸ 31 Ἰανουαρίου 1729 οὕτω: «Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ νέου Φιλιππουπόλεως, ὁ πρόην πάλιν Θεόκλητος ἐπανέλαβε τὴν ἐπαρχίαν ἐκείνην, γνώμη τοῦ παναγιωτάτου καὶ τῆς συνόδου καὶ ἔρχεται ὅσον οὐπω μετάπεμπτος ἀπὸ τῆς ἔξορίας. Τίτι δὲ τῷ τρόπῳ ἠκολούθησε τὸ ἀπροσδόκητον τοῦτο καλὸν εἰς τοῦ λόγου του, εἴτε τῆς Προνοίας ἔργον νὰ τὸ εἰποῦμεν, εἴτε καὶ τύχης ἄλλης, ἀφίνω νὰ τὸ συμπεράνη ἢ ὑμετέρα σύνεσις». Κατὰ τὸ 1729 διαμένει ὁ Θεόκλητος ἐν Κ/πόλει καὶ υπογράφει πρᾶξιν τοῦ Παΐσιου. Ἐκεῖ διενήργει καὶ πάλιν μετὰ τῶν φανατικῶν δπαδῶν τοῦ Ἱερεμίου νὰ ἐπαναφέρῃ αὐτὸν ἐκ τῆς ἔξορίας εἰς τὸν θρόνον. Τὸ τοιοῦτον γνωστὸν γινόμενον ἐπέφερε καὶ πάλιν τὴν καθαιρέσιν αὐτοῦ· ὅτε δὲ κατὰ τὸ 1731 ἐπῆλθεν ἡ συνδιαλλαγὴ μεταξὺ τοῦ Ἱερεμίου καὶ Παΐσιου³⁾, τότε συνεχωρήθη καὶ ὁ Θεόκλητος συναθωωθείς μετὰ τοῦ Ἱερεμίου κατὰ τὴν ἡμέραν τοῦ ἁγίου Δημητρίου ὡς γίνεται δῆλον ἐξ ἐπιστολῆς τοῦ Θεσσαλονίκης Ἰωακείμ πρὸς τὸν Ἄρτης Νεόφυτον χρονολογουμένης ἀπὸ Δεκεμβρίου τοῦ 1731· «Ἐδιαβάσθη ἡ ἀθώωσις τοῦ Ἱερεμίου καὶ Φιλιππουπόλεως κατὰ τὴν ἡμέραν τοῦ ἁγίου Δημητρίου». Κατὰ ταῦτα ὁ Θεόκλητος δις καθηρέθη καὶ δις ἀπεκατέστη εἰς τὸν θρόνον τῆς Φιλιππουπόλεως. Μετὰ τὴν δευτέραν πτώσιν τοῦ Ἱερεμίου τῷ 1733 φαίνεται ὅτι ἠσύχασε καὶ αὐτός· τῷ 1733 υπογράφει ὡς συνοδικὸς πρᾶξιν τοῦ πατριάρχου Σεραφεῖμ καὶ τῷ 1737 ἀναχωρεῖ καὶ πάλιν κατὰ Ἰανουάριον εἰς Κ/πολιν ὡς γίνεται δῆλον ἐκ τῆς κατωτέρω ἐπιστολῆς του πρὸς τὸν Ἄρτης «καὶ ἡμεῖς σὺν Θεῷ τῇ κ' τοῦ παρόντος κινουῦμεν διὰ τὴν Πόλιν» ἀπὸ τοῦ 1746—1747 (ἐπὶ Παΐσιου) ἦν καὶ πάλιν μέλος τῆς συνόδου καὶ ἐπίτροπος τοῦ ἐθνικοῦ ταμείου⁴⁾. Πότε ἀπέθανεν ἄγνωστον. Τοῦ Θε-

1) «Ἑλληνικά», Β', 434.

2) «Ρωμανὸς ὁ Μελοδός», Α', 168.

3) Σωφρονίου Εὐστρατιάδου, Πατριαρχῶν Γράμματα ἐν «Νέα Σιών» (1934) τεύχος Ἰουνίου—Ἰουλίου σ. 368.

4) Περὶ τοῦ Θεοκλήτου ἰδ. καὶ Ζερελέντοῦ, Ἱστορικαὶ ἐρευναι περὶ τὰς ἐκκλησίας τῶν νήτων τῆς Ἀνατολικῆς Μεσογείου Θαλλάσσης τ. Α' τεύχος β' ἐν Ἐριμουπόλει 1922 σ. 201—203.

οκλήτου εὐρέθη εἰς τὸ ἀρχεῖον τοῦ Ἄρτης ἡ ἀκόλουθος ἐπιστολή:

Παιερώτατε λογιώτατε καὶ θεοπροβλήτε μητροπολίτα πρώην Ἄρτης ἐν ἁγίῳ Πνεύματι ἀγαπητὲ ἀδελφὲ καὶ συλλειτουργὲ κὺρ Νεόφυτε τὴν ἡμετέραν θεοσφουρητὸν παιερότητα ἐν ἁγίῳ φιλήματι περιπτυσσόμενος κατασπάζομαι καὶ ἠδέως προσαγορεύω, δεόμενος τοῦ ἁγίου Θεοῦ ἵνα διαφυλάτῃ αὐτὴν ἀνωτέραν παντὸς λυπηροῦ μετὰ πάντων τῶν ἐν Χριστῷ καταθιμῶν εἰς πολλὰς ἐτῶν περιόδους, οὗ τῇ χάριτι καὶ δι' ἐρχῶν αὐτῆς παιερώτων καὶ ἡμεῖς ὑγαίνομεν.

Παιερόν αὐτῆς ἐπιστολήν ἐλάβομεν καὶ τὴν ἐφετινὴν καὶ περιπύθητον αὐτῆς ὑγίαν μαθόντες ἀμέτρως ἐχάρημεν καὶ τὰ γράφομενα ἐκαταλάβαμεν καὶ τὰς ἐνοχλήσεις καὶ στενοχωρίας ὅπου ἔπαθεν καὶ ἐλύπηθημεν τὰ μάλιστα, ὅπου εἰς τὸ γῆρας τῆς ἀντι γὰ ἔχμ ἀνάπανσιν ἔπαθε τόσα ὅμως καὶ αὐτὰ πρὸς ὀφέλειαν τῆς ψυχῆς εἶνε ἀλλὰ δόξα τῷ ἁγίῳ Θεῷ ὅπου ὠκονόμησεν καὶ ἐκαταισχύνθησαν οἱ ἐχθροί. Τὸν προηγούμενον κὺρ **Γρηγόριον** διὰ τὸ χατήρι τῆς τὸν ἐβοηθήσαμεν καὶ γράμματα παιδείας ἐπ' ἐκκλησίας ἀνεγνώσθησαν ὅμως ἀδελφὲ εἰς μεγάλην στενοχωρίαν ἐφρίσκονται οἱ χριστιανοὶ τὰ κακὰ ἐπάλληλα ἦλθον ἰσθηράδες ἔχοντες ἕως τῶρα τεσσάρους ὄρδια, τὸν ἀμαυλάδες, τὸ ἄλλο τὸ θανατικὸν τὸ ὑπερβολικὸν, ὅπου ἀκόμη δὲν ἔπαυσεν οἱ γαυνιζάροι ὅπου ἠγρίευσαν, καὶ καθεκάστην ζημιώνουσι τοὺς χριστιανοὺς καὶ ὁ ἅγιος Θεὸς γὰ οἰκονομήσῃ τὸ συμφερότερον τὰ σαγιάκια ἐπαγγεῖλα γὰ ἐτοιμάσουσι καὶ γὰ τὰ φέρουσι γὰ τὰ δώσουσι τῷ προηγούμενῳ γὰ τὰ φέρῃ ἐπειδὴ τὰ αὐτόμαυρα εἶνε δυσεύρετα καὶ ἡμεῖς σὺν Θεῷ τῇ κ' τοῦ παρόντος κινουμένον διὰ τὴν Πόλιν καὶ παρακαλοῦμεν γὰ μᾶς σημειώσῃ τὴν ὑγίαν τῆς καὶ εἰ τι ἀκοῆς ἄξιον καὶ μεθάρρος ὡς φίλος παλαιὸς καὶ ὡς γέροντάς μου γὰ με προστάξῃ εἰς ὅ,τι εἶμαι ἄξιος γὰ τὴν δουλεύω. Ταῦτα μὲν ἐν συντόμῳ οἱ δὲ χρόνοι τῆς ἡμετέρας θεοσφουρητὸν παιερότητος εἶσαν θεόθεν ἀμύλλοι μετ' ἐδουχίας.

αφλ' Ἰανουαρίῳ 1η

† ὁ Φιλιππουπόλεως Θεόκλητος

Ζ') Ο ΜΑΡΩΝΕΙΑΣ ΓΑΒΡΙΗΛ

Ὁ Μαρωνείας Γαβριήλ, τὸν ὁποῖον ἀγνοεῖ ὁ Ἀλεξούδης Ἀνθίμο^ς,

ἀναφέρεται τὸ πρῶτον τὸ 1721 εἰς σημεῖωμα τοῦ Λαυριωτικοῦ Κώδικος Ω 47 φ. 283 οὕτω: «αψκα' (1721) Μαΐου λ' ἔλαβε τέλος (ὁ Νομοκάνων). Θεοῦ τὸ δῶρον καὶ πόνοσ Γρηγορίου ἱερομονάχου Λαυριώτου' ἔγραψα δὲ αὐτὸ εἰς τὴν Μάκρην τοῦ ἁγίου Μαρωνεΐας ἀρχιερατεύοντος τοῦ πανερωτάτου κυρίου Γ α β ρ ι ή λ, ἐφημερεύοντός μου εἰς τὴν ἁγίαν Ἀναστασίαν»¹⁾. Τὸ δεύτερον γνωρίζεται ἐκ τῆς κατωτέρω δημοσιευομένης ἐπιστολῆς αὐτοῦ εἰς τὸν Ἄρτης Νεοφυτον, χρονολογουμένης ἀπὸ τοῦ 1727, ἐν ἣ διεκτραγωγεῖ τὰ τοῦ ἀφανισμοῦ τῆς ἐπαρχίας αὐτοῦ καὶ τὴν ἐκ τούτου δεινὴν αὐτοῦ οικονομικὴν κατάστασιν καὶ τὰ δυσβάστακτα βάρη τὰ ὅποια ἡ μεγάλη Ἐκκλησία ἐπέβαλεν εἰς τοὺς μητροπολίτας τοῦ θρόνου.

Τὸ σφάλμα μου τὸ γνωρίζω, καὶ ὡς τόσον ἔγινε πταισῆτος ὅποι' δὲν ἔχω δίκαιον νὰ σᾶς ζητήσω¹ συγχώρησιν, εἰ μὴ μόνον ἂν με κάμητε χίριν πατρικῶς ἐξ ἀγαθῆς σας προαιρέσεως νὰ με χαρίσητε τὸ σφάλμα τῆς τοσοῦτον καιροῦ σιωπῆς μου' πλὴν ἔνα καὶ μόνον σᾶς ἀπολογουμαι, ὅτι ἀπὸ τὰ δεινὰ βάρη ὅποι' καθημερινῶς πύσχω, οὔτε τὸ ψωμί ὅποι' τρώγω δὲν πάγει εἰς τὴν καρδίαν μου' διότι δὲν ἤξεύρω οὐδὲ δύναμαι νὰ ἐποφέρω ταῖς τοσαύταις δυστυχίαις, ὅποι' ἡ ἐπαρχία μου πάντῃ ἠφανίσθη' ὡς δὲν σᾶς λανθάνει ἡ ἐπαρχία μου εἰς μίαν μόνην Θάσον ἀπόβλεπεν αὐτὴ ὑπὸ ψιλοῦ μύτον κρέματα. Ἀπὸ τὴν μεγάλην ἐκκλησίαν δεινὰ βάρη μου ἔγραψαν φέτο ζήμι μνηρ ἄσπρα χιλιάδες ἐξήντα' στέκομαι καὶ στοχάζομαι ποῖον κίνδυνον πρῶτον νὰ ἀποφύγω' καὶ αὐτὰ με κάμουν καὶ νὰ περιπατῶ ἀπὸ χωρίον εἰς χωρίον νὰ παρακαλῶ τοὺς χριστιανοὺς διὰ νὰ μᾶς ἐλεήσουν εἰς καμμίαν βοήθειαν διὰ νὰ κυβερνήσω κάθε μου χρεῖαν καὶ ἀνάγκην' καὶ διὰ τοῦτο ἄς γνωρίζη πῶς προαιρετικόν μου σφάλμα δὲν εἶνε ἡ ἀργοπορία μου, παρὰ τῆς ἀνάγκης μου' πλὴν διὰ νὰ παύσασιν τὰ δικαιολογήματα σᾶς ὁμολογῶ τὸ ἥμαρτον καὶ ἄς εἶνε βέβαιος πῶς εἶχα γνώμην νὰ κάμω ἔνα ἀστεῖον πύδημα ἀπὸ τὴν Θάσον εἰς τὸ Ἅγιον Ὀρος διὰ νὰ τὴν ἀπολαύσω' ἀμὴ καὶ εἰς αὐτὸ ἐμπόδισεν ἡ κακὴ μου τύχη καὶ μοῦ ἤλθον δεινὰ γράμματα διὰ νὰ ἐπροφθάσουν τὰ ἄσπρα τὸ ὀγκυροσότερον' καὶ διὰ τοῦτο ἀπέτυχον τοῦ ποθομένου' ἐπειδὴ καὶ βιάζομαι νὰ πάγω εἰς τὴν Μάκρην νὰ προσμηθεύω νὰ στείλω ἄνθρωπον' ὅμως παρακαλῶ νὰ μοῦ

1) Σωφρονίου Εὐστρατιάδου, Ἀγιορειτικῶν Κωδίκων σημεῖωματα, ἐν «Γρηγορίῳ Παλαμῶ», Α, 426.

ἐνθymαῖται εἰς ταῖς ἀγίας σας προσειχαῖς· πρὸς τοῦτοις γὰρ μᾶς γράφετε καὶ τὰ τῆς ἐφετιῆς μοι αὐτῆς ὑγείας, ἧς τὰ ἔτη σωτήρια καὶ πανευδαίμονα.

αἰκζ' Μαίω ιθ'

ὁ ἐν Χριστῷ αὐτῆς ἀγαπητὸς ἀδελφός
καὶ εἰς τοὺς ὄρισμούς της προθυμότητος

† Μαρωνείας Γαβριήλ

Η') Ο ΜΑΡΩΝΕΙΑΣ ΑΝΘΙΜΟΣ

Ὁ ἀπὸ πρώην Νυσσάβας Ἄνθιμος διεδέχθη εἰς τὸν θρόνον τῆς Μαρωνείας τὸν ἀποθανόντα Θεόκλητον τὴν 11 Σεπτεμβρίου 1865 καὶ ἐποίμανε τὴν ἐπαρχίαν μέχρι τοῦ 1877 ὅτε ἐπαύθη καὶ ἀπεμακρύνθη τελείως αὐτῆς¹⁾. Φαίνεται ὅτε ἀπεσύρθη εἰς Ἅγιον Ὄρος, εἰς τὴν Μονήν τῆς Μεγίστης Λαύρας, εἰς τὰ ἀρχεῖα τῆς ὁποίας εὔρηται καὶ ἐγκύκλιον αὐτοῦ γράμμα, τὸ κατωτέρω δημοσιευόμενον, ἀποσταλὲν τῷ 1874 ἐκ Κ/πόλεως πρὸς τοὺς δημογέροντας, ἐφόρους καὶ διδασκάλους τῶν χωρίων τῆς ἐπαρχίας του, συνεπεία πατριαρχικῆς καὶ συνοδικῆς ἐγκυκλίου εἰς τὰς μητροπόλεις τοῦ Οἰκουμενικοῦ θρόνου, ἣν καὶ συναποστέλλει αὐτοῖς πρὸς ἀκριβῆ γνῶσιν, διὰ τῆς ὁποίας ἡ Μεγάλη Ἐκκλησία ἐγκρίνασα ὡς κατάλληλα διδασκτικὰ βιβλία τὴν Ἱερὰν Ἱστορίαν καὶ τὴν Ἱερὰν Κατήχησιν τοῦ καθηγητοῦ Δημ. Βερναρδάκη συνιστᾷ ταῦτα εἰς τὰς ἐπαρχίας τοῦ Οἰκουμενικοῦ θρόνου ὡς βραβευθέντα ἐν διαγωτίσματι καὶ εὐμεθοδέστερα πρὸς διδασκαλίαν τῶν μαθητῶν.

Μὲ πόσον ἱερὸν ἐνθουσιασμόν ἐπὶ Τουρκοκρατίας ἡ τοῦ Χριστοῦ Μεγάλη Ἐκκλησία ἐμερίμνα· περὶ τῆς χριστιανικῆς μορφώσεως τῶν νέων, καὶ ποίαν πικρίαν ἠσθάνθη ὅταν ἐπὶ τοῦ ἐλευθέρου χριστιανικοῦ ἑλληνικοῦ κράτους ἐκλείσθησαν αὐτῇ αἱ θύραι τῶν σχολείων καὶ ἀνατέθη ἡ μόρφωσις τῶν χριστιανοπαίδων εἰς ἀμορφώτους ἐπιθεωρητὰς καὶ διδασκάλους ἀθέτους! Δὲν θὰ λησμονήσω ποτὲ τὴν πικρίαν καὶ τὸ παρίοπον τοῦ σοφωτάτου μητροπολίτου τότε Βεροῦσίας Καλλινίκου Δελιγκάνη (τοῦ μετὰ ταῦτα Ἡρακλείας), ὅστις δακρῶν μοι ἀνεκοίνωσεν, ὅτι ἐμπι-

1) «Θρακικά», ΣΤ', 88, 89.

στευτικῶς υπέδειξεν αὐτῷ ὁ Νομίρχης Βεροῖας μυστικὴν ἐγκύκλιον τῆς κυβερνήσεως διὰ τῆς ὁποίας διατάσσεται νὰ ἀπομακρύνῃ παντὶ τρόπῳ ἐκ τῶν σχολῶν τῆς επαρχίας του τὸν Μητροπολίτην καὶ νὰ μὴ ἔχη οὐδεμίαν ἀνάμιξιν εἰς τὰ τῶν σχολῶν! Ἦτο ἡ ἀμοιβὴ τῆς Ἱεραρχίας, ἡ ὁποία ἐν μέσῳ δυσχερεστάτων περιστάσεων ἤγειρε καὶ συνετήρησε σχολεῖα καὶ ἐπέβλεψε μετὰ πατρικῆς στοργῆς ἐπ' αὐτῶν, ἵνα μὴ σβύσῃ ἡ λαμπὰς τῆς παιδείας εἰς τὸν βαρὺν ἐκεῖνον χειμῶνα τῆς φοβερᾶς δουλείας. Ἐκρεμίσθησαν, κατεσφάγησαν, ἐμαρτύρησαν οἱ Ἱεράρχαι διὰ τὴν ἀνάστασιν τοῦ Γένους καὶ τὸ ἑλληνικὸν ὁρθόδοξον κράτος ἐξηντέλισε καὶ τὸ μαρτυρικὸν σχοιὶ καὶ τὰ αἵματα καὶ ἐγλεύασε τοὺς πόρους αὐτῶν καὶ ἐκλείσει μετὰ πατάγου τὴν θύραν εἰς ἐκείνους εἰς τοὺς ὁποίους τὸ Ἔθνος ὀφείλει τὴν ἀναγέννησιν καὶ συντήρησιν αὐτοῦ. Οἱ Σουλτάνοι μὲ τὰς δύο χεῖρας παρεχώρουν εἰς τὴν Ἱεραρχίαν προνόμια καὶ οἱ Ἕλληνες κυβερνῆται μὲ τοὺς δύο πόδας ἀπηλάττισαν τὸν ἱερὸν κλῆρον ὡς στοιχεῖον περιττὸν καὶ ἀνάξιον νὰ τρέφεται καὶ νὰ ζῇ. Ἀπεγύμνωσαν καὶ διήρπασαν τὴν ἐκκλησιαστικὴν περιορισίαν ἐγλεύασαν ἱερὰς τῶν χριστιανῶν θελήσεις, ἀφιερωσάντων εἰς τὴν ἐκκλησίαν διὰ ψυχικὴν αὐτῶν σωτηρίαν ὅτι εἶχον ἱερὸν καὶ πολυτίμον, δὲν ἐσεβάσθησαν οὔτε νεκροὺς ὑπὲρ πατρίδος μαρτυρήσαντας οὔτε ζῶντας, οὔτε πατριαρχῶν δάκρυα, οὔτε πόρους Ἱεραρχῶν, ἀλλὰ, σκληροὶ καὶ ἀνάλητοι ὡς θηρία ἄγρια ἐπέπεσον ἐπὶ κληρονομίας ἱερᾶς καὶ ἀπελάττισαν τὸν ἱερὸν κλῆρον αὐτοὶ ἐκεῖνοι οἱ ὅποιοι ἐγαλονχίθησαν, ἐλυπάνθησαν καὶ ἐπαχύνθησαν ὑπ' αὐτοῦ. Καὶ ὅσον ἡ φωνὴ τοῦ πεινῶντος γυν καὶ γυμνητεύοντος κλήρον ἐγγίζει εἰς τὰ ὦτά των, μετὰ μεγαλειέτους περιφρονήσεως ἀποστρέφουσιν οἱ ἄρπαγες τὰ πρόσωπα αὐτῶν καὶ τὰ ὦτα ἐρημητικῶς κλείουσιν ἵνα μὴ βλέπωσι μηδὲ ἀκούωσιν τὰς κραυγὰς τῆς πείνης. Ἡ τυραννία αὐτῆ, τὴν ὁποίαν οἱ δημαγωγοὶ σατανικῶς ἀποκαλοῦσιν ἐλευθερίαν οὔτε τὸν λαὸν κατέστησεν ἐλεύθερον καὶ εὐτυχέστερον, οὔτε τὴν ἐκκλησίαν ὀφέλησεν· ὑπεδούλωσαν τὰ πάντα ἐξηντέλισαν τὰ πάντα, κατεδυνάστευσαν τὸν λαόν, τὸν ὁποῖον πολυειδῶς ἐξηπάτησαν, παρέλυσαν τοὺς ἠθικοὺς δεσμοὺς τῆς οἰκογενείας, ἐξηντέλισεν ὁ εἰς τὸν ἄλλον· ὑβρίζοντα ἀμοιβαίως καὶ ἠγκαλισμένοι συσφίγγονται ἵνα καταλάβωσιν τὴν ἀρχὴν χωρισμένοι ἀπὸ τὰ πάθη, ἀλλ' ἀλληλένδετοι μεταξὺ των διὰ τὰ ἀτομικά των σιμπερόντα. Συντάγματα καὶ νόμοι καὶ δημοκρατία εἶναι λέξεις κεναί· οἱ τύραννοι τὴν ἀρχὴν καταλαμβάνοντες ἀνατρέπουσι τὰ πάντα, ἕπιστος δὲ νόμος εἶναι τὸ θέλημα αὐτῶν. Ἀυτὴ εἶναι ἡ πραγματικὴ καὶ ἀληθινὴ εἰκὼν τῆς ἐνεστώσης καταστάσεως. Καὶ ὅπως πᾶσα ὑψηλότερα ἰδέα ἐδοκίμασε τὸ μαστίγιον τῆς τυραννίας, τοιοῦτοτρόπως καὶ ὁ ἱερὸς κλῆρος ἐπληρώθη εἰς τὰ ἱερώτερα αὐτοῦ, ἀπεγυμνώθη πάσης ἀξίας καὶ ὑφίσταται τοὺς ἀλλεπαλλήλους

ἔξευτελισμού. Οἱ ἄρχοντες τοῦ λαοῦ, οἱ ὀδηγοί, οἱ διδάσκαλοι, οἱ ποιμένες αὐτοῦ, οἱ χειραγωγοὶ καὶ προστάται πίνουσιν σήμερον τὸ πικρὸν τῆς ἀχαριστίας ποτήριον καὶ ἔπαιτοῦσι σήμερον καὶ τὸν ἄρτον των αὐτοὶ οἱ ψωμίσαντες καὶ θρέψαντες τὸν ἑλληνισμόν εἰς ἡμέρας λιμοῦ καὶ ἐθνικῶν κατακλυσμῶν. Καὶ τὴν πικρίαν ταύτην καθιστᾷ ἀλγεινότεραν ἢ ἀπὸ τοῦ τάφου φωνῆ τῶν Ἱεραρχῶν τῶν μοχθησάντων ὑπὲρ τῆς μορφώσεως τοῦ Γένους.

Ἐκ τοῦ ἀρχείου
τῆς Λαύρας

Ἐντιμοὶ Δημογέροντες καὶ ἔφοροι καὶ διδάσκαλοι ὅλων τῶν μερῶν τῆς ἡμετέρας Ἐπαρχίας σᾶς ἐνχόμεθα ἀπὸ ψυχῆς. Ἀπὸ τὸ ὄπισθεν ἀντίγραφον τῆς Πατριαρχικῆς πρὸς ἡμῖς συνοδικῆς ἐπιστολῆς ἐννοεῖτε ἀρκοῦντως ὅτι τὰ σημειούμενα τέσσαρα βιβλία, δύο τῆς ἱερᾶς Κατηχήσεως, μέγα διὰ τὰ ἑλληνικὰ καὶ μικρὸν διὰ τὰ ἀλληλοδιδασκτικά, ἐπίσης καὶ δύο τῆς ἱερᾶς Ἱστορίας, μέγα καὶ μικρὸν, ἐνεκρίθησαν καὶ καθωρίσθησαν συνοδικῶς δι' ὅλα τὰ σχολεῖα καὶ Παρθεναγωγεῖα τῆς Ἐπαρχίας μας, καὶ διαταττόμεθα, ἵνα ἐνεργήσωμεν, ὅτι ἄλλα τοιαύτης φύσεως βιβλία νὰ μὴ προμηθεύωνται τοῦ λοιποῦ εἰς κανὲν σχολεῖον μας ὡς ἀτελεῖ καὶ ἀναρμόδια, εἰ μὴ μόνον αὐτὰ τὰ σημειούμενα, ὡς ἐκλεκτὰ καὶ λίαν χρήσιμα καὶ πολλὴν καρπὸν φέροντα εἰς ὅλα τὰ σπουδίζοντα τέκνα τῆς Ἐπαρχίας μας. Κατὰ χρεὸς ὄθεν σᾶς συμβουλευόμεν καὶ ἡμεῖς καὶ ἐντελλόμεθα κυριαρχικῶς, ἵνα μὴ τολμήσῃ οὐδεὶς τῶν διδασκάλων ἢ τῶν γονέων νὰ προβλέψῃ ἀπὸ τὰ παλαιὰ ἀπηγορευμένα τοιαῦτα βιβλία, εἰ μὴ μόνον ἀπὸ τὰ σημειούμενα τέσσαρα βιβλία τοῦ σοφοῦ Καθηγητοῦ **Βεργαροδάκη**, δύο μεγάλα τῆς ἱερᾶς Ἱστορίας καὶ κατηχήσεως διὰ τὰ ἑλληνικὰ σχολεῖα, καὶ δύο μικρὰ τοῦ ἰδίου διὰ τὰ ἀλληλοδιδασκτικά καὶ μικρὰ κοράσιι ἐκδοδομένα τῷ 1872 ἔτει καὶ λίαν οἰκονομικὰ καὶ χρησιμώτατα. Συνενοηθῆτε λοιπὸν πάντες οἱ τε Δημογέροντες καὶ ἔφοροι καὶ διδάσκαλοι καὶ γονεῖς ἵνα συμμορφωθῆτε ὅλοι μὲ τὴν φιλόμουσον πρόνοιαν τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας, καὶ τοῦ λοιποῦ ἀπὸ τὰ βιβλία ταῦτα νὰ προμηθεύωνται καὶ ἐκπαιδεύωνται τὰ τέκνα σας, καὶ θέλετε ἰδεῖ ὅλοι τὴν ἀξίαν καὶ τὴν καρποφορίαν των ταχέως. Οὕτω ποιήσατε ἀμεταθέτως καὶ ἡγιαίνετε πάντες παρὰ τοῦ πατρὸς τῶν φώτων.

1874 Σεπτεμβρίου 14 ἐν Κωνσταντινουπόλει

† ὁ Μαρωνεὶας Ἄνθιμος

Ἰωακείμ ἐλέω Θεοῦ ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως Νέας Ρώμης καὶ οἰκουμενικὸς πατριάρχης

Ἐρωτάτε Μητροπολίτα Μαρωλείας ὑπέριτε καὶ ἔξαρχε Ροδόπης ἐν ἀγίῳ Πνεύματι ἀδελφὲ καὶ συλλειτουργὲ τῆς ἡμῶν Μειριότητος καὶ
"Ανθίμε χάρις εἴη τῆς αὐτῆς ἀρχιερωσύνης καὶ εἰρήνης παρὰ Θεοῦ. Πρὸ δύο ἐτῶν ἀκριβῶς ἐξέδωκεν ἡ ἀγία τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησία ἐγκύκλιον συστήσασα πᾶσι τοῖς ἐν Χριστῷ ἀδελφοῖς ἀγίοις ἀρχιερεῦσι τὴν εἰς τὰ ἑλληρικὰ καὶ ἀλληλοδιδασκτικὰ σχολεῖα καὶ παρθεναγωγεῖα τῶν ἐπαρχιῶν αὐτῶν εἰσαγωγὴν τῆς Ἱερᾶς Ἱστορίας καὶ Κατηχήσεως, ἔργα τοῦ ἑλλογίμου καθηγητοῦ κυρίου **Δημητρίου Ν. Βερναρδάκη** ἐγκριθέντα ὑπὸ τῆς Κεντρικῆς Ἐκκλησιαστικῆς ἐπιτροπῆς ὡς εὐμεθοδέστερα καὶ τελειότερα πάντων τῶν μέχρι τοῦδε ἐπαρχόντων καὶ ἐν τῷ ὑπὸ τῆς ἐκκλησίας προτεθέντι διαγωνίσματι βραβευθέντα διὰ τῆς προνομιακῆς εἰσαγωγῆς εἰς τὰ σχολεῖα τῆς τε πρωτενοῦσης καὶ τῶν Ἐπαρχιῶν τοῦ καθ' ἡμᾶς ἀγιοπάτου οἰκουμενικοῦ θρόνου, ἅτε δὴ ἱκανοποιούντα πληρέστατα τὸν πόθον τῆς ἐκκλησίας τοῦ εἰσαγαγεῖν ἐν αὐτοῖς σύστημα ὁμοιομόρφου διδασκαλίας τῶν ἱερῶν μαθημάτων ὅσον οἷόν τε εὐμεθοδέστερον καὶ τελειότερον. Καίτοι δὲ πάντες οἱ ἐν Χριστῷ ἀδελφοὶ ὄφελον συμμεροφωθῆναι τῇ ἀποφάσει καὶ ἐντολῇ ἐκείνῃ τῆς ἐκκλησίας, οὐχ' ἦτιον ὅμως τινὲς οὐκ ἐφρόντισαν τέως εἰσαγαγεῖν ταῦτα εἰς τὰ σχολεῖα τῶν ἐπαρχιῶν αὐτῶν, καίτοι λίαν λυσιτελῆ πρὸς θρησκευτικὴν διάπλασιν τῆς ὀρθοδόξου νεολαίας. Ἄλλ' ἐπειδὴ ἡ τῶν ἱερῶν μαθημάτων διδασκαλία ἐξαρτᾶται ἀποκλειστικῶς ἀπὸ τῆς ἐγκρίσεως τῆς ἐκκλησίας, οὐδαμῶς δ' ἐπιτρέπεται ἡ εἰσαγωγὴ ἐτέρων βιβλίων πλὴν τούτων, διὰ τε τὴν προσδοκωμένην μεγίστην ἐξ αὐτῶν ὠφέλειαν τῇ σπουδαζούσῃ νεολαίᾳ, καὶ διότι οἱ σπουδαῖοι, ὡς ὁ εἰρημένος Καθηγητὴς, ἄνδρες οἱ μοχθοῦντες ὑπὲρ τῆς διαδόσεως τῶν γραμμάτων, δεόν νὰ ἐνθαρρύνωνται ἀμοιβόμενοι προσηκόντως, διὰ ταῦτα ἔγνωμεν καὶ αὐθις ὑπομνήσαι τῇ αὐτῆς ἀρχιερωσύνῃ, ὅπως, εἴγε ὡς δεῦρο οὐκ εἰσήγαγε τεχὸν τῆς εἰσαγωγῆς αὐτῶν, ἀπευθυνομένη δι' ἐγκύκλιον πρὸς τοὺς φιλομούσους ἐφόρους καὶ διδασκάλους αὐτῶν καὶ τὴν ἐντολὴν ταύτην τῆς ἐκκλησίας μεταβιβάζουσα διὰ τὰ περαιτέρω ἢ δὲ τοῦ Θεοῦ χάρις....

αωοδ' (1874) Ἀγούστου ιδ'.

† ὁ Κυζικίου Νικόδημος· † ὁ Λαρίσης Ἰωακείμ· † ὁ Σερρών Νεόφυτος· † ὁ Μιτυλήνης Μεθόδιος· † ὁ Διδυμοτείχου Σωφρόνιος· † ὁ Χίου Γρηγόριος· † ὁ Λήμνου Ἰωακείμ· † ὁ Βελεγράδων Ἀνθίμος· † ὁ Κῶνου Γερμανός·

Θ ρ α κ ι κ ἂ Η .

Θ') Ο ΤΡΑΪΤΑΝΟΥΠΟΛΕΩΣ ΑΝΘΙΜΟΣ

Ὁ ἀπὸ πρωτοσυγκέλου τῆς μητροπόλεως Μαρωνείας εἰς ἐπίσκοπον τῆς πάλαι ποτὲ διαλαμψάσης ἐπισκοπῆς Τραϊανουπόλεως προαχθεὶς Ἀνθιμος ἐχειροτονήθη ἐν Ἁγίῳ Ὄρει ὑπὸ τριῶν ἐκεῖσε ἐφησυχάζόντων Μητροπολιτῶν, τοῦ πρ. Θεσσαλονίκης Μακαρίου, πρ. Πισσιδείας Σαμουὴλ καὶ πρ. Αἴνου Γρηγορίου, κατὰ τὸ 1831 ἐντολῇ τοῦ Πατριάρχου Κωνσταντίνου, καὶ ἀξιῶσαι τοῦ γέροντος αὐτοῦ μητροπολίτου Μαρωνείας Δανιὴλ «μέλλοντος κατ' ἀπόφασιν τῆς ἐκκλησίας καὶ τοῦ Γένους ἀπελθεῖν ἐξαρχικῶς εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα δι' ὑποθέσεις τοῦ Παναγίου Τάφου»¹⁾ Κατὰ τὴν ἀπουσίαν τοῦ γέροντος αὐτοῦ Δανιὴλ διώκησεν ἐπιτροπικῶς τὴν ἐπαρχίαν Μαρωνείας, μετὰ δὲ τὴν ἐπάνοδον τοῦ Δανιὴλ ἐκ τῆς ἐξαρχικῆς ἀποστολῆς, ἄγνωστον διὰ ποίους λόγους, ἐπαύθη καὶ κατεδικάσθη εἰς ἐξορίαν εἰς τὸ Ἅγιον Ὄρος καὶ ἐξαετῆ περιορισμὸν ἐν τῇ μονῇ τοῦ Λοχειαρίου. Ἀποτίσας τὴν ποινὴν αὐτοῦ κατὰ τὸ 1836 ἐν τῇ ρηθείσῃ μονῇ ἀπεφάσισε νὰ διανύσῃ καὶ τὸ ὑπόλοιπον τῆς ζωῆς του ἐν αὐτῇ ὡς ἀδελφὸς τῆς μονῆς. Οἱ τῆς μονῆς προϊστάμενοι ἀπεδέχθησαν τὴν αἰτησίαν του, αὐτὸς δὲ λόγῳ συγκοινοβιάσεως κατεμέτρησεν εἰς τὴν μονὴν ἑπτὰ χιλιάδας γρόσια καὶ ἐπροστίτευσεν τὰ συμφέροντα τῆς μονῆς αὐτοῦ ἀναλαβὼν διαφόρους ἀποστολὰς μεταβὰς καὶ εἰς Βλαχίαν πρὸς ἀπαλλαγὴν τοῦ ἐκεῖ μοναστηρίου τῆς μονῆς ἐκ τῶν χειρῶν τοῦ ἡγουμένου Γαβριὴλ ὅστις κατεχοῦτο τὴν μονήν. Καὶ ἐνῶ οἱ πατέρες μέχρι τινὸς εἶχον λόγους εἰγνωμοσύνης πρὸς αὐτὸν διὰ τὰς παρασχεθείσας ὑπηρεσίας, αἴφνης τὰ πράγματα μετεβλήθησαν μετὰ τὸν θάνατον τοῦ ἡγουμένου τῆς μονῆς Ἰωαννικίου καὶ τὴν κάθοδον τοῦ ἀρχιμανδρίτου Θεοφάνους ἐν τῇ μονῇ ἀπηγορεύθη τοῖς μοναχοῖς νὰ συναναστρέφονται καὶ συνομιλοῦσι μετ' αὐτοῦ, ἐπὶ ποινῇ ἐξορίας, ἀπεμάρτυναν τοὺς ὑπηρετοῦντας αὐτὸν καὶ κατέθλιβον αὐτὸν παντοιοτρόπως· φοβούμενος δὲ μήπως οἱ μοναχοὶ φρονέουσιν αὐτὸν ἔφυγεν ἐκ τῆς μονῆς καὶ μετέβη εἰς τὴν τοῦ Ξενοφῶντος. Ἐκεῖθεν γράφει τῷ 1843 τὴν κατωτέρω δημοσιευομένην ἐπιστολὴν αὐτοῦ εἰς τοὺς προϊσταμένους τῶν εἴκοσιν ἱερῶν μονῶν, ἐν ἧ διεκτραγωδεῖ τὰ κατ' αὐτὸν καὶ ζητεῖ νὰ ἐπιστραφῶσιν αὐτῷ τὰ μετρηθέντα ὑπ' αὐτοῦ εἰς τὴν τοῦ Λοχειαρίου μονὴν λόγῳ συγκοινοβιάσεως χρήματα, τὰ ὅποια οἱ Λοχειαρίται ἠγοῦντο νὰ ἀποδώσωσιν.

1) «Θρημικά», στ', 126.

Ἐκ τοῦ ἀρχείου
τῆς Μεγίστης Λαύρας

Πρὸς τοὺς σεβασμίους Προϊσταμένους τῶν εἴκοσι ἱερῶν μονῶν τοῦ Ἀγιονήμιον ὄρους.

Ὁ ἔποκαινόμενος ἀναφέρομαι πρὸς τὴν σεβασμίαν ἑμῶν κοινὴν συναξιν ἐκθέτων ἐν συντόμῳ ὅτι πρὸ ἑξ ἡδὴ ἐτῶν γενομένης τῆς ἀπαλλαγῆς τοῦ εἰς τὸ ἱερὸν μοναστήριον τοῦ Δοχειαρίου ἐκκλησιαστικοῦ περιορισμοῦ μου, ἀπεφάσισα κατ' ἀμοιβαίαν εὐχαρίστησιν νὰ συγκοινοβιάσω μὲ τοὺς ἐν αὐτῷ πατέρας καὶ οὕτω νὰ διαπερῶσω τὸ ἐπόλοιπον τῆς ζωῆς μου σὺν αὐτοῖς.

Διὸ καὶ λόγῳ συγκοινοβιάσεως κατεμέτρησα εἰς τὸ ἱερὸν μοναστήριον γοῦσι χιλιάδας ἑπτὰ, ἀριθ. 7000 φυλαττομένον τοῦ ἀρχιερατικοῦ χαρᾶκτῆρός μου. Δὲν ἀπεποιήθην ποτὲ εἰς ὅσα ἡ ἀδελφότης μὲ ἠξίωσε πρὸς ὠφέλειαν τῆς ἱερᾶς μονῆς· εἰς Θεσσαλονίκην ὑπῆγον καὶ διὰ τῆς προθυμίας καὶ ροννεχοῦς συνεργίας μου ἐπανέλαβεν ἡ ἱερὰ μονὴ τὰ ἀρχαῖα δίκαια τοῦ Μετοχίου τῆς Περγαδίκια, ἀπὸ τὰ ὅποια τὸ ἱερὸν μοναστήριον τοῦ Σταυρονικήτα τὸ ἐστέρησε, ποιῶν τὰ ὀρθόθεσια αὐτοῦ ἐντὸς τοῦ Μετοχίου. Μὲ παρεκάλεσαν θερμοῦς διὰ νὰ ἀπαλλάξω τὸ κατὰ τὴν Βλαχίαν μοναστήριόν των, τὴν Σλομποζίαν, ἀπὸ τὰς χεῖρας τοῦ ἐπὶ πολλαῖς ἔτεσιν ἐν αὐτῷ ἀνοφελῶς ἡγορευμένουτος κυρίου **Γαβριήλ** καὶ ἐσχάτως λαβόντος τὴν ἐν αὐτῷ ἡγορευμένην δι' εἴκοσιν ἔτη χωρὶς κανένα περιορισμὸν ἐτησίον, ὅπου μετὰ πολλῶν μου κόπων καὶ ὁδοιποριῶν εἰς τοῦτο καὶ ἡ ἐμῶν Σεβασμιότης οἶδατε, ἠνάγκασα τὴν παροσιότητά των νὰ κατέλθῃ εἰς τὸ κυριαρχικὸν ἱερὸν τοῦ Μοναστηρίου καὶ τὸν ὑπεχρέωσα νὰ δίδῃ κατ' ἔτος γοῦσια χιλιάδας ἐξήχοντα ὥστε τότε ἔνεκα τούτου ἀπέδιδον πρὸς ἐμὲ προφορικὰς εὐχαριστήσεις πολλὰς τε καὶ μεγάλας. Μετὰ δὲ τὸν θάνατον τοῦ ἐν μακαρίᾳ τῇ λήξει γενομένου ἀρχιμανδρίτου **Ἰωαννικοῦ** καὶ τὴν εἰς τὸ ἱερὸν μοναστήριον κάθοδον τοῦ ἀρχιμανδρίτου κυρίου **Θεοφάνους** ἡ ἀνήκουσα πρὸς ἐμὲ ἀγάπη ἐκ μέρους τοῦ ἱεροῦ μοναστηρίου ἔλαβε τὴν ἐκ διαμέτρου ἐναντίαν μεταβολὴν καὶ ἀντίθετον ἀλλοίωσιν. Προστυγαὶ ἐδόθησαν εἰς ὅλους τοὺς ἀδελφοὺς τοῦ μοναστηρίου, ἵνα μηδεὶς στυναστροφῆται ἢ ὀλωσὶ δμιλεῖ μετ' ἐμοῦ, τοῦναντίον δὲ ὁ παρὰ τῆς τούτων νὰ ἐξώνεται ἀπὸ τὸ μοναστήριον, ὡς καὶ ἐξώσθη εἰς ἐξ αὐτῶν παρεκτρωπεῖς ἀπὸ τὰ δεδομένα. Ἀπέβαλλον τοὺς ἀνθρώπους μου, ἔπραττον ὅ,τι ἄλλο ἐφαίνετο σύμφωνον μὲ τοὺς σκοποὺς των ἵνα παρτιοστρόπως μὲ καταθλήψωσι· τί νὰ λέγω τᾶλλα; τὸ δεινότερον ἦτο εἰς ἐμὲ τὸ νὰ μείνω μεμονωμένος κατ' ἑαυτὸν καὶ ἤρχισα νὰ ὑποπιτεύωμαι καὶ αὐτὴν τὴν ἰδίαν μου ζωὴν! ὄθεν καὶ ἀνεχώρησα.

Πλὴν συμπεραίνετε, Σεβασμιώτατοι, τὰς ἐπιωφελεστάτας ὡς πρὸς τὸ

κοινὸν τῆς ἱερᾶς Μοῦνης τοῦ Δοχειαρίου σημειατικὰς ἐκδοιλεύσεις μου καὶ τὰς ἐκ τοῦναντίου πρὸς ἐμὲ ἀνταμείψεις τῶν ἐν αὐτῷ προῖσταμένων καὶ τὴν ἕνεκα τῆς καταβολῆς τῶν ἑπτὰ χιλιάδων γρασίων μου ἀγνωμοσύνην των, καὶ ἀποφασίσατε κατὰ νόμους δικαίους ἐὰν δὲν ἀδικῶμαι. Ζητήσας λοιπὸν ἐσχάτως παρ' αὐτῶν τὴν διαληφθεῖσαν ποσότητα ἵνα μοὶ ἀποδοθῇ καὶ ἰδὼν ἀντιστάσεις ἀναφέρωμαι ἤδη πρὸς τὴν βυετέραν Σεβασμιότητα ἵνα νομίμως τοὺς ἐποχρεώσητε καὶ μοὶ ἀποδώσωσι τὰ ἀναμφισβήτητα δίκαιά μου καὶ οὕτω νὰ μὲ ἀπαλλάξωσι τοῦ νὰ ἀναφέρωμαι περαιτέρω σαφέστερον.

Περιμένων δὲ τὴν ἀποτελεσματικὴν ἀπόφασίν σας εἰμὶ δῆλος πρόθυμος,

ὁ Τραϊανουπόλεως Ἀνθιμος

Τῆ 15 Ὀκτωβρίου 1843

ἐκ τοῦ ἱεροῦ Κοινοβίου Ξεροφῶντος.

† ΠΡΩΗΝ ΛΕΟΝΤΟΥΠΟΛΕΩΣ ΣΩΦΡΟΝΙΟΣ ΕΥΣΤΡΑΤΙΑΔΗΣ

ΣΥΛΛΟΓΗ
 ΑΡΧΑΙΩΝ ΕΠΙΓΡΑΦΩΝ ΑΝΕΥΡΕΘΕΙΣΩΝ
 ΕΝ ΤΡΑΙΑΝΗ ΑΥΓΟΥΣΤΗ, ΝΥΝ ΣΤΑΡΑ ΖΑΓΟΡΑ
 ΚΑΙ ΠΕΡΙ ΑΥΤΗΝ

Ἡ πόλις Τραϊανὴ Αὐγούστα, νῦν Στάρα Ζαγόρα (=παλαιὰ Ζαγορὰ) κεῖται βορειοανατολικῶς τῆς Φιλιππουπόλεως ὑπὸ τὰς ὑπορείας τοῦ Μέσου ὄρους (Ἀνθαίμου) ἀπέχουσα διὰ τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς τῆς μὲν Φιλιππουπόλεως 106 χιλιόμετρα, τοῦ δὲ δυτικῶς αὐτῆς κειμένου Τσιρπάν¹⁾, οὗτινος οὐ μακρὰν ἔκειτο τὸ ἀρχαῖον ἐμπόριον Πίζος, 46 χιλιόμετρα. Ἡ Τραϊανὴ Αὐγούστα ἔνεκα τῆς γεωγραφικῆς τῆς θέσεως καὶ τῆς εὐφορωτάτης πεδιάδος τῆς διεδραμάτισε κατὰ τὴν ἀρχαιότητα καὶ τὸν μεσαῖωνα σπουδαῖον πρόσωπον, διατελέσασα κέντρον ἐμπορικὸν καὶ προπύργιον οὕτως εἰπεῖν τῆς Θράκης κατὰ τῶν κατερχομένων ἀπὸ βορρᾶ διὰ τῶν κεντρικῶν τοῦ Αἴμου διασφάγων ἐπιδρομῶν. Ἐπὶ τῆς ἐν Θράκῃ ρωμαιοκρατίας διεσταυροῦτο παρ' αὐτῆ ἡ ἀπὸ Φιλιππουπόλεως εἰς Καβύλην καὶ Ἀγχίαλον ἄγουσα στρατιωτικὴ ὁδὸς μετὰ τῆς ἀπὸ Ἀδριανουπόλεως διὰ τοῦ Αἴμου εἰς τὴν Νικόπολιν πρὸς Ἴστρῳ καὶ ἐκεῖθεν πρὸς αὐτὸν τὸν Ἴστρον ἀγούσης.

Ἡ πόλις παλαιότερον ἔκαλεῖτο Βερόη ἢ Βέρο(ρ)οία. Ἐκ τῆ τοῦ ὀνόματός τῆς καὶ τοῦ ἐπὶ ρωμαιοκρατίας τελείως ἑλληνικοῦ τῆς χαρακτῆρος εἰκάζεται ὅτι ἰδρῦθη ἐπὶ μακεδονοκρατίας (ἐπὶ Ἀντιπάτρου ἢ Λυσιμάχου) ὑπὸ Ἑλλήνων ἀποίκων ἐπὶ θρακικοῦ συνοικισμοῦ ὀνομαζομένου κατὰ τινα ἐπιγραφὴν Ἐργισσα²⁾. Κατὰ πᾶσαν δὲ πιθανότητα αὕτη εἶναι ἡ ὕψὸς τοῦ Δημοσθένους καὶ Αἰσχίνου μνημονευομένη μετ' ἄλλων ἐν τῷ ἐσωτερικῷ τῆς Θράκης πολισμάτων ὑπ' ἄλλην κατάληξιν Ἐργί-

1) Τὰς ἐν τῷ Τσιρπάν, ὡς πλησιεστέρω εἰς τὴν Τραϊανὴν ἢ εἰς τὴν Φιλιππουπόλιν καὶ ἐν τῇ περιφερείᾳ αὐτοῦ εὐρεθείσας ἐπιγραφὰς περιλαμβάνομεν πλὴν τῶν τοῦ ἐμπορίου Πίζου ἐν τῇ προκειμένῃ συλλογῇ. Οὕτω αἱ ἐν τῇ συλλογῇ τῶν τῆς Φιλιππουπόλεως ἐπιγραφῶν ἀναγραφεῖσαι ὑπὸ τοῦ ἀριθμοῦ 8, 32, 44 καὶ 45 ἐπιγραφαὶ δεόν νά καταταχθῶσιν εἰς τὰς τῆς Τραϊανῆς Αὐγούσης.

2) Ἴδε κατωτέρω ἐπιγρ. ὑπ' ἀριθ. 1.

σ κ η,¹⁾ ἢν τινες τοποθετοῦσιν ἐπὶ τῶν ὄρεων τῆς Στροάντζης²⁾ πολλῶ νοτιοανατολιζώτερον.

Ὁ αὐτοκράτωρ Τραϊνὸς (98—117), ὅστις εἶπερ τις καὶ ἄλλος διεκρίθη διὰ τὰς βιωφελεῖς οἰκοδομὰς καὶ τὰ δημόσια ἔργα, ἅτινα κατέσπειρεν ἀν' ὅλην τὴν Ῥωμαϊκὴν Ἀυτοκρατορίαν, ἀνέκτισεν ἢ ἀχύρωσε τὴν Βεροθὴν ἀρχομένου τοῦ δευτέρου αἰῶνος, ὅτε διέτριβεν ἐν Θράκῃ πολεμῶν κατὰ τῶν Λακῶν. Τότε ἀχύρωσε καὶ τὰς πόλεις Ἀγχιάλον, Φιλιππούπολιν καὶ Σερδικίην, αἵτινες ἔλαβον τὸ ὄνομα Ο ὑ λ π ί α ι καὶ ἔκτισε τὴν παρὰ ταῖς Φερραῖς καὶ οὐ μακρὰν τοῦ Ἰεβρου ἐπὶ τῆς Ἐγνατίας ὁδοῦ Τραϊανούπολιν. Ἡ Βεροθὴ μετωνομάσθη πρὸς τιμὴν τοῦ αὐτοκράτορος Τ ρ α ῖ ν ῆ Ἀ ὑ γ ο ὕ σ τ α, πάντως πρὸς διάκρισιν τῆς προκτισθείσης Τραϊανουπόλεως, ἀλλὰ τὸ ὄνομα τοῦτο δὲν ἠδυνήθη νὰ ἐπικρατήσῃ ἐπανελθόντος ὀριστικῶς κατὰ τὸ δεύτερον ἡμῖσιν τοῦ τετάρτου αἰῶνος τοῦ προτέρου τῆς ὀνόματος. Οἱ κάτοικοι τῆς ὀνομάζοντο Τ ρ α ῖ ν ε ῖ ς, οἱ δὲ τῆς Τραϊανουπόλεως Τ ρ α ῖ α ν ο (υ) π ο λ ῖ τ α ι.

Ἡ Τραϊνὴ Ἀυγοῦστα τάχιστα ἀνεπτύχθη μεγάλως ἐρχομένη ὡς πρὸς τὴν λαμπρότητα δευτέρα μετὰ τὴν Φιλιππούπολιν ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Θράκης. Κατοικεῖτο ὑπὸ Ἑλλήνων καὶ ἐξηλληνισμένων Θρακῶν διοικουμένων κατὰ τὸ Ἑλληνικὸν σύστημα ὑπὸ βουλῆς καὶ δήμου καὶ τῶν ἄλλων ἀρχῶν, ὥσπερ πᾶσαι αἱ ἐπὶ Ῥωμαιοκρατίας Ἑλληνικαὶ αὐτόνομοι πόλεις. Τὰ πάντα ἐν αὐτῇ ἦσαν Ἑλληνικά — γλῶσσα, θρησκεία, ἥθη καὶ ἔθιμα. Ἐκοπτε νομίσματα κατὰ τὸν βον καὶ γον αἰῶνα, ἐξ ὧν σφύζονται τῶν αὐτοκρατόρων Μάρκου Ἀυρηλίου, Φαυστίνης νεωτέρας, Λουκίου Οὐήρου, Κομμόδου, Κρισπίνης, Σεπτιμίου Σεβήρου, Ἰουλίας Δόμνης, Καρακάλλα, Πλαντίλης, Γέτα, Ἡλιογαβάλου, Οὐαλεριανοῦ πατρὸς καὶ Γαλιηνοῦ. Τύπος αὐτῶν εἶναι ὁ συνήθης τῶν αὐτοκρατορικῶν νομισμάτων, φερόντων ἐν μὲν τῇ ὄψει τὴν κεφαλὴν ἢ τὴν προτομὴν τοῦ αὐτοκράτορος μετὰ τοῦ ὀνόματός του, πλὴν ἐνός φέροντος κεφαλὴν Σεράπιος μετὰ πίλου, ἐν δὲ τῇ ὀπισθίᾳ πλευρᾷ ἑλληνικοὺς θεοὺς κατὰ διαφόρους παραστάσεις ἢ ἀγάλματα αὐτῶν ἢ σύμβολα ἢ ναοὺς ἢ ἄλλας παραστάσεις μετὰ τῆς ἐπι-

1) Δ η μ ο σ θ έ ν ο υ ς περὶ στεφάνου, 27 «ταῦτα τὰ χωρία — το Σέρρειον καὶ τὸ Μυρτηγὸν καὶ τὴν Ἐργίσκη»· Α ἰ σ χ ῖ ν ο υ, κατὰ Κτησιφῶντος, 82; «Οὗτός ἐστιν ὁ ἐξευρὸν Σέρρειον τειχὸς καὶ Δορίσκον καὶ Ἐργίσκη». Ὁ Ἀ ρ ρ ο κ ρ α τ ῖ ο ν μνημονεύων ἐν τῇ λέξει τὸ πόλισμα, λέγει ὅτι τοῦτο οὕτως «ὀνόμασται ἀπὸ Ἐργίσκου τοῦ Ποσειδῶνος καὶ Ἀβης νέμαης», δὲν ὀρίζει ὅμως τὴν τοποθεσίαν αὐτοῦ.

2) P a p e Wörterbuch ἐν τῇ λ. — Ἴδε καὶ Σ. Σ α κ ε λ λ α ρ ῖ ἄ δ ο υ, Πόλεις καὶ Θέσμαι Θράκης, Ἀθήναι 1929, σελ. 162, ἐν τῇ λ. Ἐργίσκη.

γραφῆς ΑΥΓΟΥΣΤΗΣ ΤΡΑΙΑΝΗΣ καὶ τοῦ ὀνόματος ἐνίοτε τοῦ ἡγεμονεύοντος ἀντιστρατήγου τῆς ἐπαρχίας Θράκης. Πλεῖστα τῶν νομισμάτων, πάντων ὀρειχαλκίων, κέκτηται τὸ ἐν Στάρα Ζαγόρα μικρὸν μουσεῖον, τὸ τῆς Φιλιππουπόλεως καὶ τὸ ἐθνικὸν Σοφίας¹).

Ἡ Τραϊανὴ Αὐγούστα μετὰ τὴν παρ' αὐτῇ Πύρρου νίκην καὶ ἀποχώρησιν τοῦ αὐτοκράτορος Δεκίου εἰς Μοισίαν (251) κατελήφθη καὶ ἐδηλώθη ὑπὸ τῶν Γότθων²). Ἀναλαμβάνει ὅμως ἐν βραχεὶ τὴν προτέραν τῆς ἀκμῆν, ὑπὸ τὸ παλαιὸν τῆς ὅμως πλέον ὄνομα, διότι κατὰ τὴν γενομένην φθίνοντος τοῦ τρίτου αἰῶνος ὑπὸ τοῦ Διοκλητιανοῦ διοικητικὴν μεταρρυθμίσειν περιληφθεῖσα ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Θράκης ὀνομάζεται μετὰ τῆς Φιλιππουπόλεως Βέρροια λαμπρά³). Κατὰ τὴν δευτέραν τῶν Γότθων εἰς τὴν Θράκην ἐπιδρομὴν, καθ' ἣν ἠττήθησαν κατὰ κράτος οἱ Ῥωμαῖοι παρὰ τῇ Ἀδριανουπόλει (378), ἔπαθε, διότι οἱ Γότθοι τὸ στρατόπεδόν των εἶχον περὶ αὐτήν⁴). Ὁ χριστιανισμὸς εἰς τὴν Βερόην, ὡς καὶ εἰς ὅλην τὴν Θράκην, εἰσήχθη πρόωμος. Κατὰ τὴν ἐν Σερδικῇ σύνοδον (356) μνημονεύεται ὁ Βερόης ἐπίσκοπος καὶ κατὰ τὸ 370 ὁ ἀριανὸς Δημόφιλος γενόμενος καὶ πατριάρχης. Μετὰ τὸν πέμπτον αἰῶνα ἐπίσκοποι Βερόης ἐν ταῖς ἐκκλησιαστικαῖς πράξεσι δὲν μνημονεύονται⁵). Ὡς φαίνεται μετὰ τῆς εἰσαγωγῆς τοῦ χριστιανισμοῦ εἰς τὴν Τραϊανὴν ἐπεκράτησεν ἐπαναχθὲν καὶ τὸ παλαιὸν αὐτῆς ὄνομα Βερόη. Κατὰ τὸ 587 προσβαλόντες αὐτὴν οἱ Ἀβαροὶ ἀπεκρούσθησαν⁶), εἶτα ὅμως τὴν ἐκυρίευσαν.

Μετὰ τὴν ἴδρυσιν τοῦ Βουλγαρικοῦ βασιλείου ἐκείθεν τοῦ Αἴμου ἐπὶ Κωνσταντίνου τοῦ Πωγωνάτου (668—685) ἡ Βερόη ἦτο μία τῶν ὀχυρωτάτων τῆς αὐτοκρατορίας μεθοριακῶν πόλεων καὶ προμαχῶν τοῦ Βυζαντίου κατὰ τῶν ἐπιδρομῶν. Κατὰ τὸ 784 ἡ αὐτοκράτειρα Εἰρήνη

1) Σειρὰν τῶν νομισμάτων τῆς Τραϊανῆς Αὐγούστης βλέπει τις ἐν τῇ Νομισματολογίᾳ τοῦ N. Mouchmow: Antitschniti moneti na Balcanskia polouostrov (= ἰσχαῖα νομίσματα τῆς Βαλκανικῆς χερσονήσου) Sophia. ἔτ. 1912.

Ἐπεὶ ὁ γεωγράφος Πτολεμαῖος Κλαύδιος, ἀκράσας περὶ τὰ μέρη τοῦ δευτέρου αἰῶνος, δὲν μνημονεῖ ἐν τοῖς γεωγραφικοῖς τιν τὴν πόλιν. Ἐν τῷ itinerarium Antonini αὐτὴ γράφεται Beroa. ἐν δὲ τῇ Tabula Peutingeriana—Berone.

2) J o r d a n i s, Getica. ἔκδ. Mommsen, σελ. 83—84.

3) M a r c e l l i n i, XXII, 4, 12. «Thracia quam Philippopolis et Beroea amplae civitates exornant».

4) Τ ο ῦ α ὐ τ ο ῦ, XXXI, 9, 1. καὶ 11, 2.

5) Ὁ P a r t h e y ἐν ταῖς Notitiae graecae episcopatum ἀναφέρει ἐπίσκοπον Βερόης ἐξ τινων καταλόγων ἀγνώστου ἐποχῆς.

6) Θ ε ο φ υ λ ἄ κ τ ο υ. ἱστορ. II, 16, σελ. 102: «μενοῦν τὴν Βερόην προσπίπτοντες (ὁ Βουσαῖς μετὰ τῶν Ἀβάρων)».

ἡ Ἀθηναία μετὰ τοῦ ἡοῦ της Κωνσταντίνου VI ἀκολουθουμένη ὑπὸ πολλῆς στρατιᾶς καὶ μουσικῶν ὀργάνων ἐπεσκέψατο τὴν πόλιν καὶ ἀνακτίσασα τὸ φρούριόν της μετωνόμασεν αὐτὴν Εἰρηνοπόλιν¹⁾. Ἀλλὰ καὶ τοῦτο τὸ ὄνομά της ὡς τὸ ἡ Τραϊανὴ δὲν ἐπεκράτησεν. Ὁ αὐτοκράτωρ Νικηφόρος (802—811) μετόπισε καὶ εἰς αὐτὴν ὡς καὶ εἰς τὰς ἄλλας πρὸς τὴν Βουλγαρίαν μεθοριακὰς ὑπὸ τὸν Αἴμιον πόλεις πολλοὺς ἐκ τῆς Ἀσίας αἰρετικοὺς καὶ ἄλλους ἄλλοθεν, οἵτινες κατὰ τὴν ἐπιδρομὴν τοῦ Κρούμου (812) κατέλιπον ἐκ φόβου τὰς νέας τῶν ἐστίας καὶ ἀπῆλθον εἰς τὰ ἴδια²⁾).

Κατὰ τὸν δωδέκατον καὶ δέκατον τρίτον αἰῶνα συχνὸς περὶ τῆς Βερόης γίνεται λόγος. Οὕτω ὁ Ἄραφ γεωγράφος Ἰδρίσι μνημονεύει αὐτὴν ὡς ἀνθηρὰν καὶ ἔμπορικὴν πόλιν, κειμένην παρὰ τὰς νοτίας τοῦ Αἴμιου ὑπωρείας καὶ οὐ μακρὰν τοῦ Ἑβρου ποταμοῦ³⁾. Κατὰ τὸ 1196 ἀναφέρεται ῥητῶς μετὰ τῆς Φιλιππουπόλεως ἐν τοῖς παραχωρηθεῖσιν ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος Ἀλεξίου III τοῖς Βενετοῖς προνομίοις⁴⁾. Κατὰ τὴν τελευταίαν εἰς τὴν αὐτοκρατορίαν τῶν Πετρινάκων ἐπιδρομὴν ὁ αὐτοκράτωρ Ἰωάννης Κομνηνὸς διεχείμασε περὶ αὐτὴν καὶ κατὰ τὸ ἔαρ τοῦ 1122 νικήσας κατὰ κράτος αὐτοὺς ἐξεδίωξε τῆς χώρας⁵⁾. Κατὰ τὴν τρίτην σταυροφορίαν (1189) οἱ σταυροφόροι ἐκ Φιλιππουπόλεως ὀρηθέντες κατέλαβον αὐτὴν τῶν κατοίκων καταφυγόντων ἐπὶ τὰ ὄρη. Οἱ ἐπιδρομεῖς εἶρον ἐν αὐτῇ πολλὴν καὶ πλουσίαν λείαν καὶ ἀπῆλθον κατακαύσαντες τὴν πόλιν⁶⁾. Τῷ 1190 ὁ αὐτοκράτωρ Ἰσαὰκ Ἀγγελὸς ἠττηθεὶς ὑπὸ τῶν Βουλγάρων παρὰ τῷ Αἴμῳ κατέφυγεν εἰς αὐτὴν. Ἐκτοτε, ὡς φαίνεται, περιῆλθεν ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν τῶν Βουλγάρων καὶ μνημονεύεται ἐν τινι χρυσοβούλλῳ τοῦ τσάρου Ἀσέν II δοθέντι τοῖς Ραγουσαίοις

1) Ζωναρᾶ, XV, 82: «Ἀπελθοῦσα δὲ πρῶτον εἰς τὴν Βερόην ἀνοικοδομήσατο τὸ ἐν αὐτῇ φρούριον καὶ Εἰρηνοπόλιν ὠνόμασεν αὐτό».

2) Θεοφάνους χρονολογ., σελ. 772: «δραξάμενοι δὲ προφασίως οἱ μέτοικαι τῶν ἐν Θράκῃ ὀχυρωμάτων... ἔφυγον ἐπανελθόντες εἰς τὰ ἴδια. Τότε καὶ Ἀγχιάλον καὶ Βέροϊαν ἀφέντες χριστιανοὶ ἔφυγον μηδενὸς διώκοντος...».

3) Jirsek - Argrow. Ὁδοπορικὸν Βουλγαρίας, 1899. Βουλγαριστί, σελ. 164 καὶ ἐν τῇ σημειώσει 14. Παρὰ τῷ Tomashek: Zur Kunde der Haemus-halbinsel, 2, 43. «Förö, eine grosse und in jeder Hinsicht blühende Stadt, ein Centrum des Verkehrs und Handels etc.».

4) Tafel und Thomas, Urkunden zur Handels- und Staatsgeschichte der Republik Venedig, I, 269.

5) Κιτνάμου, ἱστοριῶν I, 3. «χειμῶνος ἐπιλαβομένου ἐνταῦθά που περὶ πόλιν Βερόην διεχείμαζεν».

6) Ansberti, ἔκδ. Pangerle (Fontes rerum Anstr. scriptores V), σελ. 31, 33, 47. «Veroi καὶ Veröis-civitas opulentissima».

ἐμπόρου¹⁾. Ἐπὶ τῆς τετάρτης σταυροφορίας τῶν Ἑλλήνων τῆς Θράκης συμμαχούντων ὅτε μὲν μετὰ τῶν Φράγκων, ὅτε δὲ μετὰ τῶν Βουλγάρων ἢ Βερόη ὑπέστη πολλὰ δεινά. Κατὰ τὸ 1206 ὁ διάδοχος τοῦ Βαλδουίνου Λατίνος αὐτοκράτωρ Ἑρρίκος κατέλαβεν αὐτὴν τῶν κατοίκων τῆς ἐκφυγόντων καὶ ἐλεηλάτησε, κατὰ δὲ τὸ 1208 ἀψιμαχήσας παρ' αὐτῇ πρὸς τοὺς Βουλγάρους κατηνθύνθη ἐκεῖθεν πρὸς τὴν Φιλιπούπολιν, ἐν τῇ πεδιάδι τῆς ὁποίας ἐνίκησε κατὰ κράτος τοὺς Βουλγάρους ἀγομένους ὑπὸ τοῦ τσάρου τῶν Βορίλα, τοῦ διαδόχου τοῦ Καλογιάννη²⁾. Κατὰ τὸ 1255 Θεόδωρος ὁ Π Λάσκαρις κατέλαβεν αὐτὴν ἐξ ἐφόδου³⁾. Τελευταῖον μνημονεύεται ὑπὸ τοῦ Μανουὴλ Φιλῆ ἄδοντος τοὺς ἄθλους τοῦ Μιχαὴλ Γκλαβά κατὰ τὸ 1305 ὑπὸ τὸ ὄνομα Β ε ρ ρ Ὡ. Οἱ Τοῦρκοι κατέλαβον αὐτὴν συγχρόνως μετὰ τῆς Φιλιππουπόλεως κατὰ τὸ 1363 καὶ κατὰ τοὺς ἐμφυλίους πολέμους τῶν υἱῶν τοῦ Βαγιαζίτ περὶ τὸ 1410 ἐξεδίωξαν τοὺς χριστιανοὺς κατοίκους τῆς εἰς τὰ πέριξ χωρία⁴⁾.

Ἀπὸ τοῦ δεκάτου ἐβδόμου αἰῶνος μετωνομάσθη ἡ πόλις ὑπὸ τῶν Τούρκων Ἐ σ κ ι - Ζ α γ ρ ᾶ ἢ Ἐ σ κ ι - Ζ α α ρ ᾶ (=παλαιὰ Ζαγορά), ὄνομα ἀπαντῶν ἤδη παρὰ τῷ Βυζαντίῳ Χαλκοκονδύλῃ⁵⁾, ὅπερ οἱ Βούλγαροι μετέφρασαν διὰ τοῦ Σ τ ᾶ ρ α Ζ α γ ὄ ρ α. Ἐγένετο μεσοῦντος τοῦ παρελθόντος αἰῶνος ἀπόπειρα μετονομασίας αὐτῆς εἰς Ζ ε λ ἔ ζ ν ι κ ⁶⁾ ἑλληνιστὶ Σ ι δ η ρ ὀ π ο λ ι ς, ἐκ τῆς ἐπὶ τοῦ Αἴμου κειμένης πολλῷ ἀπωτέρω ἀνατολικῶς διόδου Σ ι δ η ρ ᾶ ς, ἀλλ' ἀπέτυχεν. Ἀπὸ τοῦ παρελθόντος αἰῶνος ἤρξατο συνοικιζομένη ὑπὸ Βουλγάρων καὶ τινων Ἑλλήνων ἐμπόρων, ἀλλ' οἱ Τοῦρκοι ἐπλειονοπήφουν. Κατὰ τὸ 1877 ἡ πόλις ἐπαρπολήθη ὀλοσχερῶς ὑπὸ τοῦ Σουλεϊμάν πασᾶ. Μετὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν τῆς χώρας ἤρξατο ἀνακτιζομένη καὶ συνοικιζομένη ἀπελθόντων τῶν Τούρκων εἰς τὴν Τουρκίαν καὶ σήμερον εἶναι πόλις ἐμπορικὴ καὶ βιομηχανικὴ ἀριθμοῦσα περὶ τὰς 30 χιλιάδας κατοίκων. Ἐπὶ τοῦ αὐτονομικοῦ καθεστῶτος ὑπῆρχεν ἐν αὐτῇ καὶ μικρὰ Ἑλληνικὴ κοινότης δια-

1) Mikloschits, Monumenta Serbica, σελ. 3.

2) Villharduin, la conquête de Constantinople. ἐκδ. Wailly, σελ. 267. Valensienne, histoire de l'empereur Henri, αὐτόθι σελ. 309.

3) Ἀ κ ρ ο π ο λ ῖ τ ο υ. χρονολογ. 56: «Εἰς τὴν Βερόην χωρεῖ κάκεισε δὲ ἀφικόμενος αὐτοβοεῖ τὸ φρούριον εἶλεν».

4) Jireček - Argyrow, ἐνθα ἀνωτέρω, σελ. 166.

5) Χα λ κ ο κ ο ν δ ῦ λ η, II, σελ. 101 «καὶ τὸ τῆς Ζαγορᾶς πεδῖον οὗτο καλούμενον ὑπὸ Ἀμουράτου κατακτίσθη».

6) Arpilo w. Βουλγαρικὰ ἐγγράφα, ρωσσί, Ὀδησός, ἐτ. 1845, σελ. 60, σημ. — Ἴδε καὶ Jireček - Argyrow, ἐνθα ἀνωτέρω, σελ. 166, σημ. 23.

τηροῦσα Ἑλληνικὸν σχολεῖον. Ἐνεκα τῶν ἐπανειλημμένων καταστροφῶν, ἃς ἡ πόλις ἀνά τοὺς αἰῶνας ὑπέστη, τὰ εἰρηπία τῆς μὲν Τραϊανῆς Ἀυγούστης εὐρίσκονται εἰς βάθος ἀπὸ τοῦ νῦν ἐδάφους 6—7 μέτρων, τῆς μεσαιωνικῆς Βερόης εἰς 4 καὶ τῆς Τουρκικῆς πόλεως εἰς 2—3 μέτρων¹).

Ἡ νεωτέρα ἐκ τῶν ἐν τῇ συλλογῇ ἐπιγραφῶν προέρχεται μεμαρτυρημένως ἀπὸ τοῦ ἕκτου αἰῶνος φθίνοντος, ἡ δὲ παλαιότερα ἀπὸ τοῦ τρίτου π. χ. πιθανῶς. Αἱ πλείσται προέρχονται ἀπὸ τοῦ δευτέρου καὶ τρίτου αἰῶνος, ὅποτε ἡ πόλις εἶχε φθάσει εἰς μεγάλην ἀκμὴν καὶ ἡ περὶ αὐτὴν Θράκη ἦτο ἤδη ἐξηλληνισμένη σχεδόν. Πλὴν τινων, ἐν αἷς φέρονται ἱστορικά πρόσωπα, ὁ ἀκριβὴς προσδιορισμὸς τῶν λοιπῶν ἀδύνατος εἶναι καὶ ἰδίως τῶν ἐμμέτρων ἔνεκα τῆς ἐν αὐταῖς χρήσεως ἀρχαιοπρεπετέρας γλώσσης. Ἡ δὲ κατάταξις αὐτῶν ἐγένετο κατὰ τόπους, ἐν οἷς ἀνευρέθησαν λαμβανομένου ὡς κέντροῦ τῆς Βερόης—Τραϊανῆς Ἀυγούστης—Στάρα-Ζαγόρας. Ἡ ἀναγραφή αὐτῶν ἐγένετο χάριν οἰκονομίας χώρου ἐν συνεχείᾳ καὶ οὐχὶ κατὰ στίχους, ὡς φέρονται κεχαραγμένοι, μνημονευομένου μόνον τοῦ ἀριθμοῦ τῶν στίχων. Αἱ συμπληρώσεις τῶν μὲν τετριμμένων καὶ ἀποκεκομιμένων γραμμάτων, λέξεων καὶ τμημάτων ὅλων ἐτέθησαν ἐν ἀγκύλαις <—>, τῶν δὲ συντετριμμένων λέξεων καὶ τῶν παραλειπομένων ἐνιαχοῦ κατὰ τὴν χάραξιν γραμμάτων ἐν παρενθέσει (—), ὡς καὶ ἐν τῇ συλλογῇ τῶν ἐκ Φιλιππουπόλεως ἐπιγραφῶν²).

1

Ἐπιγραφή ἀναθηματικὴ εἰκοσάστιχος ἐπὶ ἐκ γρανίτου πλακὸς τετμημένης ὀριζοντίως δίχα ὕψ. 1.82, πλ. 0,96 καὶ πᾶχ. 0,30 τοῦ μ. εὐρεθείσης ἐν Στάρα Ζαγόρα. Προέρχεται ἀπὸ τοῦ πρώτου αἰῶνος πιθανῶς πρὸ τῆς μετονομασίας τῆς πόλεως εἰς Τραϊανήν.

«Δινίκενθος Βοινκαζέρεως, Κυρίῳ <Ἄ> πόλλων Σικερηνῶ καὶ Νύμφαις εὐχαριστοῦντες <ς> ἀνέθηξαν Ἐργισσηνοί· Τήρης Βοινκαζέρεος ἱερεῦς, Φλ(άβιος) Μουκάπορις Σκέλου, Φλ(άβιος) Δημοσθένης, Φλ(άβιος) Σκέλης, Φλ(άβιος) Μάξιμος, Φλ(άβιος) Ἰάσων, Λ(ούκιος) Λουκρήτιος Πρόκλος, Λ(ούκιος) Λουκρήτιος Ἡμέριτος, Λ(ούκιος) Λουκρήτιος Ζώσιμος, Οὔλ(πιος) Ἡμέριτος, Οὔλ(πιος) Καπίτων Φιλόξενος, Ἐπταίτραλις Ἐνγισ<κ;>ῖνος, Σεύθη<ς> Ἀνένε<ο>ς, Μουκ<άτ>ραλις Κέλ-

1) Jiresek-Argyrow, ἔνθα ἀνωτ. σελ. 161.

2) Ἴδε: Μυρτίλου Ἀποστολίδου, Συλλογὴ ἀρχαίων ἐπιγραφῶν Φιλιππουπόλεως καὶ «Θρακικά» Ἀθηνῶν. ἔτ. 1936, τόμ. VI, σελ. 137 καὶ τόμ. VII, ἔτ. 1936, σελ. 177.

σον, Ἀσιατικός Ἰάσονος, Ἰορζένιθης Ἰάσονος¹⁾).

Τὸ πρῶτον ὄνομα προσετέθη μετὰ τὴν χάραξιν τῆς ἐπιγραφῆς βραδύτερον.

Σιζερονώς· τοπωνυμικὸν τοῦ Ἀπόλλωνος ἐπιθέτων²⁾.

Ἐργισσηνοί· τοπωνυμικὸν ἐπίθ. ἐκ τοῦ Ἐργισσα (Ἐργίση)³⁾ ὅθεν εἰκάζεται ὅτι ἡ Τραϊανὴ κάλειότερον ἐκαλεῖτο οὕτω.

Τὰ ὀνόματα τῶν ἀφιερωτῶν εἶναι Θρακικά, Ἑλληνικά καὶ Ρωμαϊκά. Ἡμέριτος ἐκ τοῦ Λατιν. *Emeritus*==ἀποστρατεύσας, ἀπόμισθος· ὅθεν καὶ ἦν Λυσιτανία πόλις *Augusta Emerita*==Αὐγοῦστα Ἡμερίτα. Τὸ Ἐνγισκίνος φαίνεται μοι τοπωνυμικὸν ἐκ τοῦ Ἐγγίση (:).

2

Ἐπιγραφὴ ἐννεάστιχος ἀναθηματικὴ ἐπὶ λιθίνου βάθρου εὐρεθέντος ἐν Στάρα Ζαγόρα. Ἀπὸ τοῦ 169—180.

«Ἀγαθῇ Τύχῃ. Αὐτοκράτορα Καίσα<ρ>α Μ(ἄρχον) Αἰδηλί(ι)ον Ἄντ<ων>εῖνον, <ε>ὐσεβῆ, εὐτυχῆ, σεβαστό<ν, Π>αρθικόν, Βρεταννικό<ν, μ>έγιστον ἢ βονλή <κ>αὶ ὁ δῆμος ὁ Τραϊανέ<ων, ἐ>πιμελουμένου Τίτ(ου) Φλ(αυίου) <Ἄ>πολλοδώρου ἀρχοντ<ος>»⁴⁾.

3

Ἐπιγραφὴ δεκαεξῆστιχος ἀναθηματικὴ ἐπὶ ἐξ ἀσβεστολίθου βάθρου

1) Tissot, Bull. de corr. hell. τόμ. V, 127, ἀριθ. 1.—Jirecek, Monatsberichte der Berliner Akademie, ἔτ. 1881, σελ. 442, ἀρ. 3.—Foucart, Bull. de corr. hell. τόμ. VI, 179, ἀρ. 1.—Dumont-Homolle, Mélanges d'arch. et d'épigr. σελ. 351, ἀρ. 61.—Kalinka, Denkmäler in Bulgarien. Wien. Fc. 1906, σελ. 145, ἀριθ. 161.

2) Περί τῶν τοπωνυμῶν ἐν Θράκῃ τοῦ Ἀπόλλωνος ἐπιθέτων ἴδε: Μυρτίλλου Ἀποστολίδου, Περί τῆς θεμελείας τῶν Θρακῶν, [Θρακικά], τόμ. V, ἔτος 1934, σελ. 46. Τούτοις προσθετέα καὶ τὰ: Ἀθηναίος, Ἀβλαρηνός (ἀντὶ τοῦ Αὐταρηνός) Ἀφάρισκος, Δηρινός, Ζεληνός (ἀντὶ τοῦ Ζελανδηνός), Ὀτευδανός (ἀντὶ τοῦ Ὀτενδανός), Ὀτευδάνισκος (ἀντὶ τοῦ Ὀτενδάνισκος), Πα(κ)τηνός, Τορρω(ναῖος) Cicanos, Dysprus, Kazarow, Thrakische religion. Pauly-Wissowa Realenzy klopädie, σελ. 501, ἔτ. 1935.

3) Skorpil, Arch.-epigr. Mittheil. Wien, τόμ. XV, ἔτ. 1892, σελ. 100, ἀρ. 30.—Cagnat, inscriptions graecae ad res Romanas pertinentes, τόμ. I, σελ. 247, ἀρ. 749.—F. Παπαδοπούλου, «Πανδώρα», ἔτ. 1868, σελ. 458, ἀρ. 2.—Dumont-Homolle, Mélanges κτλ. σελ. 350, ἀρ. 61.

Περί τοῦ ἀρχοντος ἢ πρωτάρχοντος ἴδε Μυρτίου Ἀποστολίδου, «Θρακικά», τόμ. στ' ἔτ. 1935, Συλλογὴ ἐπιγραφῶν Φιλιππουπόλεως, σελ. 146 ἀρ. 20.

ἀνδριάντος τεττημιένον εἰς πολλὰ τμήματα, νῦν ὕψ. 1,35, πλ. ἄνω 0,74, ἐν τῷ μέσῳ 0,53 καὶ πᾶχ. ἄνω 0,63, ἐν τῷ μέσῳ 0,43 τοῦ μ. εὐρεθέντος ἐν Στάρα Ζαγόρα. Προέρχεται ἀπὸ τοῦ ἔτους 187.

«Ἀγαθῆ Τύχη. Τὸν θεϊότατον καὶ μέγιστον αὐτοκράτορα, καίσαρ <α> Μ(ἄρκον) Αὐρήλιον Κόμοδοτον Ἀντωνεῖνον, σεβαστ<ό>ν, Γερμανικόν, Σαρμ<ατικόν>, Βρετανικόν, ἄρχιε<έα> μέγιστον, δημ(αρχιακῆς) ἔξ(ουσίας) τὸ ἰβ', <αὐτο>κράτορα τὸ ἰ', ὕπατον τὸ <ε'>, π(ατέρα) π(ατριδος), ἡγεμονεύοντος τῆς Θ<ρα>κῶν ἐπαρχείας Καικ(ιλίου) Ματέρνον, πρεσβ(ευτοῦ) Σεβ(αστοῦ), ἀντιστρα<τ>ήγον, Ἀντίπατρος Ἀπολλωνίου τοῦ ἄρχι<ερέω>ς β' κατὰ ὑπόσχεσιν τοῦ πατρὸς ἐκ τῶν ἰδίων ποιήσας ἀν<ε>στησεν»¹).

4

Ἐπιγραφή ἐνδεδέστικος ἀναθηματικῆ ἐπὶ λιθίνου βάρθρου ἀνδριάντος εὐρεθέντος ἐν Στάρα Ζαγόρα, ἀπὸ τοῦ 193—211.

«Ἀγαθῆ Τύχη. Αὐτοκράτορα μέγιστον Λ(ούκιον) Σεπτίμιον Σεου<ῆ>ρον Περγίνακα, εὐτυχῆ, εὐσεβῆ, Ἀραβικόν, Ἀδιαβητικόν ἢ ἱερὰ βουλή <καὶ ὁ λα>μπρότατος <δ>ῆμος Τρ<αϊανέ>ων, ἡγεμο<ν>εύο<ντ>ος Στατειλίου Βαρβάρου ὑπάτου ἀποδεδει<γμ>ένου, ἐπ<ι> ξυναρχία(ς) Σεπτιμίου <Α>ὐ<ρ>η<λ>ίου Βάσου»²).

5

Ἐπιγραφή πεντάστικος ἀναθηματικῆ ἐπὶ λιθίνου βάρθρου ἀνδριάντος ὕψ. 0,15, πλ. 0,75, πᾶχ. 0,37 τοῦ μ. εὐρεθέντος ἐν Στάρα Ζαγόρα. Προέρχεται ἀπὸ τοῦ 211—217 (Καρακάλλα) ἢ ἀπὸ τοῦ 218—222 (Ἡλιογαβάλου).

«Ἀγαθῆ Τύχη. <Τὸν> θεϊό<τατ>ον αὐ<το>κράτορα <Μ(ἄρκον) Α>ὐρ(ήλιον) Ἀντωνεῖνον Αὐγουστον ἢ Τραϊανέων πόλις πρωταρχ<ο>ντος Ἀρχία Ἀρχεδήμου»³).

1) Παπαδοπούλου, «Πανδώρα», ἔτ. 1868, σελ. 457, ἀριθ. 7.— Jirécék, Monatsber, Berl Akad. ἔτ. 1881, σελ. 444.— Foucart, Bull. de centr. hell. τόμ. VI, σελ. 180. ἀριθ. 3.— Dumont-Homolle, Mélanges, σελ. 349, ἀριθ. 61.— Kalinka, Denkmäler Bulg. σελ. 26, ἀρ. 31.— Cagnat, inscr. Gr. I, σελ. 246, ἀρ. 745.

2) Skorpil, Arch. épigr Mittheil, τόμ. XV, ἔτ. 1892, σελ. 104 ἀρ. 42.— Cagnat, inscr. Gr. I, σελ. 246, ἀρ. 746.

3) Skorpil, Arch. épigr. Mittheil, τόμ. XV, ἔτ. 1892, σελ. 101, ἀρ. 31.— Cagnat, inscr. Gr. I, σελ. 247. ἀριθ. 750.— Dumont-Homolle, Mélanges, σελ. 351. ἀρ. 61. Detschew, Ἐπετηρὶς μουσείου Σοφίας, τόμ. V, ἔτ. 1926—1931, σελ. 159, ἀρ. 5.

Ἐν ταῖς ἐπιγραφαῖς καὶ τοῖς νομίσμασιν ὃ τε Καρακάλλας καὶ ὁ Ἡλιογάβαλος φέρονται ὑπὸ τὸ ὄνομα Μάρκος Αὐρῆλιος Ἀντωνεῖνος.

6

Ἐπιγραφὴ δεκάστιχος ἀναθηματικὴ, ἀριστερόθεν τετριμμένη, ἐπὶ μαρμαρίνου βάρθρου ὕψ. 1,50, πλ. 0,60 καὶ πᾶχ. 0,52 τοῦ μ. εὐρεθέντος ἐν Στάρα Ζαγόρα. Προέρχεται ἀπὸ τῶν αὐτῶν χρόνων.

⟨ Ἀντωνεῖνον. Ἀγαθῆ Τύχη. Τὴν ⟩ ἀνάστασ<ιν κατὰ δ>όγμα βουλῆ<ς καὶ δήμ>ου Τραϊανέω<ν ἐπὶ συν>αρχίας Αὐρ<(ηλίου) Δημητρίου> Ἄπφου καὶ ἐπ<ιμελουμένου> τῆς ἀναστάσ<εως αὐ>τοῦ ἐκ τῶν <τῆς π>όλεως¹⁾.

7

Ἐπιγραφὴ δεκάστιχος ἀναθηματικὴ ἐπὶ ἐξ ἄσβεστολίθου βάρθρου ἀνδριάντος, ὕψ. 1,72, πλ. κάτωθι 0,70, ἐν τῷ μέσῳ 0,50 καὶ πᾶχ. 0,46, τοῦ μ. εὐρεθέντος ἐν Στάρα Ζαγόρα. Εἶναι ἢ αὐτή, ἀλλὰ πλήρης.

« Ἀντωνεῖν<ον>. Ἀγαθῆ Τύχη. Τὴν ἀνάστασιν κατὰ δόγμα βουλῆς καὶ δήμου Τραϊανέων ἐπὶ συναρχίας Αὐρ<(ηλίου) Δημητρίου Ἄπφου καὶ ἐπιμελουμένου τῆς ἀναστάσεως αὐτοῦ ἐκ τῶν τῆς πόλεως²⁾.

8

Ἐπιγραφὴ ἐξάστιχος ἀναθηματικὴ, κεκομμένη ἐπὶ λιθίνου βάρθρου, εὐρεθέντος ἐν Στάρα Ζαγόρα. Προέρχεται ἀπὸ τοῦ 222—235.

« Ἀγα<θῆ Τύχη. < Αὐτοκρ>ά<τ>ορα καίσαρα Μ<(ἄρκον) Αὐρ<(ή-λιον) Σεβῆρον Ἀ<λέξαν>δρον, εὐτυχῆ, εὐσεβῆ, <σεβ>α<(στόν). <ή> βουλῆ καὶ ὁ λαμπρότατο(ς) δήμος <Τ>ραϊανέων, ἐπιμελουμένου τῆς ἀναστά<σε>ως <τοῦ> ἀνδριάν<τος> »³⁾.

9

Ἐπιγραφὴ ἀναθηματικὴ, κεκομμένη καὶ τετριμμένη ἐπὶ ἄσβεστολί-

1) K a z a r o w G. Bull. de la société archéol. Belg. Et. 1913, τόμ. III, σελ. 189, ἀρ. 2.

2) K a z a r o w G. Αὐτόθι, σελ. 190 ἀρ. 3.

3) D o b r o u s k y, Arch. épigr. Mittheil. τόμ. XVIII. Et. 1895. σελ. 117, ἀρ. 32.— C a g n a t, inscr. Gr. I, σελ. 247, ἀρ. 752.

θου εὐρεθέντος ἐν Στάρα Ζαγόρα. Πιθανῶς προέρχεται ἀπὸ τῶν χρόνων Ἀλεξάνδρου Σεβήρου, 222—235.

« μητρὸς Σεβαστοῦ. . . . καὶ ἱερᾶς συγγλήτου κα<ί> δῆμ<ο>ν Ρωμαίων καὶ ἱερῶν στρατε<υ<μάτων, ἡγεμονεύοντος> Θρακῶν ἐπαρχείας Μ(άρκου) Ο<ὐλίον> Σενεκίωνος Σατορνείνου¹⁾».

Πιθανὴ συμπλήρωσις: « Ἀγαθῇ Τύχη. Ὑπὲρ τοῦ αὐτοκράτορος καίσαρος Μ(άρκου) Αὐρ(ηλίου) Σεβήρου Ἀλεξάνδρου καὶ τῆς μητρὸς Σεβαστοῦ Μαμμαίας καὶ ἱερᾶς συγγλήτου κτλ.»

10

Ἐπιγραφή δεκαόστικος ἀναθηματικὴ εὐρεθεῖσα ἐν Στάρα Ζαγόρα, κεκοιμένη ἐν τῇ ἀρχῇ, ὅθεν καὶ δυσσυμπλήρωτος.

« δέσποιναν τῆς οἰ<κ>ομένης, ἡγεμονεύοντος τῆς Θρακῶν ἐπαρχείας Φλ(αυίου) Οὐλπ(ίου) Ἀ . . . εἰον, πρ<ε>σβ(ευτοῦ) Σεβ(αστοῦ), ἀντιστρατήγου, ἡ ἱερωτάτη βουλή καὶ <ὁ> λαμπρότατος δῆμ<ος> Τραϊανέων. . . »²⁾.

11

Ἐπιγραφή δεκαοκτάστικος ἀναθηματικὴ ἐπὶ τετραπλεύρου ἐξ ἄσβεστολίθου βάθρου εὐρεθέντος ἐν Στάρα Ζαγόρα. Ἀπὸ τοῦ 238—244.

« Ἀγαθῇ Τύ<χη>. Τὸν μέγιστον καὶ θειότατον αὐτοκράτορα, δεσπότην τῆς οἰκουμένης Μ(άρκου) Ἀντώνιον Γορδιανόν, εὐσεβῆ, εὐτυχῆ, σεβ(αστόν) ἡ ἱερ<ω>τάτη βουλή καὶ ὁ λαμπρότατος δῆμος Τρα<ί>ανέων ἐκ τῶν Ὑπερλαίωνων, ἡγεμονεύοντος τῆς Θρακῶν ἐπαρχείας Κ(οίντου) Ἀττίου Κέλερος. Εὐτυχῶς. Ἐπιμελουμένου Αὐρ(ηλίου) Κοίντου Κοίντου α'. ἀρχῆς³⁾».

Οἱ Ὑπερπαίονες κατεῖχον τὴν λεκάνην τοῦ Τόνσου (Τούντζας) νοτιῶς τοῦ Αἴμου κατὰ τὸν Cagnat.

1) S k o r p i l, Arch. épigr. Mittheil. τόμ. XV, ἔτ. 1892, σελ. 101, ἀρ. 34.—C a g n a t., inscr. Gr. I, σελ. 248, ἀρ. 754.

2) F o u c a r t, Bull. corr. hell. ἔτ. 1882, σελ. 183.—D u m o n t - H o m o l l e, Mélanges, σελ. 351, ἀρ. 61.—C a g n a t, inscr. Gr. I, σελ. 250, ἀρ. 760.

3) Γ. Π α π α δ ο π ο ῦ λ ο υ, «Πανδώρα», ἔτ. 1868, σελ. 457, ἀρ. 1.—F o u c a r t, Bull. corr. hell. ἔτ. 1832, σελ. 183, ἀρ. 6.—D u m o n t - H o m o l l e, Mélanges, σελ. 350, ἀρ. 61.—C a g n a t, inscr. Gr. I, σελ. 248, ἀρ. 756.

α'. ἀρχῆς: ἀντί: α'. ἄρχοντας ἢ πρωτάρχοντας ἢ πρωταρχοῦντος.

12

Ἐπιγραφὴ δεκάστιχος ἀναθηματικὴ, κεκομμένη καὶ τετριμμένη, εὐρεθεῖσα ἐν Στάρα Ζαγόρα. Ἀπὸ τοῦ 244—249.

«Ἀγαθῆ <Τύχη. Ὑπὲρ νείκης καὶ αἰωνίου διαμονῆς > τοῦ <αὐ>-
το<κρ>άτορος <Καίσαρος Μ(άρχου) Ἰ>ο<υλίου Φιλ>ίπ<ου καὶ
τοῦ αὐτοκράτορος > Καίσα<ρο>ς Μ(άρχου) <Ἰου>λίου <Φιλίππου
καὶ > τῆς γυναικὸς αὐτοῦ <Ὠτακλίας Σεονήρας καὶ τοῦ> σύνπαντος
αὐ<τῶν οἴκου Τραϊανεῖς π>ολεῖται. . . <ὑπο>γεγ<ο>αμ-
μένοι»¹⁾.

Ἡ συμπλήρωσις <Τ ρ α ῖ α ν ε ῖ ς π>ολεῖται εἶναι τοῦ συλλο-
γέως. Ὁ Skogrif συμπληροῖ <Τραϊνοπ>ολεῖται, ὅπερ λέγεται μόνον περὶ
τῶν κατοίκων τῆς Τραϊανουπόλεως.

13

Ἐπιγραφὴ ἐπτάστιχος ἀναθηματικὴ ἐπὶ λιθίνου βάρθρου εὐρεθέντος
ἐν Στάρα Ζαγόρα. Ἀπὸ τοῦ 257—268.

«Τὸν μέγιστον καὶ θεότατον αὐτοκράτορα Πό(πλιον) Λικίνιον Γαί-
λιον, εὐτυχῆ, εὐσεβῆ, σεβ(αστόν), τ<ὸν> ἄρχοντα τῆς οἰκουμένης,
ἄρξαντα δὲ καὶ τὴν ἐ<πώ>νυμον ἀρχὴν ἐν τῇ λαμπρῇ καὶ ἐλευ<θέ>-
ρα Τραϊανέων π<όλει> ἢ βουλῇ καὶ ὁ δῆμος, ἐπιμελουμένου τῆς ἀρχῆς
<καὶ τῆς> ἀναστάσεως τῶν ἀνδριάντων Σεπτιμ(ίου) Μαρκιανοῦ καὶ . .
. . Μαρκιανοῦ κρατίστων»²⁾.

14

Ἐπιγραφὴ τρίστιχος ἀναθηματικὴ ἐπὶ τετραπλεύρου ἐξ ἀββεστολί-
θου βάρθρου πιθανῶς ἀνδριάντος, ὕψ. 0,30, πλ. 1 μ. καὶ πᾶχ. 0,83—0,74
τοῦ μ. ἔχοντος τὴν ἀριστερὰν κάτωθεν γωνίαν τετραυρομένην καὶ εὐρε-
θέντος ἐν Στάρα Ζαγόρα. Ἀπὸ τῶν χρόνων τοῦ Καρακάλλα 211—217.

1) S k o g r i f, Arch. Epigr. Mittheil τόμ. XV, ἔτ. 1892, σελ. 102, ἀρ. 36.—
C a g n a t. inscr. Gr. I, σελ. 249, ἀρ. 758.

2) D u m o n t - H o m o l l e, Mélanges. σελ. 351, ἀρ. 61.— C a g n a t. inscr.
Gr. I, σελ. 249, ἀρ. 759.

«Τὸν θειότατον αὐτοκράτορα Μ(ἄρκον) Αὐρήλιον Ἀντωνεῖνον Αὐγουστον <Βεῖ>θυσ Θρακάρχης πρωταρχήσας»¹⁾.

Θ ρ α κ ἄ ρ χ η ς : αἰρετός ὑπὸ τοῦ Κοινοῦ τῶν Θ ρ α κ ῶ ν²⁾.

15

Ἐπιγραφή τετράστιχος ἀναθηματικὴ ἐπὶ ἐξ ἄσβεστολίθου βομοῦ μετ' ἀγαλλύφου παραστάσεως τοῦ Θρακῆς ἑπείως, ἕψ. 0,80, πλ. καὶ πᾶχ. 0,40 τοῦ μ. εὐρεθέντος ἐν Στάρα Ζαγόρα. Ἀπὸ τοῦ β'—γ'. αἰῶνος.

«Αὐρ(ἡλίου) Νί<κ>ων Μαχάων Θεῶ Αὐλαρχ<η>ν<ῶ> ὑ<π>έρ<ω> αὐτοῦ κ<αῖ> τ<ῶν> ἰδίων ε<κ> ὑ<κ>α<ρ>ισ<τ>ή<ρ>ιον ἀνέθηκ<εν>. Εὐτυχῶς»³⁾.

Παρὰ τῶ τοπωνυμικῶ ἐπιθέτῳ Αὐ λ α ρ χ η ν ῶ ἐννοεῖται Ἀ π ὄ λ ῶ ν ι.

16

Ἐπιγραφή δίστιχος ἀναθηματικὴ ἐπὶ μαρμάρου κεκομμένου ἀμφότερωθεν, τετραπλεύρον, ἕψ. 0,15, πλ. 0,43—0,62 καὶ πᾶχ. 0,45 τοῦ μ. εὐρεθέντος ἐν Στάρα Ζαγόρα. Ἀπὸ τῶν αὐτῶν χρόνων.

«Αὐρ(ἡλίου) Κλαυδι<αν>ός, Αὐρ(ἡλίου) Πείσων Πείσων<ος>... > Ἀθηναίου»⁴⁾.

17

Ἐπιγραφή δεκατετράστιχος ἀναθηματικὴ ἐπὶ ἐξ εὐτελοῦς λευκοῦ μαρμάρου βάθρου ἀνδριάντος ἕψ. 1,43, πλ. 0,54 καὶ πᾶχ. 0,57 τοῦ μ. εὐρεθέντος ἐν Στάρα Ζαγόρα. Ἀπὸ τοῦ δευτέρου αἰῶνος.

«<Ἀ>γαθῆ Τύχη. <Κ>ατὰ τὸ δόγμα τῆς σεμνο<τ>άτης Λακεδαιμονίων πό<λ>εως καὶ κατὰ τὸν ἐπιμηρισ<μ>ὸν τῆς γλυκυτάτης πα<τ>ρίδος ἡ Σπάρτη Μῦρ<κ>ον Οὐλίπιον Γενεάλην <Τ>ραϊανέα καὶ

1) D i m i t r o w D., Bull. de l'inst. archéol. Bulg. Sophia, τόμ. VI, ἔτ. 1930—31. σελ. 135, ἀρ. 1.

2) Περὶ τοῦ Θρακάρχου ἴδε Μυρτίλου Ἀποστολίδου. «Θρακικά», τόμ. ΣΤ', 1935. Συλλογὴ ἐπιγραφῶν Φιλιππουπόλεως. σελ. 147. ἀρ. 21.

3) D e t s c h e w, Ἐπετηρίς ἐθνικοῦ μουσείου Σοφίας, τόμ. V, ἔτ. 1926—31. σελ. 163, ἀρ. 9.— D i m i t r o w, Bull. de l'inst. arch. Bulg. τόμ. IV, ἔτ. 1930—31. σελ. 140. ἀριθ. 4.

4) D i m i t r o w D., αὐτόθι τόμ. VI, σελ. 137, ἀρ. 2.

Λακεδαιμό<ν>ιον τῆς τε ἄλλης ἀρετῆς συν<π>ύσης ἔνεκεν καὶ τῆς περὶ <π>αιδείαν καὶ λόγους σπουδῆς εὐνοίας χάριν, <ἐπιμ>ελουμένου Ἀύρη<λίου Π>ανδίωνος Ἐρμοδώ<ρου>»¹⁾.

Ἄγνωστος τυγχάνει ἡμῖν ὁ Τραϊανεύς οὗτος σοφιστῆς καὶ ρήτωρ, ὅστις ἐπολιτογραφήθη ἐν Σπάρτῃ καὶ εἰς ὃν τιμῆς ἕνεκα ἤγειραν ἀνδριάντας ἢ τε γενέτερα καὶ ἢ θετὴ τοῦ πόλις.

18

Ἐπιγραφὴ δεκάστιχος ἀναθηματικὴ ἐπὶ ἐξ ἀσβεστολίθου βάρθρου ἀνδριάντος ὕψ. 2,06, πλ. 0,64 καὶ πᾶχ. 0,70 τοῦ μ. εὐρεθέντος ἐν Στάρα Ζαγόρα. Ἀπὸ τοῦ δευτέρου αἰῶνος.

«Ἀγαθῇ Τύχῃ. Τὸν φιλότιμον ἀρχιερέα Διόπλων Μ(ᾶρκον) Ἀύρη(λίον) Ἀπολλόδωρον Δημοσθένους τειμήσασα ἢ πατρίς. Εὐτυχῶς»²⁾.

Ἄγνωστον τί σημαίνει ἢ τὸ πρῶτον ἀπαντῶσα λέξις Δί ο π λ ο ι. Πιθανῶς οἱ Δί ο π λ ο ι ἦσαν φυλὴ τις ἢ σύλλογος. Ἄν δὲ ὑποτεθῆ ὅτι κατὰ τὴν χάραξιν παρελείφθη τὸ γράμμα ο (Διοπ(ό)λων), τότε πιθανῶς οἱ Δι ο π ό λ ο ι ἦσαν θίασός τις μυστῶν τῆς λατρείας τοῦ Διός.

19

Ἐπιγραφὴ ἐνδεκάστιχος ἀναθηματικὴ, κεκομμένη δεξιόθεν καὶ κάτωθεν καὶ τετριμμένη ἐπὶ τμήματος μαρμαρίνης τετραπλεύρου πλακὸς ὕψ. 0,40, πλ. 0,30 καὶ πᾶχ. 0,12 τοῦ μ. εὐρεθείσης ἐν Στάρα Ζαγόρα. Ἀπὸ τοῦ δευτέρου ἢ τρίτου αἰῶνος.

«Ἀ<γαθῇ Τύχῃ>. Κυρίῳ Ἀπό<λλωνι.-νῶ εὐχαριστ<ῶν . . . > Βεῖθνος <Κ>έ<λ>σο<ν ὑπέρ τε ἕαν>τοῦ κ<α>ὶ τῆς συ<ν>βίου.-νεος Βεῖθνο<ς καὶ τῶν τέκνων> Θεαγένους <καὶ> κατεσκεύα<σε> ἔθηκ<εν;>»³⁾.

1) K a z a r o w G. Bull. de la société archéol. Bulg. Sophia, ἔτ. 1913, τόμ. III. σελ. 188, ἀρ. 1.

2) J i r e c e k, Monatsber. Akad. Berlin, ἔτ. 1881 σελ. 414.— D u m o n t - H o m o l l e, Mélanges, σελ. 349, ἀριθ. 61.— K a l i n k a, Denkmäler in Bulgarien, σελ. 96, ἀρ. 97.— C a g n a t, inscr. Gr. I, σελ. 250, ἀριθ. 762.

3) D i m i t r o w D. Monuments antiques découverts à Stara Zagora Bull. de l'inst. archéol. Bulg. τόμ. VII, ἔτ. 1932—33, σελ. 295, ἀριθ. 3.

Ἐπιγραφὴ δεκατετράστιχος ἀναθηματικὴ ἐπὶ τετραπλείρου ἐκ κωνόχρον εὐτελοῦς μαρμάρου ἀνδριάντος βάρους ἕψ. 0,94, πλ. 0,54, καὶ πλάχ. 0,61 τοῦ μ. εὐρεθέντος ἐν Στάρα Ζαγόρα. Ἀπὸ τοῦ δευτέρου αἰῶνος.

Ἄγαθῆ Τύχη. Ἀθρ(ήλιον) Φρόντονα Λιοφάνους, Ὀλυμπιονεΐκην. Ἄλιονεΐκην, δορυμέα παρὰδοξον μόνον καὶ πρῶτον τῶν ἀπ' αἰῶνος πάντων ἀνθρώπων ἀπὸ τῆς αὐτοῦ πατρίδος δόγματι β(ουλή)ς ἱεροτάτης καὶ λαμπροτάτου δήμου ἀνέστησεν Ἀθρ(ήλιος) Μενάνδρος Μενάνδρου ὁ καὶ Κότο(ο) ἐκ τῶν ἰδίων τὸν ἀθλητὴν καὶ σύντρομον. Εὐτυχῶς¹⁾.

Ἄ λ ι ο ν ἰ ζ η ς = νικητὴς εἰς τους πρὸς τιμὴν τοῦ Ἠλίου τελομένους ἀγῶνας ἐν Ρόδῳ Ἄ λ ι α ἦ Ἄ λ ι ε ι α

δορυμεὺς παρὰδοξος = θαυμαστός, ἀνέλπιστος, οὐδένα ἔχων ἐφάμιλλον μέγχι τῶν χρόνων του ἐν τῷ κόσμῳ ἀπὸ τῆς πατρίδος του.

Ἐπιγραφὴ ἑνδεκάστιχος ἀναθηματικὴ ἐπὶ τετραπλείρου ἐξ ἄσβεστολίθου βωμοῦ ἕψ. 1,29, πλ. καὶ πλάχ. 0,42 τοῦ μ. εὐρεθέντος ἐν Στάρα Ζαγόρα. Ἀπὸ τοῦ δευτέρου αἰῶνος.

Ἄγαθῆ Τύχη. Ἀθρ(ήλιος) Ἀσκληπιόδοτος ὁ καὶ Φαλακρίων, ἱερεὺς Διὸς Καπιτωλίου καὶ γεροντασιστῆ<ς> τὸν βωμὸν σὺν τῇ τραπέζῃ καὶ ζωνιατικοῖς καὶ ταῖς ζωγραφίαις ἐκ τῶν ἰδίων ἐποίησα. Εὐτυχῶς²⁾.

Ζ ε ὕ ς Κ α π ι τ ῶ λ ι ο ς = ὁ Jupiter Capitolinus, οὗ τέμενος καὶ ναὸς ἐπήρξεν ἐν τῷ Καπιτωλίῳ τῆς Ρώμης λόφῳ.

Κ ο ν ι α τ ι ζ α ζ α ἰ ζ ω γ ρ α φ ἰ α ἰ = ἡ παρὰ τῷ βωμῷ ἢ ἐφ' ἧς ὁ βωμὸς τράπεζα ἦτο, ὡς φαίνεται, κτιστὴ καὶ κεκολλημένη ἔχουσα ζωγραφίας.

1) K a z a r o w G. Bull. de la société archéol. Bulg. τ. 1913. τ. 111. σελ. 191, ἀρ. 3.

2) D u m o n t - H o m o l l e. Mélanges. σελ. 353. ἀρ. 61. — J i r e e k. Monaster. Akad. Berlin, ἔτος 1881, σελ. 413. — Η καὶ K. S k o r p i l. Arch. épigr. Mittheil. τ. 15. σελ. 101, ἀρ. 32. — K a l i n k a. Denkmäler in Bulgarien, σελ. 123. ἀρ. 132. — C a g n a t, inser. Gr. I. σελ. 245, ἀρ. 743.

Ἐπιγραφὴ δίστιχος ἀναθηματικὴ, τετοιμμένη καὶ κεκοιμένη ἐπὶ ἐξ ἀσβεστολίθου βωμοῦ κτίσθεν κεκοιμένου, ἴψ. 0,59, πλ. 0,32 καὶ πλάχ. 0,58 τοῦ μ. εὐρεθέντος ἐν Στάρα Ζαγόρα. Ἀπὸ τοῦ τρίτου αἰῶνος.

Ἡρακλιανὸς <δ> κ<αί> Βρε¹⁾.

Ἐννεαστιχος ἀναθηματικὴ ἐπιγραφὴ, ἀποτελοῦσα τετράστιχον ἠρωελεγειον, οὗτινος ὁ τρίτος παῖς τοῦ πρώτου στίχου χωλαίνει ὢν δίβραχυς. Εὐρέθη ἐν Στάρα Ζαγόρα καὶ προέρχεται ἀπὸ τῶν χρόνων τῆς ρωμαιοκρατίας μεθ' ὅλην τὴν ἀρχαίζουσαν ἐν αὐτῇ γλῶσσαν ἕνεκα τοῦ ἠρωελεγειου.

«Ἀγαθῇ Τύχῃ.

Τήρης Παιῶνι <τὸν> Ἀπόλλωνος ἑταῖρον
Ὅρφέα δαιδαλέης θῆκεν ἄγαλμα τέχνης
ὅς θῆρας καὶ δένδρα καὶ ἐρπετὰ καὶ πετεηνὰ
φωνῇ καὶ χειρῶν κοίμισεν ἁρμονίῃ»²⁾.

Πολὺ πιθανὸν ἐν τῷ πρώτῳ στίχῳ νὰ παρελείφθη τὸ γράμμα *η* ἐκ τῆς λέξεως Παιῶνι ὑπὸ τοῦ χαρακτοῦ, οὗ προστιθεμένου εὐδοοῦται πλήρως ὁ δακτυλικὸς ἐξάμετρος: «Τήρης Παι(η)ῶνι <τὸν> Ἀπόλλωνος ἑταῖρον». Παιηῶνι δὲ ἀντὶ τοῦ Ἰωνικοῦ Παιήωνι. Ἦτο δὲ ὁ Παιήων κατὰ τὴν ὀμηρικὴν μυθολογίαν ἰατρός τῶν Θεῶν, θεραπεύσας τὸν Ἄδην τρωθέντα ὑπὸ τοῦ Ἡρακλέους καὶ τὸν Ἄρην³⁾ τρωθέντα ὑπὸ τοῦ Διομήδους, διάφορος τοῦ Ἀπόλλωνος, ὅστις ἀκόμη δὲν μνημονεύεται ὡς ἰατρός. Παρὰ τοῖς μετέπειτα ὅμως συγγέται μετὰ τοῦ Ἀπόλλωνος, σφετεριζομένου τὴν τε ἰσχὺν καὶ τὸ ὄνομα αὐτοῦ. Ἐνταῦθα φαίνεται μοι ὅτι ὁ ὀμηρομαθὴς ἐπιγραμματοποιὸς ἐννοεῖ τὸν θεὸν Παιήονα καὶ οὐχὶ τὸν Ἀπόλλωνα ὑπὸ τὸ ἐπώνυμον τοῦτο, ὡς διαπιστοῦται ἐκ τοῦ ἀμέσως ἀκολουθοῦντος «τὸν Ἀπόλλωνος ἑταῖρον».

1) K a l i n k a, Denkmäler in Bulgarien, σελ. 335, ἀρ. 432.

2) Π. α. π. α. δ. ο. π. ο. ὑ. λ. ο. υ. Γ. Πανδώρα ἔτ. 1868, σελ. 458, ἀρ. 3.— K a i b e l, Rhein. Mus. τόμ. XXXIV, σελ. 312 — D u m o n t - H o m o l l e, Mélanges, σελ. 353, ἀρ. 61.

3) Ὁ μ ῆ ρ ο υ, Ἰλ. Ε, στίχ. 401. καὶ 899.

24

Λίστιχον ἐπιτύμβιον ἐλεγείον, κεκαραγμένον ἐν τῷ μέσῳ τῆς ἐτέρας τῶν μακρῶν πλευρῶν μαρμαρίνης σαροφάγου λάρνακος μήκ. 2,70, πλ. 1,45 καὶ ὕψους 1,50 τοῦ μ. εὐρεθείσης ἐν Στάρα Ζαγόρα καὶ μετακομισθείσης πρὸ αἰῶνος ὑπὸ ἐπισήμου τινὸς Τούρκου εἰς τὴν ἑπτὰ χιλιόμετρα ἀπέχουσαν δυτικῶς τῆς πόλεως κώμην Βογκομίλοβον, ὅπου ἐχρησίμειεν ὡς δεξαμενὴ ὕδατος. Προέρχεται ἀπὸ τῶν αὐτῶν χρόνων.

«Ἀμφοτέρων τόδε σῆμα Σαβεΐνης Αἰμιλίου τε,
ἀνδρὸς κινδαλίμου καὶ πινυτῆς ἀλόχου»¹⁾.

Ἐν τῷ μέσῳ πρὸς τὰ κάτω τῆς ἐτέρας τῶν μακρῶν πλευρῶν, ὅπου ἐτέθη ὁ κροννὸς μεταβληθείσης τῆς λάρνακος εἰς κρήνην, ὑπάρχει ἔγγλυπτον περιγράμμα ἀραβουργημάτων γλυφέν ὑπὸ τῶν Τούρκων. Σήμερον ἡ ὠραία λάρναξ κατὰκειται ἐν τῷ μουσεῖῳ τῆς πόλεως.

25

Τετράστιχον ἀναθηματικὸν ἐπίγραμμα ἐν λαμβικοῖς τριμέτροις στίχοις ἐπὶ μαρμαρίνου βάρθρου εὐρεθέντος ἐν Στάρα Ζαγόρα. Ἀπὸ τῶν αὐτῶν χρόνων.

«Ἀγαθῆ Τύχη.

Ἡρωδιανὸς Νεικίου πατρὸς ἔστησεν
χάλκειον ἀνδριάντα πατρίδος ψήφῳ
γνώμης τε ἕκατι, — μείλιχος γὰρ ἦν πῦσιν, —
τερπνῶν τε μείμων, οὗς ἔγραψεν ἀστείως»²⁾.

Πρόκειται περὶ ἀγνώστου ἡμῖν μιμιαμογράφου, τοῦ Τραιανέως Νεικίου.

26

Ἐξάστιχος ἐπιταφία ἐπιγραφή ἐπὶ μαρμαρίνης πλακὸς ἀποτελοῦσα

1) Ἐκθεσις περὶ τῆς Τραιανῆς Αὐγούστης, ἔτ. 1925, σελ. 51—53 βουλγαριστί.

2) T i s s o t, Bull. corr. hell. ἔτ. 1881, σελ. 130.—J i r e c e k, Monatsberichte Berl. Akad. ἔτ. 1881, σελ. 441, ἀρ. 2.—D i t t e m b e r g e r, Rhein. Mus. τόμ. XXXVI, σελ. 463.—F o u c a r t, Bull. corr. hell. ἔτ. 1882, σελ. 180.—D u m o n t - H o m o l l e, Mélanges, σελ. 352, ἀρ. 61.

τετραστίχον ἐπίγραμμα, οὔτινος οἱ πρώτοι τρεῖς στίχοι εἶναι δακτυλικοὶ ἐξάμετροι, ὁ δὲ τέταρτος πεντάμετρος. Εὐρέθη ἐν Στάρα Ζαγόρα καὶ προέρχεται ἐκ τοῦ δευτέρου—τρίτου αἰῶνος.

* ωμόν Ἀτειλιανῶ γαμέτις, <μοι στή>σε <Σ>εκοῦνδα
εἵνεκα κουριδί<ο> <υ> θαλά<ο>μου τέκ<νο>υ τ' ἐνὶ γαστρί.

<Ἡ>ρωι Ἀτειλιανῶ <β>ωμόν τό<νο>δ' εἶσε Σε<ο>κούνδα
μ<νο>μα μὲν ἔσσομένοις, σ<ῆμα δὲ> τῶ νέκνι<ο>).

Ἡ λ. ἦ ρ ω σ ἐκκληπτεῖα ἐνταῦθα ὑπὸ τὴν ἔννοιαν τοῦ χ ρ η σ τ ὁ ς (μακαρίτης, τεθνεώς).

Ἀ τ ε ι λ ι α ν ὁ ς, τὸ λατ. Atilianus ἐκ τοῦ Atilius.

27

Τμῆμα ἐπιταφίου ἐπιγραφῆς, ἀποτελούσης προφαγῶς ἠρωελεγειον, ἐπὶ τμήματος μαρμαρίνης πλακῶς, κεκομμένης ἀνωθεν, δεξιόθεν καὶ κάτωθεν, ὕψ. 0,30, πλ. 0,42 καὶ πᾶχ. 0,14 τοῦ μ. εὐρεθέντος ἐν Στάρα Ζαγόρα. Τὸ σωζόμενον τῆς ἐπιγραφῆς μέρος εἶναι πεντάστιχον.

*-νης.

Ἔργα τε Μουσάω<ο> <νο>

συμποσίων θ' ἀδιν<ο> ᾶν

αὐλοῖς καὶ φόρμιγ<ο>ξί

τερπόμενος λιπα<ο>ρῶς²⁾

28

Ἐπιγραφὴ δεκατετραστίχος ἐπιταφία, τετρομμένη καὶ κεκομμένη, δυσσυμπλήρωτος, ἐπὶ μαρμαρίνης πλακῶς ὕψ. 0,90, πλ. 0,45 καὶ πᾶχ. 0,30 τοῦ μ. εὐρεθείσης ἐν Στάρα Ζαγόρα. Ἡ πλάξ εἶναι κεκομμένη ἀμφοτέρωθεν καὶ ἐν τῶ μέσῳ ἔχει ὀπὴν ἐν σχήματι κύκλου διαμέτρου 0,26 τοῦ μ. Ἐνεκα τῆς κατασκευασθείσης ταύτης ὀπῆς πρὸς χοῆσιν τῆς πλακῶς δι' ἄλλην ἀνάγκην ἀπεκόπη πλείστον τῆς ἐπιγραφῆς μέρος. Ἐκ τῶν τελευταίων δύο στίχων συμπληρουμένων ὀπωσοῦν φαίνεται ὅτι ἡ ἐπιγραφὴ, ἥς ἡ γλῶσσα

1) S o c o l o w, Bull. der. K. russischen arch. Gesellschaft zu Petersburg, I, ἔτ. 1885.—R e i n a c h, Revue arch. ἔτ. 1886, τόμ. II, σελ. 88.—J i r e c e k - C o m p e r z, Arch. épigr. Mittheil., ἔτος 1886, σελ. 103, ἀρ. 1 καὶ σελ. 209.—D u m o n t - H o m o l l e, Mélanges, σελ. 354, ἀρ. 61.

2) D i m i t r o w, Bull. de l'inst. arch. Bulg. τόμ. VII, ἔτ. 1932—33, σελ. 296, ἀρ. 4.

ἐπική, ἀπετέλει ἠρωσελεγείον. Πιθανῶς ἀνάγεται εἰς τοὺς π. Χ. χρόνους.

«..... - εδα θειτ -ομεν <ἐν ἀκ>μῆ κοῦ-
 ρην..... -ει ποτνω..... Ἄσιος σπ..... <γ>ονήν.....
 <τ>εκῶν δὲ ἀφ..... -α ἦσπον..... Προκοννή<σου>.....
 >..... <σ>υνεξτελέ<σαι>..... >..... -ήσας..... -ην κομίσ<αι> :
 >..... -ε δέξιται ρ..... ἑοθεν..... <ἐ>μεῦ αὐτοῦ
 εὐόδοις καὶ δ..... πάντα..... -σας ψυχῆς τὸν δὲ πό-
 θον, <ᾠφρ' εἰς;> ἠλικίην μορφὴν δοίην γενόμεσθα.
 <Ἡμῶν : > λαϊνέους εἰκόνας ἐγγὺς ὄρα»¹⁾.

Ἐο Detschew νομίζει ὅτι τὸ ἐλεγείον ἀναφέρεται εἰς ἀδελφὸν καὶ ἀδελφὴν συνταφέντας ὑπὸ τοῦ πατρὸς τῶν Ἀσίου, ἀποίκου ἐκ τῆς Προκοννήσου. Ἐκ δὲ τοῦ τελευταίου στίχου καταφαίνεται ὅτι ἐπὶ τοῦ τάφου, παρ' ᾧ ἡ ἐπιγραφή, ἴσταντο οἱ λίθινοι ἀνδριάντες (λαϊνεοὶ εἰκόνας) τῶν συντεθαμμένων.

29

Ἐξάστιχος ἀναθηματικὴ ἐπιγραφή ἀποτελοῦσα δίστιχον ἠρωσελεγείον ἐπὶ μαρμαρίνου τετραπλεύρου βάθρου ἀπολίγοντος ἄνω εἰς ἐπιστήλιον ἕψ. 1,70, πλ. κάτω 0,79, ἄνω 0,75 καὶ πᾶχ. 0,61, ἐν δὲ τῷ μέσῳ πλ. 0,58 καὶ πᾶχ. 0,49, εὐρεθέντος ἐν Στάρα Ζαγόρα.

«<Ἄγα>θῆ Τύχη

<Τ>ὸν κρατερόν πτολέ<μ>οισι καὶ ἄτρομον <ἄ>σπιδιώτην
 <Ἄ>σπαρα χαλκείῃ <εἰ>κόνι τίσε πόλις»²⁾.

Τὸ ὄνομα Ἄ σ π α ρ εἶναι γνωστὸν ἐν τῇ Βυζαντιακῇ ἱστορίᾳ. Ἐφερεν αὐτὸ ὁ περιώνυμος πατρίκιος καὶ στρατηγός, ὁ υἱὸς τοῦ Ἀλλανοῦ στρατηγοῦ Ἀρδαβουρίου. Ὁ Ἄσπαρα ἔδρασεν ἐπὶ τῆς βασιλείας Θεοδοσίου τοῦ μικροῦ, Μαρριανοῦ καὶ Λέοντος ὡς στρατηγός καὶ πολιτικός³⁾, δολοφονηθεὶς τῷ 471 μετὰ τῶν υἱῶν του Ἀρδαβουρίου καὶ Πατριζίου⁴⁾. Ὁ ἐν χριστιανικῇ παλαιᾷ ἐκ Φλωρεντίας ἐπιγραφῆ φερόμενος Pl. Arda-

1) D e t s c h e w D. Ἐπετηρίς ἐθνικοῦ μουσείου Σοφίας, ἔτ. 1926—31, τόμ. V, σελ. 164, ἀρ. 10, Βουλγαριστί.

2) D u m o n t - H o m o l l e, Mélanges, σελ. 353, ἀριθ. 61.—K a z a r o w G. Antike Denkmäler aus Bulgarien, Bull. de l'inst. arch. Bulg. τόμ. IV, ἔτ. 1926—27, σελ. 89.—Γ. Π α π α δ ο π ο ὑ λ ο υ, «Πανδώρα» ἔτ. 1868, σελ. 458, ἀρ. 5 (μόνον ὁ πρῶτος στίχος).

3) Π ρ ο κ ο π ῖ ο υ, Βανδαλικὸς πόλεμος, I, 3. 4. 5. 6.

4) Σ. Ἀ ά μ ρ ο ῦ, ἱστορία τῆς Ἑλλάδος, τόμ. Γ', σελ. 461.

bur Aspar¹⁾ κατὰ πᾶσαν πιθανότητα εἶναι ὁ υἱὸς Ἄσπαρ. Ἐάν ἡ προκειμένη ἐπιγραφὴ ἀναφέρεται εἰς τὸν περιώνυμον στρατηγόν, τότε προέρχεται ἀπὸ τοῦ πέμπτου αἰῶνος.

Ὁ Κασαρωσὸς σχετίζει τὸ ὄνομα πρὸς τὰ Θουρκικά: Ο ὕ τ-ά σ π ι ο ς, Ἐσβένιος, A u t e s b i s, Ἀσβαμῖος. Ἄλλὰ διατι οὐχὶ πρὸς τὸ Λατινικὸν a s p e r ὄθεν ἄ σ π ρ ο ς;

30

Ἐπιγραφὴ τετράστιχος ἀναθηματικὴ ἐπὶ λίθῳ εὐρεθέντος ἐν Στάρα Ζαγόρα. Ἀπὸ τοῦ δευτέρου αἰῶνος ἢ τρίτου.

«Οὐλίπια Βολίωνος (ὑπέρ;) αὐτῆς καὶ (τοῦ) συμβίου Ἀνω<νεῖ>νου²⁾».

Τὰ ὀνόματα πάντα Λατινικά.

31

Ἐπιγραφὴ δίστιχος ἐπιταφία, κεκομμένη, εὐρεθεῖσα ἐν Στάρα Ζαγόρα. Ἀπὸ τῶν αὐτῶν χρόνων.

«... -μπου υἱὸς Κυρεῖνα Λιό<δ>ωρος ἥρωρ³⁾».

32

Δίστιχος ἐπιταφία πιθανῶς ἐπιγραφὴ, κεκομμένη, ἐπὶ μαρμαρίνης πλακῶς κεκομμένης δεξιόθεν ἕψ. 0,46, πλ. 0,25—0,35 καὶ πάχ. 0,07 τοῦ μ. εὐρεθείσης ἐν Στάρα Ζαγόρα. Ἐκ τοῦ τρίτου αἰῶνος.

«Λύφ(ήλιος) Δημοσθένης Δημοσθένο<υς...> γραμματεὺς καὶ πατήρ...»

Ἐπὶ τῆς ἀντιθέτου πλευρᾶς τῆς αὐτῆς πλακῶς ἢ χριστιανικὴ δίστιχος ἐπιγραφὴ:

«† ὙπερεκΥμ<ήθη> (sic) Δόμνη Διου...».

ἄριστερόθεν δὲ ταύτης ἢ δίστιχος ὡσαύτως:

1) D i e h l, inscr. Latinae Christ. I, 20, ἀρ. 67α'.

2) D u m o n t-H o m o l l e, Mélanges, σελ. 354, ἀρ. 61.

3) D o b r o u s k y, Arch. épigr. Mitth. τόμ. XVIII, ἔτ. 1895, σελ. 118, ἀρ. 34.—C a g n a t, inscr. Gr. I, σελ. 250, ἀρ. 763.

«Ἐπίπολις . . . , Ἐπιθυμήτου ὑπ<ερεκνυμήθη>»¹⁾.

Ἐπίπολις πιθανῶς ἐξηλληνισμένον τὸ Θρακικὸν ὄνομα Ἐπιήπορις.

33

Ἐπιγραφὴ ὀκτάστιχος ἀναθηματικῆ, εὐρεθεῖσα ἐν τῇ κώμῃ Καραδζαλή, νοτιοδυτικῶς τῆς Στάρα-Ζαγόρας. Ἀπὸ τοῦ δευτέρου αἰῶνος.

«Ἀγαθῆ Τύχη. Ο <ϛ>λ(πιον) Πόπ(ι)λιον <Ε>ὐκράτους ἀρ<χ> <ι>ε-
ρέα κατὰ δόγμα τῆς γλυκνυτάτης πατρίδος οἱ παῖδες αὐτοῦ. Εὐτυχῶς»²⁾.

34

Ἐπτάστιχον τμήμα ἀναθηματικῆς ἢ ὀδομετρικῆς ἐπιγραφῆς ἐπὶ ἐξ ἀβεστολίδου κεκομμένης στήλης ὕψ. 1,93, διαμέτρου κάτω 0,43 καὶ ἄνω 0,34 τοῦ μ. εὐρεθείσης ἐν τῇ κώμῃ Καλονγέροβον, περιφερείας Στάρα Ζαγόρας. Ἀπὸ τοῦ 238—244.

«<Ἀγαθῆ Τύχη. Αὐτοκράτορα Καίσαρ>α <Μ(ἄρζον) Ἀντώνιον Γορδιανόν>ν, <εὐτυχῆ, εὐσεβῆ, σε>β(αστὸν) <καὶ τὴν θεοφιλε>στάτην <Φ>ο<υρ>ίαν Σαβεινιανὴν Τρανκυλλεῖναν σύνβιον αὐτοῦ ἢ <λ>ανπροτάτη Τραϊανέων πόλις, ἡγεμονεύοντος Πονπωνίου Μαγιανοῦ πρεσβ(ευτοῦ) ἀντιστρατήγου. Εὐτυχῶς»³⁾.

35

Ἐπτάστιχον τμήμα ἀναθηματικῆς ἢ ὀδομετρικῆς ἐπιγραφῆς ἐπὶ μαρμαρίνης κεκομμένης στήλης ὕψ. 0,79 καὶ διαμέτρου 0,34 τοῦ μ. εὐρεθείσης ἐν τῇ κώμῃ Μουσάτσεβον, περιφερείας Στάρα Ζαγόρας. Εἶναι ἀντιγραφὴ πιστὴ τῆς προηγουμένης.

«<Ἀγαθῆ Τύχη. Αὐτοκράτορα Καίσαρα Μ(ἄρζον) Ἀντώνιον Γορδιανόν, εὐτυχῆ, εὐσεβῆ, σεβ(αστὸν) καὶ τὴν θεοφιλεστάτην Φουρί>αν Σαβι-

1) Dimitrow, Bull. de l'inst. arch. Bulg. τόμ. VI. ἔτ. 1930—31, σελ. 139 καὶ 137, ἀρ. 3.

2) Dumont-Homolle, Mélanges, σελ. 356, ἀρ. 61.—Cagnat, inser. Gr. I, σελ. 250, ἀρ. 761.

3) Dimitrow D. Bull. de l'inst. arch. Bulg. τόμ. VI. ἔτ. 1930—31 σελ. 301, ἀρ. 5.

ναν<ήν Τρανκυλλ>εΐναν, σεβ<αστήν>, σύν<βιον αὐ> τοῦ ἡ λαμπροτάτη Τρα<ϊανέω>ν πόλις, ἡ(γ)εμονεύοντος <τῆς Θρακῶ>ν ἐπαρχείας Πονπων(ί)ου Μαγ<ιανού> πρεσβ(ευτοῦ) Σε>β(αστοῦ) ἀντιστρ(α)τήγου. Εὐτυχῶς»¹).

36

Ἐκτάστιχον τμήμα ὁδομετρικῆς ἐπιγραφῆς ἐπὶ μαρμαρίνης κεκομμένης στήλης ὕψ. 0,97 καὶ διαμέτρου 0,36 τοῦ μ. εὐρεθείσης ἐν τῇ κώμῃ Καλουγέροβον, περιφερείας Στάρα Ζαγόρας. Ἐκ τοῦ 222—235.

«< Ἀγαθῆ Τύχη. Αὐτοκράτορι Καίσαρι Μ(άρκῳ) Αὐ(γούστῳ) Σευήρ(ῳ) Ἀλεξάνδρῳ, εὐτυχε>ῖ, <εὐσεβεῖ, σ>εβ(αστῶ) ἡ λ<α>νπροτά<τη> Θρ<ακῶν> Τραϊανέων <πόλι>ς, ἡγεμονεύον<τος> Ρουτειλλίου Πουδεν<τος> Κρισπίνου, πρεσ<β(ευτοῦ) Σ>εβ(αστοῦ) ἀντιστρα<τη>γον κ'»²).

37

Ἐπιγραφὴ ἑνδεκάστιχος ἀναθηματικὴ ἐπὶ μαρμαρίνου βάρθρου εὐρεθέντος περὶ τὴν Στάραν Ζαγόραν. Ἐκ τοῦ 235—238.

«Ἀγαθῆ Τύχη. Τὸν μέγιστον καὶ θειότατον καὶ θεοφιλέστατον Καίσαρα <Γ(άϊον) Ἰούλιον Οὐῆρον Μαξι>μείνον αὐτοκρ<ά>τορα, σεβ(αστόν), <Γερμαν>ικὸν μέγιστον, Δακικὸν μέγιστον, Σαρματικὸν μέγιστον <ἡ λαμπροτάτη> Τραϊανέων πό<λις>. Εὐτυχῶς»³).

38

Ἐπιγραφὴ ἑξάστιχος ἀναθηματικὴ εὐρεθεῖσα ἐν τῇ κώμῃ Σεϊμενλίῃ, περιφερείας Στάρα Ζαγόρας. Ἐκ τοῦ τρίτου—τετάρτου αἰῶνος.

«< . . . Ἀπόλλων>ι <θε>ῶ ἔπ<η>κόφ καὶ σω<σ>ιέ<ρ>γ<φ> Τράλις Δολίους ὁ καὶ Σκοπιάδης εὐξάμενος <τ>ὸ<ν> βωμὸν ἐκ τῶν ἰδίων κατ<ε>σκεύασεν»⁴).

Ἐ π ἡ κ ο ο ς καὶ σ ω σ ῖ ε ρ γ ο ς ἐπίθετα τοῦ Ἀπόλλωνος ἰδιο-

1) D i m i t r o w D. Αὐτόθι. σελ. 300, ἀρ. 4.

2) D i m i t r o w D. Αὐτόθι τόμ. VII, ἔτ. 1932—33, σελ. 303, ἀρ. 6.

3) Γ. Π α π α δ ο π ο ὕ λ ο υ, «Ἰανδώρα», ἔτ. 1865, σελ. 457, ἀριθ. 4.—D u m o n t - H o m o l l e, Mélanges, σελ. 351, ἀρ. 61.—C a g n a t, inscr. Gr. I, σελ. 248, ἀρ. 755.

4) J i r e c e k, Arch. épigr. Mitth. ἔτ. 1881, σελ. 449.—D u m o n t - H o m o l l e, Mélanges, σελ. 357, ἀρ. 61.

τητος σημαντικά. Ἐτερα αὐτοῦ ἀπαντῶσιν ἐν Θρακικαῖς ἐπιγραφαῖς τά: γενικός ἢ γενιακός, δεσπότης, ἰητρός, ἰσχυρός, πατρῷος, προγονικός, σωτήρ 1).

Δ ο λ ή ο υ ς εἶναι μᾶλλον πτώσεως ὀνομαστικῆς, τ. ἔ. τὸ Λατινικὸν D o l e u s μεταγραφὸν ἐλληνιστί. Τὸ Θρακικὸν ὄνομα εἶναι Δ ὀ λ η ς—ου. λατ. D o l e s—D o l e u s—D o l a n u s.

39

Ἐπιγραφή τετράστιχος ἀναθηματικὴ ἐπὶ τετραπλεύρου ἐξ ἄσβεστο-
λίθου βωμοῦ, κεκομμένου κάτωθι, ἕψ. 0,50, πλ. 0,43, πάχ. 0,81 τοῦ μ.
εὐρεθέντος ἐν τῇ κώμῃ Ἀβτζή-Δουβαντζά, νοτιῶς τῆς Στάρα Ζαγόρας.
Ἀπὸ τοῦ τρίτου αἰῶνος.

«Αὐρ(ἡλιος) Μουκιαν<ός> Μ(η)τ<οί:> τὸν βωμὸν εὐχῆς ἔνε-
κ<εν>»²⁾.

Ἄν ἡ συμπλήρωσις εἶναι ὀρθή, Μ ἡ τ η ο (θεῶν) ἦτο ἡ Κυβέλη.
Ἄλλως ὁ βωμὸς ἐστήθη ὡς ἐπιτάφιον μνημεῖον ἐπὶ τοῦ τάφου τῆς μη-
τρὸς τοῦ ἀναθέτου κατ' εὐχὴν.

40

Δίστιχος ἀναθηματικὴ ἐπιγραφή κάτωθι μαρμαρίνου ἀναγλύφου τοῦ
Θρακὸς ἱππέως ἕψ. 0,22, πλ. 0,30 καὶ πάχ. 0,02 τοῦ μ. κεκομμένου, εὐ-
ρεθέντος ἐν τῇ θέσει Μποϊτσομπουνιάρ, βορειοδυτικῶς τῆς Στάρα Ζαγόρας.
Ἀπὸ τοῦ δευτέρου—τρίτου αἰῶνος.

«Αὐλούζενις Δεσπούρεος, εὐχαριστήριον»³⁾.

Τὰ ὀνόματα Θρακικά. Δ ε ὀ σ π ο ρ ι ς, λατιν. Deospor καὶ Deoro-
ris καὶ κατὰ μετασχηματισμὸν Deoruis. Πιθανῶς ἀντὶ Diosporis κατ'
ἐπίδρασιν τοῦ φθόγγου e τοῦ Λατινικοῦ Deus.

1) K a z a r o w G. Thrakische Religion, ἐν τῇ Pauly-Wissowa Realenzy-
klopädie, λέξις Thrake παραφρ. 1935, σελ. 502.

2) J i r e e k, Arch. épigr. Mitth. τόμ. X, σελ. 104, ἀρ. 3.— K a l i n k a,
Denkmäler in Bulgarien, σελ. 140, ἀρ. 152.— D u m o n t-H o m o l l e, Mélan-
ges, σελ. 356. ἀρ. 61.

3) K o z o u c h a r o w A t h., Bull. de la soc. arch. Bulg. ἔτ. 1914, τόμ.
IV, σελ. 267.— K a z a r o w, Bull. de l'inst. arch. Bulg. ἔτ. 1923—24, σελ.
69, ἀρ. 1.

41

Ἐπιγραφή τετράστιχος ἀναθηματική, εὑρεθεῖσα ἐν τῇ κόμῃ Οὐμού-
ορρον δυτικῶς τῆς Στάρα Ζαγόρας ἐπὶ τῆς εἰς Φιλιππούπολιν ἀγούσης
ὁδοῦ. Ἀπὸ τοῦ τρίτου—τετάρτου αἰῶνος.

«< Ἀγ>αθῆ Τύχη. <Κ>ωμῆτε (sic) Ζυλουζηνῶ (sic) Ἀθρηλίφ
Μουκιανῶ Εἰουλιανῶ (sic) προητωριανῶ. Ἐλαβεν εὐχαριστήρια παρὰ
κωμητῶν»¹⁾.

42

Ἐπιγραφή ἐξάστιχος ἀναθηματική, εὑρεθεῖσα ἐν τῇ κόμῃ Κεσπε-
τλή, περιφερείας Στάρα-Ζαγόρας. Ἀπὸ τοῦ ἔτους 202.

«Ἀγαθῆ Τύ<χη>. Ἐπὶ αὐτοκράτορος Λ(ουκίου) Σεπτιμίου Σενη-
ρου <καὶ Μ(άρκου) Ἀθρηλίου Ἄντω>ρείνου Καίσαρος ὑπάτων, Διὶ Σε-
βαζίῳ Ἄρσε . . . ναόν (;) κατασκευασθέντα ἐπὶ βασιλέως Θε<ακῶν. . . .
καὶ ὕ<περ> τοῦ μακροῦ χ<ρό>νου διαφθαρέντ<α>²⁾.

Πρόκειται πιθανῶς περὶ ἐπισκευῆς ἢ ἀνακαινίσεως παλαιοῦ ναοῦ
κατασκευασθέντος ὑπὸ τινος τῶν Θερακῶν βασιλέως. Τελευταῖοι τῶν
Ὀδρουσῶν βασιλεῖς ἦσαν Κότες V καὶ Ροιμητάλας II καταλυθέντος τοῦ
βασιλείου αὐτῶν ὑπὸ τῶν Ρωμαίων τῷ 46 μ. X.

Ὁ Ζεὺς ταυτίζεται τῷ Σεβαζίῳ ἢ Σαβαζίῳ, Φρυγοπελασικῷ Θεῷ³⁾.

43

Ἐπιγραφή τετράστιχος ἀναθηματική, εὑρεθεῖσα ἐν τῇ κόμῃ Ναλ-
δούκιν παρὰ τῇ Στάρα Ζαγόρα. Ἀπὸ τοῦ 212—217.

«Ἀγαθῆ Τύχη. <Μη>τέρα κάστρων Ἰου(λίαν) Δόμναν Σεβ(αστήν)

1) Dobrousky, Sborník za narodno oumotvoreníe (= ἀνθολόγιον
πνευματικῆς ἐθνικῆς ἀναπτύξεως) τόμ. IV. ἔτ. 1899. σελ. 117, ἀρ. 24.—C a g n a t.
inscr. Gr. I, σελ. 244, ἀρ. 738.

2) Dobrousky, Arch. épigr. Mitth. τόμ. XVIII, ἔτ. 1895, σελ. 119, ἀρ.
36.—C a g n a t, inscr. Gr. I, σελ. 246, ἀρ. 744.

3) Περὶ τοῦ Σαβαζίου, ἴδε Μυρτ. Ἀποστολίδου, Περὶ τῆς
Θρησκείας τῶν Θερακῶν, «Θρακικά» τόμ. V, ἔτ. 1934, σελ. 50. Περὶ δὲ τῶν μυ-
στηρίων Σαβαζίων, Κ. Κουρτίδου, «Ἱστορία τῆς Θράκης», σελ.
278 κ. ἐξῆς.

ἡ πόλις ἐπὶ συ<ν>αρχίας Ἀ... Δημητρίου Ἀμφ(ι)ου. Εὐτυχῶς¹⁾.
Ἄ π φ ι ο ς = Ἄ π π ι ο ς.

Πρόκειται περὶ τῆς μητρὸς τοῦ αὐτοκράτορος Μάρκου Αὐρηλίου Σεβήρου Ἀντωνίνου, τοῦ ἐπικαλουμένου Καρακάλλα. Μητέρα κάστρων = mater castrorum²⁾.

44

Ἐπιγραφή δεκατρίστιχος ἀναθηματική, κεκομμένη ἐν τῇ ἀρχῇ ἐπὶ μαρμαρίνης πλακὸς κεκομμένης ἀνωθεν, ὕψ. 1,15, πλ. 0,77 καὶ πᾶχ. 0,25 τοῦ μ. εὐρεθείσης ἐν τῇ κώμῃ Ἀραμπάκιοι, νοτίως τῆς Στάρα Ζαγόρας. Ἀπὸ τοῦ 575—576.

ς <Φλ(αβίου) Ἰουστίνου> αἰωνί<ν> Α<ύγούστ>ου καὶ αὐτοκράτορος, ἔτους ἑνδεκάτου καὶ Φλαβίου Τιβερίου Κωνσταντίνου τοῦ εὐτυχεστάτου ἡμῶν Καίσαρος, ἔτους δευτέρου ἰνδ'ικτιῶνος) Θ', ἐπὶ Ἀρμάτου βιζαρίου Θράκης διὰ Χρυσάφιου ἐργολάβου³⁾.

Ἐτερος βιζάριος Θράκης μνημονεύεται ἐν ἐπιγραφῇ ὁ Σ ο λ ὀ μ ω ν⁴⁾.

45

Ἐπιγραφή δεκατετράστιχος ἀναθηματική, ἐπὶ τετραπλεύρου μαρμαρίνης πλακὸς ὕψ. 0,41, πλ. 0,53 καὶ πᾶχ. 0,07 τοῦ μ. εὐρεθείσης παρὰ τῇ κώμῃ Ἀσπαρούχοβον οὐ μακρὰν τῆς Στάρα Ζαγόρας. Ἀπὸ τοῦ 222—325.

«Αγαθῇ Τύχῃ. Θεῶ Δολιχηνῶ ὑπὲρ τῆς τοῦ κόσμου ἡμῶν ἀνικητοῦ καὶ ἑωνίου (sic) διαμονῆς καὶ νῆκης (sic) αὐτοκράτορι Καίσαρι Μάρκῳ Αὐρ(ηλίῳ) Σευήρῳ Ἀλεξάνδρῳ (sic), εὐσεβοῦς, εὐτυχοῦς, σεβαστοῦ καὶ Ἰουλί(α)ς Μαμαί(α)ς) σεβαστῆς καὶ ἰερῶ(ς) συνκλήτου καὶ δήμῳ (sic) Ρω-

1) F o u c a r t, Bull. corr. héll. ἔτ. 1882, σελ. 182, ἀρ. 4.—D u m o n t - H o m o l l e, Mélanges, σελ. 355, ἀρ. 61.—C a g n a t, inscr. Gr. I, σελ. 247, ἀρ. 751.

2) Πρβλ. Λατιν. ἐπιγρ. ἐν τῇ συλλογῇ ἐπιγρ. Φιλιππουπόλεως Μ υ ρ τ. Ἀ π ο σ τ ο λ ῖ δ ο υ ὑπ' ἀρ. 117, ἐν τοῖς «Θρακικοῖς» τόμ. στ', ἔτος 1935, σελ. 175.

3) J i r e c e k, Monats-ber. Berl. Acad. ἔτ. 1881, σελ. 445.—F o u c a r t, Bull. corr. héll. τόμ. VI, ἔτ. 1882, σελ. 185, ἀρ. 8.—D u m o n t - H o m o l l e, Mélanges, σελ. 355, ἀρ. 61.—K a l i n k a, Denkmäler in Bulgarien, σελ. 73, ἀρ. 81.

4) Μ υ ρ τ. Ἀ π ο σ τ ο λ ῖ δ ο υ, Συλλογῇ ἐπιγρ. Φιλιππουπόλεως, ἀρ. 16, «Θρακικά», τόμ. στ', σελ. 175 καὶ Ἀρχεῖον Θρακ. γλωσσ. Θησαυροῦ τόμ. Β' ἔτος 1935—36, ἡ τοῦ βικαρίου τῆς Θράκης Σολόμονος ἐπιγραφή.

μαίων καὶ ἱερῶν στρατευμάτων καὶ βουλῆς καὶ δήμου Αὐγούστης Τραϊανῆς Αὐρ(ήλιος) Σαβεῖνος Θεοφίλου Σῦρος ἱερεὺς καὶ (συνέμπορος τῆς Δακίας καὶ Αὐρ(ήλιος) Πρίμος Ἀστε(ι)ῶ τῶ καὶ Ἰουλίῳ (sic) ΒΛ τῆς Δακίας, Σεπτίμια Τορολίς Σουθίῳ (sic) [ἀναλαβὸν τὸν ν<αὸ>ν] ἀναλαβόντες τὸν ναὸν κατὰ τὸν νόμον καὶ δυσκαπλίαν τῆς ἱερο<σύνης> (sic). Εὐτυχῶς 1).

Σημειωτέα ἢ χοῆσις τῆς δοτικῆς ἐν τοῖς: α ὑ τ ο ρ ἄ τ ο ρ ι κτλ., δ ἡ μ ω, Ἀ σ τ ε ῖ ω κτλ. Σ ο υ θ ῖ ω ἀντὶ τῆς γενικῆς ὀφειλομένη εἰς τὴν ἀμάθειαν τοῦ λιθοξόου ἢ τὴν ἀγνοίαν τῆς γλώσσης παρὰ τοῦ συντάκτου τῆς ἐπιγραφῆς.

Δ ο λ ῖ χ η ν ὄ ς, τοπωνυμικὸν ἐπίθετον τοῦ Διὸς ἐκ τῆς πόλεως Δ ο λ ῖ χ η ²⁾ τῆς Κοιμιαγνηῆς ἐν Συρίᾳ³⁾, ἐξ ἧς προήρχοντο οἱ ἀφιερῶται (Jupiter Dolichenus).

Τ ο ρ ο λ ῖ ς ἢ, Τ ὄ ρ ο λ ο ς ὁ, ὀνόματα ἀπαντῶντα παρὰ τοῖς Θραξί, πρὸβ. Τ ὄ ρ υ λ λ ο ς ἐκ τοῦ τ ο ρ ὄ ς.

Σ ο ὑ θ ῖ ο ς, ὁ, καὶ Σ ο υ θ ῖ α ς, δωριστὶ ἀντὶ τοῦ Ξ ο υ θ ῖ α ς ἐκ τοῦ Ξ ο ὑ θ ο ς (=Ξανθός) ἢ Σ ο ὑ δ ῖ ο ς ἐκ τοῦ Λατινικοῦ s u d u m (=εὐδία), ἄρα εὐδῖος, καθάρειος.

ἀ ν α λ α β ὸ ν τ ὸ ν ν α ὄ ν: παρέλκει, χαραχθὲν ἐσφαλμένως ὑπὸ τοῦ λιθοξόου.

δ ι σ κ ι π λ ῖ ν ἄ —disciplina=ἔθος, τάξις.

46

Ἐπιγραφὴ τετραστίχος ἀναθηματικὴ, εὐρεθεῖσα ἐν τῇ κώμῃ Κασουριάν, δυτικῶς τῆς Στάρας Ζαγόρας ἐπὶ τῆς εἰς τὴν Φιλιππούπολιν ἀγούσης ὁδοῦ, ὅπου ὁ σταθμὸς Rapilum. Οἱ μὴ μνημονευόμενοι αὐτοκράτορες πιθανῶς εἶναι ὁ Σεπτίμιος Σεβῆρος καὶ ὁ υἱὸς του Καρακάλλας. Ἀπὸ τῶν ἀρχῶν τοῦ τρίτου αἰῶνος.

«Διὶ μεγίστῳ Δολιχηνῶ, ὑπὲρ σωτηρίας καὶ νείκης τῶν κυρίων αὐτοκρατόρων Κάστωρ καὶ Ἀκύλας καὶ Κάστωρ καὶ Πολυδεύκης κατὰ κέλευσιν τοῦ Θεοῦ οἱ ἱερεῖς ἀνέθηκαν»⁴⁾.

1) K a z a r o w G. Un nouveau monument relatif au culte du Dieu Dolichenus, Ἐπετηρ. Ἐθνικοῦ μουσείου Σοφίας, ἔτ. 1922—25, σελ. 120 κ. ἐξῆς.

2) Σ τ ε φ ἄ ν ο υ Β υ ζ α ν τ ῖ ο υ, ἐν τῇ λ.

3) Σ τ ρ ἄ β ω ν ο ς, Γεωγραφικά, XVI, 2, 3.

4) D o b r o u s k y, Šhorník, τόμ. IV, ἔτ. 1899, σελ. 63.—C a g n a t, inscr. Gr. I, σελ. 244, ἀρ. 737.

47

Ἐπιγραφή πεντάστιχος ἀναθηματικῆ, κεκοιμημένη καὶ τετοιμημένη, εὑρεθεῖσα ἐν τῇ κώμῃ Λαλιμπικῆ, περιφερείας Στάρα Ζαγόρας. Ἀπὸ τοῦ 193—211.

« < ἡγεμονεύοντος Στα > τειλίου Βαρθάρου, ὑπάτου ἀποδε-
 γμμένου < ἔ > πὶ συναρχίας Σεπτ < ιμ > ίου Ἀθρ < η(λίου) > Βύσ-
 σου»¹⁾.

Ὁ Σταταίλιος Βάρβαρος ἡγεμόνευσε τῆς ἐπαρχίας Θρακῆς ἐπὶ Σεπτι-
 μίου Σεβήρου, legatus Thraciae et Germaniae superioris²⁾.

48

Ἐπιγραφή ὀκτάστιχος ἐπιταφία, κεκοιμημένη ἀριστερόθεν, ἐπὶ μαρμα-
 ρίνης πλακὸς πλ. 0,62 καὶ ὑψ. νῦν 0,55 τοῦ μ. εὑρεθείσης παρὰ τῇ κώμῃ
 Κουριπέτι νοτίως τῆς Στάρα Ζαγόρας κατὰ τὴν Ῥωμαϊκὴν ὁδὸν τὴν ἀπὸ
 Πίζου εἰς Ἄρζον ἄγουσαν. Ἀποτελεῖ τετράστιχον ἠρωελεγειῶν. Ἀπὸ τοῦ
 δευτέρου—τρίτου αἰῶνος.

* Κοινὸν < ἔ > χ < εἰν π > ρὸς ἀδελφ < ῶ > ἐγὼ < τ > ἔλος ἔξ Ἰλίδου
 καὶ δῶρον τύμβου κοινὸν ἔχειν ἔλαχον*

< Ἰ > γνένοον δ' ἐκάλουν με, θανόντα δ' ἔθαψέ με μήτηρ
 Σεῖτις ἀδελφειῶ κοινὰ χαριζομένη»³⁾.

Ὁ Dumont συμπληροῖ ἀντὶ Ἰ ν γ έ ν ο ο ν (λατ. Ingenuus)— Π ε ρ-
 σ ί ν ο ο ν, ὁ δὲ Jirecek ἀντὶ τοῦ Σ ε ῖ τ ι ς τοῦ Dumont, ὅπερ φαί-
 νεται ἡμῖν προσφυέστερον τῷ μέτρῳ, Σ ε ῖ τ η. Τὰ ὀνόματα Σ ῖ τ α ς,
 Σ ῖ τ η, Σ ῖ τ ι ς, λατιν. Sit a ἀπαντῶσι παρὰ τοῖς Θραζῖ· προβλ. καὶ
 τὰ σύνθετα: Σ ῖ τ ἄ λ κ η ς, Σ ε ῖ τ ῖ ζ ε ν ι ς, Σ ε ῖ τ ι κ έ ν θ η ς, Σ ε ῖ-
 τ α ο ὔ ε ν ι ς.

1) Dobronsky, Arch. épigr. Mittheil. τόμ. XVIII, ἔτ. 1895, σελ. 118, ἀρ. 35.—Cagnat, inser. Gr. I, σελ. 247, ἀρ. 747.

2) Liebenam, Die Legaten, σελ. 394, ἀρ. 23 καὶ σελ. 220.

3) Jirecek, Monatsber. Berl. Akad. ἔτ. 1881, σελ. 448.—Dumont-Homolle, Mélanges, σελ. 356, ἀρ. 61.—H. και K. Skorpil, Arch. épigr. Mittheil. τόμ. XV, σελ. 109, ἀρ. 64.—Kalinak, Denkmäler in Bulgarien, σελ. 269, ἀρ. 340.

Ἐννεσίστιχος ἀναθηματικὴ ἐπιγραφή ἐπὶ μαρμαρίνης κυλινδροειδοῦς στήλης ὕψ. 0,68 καὶ διαμέτρου 0,25 τοῦ μ. εὐρεθείσης ἐν τῇ κώμῃ Κρηνὴ παρὰ τῇ πόλει Καζανλικίῳ περιφερείας Στάρα Ζαγόρας. Ἀπὸ τοῦ δευτέρου ἢ τρίτου αἰῶνος.

«Ἀπόλ<λων>ι πατρώφ Δορταζηνῶ Μ(ἄρκος) Αὐθ(ἡλιος) Βειβιανός, ἱππεὺς Ρωμαίων καὶ (sic) Μ(ἄρκος) Αὐθ(ἡλιος) Μουκιανός, οἱ Ρουσί<κ>ου (παῖδες) φιλαδελφ<ίας> χαριστήριον»¹⁾.

Ὁ Καζατοφ συμπληροῦ φιλάδελφ<οι> καὶ παραλείπει τὸ παίδες, ὅπερ δηλοῦται ἐν τῇ ἐπιγραφῇ διὰ τοῦ σημείου τῆς παραλείψεως S.

Ἐπιγραφή δεκάστιχος ἀναθηματικὴ ἐπὶ ἐξ ἄσβεστολίθου βύθρου ἀνδριάντος ὕψ. 1,76, πλ. 0,55 καὶ πᾶχ. 0,53 τοῦ μ. εὐρεθέντος ἐπὶ τοῦ Αἴμου παρὰ τῇ ὁδῷ τῇ ἀγούσῃ ἀπὸ Τραϊνῆς Αὐγούστης εἰς τὴν κάτω Μοισίαν (Moesia inferior) ἐν ᾧ τόπῳ ἔκειτο τὸ ἀρχαῖον ἐμπόριον Δισκοδοουράτεραι, ἀποικία τῶν Τραϊανέων. Ἀπὸ τοῦ 175.

«Ἀγαθῇ Τύχῃ. Μᾶρκον Αὐθῆλιον Ἀντωνεῖνον, αὐτοκράτορα, Γερμανικόν, Σαρματικόν, Μηδικόν, Παρθικόν ἢ πόλις ἢ Τραϊανέων τὸν αὐτῆς κτίστην ἐν τῷ ἐμπορίῳ ἐν Δισκοδοουράτεραις, ἡγεμονεύοντος τῆς ἐπαρχίας»²⁾.

Ὁ Detschew ὑπολαμβάνει τὸ τοπωνύμιον Δισκοδοουράτεραι καθαρῶς Θρακικόν καὶ ἐτυμολογεῖ τὸ Δισκο ἐκ τοῦ dvis-ko=διπλοῦς (ὡς τὸ Λατινικὸν bini ἐκ τοῦ dvis-no), παραβάλλει τὸ δουρότεραι πρὸς τὸ Θρακικὸν Δουρόστορονο=ἰσχυρὸν φρούριον, ἐξισοῖ τὸ τεραῖ πρὸς τὸ derv-o (βουλγαριστὶ ξύλον)=ἰσχυρὸς καὶ τὸ Θρακικὸν Δάλα-Τάραβ ἐκ τοῦ Dala-darva καὶ κατὰ ταῦτα

1) Μυρτίλου Ἀποστολίδου, Ἐπιγραφαί, «Θρακικά», τόμ. Β, ἔτ. 1929, σελ. 11, ἀρ. 1.—Καζατοφ G. Antike Denkmäler aus Bulgarien Bull. de l'inst. arch. Bulg. τόμ. II, ἔτ. 1923—24, σελ. 80.

2) Velkova Ivan, Antike Denkmäler aus Bulgarien, Ἐπετηρὶς Ἐθν. μουσείου Σοφίας, ἔτος 1922—25, σελ. 129, ἀρ. 1.

ἐρμηνεύει τὸ Δισκοδοουρότεραι—Δισκοδουράτεραι ὡς ἔγγιστα «διπλοῦν ἢ δις ἰσχυρὸν φρούριον»¹⁾.

Καθ' ἡμᾶς ἡ λ. εἶναι Ἑλληνική, ὥσπερ καὶ οἱ ἀποικίσαντες τὸ ἐμπόριον τότε Τραιανεῖς ἦσαν Ἑλληνες ἢ ἐλληνίζοντες. Ἐτυμολογεῖται δὲ τὸ Δισκοδοουράτεραι ἐκ τοῦ δίσκος+δουράτειος (ξύλινος, ἐκ τοῦ δοῦρα—δούρατα Ἰωνιστὶ ἀντὶ δόρατα—δόρυ=ξύλον). Γ. ἔ. ἐκ τοῦ δίσκοι δουράτειοι (γράφεται δουράτειοι καὶ δουράτιοι)—ξύλινοι δίσκοι, ὅπερ ἐλέγετο κατὰ μετωνυμίαν διὰ τὸ μέρος κατ' ἀρχάς, ἐν ᾧ περιείχοντο οὗτοι ἢ κατασκευάζοντο, ἐσηματίσθη τὸ παράθετον ἐπίθετον δισκοδοουράτειος, ἐξ οὗ τὸ πλησμονῆς σημαντικὸν δισκοδοουράτερος καὶ τὸ ὄνομα τοῦ συνοικισμοῦ Δισκοδοουράτεραι (πρβλ. Πλαταιαί, Θεσπιαί, Πρασιαί κτλ.) τ. ἔ. τόπος, ἐν ᾧ κατασκευάζονται δίσκοι δουράτειοι, δηλ. ξύλινοι δίσκοι ἢ τόπος πλήρης ξυλίνων δίσκων²⁾. Σημειωτέον δὲ ὅτι καὶ νῦν κατὰ τὰ μέρη ἐκεῖνα ἐπὶ τοῦ Αἴμου κατασκευάζονται ξύλινα ἀγγεῖα.

51

Ἐπιγραφή ὀκτάστιχος ἀναθηματικὴ ἐπὶ ἐξ ἀσβεστολίθου βάρθρου, κεκομμένου ἄνωθι, ὕψ. 1,24, πλ. 0,58, πᾶχ. 0,58 τοῦ μ. Ἐκ τοῦ αὐτοῦ τόπου. Ἀπὸ τοῦ 195.

«< Ἀγαθῇ Τύχῃ, Λ(ούκιον) Σεπτίμιον Σεουήρον αὐτοκράτορα > Ἀραβικόν, Ἀδιαβηνικόν ἢ βουλή καὶ ὁ δῆμος Τραιανέων (τόν) αὐτῆς κτίστην ἐν τῷ ἐμπορίῳ αὐτῆς Δισκοδοουράταις, ἡγεμονεύοντος τῆς Θρακῶν ἐπαρχείας Καίωνα Λάργου, ἐπιμελουμένου Οὐλ(πίου) Ἀγησάνδρου»³⁾.

52

Ἐπιγραφή δεκάστιχος ἀναθηματικὴ ἢ ὀδομετρικὴ ἐπὶ ἐξ ἀσβεστολίθου βάρθρου ἀνδριάντος ὕψ. 1,47, πλ. 0,65 καὶ πᾶχ. 0,53 τοῦ μ. Ἐκ τοῦ αὐτοῦ τόπου. Ἀπὸ τοῦ 235—238.

«Ἀγαθῇ Τύχῃ, < ῥὸν μέγιστον καὶ θεϊότατον Καίσαρα Ἰούλιον Οὐ-

1) Αὐτόθι κατ' ἀναζοίνωσιν τοῦ Welkow.

2) Ἴδε Μυρτ. Ἀποστολίδου, Περὶ τῆς γλώσσης τῶν Θρακῶν, σελ. 189, σημ. 6, «Θρακικά», τόμ. Γ'. ἔτ. 1932.

3) Υ e l c o w I v a n, αὐτόθι, σελ. 130, ἀφ. 2.

ἦρον Μάξιμον (;>, αὐτοκράτορα, εὐσεβῆ, εὐτυχῆ, σεβ(αστόν) ἢ βουλ(ή) καὶ ὁ δῆμ(ος) τῆς Τρο<α>ίνεων τὸν αὐτῆς κτίστην ἐν τῷ ἐμπορίῳ αὐτῆς Δισκοδουρατέραις, ὑπατεύοντος τῆς Θρακῶν ἐπαρχίας Τ(ίτου) Κλοδίου Σατουρνείνου, ἐπικαλουμένου Νουμερίου Σκέλητος. Εὐτυχῶς β' 1).

Οὕτω συμπληροῖ ὁ Velkow. Ἄλλ' ὁ Τ. Κλόδιος Σατουρνείνος ἡγεμόνευσε τῆς ἐπαρχίας Θράκης κατ' ἄλλην ἐπιγραφὴν 2) ἐπὶ Ἀλεξάνδρου Σεβήρου (222—235).

53

Ἐπιγραφὴ ἐπτάστιχος ἀναθηματικὴ ἐπὶ ἐξ ἀσβεστολίθου βάθρου ἀνδριάντος ὕψ. 1,45, πλ. 0,56 καὶ πλάχ. 0,51 τοῦ μ. Ἐκ τοῦ αὐτοῦ τόπου. Ἀπὸ τοῦ 210—217.

«Ἀγαθῆ Τύχη. <Ἰουλίαν Σεβαστήν, μητέρα;> κάστρων. (ἢ) βουλῆ καὶ ὁ δῆμος τῆς Τραϊανέων τὸν αὐτῆς κτίστην ἐν τῷ ἐμπορίῳ αὐτῆς Δισκοδουρατέρες (sic), ἡγεμονεύοντος τῆς Θρακῶν ἐπαρχίας Κορσενίου Μαρκέλλου» 3).

Ὁ Κορσένιος Μάρκελλος τὸ πρῶτον ἀπαντᾷ ἐν ἐπιγραφῇ ὡς ἡγεμονεύσας τῆς ἐπαρχίας Θράκης. Ἡ συμπλήρωσις ἐγένετο διὰ τοῦ ὀνόματος τῆς αὐτοκρατείας Ἰουλίαις (Δόμνης), μητρὸς τοῦ Καρακάλλα, διότι αὕτη προσαγορεύεται ἐν ἑτέραις ἐπιγραφαῖς τῆς αὐτῆς ἐπαρχίας μ ἡ τ η ρ κ ά σ τ ρ ω 4).

54

Ἐπιγραφὴ ἐνδεκάστιχος ἀναθηματικὴ ἐπὶ ἐξ ἀσβεστολίθου βάθρου ἀνδριάντος, τετραυμένου κάτωθεν, νῦν ὕψ. 1,32, πλ. 0,48 καὶ πλάχ. 0,48 τοῦ μ. Ἐκ τοῦ αὐτοῦ τόπου. Ἀπὸ τοῦ 222—235.

«Ἀγαθῆ Τύχη. Αὐτοκράτορα Καίσαρα Μ(ἄρκον Αἰὸ(ῆλιον) Σεουήρον Ἀλέξανδρον, εὐσεβῆ, σεβαστόν, θεοῦ Ἀ<ντωνείνου> υἱόν, θεοῦ <Σεουήρου ἕγγονον> ἢ βουλῆ καὶ δῆμος Τραϊανέων πόλεως ἀνέστησεν, ἐπιμελουμένου Αἰὸ(ῆλιου) Δινδίνιδος, πρώτου ἄρχοντος» 5).

Ὡς γνωστὸν ὁ Σεπτίμιος Σεβήρος εἶχε σύζυγον τὴν Ἰουλίαν Δό-

1) V e l c o w I v a n, αὐτόθι σελ. 131, ἀρ. 3.

2) C a g n a t. inscr. Gr. I, ἀρ. 559.

3) V e l k o w I v a n, αὐτόθι, σελ. 133, ἀρ. 4.

4) Πρβλ. ἀνωτέρω ἐπιγρ. ὑπ' ἀρ. 43 καὶ σημ. 2.

5) V e l k o w I v a n, αὐτόθι, σελ. 134, ἀρ. 5.

μναν, μητέρα τοῦ Καρακάλλα. Ὁ Βασιανὸς ὁ ἐπικαλούμενος Ἡλιογάβαλος, ἦτο υἱὸς τῆς Σοαιμίδος, πρεσβυτέρας θυγατρὸς τῆς Μαίσης, ἀδελφῆς τῆς Δόμνης, φερόμενος ὡς υἱὸς τοῦ Καρακάλλα καὶ ἔγγονος τοῦ Σεπτιμίου Σεβήρου. Ὁ δὲ Ἀλεξιανὸς ἢ Ἀλέξανδρος ἦτο υἱὸς τῆς Μαμαΐας νεωτέρας ἀδελφῆς τῆς Σοαιμίδος, ἄρα ἐξάδελφος ἐκ μητρὸς τοῦ Ἡλιογαβάλου. Συνῆρξε δὲ τῷ Ἡλιογαβάλῳ τῷ 222 καὶ φονευθέντος αὐτοῦ ἐγένετο διάδοχος. Ἐν τοῖς νομίσμασιν ὁ μὲν Καρακάλλας καλεῖται Μ. Α Ὑ Ρ. Σ Ε Π Τ Ι. Ἀ ν τ ω ν ε ἰ ν ο ς, ὁ Ἡλιογάβαλος Μ. Α Ὑ Ρ. Ἀ ν τ ω ν ε ἰ ν ο ς, ὁ δὲ Ἀλέξανδρος Σεβήρος ἐν ἐπιγραφαῖς Μ. Α Ὑ Ρ. Σ Ε Β Ἠ Ρ Ο ς Ἀ λ ἔ ξ α ν δ ρ ο ς. Κατὰ ταῦτα ἐν τῇ προκειμένῃ ἐπιγραφῇ, ἐπειδὴ πρόκειται περὶ υἱοῦ τοῦ Ἀντωνεῖνου (Καρακάλλα) καὶ ἐγγόνου τοῦ Σεβήρου (Σεπτιμίου), τοιοῦτος ἐφέρετο ὁ Ἡλιογάβαλος καὶ οὐχὶ ὁ ἐξάδελφός του καὶ διάδοχος Ἀλέξανδρος. Ὅθεν ὁ συλλογεὺς νομίζει ὅτι ἡ συμπλήρωσις κακῶς ἔχει καὶ δεόν νὰ διορθωθῇ εἰς «Μ[(ἄρκον) Αὐρήλιον Ἀντωνεῖνον κτλ. θεοῦ Ἀ<ντωνεῖνου> υἱόν, θεοῦ <Σεουήρου ἔγγονον>». Ἀπὸ τοῦ 218—222.

55

Ἐπιγραφὴ ἀναθηματικὴ δίστιχος, κεκομμένη, ἐπὶ τμήματος ἀσβεστολίθου μήκους καὶ πλ. 0,15 τοῦ μ. Ἐκ τοῦ αὐτοῦ τόπου καὶ τῶν αὐτῶν χρόνων.

«... ὁ δῆμος τῆς Τ<ραϊανέων... ἔ>ν ἐμπορίῳ Δ<ισκοδουρατέραις...> 1).

56

Ἐπιγραφὴ ὀκτάστιχος ὀδομετρικὴ, κεκομμένη καὶ τετροιμμένη ἐπὶ ἐκ γρανίτου στήλης, ὕψ. 1,08, περιφερείας 1,26 τοῦ μ. εὐρεθείσης ἐν Ἀκμπούνῳ ἐπαρχίας Ἰστροπὴν περιφερείας Στάρα Ζαγόρας. Ἀπὸ τοῦ 218—222.

«Ἀγαθῇ Τύχῃ. Αὐτοκράτο(ρι) Καίσαρι Μ(ά)ρ(κῳ) Αὐρηλίῳ <Ἀντωνεῖνῳ> θεοῦ Ἀ<ντωνεῖ>νου υἱῷ, θεοῦ Σευή<ρ>ου ἐγγόνῳ ἢ Τραϊανέων πόλις μείλιον ἡγ(εμονευόντος) τῆς Θρα(κῶν) ἐπαρχίας Πρωσίου Ρουφείνου 2).

1) V e l k o w I v a n, αὐτόθι, σελ. 136, ἀρ. 6.

2) H. x a i K. S c o r p i l, Arch. épigr. Mittheil, τόμ. XV, σελ. 108, ἀρ. 63. — K a l i n k a. Denkmäler in Bulgarien, σελ. 47, ἀρ. 43.— C a g n a t, inscr. Gr. I, σελ. 218, ἀρ. 753.

Ἡ συμπλήρωσις <Ἄ ν τ ω ν ε ἰ ν ω> εἶναι τοῦ συλλογέως, διότι πρόκειται περὶ τοῦ Ἠλιογαβάλου). Ἄλλως τε ὁ ἡγεμονεύων τῆς ἐπαρχίας Θρακίης L. Prosius Rufinus διετέλεσε τοιοῦτος ἐπὶ Ἠλιογαβάλου κατ' ἄλλας ἐπιγραφάς. Οἱ ἀδελφοὶ Skorpil, οἱ δημοσιεύσαντες πρῶτοι τὴν ἐπιγραφὴν, συνεπλήρωσαν <Σ ε υ ἰ ρ ω Ἄ λ ε ξ ἄ ν δ ρ ω> καὶ τὴν συμπλήρωσιν ταύτην παρεδέξαντο ὅ τε Kalinka καὶ ὁ Cagnat, ἀνάγοντες τὴν ἐπιγραφὴν εἰς τοὺς χρόνους τοῦ Ἀλεξάνδρου Σεβήρου (222—235). Εἶναι γνωστὸν ὅτι ἡ πρὸς μητρὸς θεία τοῦ Καρακάλλα Μαῖσα καὶ αἱ δύο αὐτῆς θυγατέρες Σοαμίς καὶ Μαμμαία, αἵτινες ἔζων ἐν Συρία, προσοικειωσάμεναι τὸ πλεῖστον τοῦ στρατοῦ διὰ τοῦ ἀπίουρων πλοῦτου δὲν ἠσχύνθησαν νὰ διαδώσωσιν ὅτι ὁ υἱὸς τῆς Σοαμίδος Βασσιανὸς ὁ ἐπιλεγόμενος Ἡλιογάβαλος, ἄτε ἱερατεύων ἕως τότε εἰς τὸν ἐν Ἑμέση καὶν τοῦ Ἡλίου, ἦτο υἱὸς τοῦ Καρακάλλα, ὃν καὶ ἐπέτυχον ν' ἀναγορεύσωσιν αὐτοκράτορα, ὡς νόμιμον διάδοχον. Οὕτω μόνος ὁ Ἠλιογάβαλος ἐφέρετο υἱὸς τοῦ Καρακάλλα καὶ ἕγγονος τοῦ Σεβήρου.

57

Ἐπιγραφὴ δεκατρίστιχος ἀναθηματικὴ ἢ ὁδομετρικὴ ἐπὶ στήλης ἐκ λευκοῦ καὶ εὐτριποτάτου ἄσβεστολίθου, ἕψ. 0,90, περιφερείας 1,15 τοῦ μ. εὐρεθείσης ἐν τῷ αὐτῷ τόπῳ. Ἀπὸ τοῦ 244—249.

Ἄγα<θῆ Τύχ>η. Ὑπὲρ νείκ<ης> κ<αὶ αἰ>ωνίου δι<αμ>ονῆς τοῦ θε<ο>τ<ά>του αὐτο<κράτ>ορ<ος> Κ<αίσαρο>ς Μ<αρκου> Ἰουλί<ου Φ>ιλίππου, <εὐτυχ>οῦς, εὐσεβ<οῦς,σεβ>ασ<του> κ<αὶ τῆς θ>εοφιλεσ<τάτης> Αὐγούσ<της Μα>ρκίας Ὀτακ<ιλίας> Σευή<ρας, ἡγ>εμονεύο<ντος τ>ῆς Θρακῶν ἐπαρχίας Σέ<ξ>του Φ<ουρνίου Που<βλ>ιανοῦ, πρε<σβευτοῦ> Σεβ<αστοῦ> ἀντιστρατήγου ἠ λα<μπροτά>τη Τραϊανέων πόλις. <Εὐ>τυχῶς»³⁾.

Ὁ Cagnat ἀναγινώσκει καὶ ἀποκαθιστᾷ «<Ο>ὕν<ί>ου Φ<αβ>ιανοῦ πρεσβευτοῦ κτλ.».

Ἐπειδὴ ὁ δμώνυμος τοῦ αὐτοκράτορος υἱὸς ἐγένετο συναίγουστος

1) Ἴδε ἀνωτέρω τὴν ὑπ' ἀρ. 54 ἐπιγραφὴν.

2) Ἴδε Dobronsky, Sbornik, ἔτ. 1900, σελ. 103.— Liebenam, Die Legaten, σελ. 395, ἀρ. 27.— Dumont-Homolle, Mélanges, σελ. 314.

3) H. καὶ K. Skorpil. Arch. épigr. Mittheil. τόμ. XV. σελ. 108, ἀρ. 62.— Cagnat, Revue archéol. ἔτ. 1892, τόμ. XIX, σελ. 294, ἀρ. 10.— Kalinka, Denkmäler in Bulgarien, σελ. 62, ἀρ. 64.— Cagnat. inscr. Gr. I, σελ. 249, ἀρ. 757.

ἀπὸ τοῦ 246—7 καὶ δὲν μνημονεύεται ἐν τῇ ἐπιγραφῇ, ἐνδέχεται αὕτη νὰ εἶναι προγενεστέρα τοῦ 246.

58

Ἐπιγραφὴ δωδεκάστιχος ὁδομετρικὴ ἐπὶ στήλης ἐρυθρόχρου ὕψ. 0,98 καὶ διαμέτρου 0,42 τοῦ μ. εὐρεθείσης παρὰ τῷ Τσιρπὰν περιφερείας Στάρα Ζαγόρας. Ἀπὸ τοῦ 198—210.

«Ἀγαθῇ Τύχη. Αὐτοκράτορι Λ(ουκίῳ) Σεπτιμίῳ Σεουήρῳ Περίνακι, Ἀραβικῷ, Ἀδιαβηνικῷ, Παρθικῷ, μεγίστῳ καὶ (sic) Μ(άρκῳ) Αὐρηλίῳ Ἀντωνείνῳ σεβ(αστοῖς) καὶ (sic) Πουπλίῳ Σεπτιμίῳ Γέττῳ καί σ<α>ρῳ ἡ Τραϊανέων πόλις (τὸ) μείλιον ημ' ἡγεμονεύοντος τῆς ἐπαρχείας Γ(αίου) Καικίνα Λάργου, πρεσβ(ευτοῦ) Σεβ(αστῶν) ἀντιστρατήγου»¹).

Τὸ μείλιον ημ' ἀντὶ ἡ' (18ον).

Τὸ ἐν ταῖς ἐνικαῖς δοτικαῖς προσγεγραμμένον I, ὅπερ ἡμεῖς πανταχοῦ ὑπογράφομεν, σπανίως ἀπαντᾷ καὶ συνήθως ἐν τῷ Ἀ γ α θ ἡ μ Τύ χ η μ.

59

Δίστιχος ἐπιταφία ἐπιγραφὴ ἐπὶ μαρμαρίνης στήλης ὕψ. 0,22, πλ. 0,18 καὶ πᾶχ. 0,12 τοῦ μ. εὐρεθείσης ἐν τῇ κώμῃ Σνεδινένια περιφερείας Τσιρπὰν-Στάρα Ζαγόρας. Προέρχεται ἀπὸ τοῦ τρίτου π. Χ. αἰῶνος.

«Διότιμος Σώζιος»²).

Σῶζις καὶ Σῶσις καὶ Σωσίας Ἑλληνικὰ ὀνόματα.

60

Μονόστιχος ἐπιγραφὴ ἀναθηματικὴ (;), κεκομμένη ἐπὶ μαρμαρίνου τμήματος θριγκοῦ ὕψ. 0,25, πλ. 0,48 καὶ πᾶχ. 0,22 τοῦ μ. εὐρεθέντος ἐν τῇ κώμῃ Συρασμαῖλ περιφερείας Τσιρπὰν-Στάρα Ζαγόρας. Ἀπὸ τοῦ πρώτου π. Χ. αἰῶνος, ἂν ἀναφέρηται εἰς τὸν Ῥωμαῖον στρατηγὸν Λικίνιον Κράσσον.

1) D o b r o u s k y, Sbornik, τόμ. XVI, σελ. 99, ἀρ. 2.— S e u r e, Bull. de corr. héll. τόμ. XXII, ἔτ. 1898, σελ. 522, ἀρ. 12.— C a g n a t-B e s n i e r, Revue archéol. τόμ. XXXVI, σελ. 367, ἀρ. 19.— K a l i n k a, Denkmäler in Bulgarien, σελ. 28, ἀρ. 33.— C a g n a t, inscr. Gr. I, σελ. 245, ἀρ. 741.

2) V e l c o w I y a n, Bull. de l'inst. arch. Bulg. τόμ. IV, ἔτ. 1926—27, σελ. 317.

« <Λικιν>ίω Κράσσω Φ<ρονγι »¹⁾).

61

Ἐπιγραφὴ δεκαεξάστιχος πιθανῶς ἐπιταφία, κεκοιμένη ἐν τέλει, ἐπὶ ἐξ ἄσβεστολίθου στήλης ὕψ. 1,66, πλ. 0,35—0,50 καὶ πάχ. 0,40 τοῦ μ. εὐρεθείσης ἐν τῇ κώμῃ Καραουριαν (σταθμὸς Ranilum) περιφερείας Τσιρπάν-Στάρα Ζαγόρας. Ἀπὸ τοῦ τρίτου αἰῶνος.

« Ἀὐθ(ήλιος) Μουζια<ν>ὸς Δίνεος σκετεὺ<ς> > Κελληγὸς κέ (sic) ἢ σύμβιος αὐτο<ῦ> Δό »²⁾).

62

Ἐπιγραφὴ τριστιχος ἀναθηματικὴ ἐπὶ τμήματος μαρμαρίνου τετραπλεύρου βωμοῦ, ἔχοντος ἀναγλύφους παραστάσεις καθ' ὅλας τὰς πλευράς του ὕψ. 0,64, πλ. 0,39 καὶ πάχ. 0,60. Ἐκ τοῦ αὐτοῦ τύπου καὶ χρόνου.

« Ἀὐθ(ήλιος) Ἀρίστενέτο<ν> (sic) ἀρχιμύστης ἐκ τῶν ἰδίων τῆς π<όλεως : > »³⁾).

ἀ ρ χ ι μ ὕ σ τ η ς = ὁ πρῶτος, κορυφαῖος τῶν μυστῶν θρησκευτικοῦ τινος θιάσου.

63

Ἐπιγραφὴ ὀκτάστιχος ὀροθετικὴ ἐπὶ ἐξ ἄσβεστολίθου πλακῶς κεκοιμένης ἀνωθεν, δεξιόθεν καὶ ἀριστερόθεν, ὕψ. 0,37, πλ. 0,27 καὶ πάχ. 0,10 τοῦ μ. εὐρεθείσης ἐν τῇ κώμῃ Ὀριζοβον περιφερείας Τσιρπάν-Στάρα Ζαγόρας. Ἀπὸ τοῦ αὐτοῦ χρόνου.

« Δεκτηνίας Κοδιέου (;) κώμης τῆ<ς> > Κοκελωνέ<ων> τοὺς ἕρους τεθείζαμεν »⁴⁾).

1) K a l i n k a, Denkmäler in Bulgarien, σελ. 335, ἀρ. 434.

2) D o b r o u s k y, Arch. épigr. Mitth. τόμ. XVIII, σελ. 116, ἀρ. 29 καὶ Sbornik, τόμ. XII, σελ. 333, ἀρ. 22.— K a l i n k a, Denkmäler in Bulg. σελ. 250, ἀρ. 314.

3) K a z a r o w G. Bull. de la société arch. Bulg. ἔτ. 1915, τόμ. V, σελ. 1, ἀρ. 1.

4) K a z a r o w G. Bull. de l'inst. arch. Bulg. τόμ. II, ἔτ. 1923—24, σελ. 74.

Τετράστιχος ἀναθηματικὴ ἐπιγραφὴ κάτωθεν μαρμαρίνου ἀναγλύφου τοῦ Θρακοῦς ἱππέως, τεθραυσμένοι, ἴψ. 0,37, πλ. 0,42 καὶ πλάχ. 0,06 τοῦ μ. εὐρεθέντος ἐν τῇ περιφερείᾳ Τσιρπάν-Στάρα Ζαγόρας. Ἀπὸ τῶν αὐτῶν χρόνων.

«Ἀγαθῆ <Τύχη>. . . Πρόκλος ἐπικτηνεΐτης σὺν Εὐτυχιανῶ κολλήγα ἐπικρόφ Θεῶ ἦρω[τ]ι Κελλῶν εὐχὴν ἐποιήσαμεν ὑπὲρ τῆς ἐνθῆ-κ<ης κ>αὶ αὐτῶν ἐλπίδος»¹⁾. Ὁ Velkow ἐσφαλιμένως συμπληροῖ Κ ἐ λ λ ω ν (ι).

ἐ π ι κ τ η ν ἰ τ η ς, λατιν. jumentarius=ὁ ἐπὶ τῶν κτηνῶν καὶ ὑποζυγίων ὄν, κτηνοτρόφος.

κ ο λ λ ἦ γ α ς, λατιν. collega=συνάδελφος, ἑταῖρος.

ἦ ρ ω ς Κ ε λ λ ῶ ν=Κελληνός²⁾. Ἐν ᾧ τόπω εὐρέθη τὸ ἀνάγλυφον ἦτο ὁ σταθμὸς C i l l i.

Ἐπιγραφὴ δεκάστιχος ἐπιταφία ἐπὶ ἐξ ἀββεστολίδου στήλης ἴψ. 2,15, πλ. 0,48 καὶ πλάχ. 0,16 τοῦ μ. τετμημένης δίχα. Ἄνωθεν τῆς ἐπιγραφῆς ἀνάγλυφος γυναικὸς κορυμνός. Εὐρέθη ἐν τῇ κόμῃ Μερτσιλερὴ περιφερείας Τσιρπάν-Στάρα Ζαγόρας. Ἀπὸ τῶν αὐτῶν χρόνων.

«Ροῦφος Ροιφιανὸς στρατιώτης πραιτωριανὸς Ἑπτησικῶ Δορξένθου μητρὶ μνήμης χάριν»³⁾).

Ἐπιγραφὴ δεκαπεντάστιχος ἀναθηματικὴ ἐπὶ ἐξ ἀββεστολίδου πλακόσ, κεκομμένης ἄνωθεν, ἴψ. 0,68, πλ. 0,42 καὶ πλάχ. 0,15 τοῦ μ. εὐρεθείσης ἐν τῇ κόμῃ Τουρκμισλῆ περιφερείας Τσιρπάν-Στάρα Ζαγόρας. Ἀπὸ τῶν αὐτῶν χρόνων.

«Ἀ <γαθῆ Τύ>χη. Συνποσιασται <θ>εοῦ Ἀ(σ)κληπιουῦ: Γερμα-

1) V e l k o w I v a n, Bull. de l'inst. arch. Bulg. τόμ. V, ἔτ. 1928-29, σελ. 379.

2) Ἴδε ἄνωτέρω ἐπιγρ. 61.

3) D o b r o u o k y, Sbornik, τόμ. VXI, σελ. 115, ἀρ. 22.— S e u r e, Bull. corr. hell. ἔτ. 1901, τόμ. XXV, σελ. 321, ἀρ. 21.— K a l i n k a, Denkmäler in Bulgarien, σελ. 250, ἀρ. 313.— C a g n a t, inscr. Gr. I, σελ. 244, ἀρ. 739.

νός Γερμ<α>νοῦ, Ἐπιτήρ<α>λις Μουκα(πόρεος), Κότυς Δόλης, Μουκάτραλις Ἐπιτη(τράλεος), Ταρσᾶς Σκεληνός, Πίστους Σκέλου, Δόλης Δειξεξένε(ος), Μουκάβορι(ς) Αὐλοῦ(πόρεος), Μουκάπορις Βρι(ζένεος), Μουκάλορις Μουκα(πόρεος), Μουκάτ<ρ>αλις Δια(ζένεος) Δόλης Βεί<θ>υος¹⁾.

Οἱ συμποσιασταὶ (convivatores) πάντες σχεδὸν φέρουσι γνήσια Θρακικὰ ὀνόματα.

Πίστους μεταγραφὴ τοῦ Λατινικοῦ Pistus (pīnso=τύπτω, ἰγδίζω, κοπανίζω).

67

Ἐπιγραφὴ πεντάστιχος ἀναθηματικὴ ἐπὶ ἐξ ἄσβεστολίθου πλακός, κεκομμένης ἄνωθι, ἴψ. 1,51, πλ. 0,60 καὶ πᾶχ. 0,18 τοῦ μ. εὐρεθείσης ἐν τῇ κώμῃ Ἀληπασᾶ, ὅπου ἡ Θρακικὴ κώμη Καρασοῦρα, περιφερείας Τσιρπάν. Ἀπὸ τῶν αὐτῶν χρόνων.

«Ἀὐρ(ήλιος) Σε[υ]ουῆρος Εἰρηνέου (sic) Πλούτωνι ἐπηκόω εὐχαριστήριον ἀνέστησεν²⁾»).

68

Ἐπιγραφὴ τετράστιχος ἐπιταφία, ἀποτελοῦσα δίστιχον ἐλεγείον ἐπὶ ἐξ ἄσβεστολίθου βᾶθρου ἀνδριάντος ἴψ. 1,22, πλ. 0,82—0,65, εὐρεθέντος ἐν τῷ αὐτῷ τόπῳ.

«Τὸν στρατί<η> τεθνεῶτα Μο[υ]κάπορ[ε]ιν ἄνδρα Σαβεῖνον <σ>τήσεν μνημοσύνην ἀνδρὸς ἐρασκομένη³⁾»).

Ἀνάγνωστέον Μοκάπορις. Ἐρασκομαί—ἐρωμαί, ἔραμαι· πρωτοφανὴς λέξις.

69

Ἐπιγραφὴ ἐπτάστιχος ἐπιταφία, ἣς οἱ δύο πρῶτοι στίχοι εἶναι δα-

1) D o b r o u s k y, Arch. épigr. Mittheil. τόμ. XVIII, σελ. 116, ἀρ. 30 καὶ Sbornik, τόμ. XII, σελ. 333, ἀρ. 21.—K a l i n k a, Denkmäler in Bulgarien, σελ. 157, ἀρ. 176.

2) D o b r o u s k y, Sbornik, τόμ. XII, σελ. 335, ἀρ. 28.—K a l i n k a, Denkm. in Bulg. σελ. 132 ἀριθ. 142.

3) H. καὶ K. S k o r p i l, Arch. épigr. Mitth. τόμ. XV, σελ. 105, ἀρ. 47.—K a l i n k a, Denkm. Bulg. σελ. 271, ἀρ. 343.

κτυλικοί ἑξάμετροι. ὁ γ', δ' καὶ ε' πεντάμετροι, ὁ ζ' πεντάμετρος κατὰ τὸ δευτέρου ἡμῖσι καὶ ὁ ζ' ἑξάμετρος λαμβανομένης τῆς συλλαβῆς *Οὐά* (να) ὡς βραχείας. Ἐκ τοῦ αὐτοῦ τόπου.

«<Τὸν> πάλε (sic) στρατιώτην, <νῦν> ἐνταίμως βιότοι<ο>
τέρμα ἔδον πλίσαντα πάϊς διεδέξατ' ὁμοίως
ζηλώσας στρατιῆς ἑλπίδα τὴν γονέων,
τοῦ χάριν ἄνστησαν ἀμφοτέρω τοκέας.
Πατρὶ μὲν οὖν ἔστιν οὖνομα Διοφάνης,
κεδνὴν δὲ καλέουσιν μητέρα Κανδιδέαν,
αὐτὸν δ' ἐμ μέσσοισιν Οὐαλεντεϊνόν μ' ἔσορατε»¹⁾.

Κ α ν δ ι δ ε α = Λευκὴ ἐκ τοῦ candidus. Ὡς φαίνεται τὸ ἐπίγραμμα προσηρομόσθη ἐπὶ ἄλλον.

70

Ἐπιγραφή ὀκτάστιχος ἀναθηματικὴ, εὑρεθεῖσα ἐν Σηλίμνῳ, βορειο-ανατολικῶς τῆς Στάρα Ζαγόρας. Ἀπὸ τοῦ τρίτου αἰῶνος.

«Ἄ <γαθῆ Τύ>χη. Θεῶ Ἀπόλλωνι Γενακῶ Ἐστρακεηνῶ Ἄττιος Τερτιανὸς <β>ουλευτῆς Τραιανέων <ἄν>έστησεν ὑπὲρ ἑαυτοῦ <καὶ τῆς σ>υνβίου Ρηγείνης <καὶ τῶν> τέκνων. Εὐτυχῶς»²⁾.

71

Ἐπιγραφή πεντάστιχος ἀναθηματικὴ εὑρεθεῖσα ἐν Ὑαμπόλει, (Διαμπόλει) ἀπεχούσῃ τῆς Στάρα Ζαγόρας ἀνατολικῶς 78 χιλιόμετρα διὰ τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς.

«Ἀὐρ(ῆλιος) Ἡρακλιανὸς ζῶν καὶ φρονῶν τοὺς ἀνδριάντας ἀνέστησεν ἑαυτοῦ καὶ τῆς γυναικὸς Ζιαμάρκης»³⁾.

Ζ ι α μ ἄ ρ κ η, Θρακικὸν ὄνομα, πρβλ. Ζ ι α κ ἄ τ ρ α λ ι ς π ι θ α ν ῶ ς τὸ πρῶτον συνθετικὸν Δ ι α κ ὀ ς - Δ ἰ ο ς.

1) D o b r o u s k y Sbornik, τόμ. IV, ἔτ. 1899, σελ. 116, ἀρ. 23.— S e u r e, Bull. corr. héll. τόμ. XXV, ἔτ. 1901, σελ. 320, ἀρ. 20.— C a g n a t, inscr. Gr. I, σελ. 245, ἀρ. 742.

2) D o b r o u s k y, Sbornik, τόμ. V, ἔτ. 1901, σελ. 86, εἰκῶν 57.— C a g n a t, inscr. Gr. I, σελ. 745, ἀρ. 740.

3) J i r e c e k, Arch. épigr. Mitth. ἔτ. 1886, σελ. 133.— D u m o n t - H o m o l l e, Mélanges, σελ. 363, ἀρ. 62.

72

Ἐπιγραφὴ τετράστιχος ἀναθηματικὴ ἐπὶ μαρμαρίνης πλακὸς ὕψ. 1,02, πλ. 0,52 καὶ πᾶχ. 0,10—0,12 τοῦ μ. κεκομμένης κάτωθεν καὶ εὐρεθείσης ἐν τῇ κώμῃ Τοπουζλάο, περιφερείας Ὑαμπόλεως. Ἐν τῷ ἄνω τῆς πλακὸς μέρει ἀνάγλυφον τοῦ Θρακὸς ἱππέως.

«Γενικῶ Ἀπόλλωνι Ἀτίλιος Οὐάλης, στρατιώτης λεγ(ῶνος) <ξ> Κλ(αυδίας). . .»¹⁾.

73

Ἐπιγραφὴ πεντάστιχος ἐπιταφία, εὐρεθείσα ἐν Ὑαμπόλει. Ἀποτελεῖ τρίστιχον ἐπίγραμμα, οὗ ὁ πρῶτος στίχος ἀναπαιστικός ἐξάμετρος. Ἀπὸ τῶν Ρωμαϊκῶν ἐν Θράκῃ χρόνιον.

«Ἀέρι δνοφεο <ῶ> κεκαλυ<μμ>ένον, <ῆ> περᾶ οἶκον
δυ<σ>άντητ<ο>ν <κ>άνπτο<υ>σαν ἔθηκα
παῖς Ἀπολινάριος Πιέτρῶν ἐ<κ> Ρώμη<ς>. Εὐτυχῶς.»²⁾.

74

Ἐπιγραφὴ τρίστιχος ἀναθηματικὴ ἄνωθι καὶ κάτωθι μαρμαρίνου ἀναγλύφου τῶν Θεῶν τῆς ὑγείας Ἀσκληπιοῦ, Ὑγείας καὶ Τελεσφόρου ἐπὶ τετραπλεύρου πλακός, κεκυρωμένης ἄνωθι, ὕψ. 0,17, πλ. 0,16 καὶ πᾶχ. 0,02 τοῦ μ. εὐρεθείσης ἐν Νόβα Ζαγόρα ἀνατολικῶς τῆς Στάρα Ζαγόρας.

«Ἀσκληπιῶ καὶ Ὑγ<εῖ>α καὶ Τελ<εσφόρῳ> Συνέρωσ καὶ Ἐρμιόνη εὐχὴν ἀνέθηκαν»³⁾.

Γνήσιοι Ἕλληνες οἱ ἀφιερῶται. Πιθανῶς ἐκ τῶν Παρευξεινοποντίων ἀποικιῶν.

1) F i l o w B. Bull. de la société archéol. Bulg. ἔτ. 1912, τόμ. III, σελ. 36.

2) J i r e c e k, Arch. épigr. Mittheil. ἔτ. 1886, σελ. 133.—D u m o n t - H o m o l l e, Mélanges, σελ. 363, ἀριθ. 62.—C a g n a t, inscr. Gr. I, σελ. 253 ἀφ. 768.

3) D i m i t r o w D. Monuments antiques decouverts à Stara Zagora. Bull. de l'inst. arch. Bulg. τόμ. VII, ἔτ. 1932-33, σελ. 308, ἀφ. 1.

Ἐπιγραφή δεκατετράστιχος ἀναθηματικὴ ἐπὶ τετραπλεύρῳ μαρμαρίνου βύθρου ὕψ. 1,80, πλ. 0,62 καὶ πᾶχ. 0,65 τοῦ μ. εὐρεθέντος ἐν τῇ κώμῃ Κιουσὲ μαχαλᾶ, περιφερείας Νόβα-Ζαγόρας, ὅπου μετεκομίσθη προφανῶς ἐκ Στάρα Ζαγόρας. Προέρχεται ἀπὸ τῆς αὐτοκρατορίας τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου 323—337.

Τὸν εἰρήνης πρό<μαχον> καὶ ἀπάσης εὐδαι<μονίας> χορηγὸν τὸν τὰς <ἄλας;> ἀναιμωτεὶ νείκας ἀπ<ὸ τῆς> ἐσπέρας μέχρῃ τῆς ἔ<ω> ἀν<ανεω>σάμενον καὶ τ<ῆν> τῶν αὐτοκρατόρων τε <καὶ> ἀ<ειδί;>ων Αὐγούστων πισ<τω>σάμενον προσηγορί<αν> Φλ(αοῦιον) Κωνσταντεῖνον τ<ὸν> μέγιστον ἢ βουλῆ κα<ὶ ὁ δῆ>μος Τραϊανέων, ἠ<γεμο>νεύοντος Φλ(αοῦιον) Παλλαδίο<ν> τοῦ διασημοτάτου»¹⁾.

Ἀνάγνωσις καὶ συμπλήρωσις τοῦ Kalinka. Ὁ συλλογὸς συμπληροῦν ἀντὶ τοῦ: π ρ ὀ < μ α χ ο ν > — π ρ ο < σ τ ᾶ τ η ν >, καὶ ἀντὶ ἀ ν < α ν ε ω > σ ᾶ μ ε ν ο ν — ἀ ν < α σ τ η > σ ᾶ μ ε ν ο ν νίκας κατὰ τὸ: τρόπαια ἀνίστασθαι.

Κ. ΜΥΡΤΙΛΟΣ ΑΠΟΣΤΟΛΙΔΗΣ

ΣΥΛΛΟΓΗ

ΑΡΧΑΙΩΝ ΕΠΙΓΡΑΦΩΝ ΑΝΕΥΡΕΘΕΙΣΩΝ ΕΝ ΦΙΛΙΠΠΟΥΠΟΛΕΙ

ΠΡΟΣΘΗΚΗ ΑΡ. 116 (τόμ. ΣΤ' 1935)

Μετὰ τὸν τέλειον ἐκκαθαρισμὸν τῆς πλακὸς τῆς περὶ ἧς ὁ λόγος ἐπιγραφῆς ἀναγινώσκεται καὶ συμπληροῦται ὑπὸ τοῦ συλλογέως ἢ ἐπιγραφῆ ὧδε :

«† Ἐνθάδε κατά(ε)τε (sic) Σολόμων ὁ τῆς μεγ(ά)λης μνήμ(ης) γενάμ(ενος) κόμ(ης) τῶν κι(ρκιτόρων), δομέ(στικος) μέ(γας) κ(αὶ) βικά(ριος) Θράκης, τε(λευτήσας) μη(νός) Νοεμβρ(ίου) ς'. Ἰνδ(ικτιῶνος) α'. βασιλ(εύοντος) τοῦ δεσπό(του) ἡμῶν Φλ(αβίου) Τιβερίου Μαυρικίου ἔτους <α'>»²⁾.

1) K a l i n k a, Denkmäler in Bulgarien, σελ. 69, ἀρ. 75.—Μ υ ρ τ ῖ λ ο υ, ἀρχαιολογικά, Εἰδήσεις τοῦ Αἴμου Φιλιππουπόλεως, 1901, Ἰουνίου, 9, ὅπου ἡ ἀνάγνωσις καὶ συμπλήρωσις ἐν πολλοῖς ἐσφαλμένῃ ἔνεκα κακῆς ἀντιγραφῆς τοῦ ἀποστολέως.

2) Ἀ π ο σ τ ο λ ῖ δ ο υ Μ υ ρ τ. Ἡ τοῦ βακαρίου Θράκης Σολόμονος ἐπιταφία ἐπιγραφὴ ἐν τῷ ἀρχεῖφ Ἑθνακικοῦ Λαογρ. καὶ γλωσσ. θησαυροῦ», τόμ. II, ἔτ. 1935—36, Ἀθῆναι, σελ. 225—235.

Ὁ Chr. Danon αὐθαιρέτως ἀναγινώσκει καὶ συμπληροῖ: «Σολομῶν—μεγαλ(ο)προ(επεστάτης)—τῶν κα(θροισομένων) δομ(εστίων)— Νο(εμβρ. Ζ' > ¹).

Ὁ βικάριος Σολόμων, ἀποθανὼν κατὰ τὸ πρῶτον ἔτος (582) τῆς βασιλείας τοῦ Μαυρικίου, πιθανώτατα εἶναι ὁ νεώτερος τῶν τριῶν ἐπ' ἀδελφῶ ἀνεπιῶν καὶ θετῶν υἱῶν τοῦ μεγάλου Σολόμονος, ὅστις μετέσχε τῆς κατὰ τῶν Βανδάλων εἰς τὴν Ἀφρικὴν ἐκστρατείας ὡς «ἐπίτροπος (domesticus) τὴν στρατηγίαν Βελισσαρίου» ²) ἀκολουθούμενος ὑπὸ τῶν υἱῶν τοῦ ἀδελφοῦ του Βάκχου, ὧν ὁ νεώτερος ἔφερεν ὠσαύτως τὸ ὄνομα Σολόμων. Ὁ ἐπίτροπος Σολόμων ἀντικαταστήσας τὸν ἀπελθόντα εἰς Σικελίαν Βελισσάριον ὡς magester militum et praefectus praetorio Africae ἐρονεύθη ἐν τινι κατὰ τῶν Μαυρουσιῶν μάχῃ πεσὼν ἀπὸ τοῦ ἵππου του. Τῆς μάχης ταύτης μετέσχον ὡς ἱππεῖς καὶ οἱ ἀνεπιοῖ του³). Ἡ μαρτυρία αὕτη τοῦ Προκοπίου βοηθεῖ εἰς τὴν συμπλήρωσιν τῆς συντετημημένης λέξεως κόμης τῶν ΚΙ- καὶ τὸν καθορισμὸν τῆς ταυτότητος τοῦ βικαρίου. Ὁ Βανδαλικὸς πόλεμος ἐγένετο τῶ 532—536, ὁ δὲ θάνατος τοῦ βικαρίου τῶ 532. Ὡς φαίνεται ὁ κατὰ τὸν πόλεμον διαπρέψας ὡς ἱππεὺς ἔφηβος Σολόμων ἀνηγορεύθη ὑπὸ τοῦ Ἰουστινιανοῦ κόμης τῶν ἱππέων κίρκιτόρων, βραδύτερον δὲ ἀνῆλθεν εἰς τὸ ἀξίωμα τοῦ μεγάλου δομεστίκου καὶ ἀπέθανε τοῦλάχιστον ἐβδομηκοντούτης ὡς βικάριος τῆς Θράκης.

Ὁ στρατιωτικὸς βαθμὸς κίρκιτωρ λατ. circitor ἐδημιουργήθη κατὰ τὸν Βεγέτιον⁴) ἀπὸ τοῦ τετάρτου μ. Χ. αἰῶνος. Ἦσαν δὲ οἱ κίρκιτορες ἐκλεκτοὶ ἱππεῖς, περίπολοι ἐν ταῖς ἐπαρχίαις. Ἡ λ. circitor ἀπαντᾷ ἐν ἐπιταφίαις ἐπιγραφαῖς τοιούτων στρατιωτῶν, ἀπεικονιζομένων ὡς ἱππέων ἐν τισι ἐπιτυμβίαις στήλαις ⁵). Ἡ λέξις κίρκιτορες εἶναι δυνατὸν ν' ἀποδοθῇ διὰ τῆς Ἑλληνικῆς περιόδοι⁶) ἢ ἔφοδοι⁷).

1) D a n o n C h r. Die Grabinschrift des Solomon Vicarius von Thrakien. Actes du VI congrés intern. des études Byzantines, τόμ. I, Sophia, ἔτ. 1935, σελ. 389.

2) Π ρ ο κ ο π ί ο υ, de bel. Band. βιβλ. I, § 11, ἔκδ. Βόννης.

3) Αὐτόθι, βιβλ. II, § 21.— Ἴδε καὶ P a u l y' s R. Encykl. II Reihe, ἔτ. 1927, σελ. 941 ἐν τῇ λ. Solomon.

4) V e g e t i i, III, 8.

5) P a u l y' s R. Encykl. τόμ. III, ἔτ. 1889, σελ. 2569, circitor.

6) Α ἰ ν ε ῖ ο υ τ α κ τ ι κ ο ῦ, Πολιορκ. XXII, 3. «καὶ οἱ περὶ οδοι, ὅπου ἂν ὄντες τύχῳσι κατὰ περιοδεῖαν τῆς πόλεως».—Φύλακες περιόδοι κατ' ἐπιγραφὴν ἐκ Μεσημβρίας τοῦ Πόντου, παρὰ Seure G. Archéologie Thrace, première série, ἔτ. 1913, σελ. 17.

7) Π ο λ υ β ῖ ο υ, VI, 35. «Ἡ δὲ τῆς ἐφοδίας πίστις εἰς τοὺς ἱππεῖς ἀνατίθεται».

LA "ROYAUTÉ THRACE,,

Cette revue vient de présenter dans son dernier numéro des notes sur Boïrebista, «roi des Daces» ou «roi des Gètes», un titre pouvant être tout aussi bien employé que l'autre, étant donné que si, d'après des témoignages romains, ce puissant monarque, paru subitement à l'époque de César, était à la tête des guerriers que Rome appelait de ce nom, la direction prise par son expansion conquérante, vers Oltia et Dionysopolis, vers le Pont Euxin et non vers le cours supérieur du Danube, vers le monde grec des côtes et non vers la Germanie intérieure, le met plutôt en rapport avec les vieux séjours danubiens et la politique riveraine de Gètes.

Mais, quelle que soit cette qualification nationale, elle ne peut qu'être erronée. Boïrebista lui-même ne l'aurait ni comprise, ni acceptée.

Car il ne peut pas y avoir de rois nationaux à une époque où la nation elle-même n'existait pas, étant remplacée par une aggrégation de tribus, par une confédération de peuplades ou par un culte commun s'imposant à des régions qui n'en restaient pas moins différentes.

Il n'y a qu'une seule basiléia, une royauté impériale, de caractère religieux venant à travers la Méditerranée, mais surtout par la steppe scythe, qui a des «rois» par imitation de l'Asie, comme les Germains et les Slaves ont eu des Kaisers et des Kral's par imitation des Césars de Rome et de Charlemagne. L'origine de cette forme, qui est la plus haute et la plus sacrée du pouvoir suprême, se trouve dans l'ancienne Égypte ou dans la Chaldée, dans l'Assyrie et dans la Perse.

Nous avons déjà exprimé ailleurs cette conception d'une basiléia qui se transmet d'un groupe national à l'autre sans aucune modification. Pour les Illyres et pour les Thraces elle est la même dans son sens intime que pour les rois du Bosphore, pour ceux du Pont, pour ceux de l'Arménie et des Parthes. Il n'y a que des basileis, ainsi que le montrent leurs monnaies, qui n'admettent guère de spécification. Elles portent, avec le nom de celui pour lequel elle est frappée, cette seule légende, toujours en grec : βασιλέως.

Celui qui se fait appeler ainsi a devant lui toutes les possibilités

de la conquête. Un «roi des Thraces» cherchera à s'annexer des peuplades illyres, des cités grecques. Tout ce qui est sur son chemin peut entrer dans la conception de son impérialisme de caractère divin.

Dans la péninsule des Balkans il n'y a pas moins de cinq ou six basiléiai de cette façon, toutes partant de la même influence des grandes monarchies de l'Asie et tendant, si possible, à la remplacer, prêtes, du reste, de quitter leur première base, pour transporter la résidence de leurs chefs plus ou moins couronnés là où pour la première fois l'idée de la concentration de source divine a éclos.

Il y a la royauté scythe, quel que soit le territoire sur lequel elle s'appuie : la steppe large de l'Eurasie ou bien un petit district près de la Mer Noire, la Dobrogea d'aujourd'hui, où les Roumains ont posé l'inscription de Scythie Mineure. Puis la basiléia des Illyres, peut-être moins consolidée que les autres, à cause des grandes différences entre les tribus. Elle était sur le point de passer le Pinde, descendant vers la Thrace, mais là elle rencontrait la basiléia thrace, soutenue par les Odryres et employée par Athènes pendant la guerre du Péloponnèse. Entre les deux se glisse cette royauté macédonnienne qui a eu, plus que les Thraces, le contact direct avec les Perses, dès l'expédition de Darius, et qui pénètre plus facilement dans le monde grec, dont, à un certain moment, elle épouse les intérêts et embrasse l'idéal, créant pour la revanche hellénique ce type mixte qui est Alexandre-le-Grand. Il traîne avec lui toutes les variétés nationales du Pinde et de l'Hémus.

Mais, lorsque la basiléia se brise en morceaux à sa mort, chacun des diadoques se croyant le même droit à l'héritage intégral du héros, la basiléia des Thraces—sinon celle des Illyres qui ne peut plus ressusciter que sous la forme épirote de Pyrrhus qui aurait pu être le même basileus en Italie et en Afrique—se réveille.

Elle est maintenant double : celle de l'intérieur, qui végète sur un sol épuisé par l'épopée même d'Alexandre, et celle du Nord, qui dispose de forces nouvelles. Celle-ci, à son tour, se détache en deux morceaux : l'héritage de Boirébista, en pleine liquidation, et le nouvel État tendant vers l'Europe centrale qui est celui des Daces.

Il rencontra l'action romaine sur les mêmes régions, et en fut brisé.

ΕΠΙΣΚΟΠΙΚΟΙ ΚΑΤΑΛΟΓΟΙ
ΤΩΝ ΕΠΑΡΧΙΩΝ ΤΗΣ ΒΟΡΕΙΟΥ ΘΡΑΚΗΣ
ΚΑΙ ΕΝ ΓΕΝΕΙ ΤΗΣ ΒΟΥΛΓΑΡΙΑΣ
ΑΠΟ ΤΗΣ ΑΛΩΣΕΩΣ ΚΑΙ ΕΞΗΣ

Ἀναφερόμενοι εἰς ὅτι ἄλλοτε εἰσαγωγικῶς ἐσημειώσαμεν προκειμένου περὶ τῶν ἐπαρχιῶν τῆς **Α. καὶ Δ. Θράκης**, προβαίνομεν κατωτέρω εἰς τὴν κατάστροφωσιν ἐπισκοπικῶν καταλόγων 24 ἐν ὄλῳ ἐπαρχιῶν τῆς **Βορείου Θράκης**. Ὑπὸ ταύτην νοοῦμεν ἐν εὐθείᾳ ἐννοίᾳ ἅπασαν τὴν χώραν τὴν διήκουσαν μέχρι τοῦ Δουνάβεως καὶ περιλαμβανομένην σχεδὸν ἐν τῇ σημερινῇ Βουλγαρίᾳ, ἔτι δὲ καὶ προβλεπομένην ὑπὸ τοῦ β' κανόνος τῆς Β' καὶ τοῦ κη' τῆς Δ' Οἴκουμ. Συνόδου, ἐφ' ὅσον ἐκεῖ ὁ λόγος περὶ «**Θρακικῆς Διοικήσεως**». Ἔχουσι δὲ αἱ ἐπαρχίαι αὗται κατ' ἀλφαβητικὴν σειρὰν ὡς ἑξῆς:

1) Ἀγαθονίκεια, 2) Ἀγαθούπολις, 3) Ἀγχιάλος, 4) Ἀξιούπολις, 5) Βάρνα, 6) Βιδύνη, 7) Βράτσα, 8) Διδόπολις, 9) Δρύστρα, 10) Κεσπεντήλιον, 11) Κωνσταντία, 12) Δεύκη, 13) Δίτσιτσα, 14) Δοφτισοῦ, 15) Μεσημβρία, 16) Περμόφτσα, 17) Πρεσλάβα, 18) Ροδόστολον, 19) Σαμάκοβον, 20) Σοφία, 21) Σωξόπολις, 22) Τζερεβενός, 23) Τόρνοβον, 24) Φιλιππούπολις.

Ἐν τῇ παρουσίᾳ μελέτῃ ἠκολουθήσαμεν τὸ αὐτὸ καὶ ἐν τῇ προηγουμένη σύστημα μετὰ τῆς διαφορᾶς ὅτι τὰ ἀρχιερατικὰ ὀνόματα, περὶ ὧν οὔτε ὑπόμνημα ἐκλογῆς οὔτε ἄλλη τις ἰσοδύναμος πληροφορία σώζεται, παρατίθενται ἐν αὐτῷ τῷ κειμένῳ κατὰ τὴν οἰκείαν ἐκάστου χρονικὴν σειρὰν καὶ οὐχὶ ἐν ὑποσημειώσει, καὶ τοῦτο ἵνα ὁ ἀναγνώστης ἔχη ὑπὸ τὴν ἄμεσον αὐτοῦ ὄψιν ἀδιάκοπον τὴν σειρὰν τῶν ἐπισκόπων μιᾶς ἐκάστης ἐπαρχίας.

1) ΑΓΑΘΟΝΙΚΕΙΑ

Ἐκ τῶν ἐπισκοπῶν τῆς μ/λεως Φιλιππουπόλεως ὑπάρξασα ἀπὸ τῶν ἀρχῶν τοῦ θ' μέχρι τέλους πιθανῶς τοῦ ιβ' ἢ καὶ ἀρχῶν τοῦ ιγ' αἰῶνος. Διεσώθη ἐνίοτε φιλωνύμως, ἰδίως κατὰ ιθ' αἰῶνα ¹⁾).

*
* *

Διονύσιος «δσιώτατος ἐν ἱερομονάχοις» — ψηφισθεὶς κατὰ Δ/βριον 1804, αἰτήσῃ τοῦ μ. Φιλιππουπόλεως Κυρίλλου, βοηθὸς ἐπίσκοπος αὐτοῦ ²⁾).

Ἀνώνυμος, τιτουλάριος ἐν Οὐγγροβλαχίᾳ, ἀναφερόμενος κατὰ Σ/βριον 1850 ³⁾).

Γρηγόριος, ἀναφερόμενος κατὰ Μάρτιον 1860 καὶ Φεβρουάριον 1863 ⁴⁾).

2) ΑΓΑΘΟΥΠΟΛΙΣ

Ἐκ τῶν ἐπισκοπῶν τῆς μ/λεως Ἀδριανουπόλεως φαίνεται τιμηθεῖσα πρὸς καιρὸν καὶ εἰς μ η τ ρ ο π ο λ ι ν κατὰ τὸν ιδ' αἰῶνα, ἀλλ' ἵνα περιέλθῃ καὶ αὐθις εἰς τὴν προτέραν αὐτῆς ἐ π ι σ κ ο π ι κ ῆ ν ἀξίαν. Ἐν χρεῖᾳ διατελέσασα ἐχρημάτισε διὰ λόγους καιρικοὺς ἐπὶ τι διάστημα (Φεβρ. 1389) προσωρινῇ ἔδρᾳ τοῦ μ/του Ἀδριανουπόλεως. Σεραφεῖμ Β' τῷ 1760 ἀποσπάσας αὐτὴν ἀπὸ τῆς κυριάρχου μ/λεως Ἀδρ/πόλεως προήγαγεν εἰς ἀ ρ χ ι ε π ι σ κ ο π ῆ ν, τὴν ὁποίαν Γρηγόριος Ε', κατ' ἐπίμονον ἀξίωσιν τοῦ ἡγεμόνος τῆς χώρας ἐκείνης Μουσταφά πασᾶ, συνήνωσε τῇ μ/λει

1) G. Part h e y. Hieroclis Synecdemus et Notitiae graecae episcopatum. Berolini. 1866. σ. 122, 218.— H. G e l z e r, ungedruckte u. ungenügend veröffentlichte texte der notitiae episcopatum. München. 1901, σ. 557.— Τοῦ αὐτοῦ G. Cyprii descriptio orbis Romani. Lipsiae, 1890, σ. 78.— Σύνταγμα τ. κανόνων Πάλλη καὶ Ποτλή τόμ. Ε'. 481.— Dictionnaire d'histoire et de géographie ecclésiast. ἔκδ. L e t o u r e y et A n é τόμ. Α'. σ. 921.

2) Κ ὠ δ. Πατρ. ἀρχ. Θ'. 212.— 3) Κ ὠ δ. ΚΗ'. 3, 4.— Κ. Δ ε λ ι κ ἄ ν η Πατριαρχ. ἔγγραφα, τόμ. Γ'. Κ]πολις, 1905, σ. 626.— 4) Κ ὠ δ. ΛΓ'. 87, 88, ΛΕ'. 76, 77.

Σωζουπόλεως (Μάιος 1808), ἀφ' ἧς ἀπέσπασεν αὐτὴν Ἱερεμίας Δ'. (Φεβρ. 1813), τιμηθεῖσαν καὶ εἰς μητροπόλιν (Μάιος 1813). Ἐνωθεῖσα τὸ δεύτερον τῇ μ/λει Σωζουπόλεως (Μάιος 1830) ὑφίστατο ἕκτοτε ὑπὸ τὸ ὄνομα Σωζοαγαθοῦ πόλεως, περὶ ἧς ὄρα ἐν τῷ οἰκείῳ μέρει ¹).

Πατριαρχικὸν καὶ συνοδικὸν γράμμα προβιβάζον
τὴν ἐπισκοπὴν Ἀγαθουπόλεως εἰς ἀρχιεπισκοπὴν²)

† Σεραφεῖμ ἐλέω θεοῦ κτλ.

Ἀπασῶν γε τῶν κατὰ μέρος ἐκκλησιῶν καὶ παροικιῶν τῶν εἰτ' ἀμέσως εἰτ' ἐμμέσως ὑποκειμένων τῷ καθ' ἡμᾶς Ἀγιωτάτῳ Ἀποστολικῷ καὶ Οἰκουμενικῷ Θρόνῳ, ὡς ἐν προσφενῶς ἀντιλαμβάνεσθαι οὐ διαλείπει ἢ καθ' ἡμᾶς τοῦ Χριστοῦ Μεγάλῃ Ἐκκλησίᾳ καὶ πατριόσις τὴν διαμονὴν αὐτῶν πραγματεῦσθαι, προστάτις γὰρ καὶ κεφαλὴ καὶ μήτηρ καὶ τιθηρὸς τῶν ἄλλων ἀπασῶν ὁμολογουμένως καθέστηκεν περιθάλλουσα ταύτας νοερῶς τῇ τοῦ Πνεύματος χάριτι. Τὰς μὲν οὖν αὐτῶν καλῶς ἀγομέρας, ὁσίως τε καὶ θεοφιλῶς διυθινομένας, ἀμεταπτώτους καὶ ἀδιασείστους ἐν τοῖς οἰκείοις ὄροις τηρεῖν ἀείποτε διαγωνίζεται, ὅσαι δὲ τοῖνραντίον δυστεχῶς περιφέρονται ἀνυχήμασι τοῖς ἐσχάτοις προσπαλαίουσαι, ταύτας θεραπεύειν κηδεμονικῶς πειρωμένη μεταβάλλεται εἰς τὸ εὐθετον καὶ μεθίστησι καὶ μετακοσμεῖ προσφόρως, εἰς ἀπαλλαγὴν τῶν ἐπικειμένων αὐταῖς κακώσεων καὶ σωτηριώδη διεξαγωγὴν τοῦ ἐν αὐτοῖς χριστωνύμου πληρώματος· τάξεως γὰρ ἐπαρχιῶν καὶ παροικιῶν μεταβάλλεσθαι κατὰ καιροὺς ἐπ' ἐλλόγοις αἰτίαις ἐξ ἐπισκοπῶν τε εἰς μητροπόλεις μετακοσμεῖσθαι καὶ τὰς ὑπο-

1) Partheyo. 124, 220.— Gelzer ungr. 558, 634.— Τοῦ αὐτοῦ Cyprii, σ. 80.— Ρ. Ποτλή Ε'. 483.— Acta Patriarchatus Constantinopolitani ed. Fr. Miklosich et J. Müller A'. 5, 433, B'. 34, 129.— Χρυσάνθου Ἱεροσολύμων συνταγμάτων. Ἐνετία 1778, σ. 72.— Ὁρθοδοξία περιοδ. ἠθικοθρ. ἐν Κ]πόλει, ἔτος Γ'. (1928) σ. 236.— Μ. Γεδεών Πατρ. Πίνακες, Κ]πολις, 1890, σ. 448, 588, 651.— Ἀρχ. Κ. Δελικάνη Πατρ. ἔγγραφα Γ'. Κ]πολις 1905, σ. 506.— Α. Κ. Ὑψηλάντου Τὰ μετὰ τὴν ἄλωσην, Κ]πολις, 1870, σ. 385.— Dictio n. ὡς ἀνωτ. Γ'. σ. 922.— Μ. Ε. Ἐγκυκλοπ. Α'. 119.— Κ. Σάθα, Μεσαιων. βιβλιοθήκη, τόμ. Γ'. Βενετία 1872, σ. 594.— M. Le Quien Oriens Christianus t. Γ'. σ. 1171.

2) Κώδ. Ε'. 172.

βεβηκυίας εἰς ὑπερέτερας προάγεσθαι ἐπὶ καλῶ καὶ συμφέροντι, οὐ ξένον οὐδ' ἀπεικός, ἀλλ' ἔστιν ἰδεῖν πολλὰς τοῦτο παθούσας· αὐτίκα γὰρ ἡ Μορμεβασία ἐπισκοπὴ τὸ πάλαι τῆς μητροπόλεως Κορίνθου τελοῦσα, εἰς μητροπόλιν καὶ ταῦτα πολλῶ ὑπερκειμένην προέχει, ὅσαι δὲ καὶ ἄλλαι τῶν ἐπαρχιῶν στάσις καὶ τάξιν μετεβάλλοντο, οὐχ ὅπως πρὸ τοῦ δουλικοῦ τοῦ γένους ζυγοῦ, ἀλλὰ καὶ μακρῶ χρόνῳ ἕστερον, ἔργον ἔστιν ἀριθμεῖν, χρεῖας ἄρα κατεπειγουσῆς καὶ βλάβης ἐπικειμένης, ταῖς τῶν ποιμαινομένων ψυχῶν μετακοσμεῖσθαι καὶ ἐξαλλοιοῦσθαι ἐπαρχιῶν καὶ παροικιῶν συνοδικοῖς περαινόντος συμψηφίσμασι καὶ γνωμοδοτήμασιν. Ἐπειδὴ τοιγαροῦν ἡ ἐπισκοπὴ Ἀγαθονπόλεως, ἡ τέως ὑποκειμένη τῇ μητροπόλει Ἀδριανουπόλεως, πρὸ μηνῶν ἤδη ὀκτώ καὶ δέκα ἀπροστάτευτος μείνασα, ἔκτοτε ἔσπερημένη διατελεῖ ἀρχιερατικῆς ἐπισκέψεως καὶ διοικήσεως παρὰ τοὺς θεῖους καὶ ἱεροῦς κανόνας, διακελενομένους ἐπαρχίαν μὴ διαμένειν ἀπροστάτευτον ἐπὶ πολλῶν χρόνον, ὃ γὰρ μητροπολίτης καὶ κυριάρχης ταύτης οὐτ' ἀμέσως προχειρίζεσθαι ἐπίσκοπον ἐν αὐτῇ λόγον τὸν προσήκοντα ἐποιήσατο, οὔτε μὴν τῶ μετὰ καιρὸν χειροτονηθέντι διὰ κανονικῶν ψήφων ἀπελθεῖν ἐπέτρεψεν εἰς πνευματικὴν ἐπίσκεψιν καὶ διοίκησιν τῆς ἐπαρχίας ἐκείνης, ἀλλ' ἐν τοσούτῳ χρόνῳ ἀνεπισκέπτως φερόμενον παρορῶν τὸ ἐν αὐτῇ χριστόννημον πλήρωμα, καὶ ἔνθεν μὲν τὰς τῆς ἐπαρχίας προσόδους παρὰ κανόνας νεύομενος, ἔνθεν δ' αὖ τὸν ἐπίσκοπον ταύτης ἄγχων καὶ πιέζων ἐπὶ ἀπαιτήσει ἀδροτέρας δόσεως ἢ κατὰ τὴν τῆς ἐπισκοπῆς εὐπορίαν καὶ δύναμιν, τῇ δε κάκεισε περιπλανᾶσθαι αὐτὸν ἐπ' αἰσχροκερδείας παρεσκευάσατο, τὸν δ' εὐσεβῆ ἐκείνον λαὸν ἐν στερήσει καὶ ὀφραγίᾳ διάγειν πνευματικῶν προσιάτων καὶ εἰς ἀπωλείας προκεισθαι κρημνόν, μὴ κερκτημένον τὸν ἀνασώζοντα καὶ ποδηγετοῦντα ὁσίως πρὸς τὰς τῆς σωτηρίας ὁδοὺς, καὶ ταῦτα τῶν ἱερῶν κανόνων ἐπιτιμίαις τὸν μητροπολίτην καθυποβαλλόντων, τὸν μῆτε γε ἐν διωστήματι ὀκτώ καὶ δεκα μηνῶν, ἀλλὰ τριῶν μόνον ἀνεπίσκεπτον παρορῶντα τὴν ἐπισκοπὴν· ὃ γὰρ καὶ τῆς ἐν Χαλκηδόνι ἁγίας Οἰκουμενικῆς Συνόδου κανὼν ῥητῶς οὕτως φησὶν: «ἐπειδὴ περ τινὲς τῶν μητροπολιτῶν ὡς περιηχίθημεν ἀμελοῦσι τῶν ἐγκεχειρισμένων αὐτοῖς ποιμνίων καὶ ἀναβάλλονται τὰς χειροτονίας τῶν ἐπισκόπων, ἔδοξε τῇ ἁγίᾳ Συνόδῳ ἐντὸς τῶν τριῶν μηνῶν γίνεσθαι τὰς χειροτονίας τῶν ἐπισκόπων, εἰ μήποτ' ἄρα ἀπαραίτητος ἀνάγκη παρεσκευάσῃ ἐπιταθῆναι τὸν τῆς ἀναβολῆς χρόνον, εἰ δὲ μὴ τοῦτο ποιήσῃ, ὑποκεισθαι αὐτὸν ἐκκλησιαστικῶν ἐπιτιμῶν, τὴν μὲντοι πρόσοδον τῆς χηρευούσης ἐκκλησίας σῶαν παρὰ τῶ οἰκονόμῳ τῆς αὐτῆς ἐκκλησίας φυλάττεσθαι· τοιαῦτα δὲ τοῦ κανόνος κελεύοντος οὐχ ἂν τις ἐδλόγως εἶποι ὡς ἐνταῦθα τὸν χρόνον τῆς χειροτονίας τετήρηκε, τὸ γὰρ ἔργον τοῦ χειροτονηθέντος, τὴν πνευματικὴν δηλονότι τῶν εὐσεβῶν ἐπίσκεψιν, δι' ἣν καὶ ψῆφοι καὶ

χειροτονίαί τελούνται καὶ ἐπιτίμια τοῖς ὑπερτιθεμένοις ἐπάγεται, οὗτος δι' αἰσχροκερδεῖαν ἐν τοσοῦτῳ διαστήματι χρόνον ἐκόλυσε καὶ οὐ μᾶλλον τὸν ὠρισμένον χρόνον ἐτήρησεν ἢ ἑξαπλασίονι λόγῳ αὐτὸν ἐπέτεινεν ἀμελῶν τοῦ ποιμνίου ἐκεῖνον ἐν διαστήματι ὀκτωὶ καὶ δεκα μηνῶν, ὡς εἴρηται ταῦτα γοῦν ὀρῶντες ἡμεῖς τε καὶ ἡ περὶ ἡμῶς ἱερὰ τῶν συναδελφῶν ἀρχιερέων ὁμίλησις καὶ χαλεπῶς φέροντες τὴν ψυχικὴν βλάβην τοῦ λογικοῦ ἐκεῖνον ποιμνίου ἐπεφωνησάμεθα τὸν ρηθέντα μητροπολίτην καὶ κυριάρχην τῆς ἐπισκοπῆς καὶ τρόποις ἐκκλησιαστικῆς οἰκονομίας χρησάμενοι, συγκαταβατικώτερον ἀπεφηγάμεθα συνοδικῶς διορισάμενοι τὴν ἀνάλογον τῇ ἐπισκοπῇ ἐκείνῃ ποσότητά, ἔμπης μὴ ἀρκεσθεῖς τοῖς διορισθεῖσι συνοδικῶς, ἀλλὰ πλείω ἐκείνων δεινῶς ἀπαιτῶν, αὐθις ἀροεῖν τὸν ἐπίσκοπον καὶ τοῦ οἰκείου ποιμνίου πόρῳ πον διαιτᾶσθαι ἠνάγκασε καὶ μετὰ ταῦτα δὲ ἅπαξ καὶ δις καὶ πολλάκις διαμηνύθεισ παρ' ἡμῶν συνοδικῶς, οὐ μόνον οὐχ ἐπήκουσε τῇ συνοδικῇ ἡμῶν διαμηνύσει, ἀλλὰ καὶ μετὰ περιφρονήσεως πολλῆς ἀποκρίνεσθαι ἐτόλμησε, ἀροεῖν λέγων πατριάρχην καὶ σύνοδον μηδὲ μέλλειν αὐτῷ συνοδικῆς ἀποφάσεως. Οὕτω τοίνυν ἀνωμάλως καὶ δυστηγῶς πρὸ τοσοῦτον καιροῦ φερομένων τῶν τῆς ἐπισκοπῆς ταύτης πραγμάτων διὰ τὴν αἰσχροκερδεῖαν ἀπείθειάν τε καὶ ἀνρηποταξίαν τοῦ μητροπολίτου καὶ τοῦ κατ' αὐτὴν λογικοῦ ποιμνίου ἀμελουμένου καὶ τὰ μέγιστα κατὰ ψυχὴν κινδυνεύοντος, σκέψις ἤδη προυτάθη κοινὴ περὶ τῆς θεοραπείας καὶ διορθώσεως τῆς ἐκκλησίας ἐκείνης καὶ ἐγνωμοδοτήθη συνοδικῇ ψήφῳ μετακαλεσθῆναι αὐτὴν εἰς ἀρχιεπισκοπικὴν ἀξίαν καὶ τάξιν, ἀποσπασθεῖσαν μὲν τῆς μητροπόλεως Ἀδριανουπόλεως, ἀμέσως δὲ ὑποταχθεῖσαν τῷ καθ' ἡμῶς ἀγιοτάτῳ ἀποστολικῷ πατριαρχικῷ καὶ οἰκονομικῷ θρόνῳ, ὡς ἂν ἀπαλλαγῆ τῶν ἐπιχειρῶν αὐτῇ δεινῶν καὶ διεξάγοιτο τοῦ λοιποῦ καλῶς καὶ θεοφιλῶς ἀπολαύουσα ἀεὶ τῆς ἀρχιερατικῆς καὶ πνευματικῆς ἐπισκέψεως καὶ χάριτος· καὶ γὰρ καὶ ἄλλαι πολλαὶ τῶν ἐπισκοπῶν ἐπ' ἐλλόγοις αἰτίαις κατὰ καιροῦς μετεσάλεινθῆσαν καὶ εἰς ἐπερχειμένας τάξεις προδβιβιάσθησαν, καθάπερ ἐν προοίμιῳ εἴρηται, τοσοῦτῳ γε μὴν αὐτῇ δικαιοτέρα ἐκείνης τῆς τοιαύτης τυχεῖν μετακοσμήσεως ὅσῳ καὶ εὐπρεπεστέρας τὰς αἰτίας προβαλλομένη καὶ τὴν μακρὰν αὐτῆς χιρεῖαν ὀδωρομένην, ἐκδύσωπεί μὴ παριδεῖν αὐτὴν ἡμελημένην καὶ τηράλως οὐτωσὶ φερομένην· τοῦτον χάριν γράφοντες τῇ δυνάμει καὶ ἐξουσίᾳ καὶ χάριτι τοῦ παραγίου καὶ τελεταρχικοῦ καὶ παντοεργοῦ Πνεύματος συνοδικῶς ἀποφαινόμεθα γνώμη κοινῇ καὶ συναινέσει τῶν περὶ ἡμῶς ἱεροσιτύων ἀρχιερέων καὶ ὑπερτίμων, τῶν ἐν ἀγίῳ Πνεύματι ἀγαπητῶν ἡμῶν ἀδελφῶν καὶ συλλειτουργῶν ἵνα ἡ διαλήψις θεῖσα ἐπαρχία Ἀγαθοῦπολις, ἡ μέχρι τοῦδε ἐπισκοπὴ τελέσσασα, ἀπὸ τοῦ νῦν καὶ εἰς τὸν ἐξῆς ἅπαντα χρόνον ἐπάρχῃ καὶ λέγῃται καὶ παρὰ πάντων γνωσκηταί ἀρχιεπισκοπῇ τοῦ καθ' ἡμῶς ἀγιοτάτου ἀποστολικοῦ πατριαρχικοῦ καὶ οἰκονομικοῦ θρόνον, ὑποκειμένη καὶ

ἔποτασσομένη τοῦτω ἀμέσως καὶ μηδεμίαν ἔχουσα τοῦ λοιποῦ συνάφειαν καὶ σχέσιν τῇ μητροπόλει Ἀδριανουπόλεως, ἀλλὰ δὴ καὶ οἱ κατὰ καιροῦς ἀρχιερατεύοντες ἐν αὐτῇ ὅ τε χειροτονηθεὶς κανονικῶς καὶ νομίμως κτῆρ Θεόδουλος καὶ οἱ μετ' αὐτὸν πάντες ἀρχιεπίσκοποι ὄντες τε καὶ ψηφισόμενοι, ἐλεύθεροι ἐπέρχωσι τὸ παράπαν τῆς πρὸς τὸν μητροπολίτην Ἀδριανουπόλεως ὑποταγῆς, ὡς ἀμέσως τῶν οἰκουμενικῶν θρόνων ὑποκείμενοι καὶ τὴν στάσιν καὶ τάξιν ἔχοντες ἐν τοῖς ἀρχιεπισκόποις δηλ. μετὰ τὸν Κρόνον καὶ πρὸ τῶν ἄλλων καὶ μνημονεύειν ὀφείλοντες τοῦ κανονικοῦ πατριαρχικοῦ ὀνόματος. Τούτων γοῦν ὁρῶντες ἐλλόγως καὶ νομίμως κοινῇ ἡμῶν γνώμῃ ἀποφανθέντων περὶ τῆς μετακοσμήσεως τῆς ἐπαρχίας Ἀγαθονπόλεως ἐπὶ τῷ εἶναι καὶ μένειν αὐτὴν ἐν τῇ ἀρχιεπισκοπικῇ ἀξίᾳ καὶ τάξει ἀμεταθέτως καὶ ἀπαρσαλεύτως εἰς αἰῶνα τὸν ἕπαντα ὡς ἂν ἔχη διεξάγεσθαι ἔλενθέτως καὶ θεοφιλῶς διοικεῖσθαι ἀνωτέρα φαινόμενη εἰς τὸ ἐξῆς τῶν τοιούτων ἐπηρεϊῶν καὶ κακώσεων, ὅς τις ἂν καὶ ὁποῖος τῶν ἀπάντων ὀψὲ ποτὲ ἐπιχειρήσῃ ἀνατρέψαι τὰ καλῶς καὶ ἐλλόγως ἐνταῦθα κινωθέντα καὶ μετασαλεύσει τὴν ἐπαρχίαν ταύτην τῆς ἀρχιεπισκοπικῆς τάξεως ἢ προφάσει δικαίου ἐπιδράξασθαι αὐτῆς ὡς ἐπισκοπῆς πρότερον χρηματισάσης καὶ ὅλως ἀπ' ἀπειαντίας κινήθῃναι τῇ συνοδικῇ ἡμῶν ἀποφάσει ταύτῃ ὁ τοιοῦτος εἴτε τοῦ ἱερατικοῦ καὶ ἀρχιερατικοῦ καταλόγου ὢν, εἴτε τῆς τῶν λαϊκῶν τάξεως, ἀφωρισμένος εἶη παρὰ τῆς ἀγίας καὶ δημοσίου καὶ ζωοποιοῦ καὶ ἀδαιρέτου μακαρίας Τριάδος τοῦ ἐνὸς τῇ φύσει ἁγίου Θεοῦ ἡμῶν καὶ κατηραμένος καὶ ἀσυγχώρητος καὶ μετὰ θάνατον ἄλυτος καὶ ἔνοχος τῷ πυρὶ τῆς γεέννης καὶ πάσαις ταῖς πατρικαῖς καὶ συνοδικαῖς ἀραῖς ἐπέπυνοσ. Ὅθεν καὶ εἰς ἐνδειξιν καὶ διηρηκῆ ἀσφάλειαν τοῦ ἐλλόγου καὶ δικαίου γεγονότος προβιβασμοῦ τῆς ἐπαρχίας ταύτης Ἀγαθονπόλεως εἰς ἀρχιεπισκοπικὴν τάξιν ἀπελύθη καὶ τὸ παρὸν ἡμέτερον Πατριαρχικὸν Συνοδικὸν Βεβαιωτήριον Γράμμα καταστρωθὲν κἀν τῷ ἱερῷ κώδικι τῆς καθ' ἡμᾶς τοῦ Χριστοῦ Μεγάλης Ἐκκλησίας».

Ἐν ἔτει σωτηρίῳ αψξ'.

*
**

ΣΗΜ.—Οἱ ὑπογράψαντες τὸ ὡς ἄνω Γράμμα ἀρχιερεῖς φαίνονται ἐξ ἄλλων γραμμάτων ὄντες οἱ ἐξῆς: Καισαρείας Παῖσιος.—Ἡρακλείας Γεράσιμος.—Νικαίας Ἰερεμίας.—Δέρκων Σαμουήλ.—Προύσης Μελέτιος.—Σερῶν Ἰωάννικιος.—Μιτυλήνης Ἀνθίμος.—Μεσημβρίας Ἀνθίμος.—Δυόστρας Βαρθολομαῖος.—Σοφίας Ἰερεμίας.—Βάρνης Κάλλινικος.—Φαρσάλων Δωρόθεος.

Πατριαρχικὸν γράμμα περὶ ἐνώσεως τῶν ἐπαρχιῶν
Σωζουπόλεως καὶ Ἀγαθουπόλεως εἰς μίαν ¹⁾

Ἐσβεβέστατε, Ἐκλαμπρότατε, Ὑψηλότατε Ἀδθέντα καὶ Ἡγεμῶν πάσης Μολδοβλαχίας κτίριε Σααηλάτε Ἀλεξάνδρου Καλημάχη κλπ.

Πανέκλαμπρον ἀδθεντικὴν αὐτῆς ἐπιστολὴν ἄσμετοι ἀοτίως ἐκομισάμεθα δι' ἧς εὐαγγελισθέντες τὴν ἐφετηρὴν ἡμῖν ἀγαθὴν αὐτῆς ὑγείαν ὑπερεχάρημεν. Εἶδομεν δὲ καὶ ὅσα ἐν αὐτῇ δηλοποιεῖ ἡ εὐσεβεστάτη αὐτῆς ὑψηλότης περὶ τῆς ὑποθέσεως τῶν ἀποκατασταθέντων ἀρχιερέων τοῦ μὲν ἀπὸ Ἀρχιάλου εἰς Φιλιππούπολιν, τοῦ δὲ ἀπὸ Ἀγαθουπόλεως εἰς Ἀρχιάλον καὶ ἠπορήσαμεν μεγάλως ἐπὶ τοῖς περιγραφομένοις. Ὅθεν καὶ ἀνταποκρινόμενοι πληροφοροῦμεν περιστατωμένως τὴν θεοφροῦνητον αὐτῆς ὑψηλότητα ὅτι ἅμα ὁποῦ κατ' ἀρχῆς ἔγραψε πρὸς ἡμᾶς καὶ ἐδηλοποίησε τὴν ἀπόφασιν τοῦ ὑψηλοτάτου καὶ δικαιοτάτου ἡγεμόνος Πασᾶ ἐφέντη μας Μουσταφᾶ Πασᾶ περὶ τῆς ἀποκαταστάσεως τοῦ ἱερωτάτου Μητροπολίτου Ἀρχιάλου εἰς Φιλιππούπολιν, μ' ὅλον ὅποῦ ἡ Ἐκκλησία διὰ κανονικῶν ψήφων καὶ συνοδικῆς ἐκλογῆς φθάσασα κεχειροτόνηκεν ἀρχιερέα, ἐκλίναντες τὸν ἀρχῆρα καὶ κατὰ τὸ δουλικὸν ἡμῶν σαδαζάτι μετὰ προθυμίας ἐδεξάμεθα τὸ ἐπιταγμα καὶ κατὰ τὴν ἐπιταγὴν τῆς μεγαλοπρ. αὐτοῦ ὑψηλότητος ἐποιήσαμεθα ἄρξι εἰς τὴν Ὑψηλὴν Πόρτα καὶ ἐγένετο ἐπὶ τῷ ὀνόματι τοῦ κτῆ Ἰωάσαφ τὸ ὑψηλὸν μπεράτι καὶ κατὰ τὴν περιγραφὴν τοῦ θεοφροῦ. αὐτῆς ἔψους ἐξαπεστείλαμεν αὐτῷ ὁμοίως καὶ δουλικὸν ἡμῶν ἄρξουχάλι πρὸς τὴν μεγαλοπρ. αὐτοῦ ὑψηλότητα δεόμενοι ὅποῦ νὰ γένηται ἐνταῦθα ἡ κανονικὴ αὐτοῦ μετάθεσις κατὰ τὰ ἔθιμα τῆς ἐκκλησίας καὶ κατὰ τὰ ἐλεηθέντα εἰς αὐτὴν ἀνέκαθεν βασιλικὰ σουροῦτια ἐλπίζοντες ὅτι καὶ ἡ ἔλευσις τοῦ ἁγίου Ἀρχιάλου ἐνταῦθα γενήσεται καὶ ἡ αἴτησις ἡμῶν εἰσακουσθήσεται, καθὼς καὶ πρὸς αὐτὸν τὸν ἅγιον Ἀρχιάλον ἐκκλησιαστικῶς ἐγράψαμεν. Μετὰ δὲ ταῦτα ἐγένετο ἡμῖν δευτέρω ἐπιταγὴ ὅτι κατὰ βούλησιν τῆς περιφανεστάτης αὐτοῦ ὑψηλότητος νὰ ἀποκατασταθῇ ὁ ἅγιος Ἀγαθουπόλεως εἰς τὴν Ἀρχιάλον καὶ ἔπειτα νὰ γίνῃ τὸ ὑψηλὸν μπεράτι ἐπὶ τῷ ὀνόματι καὶ αὐτοῦ εἰς τὴν Ἀρχιάλον καὶ ἀμέλως ἐποιήσαμεθα αὐτῆς καὶ αὐτὸ καὶ ἀπεστάλη προθυμότητα. Ὅστερον δὲ ἐμηνύθημεν παρὰ τοῦ ἐνδοξοτάτου Πεκίτις ἐφέντη ὅτι ἐστὶ βούλησις καὶ ἀπόφασις τῆς μεγαλ. αὐτοῦ ὑψηλότητος διὰ νὰ ἔχη

1) Κώδ. ΙΑ'. 78.

ὁ ἅγιος Σωζουπόλεως ὁμοῦ καὶ τὴν Ἀγαθούπολιν καὶ ἑξαρχικῶ τῷ λόγῳ ἐδόθη καὶ πρὸς ἐκεῖνον ἡ Ἀγαθούπολις δι' ἐκκλησιαστικῆς ἡμῶν ἐπιστολῆς κατ' εὐχάριστον θέλησιν τοῦ διαμηνύσαντος ἡμῶν πολυχρονίου ἐφέρτη. Ὡστε, εὐμενέστατε ἀδελφέντα, τὰ παρὰ τῆς Ἐκκλησίας προθύμως ἐξετελέσθησαν καὶ εὐπειθῶς ἐποιησάμεθα κατὰ τὸ δουλικὸν ἡμῶν σαδακάτι, ἄπορον δὲ λίαν ἡμῶν ἔδοξε τὸ γὰ ὑπονοῶνται ἐναντία τῇ προθέσει ἡμῶν καὶ τοῖς ἔργοις ὡς πάντη ψευδῆ καὶ ἀνύπαρκτα, ἐπειδὴ ἡ Ἐκκλησία περιμένουσα τὴν ἔλευσιν τῶν ἀγίων ἀδελφῶν, ἵνα γένωνται καὶ κανονικαὶ μεταθέσεις, ὡς αὐτοῖς προεγράψαμεν, οὐδὲν ἀπεφύρατο, αὐτοὶ δὲ καὶ μέχρι τῆς παρουσίας οὐδὲ ἀπόκρισιν ἐξαπέστειλαν, ὥστε ἡ ἀναβολὴ τῆς κανονικῆς μεταθέσεως ἐξ αὐτῶν ἐγένετο καὶ οὐχὶ ἐκ μέρους τῆς Ἐκκλησίας, καὶ οὐδὲ φιλὸς λόγος ἐρρήθη συνοδικῶς οὐδὲ ἰδίως περὶ ἐπιστροφῆς αὐτῶν ἢ διακωλύσεως τῶν ἐνταῦθα ἐφόρων αὐτῶν τοῦ γράφειν πρὸς αὐτοὺς. Ταῦτα πάντα οὐχ' ὑγιῶς διανοήθησαν, διότι ἡ Ἐκκλησία ἐγνώρισε καὶ γνωρίζει αὐτοὺς ἀδελφοὺς ἀρχιερεῖς καὶ μέλη γνήσια αὐτῆς, καὶ ἅμα ὄπου ἐλάβομεν τὴν ἐκλαμπρ. ἀθην. αὐτῆς ἐπιστολὴν, ἰδοὺ διορίζομεν ἀμέσως γνώμη κοινῇ καὶ συνοδικῇ ἑξαρχον τὸν ἱερώτατον μητροπολίτην Τορνόβου κῆρ Μαζάριον, ἵνα ποιῆσῃ ὡς ἀπὸ μέρους τῆς Ἐκκλησίας τὰς κανονικὰς ἐκατέρων μεταθέσεις μετὰ τῶν πλησιόχόρων θεοφιλεσιῶτων ἐπισκόπων αὐτοῦ, ὅπου ἂν γένη ὁρισμὸς τοῦ ὑψηλοτάτου βεληγοιῶν Πασᾶ ἐφέντη μας, ὄντροπον καὶ τὰ στελλόμενα ἐκκλησιαστικὰ ὑπομνήματα πρὸς τὴν αὐτοῦ ἱερότητα δηλοποιῶσι καὶ πρὸς αὐτοὺς τοὺς ἁγίους ἀρχιερεῖς γράφομεν. Ἐκ τούτων τοίνυν πληροφοροεῖται πραγματικῶς ἢ εὐσεβεσιᾶτι αὐτῆς ὑψηλότης ὅτι ἡμεῖς τε καὶ ἡ περὶ ἡμᾶς ἱερὰ ἀδελφότης οὐκ ἀντιτασσόμεθα οὐδὲ ὄπως ἀντιλέγομεν τῆς ἐπιταγῆς καὶ βουλῆς τῆς μεγαλοπρ. αὐτοῦ ὑψηλότητος, ἀλλὰ καὶ ἤδη πληροφορηθέντες τὴν θέλησιν τῆς αὐτοῦ ὑψηλότητος ἐγένετο τὸ ὑψηλὸν περᾶτι ἰλχάκι καὶ ἠνώθη ἡ Σωζούπολις καὶ Ἀγαθούπολις εἰς μίαν ἐπαρχίαν, ἵνα ἀρχιερατεύῃ ἐπ' ἀμφοτέραις ὁ ἀδελφὸς Σωζοαγαθουπόλεως κῆρ Παῖσιος καὶ οὐδόλως ἀμφιβάλλομεν ὅτι ἡ θεοσεβεσιᾶτι αὐτῆς ὑψηλότης πληροφορομένη τὰ τοιαῦτα, θέλει ἀναγγεῖλῃ τῷ ὑψηλοτατῷ Πασᾶ ἐφ' ἣντι μᾶς προσβεβαιοῦσα τὸ πρόθυμον ἡμῶν πρὸς τὰς ὑψηλὰς αὐτοῦ προσταγὰς καὶ τὰ ὅπως ποτὲ ἐναντίως διανοηθέντα εἰσὶ κενοὶ λόγοι, ἐπειδὴ ἡμεῖς ἕνα καὶ μόνον σκοπὸν ἔχομεν τὴν μετὰ προθυμίας ἐκτέλεσιν τοῦ ἐπιτεταγμένου ἡμῶν καὶ τῶν ὑψηλῶν ἐπιταγμάτων πρὸς εὐχαρίστησιν καὶ ἄνεσιν τῶν εὐσεβῶν ὁμογενῶν ἡμῶν, πιστῶν ραγιάδιων τῆς κραταιᾶς καὶ ἀηττήτου βασιλείας, καὶ παραμυθίαν αὐτῶν τε καὶ τῶν ἐν αὐτοῖς ἀρχιερατεόντων. Δι' ὃ καὶ ἀξιῶμεν τὸ θεοφροῦρητον αὐτῆς ἕπος ὅπως κατὰ τὴν προσταγὴν, ἣν λάβη παρὰ τοῦ μεγαλοπρ. αὐτοῦ ἕπου, διορίσῃ ἀθθεντικῶς τὸν ρηθέντα πατριαρχικὸν ἡμῶν ἑξαρχον ἵνα ποιῆσῃ τὰς

κανονικὰς αὐτῶν ψήφους καὶ μεταθέσεις, ὅπου ἂν γίνηται αὐτῶ ἢ ἐπιταγῇ διὰ τῆς φιλοχρίστου προστασίας τῆς μεγαλοπρ. αὐτῆς ὑψηλότητος, παρ' ἧς καὶ περιμένομεν τάχιον τὰς πληροφορίας τῶν αἰσίως ἐκτελεσθέντων, σὺν τῇ δηλώσει τῆς πολυποθήτου ἡμῖν αὐτῆς ὑγιείας, ἧς τὰ παρέκλαμπρα ἔτη εἶσαν ὄτι πλεῖστα καὶ πανευδαίμονα.

αὐτῆς Μαΐου κατ'.

Τῆς εὐσεβεστάτης αὐτῆς ὑψηλότητος

ἐν Χριστῶ διάπυρος εὐχ' ἵτης

(ἔπ.) † ὁ Κωνσταντινουπόλεως Γρηγόριος

*
* *

Ἄντωνιος, ἀναφερόμενος κατὰ Μαΐον 1590 ¹⁾.

Εὐθύμιος, » » τῷ 1604 ²⁾.

Ἄνθιμος, » » Μαΐον 1608 ³⁾.

Μητροφάνης, » » Ν]βριον 1620—Φεβρ. καὶ Αὐγ. 1622—⁴⁾ Ἰουλ. καὶ Αὐγ. 1623—Μαΐον 1624 καὶ Ἰούλιον 1628 ⁴⁾.

Μητροφάνους, προβιβασθέντος εἰς τὸν θρόνον τῆς ἀγιωτάτης μ]πόλεως Ἀγγιάλου ἐξελέγη (1628) ὁ δσιώτατος ἐν ἱερομονάχοις κύρ Γρηγόριος ⁵⁾.

Γρηγορίου «παραίτησιν οἰκειοθελῆ καὶ ἀβίαστον ποιησαμένου διὰ

1) W. R e g e l analecta Byzantino-Russika. Petropoli 1891, σελ. 90.
2) Κ ῶ δ. Π. Ἀρχαιοφ. Α' 21.— 3) Αὐτόθι σ. 26.— 4) Αὐτόθι σ. 106, 108, 126, 137, 158, 194.— Σ ἄ ρ δ ε ω ν Ἰ ε ρ μ α ν ο ὺ συμβολὴ εἰς τοὺς πατριαρχικούς καταλόγους Κ]πόλεως ἀπὸ τῆς ἀλώσεως καὶ ἐξῆς, Κ. Π. 1935, σ. 103.— Ὁ ρ θ ο δ ο ξ ῖ α Θ'. σ. 438.— Κ. Δ ε λ ι κ ἄ ν η πατριαρχ. ἐγγραφα τόμ. Β' σ. 4, 6.— Ν ἑ ἄ Σ ι ῶ ν ΚΗ'. (1933) σ. 646.— Ἐ κ κ λ. Ἀ λ ή θ. Β' 663.— Σ ἄ θ α Μ ε σ. βιβλιοθ. Γ' σ. 566.— Ν ὀ μ. Σ υ ν α γ ω γ ῆ Δοσιθέου Ἱεροσολύμων σ. 204.

5) Τὸ «ὑπόμνημα» τῆς ἐκλογῆς τοῦ Γ ρ η γ ο ρ ῖ ο υ δὲν σώζεται. Ἀναφέρεται ὁμως οὗτος κατὰ Μαΐον 1630 καὶ Ἰούνιον 1639 (Κ ῶ δ. Π. Ἀρχ. Α' 262 Β' 67). Παρητήθη κατὰ Ν]μβριον 1651 (Ν. Σ υ ν α γ. 236. Σ ἄ θ α Γ' 584.

τὸ γῆρας αὐτοῦ καὶ διὰ τὸ μὴ δύνασθαι ἀντιπαλαίειν τὰ χρέη τῆς ἐπαρχίας αὐτοῦ» ἐξελέγη (21 Ἀβρ. 1651) ὁ «πανοσιώτατος ἐν ἱερομον. καὶ πνευματικοῖς κὺρ **Φιλόθεος**, πρὸς ὃν καὶ τὴν παραίτησιν αὐτοῦ ἐποιήσατο»¹⁾).

Φιλοθέου «εἰς τὴν ἀγιωτάτην μ]λιν Τραπεζοῦντος μετατεθέντος» ἐξελέγη (6 Ἰανουαρίου 1660) «ὁ ὀσιώτατος ἐν ἱερομον. κὺρ **Μακάριος**», εἰδήσει καὶ τοῦ μ]του Ἀδριανουπόλεως Νεοφύτου²⁾).

Μακαρίου «εἰς τὸν θρόνον τῆς ἀγιωτάτης μ]λεως Δέρκων καὶ Νεοχωρίου μετατεθέντος» ἐξελέγη (26 Σ]βρ. 1673) «ὁ ὀσιώτατος ἱερομόναχος κὺρ **Λαυρέντιος**», γνώμη καὶ βουλῇ τοῦ μ. Ἀδριανουπόλεως Νεοφύτου³⁾).

Ρωμανός, ἀναφερόμενος κατ' Αὐγουστον 1699⁴⁾).

Ἀθανάσιος, » κατὰ Σ]βριον 1702⁵⁾).

Γαβριήλ «τὸ κοινὸν πεπληρωκότος χρέος⁶⁾», κἀντεῦθεν ὁ καθολικὸς κυριάρχης τῆς ἐπισκοπῆς ταύτης πανιερώτ. μ]της Ἀδρ]πόλεως κὺρ Διονύσιος, διατρίβων ἐνταῦθα ἐν Κ]πόλει, ἔλαβεν ἄδειαν ἀπὸ τοῦ παναγιωτάτου καὶ σεβασμιωτ. ἡμῶν αὐθέντου καὶ δεσπότη τοῦ οἰκουμενικοῦ πατριάρχου κ. κ. Σεραφεῖμ ἐπὶ τῷ προβληθῆναι ἐν αὐτῇ πρόσωπον ἄξιον καὶ ἀρμόδιον. . . » ἐξελέγη (17 Ἰουλίου 1759) «ὁ ὀσιώτ. ἐν ἱερομον. κὺρ **Θεόδουλος**», τῶν κανονικῶν ψήφων γενομένων ἐν τῷ ἱ. ναφ τοῦ ἀγίου Γεωργίου τοῦ ἀγιοταφ. Μετοχίου⁷⁾).

Θεοδούλου «τὸ ζῆν ἐκμετρήσαντος καὶ πρὸς τὰς αἰωνίους μονὰς μεταστάντος» ἐξελέγη (Ἀπρίλ. 1767), «ὁ πανοσιώτ. ἐν ἱερομον. κὺρ **Νεόφυτος**⁸⁾).

Νεοφύτου «τὸ ζῆν ἐκμετρήσαντος καὶ εἰς τὰς οὐρανίους μονὰς μεταστάντος» ἐξελέγη (Ἰανουάριος 1784) «ὁ ὀσιώτ. ἐν ἱερομον. κὺρ **Μακάριος**⁹⁾).

Μακαρίου «τὸ ζῆν ἐκμετρήσαντος καὶ εἰς τὰς οὐρανίους μονὰς μεταστάντος» ἐξελέγη (Φεβρ. 1799) «ὁ πανοσιολογιώτ. ἐν ἱερομον. κὺρ **Γαβριήλ**¹⁰⁾).

Γαβριήλ «προβιβασθέντος εἰς τὸν θρόνον τῆς ἀγιωτ. μ]λεως Ἀγχιάλου» (τῇ 8ῃ Ἰουνίου 1808)¹¹⁾, ἡ ἀρχ]πὴ Ἀγαθουπόλεως ἠνώθη τῇ μ]λε

1) Ν. Σ υ ν α γ. 237.— Σ ά θ α Γ'. 584.—2) Ν. Σ υ ν. 242.— Σ ά θ α Γ'. 595.—3) Κ ώ δ. Α'. 482.— Ν. Σ υ ν. 270.— Σ ά θ α Γ'. 599.— Ἐ κ κ λ. Ἀλ. Β.' 698.—4) Κ ώ δ. Γ'. 38.— Ἐ λ λ η ν ι κ ά Γ'. 55.— Δ ε λ τ ι ο ν ἱστορ. καὶ ἐθνολ. ἔταιρ. τῆς Ἑλλάδος τόμ. Γ' σ. 473.—5) Ἐ λ λ η ν ι κ ά Γ'. 55.

6) Ἀγνωστον πότε ἐξελέγη καὶ τίνα διεδέχθη ὁ Γ α β ρ ι ή λ.—7) Κ ώ δ. Δ'. 237.—8) ΣΤ'. 144.—9) Ζ'. 172.—10) Θ'. 134.—11) Θ'. 252.

Σωζουπόλεως ποιμανθείσα ὑπὸ τοῦ μ/του **Σωζοαγαθουπόλεως Παΐσιου**, μέχρι Φεβρ. 1813:

«. . . Ἐπειδὴ τοιγαροῦν καὶ ἡ ἀγιωτάτη ἀρχ]πῆ, Ἁγαθ]λεως ὑπὸ ἰδίου ἀρχιερέως προστασίαν τιμηθεῖσα καὶ τοιοῦτον προνόμιον προσφνῶς λίαν πλουτήσασα, ἔφθασε πρὸ καιροῦ συνενωθῆναι τῇ γειτνιαζούσῃ ἐπαρχίᾳ **Σωζουπόλεως** καὶ ὑπὸ τὸν **ἐκεῖσε ἀρχιερέα ὑποταγῆναι** οὐ καλῶς οὐδὲ κατὰ λόγον νόμιμον, προνοία ἤδη ἐκκλ]κῆ, εὐλόγῳ τε καὶ νομίμῳ συνοδικῇ διαγνώσει καὶ ἀποφάσει ἀπεσπίασθη τῆς παραλόγου ἐκείνης ἐνώσεως καὶ τὴν προτέραν ἀπέλαβε τάξιν ἵνα ἐμμελῶς καὶ εὐαρμόστως τὰ ἐκκλ]τικὰ διευθύνηται πράγματα, ἐκάστου ἐν ᾧ ἐτάχθη ἀπ' ἀρχῆς χώρῳ διαμένοντος καὶ μὴ ἀτάκτως καὶ παραλόγως κεφαλῇ μία ἐν δυοῖ φαίνεται σώμασιν· οὕτω γοῦν τῆς ῥηθείσης ἀγιωτ. ἀρχ]πῆς Ἁγαθουπόλεως τὴν προτέραν ἀνακτησαμένης ἐλευθερίαν καὶ τάξιν καὶ τὸν ἀξίως ἀναδεξόμενον τὸ ἐν αὐτῇ λογικὸν τοῦ Χριστοῦ ποιμνιον ἐπιζητοῦσα...», ἐξελέγη (Φεβρ. 1813) «ὁ ὁσιολογιώτ. διδάσκαλος τῆς ἐν Φαναρίῳ ἐλληνικῆς τοῦ Γένους σχολῆς ἐν ἱερομον. κὺρ **Διονύσιος**»¹⁾.

Διονυσίου «τὸ ζῆν ἐκμετρήσαντος καὶ εἰς τὰς οὐρανίους μονὰς μεταστάντος». ἐξελέγη **μητροπολίτης** (Ν]βριος 1815) «ὁ πανοσιολογ. πρωτοσύγκελλος τῆς ἀγιωτ. μ]λεως Λέρκων ἐν ἱερομον. κὺρ **Ἀνθίμος**»²⁾.

Ἀνθίμου «διὰ κανονικῶν ψήφων καὶ συνοδικῆς ἐκλογῆς μετατεθέντος καὶ προβιβασθέντος εἰς τὸν θρόνον τῆς ἀγιωτ. μ]λεως Ἁγχιάλου» ἐξελέγη (Ἀπρίλ. 1821) «ὁ πανοσιώτ. μέγας ἀρχιδιάκονος τῆς ἀγίας τοῦ Χρ. μ. Ἐκκλησίας κὺρ **Ἡσαΐας**»³⁾.

Ἡσαίου «παραίτησιν οἰκειοθελῇ καὶ ἀβίαστον ἀπ' αὐτῆς ποιησαμένου» ἐξελέγη (Ἰούλιος 1828) «ὁ ὁσιώτατος ἐν ἱερομον. κὺρ **Ἰωσήφ**». Τούτου δραπετεύσαντος ἀνετέθη ἡ ποιμαντορία τῆς ἐπαρχίας τῷ μ]τη Σωζουπόλεως **Κωνσταντίῳ**, ὑπὸ τὸν τίτλον **Σωζοαγαθουπόλεως**⁴⁾.

3) ΑΓΧΙΑΛΟΣ

Ἀρχικῶς ὑποκειμένη τῇ μ]λει Ἀδριανουπόλεως ἐμφανίζεται ἔπειτα, πιθανῶς ἀπὸ τῶν μέσων τοῦ ε' αἰῶνος, μεταξὺ τῶν ὑποκειμένων τῷ Π]χρίῳ Κ]πόλεως ἀρχιεπισκοπῶν, ἐκλιποῦσα ἀπὸ τῶν ἀρχῶν τοῦ ι' αἰῶνος, ἢ μᾶλλον ἐνωθεῖσα τῇ ἀρχ]πῇ Μεσημβρίας. Μετὰ τὸν προβιβασμὸν τῆς τελευταίας ταύτης εἰς μητρόπολιν (τέλος ιβ' αἰῶνος) ἐπανεῦρε καὶ ἡ

1) Θ'. 309, ΙΑ'. 78.—2) Θ'. 350.—3) Θ'. 410.—4) ΙΔ' 145, ΙΣΤ'. 313, 315.

Ἀρχίαλος τὴν προτέραν αὐτῆς ἀρχιεπισκοπικὴν ἀξίαν τιμηθεῖσα μετὰ χρόνον ἰκανόν (ἴσως τέλη ἰδ' αἰῶνος) εἰς μητροπόλιν ἀριθμουμένην κατ' ἀρχὰς νβ', εἶτα μζ' καὶ τελευταίως λη' ἐν τῷ Συνταγματικῷ τῶν μητροπόλεων, παύσασαν δὲ νὰ υφίσταται ἀπὸ ἰκαίων ἐταῦ*. Ὁ μητροπολίτης ἐφημίζετο «ὀπίσθιμος καὶ ἔξαρχος Μάρης θαλάσσης»¹⁾.

*
**

Σωφρόνιος, ὑπογραφόμενος τῇ 15 Ἰανουαρίου 1467²⁾.
Ἰγνάτιος, ἀναφερόμενος τῇ 10 8]βρ. 1474³⁾.
Ἀκάκιος, » τῷ 1561⁴⁾.
Ξενοφῶν, » κατὰ Ἰανουάριον 1565⁵⁾.
Θεόκλητος, » κατὰ Μάϊον 1590⁶⁾.
Ἀθανάσιος, » κατ' Ἀπρίλιον 1596—Μάρτιον 1606 καὶ Ἰούνιον 1609⁷⁾.

Παρθένιος, ἀναφερόμενος κατὰ Ἰούνιον 1614—Μάϊον καὶ Ἰούνιον 1616—Μάρτιον 1618—Ν]βρ. καὶ Δ]βρ. 1620,—Ἀπρίλιον 1621⁸⁾. Τούτου μετατεθέντος καὶ προβιβασθέντος εἰς τὸν θρόνον τῆς ἀγιωτάτ.

1) Parthey σ. 5, 58, 135, 148, 153, 164, 202, 235, 305.—Gelzer ang. σ. 555, 592, 613, 629.—Τοῦ αὐτοῦ Cyprii σ. 4.—Ρ. Ποιτῆ Ε'. 457, 475, 495, 518.—Χρυσάνθου συντογμάτιον ρ. 73.—Νέα Σιῶν ΚΣΤ'. (1931) σ. 564.—Acta Patr. Β'. 7, 28.—Dictionn. d'histoire, Letourney κλπ. II 1511.—Μ. Ε. Ἐγκ. Α' 511.—Ἀρχ. Χρ. Παπ. αἰ ἐπαρχία κλπ. σ. 23.—Ὁρθοδοξία Γ'. 283.—Σάθ. Γ'. ὡς ἀνωτ. σ. 571.—Le Quien Γ'. 1189.

2) Μ. Σάρδεων Γερμανοῦ συμβολὴ κλπ. ὡς ἀνωτέρω σ. 10, 16.—Ὁρθοδοξία Η'. 315, 345.

3) Σάρδ. Γερμανοῦ ὡς ἀνωτ. ρ. 16.—Ὁρθοδ. ὡς ἀνωτ. σ. 320.—Ἐκκλησιαστικά σύλλεκτα ὑπὸ Ἐπαμ. Ι. Σταμτιάδου. Σάμος 1891, σ. 14.—4) W. Regel ὡς ἀνωτ. σ. 79.—5) Turcograecia ἐκδ. Βασιλείας σ. 172.—Σ. Γερμανοῦ ὡς ἀνωτ. σ. 38.—Ὁρθοδ. ὡς ἀνωτ. Θ'. σ. 79.—6) W. Regel ὡς ἀνωτ. σ. 89.—7) Σ. Γερμανοῦ ὡς ἀνωτ. σ. 73.—Ὁρθοδ. ὡς ἀνωτ. Θ'. σ. 305.—Α. Π. Κεραμέως Μαυρογορδ. βιβλιοθήκη, τόμ. Α. Κ]πολις 1881 σ. 121.—Κωδ. Π. Ἀρχ. Α'. 23, 47.—Acta et Diplomata monast. et eccles. v. V. p. 461.

8) Σαρδ. Γερμανοῦ ὡς ἀνωτ. σ. 103.—Ὁρθοδ. ὡς ἀνωτ. Θ'. σ. 438.—Κώδ. Π. Ἀρχ. Α'. 13, 49, 70, 74, 75, 77, 103. Β'. 23.—Κλεικάνη πατρ. ἐγγραφα. Κ]πόλις 19... τόμ. Β'. σ. 3.—Α. Κεραμέως ἀνάλεκτα ἱεροσ. σταχυολογίας τόμ. Δ'. σ. 92.—Ἐλληνηκὰ Γ'. 51.—Μ. Ἡλιού π. Γενναδίου Φατίειος βιβλιοθήκη. Μέρως Α'. Κ]πολις 1933, σ. 75.

μ]λεως Ἀδρ]πόλεως ἐξελέγη (Ἰούνιος 1623) ὁ ὁσιώτ. ἐν ἱερομον. κὺρ **Χριστοφόρος**¹⁾.

Χριστοφόρου «εἰς Φιλίππουπόλεως μετατεθέντος» ἐξελέγη (Ἰούλιος 1628) «ὁ θεοφιλέστ. ἐπίσκοπος Ἀγαθουπόλεως κὺρ **Μητροφάνης**» ἀναφερόμενος κατὰ Ἰούνιον 1630 — 8]βριον 1632 — 8]βρ. 1636 — Ἰούλιον 1639²⁾.

Ἰωακείμ, ἀναφερόμενος κατὰ Δ]βριον 1653³⁾. «Τούτου τὸ ζῆν ἐκμετρήσαντος καὶ ἐπὶ τὴν ἀγίῳφ μεταστάντος ζωὴν» ἐξελέγη (24 Ἰουλίου 1652) «ὁ ἱερομόναχος καὶ πρωτοσύγκελλος **Κάλλιστος**»⁴⁾.

Δανιήλ, ἀναφερόμενος κατὰ Δ]βριον 1671 καὶ 8]βριον 1672⁵⁾.

Κατὰ Ἰανουάριον 1677 ἐδόθη κατὰ προεδρίαν ἡ μ]λις Ἀρχιάλου τῷ πατριάρχει πρ. Κ]πόλεως **Παρθενίῳ Δ**⁶⁾.

Δανιήλ, ἀναφερόμενος κατὰ Φεβρ. 1687—1689—1691—Μάϊον 1697. Τούτου «πρὸς Κύριον ἐκδημίσαντος»⁷⁾ ἐξελέγη (28 Ἀπρ. 1700) «ὁ θεοφιλ. ἐπίσκοπος πρ. Μετρῶν κὺρ **Μανάριος**», ἀναφερόμενος κατὰ

1) Δὲν σώζεται τὸ «ὑπόμνημα» τῆς ἐκλογῆς αὐτοῦ. Ὑπογράφει τὸ ἐνωτικὸν τῶν Μ]λεων Μηδείας καὶ Σωξοπόλεως κατ' Αὐγούστον 1623. (Θ ρ α κ ι κ ἂ ΣΤ'. σ. 98). Πάντως ἐξελέγη Ἀρχιάλου κατὰ τὸ ἐν τῷ μεταξὺ (19 Ἰουνίου—Αὐγ. 1923) διάστημα.

2) Τὸ «ὑπόμνημα» ἐν Ν ο μ. Σ υ ν α γ ω γ ῆ σ. 204.— Ὅρα Κ. Σ ἄ θ α Μεσαιων. βιβλ. Γ'. 566.— Σ. Γ ε ρ μ α ν ο ῦ ὡς ἀνωτ. σ. 121.— Ὁ ρ θ ο δ. Θ'. σ. 526.— Ν ο μ. Σ υ ν. 315.— Κ ῶ δ. Π. Ἀ ρ χ. Α', 218, 225, 241.— D i c t i o n n. ἔνθα ἀνωτ. σ. 1513.— Α. Κ ε ρ α μ έ ω ς ἱερ. σταχ. Δ'. 104.

3) Ἄγνωστον ἐὰν διεδέχθη τὸν Μ η τ ρ ο φ ἄ ν η.— Ὅρα π α ρ ἄ ρ τ η. μ α Κ—ΚΒ'. τόμ. Ε. Φ. Συλλ. σ. 104.— D i c t i o n n. ὡς ἀνωτ. σ. 1513.

4) Κ ω δ. Π. Ἀ ρ χ. Α', 425.— Ν. Σ υ ν. 269.— Σ ἄ θ α Γ'. 596.— Ε κ κ λ. Ἀ λ. Β'. 698.

5) Ἄγνωστον ἐὰν διεδέχθη τὸν Κ ἄ λ λ ι σ τ ο ν.— I. Β ε λ λ ο ῦ δ ο υ χρυσοβούλλα κλπ. Βενετία 1873, σ. 54.— Κ. Δ ε λ ι κ ἄ ν η πατρ. ἔγγρ. Γ'. σ. 342.— D i c t i o n n. ὡς ἀνωτ. σ. 1513.

6) Ἄγνωστον ἐπὶ πόσον χρόνον ἐποίμανε τὴν ἐπαρχίαν ταύτην. Πιθανῶς μέχρι ἀρχῶν τοῦ 1684. (Σ. Γ ε ρ μ α ν ο ῦ ὡς ἀνωτ. σ. 145, 148.— Σ ἄ θ α Γ'. 602).

7) Δ ε λ ι κ ἄ ν η Β'. 405, 410, 452.— Α. Ὑ ψ η λ ἄ ν τ ρ ο υ τ ἂ μετὰ τὴν ἄλωσιν σ. 208.— Ἠλ. Γ ε ν ν. Φωτ. βιβλ. Β' 5, 6, 114.— Π. Ν ε ο κ λ έ ο υ ς τὸ κανον. δίκαιον ἐπὶ τοῦ ὄρ. Σινᾶ σ. 72, 77.— Δ ε λ τ ι ο ν ἱ σ τ ο ρ. καὶ ἔθνολ. ἔταιρ. Γ'. 471.— Ἀλεξ. Μυροκορδάτου ἐπιστολαὶ ρ'. ὑπὸ Θ. Λ ι β α δ ἄ, Τεργέστη 1879 σ. 121.— Π α ρ ἄ ρ τ. Κ—ΚΒ'. τόμ. κλπ. σ. 100.— Σ ἄ θ α Γ'. 408.— Ἄγνωστον ἐὰν ὁ Δ α ν ι ἦ λ οὗτος εἶνε ὁ αὐτὸς πρὸς τὸν πρὸ τοῦ Παρθενίου Δ'. ὁμώνυμον.

Μάτιον 1712¹⁾. Τοῦτον διεδέχθη ὁ ἱερομόναχος **Καλλίνικος**, ἐκλεγείς ἐπὶ Κυρίλλου Α' πιθανῶς τῷ 1713 καὶ εἶτα ἀναφερόμενος κατὰ Μάτιον 1718—Φεβρ. 1719—Ἰούνιον 1723—Ἰανουάρ. καὶ Ἀπρίλ. 1724—Δ]βρ. 1726—Ἰανουάρ. Σ]βρ. Ν]βρ. 1727—Ν]βρ. 1729²⁾).

Ναθαναήλ, ἀναφερόμενος κατὰ Ν]βριον 1739 καὶ ἐξῆς³⁾. Τοῦτου «μετατεθέντος εἰς τὸν θρόνον τῆς ἀγιωτ. μ]λεως Ἐφέσου» ἐξελέγη (Ν]βρ. 1753) «ὁ πανοσιώτ. ἐν ἱερομον. κὺρ Ἀνανίας»⁴⁾.

Ἀνανίου «μετατεθέντος διὰ κανονικῶν ψήφων εἰς τὴν ἀγιωτ. μ]λιν Δέρκων» ἐξελέγη (Φεβρ. 1773) «ὁ πανοσιώτ. Μ. Πρωτοσύγκελλος τῆς ἀγίας τοῦ Χρ. Μ. Ἐκκλησίας κὺρ **Γαβριήλ**»⁵⁾.

Γαβριήλ «τὸ ζῆν ἐκμετρήσαντος καὶ πρὸς τὰς αἰωνίους μονὰς μεταστάντος» ἐξελέγη (8]βριος 1775) «ὁ δσιώτ. ἐν ἱερομον. καὶ διδάσκαλος κὺρ **Ἰωακείμ**»⁶⁾.

Ἰωακείμ «διὰ κανον. ψήφων καὶ συνοδ. ἐκλογῆς προβιβασθέντος καὶ μετατεθέντος κανονικῶς εἰς τὴν ἀγιωτ. μ]λιν Κυζίκου» ἐξελέγη (Σ]βρ. 1794) «ὁ πανοσιώτ. Μ. πρωτοσύγκελλος τῆς ἀγίας τοῦ Χρ. Μ. Ἐκκλησίας κὺρ **Ἰωάσαφ**», τῶν κανονικῶν ψήφων γενομένων ἐν τῷ ἐν Μ. Ρεύματι ἱερῷ ναῶ τῶν Ταξιαρχῶν⁷⁾.

Ἰωάσαφ «μετατεθ. καὶ προβιβ. εἰς τὸν θρόνον τῆς ἀγιωτ. μ. Φ]πόλεως» ἐξελέγη (Ἰούνιος 1808) «ὁ πανιερώτατος ἐν Χῶ ἀδελφὸς ἅγιος Ἀγαθουπόλεως κὺρ **Γαβριήλ**», τῶν κανονικῶν ψήφων γενομένων ἐν τῷ ἐν Ρουτσουκίῳ ἰ. ναῶ τῆς ἀγίας Τριάδος⁸⁾.

Γαβριήλ «μετατεθέντος εἰς τὸν θρόνον τῆς ἀγιωτ. μ. Φιλαδελφείας» ἐξελέγη (Ἰούνιος 1813) «ὁ πανιερώτ. μ. πρ. Φ]πόλεως κὺρ **Ἐδγένιος**», τῶν κανονικῶν ψήφων γενομένων ἐν τῷ ἐν Κουρούτσεσμε ἰ. ναῶ τοῦ ἁγίου Δημητρίου»⁹⁾.

1) Κώδ. Π. Ἀρχ. Γ'. 50.—Θρακικὰ ΣΤ'. σ. 93. Δελτίον ὡς ἀνωτ. σ. 471.—Ἐλληνικὰ Β'. 397, 408.—Dictionn. ὡς ἀνωτ. σ. 1513.

2) Δεληκάνη, Β'. 486, 487, 490, 666, Γ'. 843.—Ἐλληνικὰ Β'. 415, 431, 434, Γ'. 56, 118, 122.—Νέα Σιῶν ΚΖ'. (1932) σ. 550, 562, ΚΗ'. (1933) σ. 165.—Γ. Μαζαράκη συμβολὴ εἰς τὴν ἱστορ. Ἐκκλ. Ἀλεξ. σ. 580.—Κώδ. Β'. Κριτίον ἐν τῷ Πατρ. Ἀρχαιοφ. σ. 408.

3) Δελικ. Γ' 446, 450, 456, 699.—Ἐλληνικὰ Γ'. 56, 145—Μ. Γεδεὼν κανον. διατάξεις Α'. 230, 234, 240.—N. Iorga docum. privat. la istoria Romanilor part. Γ'. Bucuresti 1915 σ. 1098.

4) Κώδ. Π. Ἀρχ. Δ' 172.—5) Ζ' 54.—6) Ζ' 90.—7) Θ' 72.—8) Θ' 252.—9) Θ'. 318.

Εὐγενίου «οἰκτρῶς τὸ ζῆν ἐκμετρῆσαντος» ἐξελέγη (Ἰουλ. 1821) «ὁ πανιερ. μ. Ἀγαίουπόλεως κὺρ Ἀνθίμος»¹⁾.

Ἀνθίμου «διὰ κανον. ψήφων καὶ κοινῆς ἐκλογῆς μετατεθ. καὶ προβιβασθέντος εἰς τὸν θρόνον τῆς ἀγιωτ. μ. Κυζίκου» (ἐξελέγη (Αὐγ. 1831) «ὁ ὀσιώτατος ἐν ἱερομον. κὺρ Σωφρόνιος»²⁾.

Σωφρονίου «διὰ συνοδ. ψήφου μετατεθ. εἰς τὸν θρόνον τῆς ἀγιωτ. μ. Ἐρσεκίου» ἐξελέγη (1836) «ὁ πανιερ. μ. Δημητριάδος κὺρ Νόφουτος». Ἀλλὰ «δι' εὐλόγους αἰτίας καὶ τὰς τῶν χριστιανῶν αὐτοῦ θερμὰς αἰτήσεις καὶ τὰς συμφώνους ὑψηλὰς συστάσεις» παρέμεινε καὶ ἐφεξῆς ποιμαίνων τὴν ἐπαρχίαν Ἀγχιάλου ὁ Σωφρόνιος, τοῦ Νεοφύτου μετατεθέντος (25 Ἰουν. 1836) ἀπὸ Δημητριάδος εἰς τὴν μ. Σωζοαγαθουπόλεως³⁾.

Σωφρονίου «μετατεθ. καὶ προβιβ. εἰς τὸν θρόνον τῆς ἀγιωτ. μ. Αἴνου» ἐξελέγη (7 Μαρτ. 1847) «ὁ θεοφιλ. ἐπίσκοπος Λαοδικείας Σωφρόνιος»⁴⁾.

Σωφρονίου «παραίτησιν οἰκειοθελῆ καὶ ἀβίαστον ποιησαμένου» ἐξελέγη (21 Αὐγ. 1865) «ὁ ὀσιολογιώτ. κὺρ Βασίλειος ἀρχιδιάκονος τῆς ἀγιωτ. μ. Νικαίας»⁵⁾.

Βασιλείου «μὴ παραδεξαμένου τὴν ἐκλογὴν αὐτοῦ καὶ ἀποκατάστασιν ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Καισαρείας» καὶ (ἀπὸ 30 Σεβρίου 1871) παραμείναντος ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Ἀγχιάλου, πολὺ δὲ ὕστερον «διὰ τοὺς ἐν τοῖς πρακτικοῖς τῆς ἱ. συνόδου λόγους παυθέντος ἀπ' αὐτῆς καὶ τέλεον ἀπομακρυνθέντος», ἐξελέγη (17 Ἰουν. 1877) «ὁ ὀσιολογιώτ. Μ. ἀρχιμανδρίτης κὺρ Βενέδικτος»⁶⁾.

Βενεδίκτου «μετατεθ. εἰς τὸν θρόνον τῆς ἀγιωτ. μ. Γάνου καὶ Χώρας» ἐξελέγη (11 Φεβρ. 1881) «ὁ ἱερώτατος μ. πρ. Ἀγχιάλου Βασίλειος, ὡς καὶ ἄλλοτε εὐδοκίμως ἀρχιερατεύσας ἐν αὐτῇ καὶ θεαρέστως ποιμάντας τὸ ἐν αὐτῇ λογικὸν τοῦ Χριστοῦ ποίμνιον»⁷⁾.

Βασιλείου «προβιβ. εἰς τὸν θρόνον τῆς ἀγιωτ. μ. Σμύρνης» ἐξελέγη (22 Ἰανουαρίου 1885) «ὁ θεοφιλ. ἐπίσκοπος Παραμυθίας Γρηγόριος»⁸⁾.

Γρηγορίου «μετατεθ. εἰς τὸν θρόνον τῆς ἀγιωτ. μ. Καστορίας» ἐξελέγη (15 Σεβρίου 1888) «ὁ πανιερ. μ. Αἴνου κὺρ Ἀνθίμος»⁹⁾.

Ἀνθίμου «παυθέντος διὰ τοῦς ἐν τοῖς πρακτικοῖς τῆς ἱ. συνόδου ἐκτιθεμένους λόγους» ἐξελέγη (17 Νεβρ. 1888) «ὁ θεοφιλ. ἐπίσκοπος Παμφίλου Σωφρόνιος»¹⁰⁾.

Σωφρονίου «μετατεθ. εἰς τὸν θρόνον τῆς ἀγιωτ. μ. Καρπάθου» ἐξε-

1) Θ'. 439.— 2) ΙΔ'. 202.— 3) ΙΔ'. 273, 280.— 4) ΚΒ'. 149.— 5) ΚΒ'. 469.— 6) ΕΖ'. 74, 195.— 7) ΕΖ'. 247.— 8) ΕΖ'. 304.— 9) ΕΖ'. 365.— 10) ΕΖ'. 371.

λέγη (8 Αὐγ. 1889) «ὁ ὄσι ἰλογιώτ. ἀρχιμανδρ. **Βασίλειος** Γεωργιάδης»¹⁾.

Βασιλείου «προαχθέντος εἰς τὸν θρόνον τῆς ἀγιωτ. μ. Πελαγονείας» ἐξελέγη (12 Μαΐου 1909) «ὁ πανιερ. μ. Γάνου καὶ Χώρας **Κωνσταντῖνος**»²⁾.

Κωνσταντῖνου θανόντος τῇ _____, ἡ ἐπαρχία διέμεινεν ἔκτοτε ἄνευ τιτλούχου ἀρχιερέως.

4) ΑΞΙΟΥΠΟΛΙΣ

Ἐκ τῶν πόλεων τῆς ἀρχαίας ἐπαρχίας Σκυθίας καὶ πιθανῶς καὶ ἐκ τῶν ἐπισκοπῶν τῆς ἐν αὐτῇ πάλαι ποτὲ μητροπόλεως Τόμιδος. Τὸ πρῶτον συναντῶμεν ἡμεῖς φιλώνυμον ἐπίσκοπον τὸν κάτωθι ἀναφερόμενον³⁾.

*
**

Ἄνθιμος Δ΄. ἔγραψε τῷ μητροπολίτῃ Τορνόβου Νεοφύτῳ ὅτι ἐπετρέπη ἵνα χειροτονήσῃ βοηθὸν αὐτοῦ ἐπίσκοπον τιτουλάριον Ἀξιουπόλεως τὸν πρωτοσύγκελλον αὐτοῦ **Ἰλαρίωνα**, ὅστις χειροτονηθεὶς ἐπέδωκε τῷ γέροντι αὐτοῦ σχετικὸν ὑποσχετικὸν (Αὐγ. 1850)⁴⁾.

5) ΒΑΡΝΑ

Ἐκ τῶν ἐπισκοπῶν τῆς μ[λεως] Μαρζιανουπόλεως ἀρχικῶς, ἐμφανίζεται ἀργότερον, πιθανῶς ἀπὸ τοῦ 5' αἰῶνος, ὡς **ἀρχιεπισκοπὴ** (ἐπαρχίας Μυσίας), ὑποκειμένη τῷ Π. Κ]πόλεως ὑπὸ τὸ ὄνομα: «**Ὀδησσός**» ἢ «**Ὀλυσσός**». Ἐπὶ Ἀλεξίου Κομνηνοῦ (1081—1118) προήχθη εἰς **μητροπόλιν**, γνωριζομένην συνήθως ἐν ταῖς «**ἐκθέσεσι**» ὑπὸ τὸ ὄνομα τῆς

1) ΕΖ'. 387.— 2) Ζια'. 188.

3) Parthey κλπ. σ. 6.— Μ. Ἑλλ. Ἐγκ. Ε'. 45.— Le Quien κλπ. Γ'. 1231.— 4) Κώδ. Π. Ἀρχ. ΚΖ'. 338, 358.

Τιβεριου πόλεω καταλαβουσαν δὲ διαδοχικῶς ἐν τῇ σειρᾷ τῶν μητροπόλεων ζγ', ξδ', οε', γγ', λδ' καὶ τελευταίως λθ' θέσιν. Κατὰ Ἰούλιον 1370 ἀνετέθη τῷ μ]τη Βάρνης ἡ ἐξαρχιακὴ διοίκησις τῶν περὶ αὐτὴν πατριαρχικῶν καστελλίων, ἐν οἷς καὶ τῆς **Κιβάρνης**, τὴν ὁποίαν, ὡς πατριαρχικὴν ἐξαρχίαν, συνήνωσε Παῖσιος Α'. ὀριστικῶς—1652—τῇ μ]λει Βάρνης. Ὁ οἰκεῖος ἀρχιερεὺς τῆς ἐπαρχίας ταύτης, μὴ ὑφισταμένης ἀπὸ ἱκανῶν ἐτῶν, ἐφημιύζετο «**Βάρνης καὶ Καβάρνης ὑπέριτος καὶ ἐξαρχος Μαύρης Θαλάσσης** 1).

*
*
*

Γαβριήλ, ἀναφερόμενος κατὰ Ἰανουάριον 1565 2).

Παρθένιος, » κατὰ 8]βριον 1568 3).

Ἀκάκιος, » κατὰ Μάιον 1590 4).

Θεόληπιος ἀναφερόμενος κατὰ Ἰούνιον 1601 5). Τούτου «καθαιρέσει τελεία καθυποβληθέντος δι' ἐγκλήματα, ἅπερ οἱ κατ' αὐτοῦ κατήγοροι νομίμως ἀπέδειξαν» ἐξελέγη (12 Ἰανουαρ. 1605) «ὁ ὁσιώτ. ἐν ἱερομον. κὺρ «**Ματθαῖος**» 6).

Ματθαίου «καθαιρέσει τελεία καὶ νομίμω καθυποβληθέντος διὰ τὰ κατ' αὐτοῦ ἐγκλήματα» ἐξελέγη (15 Μαρτ. 1606) «ὁ ὁσιώτ. ἱερομόν. κὺρ **Μελέτιος**» 7).

Παρθένιος, ἀναφερόμενος κατὰ Ἰούνιον 1624 καὶ Μάιον 1631 8). Τούτου «πρὸ ὀλίγου τὸ ζῆν ἀποβαλόντος» ἐξελέγη (7 Ἀπριλ. 1635) «ὁ ὁσιώτ. ἐν ἱερομον. καὶ πνευματικοῖς κὺρ **Μελέτιος**, ἀρχιμανδρίτης τῆς Μ. Ἐκκλησίας» 9).

Μελετίου «καθαιρέσει τελεία καθυποβληθέντος διὰ τὰ πολλὰ τὰ

1) Parthey σ. 5, 57, 98, 135, 147, 152, 164, 231, 241.—Geizung. 555, 629.—Τοῦ αὐτοῦ Cyprii σ. 3.—Ρ. Ποτλη Ε'. 456, 493, 500, 517.—Ἄρχ. Χ. Π. ὡς ἀνωτ. σ. 13, 23.—Ὀρθοδ. Γ'. 233—Χρυσ. συνταγμάτων 73.—Acta Patr. Α'. 502, 528.—Μ. Γεδεών Π. Πίν. σ. 434, 581.—Μ. Ἐλλ. Ἐγκ. ΣΤ'. 711, ΗΗ'. 685.—Le Quien Γ. 1223, 1239.

2) Σ. Γερμανοῦ συμβολὴ κλπ. ὡς ἀνωτ. σ. 38.—Ὀρθοδ. Θ'. 79.—3) Ἐλληνηκὰ Γ'. 43.—4) W. Regel ὡς ἀνωτ. σ. 89.—5) Α. Κερამέως Μαυρογ. βιβλ. Α'. 173.—Καθηρέθη κατὰ Ἰανουάριον 1605. (Ν. Σ υ ν. 184).—Π α ρ ἄ ρ τ. Κ—ΚΒ'. τόμ. Ε. Φ. Συλλ. σ. 98.—6) Ν. Σ υ ν. 185.—Σ ἄ θ α Γ'. 553.—Κ ὁ δ. Α'. 23.—Καθηρέθη κατὰ Μάρτιον 1606 (Ν. Σ υ ν. 187.—Σ ἄ θ α 554).—7) Ν. Σ υ ν. 187.—Σ ἄ θ α, 554—8) Κ ὁ δ. Α'. 393.—Acta et diplomata κλπ. VI'. σ. 291.—9) Ν. Σ υ ν. 318.—Σ ἄ θ α, 571.

ἐγκλήματα» ἐξελέγη (Ἰαν. 1637) «ὁ πρῶτον ἐπίσκοπος Πλαταμῶνος κύρ Ἀγαθάγγελος»¹⁾.

Μελετίου «καθαιρέσει τελεία καθυποβληθέντος διὰ πολλὰς αἰτίας κωλυούσας αὐτὸν τοῦ λοιποῦ τοῦ εἶναι καὶ λέγεσθαι ἀρχιερέα», ἐξελέγη (Δ)βρ. 1639) «ὁ πανιερ. μ. πο. Ἰκονίου κύρ **Παρθένιος**,²⁾.

Μελετίου «ἀποθανόντος» ἐξελέγη (25 Αὐγ. 1649) «ὁ ὁσιώτ. ἐν ἱερομονάχοις καὶ πνευματ. κύρ **Ἀνθιμος**,³⁾.

Ἀνθίμου «φυσικῶ θανάτῳ ἀποθανόντος» ἐξελέγη (Μάιος 1655) «ὁ πανοσιώτ. ἐν ἱερομον. καὶ πνευματ. κύρ **Δανιήλ**, ὁ πρωτοσύγκελλος Βίρνης»⁴⁾.

Δανιήλ «ἐάσαντος τὴν ἐπαρχίαν αὐτοῦ ἀποίμαντον καὶ ἀπροστάτευτον καὶ ἀπελθόντος εἰς ἀλλοδαπεῖς τόπους ἤδη ὑπὲρ τὸν ἐξαμηνιαῖον καιρὸν καὶ περινοστοῦντος δίχα ἀδείας πατριαρχικῆς καὶ καθαιρέσει τελεία καθυποβληθέντος περὶ τούτου καὶ (διὰ τὸ μὴ ἀπολογηθῆναι ποτε τὰ κατὰ καιροὺς ἐπιρροιπτόμενα αὐτῷ ἐκκλ)κὰ δικαιώματα παρὰ τῆς ἱερᾶς τῶν ἀρχιερέων συνόδου» ἐξελέγη (Ἰούλιος 1657) «ὁ Θεοφιλ. ἀρχ)πος πρ. Πωγωνιανῆς κύρ **Δανιήλ**»⁵⁾.

Δανιήλ «καθαιρέσει τελεία καθυποβληθέντος διὰ τὰ φαινόμενα ἐγκλήματα αὐτοῦ ἐν τῇ γραφείῃ κατ' αὐτοῦ καθαιρέσει» ἐξελέγη (20 Ἰουνίου 1658) «ὁ ὁσιώτατ. ἐν ἱερομ. καὶ πνευματ. κύρ **Νικοδήμος**,⁶⁾.

Τῆς μ]λεως ταύτης ἀπροστατεύτου ἐναπόλειφθείσης χρόνους ἤδη ἱκανοῦς, ὡς τοῦ ἐν αὐτῇ ἀρχιερατεύοντος **Νικοδήμου** διὰ τὴν ἀχρεϊότητα αὐτοῦ καὶ κουφότητα τῶν φρενῶν ἀναχωρήσαντος τῆς ἐπαρχίας αὐτῆς, δίχα γνώμης πατριαρχικῆς καὶ συνοδικῆς, καὶ καθαιρέσεις καθυποβληθέντος μετέπειτα» ἐξελέγη (11 Ἰουνίου 1662) «ὁ ὁσιώτατ. ἐν ἱερομ. κύρ **Μητροφάνης**,⁷⁾

1) Κ ὁ δ. Α'. 305.—Ν. Σ υ ν. 320.—Σ ἄ θ α 572.—Ἐ κ κ λ. Ἰ Α λ. Β'. 695. Ἄγνωστον πόσον χρόνον διέμεινε ποιμαίνων τὴν ἐπαρχίαν καὶ ἐὰν ὁ διαδεχθεὶς αὐτὸν ὑπῆρξεν ὁ πρὸ αὐτοῦ καθαιρεθεὶς ὁμώνυμος Μ ε λ έ τ ι ο ς.

2) Κ ὁ δ. Α'. 371.—Ν. Σ υ ν. 527. Φαίνεται ὅμως ὅτι μετ' ὀλίγον καιρὸν ἐξηκολούθησεν ἀρχιερατέων ὁ Μ ε λ έ τ ι ο ς, βεβαίως ἀθωώθεις, ὡς φαίνεται ἐκ τοῦ ὅτι ἀναφέρεται κατ' Ἀπριλ. Αὐγ. καὶ Σ)βρ. 1640 (Κ ὁ δ. Α'. 375, 381, 387) καὶ ὅτι ἀργότερον ἀνέλαβε τὴν ποιμαντορίαν ὁ Π σ ρ θ έ ν ι ο ς, ἀναφερόμενος κατὰ Φεβρουάριον 1641 (Κ ὁ δ. Β'. 76, 77), ἵνα καὶ αὐτὸς ἐπανέλθῃ ὁ Μ ε λ έ τ ι ο ς, ἢ καὶ ἄλλος τις ὁμώνυμος.

3) Ν. Σ υ ν. 234.—Σ ἄ θ α 583.—4) Ν. Σ υ ν. 261.—Σ ἄ θ α 590.—5) Ν. Σ υ ν. 247.—Σ ἄ θ α 593.—6) Ν. Σ υ ν. 222.—Σ ἄ θ α 591.—7) Κ ὁ δ. Α'. 421.—Ν. Σ υ ν. 222.—Ἐ κ κ λ. Ἰ Α λ. Β'. 697.

Μητροφάνης «θανάτω φυσιολ. ἀποθανόντος καὶ εἰς τὴν αἰώνιον ζωὴν μεταστάντος» ἐξελέγη (15 Αὐγ. 1674) «ὁ πανοσιώτ. ἐν ἱερομον. καὶ πνευματ. κὺρ **Μακάριος**»¹⁾).

Σεραφεῖμ καὶ **Δεόντιος** ἀναφερόμενοι ἀχρονολογίτως²⁾).

Κύριλλος, κατὰ Μάϊον 1712³⁾).

Καλλίνικος, κατὰ Μάρτιον 1713—Αὐγ. καὶ 8]βρ. 1717—Μάϊον 1718—Ἰαν. Φεβρ. Ἰουλ. 1720—Σ]βρ. 1721 καὶ Σ]βρ. 1723⁴⁾).

Ἀθανάσιος, κατὰ Δ]βριον 1726 καὶ τῷ 1727⁵⁾).

Ἰωακείμ, ἀναφερόμενος κατὰ Ἰούλιον 1742 καὶ τῇ 13ῃ Ἰουνίου 1750⁶⁾).

Ἰωακείμ, «θανάτω φυσιολ. τὸ ζῆν ἐκμετρήσαντος καὶ πρὸς τὰς οὐρανίους μονὰς μετακλήσαντος ἐξελέγη (Σ]βρ. 1754) «ὁ πανοσιώτ. ἐν ἱερομονάχοις κὺρ **Καλλίνικος**, ὁ καὶ δευτερεύων τῆς αὐτοῦ παναγιότητος ζρηματίσας»⁷⁾).

Καλλινίκου «πρὸς Κύριον ἐκδημήσαντος καὶ πρὸς τὰς οὐρανίους μονὰς μεταστάντος» ἐξελέγη (8 8]βρ. 1761) «ὁ ὀσιώτ. πατριαρχ. ἐφημέριος κὺρ **Νεόφυτος**, τῶν κανον. ψήφων γενομένων ἐν τῷ ἐν Κουρου-τσε-σιε ἰ. ναῶ τοῦ ἁγίου Δημητρίου»⁸⁾).

Νεοφύτου «τὸ ζῆν ἐκμετρήσαντος καὶ εἰς τὰς αἰωνίους μονὰς μεταστάντος» ἐξελέγη (Σ]βρ. 1783) «ὁ ὀσιώτ. ἐν ἱερομον. κὺρ **Φιλόθεος**, τῶν κανον. ψήφων γενομένων ἐν τῷ αὐτῷ ὡς ἄνω ἰ. ναῶ τοῦ ἁγίου Δημητρίου»⁹⁾).

Φιλοθέου «προβιβ. καὶ μετατεθέντος εἰς τὸν θρόνον τῆς ἀγιωτ. μ. Τορνόβου» ἐξελέγη (Φεβρ. 1797) «ὁ ὀσιώτ. ἐν ἱερομ. κὺρ **Γρηγόριος**¹⁰⁾).

Γρηγορίου «τὸ ζῆν ἐκμετρήσαντος καὶ εἰς τὰς οὐρανίους μονὰς μεταστάντος» ἐξελέγη (Ἰουλ. 1797) «ὁ πανοσιώτ. Μ. Πρωτοσύγκελλος τῆς ἀγίας τοῦ Χρ. Μ. Ἐκκλησίας κὺρ **Γρηγόριος**»¹¹⁾).

1) Ν. Σ υ ν. 236. Ἀναφέρεται τῇ 15 8]βρ. 1674 (Κ ὡ δ. Α' 500, —2) Δ ε λ τ ῖ ο ν ἱστορ. καὶ ἐθν. ἑταιρ. κλπ. Γ' σ. 471. — 3) Ἐ λ λ η ν ι κ ἄ Β' 408. — 4) Δ ε λ ι κ. Β' 483, 484. Γ' 839. — Ἐ λ η ν ι κ ἄ Β' 418, 421, 424. — Α. Κ ε ρ α μ ἔ ω ς Μανρογ. βιβλ. Α' 174. — Τ ο ὗ α ὐ τ ο ὦ ἱερ. βιβλ. Α' 205. — Ν ἑ α Σ ι ὦ ν ΚΖ' (1932) σ. 550. — Ἐ κ κ λ. Ἄ λ. Β' 500. ΚΣΤ' 144. — Μ. Γ ε δ ε ὦ ν κανον. διατάξεις Β' 436. — Γ. Μ α ζ α ρ ἄ κ η συμβολὴ εἰς τὴν ἱστορ. τῆς ἐν Αἰγύπτῳ ὀρθ. ἐκκλησίας. Ἀλεξάνδρεια 1932, σ. 580, 589. — Ν. I o r g a docum. priv. κλπ. ὡς ἄνωτ. σ. 111.

5) Α. Κ ε ρ α μ ἔ ω ς ἱερ. βιβλ. Δ' 382. — Η α ρ ἄ ρ τ. Κ—ΚΒ' τόμ. κλπ. ὡς ἄνωτ. σ. 110. — 6) Κ ὡ δ. Π. Ἀρχ. Δ' 142. Ε' 16. — 7) Κ ὡ δ. Δ' 177. — 8) ΣΤ' 28. — 9) Ζ' 168. — 10) Θ' 101. — 11) Θ' 102.

Γρηγορίου «μετατεθέντος διὰ κανον. ψήφων καὶ συνοδ. ἐκλογῆς εἰς τὴν ἁγιωτ. μ. Δούστρας» ἐξελέγη (Σ]βρ. 1800) «ὁ θεοφιλ. ἐπίσκοπος πρ. Μοσχονησιῶν **Παῖσιος**» τῶν κανον. ψήφων γενομένων ἐν τῷ ἐν Νεοχωρίῳ, «κλόγ-μπασι» τοῦ Βοσπόρου ἱερωῦ γαῶ τῆς Ἑπεραγίας Θεοτόκου» 1).

Παῖσιου «παραιτήσιν οικειοθελῆ ποιησαμένου αὐτῆς δι' ἐνυπογράφου καὶ ἐσφραγίστου γράμματος πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν» ἐξελέγη (8]βρ. 1806) «ὁ πανιερώτ. μ. πρ. Σωζοπόλεως κὺρ **Χρῦσανθος**» 2).

Χρυσάνθου «μετατεθ. καὶ προβιβασθέντος εἰς τὸν θρόνον τῆς ἁγιωτ. μ. Φιλίππων καὶ Δράμας» ἐξελέγη (Ἰούνιος 1817) «ὁ πανοσιώτ. ἐν ἱερομονάχ. ἀρχιμανδριτῆς κὺρ **Ζαχαρίας**», τῶν κανον. ψήφων γενομένων ἐν τῷ ἐν Κορυούτσεμ «πατριαρχικῷ γαῶ» τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Βαπτιστοῦ» 3).

Ζαχαρίου «τὸ ἔην ἐκμετρήσαντος καὶ εἰς τὰς αἰωνίους μονὰς μεταστάντος» ἐξελέγη (Ἰανουάριος 1821) «ὁ ὁσιώτατος Μ. ἀρχιμανδριτῆς τῆς ἁγίας τοῦ Χρ. Μ. Ἐκκλησίας κὺρ **Φιλόθεος**» 4).

Φιλοθέου καταλιπόντος τὴν ἐπαρχίαν ἀνετέθη προσωρινῶς (Αὔγ. 1830) ἡ ποιμαντορία τῷ μ]τη Μεσημβρίας **Καλλινίκῳ**, ἐνωθεισῶν δὲ εἶτα (2 Σ]βρ. 1831) τῶν δύο ἐπαρχιῶν Μεσημβρίας καὶ Βάρνης καὶ ἀργότερον καὶ αὐτῆς ἀποσπασθεισῶν (Ἰανουάρ. 1835) παρέμεινεν ὁ **Καλλινίκος** ποιμαίνων μόνον τὴν ἐπαρχίαν Βάρνης» 5).

Καλλινίκου «διὰ τὰς κοινὰς τῶν ἐπαρχιωτῶν αὐτοῦ προσκλαύσεις καὶ τὰς παρεκτροπὰς αὐτοῦ ἀπομακρυνθέντος ἀπ' αὐτῆς καὶ τέλειον ἐκπεσόντος» ἐξελέγη (Φεβρ. 1835) ὁ πανιερώτ. μ. Ἰμβρου κὺρ **Ἰωσήφ**» 6).

Ἰωσήφ μετατεθέντι. εἰς τὸν θρόνον τῆς ἁγιωτ. μ. Βιδύνης ἐξελέγη (8βρ. 1846) «ὁ πανιερ. μ. Ἰσθης **Ἀβέρκιος**» 7).

Ἀβερκίου «τὸ ἔην ἐκμετρήσαντος καὶ εἰς τὰς οὐρανίους μονὰς μεταστάντος» ἐξελέγη (5 Μαρτίου 1847) «ὁ πανιερώτατος ἅγιος Πρεσλάβας **Πορφύριος**» 8).

Πορφυρίου «πρὸς Κύριον ἐκδημήσαντος καὶ εἰς τὰς οὐρανίους μονὰς μεταστάντος» ἐξελέγη (10 Δ]βρ. 1864) «ὁ ὁσιολογ. πρ. Μ. Πρωτοσύγκελλος ἐν ἱερομον. κὺρ **Ἰωακείμ**» 9).

Ἰωακείμ «διὰ κανον. ψήφων προβιβασθέντος εἰς τὸν θρόνον τῆς ἁγιωτάτης μ. Θεσσαλονίκης» ἐξελέγη (12 Ἰανουαρ. 1874) «ὁ ὁσιολογ. ἀρχιμανδριτῆς κὺρ **Καλλίνικος**» Εὐτυχίδης, ἀρχιεραγματεὺς τῆς Ἁ. Συνόδου 10).

1) Θ'. 162.— 2) Θ'. 238.— 3) Θ'. 381.— 4) Θ'. 425.— 5) Κ ὡ δ. ΧΜΑ'. σ. 40, ΙΔ'. 243.— Ὁ Φιλόθεος ὑπῆρξεν ἐν ἐνεργείᾳ μ]της Βάρνης τῇ 10 Ἰουνίου 1830 (ΙΣΤ'. 325, 326).

6) ΙΔ'. 246.— 7) ΚΒ'. 124.— 8) ΚΒ'. 145.— 9) ΚΒ'. 457.— 10) ΕΖ'. 144.

Καλλινίκου «μετατεθ. εἰς τὸν θρόνον τῆς ἁγιωτ. μ. Ἐάνθης» ἐξελέγη (22 Μαρτ. 1875) ὁ θεοφ. ἐπίσκοπος Μυρέων **Κύριλλος** ¹⁾.

Κυρίλλου «μετατεθ. εἰς τὴν ἁγιωτ. μ]λιν Καστορίας» ἐξελέγη (27 Ν]βρ. 1882) ὁ θεοφιλ. ἐπίσκοπος Ἀργυρουπόλεως **Καλλίνικος** ²⁾.

Καλλινίκου «μετατεθ. εἰς τὸν θρόνον τῆς ἁγιωτ. μ. Στραμνίτισης» ἐξελέγη (15 8βρ. 1887) «ὁ πανοσιολογ. πρ. Μ. Πρωτοσύγκελλος κύρ **Γαβριήλ** Ἰατροδικῆς» ³⁾.

Γαβριήλ «παραίτησιν οἰκειοθελῆ ὑποβαλόντος τῇ Ἐκκλησίᾳ» ἐξελέγη (10 8βρ. 1889) «ὁ πανιερ. μ. Καστορίας **Γρηγόριος**» ⁴⁾.

Γρηγορίου «πρὸς Κύριον ἐκδημήσαντος καὶ εἰς τὰς οὐρανίους μονὰς μεταστάντος» ἐξελέγη (5 Φεβρ. 1891) «ὁ θεοφιλ. ἐπίσκοπος Λίτης Ἀλέξανδρος» ⁵⁾.

Ἀλεξάνδρου «παραίτησιν οἰκειοθελῆ ὑποβαλόντος τῇ Ἐκκλησίᾳ» ἐξελέγη (1 Αὐγ. 1891) «ὁ πανιερ. μ. Γάνου Χώρας **Πολύκαρπος**» ⁶⁾.

Πολυκάρπου «τὸ ζῆν ἐκμετρήσαντος καὶ εἰς τὰς οὐρανίους μονὰς μεταστάντος» ἐξελέγη (27 Ἀπρ 1906) ὁ θεοφιλ. ἐπίσκοπος Μοσχονησίων **Νεόφυτος** ⁷⁾.

Νεοφύτου «μετατεθ. εἰς τὸν θρόνον τῆς ἁγιωτ. μ. Παραμυθίας» ἐξελέγη (15 Φεβρ. 1911) «ὁ πανιερ. μ. Δυρραχίου **Ἰωάννης**» ⁸⁾.

Ἰωάννου «πρὸς Κύριον ἐκδημήσαντος καὶ εἰς τὰς οὐρανίους μονὰς μεταστάντος» ἐξελέγη (18 Ἰουνίου 1913) «ὁ πανιερ. μ. πρ. Κῶνου **Νικόδημος**» ⁹⁾.

Νικοδήμου «προβιβασθέντος εἰς τὸν θρόνον τῆς ἁγιωτ. μ. Προύσης τῇ 24 Μαΐου 1924¹⁰⁾», ἡ ἐπαρχία παρέμεινε ἔκτοτε ἄνευ τιτλούχου ἀρχιερέως.

6) ΒΙΔΥΝΗ

Ἀρχικῶς τελοῦσα τῷ Π]χείφ Κ]πόλεως, ὕστερον ὑπήχθη τῇ ἀρχιεπισκοπῇ Ἀχριδῶν, ἀφ' ἧς ὁμοῦ καὶ αὐτῆς χωρισθεῖσα ἐτέθη ὑπὸ τὸν θρόνον Κ]πόλεως. Ἀντώνιος Δ' ἐξ ἀφορμῆς αἰτήσεως τοῦ βουλγάρου βασιλέως ἐπιμένοντος «ἐντεῦθεν (ἐκ Κ]πόλεως) ἔχειν καὶ τὸν ἁγιασμόν καὶ τὴν χειροτονίαν, ὅπου καὶ πρότερον ὑπέκειτο ἡ μητροπόλις καὶ οὐ παρ' ἐτέρας ἐκκλησίας

1) ΕΖ'. 159.— 2) ΕΖ'. 274.— 3) ΕΖ'. 351.— 4) ΕΖ'. 391.— 5) ΕΖ'. 406.— 6) ΕΖ'. 411.— 7) Ζια'. 131.— 8) Ζια'. 237.— 9) Ζια'. 291.— 10) Ζοθ'. 31.

ἀρπακτικῶς ταύτην λαβούσης καὶ νόθοις ὀνόμασι σεμνυνομένης» ἔγραψε κατὰ Σββριον 1392 τὰ ἐξῆς: «Καὶ ἡ ἀγιωτάτη τῆς Βιδύνης μητροπόλις ὑπὸ τὸν καθ' ἡμᾶς οἰκουμενικὸν θρόνον καὶ τὸν πατριάρχην Κ]πόλειως ἀπ' ἀρχῆς τελοῦσα εἰύγγχανεν ἀτιφ̄ ὑποκειμένη καὶ ἐντεῦθεν τὴν χειροτονίαν λαμβάνουσα κατὰ τὰς λοιπὰς μητροπόλεις τὰς ὑποκειμένας αὐτῷ χρόνος δὲ ἤδη τρέχει πολὺς ἐξ ὅτου καὶ ταύτην ἡ τῶν Βουλγαρῶν ἐκκλησία, δυναστεία κοσμικῆ χρησαμένη, ἀκανονίστως πάντως καὶ παρανόμως τῆς καθολικῆς καὶ ἀποστολικῆς ἐκκλησίας, τῆς μητρὸς τῶν ἐκκλησιῶν, ἀποσπίσασα καὶ ὑφ' ἑαυτὴν ἰδιοποιησαμένη, ὥσπερ καὶ ἄλλας τῶν ἡμετέρων ἐκκλησιῶν, ἀδεῶς καὶ ἐν αὐτῇ τὰς χειροτονίας ἐνήργει. . . ». Πρὸς τὰ ἀνωτέρω σχετίζονται καὶ ὅσα ἐν ἐν τῇ ἐκθ' ἐσει Ἀνδρονίκου Παλαιολόγου τοῦ Γέροντος (1282—1328) ἀναφέρονται ὅτι δηλ. ἡ Βιδύνη «ἐπισκοπὴ οὖσα τῆς ἀγιωτάτης ἀρχιεπισκοπῆς Βουλγαρίας (σημ.: κατέστη ἐπισκοπὴ τῆς τελευταίας ταύτης ἀφοῦ ἀπεσπίσθη βιαίως ἀπὸ τοῦ οἴκουμ. θρόνου) εἰς μητρόπολιν προήχθη», λαβοῦσαν διαδοχικῶς τὴν θέσιν πε'. ξθ'. μ'. καὶ μβ' ἐν τῇ σειρᾷ τῶν μητροπόλεων, τοῦ οἴκειου αὐτῆς ἀρχιερέως φημιζομένου κατ' ἀρχὰς ἀπλῶς «ὕπερτίμου», ἀργότερον ὁμως καὶ «ἐξ ἀρχοῦ παντὸς Παροδοῦν ἄβειωσ»¹⁾.

*
**

Νεόφυτος, ἀναφερόμενος τῷ 1561²⁾.

Ἀνθιμος, » τῷ 1584—Φεβρ. 1585 καὶ Μάιον 1590³⁾.

Δανιήλ, » κατὰ Μάρτιον 1606⁴⁾.

«Τῆς ἀγιωτ. μ. Βιδύνης θανάτου πρὸ ὀλίγου τὸν οἰκεῖον ἀποβαλλομένης ποιμένα (= **Δανιήλ**) . . . » ἐξελέγη (20 Μαρτ. 1606) «ὁ ὁσιώτ. ἐν ἱερομον. καὶ πνευματ. πατρᾷ παπᾷ καὶ **Σωφρόνιος**»⁵⁾.

1) Parthey σ. 137.—Geizertung, σ. 600, 608, 629, 632, 633.—Ρ. Ποτλή Ε' 494, 518.—Χρυσ. συνταγμ. σ. 73.—'Ορθοδ. Γ' 233, 235.—'Αρχ. Χρ. Π. κλπ. σ. 23.—Acta Patriarch. Α' 533, 551, Β' 28, 161.—Μ. Γεδεών Π. Πίν. σ. 450, 604.—Μ. Ε. 'Εγκ. Ζ' 243.

2) W. Regel ὡς ἀνωτ. σ. 77.—3) Σ. Γερμανοῦ ὡς ἀνωτ. σ. 68.—'Ορθ. Θ' σ. 255.—W. Regel ὡς ἀνωτ. σ. 90.—'Εκκλ. Α' λ. Β' 795.—Κ. Σάθα βιογραφικὸν σχεδιάσμα περὶ Ἱερεμίου Β' Ἀθῆναι, 1870 σ. 142.—

4) Κώδ. Π. 'Αρχ. Α' 23.—5) Νομ. Συναγ. 187.—Σάθα Γ' 554 ἐνθα κατὰ λάθος ἀντὶ Σωφρονίου σ. σημειοῦται: Ἰωαννίκιος. Παρητύθη τῇ 16 Ἰουνίου 1620 (Κώδ. Β' 12).

Σωφρονίου «παράιτησιν ἀβίαστον ποιησιμίου καὶ οὐκ οὐκιοθελή· ἐξελέγη (Ἰούνιος 1620) ὁ ὀσιώτατ. πρωτοσύγκελλος τῆς καθ' ἡμᾶς τοῦ Χρ. Μ. Ἐκκλησίας **Εὐθύμιος**» ¹⁾).

Γαβρ. ἠλ «καθαιρέσει τελείμ καθυποβλήθεντος διὰ πολλὰς εὐλόγους αἰτίας κωλονούσας αὐτὸν τοῦ ἀρχιερατεύειν» ²⁾ ἐξελέγη (7 Μαΐου 1640) «ὁ πανιερ. μ. πρώην Ἀθηνῶν κῆρ **Σωφρόνιος**» ³⁾).

Σωφρονίου «καθαιρέσει τελείμ καὶ ἀμετακλήτω καθυποβλήθεντος· ἐξελέγη (Μαρτ. 1660) ὁ ὀσιώτατος ἐν ἱερομον. καὶ πνευματ. κῆρ **Φιλότητος**» ⁴⁾).

Δαυρέντιος ἀναφερόμενος κατὰ Ἰούλιον 1668 ⁵⁾. Τοῦτου καθαιροθέντος» ἅτε μαριακοῦ καταστάντος, ἐξελέγη (Δῖβρ. 1670) ὁ πανιερ. μ. πρ. Σοφίας **Δανιήλ** ⁶⁾).

Δανιήλ «παράιτησιν πεποιηκότος τῆς αὐτῆς ἐπαρχίας καὶ μεταβάντος πάλιν εἰς τὴν ἐπαρχίαν αὐτοῦ Σοφίας, ἧς παρητήσατο πρότερον καὶ ἐπαναλαβόντος αὐτὴν πρὸς κυβέρνησιν αὐτῆς», ἐξελέγη (20 Μαΐου 1676) «ὁ πανοσ. ἐν ἱερομον. κῆρ **Τιμόθεος** καὶ πρωτοσύγκελλος τῆς Μ. Ἐκκλησίας» ⁷⁾).

Κατὰ Μάρτιον 1685 ἐδόθη προεδρικῶς ἡ μῆλις αὕτη τῷ πατριάρχη πρ. Κ]πόλεως **Παρθενίῳ Δ'** ⁸⁾).

Ἀρσένιος ἀχρονολογήτως καὶ **Συμεῶν** ἀναφερόμενος τῇ 4ῃ Ἀπριλίου 1708 ⁹⁾).

Καλλίνικος ἀναφερόμενος κατὰ Μάρτιον, Αὔγ. 8]βρ. 1747— Φεβρ. 1748 ¹⁰⁾. Τοῦτου «τὸ ζῆν ἐχμετρήσαντος καὶ πρὸς τὰς οὐρανίους μονὰς με-

1) Κ ὁ δ. Β'. 13.— 2) Ἄγνωστον πότε ἐξελέγη καὶ εἴαν διεδέχθη τὸν Εὐθύμιον.— 3) Κ ὁ δ. Α'. 333.— Ν. Σ υ ν. 328.— Σ ἄ θ α 575.— Ἐ κ κ λ. Ἀ λ. Β'. 697.— 4) Ν. Σ υ ν. 265.— Σ ἄ θ α 595.— 5) Κ ὁ δ. Α'. 438.— Δ ε λ ι κ. Β'. 373.— Γ. Μ α ζ α ρ ἄ κ η ὡς ἄνωτ. σ. 471.— Π. Ν ε ο κ λ έ ο υ ς τὸ καν. δίκαιον κλπ. ὡς ἄνωτ. σ. 39.— Ἄγνωστον πότε ἐξελέγη. Ἰσως *διεδέχθη τὸν Φ ι λ ὀ θ ε ο ν. Καθηρέθη κατὰ Δῖβρ. 1670 (Ν. Σ υ ν. 81.— Σ ἄ θ α 598.— 6) Δὲν σῶζεται τὸ «ὑπόμνημα». Ἀναφέρεται ὡς μ. Βιδύνης τῷ 1672 (Α. Κ ε ρ α μ έ ω ς ἱερ. βιβλ. Α'. 336).

7) Ν. Σ υ ν. 243.— Σ ἄ θ α 601. Ἀναφέρεται κατὰ Μάιον 1681 (Ν. Ι ο ρ γ α docum. priv. ὡς ἄνωτ. σ. 24). Ὁ ἐν Ἐ λ λ η ν ι κ ο ῖ ς Γ' 55 σημειούμενος Μ ὀ δ ε σ τ ο ς φ έ ρ ε τ α ι λελανθασμένως, ἀντὶ Τ ι μ ὀ θ έ ο υ.— 8) Σ. Γ ε ρ μ α ν ο ῦ ὡς ἄνωτ. σ. 147.— Μ. Γ ε δ ε ῶ ν Πατρ. πίνακ. σ. 604. Ὑποτίθεται ὅτι διεδέχθη τὸν Τ ι μ ὀ θ έ ο ν. Πόσον παρήμενεν ἐκεῖ ἄγνωστον. 9) Δ ε λ τ ῖ ὄ ν ἱστορ. καὶ ἐθν. κλπ. ὡς ἄνωτ. σ. 470.— Π. Ζ ε ρ λ έ ν τ ο υ ἱστορ. ἔρευναι Α'. 289.— Δ ε λ η κ ἄ ν η Γ'. 424.— 10) Κ ω δ. Δ'. 100, 102, 108, 118.— Δ ε λ η κ. Γ'. 830.— Ἐ λ λ η ν. Γ' 424.— Ἐ κ κ λ. Ἀ λ. Β' 231.

ταστάντος» ἐξελέγη (5 Δ]βρ. 1754) «ὁ πανοσιώτ. Μ. ἀρχιδιάκονος τῆς τοῦ Χρ. Μ. Ἐκκλησίας κὺρ *Μελέτιος* ¹⁾).

Μελετίου «μετατεθ. ἐπὶ τὴν ἀγιωτ. μ. Ἐφέσου» ἐξελέγη (Μάιος 1763) «ὁ πανοσιώτ. πρ. Μ. Πρωτοσύγκελλος κὺρ *Ἰωσήφ*» ²⁾).

Ἰωσήφ «τὸ ζῆν ἐκμετρούσαντος καὶ εἰς τὰς αἰωνίους μονὰς μεταστάντος» ἐξελέγη (Μαρτ. 1766) «ὁ ὁσιώτ. ἐν ἱερομον. κὺρ *Ἀνθίμος* τῶν καν. ψήφων γενομένων ἐν τῷ ἱ. ναῶ τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Βαπτιστοῦ κατὰ τὸ Σιναϊτικόν» ³⁾).

Ἀνθίμου «τὸ ζῆν ἐκμετρούσαντος καὶ πρὸς τὰς αἰωνίους μονὰς μεταστάντος» ἐξελέγη (Δ]βρ. 1777) «ὁ ὁσιώτ. ἐν ἱερομον. κὺρ *Ἰερεμίας*» ⁴⁾).

Ἰερεμίου «προβιβ. καὶ μετατεθ. εἰς τὸν θρόνον τῆς ἀγιωτ. μ. Χαλκηδόνας» ἐξελέγη (Ν]βρ. 1790) «ὁ ὁσιώτ. πρωτοσύγκελλος τῆς ἀγιωτ. μ. Τορνόβου κὺρ *Ματθαῖος*» ⁵⁾).

Ματθαίου «τὸ ζῆν ἐκμετρούσαντος καὶ εἰς τὰς οὐρανίους μονὰς μεταστάντος» ἐξελέγη (Ν]βρ. 1791) ὁ πανιερ. ἅγιος Λακεδαιμονίας κὺρ *Γρηγόριος* ⁶⁾).

Γρηγορίου «διὰ κανον. ψήφων καὶ συνοδ. ἐκλογῆς μετατεθ. καὶ προβιβ. εἰς τὸν θρόνον τῆς ἀγιωτ. μ. Δέρκων» ἐξελέγη (Ἰούνιος 1801) «ὁ πανιερ. μ. πρῶην Ἀθηνῶν κὺρ *Βενέδικτος*» ⁷⁾).

Βενεδίκτου παραιτήσιν ποιησαμένου ἐξελέγη (θέρους 1803) ὁ ἱερομόναχος *Καλλίνικος* ⁸⁾).

Καλλινίκου «τῶν τῆδε μεταστάντος» ἐξελέγη (Μάρτ. 1807) «ὁ ὁσιολογ. ἐν ἱερομον. κὺρ *Διονύσιος*, ἀρχιδιάκονος χρηματίσας τῆς ἀγιωτ. μ. Ναυπάκτου καὶ Ἄρτης» ⁹⁾).

Διονυσίου «διὰ κανον. ψήφων καὶ συνοδ. ἐκλογῆς μετατεθ. καὶ προβιβασθέντος εἰς τὸν θρόνον τῆς ἀγιωτ. μ. Πισιδίας» ἐξελέγη (Ἰανουάριος

1) Κ ῶ δ. Δ'. 182.— 2) ΣΤ' 51.— 3) ΣΤ'. 120.— 4) Ζ'. 105.— 5) Ζ'. 255.— 6) Θ'. 19.— 7) Θ'. 184.— 8) Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Γ ρ η γ ο ρ ί ο υ παρεῖδυσεν ὁ ἱερεμόν. Κ α λ λ ί ν ι κ ο ς καταλαβὼν τὴν ἐπαρχίαν, διὸ καὶ προέβη ἢ Ἐκκλησία εἰς τὴν καθάρσειν αὐτοῦ κατὰ Σ]βρ. 1800, ἀναθεῖσα ἅμα τὴν προσωρινὴν ποιμαντορίαν τῆς ἐπαρχίας τῷ μ)τη Σερβίσις Μεθοδίῳ, μέχρι τῆς ἐκλογῆς τοῦ Β ε ν ε δ ί κ τ ο υ. Τούτου παραιτηθέντος ἐξελέγη ὁ Κ α λ λ ί ν ι κ ο ς ἀθωωθεὶς πρότερον καὶ χειροτονηθεὶς εἰς ἀρχιερέα (Κ ῶ δ. Γ'. 96, 153).— 9) Θ'. 244.

1814) ὁ θεοφ. ἐπίσκοπος Ἐλευθερουπόλεως κὺρ **Παῖσιος** 1).

Παῖσιου «παραίτησιν οἰκειοθελῆ καὶ ἀβίαστον πεπονηκότος» ἐξελέγη (Ἀῦγ. 1826) «ὁ ὀσιολογ. Μ. Πρωτοσύγκελλος τῆς ἀγίας τοῦ Χρ. Μ. Ἐκκλησίας κὺρ **Γερμανός**» 2).

Γερμανοῦ, «κατὰ τὰς ἐκεῖθεν παρὰ τοῦ ὑψηλοτάτου ἡγεμόνος γενομένης πρὸς τε τὴν Ἐκκλησίαν καὶ πρὸς τὸ ὑψηλὸν Δεβλέτι εἰδοποιήσεις, μὴ πολιτευθέντος καλῶς καὶ διὰ τοῦτο ἀπελαθέντος καὶ διωχθέντος παρὰ τῆς αὐτοῦ ὑψηλότητος» ἐξελέγη (Ἰούνιος 1830) «ὁ ἱεροτ. μ. Σοφίας κὺρ **Ἰωακείμ**». Μετὰ μῆνα ἀκρωθείσεως τῆς ἐκλογῆς ταύτης παρέμειναν ἀμφοτέροι εἰς τὰς ἐπαρχίας αὐτῶν. Εἶτα δὲ **Γερμανοῦ** «διὰ καν. ψήφων καὶ συνοδ. ἐκλογῆς μετατεθ. καὶ προβιβ. εἰς τὸν θρόνον τῆς ἁγίωτ. μ. Λοράμας» ἐξελέγη (Μάϊος 1831) «ὁ θεοφιλ. ἐπίσκοπος Πρεσλάβας **Ἀνθιμος**» 3).

Ἀνθίμου «τὸ ζῆν ἐκμετρήσαντος καὶ εἰς τὰς οὐρανίους μονὰς μεταστάντος» ἐξελέγη (Ἰούλιος 1840) «ὁ πανιερώτ. μ. Κῶου κὺρ **Κυρίλλος**» 4).

Κυρίλλου «διὰ τὰς συμβάσας ἐκεῖ ἀνησυχίας ἐκπτώτου ἀπ' αὐτῆς καθ' ὑψηλὴν ἐπιταγὴν γενομένου» ἐξελέγη (5 Ἰβρ. 1846) «ὁ πανιερ. μ. Βάρνης **Ἰωσήφ**» 5).

Ἰωσήφ «ἀπομακρυνθέντος ἀπ' αὐτῆς δι' οἰκειοθελοῦς αὐτοῦ ἐγγράφου παραιτήσεως» ἐξελέγη (14 Νῖβρ. 1846) «ὁ πανιερ. μ. πρ. Νύσσης **Βενέδικτος**» 6).

Βενέδικτου «διὰ λόγους εὐλόγους καὶ ἀναγκαίους ἐκπτώτου ἀπ' αὐτῆς γενομένου καὶ τέλεον ἀπομακρυνθέντος» ἐξελέγη (22 Φεβρ. 1852) «ὁ ὀσιολογ. Μ. Σύγκελλος τῆς ἀγίας τοῦ Χρ. Μ. Ἐκκλησίας κὺρ **Παῖσιος**» 7).

Παῖσιου διὰ κανον. ψήφων καὶ συνοδ. ἐκλογῆς μετατεθ. εἰς τὸν θρόνον τῆς ἁγίωτ. μ. Σβορνικίου» ἐξελέγη (13 Ἀπριλ. 1868) «ὁ πανιερ. μ. Πρεσλάβας **Ἀνθιμος**» 8).

Ἀνθίμου «ποινῇ ἐνδίκῳ ἐκκλησιαστικῇ παντελοῦς καθαιρέσεως τῆς ἀρχιερωσύνης αὐτοῦ καθυποβληθέντος, τελευταῖον δὲ καὶ ὑπὸ τῆς ἀγίας καὶ μεγάλης Συνόδου ὡς σχισματικοῦ κηρυχθέντος μετὰ καὶ ἄλλων ὁ-

1) Θ' 325.—2) ΓΔ' 99. Ὅρα καὶ ἡμετέραν μελέτην «ὁ Οἰκουμ. Πίχης Γερμανός Λ'·Κ]πολις 1931. σ. ...—3) ΓΔ' 195.—4) ΓΔ' 368.—5) ΚΒ' 123.—6) ΚΒ' 129.—7) ΚΒ' 231.—8) ΕΖ' 30. Ἡ καθαιρέσις αὐτοῦ ἐν: Μ. Γ ε δ ε ω ν, ἔγγραφα πατριαρχ. καὶ συνοδ. περὶ τοῦ Βουλγ. σχήματος, Κ]πολις 1908, σ. 367.

μοίων αὐτῶ ἐπαξίως τῶν παρὰ νόμων αὐτῶν ἔργων καὶ πράξεων, ἐξελέγη (19 8]βρ. 1872) «ὁ θεοφιλ. ἐπίσκοπος Βράτζας Παῖσιος»¹⁾.

7) ΒΡΑΤΣΑ

Ἐκ τῶν νεωτέρων ἐπισκοπῶν τῆς μ]λεως Τορνόβου, μὴ ὑφισταμένης διὰ τὸ Π]χεῖον Κπόλεως μετὰ τὸ βουλγαρικὸν σχίσμα²⁾.

*
* *

Ἀνώνυμος, γενόμενος ἀργός, (Σ]βρ. 1800) εἶτα δὲ παραιτηθεὶς (Σ]βρ. 1803). Τῇ 13 Φεβρ. 1804 ἐδόθη ἄδεια τῷ μ. Τορνόβου ὅπως ἐκλέξῃ καὶ χειροτονήσῃ νέον ἐπίσκοπον Βράτσας³⁾.

Τιμόθεος, ἀνααιρερόμενος κατὰ Ἰουλίον καὶ Σ]βριον 1827⁴⁾. Τῇ 14 Ἰουνίου 1830 ἐδόθη ἄδεια τῷ μ. Τορνόβου Κωνσταντίῳ ὅπως ψηφίσῃ καὶ χειροτονήσῃ ἐπισκόπους Βράτσης καὶ Τζεοβενοῦ ἀντὶ τῶν δραπετευσάντων ἐκεῖθεν⁵⁾. Πιθανῶς πρόκειται περὶ τοῦ ὡς ἄνω **Τιμοθέου**.

Ἀγαπίου, «πρὸς Κύριον ἐκδημήσαντος καὶ εἰς τὰς οὐρανίους μονὰς μεταστάντος»—ἐξελέγη (26 8]βρ. 1849) ὁ ὁσιολογ. ἐν ἱερομον. κὺρ **Παρθένιος**, γνώμη καὶ συναινέσει τοῦ σεβασμίου Γέροντος ἁγίου Νικομηδείας ἐνθέρμου ἐφόρου τοῦ κυριάρχου τῆς ἐπισκοπῆς ταύτης ἱερωτάτου μ]του Τορνόβου⁶⁾.

Παρθενίου προβιβασθέντος εἰς τὸν θρόνον τῆς ἀγιωτάτης μ]λεως Ἐρσεκίου ἐξελέγη (1854) ὁ ἱερομόναχος **Δωροθέος**⁷⁾.

Δωροθέου, «διὰ κανον. ψήφων καὶ συνοδ. ἐκλογῆς μετατεθ. καὶ προβιβασθέντος εἰς τὸν θρόνον τῆς ἀγιωτ. μ. Νυσσάβας ἐξελέγη (Ν]βρ. 1860) «ὁ θεοφιλ. ἐπίσκοπος Βελίτζης Παῖσιος, γνώμη καὶ συναινέσει τοῦ σεβασμίου Γέροντος ἁγίου Νικομηδείας κὺρ Διονυσίου, ἐνθέρμου ἐφόρου τοῦ καν. κυριάρχου τῆς ἐπισκοπῆς ταύτης ἁγίου Τορνόβου κὺρ Γρηγορίου⁸⁾.

1) ΕΖ'. 110.

2) Ρ. Ποτλῆ Ε'. 515.— Μ. Ε. Ἐγκυκλ. Ζ'. 757.— 3) Κώδ. Γ'. 43, 97.— Κ. Δεληκάνη Πατρ. ἔγγραφα Γ'. 502.— 4) Κώδ. ΧΜ'. 246, 259.— 5) Κώδ. ΙΣΤ'. 329.— 6) Κώδ. ΚΒ'. 206, 281, Λ'. 33.— 7) Κώδ. ΔΒ'. 444.— 8) ΚΒ'. 372.

Παΐσιου μετατεθ. καὶ προβιβ. εἰς τὸν θρόνον τῆς ἀγιωτ. μ. Βιδύνης, ἐξελέγη (23 8/βρ. 1872) «ὁ διολογ. ἀρχιμ. κύρ *Νεόφυτος* 1).

8) ΔΙΟΣΠΟΛΙΣ

Ἐκ τῶν ἀρχαιότερων ἐπισκοπῶν τῆς μίλεως Φιλιππουπόλεως, τοῦλάχιστον ἀπὸ τῶν ἀρχῶν τοῦ 5' αἰῶνος, καταργηθεῖσα ἐνωρίς—ἴσως τὸν 8' αἰῶνα—πιθανῶς δὲ συγχωνευθεῖσα προσωρινῶς μετὰ τῆς Σεβαστουπόλεως, ἄλλης ἐπισκοπῆς τῆς αὐτῆς μίλεως. Ἐνίοτε ὁ τίτλος αὐτῆς δίδεται πρὸς πλῆρη. Ὑποθέτομεν βεβαίως ὅτι οἱ κατωτέρω ἀναφερόμενοι ἐπίσκοποι ὀνομάζονται ἀπὸ τῆς Διοσπόλεως τῆς ὑποκειμένης τῇ μίλει Φ] πόλεως καὶ ὄχι τῆς ἐν Αἰγύπτῳ καὶ Παλαιστίνῃ τοιαύτης 2).

Μελέτιος, ἀναφερόμενος τῇ 29 Μαΐου 1812, πάντως ὡς βοηθὸς ἐπίσκοπος τοῦ μίτου Κρήτης Γερασίμου 3).

Καλλίνικος, ὡσαύτως βοηθὸς ἐπίσκοπος τοῦ αὐτοῦ μίτου ἀποθανὼν ἐκ πανώλους ἢ σφαγιασθεὶς τῷ 1821 4).

Ἀδξέντιος, προβιβασθεὶς εἰς τὴν μίλιν Ἐρσεκίου κατὰ Νοέμβριον 1837 5).

9) ΔΡΥΣΤΡΑ

Γνωστὴ ἀρχικῶς ὑπὸ διαφόρους παραλλαγὰς τοῦ ὀνόματος (*Δορδοστολον, Δορδουστολον, Ροδόστολον*), εἶτα ὡς *Δρύστρα* ἢ *Δρῖστρα* ἢ *Δρύση* καὶ ἀπὸ τοῦ 1α' αἰῶνος ὡς *Σιλίστρια* ὑπῆρξε τὸ πρῶτον ἐπισκοπὴ τῆς μητροπόλεως Μαρκιανουπόλεως, ἀπὸ δὲ τοῦ 1α' αἰῶνος μία τῶν μη-

1) Κὼ δ. ΕΖ'. 112.

2) Parthey σ. 5, 72, 160, 179, 195.—Gelzer ungedr. 542.—Τοῦ αὐτοῦ Συργίη σ. 21.—Ρ. Ποτλῆ Ἐ'. 463.—Μ. Ε. Ἐγν. Θ'. 420.—Le Quien Γ'. 1163.

3) Ἐπετηρὶς Ἑταιρείας Βυζαντινῶν σπουδῶν ἔτος Γ'. (1933) Ἀθῆναι σ. 226, 230.

4) Ἐπετηρὶς κλτ. ὡς ἀνωτ. σ. 203, 226.—Μ. Ε. Ἐγν. Θ'. 420, 1Γ'. 375.

5) Κὼ δ. ΙΑ'. 309.

τροπόλεων τοῦ Π. Κ]πόλεως καταλαβοῦσα διαδοχικῶς τὴν ογ', οα', ρς', 'ια, νδ, μβ' καὶ μγ' θέσιν μεταξὺ αὐτῶν. Κατ' Ἀπρίλιον 1813 τῆ μ]λει Δρύστρας ἠνώθη ἡ ἐπαρχία Προϊλάβου «κατὰ πρόνοιαν τῆς Ἐκκλησίας συντελεστικὴν τῆ ἀπαιτουμένη αὐτῶν διευθετήσῃ καὶ τῆ ψυχικῇ οἰκονομίᾳ τῶν ἐν αὐταῖς ὀρθοδόξων χριστιανῶν», τοῦ οἰκείου ἀρχιερέως φημιζομένου τότε «Δ ρ ύ σ τ ρ α ς καὶ Π ρ ο ἰ λ ά β ο υ», μετὰ δὲ τὴν ἀπόσπασιν τῆς Προϊλάβου τῷ 1830, ἀπλῶς «Δ ρ ύ σ τ ρ α ς», πάντοτε δὲ «ὑπερτίμου καὶ ἐξάρχου παντὸς Παροδοῦν ἁβέως». Ἡ μητρόπολις αὕτη ὀλίγον μετὰ τὸ βουλγαρικὸν σχίσμα ἐπανσεν ὑφισταμένη διὰ τὸ Π. Κ]πόλεως¹⁾.

*
**

Παρθένιος, ἀναφερόμενος κατὰ Ἰανουάριον 1565 καὶ Ἀπρίλιον 1580²⁾).

Γρηγόριος, κατὰ Μάιον 1590³⁾).

Ἰωάσαφ, κατὰ Ἰανουάριον 1605⁴⁾).

«Τῆς ἀγιωτάτης μ. Δρύστρας ἀπροστατεῦτου διαμεινιάσης. . . ἐξελέγη (Αὔγ. 1618) ὁ πανιερ. μ. Καφᾶ-Φούλων κὺρ **Μητροφάνης**⁵⁾).

Ἰωακείμ, Μελέτιος⁶⁾).

1) Parthey σ. 5, 73, 98, 161, 180, 196, 199, 233, 242.— Gelzer unq. σ. 542, 586, 600, 608, 629.— Τοῦ αὐτοῦ Συργίι σ. 25.— Ρ. Ποτλῆ Ε'. 463, 475, 495, 496, 518.— Ἀρχ. Χ. Παπ. κλπ. σ. 23.— Χρυσ. συναγμάτιον σ. 73.— Ὁρθοδ. Γ'. 234.— Δελικάνη Γ'. 556—574.— Κώδ. Πατρ. Ἀρχ. Θ'. 315.— Παράρτ. ΙΣΤ'. τόμ. Ε. Φ. Συλλ. Κ]πόλεως, 1885 σ. 16.— Μ. Ε. Ἐγκ. Θ'. 500. ΚΑ'. 840.— Νέα Σιών, 1931, σ. 599.— Le Quien, Γ', 1227.

2) Σ. Γερμανοῦ κλπ. ὡς ἀγ. σ. 38.— Ἑλληνικὰ Β' 346.— Ἡλ. Γενγ. Φωτ. βιβλιοθ. Α'. 158.

3) W. Regel ὡς ἀγ. σ. 89.

4) Νομ. Συναγ. σ. 184.

5) Κώδ. Π. Ἀρχ. Β'. 17.

6) Ἄγνωστον πότε διεδέχθη τὸν Ἰωακείμ, διαδεχθέντα τοῦτον πιθανῶς τὸν Μητροφάνη. Ὁ Μελέτιος ἀναφέρεται κατὰ Μάρτιον 1622 καὶ Αὔγουστον 1623. (Κώδ. Α'. 113, 137). Κατὰ Ἰανουάριον 1626 καθαιρεθέντος ἐπανῆλθε ὁ Ἰωακείμ (Κώδ. Α'. 169, Νομ. Συναγ. 309.— Σάθα Γ' 564), ὅσας καθαιρεθεὶς κατ' Ἀπρίλιον 1628 (Ν. Συναγ. 311.— Κώδ. Α'. 182) συνεχωρήθη κατὰ «μεγάλην μακροθυμίαν» τῆς Ἐκκλησίας ἀργότερον ὁμοῦς Κύριλλος ὁ Λούκιρις ἀνακαινίζων τὴν ἐκείνου καθαιρέσιν τὴν ἄλλοτε γεγонуῖαν» ἐκήρυξε τὸν Ἰωακείμ.
Θρακικὰ Η 9α

Ληφθέντος συνοδικῶς ὑπ' ὄψιν ἐπὶ Κυρίλλου Λουκάρεως ὅτι ἡδικήθη ὁ μ. πρ. Δρύστρας **Ἰωακείμ**, «ἐν ἧ ἐπαρχία νομίμως καὶ κανονικῶς ἀρχιεράτευεν, ὅτε ἄνευ αἰτίας καὶ μηδενὸς δικαίου ἐγκλήματος ἕτεροι ἤρπαξαν αὐτήν . . .» «ἀπεφηνάμεθα (Ἰανουάριος 1626) ἀπὸ τοῦ νῦν καὶ εἰς τὸ ἐξῆς τὴν ἐπαρχίαν Δρύστρης γνησίαν εἶναι ἐπαρχίαν τοῦ διαληφθέντος ἱερωτάτου μ]του Ἰωακείμ. . . ὁ δὲ ἐκεῖ ἀρχιερατεύων **Μελέτιος**. . . εἶη καθηρημένος καὶ γεγυμνωμένος πάσης ἀρχικῆς ἐνεργείας καὶ τάξεως. . .»

Ἰωακείμ «τανῦν καθαιρέσει τελεία καθυποβληθέντος δι' αἰτίας τὰς καταντικρὸν ἐγγράφους» ἐξελέγη (22 Μαρτίου 1633) «ὁ ὀσιώτατος ἐν ἱερομονάχοις καὶ πνευματ. κῦρ **Ἀντωνίος**, πρωτοσύγκελλος τῆς Μ. Ἐκκλησίας»¹⁾.

Ἀντωνίου «καθαιρέσει τελεία καθυποβληθέντος» ἐξελέγη (8]βρ. 1637) ὁ πανιερώτ. μ. πρ. Μυρέων κῦρ **Ἰερεμίας**²⁾. Τῆς ἐκλογῆς ταύτης ἀπράκτου θεωρηθείσης παρέμεινεν ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ αὐτοῦ ὁ **Ἀντωνίος** ἀθωωθείς.

Ἀντωνίου «παραίτησιν οἰκειοθελῆ καὶ ἀβίαστον ποιησαμένον καὶ ὕστερον εἰς τὴν μ. Παλ. Πατρῶν προβιβασθέντος», ἐξελέγη (Ἰουλίος

ακείμ «καθηρημένον τῆς ἀρχιερωσύνης καὶ ἐστερημένον τῆς ἐπαρχίας αὐτοῦ», ὑπογράφας σχετικὸν «σημείωμα», φερόμενον ἀχρονολόγητον (Κ ὡ δ. Α', 245) διτάμενον ὅμως τὰ θεωρηθῆ ὡς χρονολογούμενον ἀπὸ Μαρτίου 1633, ἐφ' ὅσον εὔρηται κατακεχωρημένον ὑπὸ τὸ «ὑπόμνημα» τῆς ἐκλογῆς τοῦ **Ἀντωνίου**, χρονολογούμενον ἀπὸ 22 Μαρτίου 1633.

1) Κ ὡ δ. Α'. 245.—Ε κ κ λ. Α λ. Β'. 669.—Ν. Σ υ ν. 311.—Σ ἄ θ α Γ'. 569. Ὁ **Ἀντωνίος** καθηρέθη τῷ 1637, ἴσως κατὰ μῆνα 8]βριον (Κ ὡ δ. Α'. 320.—Ν. Σ υ ν. 321.—Σ ἄ θ α 572). Ἐπανελθὼν εὐθὺς ἀμέσως—ἀθωωθείς—εἰς τὸν θρόνον τῆς μ. Δρύστρας καθηρέθη, ὡς φέρεται, τὸ β'. ἐπὶ Παρθενίου Α'. κατ' Αὐγούστον 1643 (Ν. Σ υ ν. 124—Σ ἄ θ α 576). Ἐκτοτε ἐμφανίζεται ὁ (Ἀντωνίος ὡς πρ ὡ η ν Δ ρ ὕ σ τ ρ α ς, Σ]βριος 1644 (Σ. Γ ε ρ μ α ν ο ὕ ὡς ἄνωτ. σ. 125.—Ὁ ρ θ ο δ. σ.). Φαίνεται μᾶλλον ὅτι συγχωρηθεὶς παρητήθη τῆς ἐπαρχίας καὶ ὡς πρ ὡ η ν Δρύστρας ἐξελέγη μ. Παλ. Πατρῶν τῇ 16 Μαρτίου 1650 (Ν. Σ υ ν. 235, 242.—Σ ἄ θ α 585). Τί δὲ ἀπέγεινεν ἐν τῷ μεταξὺ ἡ ἐπαρχία; διέμεινεν ἀποίμαντος ἢ ἐποιομαίνετο δι' ἄλλων: τοῦ Μ α κ α ρ ί ο υ, Ἰανουάριος 1645 καὶ τοῦ Π α ῖ σ ί ο υ, Φεβρ. 1647 (Ἐ λ λ η ν ι κ ἄ Γ'. 53.—Α. Κ ε ρ α μέ ω ς ἱερ. βιβλ. Α'. 338) καὶ εἶτα πάλιν διὰ τοῦ **Ἀντωνίου**;

2) Ν. Σ υ ν. 321.—Σ ἄ θ α 572.—Ὅτι ἡ ἐκλογὴ τοῦ Ἰερεμίου ὡς μ]του Δρύστρας ἠπράκτησε, δηλὸν ἐκ τῆς κατὰ Φεβρ. 1638 ἐκλογῆς αὐτοῦ ὡς μ. πρ. Μ υ ρ έ ω ν εἰς τὴν μ]λιν Σμύρνης. (Κ ὡ δ. Α'. 327 Ν. Σ υ ν. 322—Σ ἄ θ α 573).

1661) «ὁ δσιώτατος ἐν ἱερομον. καὶ πνευματ. κῦρ **Μακάριος**, ζρηματίσας ἀρχιδιάκονος τῆς Μ. Ἐκκλησίας»¹⁾).

Μακαρίου «καθαιρέσει παντελεῖ συνοδικῶς καθυποβληθέντος διὰ τὴν ἀπείθειαν καὶ ἀνοποταξίαν ἣν ἔδειξε πρὸς τὴν Μ. Ἐκκλησίαν ἀποσκοπήσας αὐτῆς καὶ τῆς ἀρχικῆς ὁμηγύσεως» ἐξελέγη (21 Μαρτ. 1674) «ὁ δσιώτ. ἱερομόν. κῦρ **Διονύσιος**»²⁾).

Μετὰ τὸν **Διονύσιον** ἀναφέρονται :

Μακάριος, κατὰ Μάρτιον 1677³⁾).

Γεννάδιος, τῷ 1682⁴⁾).

Παρθένιος, κατὰ Φεβρ. 1687—Μάρτιον 1689⁵⁾).

Ἀθανάσιος πιθανῶς διαδεχθεὶς τὸν **Παρθένιον**, ἀναφέρεται κατὰ Ἰούλιον 1691—Ἀ]βρ. 1694—Μάϊον 1697—Σ]βριον 1699—Μάϊον 1700—Ἰανουάριον 1703—1704—Ν]βρ. 1705—Ἰούλιον 1706—Ἀ]βρ. 1709—Ἰούλιον καὶ 8]βρ. 1710⁶⁾).

Ἰερόθεος, διαδεχθεὶς μετὰ τὸ 1710 τὸν **Ἀθανάσιον**. Ἀναφέρεται ἀπὸ τοῦ Σ]βρ. 1712 καὶ ἐξῆς. Ἀπέθανεν ἐν Βουκουρεστίῳ 1719, κατὰ Δημ. τὸν Προκόπιον⁷⁾).

Σεραφεῖμ, πιθανῶς διαδεχθεὶς τὸν **Ἰερόθειον** τῷ 1719, ἀναφέρεται κατὰ Σ]βρ. 1723—Ἀπρίλ. 1724⁸⁾).

1) Ν. Σ υ ν. 241.—Σ ά θ α 585. Καθηρέθη κατὰ Μάρτιον 1674. (Ν. Σ υ ν. 289.—Σ ά θ α 600).

2) Κ ώ δ. Α' 496.—Ἐ κ κ λ. Ἀ λ. Β'. 698.—Ν. Σ υ ν. 289.—Σ ά θ α 600.

3) Ἐ λ λ η ν ι κ ἂ Β' 390.

4) Α. Κ ε ρ α μ έ ω ς ἱερ. βιβλ. Δ'. 146.—Ὡς π ρ ο. Δ ρ ύ σ τ ρ α ς ἐξελέγη κατὰ Μάρτιον 1696 μ]της Νεοκαισαρείας (Κ ώ δ. Γ'. 9).

5) Κ ώ δ. Α'. 464.—Δ ε λ ι κ ἂ ν η Β'. 410, 415.—Π. Ν ε ο κ λ έ ο υ ς τὸ καν. δίκαιον κλπ. ὡς ἀνωτ. σ. 72, 77.—Ἡ λ ι ο υ π. Γ ε ν. Φωτίενος βιβλιοθήκη Β' σ. 6. 114.

6) Α. Ὑ ψ η λ. τὰ μετὰ τὴν ἄλωσιν σ. 208.—Κ ώ δ Γ'. 20, 39, 44, 54.—Ἐ λ λ η ν. Β'. 397, Γ'. 55.—Μ. Γ ε δ ε ὦ ν κανον. διατάξεις Α' 105.—Π α ρ ἄ ρ τ η μ α. Κ—ΚΒ'. τόμ. Ε. Φ. Συλλ. σ. 106.—Δ ε λ ι κ. Β'. 453, 481, 482, 566, 660. Γ'. 361.—Μ. Γ ε δ ε ὦ ν συμβολή εἰς τὴν ἱστορ. τῆς ἀποστολ. ἐκκλ. Ἀθηναῶν. Ἀθ. 1891, σ. 98.—Δ ε λ τ ῖ ο ν ἱστορ. κλπ. Γ'. 471.—Σ ά θ α. Γ'. 408.—Ν. Ι ο ρ γ α docum. priv. κλπ. σ. 376.

7) Σ ά θ α. Γ'. 490, 524.—Τ ο ὦ α ὕ τ ο ὦ Νεοέλλην. φιλολογία σ. 399.—Ὑ ψ η λ. 317.—Γ. Μ α ζ α ρ ἂ κ η ὡς ἀνωτ. σ. 580.—Δ ε λ ι κ. Β' 33, 484, 485, 486, 642, Γ' 839, 843.—Α. Κ ε ρ α μ έ ω ς Μαυρογ. βιβλ. Α'. 174, 175, 20, 93.—Τ ο ὦ α ὕ τ ο ὦ ἱερ. βιβλ. Δ'. 377.—Δ ε λ τ ῖ ο ν ἱστορ κλπ. Β'. 667. 678.—Ν. Ι ο ρ γ α ὡς ἀνωτ. σ. 604, 698. 822. 840.

8) Σ ά θ α. Γ'. 498.—Δ ε λ ι κ. Β'. 666.—Ν έ α Σ ι ὦ ν ἔτος 1935 σ. 168, 237, 239.

Κωνσταντίος, πιθανῶς διαδεχθεὶς τὸν **Σεραφεῖμ**. Ἀναφέρεται κατὰ Δ]βρ. 172β — Ἰανουάριου καὶ Δ]βρ. 1727¹⁾.

Κωνσταντίου «πρὸς Κύριον ἐκδημήσαντος» ἐξελέγη (Ν]βρ. 1739) «ὁ ὀσιώτ. Μ. Πρωτοσύγκ. τῆς τοῦ Χρ. Μ. Ἐκκλησίας ἐν ἱερομον. κῆρ **Βαρθολομαῶς**»²⁾.

Βαρθολομαίου «μετατεθ. διὰ ψήφων κανονικῶν καὶ συνοδ. ἐκλογῆς ἐπὶ τὴν ἀγιωτ. μ. Ἀθηνῶν» ἐξελέγη (1764) «ὁ πανιερ. μ. Ξάνθης κῆρ **Κύριλλος**»³⁾.

Κυρίλλου, «τὸ ζῆν ἐκμετροήσαντος καὶ εἰς τὰς αἰωνίους μονὰς μεταστάντος» ἐξελέγη (Ἰούλιος 1764) «ὁ ὀσιώτ. ἐν ἱερομον. κῆρ **Παρθένιος**»⁴⁾.

Παρθενίου «καθαίρεσει παντελεῖ καθυποβληθέντος διὰ πατριαρχικοῦ ἡμῶν καὶ συνοδικοῦ γραμματιος, περιέχοντος τὰ κανονικὰ αὐτοῦ ἐγκλήματα, ὡς ἐγκληματίου ἀναφανέντος καὶ ἐνδίκως ἐξοστρακισθέντος κοινῇ καὶ συνοδικῇ διαγνώσει ἀπὸ τῆς ἐπαρχίας ταύτης Δρύστρας» ἐξελέγη (Δ]βριος 1790) «ὁ ὀσιώτ. ἐν ἱερομον. πρωτοσύγκελλος τῆς ἀγιωτ. μ. Βάρνης κῆρ **Γρηγόριος**»⁵⁾

Γρηγορίου «παραίτησιν οἰκειοθελῆ ἐνυπόγραφόν τε καὶ ἐνσφραγιστον ἀβιάστως ποιησαμένου» ἐξελέγη (Σ]βρ. 1800) «ὁ πανιερ. μ. Βάρνης κῆρ **Γρηγόριος**», τῶν κανονικῶν ψήφων γενομένων ἐν τῷ κατὰ τὸ Νεοχώριον, «κλόγ-μπασι», τοῦ Βοσπόρου ἰ. καὶ τῆς Ὑπεραγίας Θεοτόκου⁶⁾.

Γρηγορίου «παραίτησιν οἰκειοθελῆ ποιησαμένου κατὰ τὸ ἐνυπόγραφον αὐτοῦ πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν γράμμα, τὸ περιέχον τὰς αἰτίας, δι' ἃς οὐ δύναται ὄλως ἀρχικῶς ἐπισκέψασθαι τὸ ἐκεῖ λογικὸν τοῦ Χρ. ποιμνιον καὶ οἰκονομῆσαι τὰς ἀνάγκας καὶ χρῆς τῆς αὐτῆς ἐπαρχίας, οὔτε αὐτοπροσώπως ἀμέσως οὔτε ἐμμέσως δι' ἐπιτρόπου αὐτοῦ» ἐξελέγη (Ἰανουάριος 1806) «ὁ πανιερώτατος μ. πρ. Γάνου κῆρ **Κύριλλος**», τῶν κανον. ψήφων γενομένων ἐν τῷ ἐν Κοιροῦ-τσεσμέ ἰ. καὶ τοῦ ἀγίου Δημητρίου⁷⁾.

«Ἐπειδὴ ἡ ἀγιωτάτη μ]λις Δρύστρας καὶ ἡ παρακειμένη αὐτῇ ἀγιωτάτη μητρόπολις **Προϊλάβου** διέμειναν ἀμοιροῦσαι ἀρχικῆς ἐπισκέψεως, ἄτε τοῦ μὲν ἐν τῇ Δρύστρα ἀρχιερατεύοντος κῆρ **Κυρίλλου**

1) Ἐ λ λ η ν ι κ ἂ Β'. 434. — Παράρτ. Κ—ΚΒ' τόμ. κλπ. σ. 110.— Α. Κ ε ρ α μ. ἱερ. βιβλ. Δ.' 382.

2) Κ ὦ δ. Δ'. 59.— 3) ΣΓ'. 80.— 4) ΣΤ'. 91. Καθηρέθη κατὰ Δ]βριον 1790 (Θ'. 23). Σώζεται καὶ παραίτησις αὐτοῦ ἀπὸ 2 Ἰουλίου 1792 μετὰ καὶ ὑποσχετικοῦ ὅτι δὲν θὰ ἐνοχλήσῃ τὸν διαδεχθέντα αὐτὸν Γ ρ η γ ὀ ρ ι ο ν (Θ' 30, 31).

5) Θ'. 4.— Παρητήθη τῇ 15 Σ]βρίου 1800 (Θ'. 126).— 6) Θ'. 161.— Παρητήθη τῇ 9η Φεβρ. 1806 (Θ' 220).— 7) Θ' 221.

λου, ἐκ τῶν ἐπελθουσῶν καιρικῶν περιπετειῶν εἰς ἄλλοδαποὺς ἀναχωρήσαντος τόπου, ὅθεν ἡ ἐπιστροφή αὐτοῦ ἀδύνατος τοῦ λοιποῦ καὶ ἀσύμφορος, τοῦ δὲ ἐν τῇ Προϊλάβῳ κύρ **Καλλινίκου** μὴ δυναμένου ἀπελθεῖν οὐδ' ἀντιλαβέσθαι αὐτῆς, ὡς διόλου ἐρημωθείσης καὶ μονονοῦ ἐκλειοπείας δι' ὃν ὑπέστη ἀκρωτηριασμόν καὶ ἴδιον ἔχειν ἀρχιερέα τοῦ λοιποῦ ἀδυνατούσης, **ἐνωθεισῶν δὲ εἰς μίαν τῶν δύο τούτων ἐπαρχιῶν** κατὰ πρόνοιαν τῆς Ἐκκλησίας συντελεστικὴν τῇ ἀπαιτούμενῃ αὐτῶν διευθετήσῃ καὶ τῇ ψυχικῇ οἰκονομίᾳ τῶν ἐν αὐταῖς εὐσεβῶν καὶ ὀρθοδόξων χριστιανῶν καὶ μετὰ τὴν ἔνωσιν τὸν αὐτῆς πρόστησόμενον ἐπιζητουσῶν» ἐξελέγη μ]της Δούστρας καὶ Προϊλάβου (Ἄπρ. 1813) «ὁ ὁσιώτ. ἐν ἱερομον. κύρ **Καλλίνικος**, ὁ καὶ δευτερεύων χρηματίσας τῆς ἀγίας τοῦ Χρ. Μ. Ἐκκλησίας»¹⁾).

Καλλινίκου «μετατεθ. καὶ προβιβ. διὰ καν. ψήφων καὶ συνοδ. ἐκλογῆς εἰς τὸν θρόνον τῆς ἀγιωτ. μ. Διδυμοτείχου» ἐξελέγη (Μάρτιος 1821) «ὁ πανερ. μ. πρ. Διδυμοτείχου κύρ Ἄνθιμος»²⁾).

Ἄνθιμου «φυγῆ χρησαμένου καὶ τέλεον ἀναχωρήσαντος καὶ ἀπομακρυνθέντος ἀπ' αὐτῆς»—ἐξελέγη (Ν]βρ. 1836) «ὁ ἐκείσε ἐν εἴδει τοποτηρητοῦ τέως διατελέσας καὶ εὐαρεστήσας κοινῶς τοῖς ἐπαρχιώταις χριστιανοῖς καὶ διὰ κοινῶν αὐτῶν ἀναφορῶν ἐξαίτηθεις πανερ. μ. πρ. Αἴνου **Γρηγόριος**»³⁾).

Γρηγορίου «τὸ ζῆν ἐκμετρήσαντος καὶ πρὸς τὰς οὐρανίους μονὰς μεταστάντος»—ἐξελέγη (Ἰανουάρ. 1840) «ὁ πανοσιολογ. ἐν ἱερομον. κύρ **Ἰερώννυμος**, ὁ καὶ μ. ἀρχιδιάκονος χρηματίσας τῆς τοῦ Χρ. Μ. Ἐκκλησίας»⁴⁾).

Ἰερωνύμου «πρὸς Κύριον ἐκδημήσαντος καὶ εἰς τὰς οὐρανίους μονὰς μεταστάντος»—ἐξελέγη (18 Ν]βρ. 1851) «ὁ πανοσιολογ. Μ. Πρωτοσύγκελλος τῆς τοῦ Χρ. Μ. Ἐκκλησίας κύρ **Διονύσιος**»⁵⁾).

10) ΚΕΣΤΕΝΤΗΛΙΟΝ

ὑπὸ τὸ ὄνομα **Βελεβούσιον** ἀπετέλεσε μίαν τῶν ἐπισκοπῶν τῆς

1) Θ' 315.—2) Θ' 427. Ἀπέθανεν ἐν Κισνοβίῳ (Κ' 219.—Δ ε λ ι κ. Γ' 251).—3) ΙΔ' 287.—4) ΙΔ' 348.—4) ΚΒ' 231.

ἀρχιεπίσκοπος Ἀχρίδος καὶ ἀπὸ τοῦ ἰγ' αἰῶνος, τῆς ἀρχιεπισκοπῆς Πεζίου μέχρι τοῦ 1766, ὅτε διὰ τῆς προσαρτήσεως τῆς τελευταίας ταύτης εἰς τὸ Πηχεῖον Κ]πόλεως ὑπὸ τὴν ἐπαρχία αὐτή, μητρόπολις ἤδη οὖσα, ὑπὸ τὸν οἰκουμ. θρόνον, ἐμφανιζομένη μετ' οὐ πολὺ ὡς μητρόπολις «*Κεσιεντηλίου καὶ Στηπλων*» διὰ τὴν προσάρτησιν τῆς πόλεως Ἰστιπίου εἰς τὴν μητρόπολιν ταύτην, καταλαβοῦσαν τὴν ξη' θέσιν ἐν τῷ συνταγματικῷ τῶν μητροπόλεων, παύσασα δὲ μετὰ τὸ βουλγαρικὸν σχίσμα νὰ ὑφίσταται διὰ τὸ Πηχεῖον. Ὁ ἀρχιερεὺς αὐτῆς ἐφημιζέτο ἀπλῶς *ὑπέριμος* ¹⁾).

*
**

Γαβριήλ, ἀναφερόμενος κατὰ Σ]βριον 1766 ²⁾). Τοῦτου «*παραίτησιν οἰκειοθελῆ καὶ ἀβίαστον πεποιηκός*» —ἐξελέγη (Ν]βρ. 1767) «ὁ ὀσιώτατος ἐν ἱερομον. κὺρ *Φιλάρετος*» ³⁾).

«*Τῆς ἀγιοτάτης μ]λεως Σιπίου ἀπροστατεῦτου διαμεινίσεως, ἅτε τοῦ ἐν αὐτῇ ἀρχιερατεῦοντος κὺρ Φιλαρέτιου τὸ ζῆν ἐκμετρήσαντος καὶ εἰς τὰς αἰωνίους μονὰς μεταστάντος*» —ἐξελέγη (Ἰούλιος 1783) «ὁ ὀσιώτ. ἐν ἱερομον. κὺρ *Διονύσιος*» ⁴⁾).

«*Κακοδιονυσίου ὡς διονυσιακὰ πράττοντος καὶ διανοουμένου ἀείποτε καὶ ἀνοικονομήτου καὶ ἀδιορθώτου ἀναφανέντος καὶ καθαιρέσει παντελεῖ τῆς ἀρχιερωσύνης αὐτοῦ καθυποβληθέντος διὰ πατριαρχ. καὶ συνοδ. γράμματος, κοινῆ καὶ συνοδ. ἀποφάσει καὶ διαγνώσει*» —ἐξελέγη (Μαρτ. 1788) «ὁ θεοφιλ. ἀρχ]πος Βελισσοῦ κὺρ *Γρηγόριος*» ⁵⁾).

Γρηγορίου «τὸ ζῆν ἐκμετρήσαντος καὶ εἰς τὰς οὐρανίους μονὰς μεταστάντος» —ἐξελέγη (Μάρτ. 1802) «ὁ ἀπὸ πατριαρχικοῦ δευτερευόντος τῶν ἱεροδιακόνων ὀσιώτατος ἐν ἱερομον. κὺρ *Μελέτιος*» ⁶⁾).

Μελετίου «διὰ τὰ μεταξὺ αὐτοῦ τε καὶ τοῦ ποιμνίου αὐτοῦ συμβάντα ἀδιόρθωτα σκάνδαλα ἀπελαθέντος καὶ ἐξωσθέντος τῆς ἐπαρχίας ταύ-

1) G e l z e r ungedr. σ. 623. — Τοῦ αὐτοῦ der Patr. von Achrida. Leipzig, 1902 σ. 6, 10. — Ρ. Π ο τ λ ῆ Ε' 520. — Μ. 'Ε. 'Ε γ κ. ΣΤ' 915, ΙΓ' 274, ΙΑ' 448. — Δ ε λ ι κ ά ν η Γ' 911, 927. — L e Q u i e n Ι'. 1237, ΙΙ 319.

2) Δ ε λ ι κ ά ν η Γ' 923, 925. Εἶνε μεταξὺ τῶν ὑπογραφάντων τὸ ἔγγραφο περὶ προσαρτήσεως τῆς ἀρχιεπίσκοπῆς Πεζίου εἰς τὸν πατριαρχ. θρόνον Κ]πόλεως. Παρηγήθη τῇ 25ῃ Ν]βρίου 1767. (Κ ὡ δ. ΣΤ' 160).

3) ΣΤ'. 161. — 4) Ζ'. 163. Καθιέρωθη κατὰ Μάρτιον 1788, ἀλλὰ συγχρόως καὶ παρηγήθη ἀπὸ 1 Μαρτίου ἰ. ἔ. καὶ ἠθαιώθη τὸν αὐτὸν μῆνα (Ζ' 216, 220).

5) Ζ'. 217. — 6) Θ'. 192. Παρηγήθη τῇ 16 Σ]βρίου 1807 (Θ'. 247).

της καὶ ἐναπολειφθείσης ἐστερημένης ἀρχ]κῆς προστασίας»—ἐξελέγη (16 Σ]βρ. 1807) «ὁ οὐιώτατος ἐν Ἱερομον. κὺρ **Ἀύξεντιος**»¹⁾.

Ἀύξεντιου «τὸ ζῆν ἐκμετρήσαντος καὶ εἰς τὰς αἰωνίους μονὰς μεταστάντος»—ἐξελέγη (Σ]βρ. 1819) «ὁ πανος. ἐν Ἱερομον. κὺρ **Κωνσιάντιος**, ὁ καὶ ἀρχιδιάκονος χρηματίσας τῆς ἀγιωτ. μ. Κυζίκου»²⁾.

Κωνσιαντίου «μετατεθέντος διὰ καν. ψήφων καὶ συνοδ. ἐκλογῆς καὶ προβιβασθέντος εἰς τὸν θρόνον τῆς ἀγιωτ. μ. Τορνόβου»—ἐξελέγη (Ἰούνιος 1827) «ὁ θεοφ. ἐπίσκοπος Ἱερᾶς κὺρ **Ἀρτέμιος**»³⁾.

Ἀρτεμίου «διὰ καν. ψήφων καὶ συνοδ. ἐκλογῆς μετατεθέντος καὶ ἀποκατασταθέντος εἰς τὸν ἀγιώτατον πατριαχ. καὶ ἀποστολικὸν θρόνον τῆς μεγάλης πόλεως Ἀλεξανδρείας»—ἐξελέγη (28 Σ]βρ. 1845) «ὁ ὄσιολογ. πρωτοσύγκελλος ἐν Ἱερομον. κὺρ **Διονύσιος**»⁴⁾.

«Ἐπειδὴ πρὸ ἐνὸς καὶ ἡμίσεως περίπου χρόνου, χηρεύσαντος τοῦ ἀγιωτάτου πατριαρχικοῦ θρόνου Ἀλεξανδρείας, διὰ τὴν πρὸς Κύριον ἐκδημίαν τοῦ ἐν αὐτῷ πατριαρχικῶς προϋσταμένου κυρίου Ἱεροθέου, ἡ ἀγία τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησία, τῇ ἀρχαίᾳ τάξει καὶ τῷ προνομίῳ τοῦ ἀγιωτάτου οἰκουμενικοῦ θρόνου ἐπομένη, τοῦ προνοεῖν δηλ. αὐτὴν καὶ κηδεσθαι ἔπερ τῶν πνευματικῶν ἀναγκῶν καὶ τῶν ἄλλων πατριαρχ. θρόνων, προείλετο μὲν καὶ ἀποκατέστησε διὰ κανον. ψήφων καὶ συνοδ. ἐκλογῆς διάδοχον τοῦ χηρεύσαντος πατριαρχικοῦ τούτου θρόνου τὸν ἀπὸ Κεστετηλίου προχειρισθέντα μακαριώτατον καὶ ἀγιώτατον πατριάρχην Ἀλεξανδρείας κὺριον **Ἀρτέμιον**, ἀλλ' ἐπειδὴ διὰ τὰς ἀναγκείσας ἔπειτα, ἐξ ἐπιρρείας τοῦ μισοκάλου, διαφωνίας καὶ διάφορα ἀντίτιστα προσκόμματα ἢ αὐτοῦ σεβασμία μακαριότης τὸ τέως ἀκατένυστον τούτων κατιδοῦσα καὶ τὸ ἀσκανδάλιστον καὶ φιλήσυχον προτιθεμένη καὶ προτιμῶσα, παρητήσατο ἤδη οἰκειωθελῶς τοῦ πατριαρχ. αὐτοῦ θρόνον διὰ τῆς ἐπιδοθείσης ἐνεπογράφου καὶ ἐνσφραγίστου αὐτοῦ παραιτήσεως, διὰ ταῦτα ἡ ἀγία τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησία σκεψαμένη κανονικῶς καὶ ἅμα μὲν λόγον φιλάδελφον ἀξιοχρέως ποιουμένη ὑπὲρ τῆς παραμυθίας καὶ περιθάλψεως τῆς αὐτοῦ μακαριότητος, ἅμα δὲ κηδομένη καὶ ὑπὲρ τῆς πνευματικῆς ἐπισκέψεως τῶν χριστιανῶν τῆς ἐπαρχίας Κεστετηλίου, ἀπολαυσάσης μὲν πρότερον ἐφ' ἱκανοῦς χρόνους τὴν θεάρεστον πνευματικὴν αὐτοῦ ποιμαντορίαν, χηρευσάσης δὲ ἤδη ποιμαντικῆς προστασίας διὰ τὸν ἀπ' αὐτῆς εἰς τὴν ἐπαρχίαν Προσπῶν προβιβασμὸν τοῦ τέως αὐτῆς προϋσταμένου ἀγαπητοῦ ἡμῶν ἐν Χρῶ ἀδελφοῦ κυρίου **Διονυόλου** ἀπεφήνατο ἀποκατασταθῆναι προεδριῶς τὴν αὐτοῦ μακαριότητα εἰς ταύτην τὴν προτέραν αὐτοῦ ἐπαρ-

1) Θ'. 247.— 2) Θ'. 409.— 3) ΙΔ'. 121.— 4) ΚΒ'. 92.

χίαν. Ἐφ' ᾧ καὶ γράφοντες ἀποφαινόμεθα κοινῇ καὶ συνοδικῇ διαγνώσει, ἵνα ὁ εἰρημένος μακαριώτατος καὶ ἀγιώτατος πατριάρχης πρ. Ἀλεξανδρείας κύριος Ἀρτέμιος ἔχη ἀπὸ τοῦ νῦν καὶ εἰς τὸ ἐξῆς τὴν προεδρικὴν προστάσιαν τῆς ἐπαρχίας Κεσεντηλίου ἐπισκεπτόμενος πνευματικῶς τὸ ἐν αὐτῇ λογικὸν ποίμνιον καὶ δι' ἑθόντων δι' ἐπισκόπου, καρπούμενός τε καὶ ἀπολαμβάνων πάντα τὰ ἀρχιερατικὰ κύρια καὶ τυχερὰ ἀπ' αὐτῆς εἰσοδήματα καὶ δικαιώματα. Ὅθεν καὶ εἰς ἔνδειξιν κατεστρώθη ἐν τῷδε τῷ ἐκκλησιαστικῷ κώδικι καὶ τὸ παρὸν ἀποφαντικὸν καὶ ὑπομνηματιστικὸν συνοδικὸν γράμμα»¹⁾.

αωμζ'. κατὰ μήνα Ἰανουάριον

Ἀρτεμίου «πρὸς Κύριον ἐκδημήσαντος καὶ εἰς τὰς οὐρανίους μονὰς μεταστάντος» — ἐξελέγη (Ν]βρ. 1858) «ὁ πανιερ. μ]της Πρεσπῶν καὶ Ὁχιδῶν κύρ Διονύσιος»²⁾

Διονυσίου «διὰ κανον. ψήφων καὶ συνοδ. ἐκλογῆς μετατεθέντος καὶ προβιβασθέντος εἰς τὸν θρόνον τῆς ἀγιωτ. μ. Ξάνθης» — ἐξελέγη (Φεβρ. 1861) «ὁ πανιερ. μ. Ρόδου κύρ Ἰγνατιος»³⁾.

11) ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΑ

Ἐκ τῶν ἐπισκοπῶν τῆς μ]λεως Φιλιππουπόλεως ἤδη ἀπὸ τῶν ἀρχῶν τοῦ ἰ' αἰῶνος, φαίνεται διαλυθεῖσα μετὰ δύο καὶ πλέον αἰῶνας. Ἐνίοτε δίδεται ὁ τίτλος αὐτῆς ψιλωνύμως⁴⁾.

*
*

Ἰωάννης «ὁ πανοσιολογ. μ. ἀρχιμανδρίτης» — ψηφισθεὶς τῇ 24 Ν]βρίου 1909 καὶ διορισθεὶς ἀρχικῶς προϊστάμενος τῆς ἐν Γαλατῶ ἰ. ἐκκλησίας τοῦ Σωτήρος Χριστοῦ. Τῇ 16 8]βρ. 1924 προήχθη εἰς μητροπολίτην Ἰμβρου καὶ Τενέδου»⁵⁾.

1) KB'. 141.— Ὅρα καὶ Δελιχάνη Β'. 93. Βεηθὸς ἐπίσκοπος αὐτοῦ ἐξελέγη ὁ Ἐρυθρῶν Ζαχαρίας.

2) KB'. 343.— 3) KB'. 393.

4) Parthey, σ. 122. 218.— Gelzer ungedr. 558.— Τοῦ αὐτοῦ Cyprii σ. 79.— Ρ. Ποτλῆ Ε'. 483.

5) 3ια'. 202. 2οθ' 49.

12) ΛΕΥΚΗ

Ἐκ τῶν ἐπισκοπῶν τῆς μ|λεως Φιλίππουπόλεως ὑφισταμένη ἀπὸ τῶν ἀρχῶν τοῦ ι' αἰῶνος, πιθανῶς δὲ μέχρι τοῦ ιγ' ἢ ιδ' αἰῶνος. Πάντως ὅμως ἀπὸ τοῦ ιε' αἰῶνος ἐξέλιπεν ὀριστικῶς διασωζομένη ἕκτοτε μόνον φιλονύμως¹⁾.

*
* *

Ἐπειδὴ ἡ ἀγιωτάτη μ. Φιλ|πόλεως διετέλεσεν ἀνέκαθεν τῶν ἐπισήμων ἐπαρχιῶν τοῦ ἀγιωτάτου ἀποστολικοῦ πατριαρχικοῦ καὶ οἰκουμενικοῦ θρόνου ἔχουσα καὶ ἐπισκοπὰς ἕξ' ἑαυτῆν ὡς καὶ ἄλλαι μητροπόλεις, ὧν τινων ἐπισκοπῶν ταῖς καιρικαῖς ἀνωμαλίαις καὶ περιστάσεσιν ἐρημωθείσων, ὡς μηδὲν ἴσχυος αὐτῶν καθορᾶσθαι, ἤδη ἐκρίθη εὐλόγον κοινῇ συνοδικῇ διάγνωσει, χειροτονηθῆναι ἀρχιερεῖα ἐπ' ὀνόματι φιλω μῆς τῶν πάλαι ποτὲ ἐπισκοπῶν τῆς αὐτῆς μ|λεως, δηλ. **Δεύκης**, ἐπὶ τῷ διατελεῖν ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ ὡς ἐπίσκοπον αὐτοῦ... — ἐξέλεγη (Αἰγ. 1769) «ὁ ὁσιώτ. ἐν ἱερομον. κ. κ. **Δοσίθεος**, πρωτοσύγκελλος τῆς αὐτῆς μητροπόλεως», τῶν κανονικῶν ψήφων γενομένων ἐν τῷ κατὰ τὸ Νεοχώριον τοῦ Βοσπόρου ἰ. ναῶ τοῦ ἀγίου Γεωργίου²⁾.

Νεκτᾶριος, «ὁσιώτατος ἐν ἱερομονάχοις — ψηφισθεὶς τῷ 1786, αἰτήσει τοῦ μητροπολίτου Φιλίππουπόλεως Κυρίλλου³⁾). Θανόντα διεδέχθη ὁ :

Καλλίνικος, «ὁσιώτ. ἐν ἱερομον.» — ψηφισθεὶς κατ' Αὔγουστον 1794, αἰτήσει τοῦ αὐτοῦ μ. Κυρίλλου, τῶν κανον. ψήφων γενομένων ἐν τῷ ἐν Μ. Ρεύματι ἰ. ναῶ τῶν Ταξιαρχῶν⁴⁾.

Σεραφεῖμ, «ὁσιώτ. ἐν ἱερομον.» — ψηφισθεὶς κατὰ Ἰούνιον 1815, αἰτήσει τοῦ μ. Φιλίππουπόλεως Ἰωαννικίου⁵⁾.

Ἀκάκιος, «ὁσιώτ. ἀρχιμανδρίτης τῆς ἀγιωτ. μ. Φιλίππουπόλεως» — ψηφισθεὶς κατὰ Ἰούνιον 1838, αἰτήσει τοῦ μ. Φ|λεως Νικηφόρου⁶⁾.

Ἰλαρίων, «ὁσιολογιώτ. ἐν ἱερομον.» — ψηφισθεὶς τῇ 28 Δ|βρίου 1851, αἰτήσει τοῦ μ. Φ|πόλεως Χρυσάνθου «πρὸς πνευματικὴν ἐπιτροπικὴν

1) P a r t h e y σ. 122, 218.—G e l z e r ungedr. σ. 558.—Τ ο ὦ α ὐ τ ο ὦ Συρρί κ. κ. σ. 79.—Ρ. καὶ Π ο τ λ ἦ Ε' 483.—L e Q u i e n I' 1167.

2) Κ ὄ δ. Ζ' 9.—3) Ζ' 199.—4) Θ' 67.—5) Θ' 344.—6) ΙΔ' 318.

ἐπίσκεψιν τῶν εὐλογημένων αὐτοῦ ἐπαρχιωτῶν». Τῇ 16 Μαρτίου 1867 προήχθη εἰς τὴν μ]λιν. Ξάνθης 1).

Ἀβέγκιος «ὄσιολογ. πρωτοσύγκελλος» — ψηφισθεὶς τῇ 22 8]βρ. 1874 αἰτήσῃ τοῦ μ. Νικαίας Ἰωαννικίου 2).

Λεόντιος «ὄσιολογ. Μ. Σύγκελλος τῆς Μ. τοῦ Χρ. Ἐκκλησίας» ψηφισθεὶς κατὰ Μάρτιον 1886, αἰτήσῃ τοῦ μ. Νικαίας Σωφρονίου. Τῇ 15 Φεβρ. 1894 προήχθη εἰς τὴν μ]λιν Κολωνίας 3).

Πολύκαρπος «ὄσιολογ. Μ. Ἀρχιμ. τοῦ Οἴκουμ. θρόνου» — ψηφισθεὶς τῇ 4 Ἰουνίου 1894 καὶ ὀρισθεὶς ἀρχικῶς προϊστάμενος τῆς ἐν Βαλουκλῆ ἰ. μονῆς τῆς Ζωοδόχου Πηγῆς. Τῇ 21 8]βρίου 1900 προήχθη εἰς τὴν μητροπολιν Ἐλασσῶνος 4).

Γερμανός «ὄσιολογ. πρωτοσύγκ. τῆς ἰ. μ]λεως Χαλκηδόνας» — ψηφισθεὶς τῇ 11 Φεβρ. 1903, αἰτήσῃ τοῦ μ. Χαλκηδόνας Γερμανοῦ. Τῇ 31 Ἰουλίου 1908 προήχθη εἰς τὴν μ]λιν Στρωμνίτης 5).

Κωνσταντῖνος «πανοσιολ. πρωτοσύγκ. τῆς ἰ. μ]λεως Χαλκηδόνας» — ψηφισθεὶς τῇ 4 Μαρτίου 1914, αἰτήσῃ τοῦ μ. Χαλκηδόνας Γρηγορίου. Τῇ 13 8]βρ. 1922 προήχθη εἰς τὴν μ]λιν Ἐλευθερουπόλεως 6).

Παγκράτιος «ὄσιολογ. ἀρχιμ.» — ψηφισθεὶς τῇ 28 8]βρ. 1926, καὶ ὀρισθεὶς ἀρχικῶς προϊστάμενος τῆς ἐν Βαλουκλῆ ἰ. μονῆς τῆς Ζωοδόχου Πηγῆς 7).

13) ΛΙΤΙΤΣΑ

Ἐκ τῶν ἐπισκοπῶν τῆς μ]λεως Φιλιππουπόλεως ὑφισταμένη ἀπὸ τῶν ἀρχῶν τοῦ ἰ' αἰῶνος προήχθη μετὰ τὴν τελευταίην Ἀνδρονίκου Παλαιολόγου Γ' (+1341) εἰς μ η τ ρ ό π ο λ ι ν, ἐρημωθεῖσαν διὰ τὰς μεταβολὰς τῶν καιρῶν κατὰ τὸν αὐτὸν ἢ τὸν μετέπειτα ἰε' αἰῶνα. Ἀργότερον — πότε, ἀγνώστον — ἡ Λίτιτσα ἐμφανίζεται ἀ ρ χ ι ε π ι σ κ ο π ή, ἀλλ' ἐρημωθεῖσα καὶ ἀφανῆς γενομένη, ἔτι δὲ καὶ ὑπὸ ἔ ξ α ρ χ ί α ν τεθεισα, ἀποκατέστη καὶ αὐθις εἰς τὴν ἀ ρ χ ι ε π ι σ κ ο π ι κ ή ν αὐτῆς τιμὴν καὶ ἀξίαν ἐπὶ Ἰωαννικίου τοῦ Β'. τῷ 1652, διατελέσασα τοιαύτη μέχρι Σ]βρίου 1855, ὅτε Κύριλλος ΣΤ'. ἀνύψωσεν αὐτὴν εἰς μ η τ ρ ό π ο λ ι ν, κατέχουσιν τελευταίως τὴν... θέσιν ἐν τῷ Συνταγματικῷ τῶν

1) ΚΒ'. 232, ΕΖ' 8. — 2) ΕΖ' 152. — 3) ΕΖ' 327, 459. — 4) ΕΖ' 468. ρια'. 70. —

5) ρια' 106, 179. — 6) ρια' 303, 344. 7) ροθ'. 86.

μητροπόλεων. Ὁ ποιμὴν αὐτῆς ἔφερεν ἀρχικῶς τὸν τίτλον τοῦ «Ὑ π ε ρ - τ ῖ μ ο υ»¹⁾).

**Πατριαρχ. καὶ Συνοδικὸς Τόμος ἀποκαθιστὰς
τὴν ἀρχιεπισκοπὴν Λιτίτσης²⁾.**

†Ἰωαννίκιος ἐλέω Θεοῦ κτλ.

Γεωργοῦ τε καὶ φυτοκόμου ἴδιον τὸ μὴ μόνον αἰρεῖσθαι γῆν ἀγαθὴν τε καὶ εὐκαρπον, ὡς πλεονάζειν τὸν ἄσταχυν, τριάκοντα, ἐξήκοντα καὶ ἑκατόν, ἀλλὰ καὶ τῶν φυτῶν ὅσα εὐγενῆ τε καὶ ἡμερα καὶ καρποφόρα, δυνάμενα προσεργεῖν ἀγαθόν τε καὶ κάλλιστον, ἐπωφελές τε ἡμα καὶ ἐπαιρειόν, καὶ τοῦτων ὅσα μὲν ὀργῶσι, καὶ περιττὸν ἀφίαισι κλάδον περικόπτειν καὶ ἀφαιρεῖν, ὅσα δὲ πάλιν τῶν ἰκμαλέων εἰσι καὶ ἐνδεδεστέρον, τῆς προσούσης αὐτῶν ἐπιμελείας εὖ ποιεῖν, ἐπάρδειν τε καὶ περιθάλλειν εἰς ἀύξησιν καὶ προκοπὴν αὐτῶν, ἐν οἷς τοῦ καιροῦ ἐνδιδότος δυναμοῦσθαι τε καὶ ἐρριζοῦσθαι ἔσονται πρὸς τε πληθυσμὸν αὐτῶν καὶ εὐχρηστίαν. Τοῖνον καὶ ἡ καθ' ἡμᾶς τοῦ Χριστοῦ Μεγάλῃ Ἐκκλησίᾳ, ὡς καλὸς γεωργὸς καὶ φυτοκόμος ἄριστος, φροντίζουσα ὡς ἔθος αὐτῆ, τὰ ὅσα θεοφιλῆ καὶ τῷ κοινῷ πληρώματι αὐτῆς ἐπωφελῆ εἰσι, καὶ ἐπιμελῶς ἀναζητοῦσα, εἶρε τὴν ἀρχιεπισκοπὴν Λιτίτσῆς κατακεχωσμένην, ἐναφανῆ καὶ ἀγροομένην παρὰ πολλῶν, ἅτε ἐρήμην οὖσαν ἀνθρώπων καὶ στερησκομένην τῆς ἀνηκούσης αὐτῆ προσόδου τε καὶ τιμῆς, καὶ τὸ χεῖρον, πνευματικῆς διδασκαλίας ἀμοιροῦσαν καὶ ρουθεσίας πατριαρχικῆς καὶ τοιοῦτου μᾶλλον περιπνεύσαντος καιροῦ ὑπὸ ἐξαρχίαν τελεῖσθαι καὶ καταπατεῖσθαι ὑπὸ τῶν τυχόντων καὶ φθείρεσθαι κατ' ἄμφω, ἔγνω δεῖν ἀνακαινίσαι αὐτὴν καὶ εἰς τὴν ἀρχαίαν ἀποκαταστῆσαι τιμὴν καὶ καθέδραν. Τοῦτου χάριν καὶ ἡ Μετριότης ἡμῶν ἀκριβῶς καὶ ἀσφαλῶς διασκεπτομένη καὶ τὸ περὶ τοῦτου ἐν συνέσει καί, ὡς εἰκός, δοκιμασίᾳ καὶ ἀπτάστω πείρᾳ καὶ πληροφορᾳ ἀληθεῖ διεγνωκῶτα, γράφει συνοδικῶς καὶ ἐν ἀγίῳ διακελεύεται Πνεύματι, εἰδήσει καὶ γνώμῃ τῆς ἱερᾶς καὶ ὑπερτελοῦς τῶν ἀρχιερέων ὀμηγύρεως, τῶν τε τιμιωτάτων κληρικῶν, καὶ τῶν εὐγενε-

1) Parthey σ. 122, 136, 218.— Gelzer ungedr. 557, 601, 609.— Τοῦ αὐτοῦ Cyprii σ. 78.— Ρ. Ποτλῆ Ε' 483, 501.— Χρυσάνθου Συνταγμ. σ. 74.— Μ. Ε. Ἐγκ. ΙΣΤ'. 178.— Le Quien I' 1167.

2) Νομ. Συνάγ. 247.

στάτων ἀρχόντων τῆς πολιτείας, ἕνα ἀπὸ τοῦ νῦν καὶ εἰς τὸ ἐξῆς, μέχρις οὗ ὁ ἥλιος τὸν ἴδιον περιτρέχει κύκλον, ἡ **Λιτίτζα αὐτῆ, εἴη καὶ λέγοιτο ἀρχιεπισκοπή**, καὶ χειροτονηθεῖ ἐν αὐτῇ τῇ ἀρχιεπισκοπῇ Λιτίτζης γνήσιος καὶ καθολικὸς ἀρχιερεὺς αὐτῆς καὶ νόμιμος ἀρχιεπίσκοπος, ὑπέι- κων καὶ ὑποτασσόμενος τῇ Μεγάλῃ τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίᾳ καθὰ καὶ οἱ λοιποὶ τῶν ἀρχιερέων, παρέχων αὐτῇ τὸ βασιλικὸν αὐτοῦ χαράσιον ἐτη- σίως φλωρία χρυσᾷ τριάκοντα καὶ τὰ λοιπὰ ἄλλα δικαιώματα, ὅσα κοι- νῶς ἐπιρρίπτονται αὐτῷ κατὰ καιροὺς ὑπὸ τῆς ἱερᾶς τῶν ἀρχιερέων συ- νόδου, ποιμαίνων τὸν ἐκείσε ὑπ' αὐτὸν χριστιάνημον λαὸν κατὰ τὴν περί- ληψιν τῆς πράξεως αὐτοῦ, ἐκλεγείς τῇ κανονικῇ ψήφῳ καὶ ἐπιτραπείς πα- ρὰ τῆς Ἐκκλησίας τῆς Μητρὸς πασῶν τῶν Ἐκκλησιῶν. Ὅθεν εἰς δῆλωσιν καὶ ἀσφάλειαν διενεκῆ ἐγένετο καὶ ὁ παρὼν Συνοδικὸς Τόμος, καταστρω- θείς ἐν τῷδε τῷ ἱερῷ κώδικι τῆς καθ' ἡμᾶς τοῦ Χριστοῦ Μεγάλῃς Ἐκ- κλησίας.

Ἐν ἔτει σωτηρίῳ αχρνβ'.

**Πατριαρχ. καὶ Συνοδ. Γράμμα προάγον τὴν ἀρχιεπίτην
Λιτίτζης εἰς μητρόπολιν¹⁾.**

† Κύριλλος ἐλέω Θεοῦ κλπ.

Τὴν ἐκκλησιαστικὴν φιλοτιμίαν ἀείποτε ἐπιδεικνυμένην ὑπὲρ τῆς εὐ- κλείας τῶν ἀγιωτάτων ἐπαρχιῶν, τῶν ὑποκειμένων τῷ καθ' ἡμᾶς ἀγιω- τήτῳ Πατριαρχικῷ Ἀποστολικῷ καὶ Οἰκουμενικῷ Θρόνῳ, ἴδοι ἂν τις καὶ ἐπὶ τοῦ παρόντος ἐλλόγως καὶ καταλλήλως ἐνεργουμένην καὶ ἐπὶ τῇ θεο- σώστῳ ἐπαρχίᾳ Λιτίτζης. Ταύτην καὶ γὰρ ἀρχιεπισκοπῆς τάξιν λαχούσαν, ἐπειδὴ χάριτι Θεοῦ καὶ εὐσεβεῖ διατελεῖ κοινῶσα λαῷ, καὶ πνευματικῶν ποιμένος ἤδη ἠμμοίρηκεν ἀνδρὸς ἀρχιεροπροπέσι κεκοσμημένον πλεονεκτή- μασι, καὶ ζῆλον διατρέφοντος ἐγκάρδιον ὑπὲρ τε τῆς πνευματικῆς περι- θάλψεως καὶ τῆς ἠθικῆς βελτιώσεως καὶ προόδου τοῦ ἐν αὐτῇ λογικοῦ τοῦ Χριστοῦ ποιμνίου, τοῦ ἐμπιστευθέντος αὐτῷ, ἐγνωμεν φιλοτιμίᾳ ἐκκλησια- στικῇ προβιβᾶσαι εἰς μητρόπολιν, τὰ τε ἄλλα καὶ ἐπιρρωνύντες ἐπὶ μᾶλλον

1) K ó δ. KΘ'. 86.

τὸν ἀξιέπαινον ζῆλον τοῦ εἰρημένου νομίμου κριτοῦ αὐτῆς, ἀγαπητοῦ ἡμῖν ἐν Χριστῷ ἀδελφοῦ καὶ συλλειτουργοῦ κυρ Ἰωσήφ. Διὸ καὶ γράφοντες ἀποφαινόμεθα συνοδικῶς μετὰ τῶν περὶ ἡμῶς ἱερωτάτων ἀρχιερέων καὶ ὑπερτίμων, τῶν ἐν Ἁγίῳ Πνεύματι ἀγαπητῶν καὶ περιποητῶν ἡμῖν ἀδελφῶν καὶ συλλειτουργῶν, ἵνα ἡ ῥηθεῖσα ἀγιωτάτη ἐπαρχία Λιτίσης ὑπάρχη τὸ ἀπὸ τοῦδε τετιμημένη τῷ βαθμῷ καὶ τῇ κλήσει τοῦ εἶναι καὶ λέγεσθαι καὶ γνωρίζεσθαι «**μητρόπολις**» συγκρατειλεγμένη μετὰ τῶν λοιπῶν μητροπόλεων τῶν ὑποκειμένων τῷ καθ' ἡμῶς ἀγιωτάτῳ Οἰκουμηνικῷ Θρόνῳ, καὶ ὁ εἰρημένος γνήσιος ἀρχιερεὺς καὶ πνευματικὸς προστάτης, ἀγαπητὸς ἡμῖν ἐν Χριστῷ ἀδελφὸς κυρ Ἰωσήφ, ὑπάρχη καὶ γράφηται **ἱερώτατος μητροπολίτης Λιτίσης, καὶ ὑπερτίμος**, καθὼς καὶ οἱ μετὰ ταῦτα τὴν ἐπαρχίαν αὐτὴν διαδεξόμενοι ἔχωσιν ἀπολαύειν τῆς τιμῆς ταύτης, ἀρξαιμένης ἀπὸ τῆς αὐτοῦ ἱερότητας. Ὅθεν εἰς ἐνδειξιν ἐπεδόθη καὶ τὸ παρὸν ἡμέτερον Πατριαρχικὸν καὶ Συνοδικὸν τῆς ἐκκλησιαστικῆς φιλοτιμίας Γράμμα τῷ διαληφθέντι ἱερωτάτῳ μητροπολίτῃ Λιτίσης, καὶ ὑπερτίμῳ, ἐν Ἁγίῳ Πνεύματι ἀγαπητῷ ἡμῖν ἀδελφῷ καὶ συλλειτουργῷ κυρ Ἰωσήφ.

Ἐν ἔτει σωτηρίῳ αἰωνε', κατὰ μῆνα Σεπτέμβριον, ἐπινημέσεως ιδ'.

† Ὁ Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως ἀποφαινεται.

† Ἐφέσου Παῖσιος, † Ἡρακλείας Πανάρετος, † Κυζίκου Ἰωακείμ, † Νικομηδείας Διονύσιος, † Χαλκηδόνος Γεράσιμος, † Δέρκων Γεράσιμος, † Ἀμασείας Σωφρόνιος, † Προέδρος Διδυμοτείχου Μελέτιος, † Ἰκονίου Νεόφυτος, † Χίου Γρηγόριος, † Σαμακοβίου Ματθαῖος, † Βελισσοῦ Ἀνθίμος.

*
**

«Ἐπειδὴ ἱερᾶς συνόδου ὑπερτελοῦς συγκροτηθείσης, ἕνεκα τῆς πρό-πάλαι ἐρημωθείσης ἀρχιεπίσκοπικῆς Λιτίτιδος καὶ πρό χρόνων ἀμνημονούτων γνήσιου ἀρχιερέως ἀμειρούσης καὶ ἀποφύσεως γεγονυίας συνοδικῆς γενέσθαι ἐν αὐτῇ ἀρχιερέα ποιμαίνοντα τὸν ἐκεῖσε τοῦ Κυρίου χριστῶνυμον λαόν» ἐξελέγη (7 Φεβρ. 1652) ὁ ὀσιώτατος πρωτοσύγκελλος Διδυμοτείχου ἐν ἱερομον. καὶ πνευματ. κυρ **Θεοδοσίος**. Ἀναφέρεται κατὰ Δ]βρ. 1653—Ἰανουάρ. 1661—Μάρτ. 1663—τῷ 1669—8]βρ. 1672—Μάρτ. 1674—τῷ 1680—Μαΐον 1681¹⁾.

1) Ν. Σ υ ν α γ. 247.— Σ ἄ θ α Γ'. 586.— Κ ῶ δ. Α'. 432, 496. Δ'. 18.— Ἐ λ λ η ν ι κ ἄ Γ'. 54.— Δ ε λ ι κ. Γ'. 342.— Π α ρ ἄ ρ τ. Κ—ΚΒ'. τόμ. κλπ. σ. 104.— Α. Κ ε ρ α μ ἔ ω ς ἱερ. βιβλ. Α'. 309.— Ν. Ι ο ρ γ α ἐνθ' ἄνωκ. σ. 244.— Ἐ κ κ λ. Ἀ λ. Θ' 407.— Ἡ λ. Γ ε ν ν. Φωτ. βιβλιοθ. Β'. 6. 114.

Παλάδιος, πιθανῶς διαδεχθεὶς τὸν **Θεοδόσιον**. Ἀναφέρεται κατὰ 8]βρ. 1688—κατὰ Μάρτ. 1689 1).

Μεθόδιος, ἀναφερόμενος τῷ 1721—1722—Ἰούνιον 1723—1728—Ἰούλιον 1730 2). Ἄγνωστον ἐὰν αὐτὸν καὶ πότε διεδέχθη ὁ **Ἀνθίμος** 3).

Ἀνθίμου «παραίτησιν οἰκειοθελῆ ποιησαμένου» — ἐξελέγη (Ἀπρίλ. 1759) «ὁ ὁσιώτ. ἐν Ἱερομον. κὺρ **Ἀθανάσιος**, ὁ καὶ πρωτοσύγκελλος τῆς ἁγιωτ. μ. Ἀδ]πόλεως 4).

Ἀθανασίου «τὸ ζῆν ἐκμετρήσαντος καὶ εἰς τὰς οὐρανίους μονὰς μεταστάντος» — ἐξελέγη (Ἀπρίλ. 1788) «ὁ ὁσιώτ. ἐν Ἱερομον. κὺρ **Ἰγνάτιος** 5).

Ἰγνατίου «παραίτησιν οἰκειοθελῆ καὶ ἀβίαστον ἐνυπόγραφόν τε καὶ ἐνσφράγιστον ποιησαμένου πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν» — ἐξελέγη (Ἰούλιος 1796) «ὁ ὁσιώτ. ἀρχιμ. ἐν Ἱερομον. κὺρ **Γρηγόριος** 6).

Γρηγορίου «τὸ ζῆν ἐκμετρήσαντος καὶ εἰς τὰς οὐρανίους μονὰς μεταστάντος» ἐξελέγη (Φεβρ. 1811) «ὁ πανοσιώτ. ἐν Ἱερομον. κὺρ **Σωφρόνιος** 7).

Σωφρονίου «τὸ ζῆν ἐκμετρήσαντος καὶ εἰς τὰς οὐρανίους μονὰς μεταστάντος» ἐξελέγη (Δ]βρ. 1827) «ὁ ὁσιώτ. ἐν Ἱερομον. κὺρ **Ἰωαννίνιος** ὁ καὶ δευτερεύων προχηματίσας τὰς ἀγίας τοῦ Χ. Μ. Ἐκκλησίας 8).

Ἰωαννίνιου «διὰ ψήφων κανον. καὶ συνοδ. ἐκλογῆς μετατεθ. καὶ προβιβ. εἰς τὸν θρόνον τῆς ἁγιωτ. μ. Ἰμβρου» — ἐξελέγη (Ἰανουάρι. 1853) «ὁ θεοφιλ. ἐπίσκοπος Μακαριουπόλεως **Γρηγόριος** 9).

Γρηγορίου «πρὸς Κύριον ἐκδημήσαντος καὶ εἰς τὰς οὐρανίους μονὰς μεταστάντος» — ἐξελέγη (26 Ἰουλίου 1855) «ὁ πανοσιώτ. πρωτοσύγκελλος τῆς ἁγιωτ. μ. Χαλκηδόνης ἐν Ἱερομον. κὺρ **Ἰωσήφ** 10).

Ἰωσήφ «διὰ λόγους εὐλόγους ἐκκλη]κοὺς καὶ πολιτικοὺς πανθέντος καὶ τέλεον ἀπομακρυνθέντος ἀπ' αὐτῆς» — ἐξελέγη (5 Μαρτ. 1861) «ὁ ὁσιολογ. ἐν Ἱερομον. κὺρ **Ἰγνάτιος**, ὁ καὶ μ. ἀρχιδιάκονος χρηματίσας τῆς ἀγίας τοῦ Χ. Μ. Ἐκκλησίας 11).

1) Κ ὦ δ. Α'. 468.— Δ ε λ ι κ. Β'. 422 — Π. Ν ε ο κ λ έ ο υ ς τὸ κανον. δίκ. ὡς ἀνωτ. σ. 87.— Ἐν τῷ Λ ε λ τ ῖ φ ἰ σ τ ο ρ. ἐθνολ. ἐταιρ. κλπ. Γ'. 472 ἀναφέτεται Π α γ κ ρ ᾿ ἄ τ τ ο ς, πάντως ὁ αὐτὸς πρὸς τὸν Π α λ ἄ δ ι ο ν.

2) Α. Κ ε ρ α μ έ ω ς ἱ ε ρ. βιβλ. Α'. 214, 216.— Π α ρ ἄ ρ τ. 1Ζ'. τόμ. Ἐλλ. Φ. Συλλ. σ. 30.— Ν έ α Σ τ ῖ ὠ ν ΚΖ'. (1932) σ. 550. ΚΗ'. (1933) σ. 610.— L e Q u i e n I'. 1167.

3) Παρητήθη τῇ 8 Ἀπρίλ. 1759 (Α'. 232).— 4) Κ ὦ δ. Δ'. 233.— 5) Ζ' 219. Παρητήθη κατὰ 8]βρ. 1795. (Θ'. 92).— 6) Θ'. 93.— 7) Θ' 289.— 8) ΙΔ'. 139.— 9) ΚΒ'. 251.— 10) ΚΒ'. 302.— 11) ΚΒ'. 395.—

Ίγνατίου «προαχθέντος εἰς τὸν θρόνον τῆς ἁγιωτ. μ. Πρωικοζνη-
σου»—ἐξελέγη (14 Ἰανουαρίου 1892) «ὁ θεοφιλ. ἐπίσκοπος Λαφνουσίας
Κωνσταντῖνος» ¹⁾).

Κωνσταντίνου «προαχθέντος εἰς τὸν θρόνον τῆς ἁγιωτ. μ. Μελενί-
κου»—ἐξελέγη (3 Μαΐου 1894) «ὁ θεοφ. ἐπίσκοπος Λαφνουσίας **Βασί-
λειος**» ²⁾).

Βασιλείου «μετατεθέντος εἰς τὸν θρόνον τῆς «ἁγιωτ. μ. Παραμυ-
θίας»—ἐξελέγη (27 Σ]βρ. 1897) «ὁ πανιερ. μ. πρ. Νευροκοπίου **Νικη-
φόρος**» ³⁾).

Νικηφόρου «μετατεθέντος εἰς τὸν θρόνον τῆς ἁγιωτ. μ. Τυρολόης
καὶ Σερεντίου»—ἐξελέγη (10 Φεβρ. 1907) «ὁ ὀσιολογ. Μ. Ἀρχιμ. κτθ
Νικόδημος» ⁴⁾). Μετὰ τὸν θάνατον αὐτοῦ (1 Ἰουνίου 1930) ἡ ἐπαρχία
παρέμεινεν ἄνευ τιτουχοῦ ἀρχιερέως.

14) ΛΟΦΤΣΟΥ

Ἐκ τῶν ἐπισκοπῶν τῆς μ]λεως Τορνόβου, μὴ ὑφισταμένη ἀπὸ τοῦ
βουλγαρικοῦ σχίσματος διὰ τὸ Π]χεῖον Κ]πόλεως ⁵⁾).

*
* *

Θεοφάνης, ἀναφερόμενος κατὰ Μάϊον 1590 ⁶⁾).

Λαυρέντιος, τῶ 1620 ⁷⁾).

Συμεών, κατὰ Σ]βρ. καὶ Ν]βρ. 1639 ⁸⁾).

Κύριλλος τούτου «προβιβασθέντος εἰς τὸν θρόνον τῆς ἁγιωτ. μ.
Σερρών» — ἐξελέγη (Δ]βρ. 1651) «ὁ ὀσιώτ. ἐν ἱερομον. κτθ **Ἰεζεκιήλ**,
προβιβασθεὶς τῇ 16ῃ Αὐγ. 1673 εἰς τὴν ἁγιωτ. μ]λιν Τορνόβου» ⁹⁾).

Ἰωακείμ, τέλη 17^ο καὶ ἀρχὴς 18^ο αἰῶνος ¹⁰⁾).

1) ΞΖ'. 424. — 2) ΞΖ'. 466. — 3) Θια' 17. — 4) Θια'. 157. — Ὁ ρ θ ο δ ο ξ ι α
Ε'. (1930) σ. 273.

5) G e l z e r u n g. σ. 634. — Χ ρ υ σ. συνταγμ. 72. — Ὁ ρ θ ο δ. Γ'. 235. —
Ρ. Π ο τ λ ῆ Ε', 515. — Μ. Ε. Ἐ γ κ. ΙΣΤ'. 187 (ὑπὸ τὸ ὄνομα Λόβετς). —
L e Q u i e n Γ'. 1233.

6) W. R e g e l ὡς ἀνωτ. σ. 90. — 7) Κ ὠ δ. Α'. 104. — 8) Κ ὠ δ. Α'. 367
— Ν. Σ υ ν. 324. — 9) Ν. Σ υ ν. 245, 270. — 10) Δ ε λ τ ῖ ο ν κλπ. Γ'. 473. —

Γεννάδιος· τούτου, θανόντος «φρονεῖω χειρὶ» — ἐξελέγη (Ἰουλ. 1730) ὁ ὁσιώτ. πρωτοσύγκελος τῆς μ. Καισαρείας κὺρ **Παρθένιος**¹⁾).

Παῦλιος, ἀναφερόμενος τῇ 2ῃ Φεβρ. 1749²⁾. Τούτου «πρὸς Κύριον ἐκδημίσαντος καὶ τὸ ζῆν ἐκμετρήσαντος» — ἐξελέγη (Ἰουλ. 1757) «ὁ ὁσιώτ. ἐν Ἱερομον. κὺρ **Ἀνθίμος**, αἰτήσει τοῦ μ. Τορνόβου Θεοφίλου³⁾).

Ἀνθίμου «μετατεθέντος κανονικῶς εἰς τὸν ἀγιώτατον θρόνον τῆς μ. Βελιγραδίου» — ἐξελέγη (Ἰούλιος 1827) «ὁ ὁσιώτατος πρωτοσύγγελλος κὺρ **Διονύσιος**, ἐπιτροπεύων τῆς ζηρηνούσης μ. Τορνόβου», τῶν κανον. ψήφων διενεργηθεισῶν ἐν τῷ μητροπολιτικῷ ναῷ Τορνόβου⁴⁾).

Δουσιού «πρὸς Κύριον ἐκδημίσαντος καὶ εἰς τὰς οὐρανίους μονὰς μεταστάντος» — ἐξελέγη (Σ[ε]βριον 1845) «ὁ ὁσιολογ. πρωτοσύγγελλος κὺρ **Μελέτιος**», αἰτήσει τοῦ μ. Τορνόβου Νεοφύτου⁵⁾).

Μελετίου διὰ τὰς ἐναντίον αὐτοῦ κινήσεις ἀγωγὰς τῶν χριστιανῶν αὐτοῦ καὶ τινὰς κανονικὰς αὐτοῦ παρεκτροπὰς ἐκπτώτου ἀπ' αὐτῆς δεόντως γενομένου» — ἐξελέγη (16 Ἰουλίου 1848 «ὁ ἀρχ[ε]πος πρ. Πωγωνιανῆς κὺρ **Μελέτιος**, κατὰ λόγον μὲν προεδρικόν, ὀφείλων δὲ φυλάττειν ἀπαρεγκλίτως τὰ τῆς ἀφοσιώσεως καὶ ὑπακοῆς καθήκοντα πρὸς τὸν κανονικὸν κυρίαρχον τῆς ἀγιωτ. ταύτης ἐπισκοπῆς μ]την Τορνόβου Ἰθανάσιον»⁶⁾).

Μελετίου προαχθέντος εἰς τὴν μ. Φιλίππων καὶ Δράμας τῇ 2 Φεβρ. 1852 ἐξελέγη μετέπειτα ὁ Ἱερομόναχος **Ἰλαρίων**, ὅστις ἀποτολμήσας ἐγγράφως τῇ 20 Δ[ε]βρ. 1868 ἵνα ἀποσχιρῆται τῆς κανονικῆς αὐτοῦ ὑποταγῆς εἰς τὴν Ἐκκλησίαν καθηρέθη ὀλίγον ἀργότερον. κατὰ Ἰανουάριον 1872⁷⁾).

15) ΜΕΣΗΜΒΡΙΑ

Ἐκ τῶν ἐπισκοπῶν τῆς μ]λεως Ἀδριανουπόλεως ἀρχικῶς προήχθη ἔπειτα, ἴσως ἀπὸ τοῦ ε' αἰῶνος, εἰς ἀρχιεπισκοπήν ὑποκειμένην τῷ Π[α]ρθέσιον Κ[α]π[ο]πόλεως, τιμηθεῖσαν δὲ περὶ τὰ τέλη τοῦ 1β' αἰῶνος καὶ εἰς μητροπόλιν, κατέχουσαν διαδοχικῶς πγ', ρ', πε', μστ' καὶ τε-

1) Α. Κεραμέως ἱερ. βιβλ. Α'. 217.— 2) Κώδ. Δ'. 129.— 3) Κώδ. Δ' 197.—4) Κώδ. ΙΑ' 114, 12Τ'. 65.— 5) Κώδ. ΚΒ' 89.— 6) Κώδ. ΚΒ' 173.—7) Κώδ. ΚΒ', 233. ΕΖ'. 75.

λευταίως λέ' θέσιν ἐν τῷ συνταγματίῳ τῶν μητροπόλεων, τοῦ οἰκείου ἀρχιερέως ὀρημζομένου «*ὑπερτίμου καὶ ἐξάρχου Μαύρης Θαλάσσης* 1).

*
**

Παχώμιος, ἀναφερόμενος κατὰ 8]βριον 1474²⁾.

Δοσίθεος, » τῷ 1488³⁾.

Ματθαῖος, » κατὰ Ἰανουάριον 1565⁴⁾.

Ἰγνάτιος, » κατὰ Μάρτιον 1585, Μάϊον 1590 καὶ τῷ 1593⁵⁾. Τοῦτον διεδέχθη τῷ 1593 ὁ *Χριστοφόρος* 6).

Χριστοφόρου «*παραίτησιν οικιοθελῆ ποιησαμένου*»— ἐξελέγη (28 Μαΐου 1607) «ὁ ὁσιώτ. ἐφημέριος τῆς μ]λεως ταύτης ἐν Ἱερομον. καὶ πνευματικοῖς κῦρ *Κυπριανός*»⁷⁾.

Κυπριανός «*θανάτῳ φυσικῷ τὸ ζῆν ἀποβαλόντος*» ἐξελέγη (Ἰούλιος 1622) «ὁ ἐν Ἱερομον. κῦρ *Ἀνάκιος*»⁸⁾.

Ἀνακίου «*θανάτῳ φυσικῷ ἀποθανόντος*»— ἐξελέγη (Ἰούλιος 1641) «ὁ πανιερ. μ. Βιζύης κῦρ *Διμασκηγός*». Ἀναφέρεται κατ' Αἰγ. Ν]βρ.

1) Parthey σ. 59, 73, 100, 135, 136, 149, 153, 160, 196, 200, 233, 242, 303.—Gelzer ung. σ. 536, 542, 551, 571, 586, 589, 592, 600, 608, 629.—Τοῦ αὐτοῦ Cyprii σ. 5, 25, 60.—Ρ. Ποτλῆ Ε'. 457, 463, 475, 494, 501, 518.—Νέα Σιῶν 1931 σ. 565.—Ἀρχ. Χρ. Π. ὡς ἀνωτ. 14, 17, 23.—Ὁρθοδόξια Γ'. 233.—Χρυσάνθου συνταγματίον σ. 73.—Acta Patr. Α' 367, 502. Β' 152.—Μ. Γεδεών Π. Πίν. 429, 434.—Μ. Ε. Ἐγκ. ΙΣΤ' 935.—Le Quien Γ'. 1179.

2) Σαυδ. Γερμανοῦ κλπ. σ. 16.—Ὁρθοδ. σ. Η'. 320.

3) Σάрд. Γερμανοῦ κλπ. σ. 20.—Ὁρθοδ. σ. Η'. 349.

4) Αὐτόθι σ. 38.—Ὁρθοδ. ὁ. Θ'. 70.

5) W. Regel ὡς ἀνωτ. σ. 88.—Η. Ζερλέντου Σουκικά χρονικά. Ἀθήναι, 1922 σ. 22.—Πάντως λελανθασμένως φέρεται Ἀγάπιος ἐν Ἐλληνικοῖς Β' 132, ἀντὶ Ἰγνατίου.

6) Ἀναφέρεται κατὰ Μάϊον 1593 (Γ. Μαζαράκη κλπ. σ. 150).—Ἡλ. Γενν. Φωτ. βιβλ. Α' 134.—Ἐν Ν. Ἐλληνομνημονι (Ζ' 182) σημειοῦται: «Σ]βριος, ζρβ' Ἰνδικτ. . . (=1593) ἦλθε νέος ἀρχιερεὺς τῆς μ]λεως Μ. σημβρίας ὁ πανιερώτατος Χριστοφόρος». Παρητήθη κατὰ Μάϊον 1607 (Ν. Συν. 189.—Σάθ Γ'. 554).

7) Ν. Συν. 189.—Σάθ Γ'. 554.

8) Κώδ. Β'. 35.—Ἐν Α. Κερამέως ἱερ. βιβλ. Α'. 11 ἀντὶ Κυπριανοῦ ἀναφέρεται Κυριακός, κατὰ λάθος, ἐκλεγείς κατὰ Ἰανουάριον 1622.

1643 — Ἰανουάριος, 1645 — Ἰανουάριος, 1646 — Ἰουλίον 1668. Καὶ Αὐγ. 1673 ἐμφανίζεται *πρώην*¹⁾).

Θεοφάνης, ἀναφερόμενος τῷ 1672. Πάντως διαδεχθεὶς τὸν **Δαμασκηνόν**²⁾).

Χριστοφόρος, πάντως μετὰ τὸν **Θεοφάνη** καὶ πρὸ τοῦ **Μακαρίου**³⁾).

Μακάριος, κατὰ Μάϊον 1712, καὶ Μάϊον 1718⁴⁾).

Γρηγόριος, πάντως διαδεχθεὶς τὸν **Μακάριον**. Ἀναφέρεται τῷ 1720 καὶ ἐφεξῆς *πλεισιτάκις*⁵⁾. Τούτου διὰ τὰς πυκνὰς αὐτοῦ σωματικὰς ἀσθενείας καὶ διὰ τὸ ἀδυνάτως ἔχειν τοῦ λοιποῦ ποιμαίνειν τὴν ἐπαρχίαν ταύτην παραίτησιν ταύτης οἰκειοθελῆ ποιησαμένου πρὸς τὴν τοῦ Χρ. Μ. Ἐκκλησίαν — ἐξελέγη (28 Ν|βρ. 1749) «ὁ ὁσιώτ. ἐν ἱερομον. κὺρ Ἄνθιμος⁶⁾»).

Ἄνθιμου «μετατεθέντος εἰς τὴν ἀγιωτ. μ|λιν Κυζίκου» — ἐξελέγη (Ν|βρ. 1768) «ὁ ὁσιώτατος ἐν ἱερομον. κὺρ **Μακάριος**⁷⁾»).

Μακαρίου «τὸ ζῆν ἐκμετρήσαντος καὶ εἰς τὰς αἰωνίους μονὰς μεταστάντος» — ἐξελέγη (Ἰανουάριος, 1779) «ὁ ὁσιώτ. ἐν ἱερομον. ἀρχιμανθρ. κὺρ **Κωνσταντῖος**⁸⁾»).

Κωνσταντίου «προβιβ. καὶ μετατεθ. κατὰ κοινὴν γνώμην καὶ συνοδικὴν ψήφον ἐν τῇ ἀγιωτ. μ|λει Σερρών» — ἐξελέγη (Δ|βρ. 1791) «ὁ πανοσιώτατος πρ. Μ. Πρωτ. κὺρ **Θεόκλητος**⁹⁾»).

Θεοκλήτου «παραίτησιν οἰκειοθελῆ ποιησαμένου, ὡς μὴ δυναμένου τοῦ λοιποῦ κρῖμασιν οἷς οἶδε Θεὸς ἐξοικονομῆσαι τὴν ἐπαρχίαν ἐκείνην» — ἐξελέγη (8|βρ. 1799) «ὁ ἱερώτ. μ. Σκοπείων κὺρ **Ζαχαρίας**¹⁰⁾»).

Ζαχαρίου «παραίτησιν οἰκειοθελῆ καὶ ἀβίαστον ἐνυπόγραφόν τε

1) Κ ὡ δ. Β' 57. - Α' 403, 438. -- Γ. Μ α ζ α ρ. ὡς ἀνωτ. σ. 328, 330, 477. — Π α ρ ἄ ρ τ. Κ—ΚΒ' τόμ. σ. 102. — Π. Ν ε ο κ λ. τὸ κανον. δίκ. κλπ. σ. 39. — Δ ε λ ι κ. Β' 373. — Ν. Ι ο ρ γ α ὡς ἀνωτ. σ' 182. — Ν. Σ υ ν α γ. 270. — Λ. Κ ε ρ α μ. ἱερ. βιβλ. Δ' 14.

2) Λ. Κ ε ρ α μ. ἱερ. βιβλ. Α' 336. — Ἠ λ. Γ ε ν ν. Φωτ. βιβλ. Α' 178.

3) Λ ε λ τ ῖ ο ν κλπ. ὡς ἀνωτ. σ. 471. — 4) Α ὐ τ ὀ θ ι σ. 471. — Γ. Μ α ζ α ρ ἄ κ η ὡς ἀνωτ. 580.

5) Λ. Κ ε ρ α μ. ἱερ. βιβλ. Α' 205. — Κ ὡ δ. Δ' 57, 59, 61, 71, 73, 75, 81, 88, 109, 118, 129, Ε' 12, 13, 27, 32. — Ἐ κ κ λ. Ἀ λ. ΚΑ' 8. ΚΣΤ' 144. — Γ. Μ α ζ α ρ. ὡς ἀνωτ. σ. 601. — Ν. Ι ο ρ γ α ὡς ἀνωτ. 1098. — Δ ε λ ι κ. Β' 666, Γ' 416. — Μ. Γ ε δ ε ῶ ν καν. διατ. Α'. 230, 234, 240. — Π α ρ ἄ ρ τ. Κ—ΚΒ' τόμ. 111, 112. — Ἐ λ λ η ν ν ι κ ἄ Γ' 56, 129, 138, 145. — Παρητήθη κατὰ Ν|βρ 1749 (Δ' 137).

6) Κ ὡ δ. Δ' 136. — 7) ΣΤ' 175. — 8) Ζ' 110. — 9) Θ' 26. — 10) Θ' 147.

καὶ ἐνσφραγίστον ποιησαμένου»—ἐξελέγη (8]βρ. 1801) «ὁ πανιερ. μ. πο. Λούστρας **Γεηγόριος**»¹⁾).

Γεηγόριου «παραίτησιν οἰκειοθελῆ τε καὶ ἀβιάστον, ἐνυπόγραφόν τε καὶ ἐνσφραγίστον ποιησαμένου ἀπ' αὐτῆς πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν»—ἐξελέγη (Ἰούλιος 1814) «ὁ θεοφιλ. ἐπίσκοπος Μελιτηνῆς κὺρ **Ἰωσήφ**», τῶν κανονικῶν ψήφων γενομένων ἐν τῷ ἐν Κουρού-τσφμεῖ. ναφ τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Βαπτιστοῦ»²⁾).

Ἰωσήφ «τὸ ζῆν ἐκμετρούσαντος καὶ εἰς τὰς αἰωνίους μονὰς μεταστάντος»—ἐξελέγη (N]βρ. 1820) «ὁ πανοσιώτ. ἐν ἱερομον. κὺρ **Κυρίλλος**»³⁾).

Κυρίλλου «διὰ κανον. ψήφων καὶ συνοδ. ἐκλογῆς μετατεθ. εἰς τὸν θρόνον τῆς ἁγιωτ. μ. Βελιγραδίου»—ἐξελέγη (Αὐγ. 1825) «ὁ πανοσιώτ. πο. Μ. Πρωτοσύγκελλος τῆς ἁγίας τοῦ Χρ.Μ. Ἐκκλησίας ἐν ἱερομον. κὺρ **Καλλίνικος**»⁴⁾).

Καλλινίκου, ποιμάναντος τὰς προσωρινῶς ἐνωθείσας ἐπαρχίας Βάρνης καὶ Μεσημβρίας καὶ «κατὰ κοινὴν συνοδικὴν διαίτησιν καὶ ἀνάγκην ἀπαραίτητον περιορισθέντος εἰς μόνην τὴν ἐπαρχίαν Βάρνης, διαιεθεύσαν ἀπ' ἐκείνης, —ἐξελέγη (31 Ἰανουαρ. 1835) «ὁ ἱερώτ. μ. Προικονήσου κὺρ **Σαμουήλ**»⁵⁾).

Σαμουήλ «οἰκειοθελῶς καὶ ἀβιάστως παραιτηθέντος αὐτῆς δι' ἐνυπογράφου καὶ ἐνσφραγίστου παραιτήσεως»—ἐξελέγη (Μάρτ. 1836) «ὁ ἱερώτατος Μ. Ρόδου κὺρ **Παῖσιος**»⁶⁾).

Παῖσιου «καταπατήσαντος ἀναιδῶς τὴν πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν κανονικὴν αὐτοῦ ὑποταγὴν καὶ φυγιάδος γενομένου καὶ δραπετεύσαντος ἐν ἀγνωμοσύνῃ καὶ κακοβουλίᾳ πολλῇ»—ἐξελέγη (Ἰούνιος 1836) «ὁ ὁσιώτ. ἐν ἱερομον. κὺρ **Καλλίνικος**, πρώην δευτερευόν τῆς ἁγίας τοῦ Χρ. Μ. Ἐκκλησίας»⁷⁾).

Καλλινίκου «μετατεθ. καὶ περιβ. εἰς τὸν θρόνον τῆς ἁγιωτ. μ. Κρήτης διὰ συνοδικῆς ἐκλογῆς καὶ κανονικῆς ψηφοφορίας»—ἐξελέγη (Σ]βρ. 1839) «ὁ χρηματίας πρωτοσύγκ. τῆς ἁγ. μ. Λράμιας ὁσιώτ. ἐν ἱερομονάχοις κὺρ **Γεηγόριος**»⁸⁾).

Γεηγόριου «τὸ ζῆν ἐκμετρούσαντος καὶ εἰς τὰς οὐρανίους μονὰς μεταστάντος»—ἐξελέγη (Σ]βρ. 1846) «ὁ θεοφ. ἐπίσκοπος Ἐρυθρῶν **Νικηφόρος**»⁹⁾).

1) Θ' 189.—2) Θ' 337.—3) Θ' 423.—4) ΙΔ' 80.—5) ΙΔ' 243. Παρητήθη τῇ 26 Μαρτίου 1836 (ΙΔ' 270).—6) ΙΔ' 270. Καθηρέθη κατὰ Ἰούλιον 1836 (ΙΔ' 281).—7) ΙΔ' 281.—8) ΙΔ' 340.—9) ΚΔ' 122.

Νικηφόρου «πρὸς Κύριον ἐκδημίσαντος καὶ εἰς τὰς οὐρανίους μονὰς μεταστάντος»—ἐξελέγη (20 Σ]βρ. 1867) «ὁ πανιερ. μ. Νυσσάβας **Σωφρόνιος**»¹⁾.

Σωφρονίου «τὸ ζῆν ἐκμετρήσ. καὶ εἰς τὰς αἰωνίους μ. μεταστάντος»—ἐξελέγη (26 Σ]βρ. 1895) «ὁ πανιερ. μ. Πρεσπῶν **Ἀνθίμος**»²⁾.

Ἀνθίμου «παραίτησιν οἰκειοθελῆ ὑποβαλόντος τῇ Ἐκκλησίᾳ»—ἐξελέγη (20 Φεβρ. 1896) «ὁ θεοφ. ἐπίσκοπος Σταυρουπόλεως κὺρ **Γενναδίου**»³⁾.

Γενναδίου «παραίτησιν οἰκειοθελῆ ὑποβαλόντος τῇ Ἐκκλησίᾳ»—ἐξελέγη (29 8]βρ. 1896) «ὁ θεοφιλ. ἐπίσκοπος Ἀργυρουπόλεως **Χαρίτων**»⁴⁾.

Χαρίτωνος «παραίτησιν οἰκειοθελῆ ὑποβαλόντος τῇ Ἐκκλησίᾳ»—ἐξελέγη (25 Μαΐου 1906) «ὁ θεοφ. ἐπίσκοπος Τρωάδος **Τιμόθεος**»⁵⁾.

Τιμοθέου «μετατεθέντος εἰς τὸν θρόνον τῆς ἀγίωτ. μ. Βοδενῶν»—ἐξελέγη (15 Φεβρ. 1911) «ὁ πανιερ. μ. Τυρολόης **Νικηφόρος**»⁶⁾.

Νικηφόρου τὸ ζῆν ἐκμετρήσαντος, ἡ ἐπαρχία αὐτῆ παρέμεινε ἔκτοτε ἄνευ τιτλούχου ἀρχιερέως.

16) ΠΕΡΚΟΦΤΣΑ

Πρὸς τε ἀνακούφισιν τῆς μ]λεως Σοφίας ἀπὸ τῶν βαρυντάτων αὐτῆς χρεῶν καὶ ὑποχρεώσεων καὶ πρὸς εὐχερεστέραν διοίκησιν τῶν κατ' αὐτήν, ἐκτεταμένην οὖσαν καὶ δυσχερῶς δυναμένην διαποιμανθῆναι, Ἰωαννίκιος Γ' ἀποσπᾶσας ἀπ' αὐτῆς συνοδικῶς δύο τμήματα (1761) ἀνύψωσεν αὐτὰ εἰς ἀρχιεπισκοπὰς, ὑποκειμένας ἀμέσως τῷ θρόνῳ Κ]πόλεως, τὴν ἀρχιεπισκοπὴν **Νυσσάβας**, (με' ἔδραν πιθανῶς τὸ Σάρακιον=Πιρῶν, σήμερον ἐν τῇ Γιουγκοσλαβίᾳ) καὶ τὴν ἀρχιεπισκοπὴν **Μπερκοβιξίου** ἢ **Περκόφτσας**. Ἄγνωστον ἐπὶ πόσον ὑφίστατο καὶ πότε κατηργήθη ἡ ἀρχιεπισκοπὴ αὕτη Περκόφτσας. Πιθανῶς συνεχωνεύθη καὶ αὕτις μετ' οὐ πολὺ τῇ ἀφ' ἧς ἀπεσπᾶσθη μ]λει Σοφίας⁷⁾.

*
**

«Ἐπειδὴ ἡ νεωστὶ συνοδικῆ διαγνώσει κατάσταθεῖσα καὶ διορισθεῖ-

1) ΕΖ' 17.—2) ΕΖ' 500.—3) ΕΖ' 509.—4) ΕΖ' 522.—5) Ζια' 137.—6) Ζια' 236.

7) Κ ὦ δ. ΣΤ' 24.—Μ. Γ ε δ ε ὦ ν Πατρ. Πίν. σ. 656.—Τὴν σχετικὴν Πατρ. καὶ Συνοδ. Πράξιν ὄρα ἐν τῷ κεφαλαίῳ περὶ Σ ο φ ί α ς.

σα ἀρχ/πὴ Περφίφιας, κατὰ τὴν εἰς πλάτος ἐκθεσιν τοῦ ἀνωτέρου πατριαρχικοῦ καὶ συνοδικοῦ γράμματος τό γε γῆν ἔχον ἀπροσιτάτετος τελεῖ καὶ ἐστερημένη ἀρχ/κῆς προστασίας καὶ ἀναγκαίως χορῆζονσα τοῦ ἐν αὐτῇ ἀρχ/κῶς προστησομ'ον καὶ εὐαγγελικῶς ποιμανοῦντος τὸν ἐν αὐτῇ τοῦ Κρηίου χριστιάνων λαόν, τοῦτον χάριν . . . — ἐξέλεγη (Σ/βρ. 1761) ὁ δόσιώτ. ἐν ἱερομον. κτθ Ἀναστασίσι, πρωτοσύγκελλος τῆς μ/λεως Σοφίας¹⁾.

17) ΠΡΕΣΛΑΒΑ

Ἐνοριακὴ ὑπάρχουσα τῆς μ/λεως Μαρζιανουπόλεως ἐμφανίζεται ἀργότερον περιβαλλομένη διὰ σημασίας ἐκκλ/κῆς ἀναλόγου πρὸς τὴν τῶν Βουλγάρων πολιτικὴν κατάστασιν. Χρηματίσασα ἐπὶ τι διάστημα καὶ ἔδρα τοῦ βουλγάρου ἀρχιεπισκόπου (θ' αἰῶν) ὕστερον δὲν φαίνεται κατέχουσα ἰδιάζουσαν θέσιν. Ἀπὸ τοῦ 15^{ου} τοῦλάχιστον αἰῶνος συγκαταλέγεται μετὰ τὸ τῶν ἐπισκοπῶν τῆς μ/λεως Τορνόβου, τιμηθεῖσα κατὰ Ἰούλιον 1830 καὶ εἰς *μητρόπολιν*, καταλαβοῦσαν τὴν ξα' θέσιν ἐν τῷ συνταγματίῳ, τοῦ οἰκείου ἀρχιερέως φημιζομένου *ὄπερτίμου καὶ ἐξάρχου Βουλγαρικῆς Μυσίας*. Μετὰ τὸ βουλγαρικὸν σχίσμα ἔπαυσεν ὑφισταμένη διὰ τὸ Π/χεῖον Κ/πόλεως²⁾.

*
* *

Σπυρίδων, ἀναφερόμενος κατὰ Μάϊον 1590³⁾.

Γρηγόριος, τῆ 4 Ν/βρίου 1620⁴⁾.

Καλλίνικος, κατὰ Σ/βριον 1623 — Ἰανουάριον 1630 — Σ/βριον 1636. Πιθανῶς διεδέχθη τὸν *Γρηγόριον*⁵⁾.

« . . ἐγκαταλιπόντος αὐτὴν τε καὶ τὸ ἐν αὐτῇ λογικὸν τοῦ Χριστοῦ ποίμνιον ἄμοιρον καὶ ἐστερημένον ἀρχ/κῆς ἐπισκέψεως καὶ εὐλογίας καὶ χάριτος καὶ

1) Κ ὠ δ. ΣΤ' 27.

2) Geizer, ung. σ. 624. — Ρ. Ποτλῆ Ε' 520. — Χρυσ. συνταγμ. 72. — Ὁρθοδ. Γ' 235. — Μ. Ε. Ἐγκ. Ζ' 672, 674, Κ 640, 641. 668. — Le Quien Γ' 1233.

3) W. Regel. ὡς ἀνωτ. σ. 473.

4) Κ ὠ δ. Α' 104, Β' 23. — Δελικάνη Β' 4. — Σ. Γερμανοῦ κλπ. σ. 201.

5) Α' 210, 243. — Ν. Συγ. 314.

φινγάδος οίχομένου ἐν τῇ κατὰ Κρήτην ἐπαρχίᾳ— ἐξελέγη (15 Δ]βρ. 1680) «ὁ ὁσιώτ. ἐν ἱερομον. κὺρ **Νεκτάριος** 1).

Σωφρόνιος, ἀναφερόμενος τέλη ἰς' ἡ ἀρχὰς τῆ' αἰῶνος 2).

Παρθενίου «πρὸς Κύριον ἐκδημίσαντος» 3) — ἐξελέγη (9 Ν]βρ. 1747) «ὁ πανοσιώτ. ἐν ἱερομον. κὺρ **Γεδεών**», αἰτήσῃ τοῦ Μ. Τορνόβου Ἀνθίμου 4).

Ἀνθίμος, ἄγνωστον πότε ἐκλεγείς.

Πάντα πρὸς οἰκοδομὴν καὶ καταρτισμὸν γίνεσθαι, ὁ ἀποστολικὸς ἀποφαινόμενος λόγος, ἄλλας τε διαφόρους οἰκονομίας περὶ τὰ ἐκκ]κὰ πράγματα καὶ τὰς τῶν ἐπαρχιῶν ἐνίοτε εὐλόγους μεταβολὰς ἀριδίῳ προϋποτίθησι· διὸ καὶ ἴδιοι τις ἂν τοὺς ἐκκ]κικοὺς πίνακας μετελθὼν τῶν ἐπαρχιῶν, ἄλλας μὲν ἐπισκοπὰς οὖσας τὸ πρῶτον, τύξιν ἀρχιεπισκοπῶν ὕστερον εἰληφείας, ἄλλας δὲ ἀρχιεπισκοπὰς καὶ ἐπισκοπὰς εἰς μητροπόλεις προαχθείσας τῇ τοῦ ἁγιωτάτου πατριαρχικοῦ καὶ οἰκοιμενικοῦ θρόνου αὐθεντεία, κατὰ τοὺς καιροὺς καὶ τὰς παροικουούσας εὐλογοφανεῖς αἰτίας. Ἐφ' ᾧ καὶ ἤδη τὴν ἁγιωτάτην ἐπισκοπὴν Πρῆσλάβας, τὴν ὑπὸ τὴν ἁγιωτάτην μ]λιν Τορνόβου διατελοῦσαν, κέκρικται καὶ ἀπεφάνθη διαγνώμη συνοδικῇ εἰς μητροπολιν τιμηθῆναι, ἄτε δὴ καὶ δι' εὐλόγους αἰτίας ἀπαιτοῦσαν καὶ ἀναγκαίως χρῆζουσαν τῆς τῆς αὐτῆς προνοίας καὶ φιλοτιμίας ἐκκλησιαστικῆς. Ταύτης γοῦν τῆς εἰς μητροπολιν ἤδη τιμηθείσης παροικίας Πρῆσλάβας διὰ πατριαρχ. καὶ συνοδικοῦ τόμου ἀπροστατεῦτον διαμεινάσης, ἄτε δὴ τοῦ ἐν αὐτῇ τέως ἀρχιερατεύοντος κὺρ Ἀνθίμου διὰ καν. ψήφων καὶ συνοδ. ἐκλογῆς μετατεθ. καὶ προβιβασθέντος εἰς τὸν θρόνον τῆς ἁγιωτ. μ. Βιδύνης» — ἐξελέγη (Ἰούλιος 1831) «ὁ ὁσιώτ. ἀρχιμ. κὺρ **Γρηγόριος**» 5).

Γρηγόριου «διὰ τὰ ἀναφθέντα ἐκεῖ σκάνδαλα καὶ τὴν κατ' αὐτοῦ δυσαρδέσκειαν τῶν ἐπαρχιωτῶν χριστιανῶν, κατὰ τὰς σταλείσας πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν διαφορίας, τέλεον ἀπομακρυνθέντος ἀπ' αὐτῆς καὶ οἰκειοθελῶς παραιτησαμένου» — ἐξελέγη (Ἀπρίλιος 1833) «ὁ ὁσιολογ. ἐν ἱερομον. κὺρ **Γεράσιμος**, ὁ καὶ ἀρχιδιάκονος εὐδοκίμως προχωρηματίσας τῆς ἁγιωτ. μ. Ἀδριανουπόλεως» 6).

Γερασίμου «μετατεθ. καὶ προβιβ. διὰ συνοδ. ἐκλογῆς καὶ ψηφοφορίας εἰς τὸν θρόνον τῆς ἁγιωτ. μ. Πελαγωνίας» — ἐξελέγη (Ἰούνιος 1840) «ὁ πανοσιολογ. ἐν ἱερομον. κὺρ **Πορφύριος**, δευτερευόν χρηματίσας τῆς προσκυνητικῆς ἡμῶν αὐτοῦ θειοτάτης Παναγιότητος» 7).

1) Ν. Σ υ ν., 223.— Σ ἄ θ α Γ' 401. ἄγνωστον τίνα διεδέχθη.

2) Δ ε λ τ ἰ ο ν ἴστορ καὶ ἐθνολ. κλπ. Γ' 473.— 3) ἄγνωστον πότε ἐξελέγη καὶ τίνα διεδέχθη.— 4) Δ' 106.— 5) ΙΔ', 200.— 6) ΙΔ' 220.— 7) ΙΔ' 367.

Πορφυρίου «μετατεθ. καὶ προβιβ. εἰς τὸν θρόνον τῆς ἁγιοτ. μ. Βιόνης» — ἐξελέγη (5 Μαρτ. 1847) «ὁ θεοφιλ. ἐπίσκοπος Ἀργυρουπόλεως κὺρ **Διονύσιος**»¹⁾.

Διονυσίου «διὰ κανον. ψήφων καὶ συνοδ. ἐκλογῆς προβιβ. καὶ ἀποκατασταθέντος εἰς τὸν θρόνον τῆς ἁγιοτ. μ. Κρήτης» — ἐξελέγη (17 Δβρ. 1859) «ὁ θεοφιλ. ἐπίσκοπος Συνάδων **Βενιαμίν**»²⁾.

Βενιαμίν «διὰ λόγους εὐλόγους ἐκκληζικοὺς ἐκπτώτου ἀπ' αὐτῆς γενομένου καὶ τέλεον ἀπομακρυνθέντος» ἐξελέγη (23 Μαΐου 1861) «ὁ ὀσιολογιώτατος ἀρχιμαν. ἐν ἱερομον. κὺρ **Ἀνθίμος**»³⁾.

Ἀνθίμου προβιβασθ. εἰς τὸν θρόνον τῆς ἁγιοτ. μ. Βιδύνης τῇ 13 Ἀπρ. 1868, ἡ ἐπαρχία παρέμεινεν ἀπλήρωτος μέχρι τῆς 23 Σβρ. 1872 ὅτε ἐξελέγη «ὁ ὀσιολογ. ἀρχιμ. κὺρ **Προκόπιος**»⁴⁾.

18) ΡΟΔΟΣΤΟΛΟΝ

Ἀνάγνωθι ὅσα ἐσημειώθησαν περὶ **Δ ρ ὕ σ τ ρ α ς**. Ὁ τίτλος **Ρ ο δ ο σ τ ὀ λ ο ν** ἤρξατο διδόμενος ψιλωνύμως μετὰ τὴν κατάργησιν τῆς ἐπαρχίας Ἀρύστρας διὰ τὸ Π. Κπόλεως, γενομένην μικρὸν μετὰ τὸ Βουλγαρικὸν σχίσμα⁵⁾.

*
* *

Κωνσταντῖνος, «πανοσιολογ. ἀρχιμ. ψηφισθεὶς τῇ 21 Μαρτίου, 1896, αἰτήσῃ τοῦ μ. Ἀδριανουπόλεως Κυρίλλου, «πρὸς ἐπιτροπικὴν ἐπίσκεψιν τῶν εὐλογημένων χριστιανῶν τοῦ τμήματος 40 Ἐκκλησιῶν» τῇ 22 Ἰουλ. 1899 προήχθη εἰς τὴν μητροπόλιν Βελλᾶ καὶ Κονίτσης»⁶⁾.

Ἀνθίμος, «ιερολογ. ἀρχιδιάκονος τοῦ μ. Ἀμασείας Ἀνθίμου», ψηφισθεὶς τῇ 20 Νβρ. 1899 διὰ τὸ τμήμα 40 Ἐκκλησιῶν, αἰτήσῃ τοῦ αὐτοῦ ὡς ἄνω μ|του τῇ 31 Μαρ. 1905 προήχθη εἰς τὴν μ|λιν Μογλενῶν⁷⁾.

Ἀλέξανδρος «ὀσιολογιώτ. πρωτοσύγκελλος», ψηφισθεὶς τῇ 25 Σβρ. 1907, βοηθὸς ἐπίσκοπος τοῦ αὐτοῦ ὡς ἄνω μ|του. Τῇ 26 Αὐγούστου 1922 ἐξελέγη ἀρχιεπίσκοπος Β. καὶ Ν. Ἀμερικῆς⁸⁾.

1) ΚΒ' 146.—2) ΚΒ' 218.—3) ΚΒ' 403. ΕΒ' 30.—4) ΕΖ' 113.

5) Ὅρα τὰς παραπομπὰς ἐν σημ. 1 τοῦ κεφαλαίου περὶ **Δ ρ ὕ σ τ ρ α ς**.

6) Κ ὁ δ. ΕΖ' 511.—7) ϳια' 46.—8) ϳια' 163, 343.

19) ΣΑΜΟΚΟΒΙΟΝ

Ἐκ τῶν ἐπισκοπῶν τῆς ἀρχιεπισκοπῆς Πεκίου ἤδη ἀπὸ τῶν ἀρχῶν τοῦ ἰγ' αἰῶνος ὑπήχθη ἀργότερον, τῷ 1766 τῷ θρόνῳ Κ]πόλεως διὰ τῆς εἰς αὐτὸν προσαρτήσεως τῆς ἐν λόγῳ ἀρχ]πῆς, καταλαβοῦσα ὡς μητροπόλις τὴν ξθ' θέσιν ἐν τῷ συνταγματικῷ, τοῦ οἰκείου ἀρχιερέως φημιζομένου **ὑπερτίμου καὶ ἐξάρχου Βουλγαρίας**.

Μετὰ τὸ βουλγαρικὸν σχίσμα ἡ ἐπαρχία αὕτη ἔπαυσεν ὑφισταμένη διὰ τὸ Π]χεῖον¹⁾.

*
**

Νεκτάριος καὶ **Δανιήλ**, ἀρχιερατεύσαντες κατὰ σειράν τέλη τοῦ ιζ' καὶ ἀπὸ τοῦ ιη' αἰῶνος καὶ ἐξῆς²⁾.

Νεόφυτος, ἀναφερόμενος κατὰ Σ]βριον 1766³⁾. Τοῦτου «τὸ ζῆν ἐκμετρήσαντος καὶ εἰς τὰς αἰωνίους μονὰς μεταστάντος» — ἐξελέγη (Ἀπριλ 1778) «ὁ ὁσιώτ. ἐν ἱερομον. κὺρ **Φιλόθεος**» τῶν καν. ψήφων γενομένων ἐν τῷ ἐν Κουρούτσεσεμ ε. ναῶ τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Βαπτιστοῦ⁴⁾.

Φιλοθέου «εἰς βαθὺν καὶ ἔσχατον φθάσαντος γῆρας, τὰς τε δυνάμεις τοῦ σώματος ἐκλυθέντος πρὸ καιροῦ, ἐπὶ πᾶσι δὲ καὶ ἀβλεψία περιπεσόντος, μηδὲως τε ἐξικανούντος εἰς τὴν κατὰ λόγον διοίκησιν καὶ πνευματικὴν περίθαλψιν τοῦ ἐμπειστευμένου αὐτῷ λογικοῦ ποιμνίου καὶ διὰ τοῦτο παραιτηθέντος οἰκειοθελῶς ἀπ' αὐτῆς τῆς ἐπαρχίας αὐτοῦ καὶ ἀπελθόντος εἰς τὸ ἀγιώνυμον ὄρος τοῦ Ἄθωνος ἐπὶ τῷ διανῦσαι τὸ βραχὺ τοῦ ὑπολείποντος βίου ἐν ἀπραγμοσύνῃ καὶ ἡσυχίᾳ ἀνηκούσῃ τῇ σωματικῇ καταστάσει αὐτοῦ» — ἐξελέγη (Μάϊος 1819) «ὁ ὁσιολογιώτ. ἐν ἱερομον. κὺρ **Ἱεροθέος**»⁵⁾.

Ἱεροθέου «διὰ καν. ψήφων καὶ συνοδ. ἐκλογῆς μετατεθ. καὶ προβιβ. εἰς τὸν θρόνον τῆς ἁγιωτ. μ. Σηλυβρίας» — ἐξελέγη (Ἰούλιος 1826) «ὁ ὁσιολογ. ἐν ἱερομον. κὺρ **Ἰγνάτιος**, ὁ καὶ ἀρχιδιάκονος χρηματίσας τῆς ἁγιωτ. μ. Ἡρακλείας»⁶⁾.

1) Ρ. Π ο τ λ ῆ Ε' 520. — Δ ε λ ι κ ἄ ν η Γ' 911, 923, 927. — Μ. Ε. Ἐ γ κ. ΚΑ' 482. — 2) Δ ε λ ι κ ἄ ν η Ι' 911. — 3) Λ ῆ τ ὀ θ ι σ. 923, 925, 926. Εἶνε ἐκ τῶν ὑπογραψάντων τὸ ἔγγραφον περὶ προσαρτήσεως τῆς ἀρχ]πῆς Πεκίου εἰς τὸν Οἰκουμηνικὸν θρόνον.

4) Κ ὠ δ. Ζ' 108. Παρητήθη κατὰ Μάϊον 1819 (Θ' 407). — 5) Θ' 406. — 6) ΙΔ' 94.

Ἰγνατίου «αἰφνιδίῳ θανάτῳ οἰκτρῶς τὸ ζῆν ἐκμετρήσαντος καὶ εἰς τὰς οὐρανίους μ. μεταστ.»—ἐξελέγη (Ἰούνιος 1829) «ὁ ὁσιώτ. ἐν Ἱερομον. κὺρ **Ἰγνάτιος**, ὁ καὶ μ. ἀρχιδιάκονος χρηματίσας τῆς τοῦ Χριστοῦ Μ. Ἐκκλησίας»¹⁾.

Ἰγνατίου «διὰ κανον. ψήφων μετατεθ. εἰς τὸν θρόνον τῆς ἀγιωτ. μ. Ἄρτης»—ἐξελέγη (1836) «ὁ πανιερ. μ. Ἄρτης κὺρ **Νεόφυτος**». Ἀκυρωθείσης τῆς ἐκλογῆς (20 8]βρ. 1836) παρέμεινεν ἐν Ἄρτη ὁ **Νεόφυτος** καὶ ἐν Σαμακοβίῳ ὁ **Ἰγνάτιος** ²⁾.

Ἰγνατίου «καθαιρέσει παντελεῖ τῆς ἀρχιερωσύνης καθυποβληθέντος καὶ ἔξωσθέντος ἀπὸ τῆς ἐπαρχίας ἐκείνης δι' αἰτίας εὐλόγους τε καὶ κανονικὰς»—ἐξελέγη (16 Ν]βρ. 1837) «ὁ ὁσιώτ. ἐν Ἱερομον. κὺρ **Ἰερεμίας**, ὁ καὶ δευτερευόν χρηματίσας τῆς ἀγίας τοῦ Χρ. Μ. Ἐκκλησίας»³⁾.

Ἰερεμίου «διὰ κανον. ψήφων καὶ συνοδ. ἐκλογῆς μετατεθ. καὶ προβιβασθ. εἰς τὸν θρόνον τῆς ἀγιωτ. μ. Κασσανδρείας»—ἐξελέγη (Ἰούνιος 1846) ὁ πανιερ. μ. πρόεδρος πρώην Γάνου καὶ Χώρας **Ματθαῖος** ⁴⁾.

Ματθαίου δι' εὐλόγους αἰτίας, ὑπαγορευθείσας ὡς ἐκ τῶν βουλγαρικῶν πραγμάτων, παυθέντος ἀπὸ αὐτῆς»—ἐξελέγη (13 Μαΐου 1861) «ὁ πανιερ. μ. Στρομνίτης **Νεόφυτος**»⁵⁾.

«Τῆς μ]λεως ταύτης ἀπὸ ἱκανῶν ἐτῶν ἀπροστατεύτου διαμεινάσης»—ἐξελέγη (23 8]βρ. 1872) ὁ πανιερ. μ. Ξάνθης **Ἰλαρίων** ⁶⁾.

Ἰλαρίωνος μετατεθ. εἰς τὸν θρόνον τῆς ἀγιωτ. μ. Καστορίας τῇ 16 Ἰουλίου 1874 ⁷⁾, ἡ ἐπαρχία αὐτῆ ἐπανεσεν ὑφισταμένη διὰ τὸν οἰκουμενικὸν θρόνον Κ)πόλεως.

20) Σ Ο Φ Ι Α

Ἐκ τῶν ἐπισκοπῶν ἀρχικῶς τῆς ἀρχιεπισκοπῆς Ἀχριδῶν ἐτέθη ὑπὸ τὴν κηδεμονίαν τοῦ Π. Κ)πόλεως τῷ 1371, ἀποδεξαμένου εἰσήγησιν τοῦ μ]του Βιδύνης ὅπως οὔτος κατέχη τὸ **Τ ρ ι α δ ῖ τ ζ ι ν** (=Σοφίαν) «καὶ διενεργῆ ἀκωλύτως πάντα τὰ ἀρχιερατικά, ἀναγνωστῶν σφραγίδας, ὑποδιακόνων, διακόνων καὶ ἱερέων χειροτονίας, θείων ναῶν καθιερώσεις καὶ

1) ΙΔ' 157.—2) ΙΔ' 276. ΙΗ' 182.—3) ΙΔ' 307.—4) ΚΒ' 114.—5) ΚΒ' 400.—6) ΞΖ' 118.—7) ΞΖ' 147.—

τὰ ἄλλα πάντα . . .». Ἀργότερον—πότε, ἄγνωστον—επιμήθη εἰς μητροπολίαν, καταλαβοῦσαν διαδοχικῶς ν', μθ' καὶ με' θέσιν ἐν τῇ σειρά τῶν μητροπόλεων. Κατὰ Σβριον 1761 Ἰωαννίκιος Γ' διήρθεσεν αὐτὴν εἰς τρεῖς περιφερείας, ἐξ ὧν ἡ μὲν πρώτη ἀπετέλεσε τὴν μὴν Σοφίας, ἡ β' τὴν ἀνεξάρτητον ἀρχιεπισκοπὴν Νυσσάβας, καὶ ἡ γ' τὴν ἀνεξάρτητον ὡσαύτως ἀρχ]πὴν Περκόφτσας, ἐνωθεῖσαν ὁμως μετ' οὐ πολὺ καὶ αὐτῆς τῇ μητροπόλει Σοφίας, ἣτις ἔπανσεν ὑφισταμένη διὰ τὸ Πηχίον μικρὸν μετὰ τὸ βουλγαρικὸν σχίσμα (1872). Ὁ οἰκείος ἀρχιερεὺς ἐφημίζετο «*ὑπέροτιμος*» κατ' ἀρχάς, εἶτα δὲ καὶ *ἐξαρχος Βουλγαρίας*»¹⁾.

*
**

Πατριαρχική καὶ Συνοδική Πράξις διαιροῦσα τὴν μητρόπολιν Σοφίας²⁾

† Ἰωαννίκιος ἐλέω Θεοῦ κλπ.

Τοῦ Κυρίου καὶ Θεοῦ καὶ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ τῇ διὰ σαρκὸς αὐτοῦ ἐν κόσμῳ ἐπιδημία τὴν πεσοῦσαν τῶν ἀνθρώπων φύσιν διὰ τὴν ἄπειρον αὐτοῦ ἀγαθότητα ἀνακαλέσαι βεβουλημένον καὶ τὸ ἀπολωλὸς καὶ πεπλανημένον εἶθεῖν καὶ ἐπανασώσασθαι πρόβατον, ὡς ἐν τοῖς ἱεροῖς *Ἐδαγγελίοις* γέγραπται, καὶ τοῖς ἱεροῖς αὐτοῦ μαθηταῖς καὶ ἀποστόλοις τὴν ποιματικὴν τῶν ψυχῶν προστασίαν διαταξαμένον καὶ παραδεδωκότος, ἐν τῷ πέμψειν αὐτοὺς πρὸς τὸ τοῦ *Ἐδαγγελίου* κήρυγμα, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ τὸν φρόνιμον ἐπαινοῦντος καὶ μακαρίζοντες οἰκονόμον, ὃν κατέστησεν ὁ Κύριος ἐπὶ τῆς οἰκίας αὐτοῦ, τοῦ διδόναι ἐκάστῳ τὸ σιτομέτριον, εὐδελὸν δῆπουθεν ὡς οἱ κατὰ μίμησιν τῶν ἀποστόλων *εδαγγελικῶς* ταχθέντες ποιμαίνειν τὸν τοῦ Κυρίου λαὸν καὶ τῆς σωτηρίας αὐτῶν ἐκτόπως φροντίζειν μεμελετηκότες, ἐπειδὴν ἴδωσι δυσχερεῖάν τινα ἐπι-

1) G e l z e r u n g. σ. 629, 633.—Τοῦ αὐτοῦ der Patriarchat von A-chrida. Leipzig. 1902 σ. 4.—Χρυσ. συνταγμ. 73.—Ἀρχ. Χ. Π. κλπ. σ. 23.—Ρ. Ποτλῆ Ε' 269, 518.—Δελικάνη Γ' 963.—Μ. Γεδεών Π. Πίν. 434.—Acta Patriarch. Α' 551.—Ὀρθοδ. Γ' 233.—Μ. Ε. Ἐγκ. ΚΒ' 171.—Le Quien II' 301.

2) Κώδ. ΣΤ'. 24, 25.

συμβαίνουσιν ἐν τῇ ποιμαντικῇ ταύτῃ τῶν ψυχῶν προστασία, — ἥτις κατὰ τὸν μέγαν ἐν θεολογίᾳ Γρηγόριον «τέχνη τις ἐστὶ τεχνῶν καὶ ἐπιστήμη ἐπιστημῶν» — καὶ περικόπτονται κατὰ μέρος τὴν ἀκριβῆ τῶν ψυχῶν ἐπιμέλειαν, ἀπαγορευόντος καὶ μὴ ἐξαρκούντος τοῦ ποιμαίνειν λαχόντος ἢ διὰ τὸ πλῆθος τοῦ ποιμνίου ἐπερβαῖνον τὴν ἐπισκεπτικὴν αὐτοῦ δύναμιν ἢ διὰ τὴν τοπικὴν διάστασιν τῶν ποιμαινομένων ἢ διὰ ἄλλα τινὰ πωλύνατα, ἀναγκαιῶς ἐπάγοντα τὴν στέρησιν τῆς ἀκριβοῦς τῶν ψυχῶν ἐπιμέλειας, ὑπὲρ ὧν ὁ Δεσπότης ἡμῶν Χριστὸς τὸ πανάγιον αὐτοῦ ἐξέχεεν αἷμα καὶ ὑπὲρ ὧν λόγον ἀποδώσουσι φρικτὸν οἱ τὴν προστασίαν ἐκείνων ἐπιτετραμμένοι, εἴαν συμβῇ τινὰ ἐξ αὐτῶν ἀπολεσθῆναι, τηρικαῖτα χρέος ἀπαραίτητον ἔχει ἢ κατ' ἡμᾶς τοῦ Χριστοῦ μεγάλη Ἐκκλησία καὶ οἱ ταύτης ἐγκειρισμένοι τὴν καθόλου πνευματικὴν προστασίαν ἀπουδίην κατατίθεσθαι οὐ τὴν τυχοῦσαν ἐπὶ τῇ θεραπείᾳ καὶ φυγῇ τοῦ τοιοῦτου κινδύνου καὶ τρόπος ἐξενείσκειν προσφόρους καὶ ἁρμοδίους κἄν καιροτομεῖν δοκῶσι τῇ τιμῇ καὶ τῷ μερισμῷ, ὥστε ἰσομετοῖά τι τῆς εὐαγγελικῆς ἐν φρονήσει οἰκονομίας συμμεθεῖν καὶ συναρμύττειν καταλλήλως τὰ ποίμνια τοῖς ποιμέσι, ἀναιροῦντες τὴν ἐπερβολὴν ὡς ἀσύμφορον ἅμα καὶ ἐπιβλαβῆ, ὡς ἀμφοτέρωθεν διεκπεραίνεσθαι θεωρεῖσθαι, τὸ τῆς ποιμαντικῆς ταύτης θεοπαράδοτον ἔργον, μῆτε ἀπαγορευόντες καὶ ἐκλινόμενος τοὺς ποιμαίνειν λαχόντας, οὔτε ζημιουμένους κατὰ ψυχὴν τοὺς ποιμαίνεσθαι ταχθέντας.

Ἐπειδὴ τοιγαροῦν καὶ ἡ ἀγνωστὴ μητροπόλις Σοφίας, ἡ ὑποκειμένη τῷ καθ' ἡμᾶς ἀγνωστῷ πατριαρχικῷ οἰκουμηνικῷ θρόνῳ, ἐν τοῖς παροῦσι καιροῖς εἰς ἀδυναμίαν ἐσχάτην κατήντησε καὶ ἄκραν στενοχωρίαν τῆς οὐδελομένης εὐαγγελικῆς ποιμαντικῆς προστασίας τοῦ ἐν αὐτῇ διατελοῦντος χριστιανικοῦ λαοῦ καὶ ὀρθοδόξου πληρώματος· τὴν γὰρ πάλα ἀπολέσασαι ἐκκλησίαν καὶ διὰ τὸν ἐπιχείμενον τῆς δουλείας ζυγὸν πολλαῖς κατατριβομένη ἀνάγκαις, σπύσσει τε συνεχέσι βυρραῖαις καὶ ἐπερμέτροις καὶ ἐκ τούτων ὑπέραντλος χρέεσι γενομένη, ὥστε τὸν ἤδη ἀρχιερατεῖοντα ἐν αὐτῇ ἱερώτατον μητροπολίτην Σοφίας καὶ ὑπέριμον ἐν ἀγίῳ πνεύματι ἀγαπητὸν ἡμῶν ἀδελφὸν καὶ σὺλλειτουργὸν κὺρ **Ἰερεμίαν** ἀποναρκῆσαι καὶ ἀπαγορευῆσαι τοῖς ἄλλοις μηκέτι δυνάμενον ἀντισχεῖν καὶ ἀπαντῆσαι τῷ ὄγκῳ τῶν ἐπιφορτισθέντων χρεῶν, ἐν ἀπογνωσει τε γενέσθαι τοῦ δύνασθαι κυβερνῆσαι καὶ ποιμαντικῶς ἐν αὐτῇ προστατεῦσαι καὶ ἐπισκέπτεσθαι ἀρχιερατικῶς τὸ ποίμνιον αὐτοῦ, οὐ μόνον διὰ τὸ βάρος τοῦ χρέους, ἐπερβαῖνον τὴν ἑαυτοῦ δύναμιν καὶ δεόμενον ἀντιλήψεως καὶ συνδρομῆς ἀξιολόγου καὶ ἰκανῆς εἰς ἀνακουφισμὸν καὶ ἐλάφρωσιν, ἀλλὰ καὶ διὰ τὸ πολυάριθμον καὶ πολυπληθὲς τῶν ἐν αὐτῇ χριστιανῶν καὶ χωρίων, μακροδιάστατόν τε καὶ ἀπρωκισμένον ἀπ' ἀλλήλων τῶν

ἐν αὐτῇ χωρῶν τε καὶ χωρίων καὶ πόλεων, πρὸς ἃς οὔτε ἐξαρκεῖ εἰς περιήγησιν, οὔτε δύναται αὐτοπροσώπως παραγενέσθαι, πολλῶν ὄντων τῶν κωλυόντων, ἐξ οἷσιν συμβαίνει καὶ δαπανήματα γίνεσθαι πολλὰ συναγαγόμενων εἰς φύλαξιν καὶ διαφένδευσιν αὐτοῦ πολλῶν συνακολούθων διὰ τοὺς καθ' ὁδὸν ἐφορωμένους κινδύνους καὶ ἐφ' ἃς ἂν γένηται χώρας καὶ πόλεις μὴ δύνασθαι διατρίβειν ἐφ' ἱκανὸν καιρὸν εἰς τὴν ἀναγκαίαν ἐπισκεψιν τῶν ποιμαινομένων, ἀλλὰ βιάζεσθαι μεταβαίνειν συνεχῶς καὶ κατὰ τάχος εἰς ἄλλας ἀπωκισμένας μακρὰν χώρας καὶ μονοουχὶ ἐν παρόδῳ παριέναι καὶ παρατρέχειν καί, τὸ δὴ λεγόμενον, ἄκροις χεῖλεσιν ἀπογεύεσθαι τῆς ἐπισκέψεως καὶ θεραπείας τοῦ ποιμνίου, χρήζοντος ἴσως πολυτάκτως χροσιωτέρας ἐπιμονῆς εἰς διδασκαλίαν καὶ παραίτησιν καὶ πνευματικὴν νοσησίαν καὶ ἰατρίαν ψυχικῶν παθημάτων χρόνον πολλοῦ καὶ παντεταμένης ἐπισκέψεως ἐπιδεομένων. Δέο τοιμητοῦν κακῶν ἐπιχειμένων τῇ μητροπόλει ταύτῃ καὶ τῷ ἐν αὐτῇ ἀρχιερατικῶς προϊσταμένῳ καὶ μὴν καὶ τῷ ποιμαινομένῳ χριστωνόμῳ συστήματι, τοῦ τε βαρυτάτου χρέους εἰς ἀπόγνωσιν κνβερνήσεως ἐληλακότος καὶ τὸν ποιμένα ἀπὸ τοῦ ποιμνίου ἀναγκαιῶς φυγαδεύοντος καὶ χωρίζοντος, ὡς μηκέτι δυνάμενον παραμένειν καὶ ἀπαντᾶν διὰ τὰς τῶν δανειστῶν καὶ ἀπαιτητῶν βιαίους ἐπαραστάσεις καὶ ἐπιδρομὰς, τῆς τε στερήσεως τῆς ποιμαντικῆς καὶ ἀρχιερατικῆς προστασίας τοῦ ἐν αὐτῇ χριστωνόμου λαοῦ, καὶ ἐπομένως τῆς ψυχικῆς αὐτῶν σωτηρίας, ἀμφοτέρων ἕνεκα τούτων σκέψεως συνοδικῆς γενομένης, αἰτήσῃ καὶ θερμῇ παρακλήσῃ καὶ δεήσῃ τῆς αὐτοῦ ἱερότητος, τοῦ κατὰ τόπον ἀρχιερέως, ἐπιζητούντος τὴν δυνατὴν περὶ τούτων τῆς ἐπιουρίας ταύτης θεραπείαν τε καὶ διορθώσιν, ὡς ἐν ἀπογνώσει παντελῆ γενομένου, δεῖν ἔγνωμεν κατάλληλον ἀποδοῦναι τὴν θεραπείαν τῇ τοῦ παναγίου πνεύματος ὁδηγίᾳ καὶ χάριτι καὶ τοῦτον μόνον εἴσομεν ἱκανὸν καὶ ἐφαρμοζόντα τῆς διορθώσεως τρόπον ὥστε τὴν μητρόπολιν ταύτην ἀποπλατυνομένην εἰς πολλὰ καὶ εὐρύχωρον μέγεθος, ἕκτασιν τε καὶ μῆκος οὐ τὸ τυχὸν ἔχουσαν, διεσπαρμένην τε καὶ ἐκτεινομένην εἰς πόλεις μακρὰν ἀπωκισμένας καὶ δυσχερῶς δυναμένας ἔχειν παρόντα καὶ αὐτοπροσώπως ἐπισκεπτόμενον τὸν ποιμένα ἑαυτῶν καὶ πνευματικὸν προστάτην καὶ κνβερνήτην, μερίσαι καὶ κατατεμεῖν εἰς τρία ὀλοσχερότερα καὶ καθολικώτερα μέρη, καὶ τῇ μὲν μητροπόλει ἐχοῦσῃ καὶ σωζούσῃ τὸ ἑαυτῆς μητροπολιτικόν, ὡς καὶ πρότερον ἀξίωμα, καὶ **μητρόπολιν Σοφίας** οὐδὲν τε καὶ γνωρίζομένην, ἀφεῖναι καὶ ἐξαιρέσει καθ' ἑαυτήν, ἔχουσαν καὶ νεμομένην τὴν **Πρέζνικα** μετὰ πάντων τῶν ὁροθεσιῶν καὶ συνόρων αὐτῆς, εἰς δὲ τὸ λοιπὸν μέρος καταστήναι **δύο ἀρχιεπισκοπὰς** διηρημένας ἀπ' ἀλλήλων δηλοῦσι τὴν **Νυσάβας**, περιέχουσαν ἐν ἑαυτῇ τὸ **Σάρκογι** καὶ τὸ **Ἰζρέμ-**

πολι μετὰ τῶν περιεχομένων ἐν αὐτοῖς χωρίων, καὶ τὴν **Μπερκοβ-
τζίου** μεθ' ὧν συνίσταται καὶ συγκροτεῖται χωρίων. Καὶ τῷ τρόπῳ τού-
τῳ τῆς διαιρέσεως καὶ διανομῆς τὴν τε μητρόπολιν Σοφίας ἀπαλλάξει
τοῦ ἐπικειμένου αὐτῇ πολυαριθμοῦ καὶ ἀδιορθώτου βάρους τῶν χρῶν καὶ
συνδόσεων, ἀναδεχομένων τῶν δύο τούτων ἀρχιεπισκοπῶν καὶ τῶν ἐν αὐ-
ταῖς χειροτονηθησομένων ἀρχιεπισκόπων ἀπὸ τοῦ χρέους τῆς μητροπό-
λεως Σοφίας τὸ διορισθὲν αὐτοῖς ἀνάλογον μέρος κατ' ἀναλογία τῶν εἰ-
σοδήματος αὐτῶν, καὶ τοὺς χριστιανούς τῆς τε μητροπόλεως καὶ τῶν δύο
τούτων ἀρχιεπισκοπῶν ἀξιοῦσθαι καὶ ἀπολαμβάνειν τῆς ὀφειλομένης καὶ
θεούσης ποιμαντικῆς προστασίας καὶ ἀρχιερατικῆς ἐπισκέψεως διὰ τῆς
τριμεροῦς διαιρέσεως ταύτης. Ὡστε μηδένα ὑστερεῖσθαι τῆς ψυχικῆς
σωτηρίας τῆς ἀπὸ τῆς διδασκαλίας παραϊδέσεώς τε καὶ ρουθουσίας προσγε-
νομένης ἀπὸ τῶν τριῶν τούτων ποιμένων καὶ προσταίων, τοῦ τε μη-
τροπολίτου καὶ τῶν δύο ἀρχιεπισκόπων, μηκέτι κωλύοντων τὴν σωτη-
ρίαν τοῦ τοιοῦτου χριστιανίμου λαοῦ τῆς τοπικῆς διαστάσεως καὶ τῶν με-
ταξὺ διαφορῶν δυσχερειῶν εἰς τὴν ἰδιάζουσαν καὶ ἀκριβεστέραν ποιμαν-
τικὴν προστασίαν. Τῷ γὰρ ποιμένι συνημμένον καὶ προσεγγίζον ὅσον
οἶόν τε ὀφείλει εἶναι τὸ ποίμνιον, ἐφ' ᾧ γνῶρίζει καὶ γνῶρίζεται κατὰ
τὴν **Ἐδαγγελικὴν** τοῦ **Σωτήρος** ἡμῶν **Χριστοῦ** διδασκαλίαν: «τὰ πρόβατα
γάε, φησί, τὰ ἐμὰ τῆς φωνῆς μου ἀκούει καὶ γινώσκω τὰ ἐμὰ καὶ γινώ-
σκομαι ὑπὸ τῶν ἐμῶν». Πῶς δ' ἂν γνοῖεν τοσοῦτον ἀφεστηκότα καὶ μηδὲ εἰς
θέαν ἴσως ποτε τοῦ ἰδίου ποιμένος γινόμενα, οὐδὲ τῆς φωνῆς αὐτοῦ καὶ διδα-
σκαλίας ἐπαίοντα, οὐδὲ ὑπὸ τῆς αὐτοπροσώπου αὐτοῦ παρουσίας τὴν προσή-
κουσαν ἐπίσκεψιν καὶ θεραπείαν καὶ ψυχικὴν σωτηρίαν λαμβάνοντα; Καὶ
δὴ γράφοντες ἀποφαινόμεθα συνοδικῶς μετὰ τῶν περὶ ἡμᾶς ἱεροτάτων ἀρ-
χιερέων καὶ ἐπεριτίμων τῶν ἐν Ἁγίῳ Πνεύματι ἀγαπητῶν ἡμῶν ἀδελφῶν
καὶ συλλειτουργῶν ἵνα μετὰ σκέψεως ἀκριβοῦς καὶ συνοδικῆς διαγνώσεως
γενομένη παρ' ἡμῶν ἐκκλησιαστικῆς ἀπόφασις αὕτη περὶ τῆς τριμεροῦς δι-
αιρέσεως τῆς ὅλης ἐπαρχίας Σοφίας, εἰς τε τὸ ἐξαιρεθὲν μέρος τῆ μητρο-
πόλει περιγραφόμενον ἐν τοῖς ὁρίοις τῆς **Πρέζνικας** καὶ εἰς τὰς δύο κα-
τασταθείσας ἐκ νέου καὶ διορισθείσας δύο ἀρχιεπισκοπὰς, τὴν τε **Νυσά-
βας** μετὰ τῆς περιοχῆς τοῦ **Σαρκιορίου** καὶ **Ἰζνέμπολι** καὶ τὴν **Περκοβ-
τζίου** μετὰ τῶν ἐμπεριεχομένων αὐτῇ χωρίων, ἔχει τὸ κῆρος καὶ τὴν
ἰσχὺν εἰς αἰῶνα τὸν ἅπαντά, καὶ ἐξηρημένης τῆς μητροπόλεως μετὰ τῶν
ἀφενθέντων καὶ προσδιορισθέντων αὐτῇ ὁρίων, ὡς εἴρηται, τὰ λοιπὰ μέρη
τῆς ἐπαρχίας ταύτης ἔστωσαν καὶ λεγέστωσαν **ἀρχιεπισκοπαὶ** εἰς δύο
διηρημέναι ἢ μὲν **Νυσάβας** ἢ δὲ **Μπερκοβιζίου** κατὰ τὴν ἀνωτέρω πε-
ριγραφὴν αὐτῶν καὶ ἀμφοτέραι ὑπάρχωσι τὸ ἀπὸ τοῦδε κεχωρισμένα ἀπ'
ἀλλήλων τε καὶ τῆς μητροπόλεως, αὐτόνομοι τε καὶ ἀπολελυμένοι καὶ

ἐλεύθεροι ἀπὸ τῆς εἰς τὴν μητροπόλιν Σοφίας προτέρας ὑποταγῆς καὶ ἐνώσεως καὶ ἀμ' αὐτῶς ὑποκείμενοι τῷ καθ' ἡμῶς πατριαρχικῷ καὶ οἰκουμενικῷ θρόνῳ καὶ πρὸς αὐτὸν μόνον τὴν ἀναφορὰν ἔχουσαι καὶ ἐπ' αὐτοῦ ἀμέσως δεσποζόμεναι καὶ ἐξουσιαζόμεναι καὶ διακυβερνώμεναι κατὰ τὴν τάξιν καὶ τοὺς ὅρους τῶν λοιπῶν ἀρχιεπισκοπῶν τῶν ὑποκειμένων τῷ καθ' ἡμῶς οἰκουμενικῷ καὶ πατριαρχικῷ θρόνῳ. Ἦς ἕνεκα συνοδικῆς ἡμῶν ἀποφάσεως καὶ δεδώκαμεν ἄδειαν τοῖς ἐνδημοῦσιν ἐν Κ[α]πὸλει ἱερωτάτοις συναδέλφοις ἡμῶν ἀρχιερεῦσι καὶ ὑπερτίμοις, ψήφους ποιῆσαι κανονικὰς, κατὰ τὴν ἐκκλησιαστικὴν διατέτακται, εἰς εἴρεσιν καὶ ἐκλογὴν ἀξίων καὶ ἀρμοδίων προσώπων τῶν ἀναδεχομένων τὴν ἀρχιερατικὴν καὶ ἀρχιεπισκοπικὴν προστασίαν τῶν κατασταθεισῶν δύο τοῦτων ἀρχιεπισκοπῶν, ὡς γενόμεναι. Καὶ εἰς τὴν περὶ τούτου ἔνδειξιν ἐγένετο καὶ τὸ παρὸν καταστρωθὲν κἄν τῷ ἱερῷ κώδικι τῆς καθ' ἡμῶς τοῦ Χριστοῦ μεγάλης Ἐκκλησίας.

Ἐν ἔτει σωτηρίῳ αψξά', κατὰ μῆνα Σεπτέμβριον
ἐπινεμήσεως ι'.

Σημ.—Λὲν ὑπάρχουσιν ἀρχιερατικαὶ ὑπογραφαί, ἐκ τῶν ὑπογραφάντων ὅμως τὰ «ὑπομνήματα» ἐκλογῆς τῶν ἀρχιεπισκόπων Νυσσάβας καὶ Περχόφτζας καταφαίνεται ὅτι οἱ ὑπογράψαντες τὴν ὡς ἄνω Π. καὶ Σ. Προᾶξιν, εἶναι οἱ: Καισαρεία: Παῖσιος—Νικομηδείας Νικηφόρος—Νικαίας Ἰερεμίας—Χαλκηδόνος Ἰωαννίκιος—Λέρον Σαμουήλ—Τορονόβου Θεόφιλος—Μιτυλήνης Ἀνθιμος—Μεσημβρίας Ἀνθιμος—Βερροίας Σαμουήλ—Δρύστρας Βαρθολομαῖος—Σοφίας Ἰερεμίας—Φερσάλων Δωρόθεος.

*
* *

Ἰερεμίας, ἐκλεγείς μ[ε]τῆς Σοφίας ἐπὶ Θεολήπτου Α'. (μέσα 1513—φθινόπωρον 1522). Τῇ 31 Δ[ε]βρίου 1522 προήχθη εἰς τὸν πατρ. θρόνον Κ[α]πὸλεως 1).

1) Μ. Γ ε δ ε ῶ ν Π. Πίν. σ. 500.—Τ η ς ο γ ρ α ε ε ι α κλπ. σ. 164.—
Σ ά ρ δ. Γ ε ρ μ α ν ο ῦ κλπ. σ. 32.

Παρθένιος, ἀναφερόμενος κατὰ Ἰανουάριον 1580, καὶ τῷ 1586 1). Τοῦτον διεδέχθη πιθανῶς ὁ

Γρηγόριος, ἀναφερόμενος κατὰ Μάϊον 1590 2). Τοῦτου «τελευτήσαντος»—ἐξελέγη (Ἰούνιος 1601) «ὁ πανιερώτατος μ. Λιδυμοτείχου κὺρ **Ἰωάσαφ**». Τοῦτου μὴ ἀποδεξαμένου τὴν ἐκλογὴν «ἡ ἀγιωτάτη αὐτῆ μίλις ἐδόθη κατὰ προεδρείαν τῷ πρ. μ]τη Βιδύνης, διὰ τὸ χειροτονηθῆναι αὐτὸν πρότερον μ]την Προϊλάβου καὶ εἶναι δισεπίσκοπον». Ἄλλ' ἐπειδὴ «ἦδη ὁ ἐν αὐτῇ χριστῶνιμος λαὸς τοῦ Κυρίου, ἱερομέναι δηλ. καὶ λαϊκοί, ἐδειήθησαν τυχεῖν γνησίου ἀρχιερέως»—ἐξελέγη (18 Μαρτ. 1603) «ὁ ὀσιώτατος ἐν ἱερομονάχοις κὺρ **Νεόφυτος** 3).

Ἰερεμίας, ἄγνωστον πότε καὶ τίνα διαδεχθεῖς. Τοῦτου «καθαιρέσει τελεία καθυποβληθέντος ἀρχ]κῆ καὶ συνοδικῆ ψήφῳ διὰ τε τὸ μηδέποτε δοῦναι βοήθειαν καὶ ζητείαν πατριαρχικὴν ἐθελῆσαι καὶ χαράτζια τῆς βασιλείας καὶ ἄλλα πολλὰ τῶν ἀτόπων πεποιηκέναι, ἀρχιερεῖσιν οὐκ ἀνήκοντα καὶ παράνομα»—ἐξελέγη (27 Ἰουνίου 1628) «ὁ ὀσιώτ. ἐν ἱερομον. καὶ πνευμ. κὺρ **Μελέτιος** 4).

Μελετίου «καθαιρέσει ἄσυνγνώστῳ καθυποβληθέντος καὶ ἀμεταπτώτῳ διὰ τὰ ἄπειρα αὐτοῦ ἑπταισμένα καὶ τοῖς πᾶσι καταφανῆ ἐγκλήματα»—ἐξελέγη (Μάϊος 1631) «ὁ ὀσιώτ. ἐν ἱερομ. κὺρ **Ἰγνάτιος** 5).

Ἰγνατίου «καθαιρέσει τελεία καθυποβληθέντος διὰ πολλὰ τὰ κωλύοντα αὐτὸν τοῦ λοιποῦ τοῦ ἀρχιερατεῦσιν»—ἐξελέγη (30 Ν]βρίου 1639) «ὁ πανιερώτατος μ. πρ. Κορίνθου κὺρ **Ἰεξεκιήλ**. Τῆς πράξεως ὁμως ταύτης μὴ τεθείσης ἀμέσως εἰς ἐφαρμογὴν, ὁ **Ἰγνάτιος** ἐξηκολούθει ποιμαίνων τὴν ἐπαρχίαν, ὡς ἀναφέρεται κατὰ Ἰανουάριον, Ἀπρίλιον, Μάϊον καὶ Ἰούνιον 1640, μέχρι τῆς 19 Σ]βρ. 1640, ὅτε παρητήθη ὑπὲρ τοῦ πρ. Κορίνθου **Ἰεξεκιήλ**. Πιθανῶς μετὰ τινα καιρὸν ἐπανήλθεν εἰς τὸν θρόνον τῆς μ. ταύτης 6).

1) Ἐ κ κ λ. Ἄ λ. Β'. 731.—N. I o r g a ὡς ἀνωτ. σ. 48.—Le Qui en II' 304.

2) W. R e g e l κλπ. σ. 89.

3) N. Σ υ ν. 180, 183.—Σ ἄ θ ἁ Γ'. 550, 551. Ἄγνωστον ἐπὶ πόσον χρόνον ἀρχιεράτευσεν ὁ Ν ε ό φ υ τ ο ς.

4) N. Σ υ ν. 192.—Σ ἄ θ ἁ 566. Καθηρέθη κατὰ Φεβρ. 1631 (Κ ὠ δ. Α'. 220.—N. Σ υ ν. 314.—Σ ἄ θ ἁ 568).

5) Κ ὠ δ. Α'. 94, 369, 375, 381, 383, Β' 71.—Ἐ κ κ λ. Ἄ λ. Β'. 697.—N. Σ υ ν. 327.—Σ ἄ θ ἁ 575.—Ὁ Ἰ γ ν ἄ τ ι ο ς ὡς π ρ. Σ ο φ ῖ α ς τίθεται ὑποψήφιος διὰ τὴν πληρωσὴν τῆς μ. Μεσημβρίας κατὰ Ἰούλιον 1641 (Κ ὠ δ. Β' 57).

Ἰγνατίου «φυσικῶ θανάτῳ ἀποθανόντος — ἐξελέγη (Α]βρ. 1650) «ὁ ὁσιώτ, ἐν ἱερομον. κὺρ **Δανιήλ**»¹⁾.

Δανιήλ «παραιτήσιν οἰκειοθελῆ καὶ ἀβίαστον πεποικηκότος» — ἐξελέγη (18 Μαρτ. 1661) «ὁ πανοσιώτ. καὶ λογιώτατος παπᾶ κὺρ **Μελέτιος**»²⁾.

Μελετίου «ἀδοκίμου φανέντος καὶ ἐκβληθέντος αὐτῆς συνοδικῆ ἀποφάσει» — ἐξελέγη ἀποκατασταθεὶς (Μάιος 1676) «ὁ πανιερ. μ]της πρ. Βιδύνης **Δανιήλ**»³⁾.

Δανιήλ καθαιρέσει τελεία καθυποβληθέντος — ἐξελέγη (1678) ὁ . . . **Αὔξέντιος** ⁴⁾.

Αὔξεντίου «ἀδοκίμου φανέντος» — ἐξελέγη (28 Ἰουλίου 1680) «ὁ μ]της πρ. Φιλιππουπόλεως κὺρ **Κύριλλος**»⁵⁾

Αὔξέντιος ⁶⁾.

Γρηγόριος, ἀναφερόμενος κατὰ Ἰανουάριον 1700 ⁷⁾. Τούτου «παραιτήσιν οἰκειοθελῆ ποιησαμένου» — ἐξελέγη (23 Μαΐου 1701) «ὁ ὁσιώτ. ἐν ἱερομονάχοις κὺρ **Ἀναστάσιος**»⁸⁾.

Ἀναστασίου «τὸ κοινὸν πεπληρωκότος χρέος» — ἐξελέγη (Μάιος 1743) «ὁ πανοσιώτ. ἐν ἱερομον. ὁ καὶ χορηματίας μ. ἀρχιδιάκ. τῆς τοῦ Χρ. Μ. Ἐκκλησίας κὺρ **Ἀνθίμος**»⁹⁾.

Ἀνθίμου «παραιτήσιν οἰκειοθελῆ καὶ ἀβίαστον ποιησαμένου — ἐξελέγη (14 Ἀπρ. 1754) «ὁ πανιερ. μ. Ἀγκύρας **Ἱερεμίας**»¹⁰⁾.

Ἱερεμίου «τὸ ζῆν ἐκμετῆς. καὶ εἰς τὰς οὐρ. μ. μεταστ.» — ἐξελέγη (Σ]βρ. 1783 «ὁ ὁσιολογ. ἐν ἱερομον. κὺρ **Θεοφάνης**», τῶν κανον. ψήφων γενομένων ἐν τῷ ἐν Κουρούτσεσμε ἰ. ναῶ τοῦ ἁγ. Ἰωάννου τοῦ Βαπτιστοῦ ¹¹⁾.

1) Ν. Σ υ ν. 236.—2) Ν. Σ υ ν. 133— Σ ἄ θ α 584.

3) Σ ἄ θ α 601.— Ν. Σ υ ν. 243.— Ὅρα καὶ σημ. ἐν τοῖς σχετικοῖς περὶ Βιδύνης.— Καθηρέθη κατὰ Ἰανουαρ. 1678. (Ν. Σ υ ν. 102.— Σ ἄ θ α 603.

4) Δὲν σώζεται τὸ «ὑπόμνημα», ἀλλ' ὑποτίθεται ὅτι ἡ ἐκλογή αὐτοῦ διενεργήθη ὄχι πολὺ μετὰ τὴν καθαιρέσιν τοῦ Δανιήλ.

5) Ν. Σ υ ν. §265.— Σ ἄ θ α 604.—6) Δελτίον ἱστορ. κλπ. σ. 471.—

7) Αὐτὸ θι σ. 471.— Κ ῶ δ. Γ' 47.—Παρητήθη τῆ 18ῃ Μαΐου 1701 (Κ ῶ δ. Γ' 64.

8) Κ ῶ δ. Γ' 64.—9) Δ'. 70. Παρητήθη τῆ 12 Ἀπριλ. 1754 (Κ ῶ δ. Δ' 174).

10) Δ'. 175.—11) Ζ' 169.

Θεοφάνους «τό ζῆν ἐκμετροῖς. καὶ εἰς τὰς αἰών. μ. μεταστ.»—ἐξελέγη (24 N|βρ. 1822) «ὁ πανιερ. μ. Φαναρίου καὶ Φερσάλων **Ἰωακείμ**»¹⁾.

Ἰωακείμ «διὰ κανον. ψήφων καὶ συνοδ. ἐκλογῆς μετατεθ. εἰς τὸν θρόνον τῆς ἁγιωτ. μ. Βιδύνης»—ἐξελέγη (Ἰούνιος 1830) «ὁ θεοφιλ. ἐπίσκοπος Ἐρυθρῶν κὺρ **Παῖσιος**». Μετὰ μῆνα ἀκυρωθείσης τῆς ἐκλογῆς παρέμεινεν ὁ **Ἰωακείμ** ποιμαίνων τὴν ἐπαρχίαν Σοφίας· εἶτα ὁμοῦς τούτου προβιβασθέντος εἰς τὸν θρόνον τῆς ἁγιωτ. μ. Ἰωαννίνων» ἀξιώσει προνοητικῆ τῆς αὐτοῦ σεβασμιωτάτης παναγιότητος (Κωνσταντίου Α΄.) καὶ κοινῇ συνοδικῇ διαγνώσει ἀποκατέστη (Σ|βρ. 1830) ἐν αὐτῇ τῇ ἐπαρχίᾳ Σοφίας ὁ εἰρημένος κὺρ **Παῖσιος**, ὁ ἀπὸ Ἐρυθρῶν ὡς εἴρηται πρὸς καιρὸν ἐν αὐτῇ χρηματίσας καὶ ἀνεγνωρίσθη κανονικὸς αὐτῆς ἀρχιερεὺς...»²⁾

Παῖσιον «διὰ καν. ψήφων καὶ συνοδ. ἐκλογῆς μετατεθ. καὶ προβιβ. εἰς τὸν θρόνον τῆς ἁγιωτ. μ. Σμύρνης»—ἐξελέγη (Ἀπρ. 1837) «ὁ πανιερ. μ. πρ. Λαρίσσης **Μελέτιος**»³⁾.

Μελετίου «παραίτησιν ἀπ' αὐτῆς ποιησαμένου περιέχουσιν τοὺς εὐλόγους καὶ ἀναγκάιους λόγους τῆς οἰκειοθελοῦς ἀπομακρύνσεως τῆς αὐτοῦ ἱερότητος»—ἀποκατέστη (7 8|βρ. 1847) «ὁ πανιερ. μ. πρ. Σμύρνης **Παῖσιος**»⁴⁾.

Παῖσιον «διὰ καν. ψήφων καὶ συνοδ. ἐκλογῆς μετατ. καὶ προβιβ. εἰς τὸν θρόνον τῆς ἁγιωτ. μ. Ἐφέσου»—ἐξελέγη (Ἰούλιος 1853) «ὁ πανιερώτατος μ. Προικοννήσου **Γεδεών**»⁵⁾.

Γεδεών «παραίτησιν οἰκειοθ. καὶ ἀβίαστον ποιησαμένου»—ἐξελέγη (19 Ἀπρ. 1831) «ὁ πανιερ. μ. Νυσαβάς **Δωροθέος**»⁶⁾.

Δωροθέου «ποινῇ ἐνδίκῳ ἐκκλ.]κῆ παντελοῦς καθαιρέσεως τῆς ἀρχιερωσύνης αὐτοῦ καθυποβληθέντος, τελευταῖον δὲ καὶ ὑπὸ τῆς ἁγίας καὶ μεγάλης συνόδου ὡς σχισματικοῦ κηρυχθέντος μετὰ καὶ ἄλλων ὁμοίων αὐτῷ ἐπαξίως τῶν παρανόμων αὐτῶν ἔργων καὶ πράξεων»—ἐξελέγη (27 N|βρ. 1872) «ὁ πανιερ. μ. πρ. Βελισσοῦ **Ἀνθιμος**»⁷⁾.

21) ΣΩΖΟΠΟΛΙΣ

Ἐκ τῶν ἐπισκοπῶν τῆς μ] Ἀδριανουπόλεως ἐτιμήθη εἰς **μητρόπο-**

1) ΙΔ' 25.—2) ΙΥ' 164, 171, 172.—3) ΙΔ' 291.—Παρητήθη τῇ 1 8|βρ. 1847 (ΚΒ' 152).—4) ΚΒ' 153.—5) ΚΒ' 266.—Παρητήθη τῇ 19 Ἀπριλ. 1861 (ΚΒ' 396).—6) ΚΒ' 397.—7) ΕΖ' 121.

λιν ἐπὶ Ἀθρονίζου Παλαιολόγου τοῦ νέου (1328—41), ὅθ' τὴν σειρὰν. Ἄνθιμος Β' συνήρῳσεν εἰς μίαν τὰς ἐλαττωθείσας σημαντικῶς μητροπόλεις Μηδεΐας καὶ Σωζόπολεως, κατ' Αὐγούστον 1623, ἀλλ' ἡ ἔνωσις αὐτῆ εἶχε προσωρινὸν χαρακτῆρα, διότι τοῦλάχιστον ἀπὸ τῶν μέσων τοῦ 1628 προβάλλει καὶ αὐθις κερχωρισμένη ἡ μὴλις Σωζόπολις κατ' τὴν σειρὰν. Ἀργότερον τῆ μὴλι ταύτῃ συνηρώθη κατ' ἀρχὰς μὲν προσωρινῶς (Μάϊος 1808—Φεβρ. 1813) ἀπὸ δὲ τοῦ Μαΐου 1830 ὀριστικῶς ἡ ἐπαρχία Ἀγαθουπόλεως, ἀποτελεσθεΐσης οὕτω μιᾶς ἠνωμένης μητροπόλεως Σωζοαγαθουπόλεως, κατεχοῦσης τελευταίως τὴν μβ' θέσιν ἐν τῷ συνταγματικῷ, ἀπὸ ἱκανῶν δὲ ἐτῶν μὴ ὑφισταμένης διὰ τὸ Π. Κ]πόλεως. Ὁ ποιμὴν αὐτῆς ἐφημιᾶζοτο : *ὑπέρτιμος καὶ ἔξαρχος πάσης Μαύρης Θαλάσσης* ¹⁾.

*
* *

Ἀθανάσιος, ἀναφερόμενος κατὰ Ἰανουάριον 1467 καὶ Ὀκτώβριον 1474 ²⁾.

Γρηγόριος, Ν]βρ. 1508 ³⁾.

Ἰωαννίκιος, εἰσπηδήσας κατὰ τὸ ἔαρ 1526 εἰς τὸν πατριαρχικὸν θρόνον Κ]πόλεως ⁴⁾.

Διονύσιος, τῷ 1546 ⁵⁾.

Φιλόθεος, Ἰανουάριος 1565 ⁶⁾.

Μακάριος, Μάρτιος 1585 ⁷⁾.

Εὐθύμιος, Μάϊος 1590 ⁸⁾.

1) P a r t h e y σ. 73, 123, 135, 160, 180, 196, 220.— G e l z e r u n g. 512, 558, 609.—Τοῦ αὐτοῦ C y p r i i σ. 25, 80.—P. Π ο τ λ ῆ Ε' 463, 483, 501, 518.—'Α ρ χ. X. Π. κλπ. 23.—'Ο ρ θ ὀ δ. Γ' 233.—X ρ υ σ. συνταγμ. 73.—A c t a P a t r. Α' 330.—M. Γ ε δ ε ὠ ν Π. Πίν. 427, 553.—Κ ὀ δ. Π. 'Α ρ χ. Α' 137. Ι Σ Τ' 313, 315.—N. Σ υ ν. 301.—K. Σ ἄ θ α Μ ε σ. βιβλιοθ. Γ' 563.—M. E. 'Ε γ κ. Κ Β' 708.—Θ ρ η ζ ι ζ ἄ Γ' 150. Σ Τ' 96.—'Ο ρ α καὶ σχετικὰ ἐν τοῖς περὶ Ἀ γ α θ ο υ π ὀ λ ε ω ς ἀλλαγῶν σημειωθεΐσαι.— L e Q u i e n Γ' 1181.—2) Σ. Γ ε ρ μ α ν ο ὕ κλπ. ὡς ἄνωτ. σ. 15, 16.—3) 'Ε λ λ η ν ι κ ἄ Γ' 17.—4) Σ. Γ ε ρ μ α ν ο ὕ ὡς ἄνωτέρω σ. 34.—M. Γ δ ε ὠ ν Πατρ. πίν. σ.

5) Α. Κεραμέως Μαυρογορ. βιβλ. Α' 12.—6) Σ. Γ ε ρ μ. ὡς ἄνωτ. σ. 38.—

7) Π. Ζ ε ρ λ ἔ ν τ ο υ Σουηζικά ὡς ἄνωτ. σ. 22.—8) W. R e g e l ὡς ἄνωτ. σ. 89.

Καλλίνικος, Ἰανουάριος 1605⁴⁾.

«Τῆς ἀγιωτ. μ. Μηδείας καὶ Σωζοπόλεως ἀπροστατεύτου διαμεινίσσης ἄτε τῶν ἐν αὐταῖς ἀρχιερατευόντων κὺρ **Καλλίνικου** (Σωζοπ.) καὶ κὺρ **Ἀρσενίου** (Μηδ.) οἰκειοθελῆ καὶ ἀβίαστον παραίτησιν ποιησαμένων»—ἐξελέγη (Αὔγ. 1623) μ]της τῆς ἠνωμένης ταύτης ἐπαρχίας Μ. καὶ Σ. «ὁ ὁσιώτ. ἐν ἱερομον. καὶ πνευματ. κὺρ **Θεοδοσίος**, ἐφημέριος τῆς τοῦ Χρ. Μ. Ἐκκλησίας»⁵⁾.

Θεοδοσίου περιορισθέντος εἰς τὴν διαποίμανσιν τῆς ἐπαρχίας Μηδείας, ἀποσπασθείσης ἀπὸ τῆς Σωζοπόλεως—ἐξελέγη (πιθανῶς ἀπὸ τῶν μέσων 1628) μ]της Σωζοπόλεως ὁ ὁσιώτ. ἐν ἱερομον. κὺρ **Κλήμης**⁶⁾.

Κλήμεντος «μὴ δυναμένον ὑποφέρειν τὰ βάρη τῆς ἐπαρχίας αὐτοῦ καὶ τὰς δυστυχίας, τοῦτο μὲν ὡς γηράσαντος, τοῦτο δὲ καὶ διὰ τὰ ἀλλεπάλληλα τοῦ χρόνου . . . καὶ παραίτησιν ποιήσαντος τοῦ θρόνου αὐτοῦ οἰκειοθελῆ καὶ ἀβίαστον»—ἐξελέγη (23 Μαρτ. 1648) «ὁ ὁσιώτ. ἐν ἱερομ. κὺρ **Μητροφάνης**⁷⁾.

Μητροφάνους «ἀποβαλόντος τὸ ζῆν»—ἐξελέγη (16 Ἀβρ. 1660) «ὁ πανοσιώτ. ἐν ἱερομον. καὶ πνευματ. κὺρ **Θεόκλητος**⁸⁾.

Θεοφάνης, τῷ 1672⁶⁾.

Γεράσιμος⁷⁾.

Γερασίμου «παραίτησιν οἰκειοθελῆ καὶ ἀβίαστον πεποιηκότος τῆς ἐπαρχίας ταύτης διὰ τὸ μὴ δύνασθαι ἐνεργεῖν τὰ τῆς ἀρχιερωσύνης ὡς νενομίσται ἀπὸ τῆς ἐπιχειμένης αὐτῷ σωματικῆς δυσκρασίας καὶ δλομελοῦς ἀκνησίας σωματικῆς»—ἐξελέγη (16 Ἀβρ. 1701) «ὁ ὁσιώτ. ἐν ἱερομ. κὺρ **Καλλίνικος**⁸⁾.

1) Α. Κ ε ρ α μ έ ω ς docum. priv. κλπ. σ. 385. —N. Σ υ ν α γ. 184.—Παρητήθη κατὰ Ἰούλιον 1623 ('Ε κ κ λ. 'Α λ. Γ' 420.—N. Σ υ ν. 183.—Σ ά θ α Γ' 563).

2) Κ' ό δ. Α' 130.—N. Σ υ ν. 300.—Σ ά θ α Γ' 563.—'Ε κ κ λ. 'Α λ. Β' 698.

3) Θ ρ α κ ι κ ά ΣΤ' 99 σημ. 6.—'Ε κ κ λ. 'Α λ. ΙΒ' 348.—Σ ά θ α Νεοελλην. φιλόλογ. σ. 284.

4) N. Σ υ ν. 152.—Σ ά θ α 582.—5) N. Σ υ ν. 163.—Σ ά θ α 595.

6) 'Η λ. Γ ε ν ν. Φωτ. βιβλ. Α' 178.

7) Δ ε λ τ ί ο ν Ιστ. καὶ ἔθν. κλπ. Γ' 471. Μετὰ τὸν Γ ε ρ ά σ ι μ ο ν ἀναφέρεται αὐτόθι (σ. 471) ὁ Δ α μ α σ κ η ν ό ς. Τὸ «ὑπόμνημα» ὁμῶς ἀναφέρει Κα λ λ ί ν ι κ ο ν. Πιθανῶς μετὰ τὸν τελευταῖον τοῦτον ἀρχιεράτευσεν ὁ Δ α μ α σ κ η ν ό ς.—8) Κ' ό δ. Γ' 73.

Γωάσαφ, ἀναφερόμενος κατὰ Ἰούνιον 1722 1).

Θεοφάνης, ἀναφερόμενος κατὰ Μάρτιον 1741. Τούτου «τὸ ζῆν ἐκμετρούσαντος»²⁾— ἐξελέγη (20 Μαρτ. 1745) «ὁ ὁσιώτ. ἐν ἱερομον. κύρ **Φιλάρετος**»³⁾.

Φιλαρέτου «μετατεθ. εἰς τὴν ἀγιώτ. μ. Μελενίκου» ἐξελέγη (Ἰουν. 1753) «ὁ πανοσιώτ. ἐν ἱερομον. κύρ **Ματθαῖος**»⁴⁾.

Ματθαίου «τὸ ζῆν ἐκμετροῦσ. καὶ εἰς τὰς οὐθ. μονὰς μεταστάντος». —ἐξελέγη (Ἰουν. 1767) «ὁ πανοσιώτ. ἐφημέριος τοῦ πατριαρχικοῦ ναοῦ ἐν ἱερομον. κύρ **Ἀνθίμος**»⁵⁾.

Ἀνθίμου «τὸ ζῆν ἐκμετροῦσ. καὶ πρὸς τὰς αἰωνίους μον. μεταστ.» —ἐξελέγη (Ἀπρ. 1781) «ὁ ὁσιώτ. ἐν ἱερομον. κύρ **Ἰωαννίκιος**»⁶⁾.

Ἰωαννίκιου «τὸ ζῆν ἐκμετρο. καὶ πρὸς τὰς οὐθ. μον. μεταστ.» —ἐξελέγη (Φεβρ. 1798) «ὁ πανοσιώτ. Μ. Πρωτοσύγκ. τῆς ἀγίας τοῦ Χρ. Μ. Ἐκκλησίας κύρ **Χρυσάνθος**»⁷⁾.

Χρυσάνθου ὑποβαλόντος «οἰκειοθελῆ ἐνυπόγραφον καὶ ἐνσφραγιστον αὐτοῦ παραίτησιν πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν ἀπὸ τῆς ἐπαρχίας ταύτης ἐξελέγη (8]βρ. 1806) «ὁ πανιερ. μ. πρ. Βάρνης **Παῖσιος**»⁸⁾.

Παΐσιου «τὸ ζῆν ἐκμετρούσαντος»—ἐξελέγη (Ἰούνιος 1821) «ὁ ὁσιώτ. ἐν ἱερομον. κύρ **Κωνστάντιος**»⁹⁾.

Κωνσταντίου «τὸ ζῆν ἐκμετροῦσ. καὶ εἰς τὰς οὐθ. μ. μεταστ» —ἐξελέγη μ]της Σωζοαγαθονπόλεως (Ἰανουάρ. 1834) «ὁ ὁσιολογ. πρωτοσύγκ. κύρ **Προκόπιος**»¹⁰⁾.

Προκοπίου «διὰ κανον. ψήφων μετατεθ. εἰς τὸν θρόνον τῆς ἀγιωτ. μ. Ἐρσεκίου» — ἐξελέγη (25 Ἰουνίου 1836) «ὁ πανιερ. μ. Δημητριαδος κύρ **Νεόφυτος**»¹¹⁾.

Νεοφύτου «διὰ ἀπαρδειγματίστους παρεκτροπὰς καὶ καταχορήσεις αὐτοῦ . . . ἐκπτώτου γενομένου τῆς ἐπαρχίας ταύτης» — ἐξελέγη (Φεβρ. 1842) «ὁ πανιερ. μ. πρ. Ἐρσεκίου κύρ **Προκόπιος** ὁ καὶ πρότερον ἀρχιερατεύσας ἐν αὐτῇ»¹²⁾

Προκοπίου «διὰ κανον. ψήφων καὶ συνοδ. ἐκλογῆς μετατεθ. καὶ προβιβ. εἰς τὸν θρόνον τῆς ἀγιωτ. μ. Πόσνας» — ἐξελέγη (12 Μαρτ. 1852) «ὁ ὁσιολογ. ἀρχιμ. κύρ **Δωρόθεος**»¹³⁾.

1) Le Quien I' 1184.— Acta et Dipl. VI' 332.

2) K' ὁ δ. E' 9. 12— Acta et Diplom. V' 207.— 3) Δ' 87.— 4) Δ' 167.— 5) ΣΤ' 153.— 6) Z' 143.— 7) Θ' 117.— 8) Θ' 239.— 9) Θ' 442.— 10) ΙΔ' 229.— 11) ΙΔ' 282.— 12) ΚΒ' 33.— 13) ΚΒ' 238.

Δωροθέου «διὰ κανον. ψήφων καὶ συνοδ. ἐκλογῆς μετατ. καὶ προβιβασθέντος εἰς τὸν θρόνον τῆς ἀγιωτ. μ. Δημητριάδος»—κατέστη ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ (Σ]βρ. 1853) «ὁ πανιερ. μ. πρ. Πόσνας **Προκόπιος**»¹⁾.

Προκοπίου «διὰ τὸ γῆρας καὶ τὰς σωματικὰς αὐτοῦ ἀσθενείας οἰκειοθελῆ καὶ ἀπαραβίαστον ποιησαμένου παραίτησιν»—ἐξελέγη (6 Σ]βρ. 1872) «ὁ ἱερώτ. μ. πρ. Σισανίου **Θεόφιλος**»²⁾.

Θεοφίλου «παραίτησιν οἰκειοθελῆ καὶ τελείαν ἀπὸ ταύτης ὑποβαλόντος»—ἐξελέγη (11 Φεβρ. 1881) «ὁ πανιερ. μ. Γάνου καὶ Χώρας **Παρθένιος**»³⁾.

Παρθενίου «μετατεθ. εἰς τὸν θρόνον τῆς ἀγιωτ. μ. Προικοννήσου»—ἐξελέγη (23 Μαΐου 1900) «ὁ πανιερ. μ. Γάνου καὶ Χώρας **Κωνσταντῖνος**»⁴⁾.

Κωνσταντίνου «παραίτησιν οἰκειοθελῆ ὑποβαλόντος τῇ Ἐκκλησίᾳ»—ἐξελέγη (29 Ἰανουαρ. 1904) «ὁ πανιερ. μ. Βιζύης **Δωρόθεος**»⁵⁾.

Δωροθέου μετατεθέντος εἰς τὸν θρόνον τῆς ἀγιωτ. μ. Κολωνίας τῇ 11 Ἰουλίου 1917, παρέμεινεν ἔκτοτε ἡ ἐπαρχία αὕτη ἄνευ τιτουλοῦχοι ἀρχιερέως⁶⁾.

22) ΤΖΕΡΒΕΝΟΥ

Ἐκ τῶν ἀρχαιοτέρων ἐπισκοπῶν τῆς μ]λεως Τορνόβου, προαχθεῖσα εἰς μητροπολίτιν ἐπὶ Σωφρονίου Γ', κατὰ Μάϊον 1865. Κατ' Αὐγούστον 1875 ἀνετέθη προεδρικῶς ἡ διαποιμάνσις αὐτῆς τῷ μ]τη Βάρνης⁷⁾.

*
**

Ἰερεμίας, ἀναφερόμενος κατὰ Μάϊον 1590⁸⁾.

Γρηγόριος, τῷ 1616⁹⁾.

Καλλίνικος, τῇ 4 Ν]βρ. 1620¹⁰⁾.

1) ΚΒ' 311.—2) ΕΖ' 105.—3) ΕΖ' 245.—4) ρια' 57.—5) ρια' 123.—6) ρια 312.—7) Geizer ung. κλπ. σ. 634.—Χρυσ. συνταγμ. 72.—Όρθοδ. Γ' 235.—Ρ. Ποτλῆ Ε' 515.—Μ. Γεδεών Π. Πίν. 702.—Le Quien Γ' 1233.—8) W. Regel ὡς ἄνωτ. σ. 90.—9) Α. Κεραμέως ἱεροσ. βιβλ. Δ' 20.—10) Κ ὁ δ. Α' 101, Β' 23.—Σ. Γερμανοῦ ὡς ἄνωτ. σ. 103.—Δελικάνη Β' 4.

Γρηγόριος, κατὰ Μάϊον 1635 ¹⁾).

Γαβριήλ, κατὰ Δ]βριον 1651—Φεβρ. 1652—²Ιούλιον 1653 ³⁾).

Γωσήφ, κατὰ ⁴Ιούλιον 1668—⁵Γανουάριον 1671 ⁶⁾).

Διονύσιος, τέλη 15⁷⁾ καὶ ἀρχὰς 16⁸⁾ αἰῶνος ⁹⁾).

Νεόφυτος, ἀρχιερατεύων τῷ 1769 ¹⁰⁾).

«Ἐπειδὴ ἡ ἀγιωτάτη ἐπισκοπὴ Τζερβενοῦ, ἡ ὑποκειμένη τῇ ἀγιωτάτῃ μ. Τορνόβου πρὸ χρόνων ἤδη τριῶν ἔμεινεν ἀποίμαντος καὶ πύμπαν ἔστερημένη ἀρχιερατικῆς προστασίας καὶ πνευματικῆς ἐπισκέψεως, ὡς τοῦ ἐν αὐτῇ ἀρχιερατεύοντος Ν ε ο φ ὄ τ ο υ μεταναστάντος τῆς ἐπισκοπῆς ἐκείνης καὶ ἀπροστάτετον αὐτὴν καταλιπόντος καὶ δὴ καὶ ἐν ἀλλοδαπῇ τὰς διατριβὰς ποιούμενου καὶ ταῦτα προσκληθέντος πολλὰκις διὰ γραμμμάτων τοῦ κυριάρχου τῆς αὐτῆς ἐπισκοπῆς εἰς ἐπίσκεψιν τοῦ λογικοῦ ἐκείνου ποιμνίου, διὰ τοῦτο κοινῇ συνδιασκέψει καὶ γνώμῃ τοῦ μ. Τορνόβου Καλλινίκου ἐνδημοῦντος ἐν Κ]πόλει, ἀπεφάνθη κανονικῶς τὸν μὲν ᾄθνηντα Ν ε ο φ ὄ τ ο ν ἐκπεσεῖν τέλεον τῆς ἐπισκοπῆς ἐκείνης. . . ἀποκατασταθῆναι δὲ ἐν αὐτῇ διὰ κανον. ψήφων γνήσιον ἐπίσκοπον εἰς πνευματ. ἐπίσκεψιν τοῦ λογικοῦ ἐκείνου ποιμνίου καὶ ἐξελέγη (Γανουάριος 1772) ὁ ὀσιώτατος ἐν ἱερομον. κύρ **Νεόφυτος**, ἀρχιδιάκονος τῆς ἀγιωτ. μ. Τορνόβου»¹¹⁾).

Θεόκλητος, ἀναφέρεται ὡς πρὸς Τζερβενοῦ κατὰ Μάϊον 1829 ¹²⁾).

Νεοφύτου, «τὸ ζῆν ἐκμετροῦσαντος καὶ εἰς τὰς οὐραν. μονὰς μεταστάντος»—ἐξελέγη (Μάϊος 1840) «ὁ ὀσιώτ. πατριαρχ. ἐφημέριος ἐν ἱερομον. κύρ **Κυρίλλος**», αἰτήσει τοῦ Μ. Τορνόβου Νεοφύτου ¹³⁾).

Κυρίλλου «οἰκειοφελῶς παρατηθέντος ὡς ἀπὸ γραμμμάτων τοῦ κυριάρχου αὐτοῦ ἱερωτ. μ. Τορνόβου Νεοφύτου ἐγένετο πληροφορία πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν»—ἐξελέγη (8]βρ. 1842) «ὁ θεοφ. ἐπίσκοπος Μελητουπόλεως **Συνέσιος**», αἰτήσει τοῦ αὐτοῦ μ]του ¹⁴⁾).

1) Δ ε λ ι κ. Γ' 325.—2) Ν. Σ υ ν. 130, 244, 255.—Δ ε λ ι κ. Γ' 333.

3) Κ ὠ δ. Α' 438.—Δ ε λ ι κ. Β' 373, Γ' 310.—Π. Ν ε ο κ λ έ ο υ ς τὸ κανονικὸν δίκ. κλπ. σ. 40.—Γ. Μ α ζ α ρ ά κ η κλπ. σ. 471.

4) Ἄγνωστον πότε ἀκριβῶς ἐξελέγη καὶ τίνα διεδέχθη. (Δ ε λ τ ί ο ν ἱστ. καὶ ἔθ. κλπ. σ. 473).

5) Ἄγνωστον ὡσαύτως πότε ἐξελέγη καὶ τίνα διεδέχθη.

6) Κ ὠ δ. Ζ' 34.

7) Κ ὠ δ. Ι Σ Γ' 217. Τοῦτον πιθανῶς διεδέχθη ὁ Ν ε ο φ ὄ τ ο ς κατὰ Ἰούλιον ἢ Ἰούλιον 1830. Ὅρα σημ. † ἐν τοῖς σχετικοῖς περὶ Β ρ ά τ σ η ς.

8) Ι Δ' 363.—9) Κ Β' 51.

«Πάντα πρὸς οἰκοδομὴν καὶ καταρτισμὸν γίγνεσθαι», ὁ ἀποστολικὸς ἀποφαινόμενος λόγος, ἄλλας τε διαφόρους οἰκονομίας πρὸς τὰ ἐκκλησιαστικά πράγματα καὶ τὰ τῶν ἐπαρχιῶν ἐνίοτε εὐλόγους μεταβολὰς ἀριθίμως προὔποτίθησι. Διὸ καὶ ἴδοι τις ἂν, τοὺς ἐκκλησιαστικοὺς πίνακας μετελθὼν τῶν ἐπαρχιῶν, ἄλλας μὲν ἐπισκοπὰς οὖσας τὸ πρῶτον τάξιν ἀρχιπῶν ὕστερον εἰληφείας, ἄλλας δὲ ἐπισκοπὰς καὶ ἀρχιπῶν εἰς μητροπόλεις προαχθείσας τῇ τοῦ ἁγιωτάτου πατριαρχικοῦ καὶ οἰκουμενικοῦ θρόνον ἀθθεντία, κατὰ τοὺς καιροὺς καὶ τὰς παρομαρτούσας εὐλογοφανεῖς αἰτίας. Ἐφ' ᾧ καὶ ἤδη τὴν ἁγιωτάτην *ἐπισκοπὴν Τζερβενου*, τὴν ὑπὸ τὴν μ)λιν Τορνόβου διατελοῦσαν, κέκριται καὶ ἀπεφάνθη διαγνώσει συνοδικῇ εἰς μ η τ ρ ο λ ι ν τιμηθῆναι, ἅτε δὴ δι' εὐλόγους αἰτίας ἀπαιτοῦσαν καὶ ἀνάγκης χρῆζονσαν τῆς τοιαύτης προνοίας καὶ φιλοτιμίας ἐκκλησιᾶς. Ταύτης γοῦν τῆς εἰς μ)λιν ἤδη τιμηθείσης παροικίας Τζερβενου κατὰ τὰ πατριαρχικά καὶ συνοδικὰ πρακτικά, ἀπροστατεῦτου διαμεινιάσης, ἅτε δὴ τοῦ ἐν αὐτῇ τέως ἀρχιερατεύοντος κ)ρ *Συνεσίου* διὰ κανον. ψήφων καὶ συνοδ. ἐκλογῆς προβιβ. εἰς τὸν θρόνον τῆς ἁγιωτ. μ)λεως Ρόδου—ἐξελέγη (1 Μαΐου 1865) «ὁ θεοφιλ. ἐπίσκοπος Περιστερᾶς κ)ρ *Παῖσιος*» ¹⁾).

Παῖσιον μετατεθέντος εἰς τὸν θρόνον τῆς ἁγιωτ. μ)λεως Σκοπείων (11 Μαρτ. 1868) διέμεινεν ἡ ἐπαρχία Τζερβενου ἄνευ ἀρχιερέως ἀνατεθεῖσα ἀργότερον (28 Αὐγ. 1875 προεδρικῶς τῇ ποιμαντορικῇ προστασίᾳ τοῦ μ)του Βάρνης ²⁾).

*
* *

Συνοδικὸν ὑπόμνημα ἀναθέντον τὴν ποιμαντορίαν τῷ μητροπολίτῃ Βάρνης ³⁾

«Ἐπειδὴ ἡ ἐπαρχία Τζερβενου, διὰ τὰς πρὸ τινων χρόνων ἐπισυμβάσας ἐν αὐτῇ ἀνωμαλίας, ἕνεκα τοῦ βουλγαρικοῦ ζητήματος, διέμεινε τέως ἄνευ κανονικοῦ ἀρχιερέως, μερὶς δὲ τῶν ὀρθόδοξων ἐν τῇ πόλει Ρουχίξονκιον διαμύουσα καὶ κοινότητα ὀρθόδοξον σχηματίσασα ἐφάνη προστασίας χρῆζονσα πνευματικῆς ὡς τῇ πατρίᾳ εὐσεβεῖα ἐστηριγμένη ἢ ἀγία τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησία πρόνοιαν ἀξιοχρέως ἐνδεικνύμενη ὑπὲρ τῆς πνευματικῆς περιθάλψεως τῶν εἰρημένων χριστιανῶν, ἐξαιτησαμένων καὶ αὐτῶν ἐν εὐλαβείᾳ καὶ ἀφοσιώσει χριστιανικῇ ὅπως ἀξιῶνται ἀρχιπῶν ἐπισκέψεως ἐν ταῖς πνευματικαῖς ἀνάγκαις αὐτῶν, διὰ ταῦτα κοινῇ συνοδικῇ ἐγκρίσει ἀπεφάνησαν *ἀνατεθῆναι τὴν πνευματι-*

1) KB' 466.—2) EZ' 26, 172 —3) KB' 466.

κὴν ἐπιτήρησιν καὶ προστασίαν αὐτῶν τῷ ἱερωτάτῳ μ]τη Βάρνης ὡς μᾶλλον γειτνιάζοντι τῇ ρηθείῃ πόλει, ὅς δὴ καὶ ὀφείλει διεξάγειν καὶ διοικεῖν προεδρικῶς τοὺς ἐν αὐτῇ ὀρθοδόξους ἐπαρχιώτας αὐτοῦ, ἐλλογεῖν τε καὶ ἀγιάζειν αὐτοὺς καὶ πάντα τὰ ἀρχικὰ ἐκτελεῖν ὡς ἐν τῇ ἰδίᾳ αὐτοῦ ἐπαρχίᾳ προϋστάμενος μετὰ ζήλου καὶ συντρόχων προθύμως ἔπερ τῶν πνευματικῶν καὶ ἠθικῶν συμφερόντων αὐτῶν τε τῶν ἐν Ρουχτσουκίᾳ καὶ τῶν λοιπῶν ἐν ταῖς μέρεσι τῆς ρηθείσης ἐπαρχίας τῇ ὀρθοδοξίᾳ συντεταγμένων χριστιανῶν, ὀφειλόντων καὶ αὐτῶν ἀπονεῖμει τὴν ἀνήκουσαν ἐλλάθειαν καὶ ὑποταγὴν τῇ αὐτοῦ ἱερότητι ὡς ἰδ' ὧ αὐτῶν ἀρχιερεῖ καὶ πνευματικῷ ποιμένι. Ἐφ' ᾧ καὶ τὸ παρὸν συνοδικὸν δέσμημα κατέστρωται ἐν τῷ δε τῷ ἰ. κώδικι τῆς ἀγίας τοῦ Χριστοῦ μεγάλης Ἐκκλησίας πρὸς μόνιμον παράστασιν.

Ἐν ἔτει σωτηρίῳ αἰωοῦ, κατὰ μῆνα Αὐγουστον (28) ἐπινεμήσεως γ'

23) TOPNOBON

Ἐποκείμενος ἀρχικῶς τῇ Ἐκκλησίᾳ Κων]πόλεως ὁ ἐπίσκοπος **Τορνόβ.υ** ἢ **Τυρνόβ.υ** ἢ **Τρινόβ.υ** ἀργότερον διὰ τῆς ἀνασυστάσεως τοῦ βουλγαρικοῦ κράτους (1186) μετὰ πρωτευούσης τῆς πόλεως ταύτης, ἔλαβε τὸν τίτλον τοῦ πατριάρχου. Τῷ 1235 Γερμανὸς Β' ἀνεγνώρισε συνοδικῶς τὴν βουλγαρικὴν ἐκκλησίαν ἡμιαυτοκέφαλον ἀπονεύμας ὡσαύτως τῷ προϋσταμένῳ αὐτῆς ἀρχ]πῳ Τυρνόβου τὸν τίτλον τοῦ πατριάρχου τιμῆς ἕνεκα. «Τὸ δὲ ἡμέτερον —γράφει Γερμανὸς Β'— οὐχ οὕτως ἔχει, οὐχ' οὕτως, ἀλλὰ κοσμικὴν τὴν κοινωφέλειαν ἐπαγγελλόμενον τῷ τιμημένῳ τοῦ τῶν Βουλγάρων ἔθρους ἀρχιερεῖ τὸ *αὐτεκέφαλον, εἶναι ὀλόκληρον εὐκ* ἐτομογράφησεν ἀλλὰ *δασμοφορήσει πάλιν*, τοῦτ' ἔστι, δώσει τέλη καὶ φόρους τῷ τιμῆσαντι πατριάρχει καὶ τὴν τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ ἐπ' ἐκκλησίας ἀναφοράν, ὡς συνεισφοράν, ὡς εἰς τῶν ὑπὸ τὴν *Κωνσταντινούπολιν μητροπολιτῶν*, καὶ εἰς λογιστεύσεις καὶ εὐθύνας, τοῦτ' ἔστι κρίσεις ἀχθῆσεται, εἰάν ποτέ τις παρατραπεί τῆς δασμοφορίας ἐξελεχθῆ».

Τὴν τοιαύτην ὁμως «ὑπόσχεσιν καὶ συμφωνίαν τῆς τῶν Βουλγάρων ἐκκλησίας, πρὸς τὴν Κ]πολιν» καὶ τὴν κανονικὴν ὑποταγὴν τῆς πρώτης πρὸς τὴν δευτέραν παρεβίασεν ἡ βουλγαρικὴ ἐκκλησία, πρῶγμα ὅπερ ἠνάγκασε τὸν Κ]πόλεως Κάλλιστον Α'. ἵνα ὑπομνήσῃ αὐτῇ τοῦτο γράφων κατὰ Δ]βρ: 1355 σὺν ἄλλοις καὶ τάδε: «ὁ πατριάρχης Τρινόβου ἦν ἀνωθεν καὶ ἐξ ἀρχῆς ἐπισκόπου ὄνομα φέρων, ὑποτασσόμενος τῇ ἀγίᾳ τ.ῷ Θεοῦ μεγάλῃ Ἐκκλησίᾳ» εἰθ' ὑστερον παρακλήσεως γεγονούσας πολλῆς καὶ δεήσεως εἰς τὴν καθ' ἡμᾶς ταύτην μεγάλῃν καὶ ἱεράν σύνοδον παρὰ τοῦ τότε τῆς βασιλείας τῶν Βουλγάρων δι' εὐναν-

τος σκήπτρα, διὰ τιμὴν ἐκείνου καὶ τοῦ τοιούτου ἔθνους, ὑποτεταγμένον φανέντος τῇ καθ' ἡμᾶς ἀγιωτάτῃ τοῦ Θεοῦ μεγάλῃ Ἐκκλησίᾳ, ἐδωρήθη **συγκαταβάσεως λόγῳ** πρὸς τὸν Τρινόβου τὸ ὀνομάζεσθαι πατριάρχην Βουλγάρων, **οὐ μέντοι εἶναι καὶ συναρίθμιον τοῖς λοιποῖς ἀγιωτάτοις πατριάρχεις καὶ διὰ τοῦτο μηδὲ μνημονεύεσθαι ἐν τοῖς ἱεροῖς διπτύχοις** κατὰ τὸν θεῖον καὶ ἱερὸν κανόνα τῆς Δ' συνόδου (κανὼν κη')...., ὁμοίως καὶ κατὰ τὸν τῆς ΣΤ' συνόδου κανόνα (καν. λστ')...., ἐπειδὴ πέντε πατριάρχαι ἐτίχθησαν τὸ κατ' ἀρχὰς παρὰ τῆς καθολικῆς καὶ ἀποστολικῆς ἐκκλησίας Χριστοῦ, μέχρις ἂν συνῆν ἡμῖν καὶ ὁ πάπας Ρώμης, ἔκτοτε δὲ μέχρι τοῦ νῦν εἰσὶν ἠνωμένοι οἱ τέσσαρες, οἵτινες κοινωνίαν ἔχοντες ἀδιασπᾶτως μνημονεύονται παρ' ἀλλήλων ἐν ταῖς ἐκκλησιαστικαῖς πάσαις συνάξεσιν· ἔδει γοῦν τὸν Τρινόβου πατριάρχην, ἅμα μὲν δι' ἣν ὄφειλεν ἔχειν ὑποταγὴν εἰς τὴν καθ' ἡμᾶς ἀγιωτάτην τοῦ Θεοῦ μεγάλην Ἐκκλησίαν, παρ' ἣς εἴληφε καὶ τὸ εἶναι καὶ τὸ ὀνομάζεσθαι πατριάρχης, ἅμα δὲ διὰ τὸ περιποιεῖσθαι ἑαυτῷ τιμὴν καὶ κοινωνίαν τῆς ἡμῶν μετριότητος καὶ τῶν ἄλλων πατριαρχῶν, ἀνάγκην ἔχειν ἀναφέρειν αἰετὴν τε ἡμῶν μετριότητα καὶ τοὺς ἄλλους πατριάρχας ἐν τοῖς ἱεροῖς διπτύχοις καὶ οὕτως ἀποσώζειν καὶ αὐτὸν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ αὐτοῦ τὸν τύπον τῆς ἐκκλησιαστικῆς καταστάσεως, κἀντεῦθεν φαίνεσθαι ἠνωμένος καὶ συναρίθμιος ἡμῖν· οὗτος δὲ ἀθετῶν οὐ καλῶς τὸν τοιοῦτον ἐκκλησιαστικὸν θεσμόν καὶ ἀποσκιστῶν τῆς ὑποταγῆς τῆς ἡμῶν μετριότητος καὶ τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας τοῦ Θεοῦ, ἐξ ἧς, ὡς διείληπται, **τὸ εἶναι πατριάρχης κατὰ συγκατάβασιν ἔχει**, οὐδεμίαν ποιεῖται μνεῖαν τῆς ἡμῶν μετριότητος, πρᾶγμα ποιῶν ἀτοπώτατον καὶ ἔξω τῶν ἀπ' ἀρχῆς συμφωνιῶν, τῶν ἀποταχθεισῶν διὰ τοῦ **τόμου** τοῦ ἀγιωτάτου πατριάρχου κύρ. Γερμανοῦ.... Καὶ χωρὶς δὴ τούτου (=τῆς συμφωνίας ταύτης), εἰ ὁ τῆς Κ]Πόλεως θρόνος καὶ τὰς τῶν ἄλλων πατριαρχῶν κρίσεις, Ἀλεξανδρείας, Ἀντιοχείας καὶ Ἱεροσολύμων, καὶ ἐπανακρίνει καὶ διευθετεῖ καὶ ἐπιψηφίζεται καὶ τὸ κύρος δίδωσιν, ὡς οἱ θεῖοι κανόνες διαγορεύουσι καὶ αἱ πράξεις ἐπεμαρτύρησαν, πῶς οὐ πολλῷ μᾶλλον τῆς τῶν Βουλγάρων ἐκκλησίας ὁ θρόνος οὗτος κύριος ἔσται, παρ' οὗ καὶ ὀνομάζεσθαι πατριάρχης τετίμηται;».

Καταλυθέντος τοῦ βουλγαρικοῦ κράτους ὑπὸ τῶν Τούρκων (1393) διελύθη ἡ ὡς ἄνω βουλγαρικὴ ἐκκλησία, τὸ δὲ Τύρνοβον περιήλθεν καὶ αὐτῆς ὑπὸ τὴν ἄμεσον ἐξάρτησιν ἀπὸ τοῦ πατριαρχείου Κ]Πόλεως, ἐντελεμένοι, κατ' Αὐγούστου 1394, τῷ μητροπολίτῃ Μαυροβλαχίας ὅπως ποιμάνῃ ἐξαρχικῶς «τὴν ἀγιωτάτην ἐκκλησίαν Τρινόβου, ἔχων ἄδειαν διενεργεῖν ἐκεῖσε πάντα τὰ τῇ ἀρχιερωσύνῃ ἀνήκοντα ἀκαλύτως καὶ ἀνεμποδίστως, δίχα μόνως τῆς τοῦ ἱεροῦ συνθρόνου ἐγκαθιδρύσεως». Ἐπὶ Γενναδίου Β' τοῦ Σχολαρίου (πιθανῶς κατὰ τὴν γ' πατριαρχεῖαν αὐτοῦ ἀρχομένην ἀπὸ τῶν μέσων Αὐγούστου 1464 μέχρις Ἰουλίου 1465) σύνοδος συ-

νεύουσα ἀπεφάσισε «ὕποταγῆναι τῷ θρόνῳ τῆς Κ]Πόλεως τὴν Ἀχρίδα, τὸ Πέκιον καὶ τὸ **Τούρνοβον** καὶ μηκέτι εἶναι ἀρχιεπισκοπὰς αὐτοκεφάλαις, κακῶς δογματισάντων τοῦτό ποτε τινῶν τῶν ἐν τοῖς χριστιανοῖς βασιλέων· ὅθεν δογματισθέντος τούτου **ἐχειροτόνησαν μητροπολίτας** εἰς ταύτας τὰς ἀρχιεπισκοπὰς· **ἀλλ' ἡ μὲν Τούρνοβος ἔμεινε τῇ ὑποταγῇ τοῦ οἰκουμενικοῦ θρόνου**, αἱ δὲ λοιπαὶ δύο....».

Καὶ οὕτως ἀρχικῶς ποιμανθεῖσα διὰ πατριαρχικῶν ἐξάρχων (1394—1461 ἢ ὄ) ὕστερον ἀπετέλεσε μίαν τῶν μητροπόλεων τοῦ θρόνου Κ]Πόλεως μέχρις ἐσχάτων, ὅτε ἐξ ἀφορμῆς τοῦ ἀναφνεύοντος γνωστοῦ βουλγαρικοῦ ἐκκλησιαστικοῦ ζητήματος ὑπεβλήθη τῇ Ἐκκλησίᾳ σὺν ἄλλοις καὶ σχέδιον λύσεως αὐτοῦ προβλέπον τὴν ἴδρυσιν **ἐξαρχίας Αἴμου** ὑπὸ τὸν μητροπολίτην Τορνόβου, φιλιαττούσης ἅμα τὴν κανονικὴν αὐτῆς ἐξάρτησιν ἀπὸ τοῦ πατρ. Κ]Πόλεως. Δυστυχῶς «τὸ ὕστατον τοῦτο σχέδιον οὐδ' ἀπαντήσεως ἠξιώθη παρὰ τῆς Ὑψηλῆς Πύλης, ἀλλ' ἀντὶ ταύτης ἐξεδόθη τὸ περὶ τοῦ ἐξάρχου διάταγμα», κατόπιν τοῦ ὁποίου ἐξεδόθη **ὁ ὄρος τῆς Τοπικῆς Συνόδου τοῦ 1872**, ὁ κηρύττων τὸ βουλγαρικὸν σχίσμα. Τὸν ὄρον τοῦτον ὑπέγραψε καὶ ὁ μ)της Τορνόβου Γρηγόριος, τελευταῖος τοιοῦτος διατελέσας ὑπὸ τὸν πατριάρχη Κ]Πόλεως. Ἡ μητρόπολις Τορνόβου κατεῖχε τὴν ια' καὶ εἶτα τὴν ι' θέσιν ἐν τῷ Συνταγματικῷ τῶν μητροπόλεων τοῦ θρόνου, ὁ δὲ μητροπολίτης ἐφημίζετο «**ὑπέριμος καὶ ἐξάρχος πάσης Βουλγαρίας**»¹).

* *

Γεράσιμος, ἀναφερόμενος κατὰ Ἰανουάριον 1467. Πιθανῶς ὁ πρῶτος μ)της Τορνόβου κατὰ τὰ ἀνωτέρω σημειωθέντα²).

Παγκράτιος, 8)βρ. 1474³).

Ἰωακείμ, τῷ 1561⁴).

Ἀρσένιος, Ἰανουάρ. 1565—Αὔγουστος 1567⁵).

¹ Gelzer ungedr. σ. 628—Ἀρχ. Χρ. Παπ. αἱ ἐπαρχίαι κ.λ.π. σ. 20. 22—Χρυσ. ἀνθ. συνταγματικόν σ. 72—Ρ. Ποτλῆ Ε. 514—Acta Patr. Α. 436. Β. 223. 570—Δελικάνη Γ. 965. 968. 1044.—Μ. Γεδεών Π. Πίν. σ. 385. 476.—Τοῦ αὐτοῦ ἔγγραφα περὶ τοῦ βουλγ. σχίσμ. κ.λ.π. σ. 40. 356. 389. 432—Μ. Ε. Ἐγκ. Ζ. 675. ΚΓ. 521—Ἀρχ. Φιλ. Βαφείδου ἐκκλ. ἱστ. Β. σ. 266. Γα. 99 Γβ. 154—Ἀ. Ὑψηλάντου τὰ μετὰ τὴν ἄλωσιν κ.λ.π. σ. 105—Le Quien I. 1231.

² Σ. Γερμανοῦ ὡς ἀνωτ. σ. 16.—³ Αὐτόθι σ. 15.—⁴ W. Reg. e 1 ὡς ἀνωτ. σ. 79.—⁵ Σ. Γερμανοῦ ὡς ἀνωτ. σ. 37.—Γ. Μαζαράκη ὡς ἀνωτ. σ. 108.

Διονύσιος, Μάιος 1590—Μάιος 1593—Σ)βρ. 1597—Ἰούλιος 1600 1).

Ἰερεμίας, Μάρτ. 1606 2).

Γαβριήλ, κατὰ Μάρτιον 1613 Δ)βρ. 1616—1620 3). Τούτου «τὸ ζῆν ἀποβαλόντος»—ἐξελέγη (18 Ἀπριλίου 1626) «ὁ ἀρχιδιάκονος τῆς Μ. Ἐκκλησίας κύρ Μακάριος» 4).

Μακαρίου, «φυσικῶ θανάτῳ ἀποθανόντος» — ἐξελέγη (23 Αὐγ. 1646) «ὁ ὀπωδιήποτε ὀνομασθεὶς μ)της Χαλκηδόνος κύρ Διονύσιος» 5).

Διονύσιου «καθαιρέσει νομίμῳ καθαιρεθέντος»—ἐξελέγη (Μάρτ. 1650) «ὁ πανιερ. μ. πρ. Κορίνθου κύρ Κύριλλος» 6).

Κυρίλλου «παράνομῳς καὶ παρὰ κανόνας καὶ παρὰ γνώμην τε καὶ θέλησιν τῆς συνόδου φαντασθέντος ἐπιχειρῆσαι ληστροικῶς καὶ ἐπιβῆναι τοῦ θρόνου τοῦ οἰκουμενικοῦ» (κατὰ τὰ μέσα Ἰουνίου 1652) καὶ εἶτα καθαιρέσει τελείᾳ καθυποβληθέντος (Ἰανουάρ. 1653)—ἐξελέγη ὁ **Ἀνθίμος** καὶ μετ' αὐτὸν ὁ **Διονύσιος** τῷ 1654 7).

Διονυσίου «τὸν βίον ἀπολιπόντος καὶ τὸ κοινὸν ἀποδόντος χρέος»—ἐξελέγη (23 Ν)βρ. 1658) «ὁ πανιερ. μ. πρ. Προϊλάβου κύρ **Γεράσιμος** 8).

Γερασίμου «θείᾳ ἐπιπνοίᾳ καὶ ψήφῳ κανονικῆ προβιβασθέντος εἰς τὸν ὑψηλότατον καὶ ἀγιώτατον ἀποστολικὸν οἶκουμ. θρόνον Κ]Πόλεως καὶ πατριάρχου γεγονότος» — ἐξελέγη (16 Αὐγ. 1673) «ὁ θεοφιλ. ἐπίσκοπος Λοφτσου κύρ Ἰεζεκιήλ», ἀναφερόμενος τῇ 15 Μαΐου 1687 9).

Ἀθανάσιος 10), πιθανῶς διαδεχθεὶς τὸν **Ἰεζεκιήλ**, ἀναφέρεται κατὰ Μάρτιον 1689. Γενόμενον μ)την Ἀδριανουπόλεως ἀρχῆς 1692 διεδέχθη ὁ **Ἰωσήφ**, ἀναφερόμενος κατὰ Μάρτιον 1692 11).

1) Γ. Μ α ς α ρ. κλπ. σ. 156.—Ἑ λ λ η ν ι κ ᾶ Β. 132. Γ. 49— W. R e g e l κλπ. 88— N. I o r g a doc. priv. κλπ. σ. 111— Ἑ λ λ η ν ν. Φωτ. βιβλ. Α. 134.

2) Κ ῶ δ. Α. 23.

3) Κ ῶ δ. Α. 89. Β. 104.—Δ ε λ τ ῖ ο ν Ρωσσ. ἀρχαιολ. Ἰνστιτούτου ἐν Κ]Πολει. Σόφια. 1901 σ. 17.

4) Β. 54— Ἀ. Κ ε ρ α μ ε ῶ ς ἱεροσ. βιβλ. Δ. 12.

5) Ν. Σ υ ν. 224— Σ ᾶ θ ᾶ Γ. 579. Καθηρέθη κατὰ Ἰανουάριον 1650 (Ν. Σ υ ν. 165. Σ ᾶ θ ᾶ 584).

6) Ν. Σ υ ν. 166— Σ ᾶ θ ᾶ 584— Καθηρέθη κατὰ Ἰανουάρ. 1653.—(Ν. Σ υ ν. 252— Σ ᾶ θ ᾶ 588—Σ. Γ ε ρ μ α ν ο ὕ ὡς ἀνωτ. σ. 134.—Μ. Γ ε δ ε ῶ ν Πατρ. πιν. σ. 579).

7) Ὁ Ἀ ν θ ῖ μ ο ς ἀναφέρεται ὑπὸ τοῦ μ. Ἀμασείας Ἀνθίμου ἐν καταλόγῳ αὐτοῦ ἀχρονολογητῶς, ὁ δὲ Δ ι ο ν ῦ σ ι ο ς τῷ 1654.

8) Ν. Σ υ ν. 227.—Σ ᾶ θ ᾶ 594.— Σ. Γ ε ρ μ ν ο ὕ κλπ. σ. 189.— Μ. Γ ε δ ε ῶ ν ὡς ἀνωτ. σ.

9) Ν Σ υ ν. 270.— Σ ᾶ θ ᾶ 599.—Ν. Ἑλληνομν. Δ. 211.

10) Θ ρ α κ ι κ ᾶ ΣΤ. 42.— Ἀ. Κ ε ρ α μ. Μαυρογ. βιβλ. Α. 118.—Τ ο ὕ α ὕ τ ο ὕ ἱερ. βιβλ. Α. 213.— Ἑ λ λ η ν ν. Φωτ. βιβλ. Β. 6. 114.

11) Π α ρ ᾶ ρ τ. Κ—ΚΒ. τόμ. Ε. Φ. Συλλ. σ. 105.

Θεοδόσιος, κατὰ Μάϊον 1697¹⁾).

Διονύσιος²⁾, διαδεχθεὶς τὸν **Θεοδόσιον**. Ἀναφέρεται κατὰ Μάρτιον 1708. Τούτου εἰς τὰς οὐρανίους μονὰς μεταστάντος ἐξελέγη (1714) ὁ πατριαρχικὸς ἱεροκλήρουξ ἐν τῇ ἀρχιεπί Κοπλόεως ἱερομόν. **Ἰωσήφ**³⁾. Τοῦτον παραιτηθέντα διεδέχθη ὁ

Νικηφόρος ἀναφερόμενος κατὰ Ἰανουάριον 1724—Μάϊον, Σ]βρο, 1727—Μάρτιον 1736—Ἰανουάρ. 1737⁴⁾).

Ἄνθιμος, διάδοχος πιθανῶς τοῦ **Νικηφόρου**. Ἀναφέρεται κατὰ Μάρτιον 1742 καὶ ἐφεξῆς πολλάκις⁵⁾. Τούτου «παραίτησιν οἰκειοθελῆ καὶ ἀβίαστον ποιησαμένου» ἐξελέγη (Ἰανουάρ. 1751) «ὁ δοσιώτ. πρωτοσύγκελλος τῆς καθ' ἡμᾶς τοῦ Χρ. Μ. Ἐκκλησίας καὶ **Θεοφίλος**», τῶν κανον. ψήφων γενομένων ἐν τῷ κατὰ τὸν Βαλετὰν ἱ. ναῶ τοῦ ἁγίου Ἰωάννου Λ. κτιστοῦ⁶⁾).

Θεοφίλου, «ἐν μακαρία τῇ λήξει γενομένου» - ἐξελέγη (1763) «ὁ πανσιώτατος μ. ἀρχιδιάκ. τῆς τοῦ Χρ. Μ. Ἐκκλησίας καὶ **Παρθένιος**»⁷⁾).

Παρθενίου «προβιβ. εἰς τὴν ἀγιωτ. μ]βιν Χαλκηδόνος»—ἐξελέγη (Ἰανουάρ. 1770) «ὁ πανιερ. μ. Συμόνης **Καλλίνικος**»⁸⁾).

Καλλινίκου, «τὸ ζῆν ἐκμετροίσ. καὶ εἰς τὰς αἰων. μ. μεταστ.»—ἐξελέγη (Ἀ]βρο, 1791) «ὁ πανιερ. μ. Σεργῶν **Μαιθαῖος**, τῶν κανον. ψήφων γενομένων ἐν τῷ ἱ. ναῶ τοῦ ἁγίου Νικολάου τῆς Ἀγυαῖς (Ἰζιμπαλίου)».

1) Κ ὦ δ. Γ.' 20. — Σάθα Γ.' 408. Πιθανῶς λεκανθασιμένως ἀναγράφεται ὡσαύτως κατὰ Μάϊον 1697 ὁ Ἰ ἄ κ ω β ο ς, ἵσως ἀντὶ Θεοδόσιος. (Γ. Μ α ζ α ρ ἄ κ η κλπ. σ. 543).— Δε λ τ ῖ ο ν ἱ σ τ ο ς. κλπ. Γ.' 469.

2) Δ ε λ τ ῖ ο ν ἱ σ τ ο ς. κλπ. Γ.' 469.—Μ. Γ ε δ ε ὦ ν καν. διατ. Α.' 137.— Δ ε λ τ ῖ ο ς. Γ.' 383.— Α. Κ ε ρ α μ. ἱερ. βιβλ. Α.' 216.—Ν. Ι ο ρ γ α ὡ ς ἀνωτ. 406.— Π. Ζ ε ρ λ ἔ ν τ ο υ ἱ σ τ ο ς. ἔρευνα κλπ. σ. 289.

3) «Υπόμνημα» τῆς ἐκλογῆς αὐτοῦ δὲν σώζεται. ἀλλ' ὁ ἴδιος ἐσημείωσε σχετικὰ. Παρητήθη τῷ 1722. (Ἐ κ λ. Ἀ λ. περίοδ. Β.' ἔτος Β.' (1887) σ. 207 ἐξ.— Σ ἄ θ α Γ.' 103).

4) Ἀ. Κ ε ρ α μ. ἱερ. βιβλ. Α.' 214—Ἐ λ λ η ν ι κ ἄ Β.' 431. Γ.' 118. 138.— Δ ε λ τ ῖ ο ς. Β.' 490.

5) Ἐ λ λ η ν ι κ ἄ Γ.' 56. 424. 435.— Δ ε λ τ ῖ ο ς. Γ.' 446. 455— Μ. Γ ε δ ε ὦ ν καν. διατ. Α.' 229— Ν. Ι ο ρ γ α ὡ ς ἀνωτ. σ. 1098. Παρητήθη τῷ 11 Ἰανουαρίου 1751 (Κ ὦ δ. Α.' 105).

6) Κ ὦ δ. Δ.' 144.— 7) ΣΤ.' 78. Τὸ «υπόμνημα» ἀναφέρει ὅτι ὁ Παρθένιος διεδέχθη τὸν θανόντα Φιλόθεον, ἀντὶ: Θεοφίλου. Κατὰ παραδρομὴν ἀναμφιβόλως τοῦ γραμματέως, δεδομένου ὅτι ὁ Θεοφίλος ὑπογράφεται κατὰ Σ]βριον καὶ Ν]βριον 1663 (Ἐ λ λ η ν. Γ.' 443). Ἀπέθανε κατὰ τὰ τέλη Ν]βρο, ἢ Δ]βρο, 1663.

8) Ζ.' 13.— 9) Θ.' 24.

Ματθαίου «ἐξωσθέντος καὶ ἀπομακρυνθέντος τῆς ἐπαρχίας ταύτης καὶ ὑπερορίου γενομένου δι' ὑψηλοῦ βασιλικῷ προσκυνητοῦ ὄρισμοῦ καὶ ἀπελαθέντος τέλεον τῆς ἀγιωτάτης ταύτης μίλλεως καὶ τελευταῖον δι' ὑψηλῆς προσκυνητῆς ἀποφάσεως ἐπιταχθέντες ἐλθεῖν εἰς ἓν ἐπὶ ἐκλογῇ ἑτέρου καὶ ἀρμοδίου προσώπου εἰς ἀποκατάστασιν ἓν τῇ χηρευούσῃ ταύτῃ ἐπαρχία...» ψήφους κανον. ἐποησάμεθα καὶ ἐξελέγη (Φεβρ. 1797) «ὁ πανιερ. μ. Βάρνης κὺρ **Φιλόθεος**»¹⁾.

«Διὰ τοῦ παρόντος ἡμετέρου πατριαρχ. καὶ συνοδικοῦ «**ὑπομνηματιστικοῦ**» γράμματος γίνεται δῆλον ὅτι ὁ γνήσιος νόμιμος καὶ κανονικὸς μίτης Τορνόβου . . . κὺρ Ματθαῖος συμφορᾷ περιπεσών, ἀφῆρετο μὲν τὴν ἐπαρχίαν, φηγῆ δ' ἐπεβέβλητο δι' ὑψηλοῦ βασιλικῷ προσκυνητοῦ ὄρισμοῦ καὶ οὕτως ἀπολειφθείσης τῆς μ. Τορνόβου ἄνευ ἀρχιερέως τότε, δεόν κατὰ τὴν ὑψηλὴν προσκυνητὴν σφοδρὰν προσταγὴν ἄλλον ἐπ' αὐτῇ προχειρισθῆναι μίτην, ὡς μὴ δυνατὸν τοὺς ἐκεῖ χριστιανοὺς παριδεῖν ἐστερημένους ἀρχ]κῆς προστασίας, προχειρίσθη προβιβασθεὶς ἐπὶ τὴν ἀγιωτ. μίτην Τορνόβου ὁ ἀπὸ Βίρνης ἱερωτ. μίτης κὺρ Φιλόθεος, τῷ μὲν τρόπῳ ἐκκλ]κῶς, —διὰ κανονικῶν γὰρ ψήφων καὶ συνοδικῆς ἐκλογῆς—τῇ δὲ αἰτία οὐκ ἐκκλ]κῶς οὐδὲ κατὰ τὴν ἐκκλ. τάξιν· οἷτε γὰρ τεθνεὼς ἦν, οἷτε παραιτησάμενος, οἷτε καθαιρέσει ἐπ' ἐγκλήμασιν ὑποβεβλημένος ὁ προκάτοχος, ἵνα ἂν καὶ ταύτῃ νομίμως καὶ εὐτάκτως τύχη τῷ διαδόχῳ τὰ τοῦ προβιβασμοῦ· οἷτω μὲν οὖν καθ' ὑψηλὴν σφοδρὰν προσταγὴν τότε ἐξέπεσε τῆς μ. Τορνόβου ὁ πᾶσι τότε τῇ τε ἀξίᾳ καὶ τῷ τρόπῳ νόμιμος αὐτῆς ἀρχιερέως· ἐπεὶ δὲ ἤδη θεία εὐδοκία διελύθησαν αἱ κατὰ τῆς ἐκείνου ἱερότητας διαβολαὶ ἀπὸ ἐνυπογράφων καὶ ἐνσφραγίστων ἀναφορῶν, δι' Ἰλαμίον τῆς βασιλικῆς κρίσεως παρὰ τῶν ἐπαρχιωτῶν αὐτῆς χριστιανῶν, ἐλεινολογουμένων καὶ ἐπολοφρονημένων ἐπὶ τῇ στερήσει τοῦ προτέρου γνησίου αὐτῶν ἀρχιερέως, οἷκτω καμψθέντες οἱ πολυχρόνιοι ἡμῶν αὐθένται ἐπ' ἐκείνῳ, ὡς παρ' ἀξίαν δυστυχήσαντι, ἠλέησαν δ' ὑψηλοῦ ἀθῆτις βασιλικῷ προσκυνητοῦ ὄρισμοῦ, ἀποβλήθῃναι μὲν τῆς ὄρθεισης μ. Τορνόβου τὸν εἰρημέρον κὺρ Φιλόθεον, ἀποκατασταθῆναι δ' αὐθῆτις ἐπ' αὐτῇ τὸν προορηθέντα κὺρ Ματθαῖον. "Ὅθεν κατὰ τὴν ὑψηλὴν ταύτην προσταγὴν, ἄλλως τε καὶ τὸ μᾶλλον κανονικὸν πρὸ τοῦ ἥττον κανονικοῦ κατὰ τὸ προσήκον ἡμῶν ἐλόμενοι καὶ τὸν κατὰ πάντα νόμιμον τοῦ κατὰ τι νόμιμον προτιμήσαντες νομίμως καὶ κανονικῶς, γράφοντες κοινῇ γνώμη ἀποφαιρόμεθα () συνοδικῶς μετὰ τῶν περὶ ἡμᾶς ἱερωτ. ἀρχιερέων καὶ ὑπερτίμων . . . ἵνα ὁ μὲν ὄρθεις κὺρ **Φιλόθεος** ἐπάρχῃ

1) Θ', 100.

ἀποβεβλημένος καὶ πάντῃ ἀπηλλοτριωμένος τῆς ἀγιωτ. μ. Τορνόβου, ὃ δὲ εἰρημένος κὺρ **Μαιθαῖος** Ἐχθ καὶ δεσπόζῃ ἀρχικῶς αὐτῆς, ὡς καὶ πρὸ τῆς συμφουᾶς, μετὰ πασῶν τῶν ἐπισκοπῶν αὐτῆς ὡς κατὰ πάντα γνήσιος, νόμιμος καὶ κανονικὸς αὐτῆς κυριάρχης. Διὸ καὶ εἰς ἐνδειξιν . . . ». Ἐν ἔτει σωτηριῶ 1797, 8/βρίου κγ'. 1).

Μαιθαίου «τὸ ζῆν ἐκμετρ. καὶ εἰς τὰς οὐθ. μ. μεταστ.»—ἐξελέγη (Μάρτ. 1802) «ὁ πανιερ. μ. Οὐζίτσης καὶ Βουλιόβου κὺρ **Δανιήλ**»²⁾.

Δανιήλ «τὸ ζῆν ἐκμετρίσ. καὶ εἰς τὰς οὐραν. μ. μεταστ.»—ἐξελέγη (Ἰανουάρ. 1806) «ὁ ὀσιώτ. πρωτοσύγκ. ἐν Ἱερομον. κὺρ **Μανάριος**» τῶν καν. ψήφων γενομένων ἐν τῷ ἐν Κουρούτσεσε ἰ. ναῶ τοῦ ἁγ. Δημητρίου³⁾.

Μανάριου «μετατεθ. καὶ προβιβ. εἰς τὸν θρόνον τῆς ἀγιωτ. μ. Νικαίας»—ἐξελέγη (Ἰούνιος 1817) «ὁ πανιερ. μ. Προύσης **Ἰωαννίκιος**», τῶν κανον. ψήφων γενομένων ἐν τῷ ἐν Κουρούτσεσε ἰ. ναῶ τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Βαπτιστοῦ⁴⁾.

Ἰωαννίκιου «οἰκτρῶς τὸ ζῆν ἐκμετρίσαντος»—ἐξελέγη (Ἰούνιος 1821) «ὁ πανοσιολ. ἀρχιμ. ἐν Ἱερομον. κὺρ **Ἰλαρίων**»⁵⁾.

Ἰλαρίωνος «ἐκποηθέντος (ἴσως: ἐκβληθέντος) τῆς ἐπαρχίας—ἐξελέγη (25 Ἰουν. 1827) «ὁ πανιερ. μ. Κεστεντηλίον κὺρ **Κωνσταντίος**»⁶⁾.

«Ὑπομνηματίζουσιν εἴωθεν ἡ ἀγία τοῦ Χρ. Ἐκκλησία τὸ κατὰ κοινὴν σύμπνοιαν, βουλῇ ἀρίστη καὶ σκέψει εὐθυδικῶ κατὰ θεῖον σκοπὸν ἀποφανθέντα καὶ τὸ νόμιμον καὶ δίκαιον εὐληφῶτα πέρας: ὥσπερ γὰρ τὰ φαῦλα καὶ παρατετραμμένα καὶ οὐκ ὀρθῶς καὶ νομίμως γινόμενα δημοσιεύειν, τὸν αὐτὸν δὴ τρόπον τάγαθὰ καὶ νόμιμα καὶ εὐθέα εἰς τὸν ἅπαντα χρόνον παραπέμπειν δίκαιον ἅμα καὶ ἀναγκαῖον. Ἐπειδὴ τοιγαροῦν πρὸ τριῶν ἡδὴ χρόνων ἡ ἀγιωτάτη μ. Τορνόβου δεινὴν τινα καὶ ἀφόρητον ἐφράνη πεπονθυῖα τὴν ἀτυχίαν καὶ πνευματικὴν βλάβην, ἅτε δὴ τοῦ γνησίου καὶ κανονικοῦ αὐτῆς ἀρχιερέως καὶ κυριάρχου περιποθήτου ἡμῶν ἐν Χρ[ῶ] ἀδελφοῦ κὺρ **Ἰλαρίωνος**, παρὰ πάντα δίκαιον λόγον καὶ δίχα κανονικοῦ ἐγκλήματος ἐξωσθέντος ἀπ' αὐτῆς, τοῦτου χάριν λόγου προβλήθέντος ἡδὴ συνοδικῶς, προνοία ἀρίστη τοῦ παναγιωτάτου καὶ σεβασμιωτάτου ἡμῶν αὐθέντου καὶ δεσπότη, τοῦ οἰκουμενικοῦ πατριάρχου κυρίου κυρίου Κωνσταντίου, καὶ σκέψεως προταθείσης περὶ τῆς ἐπαρχίας ταύτης, ἥτις μονοῦ φωνῆν ἀφιεῖσα τὸν οἰκεῖον ἀνεκάλει πνευματικὸν προστάτην, διοικήσοντα ἐμφρόνως καὶ μετὰ ζήλου τὰ κατ' αὐτὴν καὶ τὴν πνευματικὴν αὐτῆς ἁρμονίαν τὴν ἐκ τῆς ἀνικανότητος τοῦ ἐν τῷ μεταξὺ ἁ-

1) Θ. 114.—2) Θ. 193.—3) Θ. 222.—4) Θ. 377.—5) Θ. 444.—6) 1) ἸΔ. 120.

ναδεξαμένου αὐτὴν κὺρ **Κωνσταντῖου** παραλυθεῖσαν θεραπεύσοντα καὶ ἐπιστεφόμενον, ἐνεκρίθη γνώμη κοινῇ καὶ ὁμοψήφῳ συνοδικῇ διαγνώσει ὅπως ἀναλάβῃ αὐτῆς τὴν ἐπαρχίαν αὐτοῦ ταύτην ὁ εἰρημένος κὺρ **Ἰλαρίων**, ἐκδοθέντος ἐπὶ τῷ ὀνόματι τῆς αὐτοῦ σεβασμίας πανιερότητος καὶ τοῦ ὑψηλοῦ βασιλικοῦ προσκυνητοῦ περατίου. Εἰς γοῦν ἔνδειξιν τῶν οὐτῶ κριθέντων συνοδικῶς καὶ εἰς πρᾶξιν βουληθέντων κατεστρώθη ἐπὶ τοῦ παρόντος καὶ τό δε τὸ ἱερὸν ὑπόμνημα. Ἐν ἔτει αὐλ. κατὰ μῆνα Ν]βριον¹⁾.

Ἰλαρίωνος «πρὸς Κύριον ἐκδημῖσ. καὶ εἰς τὰς οὐρ. μ. μεταστ.»—ἐξελέγη (Φεβρ. 1838) «ὁ πανιερ. μ. Φιλαδελφείας **Πανάρετος**»²⁾.

Παναρέτιου «ἐκπτώτου γενομένου διὰ τὰς ἀλλεπαλλήλους πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν καὶ τὸ κραταῖον δεβλέτι κοινὰς τῶν χορῶν τῆς ἐπαρχίας ταύτης ἀναφορὰς, πολλὰς παρεκτροπὰς καὶ καταχρήσεις τῆς αὐτοῦ ἱερότητος περιεχούσας»—ἐξελέγη (26 Ἰαν. 1840) «ὁ πανοσιολ. Μ. Πρωτοσύγκ. τῆς τοῦ Χρ. Μ. Ἐκκλησίας κὺρ **Νεόφυτος**»³⁾.

Νεοφύτου «δι' εὐλόγους καὶ ἀναγκαίους λόγους ἐκπτώτου γενομένου καὶ ἀπομακρυνθέντος ἀπὸ τῆς ἐπαρχίας»—ἐξελέγη (26 Ἰουνίου 1846) «ὁ πανιερ. Μ. Σερρών **Ἀθανάσιος**»⁴⁾.

Ἀθανασίου «τὸ ζῆν ἐκμετροῦσαντος»—ἐξελέγη (29 Αὐγ. 1848) ἀποκατασταθεὶς «ὁ πανιερ. μ. πρ. Τορνόβου **Νεόφυτος**»⁵⁾.

Νεοφύτου «διὰ καν. ψήφων καὶ συνοδ. ἐκλογῆς μετατεθ. καὶ προβιβασθέντος εἰς τὸν θρόνον τῆς ἀγιωτ. μ. Θεσσαλονίκης»—ἐξελέγη (26 Ἰανουαρίου 1858) «ὁ πανιερ. μ. Μυτιλήνης **Γρηγόριος**»⁶⁾.

24) ΦΙΛΙΠΠΟΥΠΟΛΙΣ

Ἀρχικῶς ἡ τετάρτη τῶν ὑποκειμένων τῇ Ἐξαρχίᾳ τῆς Θρακικῆς διοικήσεως ἕξ μητροπόλεων ὑπήχθη ἀπὸ τοῦ 451 τῷ Π. Κ]Πόλεως ὡς μία τῶν μητροπόλεων αὐτοῦ καταλαβοῦσα διαδοχικῶς θέσιν λστ', λζ', λστ', μγ', λστ', κστ', καὶ τελευταίως κγ' ἐν τῷ συνταγματικῷ αὐτῶν. Ὁ οἰκείος αὐτῆς ἀρχιερεὺς φημιζόμενος ἀρχικῶς «ὁ π ἔ ρ τ ι μ ο ς κ α ι ἕ ξ α ρ χ ο ς π ἄ σ η ς Θ ρ ᾶ κ η ς» ἀργότερον ἐγνωρίζετο «ὁ π ἔ ρ τ ι μ ο ς κ α ι ἕ ξ α ρ χ ο ς Θ ρ ᾶ κ η ς Δ ρ ο γ ο β η τ ῖ α ς». Ἡ μητρόπο-

1) ΙΔ'. 180.— 2) ΙΔ'. 311.— 3) ΙΔ'. 358.— 4) ΚΒ'. 111.— 5) ΚΒ'. 179.— 6) ΚΒ'. 329.

λις αὐτῆ ἀπὸ Ικανῶν ἐτῶν ἔπαισεν ὑφισταμένη διὰ τὸ Π. Κ]Πόλεως ¹⁾).

* *
*

Διονύσιος, προαχθεὶς εἰς τὸν πατρ. θρόνον Κ]Πόλεως, τέλη Δ]βρίου 1466 ἢ ἀρχὰς Ἰανουαρίου 1467 ²⁾).

Γεννάδιος, ἀναφερόμενος τῇ 10 Σ]βρίου 1474 ³⁾).

Ἀρσένιος, τῷ 1561— κατὰ Ἰανουάριον 1565 ⁴⁾).

Θεόληπτος, κατὰ Ἰανουάριον 1580. Ἐξελέγη πατριάρχης Κ]Πόλεως τῇ 27 Φεβρ. 1585 ⁵⁾. Τοῦτον διεδέχθη ὁ

Θεοφάνης, ἀναφερόμενος κατὰ Μάρτιον 1585, Μάϊον καὶ Αὐγουστον 1590 ⁶⁾).

Δανιήλ, κατὰ Μάρτιον 1606 ⁷⁾. Τοῦτον διεδέχθη πιθανῶς ὁ

Ἰωάσαφ. Ἀναφέρεται κατὰ Ἰούνιον 1608 καὶ ἐφεξῆς συνεχῶς ⁸⁾. Τοῦτου «πρὸ ὀλίγου τὸ ζῆν ἀποβαλόντος»— ἐξελέγη (28 Μαρτίου 1627) «ὁ πανιερ. παρ. Δούστης κὺρ **Μελέτιος**» ⁹⁾).

Μελετίου, «καθαιρέσει τελεία καθυποβληθέντος ψήφω τελεία ἀρχ] κῆς συνόδου διὰ τὰ παμπληθῆ αὐτοῦ ἐγκλήματα καὶ τὰς αἰτίας»— ἐξελέγη (27 Ἰουνίου 1628) «ὁ ἱερωτ. μ]της Ἀγγιάλου κὺρ **Χριστοφόρος**» ¹⁰⁾).

Χριστοφόρου «ἀποθανόντος»— ἐξελέγη (Δ]βριος 1636) «ὁ ὀσιώτατος

1) Parthey σ. 4. 57. 72. 97. 122. 134. 136. 147. 151. 160. 163. 179. 195. 198. 218. 229. 239. 289— Gel z e r u n g. 534. 551. 570. 598. 608. 628.—Τοῦ αὐτοῦ Cyprii σ. 3. 58— Ρ. Π ο τ λ ῆ Ε. 456. 474. 492. 500. 516— Ἀ ρ χ. Χο. Π. κλπ. σ. 5. 9. 22. Ὁ ρ θ ο δ. Γ. 233— Χ ρ υ σ. συνταγμάτων σ. 73.— Μ. Ε. Ἐ γ κ. ΚΓ. 956— L e Q u i e n I. 1155.

2) Σ. Γ ε ρ μ α ν ο ῦ ὡς ἀνωτ. σ. 16—Μ. Γ ε δ ε ὠ ν Πατρ. Πίν. σ. 482.

3) Σ. Γ ε ρ μ α ν ο ῦ ὡς ἀνωτ. σ. 15.

4) W R e g e l ὡς ἀνωτ. σ. 78.—Σ. Γ ε ρ μ α ν ο ῦ κλπ. σ. 38.

5) Κ ὠ δ. Α'. 11.—Α. Κ ε ρ α μ ἔ ω ς ἱεροσ. βιβλ. Δ'. 418.—Σ. Γ ε ρ μ α ν ο ῦ κλπ. σ. 62.—Ἐ κ κ λ. Ἀ λ. Β'. 731.

6) W. R e g e l ὡς ἀνωτ. σ. 89.—Π α ρ ἄ ρ τ. Κ—ΚΒ'. τομ. κλπ. σ. 55.—Α. Κ ε ρ α μ. Μαυρογ. βιβλ. Α'. 173.—Π. Ζ ε ρ λ ἔ ν τ ο υ Σουηκικά ὡς ἀνωτ. σ. 22.

7) Κ ὠ δ. Α'. 23.—8) Κ ὠ δ. Α'. 13. 39. 56. 58. 63. 65. 70. 126. 134.—Σ. Γ ε ρ μ α ν ο ῦ κλπ. σ. 103.—Δ ε λ ι κ ἄ ν η Β'. 4. 6.—Ν ἑ ἄ Σ ι ὠ ν ΚΗ'. (1935) σ. 647—Ἡ λ. Γ ε ν. Φωτ. βιβλ. Α'. 75.159.

9) Κ ὠ δ. Α'. 181.—Ν. Σ υ ν. 310.—Σ ἄ θ α Γ'. 565.—Ἐ κ κ λ. Ἀ λ. Β'. 638, ἐνθα ἀντὶ Φι λ ί π π ω ν καὶ Δ ρ ἄ μ α ς ἀναγνωστέον: Φιλιππουπόλεως. Καθηρέθη τῇ 25 Ἰουνίου 1628 (Κ ὠ δ. Α'. 192.—Ν. Σ υ ν. 312.—Σ ἄ θ α 566).

10) Κ ὠ δ. Α'. 193.—Ἐ κ κ λ. Ἀ λ. Β'. 669.—Ν. Σ υ ν. 312.—Σ ἄ θ α 566.

ἀρχιεπίσκοπος τοῦ παναγιωτάτου καὶ σοφωτάτου πρώην πατριάρχου κυρίου Κυρίλλου κυρ **Γαβριήλ**. Ἡ πράξις ὁμῶς αὕτη ἠπράκτεσε μετ' οὐ πολὺ, γενομένης νέας τοιαύτης, καθ' ἣν: **Χριστοφόρου** «ἀποθανόντος... ἡμεῖς τε (=Νεόφυτος Γ.) καὶ ἡ ἱερά τῶν ἀρχιερέων σύνοδος ἀπεφάνητο λόγῳ δοθῆναι τὴν ἐπαρχίαν ταύτην τῷ ἱερωτάτῳ μ]τη πρ. Κορίνθου κυρίῳ Κυρίλλῳ διὰ τὸ ἀδίκως καὶ ἀναντιῶς ἐξωσθῆναι αὐτὸν τῆς ἐπαρχίας αὐτοῦ καὶ ὑστερηθῆναι, μεταξὺ δὲ τούτου, μικρὸν αὐτοῦ ἀμελήσαντος καὶ ἡμεῖς ἀνάγκη κατεπειγόμενοι ἐχειροτονήσαμεν Φ]Πόλεως μητροπολίτην τὸν κυρ Γαβριήλ. Τανῦν αὐτοῦ ἐπιπόνως διακειμένοι, τοῦ ἱερωτάτου δηλ. κυρ Κυρίλλου, πρὸς τὴν τῆς ἐπαρχίας ταύτης ἀπόκτησιν διὰ τὸ μεγάλως ἀδικηθῆναι αὐτὸν πρότερον ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Κορίνθου, ἀπεφηνάμεθα ἤδη λαβεῖν αὐτὸν τὴν ἐπαρχίαν ταύτην Φ]Πόλεως», διὸ καὶ ψήφων κανον. γενομένων ἐξελέγη (Ἰανουάρ. 1637) «ὁ ἱερωτάτος μ. πρ. Κορίνθου κυρ **Κυρίλλος**»¹).

«Τὰ χρόνῳ μακρῷ κρατυθέντα καὶ ὑπὸ τοῦ νόμου ἐπιβεβαιωθέντα πάντῃ καὶ πάντως ἀδιόρηκτα καὶ ἀκρύδαντα βούλονται διαμένειν· καὶ γὰρ τὰ ἐκ βίας καὶ ἀνάγκης πραττόμενα οὔτε χρόνος οὔτε νόμος οὔτε συνήθεια ἐπιβεβαιουῦσθαι δύναται· οὐκ ἔρρωται γάρ· τοίνυν καὶ τοῦ ποτὲ Κορίνθου μ]του κυρ **Κυρίλλου** μεταθέσειν ἀναδεξαμένου τῆς μ]λεως Φ]Πόλεως βιαίαν ἅμα καὶ δυναστικὴν, **ὡς φαίνονται ὀπισθεν καὶ τινα τῶν ἐξω ὀνόματα συγκαταλεγόμενα τοῖς ἐπιψηφισθεῖσι**, διὰ τοῦτο ἀποφαινόμεθα(=Παρθένιος Α΄.)συνοδικῶς κατὰ νόμους καὶ κανόνας ἵνα τῆς τοιαύτης μεταθέσεως ἀκανονίστου οὔσης καὶ ὄωσιν οὐδεμιάν ἢ ἰσχὺν ἐχούσης, εἴη καὶ λέγοιτο καὶ ἐκφωνεῖτο ὁ κυρ Κυρίλλος οὗτος: **«πρώην Κορίνθου»**. Ὅθεν καὶ κατεστρώθη τὸ παρὸν «διάταγμα» ἐν τῷ δε τῷ ἑ. κώδικι τῆς καθ' ἡμᾶς τοῦ Χρ. Μ. Ἐκκλησίας εἰς ἔνδειξιν καὶ ἀσφάλειαν ἐν ἔτει σωτηρίῳ Τὸ ἔτος δυσανάγνωστον, πάντως πρόκειται περὶ τοῦ 1639 μετὰ τὴν 1 Ἰουλίου. Ἀποτέλεσμα τοῦ ὡς ἄνω **«διατάγματος»** ἐπῆρξεν ἡ ἐν ἰσχύει ἐπίσημος ἐπαναφορὰ τοῦ «υπομνήματος» τῆς ἐκλογῆς τοῦ **Γαβριήλ**»²).

1) Κ ὦ δ. Α΄. 299.—Ἐ κ κ λ. Ἀ λ. Β΄. 670.—Ν. Σ υ ν. 319.320.—Σ ἄ θ α 572.

2) Κ ὦ δ. Α΄. 300.—Ἐ κ κ λ. Ἀ λ. Β΄. 670.—Ν. Σ υ ν. 320.—Εἰς τὸ «υπομνήμα» τῆς ἐκλογῆς τοῦ Κυρίλλου συνυπέγραψαν τοῖς ἀρχιερεῦσιν Ἐφέσου, Ἡρακλείας, Διδυμοτείχου καὶ Περιθεωρίου καὶ τ ρ ε ἰ ς ὁ θ ὠ μ α ν ο ἰ, ὧν τὰ ὀνόματα μεταγενεστέρα χεῖρ ἀπεπειράθη νὰ ἀποσβέσῃ. Ἐντεῦθεν καὶ ἀπεκηρύχθη ἡ ἐκλογὴ αὕτη ὡς β ι α ἰ ἰ α καὶ δ υ ν α σ τ ι κ ῆ, ἐπιψηφισθεῖσα καὶ ὑ π ό τ ι ν ω ν τ ὠ ν ἐ ξ ὠ ὀ ν ο μ ῆ τ ω ν. Κατὰ Μάρτιον 1630 ἐξελέγη μ]της Τορνόβου.—Προκειμένου περὶ τοῦ Γ α β ρ ι ἦ λ, οὗτος φαίνεται ἀναλαβὼν τὴν διαποίμανον τῆς ἐπαρχίας Φ]πόλεως ἐνωρίτερον τῆς ἐκδόσεως τοῦ ὡς ἄνω δ ι α τ ἄ γ μ α τ ο ς

Γαβριήλ πρὸς Κύριον ἐκδημήσαντος, ἀνετέθη προεδρικῶς ἡ διαποίμανσις τῆς ἐπαρχίας ταύτης, (πιθανῶς τέλη 1673) τῷ πρ. Κ)πόλεως **Διονυσίῳ Δ'**. Τούτου τὸ β'. ἀναλαβόντος τὴν πηδαλιουχίαν τοῦ οἴκουμ. θρόνου (29 Ἰουλίου 1676)—ἐξελέγη (1676;) ὁ... **Κύριλλος¹⁾**, μεθ' ὃν καὶ αὐθις ἔλαβε προεδρικῶς τὴν μ)λιν Φ)πόλεως ὁ αὐτὸς ὡς ἄνω **Διονυσίος Δ'**. (Ἰσως Αὔγ. 1679)²⁾. Τοῦτον διεδέχθη ὁ **Νεκτάριος**, τοῦλάχιστον τῷ 1682. Τούτου «παραίτησιν οἰκειοθελῆ καὶ ἀβίαστον ποιησαμένου»³⁾—ἐξελέγη (7 Ἰανουαρίου 1683) ὁ πανιερ. μ)της Διδυμοτεῖχου **Νεόφυτος**, τῶν κανον. ψήφων γενομένων ἐν τῷ ἐν Ἀδορ]πόλει ἱ. ναφ τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου⁴⁾.

ἐφ' ὅσον φέρεται μετασχὼν τῆς ἐκλογῆς τοῦ ἐκδότος αὐτοῦ Παρθενίου Α'. (1 Ἰουλίου 1639). Ἰσως δὲ καὶ ἔτι ἐνωρίτερον. Ὁ Γ α β ρ ι ἡ λ ἐποίμανε ἐπὶ ἄμακρον τὴν ἐπαρχίαν ταύτην, μέχρι τοῦ 1672, ὡς φαίνεται ἐκ τῶν ἐξῆς παραπομπῶν: Π α ρ α ρ τ. Κ—ΚΒ'. τόμ. κλπ. σ. 102. 104.—Ἐ λ λ η ν ι κ α Β'. 156.164.—Σ. Γ ε ρ μ α ν ο ὁ ὡς ἄνωτ. σ. 117. 121. 123. 125. 147.—Μ. Γ ε δ ε ὦ ν καν. διατ. Α'. 46. 54.—Π. Ν ε ο κ λ ε ο υ ς τὸ καν. δίκ. κλπ. σ. 39. 47. 54.—Δ ε λ ι κ. Β'. 341. 373. 377. 381. 388. 389.—Γ'. 292.—Κ ὦ δ. Α'. 416. 418. 432. 436. 438. 440. 441. Β'. 65. 67. Δ'. 18.—Ἐ κ κ λ. Ἄ λ. Θ'. 407.—Α. Κ ε ρ α μ. ἱερ. βιβλ. Α'. 336. 338. 348.—Γ. Μ α ζ α ρ α κ η ὡς ἄνωτ. σ. 339. 348. 354. 376. 471.—Ν. Ἐ λ λ η ν ο μ ἡ μ ω ν Δ'. 200.—Ἡ λ. Γ ε ν ν. Φωτ. βιβλ. Α'. 99. 101. 127. 165. 178. Β' ι α'. ἱβ'. 20. 51. 166.—Ο L e Q u i e n (Oriens Christian. Γ'. σ. 1161) παραδέχεται μέχρι τοῦ 1672 δύο Γ α β ρ ι ἡ λ, ὅπως ὁμως ἀναποδείκτως. Ἢ ἐν τῷ π α ρ α ρ τ ἡ μ α τ ι Κ—ΚΒ'. τόμ. κλπ. ὡς ἀλλαχοῦ σ. 102 μνεῖα Φ)πόλεως Γ ρ η γ ο ρ ῖ ο υ, πάντως ἐγένετο λελανθασμένως, ἀντὶ Γ α β ρ ι ἡ λ.—Ὁ Γ α β ρ ι ἡ λ καθ' ἡμᾶς ἀπέθανεν ἐπὶ τοῦ θρόνου, ὅστις χηρεύων ἐδόθη προεδρικῶς Διονυσίῳ Δ'.

1) Τὸ «ὑπόμνημα» δὲν σώζεται, ἀλλ' ὑποθέτομεν τὸ ὡς ἄνω σημειούμενον, ἐφ' ὅσον συναντῶμεν πρ. Φ | π ὅ λ ε ω ς Κ Ὑ ρ ι λ λ ο ν ἐκλεγόμενον μ)την Σοφίας τῇ 28 Ἰουλίῳ 1680(Ν. Σ υ ν α γ.—265. Σ ἄ θ α 604), ἄρα ὑπῆρχε τοιοῦτος ἐν ἐνεργείᾳ πρὸ τῆς β'. προεδρικῆς ποιμαντορίας τοῦ Διονυσίου.

2) Σ. Γ ε ρ μ α ν ο ὁ ὡς ἄνωτ. σ. 160, 161.—Ἡ λ. Γ ε ν ν. Φωτ. βιβλ. Β'. 51

3) Π. Ζ ε ρ λ ἔ ν τ ο ὕ ἱ σ τ ο ρ. ἔρευναὶ περὶ τὰς ἐκκλησίας τῶν νήσων σ. 172.—Ἡ λ. Γ ε ν ν. Φωτ. βιβλ. Α'. 206—Β'. 3.—Κ ὦ δ. Α'. 472.—Ἐν τῷ «Υπομνήματι» τοῦ Φ)πόλεως Νεοφύτου σημειοῦται ὅτι διεδέχθη τὸν παραιτηθέντα Δ α μ α σ κ η ν ὁ ν. Καθ' ἡμᾶς πρόκειται περὶ λάθους, ἀντὶ Ν ε κ τ α ρ ῖ ο υ, ὅστις ἀναφέρεται κατὰ 8]βριον 1686, κατὰ τὸς ἀνωτέρω παραπομπάς, καὶ ἐμφανίζεται κατὰ Σ]βριον τοῦ ἰδίου ἔτους 1689 ὡς μ)της Διδυμοτεῖχου καὶ μάλιστα ὡς «πρόεδρος Διδυμοτεῖχου». Ὅτι τὸ «ὑπόμνημα» ἁμιλεῖ περὶ «παραιτήσεως» καὶ ὄχι περὶ «μεταθέσεως», τοῦτο δὲν κλονίζει τὴν ἡμετέραν γνώμην, δεδομένου ὅτι πρὸς χηρείαν τῆς μ)λεως Φ)πόλεως, εἰς ἣν θὰ μετετίθετο ὁ Διδυμοτεῖχου Νεόφυτος, ἔπρεπε νὰ παραιτηθῇ ὁ Φ)πόλεως Νεκτάριος, ὅστις καὶ φαίνεται ὅτι εὐθὺς ἀμέσως κατέλαβε τὴν μ)λιν Διδυμοτεῖχου προεδρικῶς, διὰ τὸ ἔχειν κατωτέραν στάσιν ἐκείνης ἢν εἶχεν ἡ μ)λις Φ)πόλεως.

4) Τὸ «ὑπόμνημα» ἐν περιλήψει σώζεται ἐν Α. Κ ε ρ α μ ἑ ὡ ς ἱερ. βιβλ. Α'. 348.—Ἡ λ. Γ ε ν ν. Φωτ. βιβλ. Β'. 2.—Ὁ Ν ε ὄ φ τ ο ς παρητήθη τῇ 8 Ἀπριλίου 1711.—Ἡ λ. Γ ε ν ν. Φωτ. βιβλ. Α'. 172.

Νεοφύτου παραιτηθέντος—ἐξελέγη (8 Ἀπριλίου 1711) ὁ ἱερομόναχος **Καλλίνικος** ¹⁾).

Καλλινίκου προβιβασθέντος εἰς τὸν θρόνον τῆς ἀγιωτάτης μ]λεως Ἱρακλείας—ἐξελέγη (8]βριος 1718;) ὁ... **Θεόκλητος** ²⁾).

Θεοκλήτου «θανάτῳ φυσικῷ τὸ ζῆν ἐκμετρήσαντος καὶ πρὸς τὰς αἰωνίους μονὰς μεταστάντος»—ἐξελέγη (8 8]βριου 1746) «ὁ ὀσιώτ. ἐν ἱερομον. κύρ. **Σεραφείμ**», τῶν καν. ψήφων γενομένων ἐν τῷ ἱ. ναῶ τοῦ ἀγίου Ἰωάννου τοῦ Βαπτιστοῦ, ἔξω τοῦ Κυνηγοῦ (Συναίτικόν) ³⁾).

Σεραφείμ «κοινῇ ψήφῳ καὶ ἐκλογῇ πάσης τῆς τῶν ἁγίων ἀρχιερέων ὁμηγύρεως ἀναβιβασθέντος εἰς τὸν οἰκουμενικὸν καὶ ἀποστολικὸν τῆς Κ Π. θρόνον»—ἐξελέγη (Ἰούλιος 1757) «ὁ πανιερ. μ. Διδυμοτείχου **Αὔξεντιος**» ⁴⁾).

Αὔξεντιου «τὸ ζῆν ἐκμετρήσ. καὶ πρὸς τὰς αἰων. μ. μεταστάντος»—ἐξελέγη (Ἀπρ. 1765) «ὁ ὀσιώτατος ἐν ἱερομ. κύρ **Σαμουήλ**» ⁵⁾).

Σαμουήλ «προβ. καὶ μετατεθ. εἰς τὸν θρόνον τῆς ἀγιωτ. μ. Ἐφρέσου»—ἐξελέγη (Φεβρ. 1780) «ὁ ὀσιώτ. ἐν ἱερομον. κύρ **Κυρίλλος**» ⁶⁾).

Κυρίλλου «τὸ ζῆν ἐκμετρ. καὶ εἰς τὰς οὐραν. μ. μεταστ.»—ἐξελέγη (Μάρτιος 1808) «ὁ ὀσιολογ. ἐν ἱεροδιδασκάλους κύρ **Εὐγενίος**» ⁷⁾).

Εὐγενίου «παραίτησιν οἰκιοθελῆ καὶ ἀβίαστον ἀπ' αὐτῆς ποιησαμένου»—ἐξελέγη (Ἰούνιος 1808) «ὁ πανιερ. μ. Ἀγγιάλου **Ἰωάσαφ**, τῶν καν. ψήφων γενομένων ἐν τῷ ἐν Ρουτσουκίῳ ἱ. ναῶ τῆς ἀγίας Τριάδος» ⁸⁾).

Ἰωάσαφ «τοῦ ἐν αὐτῇ ὡς μὴ ὄφειλεν ἐπιβατικῶς εἰσπηδήσαντος, παντελεῖ καθαιρέσει τῆς ἀρχιερωσύνης αὐτοῦ καθυποβληθέντος δι' ἡμετέρου πατριαρχ. καὶ συνοδ. γράμματος καὶ ἀμετακλήτως ἔξοστρακισθέντος

1) Ὁ Καλλίνικος φαίνεται ἐκλεγεῖς τὴν ἡμέραν τῆς παραίτησεως τοῦ Νεοφύτου. Σώζεται ἐπιστολὴ αὐτοῦ ἀπὸ 8 Ἀπριλίου 1711. (Σάθα Γ'. 525). Ἐξελέγη μ]λεως Ἱρακλείας κατὰ 8]βριον 1718 (Θρακικὰ ΣΓ. σ. 8,76).

2) Ἡ χρονολογία τῆς ἐκλογῆς κατ' εἰκασίαν, μὴ σωζομένου τοῦ «ὑπομνήματος», Ὁ Θεόκλητος ἀναφέρεται κατὰ Δ]βριον 1719 καὶ συνεχῶς μέχρι Σ]βριου 1727 (Α. Κερ. μ. ἱερ. βιβλ. Α'. 205, Δ'. 194, 382.—Παρθ. τ. Κ.—ΚΒ'. τόμ. κλπ. σ. 110.—Ἐκλήνικα Γ'. 118.—Αελικάνη Β'. 487, Γ'. 24).—Γ. Μαζαράκη κλπ. σ. 601.—Σ. Σάθα Μεσ. βιβλ. Γ'. 523.

3) Κώδ. Δ'. 100.—4) Δ'. 207.—5) ΣΓ'. 100.—6) Ζ'. 120.

7) Θ'. 250.—Ἡ παραίτησις αὐτοῦ ἐν Θ'. 250.—8) Θ'. 251 Καθηρέθη κατὰ Μάρτιον 1809. «... ὁς καλείσθω Γιάννης καὶ εἰς τῶν βαναύσον ἰδιωτῶν...». Θ' 260)

ἀπὸ ἐκείνης τῆς ἐπαρχίας»—ἐξελέγη (Μάρτ. 1809) «ὁ θεοφιλ. ἀρχ]πος Ἐλασσῶνος κὺρ **Ἰωαννίκιος**» ¹⁾.

Ἰωαννικίου «καίτοι μηδενὸς ὄλως ἐγκλήματος ὑπευθύνου ὄντος καὶ μηδεμιᾶ ἀξία κανονικῇ τὴν ἀφαίρεσιν ὑπαγορευούσῃ τῆς θεόθεν αὐτῷ λαχούσης ἐπαρχίας, ὅμως πικραιτησαμένου συνοδικῶς ἀπ' αὐτῆς . . .»—ἐξελέγη (Μάρτ. 1818) «ὁ πανιερ. μ. Σηλυβρίας κὺρ **Παῖσιος**» ²⁾.

Παῖσιου «τὸ ζῆν ἐκμετρήσ. καὶ εἰς τὰς οὐρ. μ. μεταστ.»—ἐξελέγη (Ἰανουάρ. 1822) «ὁ ὁσιώτ. πρωτοσύγκελλος ἐν ἱερομον. κὺρ **Σαμουήλ**» ³⁾.

Σαμουήλ «διὰ τὰς ἀναφρεΐσας ἐκεῖ διενέξεις τε καὶ ἀνωμαλίας καὶ τὰς ἐκ τούτων δυσαρρεσκείας ἐξωσθέντος ἀπ' αὐτῆς δι' ὑψηλοῦ βασιλικοῦ προσκυνητοῦ ὀρισμοῦ καὶ παραίτησιν ὁμοῦ οἰκειοθελῆ ἔνυπόγραφόν τε καὶ ἐνσφράγιστον πεποιηκότος»—ἐξελέγη (Σ]βρ. 1824) «ὁ πανοσιώτ Μ. Πρωτοσύγκ. τῆς ἀγίας τοῦ Χρ. Μ. Ἐκκλησίας κὺρ **Νικηφόρος**» ⁴⁾.

Νικηφόρου «πρὸς Κύριον ἐκδημ. καὶ εἰς τὰς οὐρ. μ. μεταστ.»—ἐξελέγη (24 Αὐγ. 1850) «ὁ πανιερ. μ. Κρήτης **Χρυσάνθος**» ⁵⁾.

Χρυσάνθου «παραίτησιν οἰκειοθ. καὶ ἀβίαστον ποιησαμένου»—ἐξελέγη (15 Ν]βρ. 1857) «ὁ πανιερ. μ. Σμύρνης **Παῖσιος**» ⁶⁾.

Παῖσιου «παντελεῖ καθαιρέσει τῆς ἀρχιερωσύνης αὐτοῦ καθυποβληθέντος διὰ πατριαρχικοῦ καὶ συνοδ. γράμματος»—ἐξελέγη (25 Φεβρ. 1861) «ὁ πανιερ. μ. Ξάνθης **Παναρέτιος**» ⁷⁾.

Παναρέτιου «παντελεῖ καθαιρέσει τῆς ἀρχιερωσύνης αὐτοῦ καθυποβληθέντος διὰ κανονικοῦς λόγους»—ἐξελέγη (19 Ἰανουαρ. 1872) «ὁ θεοφιλ. ἐπίσκοπος Ἐλευθερουπόλεως **Νεόφυτος**» ⁸⁾.

Νεοφύτου «μετατεθ. καὶ προβιβ. εἰς τὸν θρόνον τῆς ἀγιωτ. μ. Ἀδρ]πόλεως»—ἐξελέγη (14 Ν]βρ. 1880) «ὁ θεοφ. ἐπίσκοπος πρ. Καμπανίας **Γρηγόριος**» ⁹⁾.

Γρηγορίου «προβιβ. εἰς τὸν θρόνον τῆς ἀγιωτ. μ. Τραπεζοῦντος»—ἐξελέγη (29 Α]βρ. 1884) «ὁ ὁσιολογιώτ. Μ. Πρωτοσύγκελλος **Ἰωακείμ**» ¹⁰⁾.

Ἰωακείμ «προβιβ. εἰς τὸν θρόνον τῆς ἀγιωτ. μ. Χαλκηδόνος»—ἐξε-

1) Θ'. 261. Παρηγήθη τῇ 15 Μαρτίου 1818 (Θ'. 388).—2) Θ'. 389.

3) ΙΔ'. 17. Παρηγήθη τῇ 24 Σ]βρίου (1824 (ΙΔ'. 64).—4) ΙΔ'. 65.

5) ΚΒ'. 218. Παρηγήθη τῇ 15 Ν]βρ. 1857 (ΚΒ'. 324).—6) ΚΒ'. 324. Καθιέρηθη κατὰ Φεβρ. 1861 (ΚΒ'. 387.—Μ. Ι. Γ ε δ ε ω ν Ἐγγραφα Βουλγαρ. σχίσματος ΚΠ. 1908. σ. 86).

7) ΚΒ'. 391. Καθιέρηθη τῇ 15 Ἰανουαρ. 1872 (Μ. Γ ε δ ε ω ν ὡς ἀνωτ. σ. 353).

8) ΞΖ'. 81.

9) ΞΖ'. 244.—10) ΞΖ'. 303.

λέγη (19 Δ]βρίου 1889) «ὁ θεοφ. ἐπίσκοπος Εἰρηνοπούλεω **Φώτιος** ¹⁾).

Φωτίου «μετατεθ. εἰς τὸν θρόνον τῆς ἀγιωτ. μ. Σεργίων καὶ Κοζάνης»—ἐξελέγη (5 Αὐγ. 1910) «ὁ πανιερ. μ. Μογλενῶν **Σμαράγδος** ²⁾).

Σμαράγδου «μετατεθ. εἰς τὸν θρόνον τῆς ἀγιωτ. μ. Ἡλιουπόλεως»—ἐξελέγη (21 Ἰουνίου 1912) «ὁ πανιερ. μ. Βοδενῶν **Τιμόθεος** ³⁾).

Τιμοθέου «μετατεθ. εἰς τὸν θρόνον τῆς ἀγιωτ. μ. Γάνου Χώρας»—ἐξελέγη (10 Σ]βρ. 1913) «ὁ πανιερ. μ. Σηλυβρίας **Βενιαμίν** ⁴⁾).

Βενιαμίν «προβιβασθέντος εἰς τὸν θρόνον τῆς ἀγιωτ. μ. Νικαίας τῇ 21 Ἰουλίου 1925, παρέμεινεν ἔκτοτε ἡ ἐπαρχία αὕτη ἄνευ τιτλούχου ἀρχιερέως ⁵⁾).

Διορθώσεις

Εἰς τὴν σελ. 168 σειρὰ 13 ἄνωθεν
ἀντὶ **Αὐξέντιος** ⁶⁾ ἀναγνωστέον **Θεόκλητος** ⁶⁾).

1) ΕΖ'. 397.—2) θια'. 223.—3) θια'. 271.—4) θια'. 295.—5) θισθ'. 66.

Π ΕΚ ΔΙΔΥΜΟΤΕΙΧΟΥ ΑΝΑΘΗΜΑΤΙΚΗ ΣΤΗΛΗ ΠΛΩΤ(Ε)ΙΝΟΠΟΛΙΤΩΝ

ΑΓΛΩΗ, ΤΥΧΗ,
ΤΟΝ ΘΕΙΟΤΑΤΟΝ ΚΑΙ
ΜΕΓΙΣΤΟΝ ΛΥΤΟΚΡΑ
ΤΟΡΑ Μ. ΙΟΥΛΙΟΝ
ΦΙΛΙΠΠΟΝ ΣΕΒ. ΗΒΟΥ
ΛΗ ΚΑΙ Ο ΔΗΜΟΣ ΠΛΩ
ΤΕΙΝΟΠΟΛΕΙΤΩΝ
ΕΥΤΥΧΩΣ.

Ἡ ἀναθηματικὴ αὕτη ἐπιγραφὴ ἦλθεν εἰς φῶς τυχαίως διὰ γεωργικῆς σκαπάνης ἐντεῦθεν τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς πρὸς τὴν πόλιν, εἰς θέσιν δηλονότι ἀπέχουσαν περὶ τὸ χιλιόμετρον ἀπὸ τῆν κυρίως πόλιν Διδυμοτείχου.

Τὸ ὄλον τεμάχιον τῆς στήλης εἶναι ὀγκῶδες ἀπὸ μὴ καλῶς ἐπεξεργασμένον κοινότατον μάγμαρον, ὀρθογώνιον τετράγωνον, μὲ ἕξοχός πανταχόθεν, ἔχει δὲ ἔμπροσθεν, ὅπου ἡ ἐπιγραφὴ, καὶ ὀπισθεν τὰς αὐτὰς διαστάσεις εἰς μῆκος καὶ πλάτος, μῆκος μὲν 104 % , πλάτος δὲ 0,58 % καὶ πάχος 0,48 % . Ἡ ἐπιγραφὴ ἀρχίζουσα ἄνωθεν φθάνει καθέτως μόνον εἰς μῆκος 0,45 % , τὸ δὲ ὑπόλοιπον τῆς πλατῆς μένει κενόν.

Εἰς τὴν ἄνω ἐπιφάνειαν ὑπάρχει ὀπὴ τετραγωνικὴ βάθους τριῶν περὶπου δακτύλων καὶ διαμέτρου 6—7 % , χρησιμεύουσα κατὰ πᾶσαν πιθανότητα ὡς θεμελιῶδες ἔρεισμα καὶ βάσις πρὸς τοποθέτησιν τῆς προτομῆς τοῦ αὐτοκράτορος, πρὸς τὸν ὁποῖον καὶ ἀνατίθεται.

Ἡ ἀναθηματικὴ αὕτη ἐπιγραφὴ ἐστήθη ὑπὸ τῆς Βουλῆς καὶ τοῦ Λήμμου Πλωτινοπολιτῶν εἰς τὸν θεϊότατον καὶ μέγιστον αὐτοκράτορα Μάριον Ἰούλιον Φίλιππον τὸν Ἄραβα, ὅστις ἐβασίλευσε, ὡς γνωστόν, κατὰ τὰ ἔτη 244—249 μ. Χ. Διὰ τοῦ ψηφίσματος τούτου ἡ Βουλὴ καὶ ὁ Δῆμος τῆς ἀκμαζούσης τότε Πλωτινοπόλεως ἐκφράζει πίστιν καὶ ἀφοσίωσιν καὶ σεβασμὸν πρὸς τὸν θεϊότατον καὶ μέγιστον αὐτοκράτορα.

Μολονοῦ δὲ τὸ ψηφισμα τοῦτο εἶνε ἀναγεγραμμένον κατὰ τὸ ἥμισυ τοῦ τρίτου μ. Χ. αἰῶνος, φέρει ἐν τούτοις τὸν τύπον τῆς γνησίας καὶ καθαρῆς κλασικῆς ἐποχῆς. Εἶναι δηλαδὴ εἰς ἔκφρασιν ἀντάξιον Ἑλληνικῆς πόλεως, ἥτις εἰς τὰ σπλάγχνα τῆς μυστικῆς Θράκης κειμένη, ἦτο κατὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ ψηφίσματος κατὰ μεγάλην πλειοψηφίαν ἀναμφι-

σβητήτως ὁπαδὸς τῆς Ἑθνικῆς λατρείας καὶ ὄχι τῆς χριστιανικῆς πίστεως καὶ ἀπευθύνεται πρὸς τὸν αὐτοκράτορα ἐξ ἀφορμῆς θερησκευτικῆς ἢ πολιτικοῦ γεγονότος.

Προφανῶς τὸ ἀγαθὴ Ἑλληνικῇ τύχῃ ἐκ τῆς ἀφανείας ἀνακύβαν μάρμαρον ἔχει μεγίστην σπουδαιότητα, διότι εἶναι τὸ πρῶτον ἔγγραφον στοιχεῖον, τὸ ὁποῖον ἔρχεται νὰ ὑποδείξῃ καθαρῶς ποῦ πρέπει νὰ ἀναζητηθοῦν τὰ ἔχνη τῆς ἀπολεσθείσης καὶ ματαίως ἀναζητουμένης Πλωτινοπόλεως.

Πρὸ ὀλίγων μόλις ἐτῶν, ἐξ ἀφορμῆς τῆς ἀνευρέσεως παρὰ τὴν Κορονοφωλέαν Σουφλίου μικροῦ ἀναγλίφου μαρμαροῦ, φέροντος τὴν ἐπιγραφὴν ΚΥΡΙΩ ΕΒΡΩ, ἐδημοσίευσεν ἡ εἰς τὸ περιοδικὸν τῆς ἐν Ἀθήναις Ἐπιστημονικῆς Ἑταιρείας «Ἀθηνᾶ» πραγματείαν ὑπὸ τὸν τίτλον «Ποῦ ἔκειτο ἡ Πλωτινόπολις», εἰς τὴν ὁποίαν μὲ ἐπιφυλάξεις, ἐννοεῖται, ἔπεδεικνυον, ὅτι ἴσως ἡ Πλωτινόπολις εὐρίσκετο ἐκεῖ πλησίον, καθόσον εἰς τρία πλησιόχωρα μέρη ἀνευρίσκοντο συνεχῶς ἐπὶ πολλὰς δεκαετίας ἀφθονα ἀρχαιολογικὰ εὐρήματα, δηλαδὴ ἀγαλμάτια, κεφαλαὶ καὶ τεμάχια ἀγαλμάτων, εἰδώλια χάλκινα, ἐπιγραφαί, νομίσματα καὶ ἄλλα, ἱκανὰ νὰ κινήσουν τὸ Ἑθνικὸν ἐνδιαφέρον καὶ τὴν μέριμναν τῆς πολιτείας. Συνέστησα δηλαδὴ νὰ προβῇ τὸ Κράτος εἰς συστηματικὴν ἔρευναν ἐπιστημονικὴν, πρὸς ἀνεύρεσιν καὶ περίσωσιν τοῦ καταλοῖπου τοῦ ἀρχαίου Ἑλληνικοῦ πολιτισμοῦ καὶ προγονικοῦ θησαυροῦ.

Σήμερον, τὸ εἰς Διδυμότειχον εὐρεθὲν περισπούδαστον μάρμαρον φέρει ὑπὸ συζήτησιν τὸ ἐπίμαχον ζήτημα :

ΠΟΥ ΕΚΕΙΤΟ Η ΠΛΩΤΙΝΟΠΟΛΙΣ;

Εἶναι δυνατὸν νὰ εὐρίσκετο πλησίον τοῦ χώρου, ὅπου εὐρέθη ἡ ἐπιγραφή αὕτη;

Ἡ πλαγιά, ἡ εὐρισκομένη μεταξὺ τῆς λεαφόρου, ἣτις ἐνώνει τὸν σταθμὸν μὲ τὴν κεντρικὴν πόλιν Διδυμοτείχου, καὶ τοῦ παραποτάμου Κιζιλδερε, πρὸς τὸν ὁποῖον κλίνει ἡ πλαγιά, ἦτο κατωκνημένη κατὰ τοὺς ἀρχαίους χρόνους. Δηλαδὴ εἰς τὸν χώρον αὐτόν, ὀλίγον πέραν τῆς σιδηροδρομικῆς γεφύρας μέχρι τῆς ἐντειχισμένης πόλεως, εὐρίσκετο μία μεγάλη συνοικία τοῦ Βυζαντινοῦ Διδυμοτείχου, ἔξω τοῦ κυρίως ἄστεος. Εἰς ἀνωμάλους περιστάσεις ἐχθροπραξιῶν οἱ κάτοικοι κατέφευγον εἰς τὴν ἐντειχισμένην πόλιν, ὡς συνέβαινε εἰς ὅλας τὰς ὀχυρὰς πόλεις.

Κατὰ τὰς θλιβερὰς καὶ δλεθρίας διενέξεις μεταξὺ Καντακουζηνῶν καὶ Παλαιολόγων, ἦτοι μεταξὺ τοῦ νομίμου, ἀλλ' ἀνγλίκου αὐτοκράτορος Ἰωάννου Ε' τοῦ Παλαιολόγου καὶ Ἰωάννου Καντακουζηνοῦ τοῦ στεφθέντος τὸ 1341 αὐτοκράτορος εἰς τὸ Διδυμότειχον, οἱ κάτοικοι Διδυμο-

1) «Ἀθηνᾶ» τόμ. 42 ἔτος 1930 σελ. 188 κτλ.

τείχων ἦσαν διηρημένοι καὶ αὐτοὶ εἰς δύο στρατοπέδα. Καὶ οἱ μὲν ἐντὸς τῶν τειχῶν ἦσαν ὁπαδοὶ τοῦ Καντακουζηνοῦ, οἱ δὲ τῆς ἔξω τῶν τειχῶν μεγάλης συνοικίας τοῦ Παλαιολόγου. Ἐντὸς τῆς πόλεως εὐρίσκοντο ὁ ἀρχιστρατήγος Μιχαὴλ Ἀσιάνης καὶ ὁ Ἀδριανουπόλιτης στρατηγὸς Βατάτζης. Κατὰ τὸν αὐτοκράτορα Ἰωάννην Καντακουζηνόν, ὅστις κατὰ τὸ γῆρας του, ὡς μοναχὸς πλέον ἐπονομασθεὶς Ἰωάσαφ εἰς τὸ Ἅγιον Ὄρος, ἔγραψε εἰς τρεῖς ὀγκῶδεις τόμους τὰς Ἱστορίας του, ὁ λαὸς τῆς ἔξω μεγάλης συνοικίας συνεκρούσθη εἰς τειχομαχίαν. Ὁ Ἀσιάνης ἐξελθὼν μὲ τὸν στρατὸν του ἐνίκησε καὶ διεσκόπισεν αὐτούς, τότε δὲ τὸ στρατεύμα τοῦ Ἀσιάνη ἔχασε, κατὰ τὸν ἴδιον Καντακουζηνόν, τὰ σανιδώματα τῆς συνοικίας, δηλαδή τὰς ξυλίνιας οἰκίας τῆς συνοικίας ταύτης καὶ διεσκόπισε τοὺς κατοίκους της. Οἱ ὑπολειφθέντες ὅμως κάτοικοι ἀπὸ τὴν καταστροφὴν ἐπανελθόντες εἰς τὴν ἐρημιωθεῖαν συνοικίαν καὶ καθάρισαντες τὸν χώρον ἀπὸ τοῦ λίθους τῶν θεμελίων μετεχειρίσθησαν αὐτὸν ὡς λαχανοκήπους.

Ἐπὶ τοῦ προκειμένου, δηλονότι, εἶναι ἀναμφισβήτητον ὅτι ἐπὶ τῆς πλευρᾶς ταύτης, τῆς νεουσύης πρὸς τὸν Κιζίλδερε, εὐρίσκοντο οἰκίσεις ὠργανωμέναι ἀπὸ μακροῦ χρόνου, αἱ ὁποῖαι ἦσαν φυσικὴ ἐπέκτασις τῆς πόλεως, ἣτις ἀσφυκτιῶσα περιέσφιγγε ἀπὸ τὸ ἀνατολικὸν καὶ βορειοανατολικὸν μέρος τὴν ὄχυναν ἀκρόπολιν. Εἰς τὸ κέντρον τῆς πόλεως εὐρίσκονται ἀκόμη εἰς περιορισμένον σημεῖον ἴχνη πελασγικῶν παναρχαίων θεμελίων. Καθὼς δὲ εἰς τὴν Φιλιππούπολιν καὶ Ἀδριανουπόλιν, ἀπαρᾶλλάτως καὶ εἰς τὸ Διδυμότειχον, αἱ τρεῖς αὗται πόλεις ἐκτίσθησαν ἐπὶ ἰχνῶν ἐρειπίων παναρχαίων οἰκίσεων, ἀνερχομένων εἰς τρεῖς καὶ τέσσαρας χιλιετηρίδας πρὸ Χριστοῦ. Εἶναι δὲ γνωστότατον ἐκ τῆς ἱστορίας καὶ τῆς ἀρχαιολογίας ὅτι πολλαὶ πόλεις ἐκτίσθησαν ἢ μία ἐπάνω τῆς ἄλλης.

Ποία πόλις ἐκτίσθη καὶ πῶς ὀνομάζεται αὕτη, ἡ οἰκισθεῖσα ἐπὶ τοῦ λόφου τοῦ Διδυμοτείχου; Κατὰ τὰς ἐνδείξεις, αἱ ὁποῖαι προκύπτουν τῶρα ἀπὸ τὴν νεοερευθεῖσαν ἐπιγραφὴν, δὲν εἶναι ἀπίθανον νὰ ἔκειτο καὶ αὕτη αὕτη ἢ ἀναζητουμένη Πλωτινόπολις. Ὅταν δὲ βραδύτερον ἢ Πλωτινόπολις εἰς τὴν θύελλαν τόσων ἐπιδρομῶν καὶ πολέμων κατεστράφη ἢ μᾶλλον *κατεσκάφη*, κατὰ τὰ ἀπὸ Φιλίππου τοῦ Μακεδόνα ἰσχύσαντα πολεμικὰ θέσμια καὶ δίκαια, τότε ἐπὶ τῶν ἐρειπίων της δὲν εἶναι ἀπίθανον νὰ ἐκτίσθη τὸ Βυζαντινὸν Διδυμότειχον, τοῦ ὁποίου εὐμενῆς ἱστορικὴ εἰμαρμένη διέσωσεν ὅπως οὐν ἀκέραια μέχρις ἡμῶν τὰ δίδυμα τείχη, ἀψευδῆ μαρτύρια τῆς τε ὀνομασίας του καὶ τῆς ἱστορικῆς του ὑπάρξεως.

Ἐπίκουρος εἰς τὴν γνώμην ἡμῶν ταύτην, ὅτι δηλαδή τὸ Διδυμότειχον ἀποτελεῖ ἱστορικὴν συνέχειαν τῆς ἐκλειψάσης Πλωτινοπόλεως, ἔρχε-

ται τὸ γεγονός, ὅτι ἡ μὲν Πλωτινόπολις παύει πλέον νὰ παρουσιάζῃ σημεῖα ἱστορικῆς ἐπιπέξεως κατὰ τὸν ἑβδόμον μ. Χ. αἰῶνα, τὸ δὲ Βυζαντινὸν Διδυμότειχον μνημονεύεται, ἐξ ὧσων ἡμεῖς γνωρίζομεν, διὰ πρώτην φοράν κατὰ τὸ 879 μ. Χ. Εἶναι, δηλονότι, γνωστὸν ἐκ τῆς ἐκκλησιαστικῆς μας ἱστορίας, ὅτι κατὰ τὸ ἔτος ἐκεῖνο εἶχε συνέλθει εἰς τὸν ναὸν τῆς Ἁγίας Σοφίας ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ Πατριάρχου Ἱεροῦ Φωτίου μεγάλη σύνοδος κατὰ τοῦ πρωτείου τοῦ Πάπα. Εἰς τὴν σύνοδον ταύτην συνήλθον πανταχόθεν τῆς ὀρθοδοξίας 383 πατέρες καὶ ἀπεφάνθησαν κατὰ τῆς ἐπισημῆς ὁφρῆος τοῦ Πάπα, καθὼς λέγει ὁ πολὺς Φώτιος. Εἰς τὸ πρακτικὸν τῆς μεγάλης αὐτῆς συνόδου ὑπογράφει τὸ 879 μ. Χ. καὶ ὁ ἀρχιερεὺς Διδυμοτείχου, δηλαδὴ μνημονεύεται, ἐξ ὧσων γνωρίζω, διὰ πρώτην φοράν τὸ Βυζαντινὸν Διδυμότειχον.

Ὁ πολὺς ἐκδότης τῶν Γεωγραφικῶν χωρτῶν Kierpert τοποθετεῖ τὴν Πλωτινόπολιν ἀκριβῶς εἰς ἣν θέσιν εὐρίσκεται τὸ σημερινὸν Διδυμότειχον.

Εἰς τὴν δευτέραν ἔκδοσιν, ὑπὸ τοῦ Ἀνθίμου Γαζῆ, τῆς μεγάλης Γεωγραφίας τοῦ Μητροπολίτου Ἀθηνῶν Μελετίου ἀναγράφονται τὰ ἑξῆς: «Ἐπεται ἡ Λύμη, ἣτις καὶ Διδυμότειχον καὶ Δυμότειχον κοινῶς λέγεται, πόλις πρὸς τὸν Ἐβρον».

Ἐκ τούτου ὀρθώμενος ὁ τέως γυμνασιάρχης κ. Χρ. Δρακοντίδης ἐδημοσίευσεν ¹⁾, ὅτι «τὸ Διδυμότειχον προῆλθεν ἐκ τοῦ ὀνόματος Δύμη κατὰ γραμματικωτέραν δῆθεν ὀρθότητα. Τὸ πραγματικὸν δηλαδὴ ὄνομα, ὅπερ ἐδόθη εἰς τὴν Δύμην, ἦτο Δυμό-τειχον, ἐκ πλάνης δὲ καὶ συσχετίσεως πρὸς τὸ δίδυμος ἢ συνεργοῦντος καὶ τοῦ Διδυμοτείχου τοῦ φορολογικοῦ καταλόγου τῶν Ἀθηνῶν μετεπλάσθη τὸ ὀρθὸν ὄνομα Δυμό-τειχον εἰς Διδυμότειχον, τὸ δὲ πρότερον ὄνομα Δυμότειχον ἐνομίσθη ὡς κοινὸν καί, κατὰ τὸν Ἀνθίμον Γαζῆν, παραλείπει τοῦ ἀναδιπλασιασμοῦ. Ἀλλὰ πρῶτον προσθέτει ὁ κ. Δρακοντίδης, διπλᾶ τείχη δὲν ὑπάρχουσι, τὰ δὲ φαινόμενα ποῦ καὶ ποῦ δὲν ἀποτελοῦσι συνέχειαν, ἔπειτα δὲ φαίνονται μᾶλλον ἐρείσματα ἢ παλαιότερα γραμμὴ τῆς νεωτέρας γραμμῆς τείχους. Πόσαι ἄλλαι πόλεις εἶχον διπλᾶ καὶ τριπλᾶ τείχη χωρὶς νὰ κληθῶσι Διδυμότειχα ἢ Τριδυμότειχα;»

Ὁ σοφός, πράγματι, κατὰ τὰ ἄλλα καὶ μελετηρὸς μητροπολίτης Ἀθηνῶν Μελέτιος εἰς τὴν Γεωγραφίαν του ἐν πολλοῖς προχειρολογῶν ὄλωσ ἀσαφῶς ἀορίστως καὶ ἀβασανίστως θέτει τὴν Πλωτινόπολιν μεταξὺ Ἀδριανουπόλεως καὶ Τραϊανουπόλεως, δηλαδὴ εἰς μίαν ἀπόστασιν μεγαλειτέραν τῶν ἑκατὸν χιλιομέτρων, δὲν ἄκνει μάλιστα νὰ ὀνομάσῃ καὶ μίαν φαντα-

¹⁾ Ἐφημ. «Ἐβρος» ἐν Διδυμοτείχῳ 30 Μαΐου 1936.

στιζήν και ἀνύπαρκτον τοποθεσίαν, ὅπου δῆθεν ἔκειτο ἡ Πλωτινόπολις και ὅτι δῆθεν ἡ θέσις ἐκεῖνη ἐγαλεῖτο κατ' αὐτὸν Πλουονδίν. Ἐπεταί δέ, κατὰ γραμματικὴν ἐπιταγὴν, ὅτι ἡ Δύμη ὠνομάζετο και Διδυμότειχον, κοινῶς δὲ Δυμότειχον, ὅπερ και τὸ ὀρθότερον γραμματικῶς και ἱστορικῶς, κατὰ τὸν Ἄνθιμον Γαζῆν, τὸν γνωστὸν λόγιον και λεξικογράφον κληρικόν, ὅστις ἐξέδωκε και τὴν Γεωγραφίαν τοῦ Μελετίου.

Ἐποστηρίζουν δηλονότι, ὅτι ἡ πόλις Δύμη ὠνομάσθη Δυμό-τειχον και κατοπιν μετεπλάσθη ἀπὸ σχολαστικούς και λογιωτάτους, προσηλωμένους ἀγρύπνως εἰς τοὺς τύπους, εἰς Δι-δυμότειχον.

Ἄλλὰ ἡ μὲν Δύμη φαίνεται, ὅτι εἶναι ἀποικία Ἑλληνικὴ ἀνάγκαστα τὴν ἀρχὴν τῆς εἰς χρόνους πολὺ ἀρχαιότερους, τὸ δὲ Διδυμότειχον θεωρῶ πόλιν τελείως ἀσχετον πρὸς τὴν Δύμην, πόλιν τελείως Βυζαντινὴν, διότι εἶμαι ἐξ ἐκεῖνων, οἱ ὅποιοι δὲν ἀνάγκαστα τὸ Θρακικὸν Διδυμότειχον μέχρι τοῦ Ε' π. Χ. αἰῶνος.

Τὸ ἀναφερόμενον, δηλονότι, εἰς τοὺς φορολογικούς καταλόγους ἢ μᾶλλον εἰς τοὺς πίνακας τῶν Ἑλληνοταμιῶν τῆς Ἀθηναϊκῆς συμμαχίας, εἰς τοὺς ὁποίους φέρονται ἀναγραφόμενα αἱ λέξεις «Διδυμοτ» και «Διδυμοτι», δὲν θεωροῦμεν ἀπολύτως ἀθνητικόν, ὥστε νὰ παραδεχθῶμεν, ὅτι πρόκειται περὶ τοῦ ἡμετέρου Διδυμοτείχου.

Ὅχι βέβαια, ὡς φρονεῖ ὁ κ. Δρακοντίδης, διότι ὡς ἐκ τῆς μακρᾶς ἀπὸ θαλάσσης ἀποστάσεως, πολυημέρου και δὴ μετὰ λαοῦ μὴ ἔχοντος κατὰ τοιαύτην ἔκτασιν συμμαχικούς δεσμούς μετὰ τῶν Ἀθηναίων, ἦτο ἀδύνατον πόλις τόσον μεσόγειος νὰ ἔχη συμμαχίαν με τὴν κατ' ἐξοχὴν ναυτικὴν δύναμιν τῆς ἐποχῆς ἐκεῖνης, με τὰς Ἀθήνας. Καθόσον οἱ συμμαχικοὶ δεσμοὶ τῶν Ἀθηναίων μετὰ τῶν Θρακῶν βασιλέων και ἡγεμόνων ἀνέρχονται εἰς ἀρχαιότεραν ἀκόμη ἐποχὴν, πολὺ πρὸ τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου και μάλιστα με τὸ ἰσχυρότατον και πολεμικῶς και πολιτικῶς ὀργανωμένον ἔθνος τῶν Ὀδρουσῶν, οἵτινες κατεῖχον τὴν πολὺ ὑπερθεν τοῦ Διδυμοτείχου χώραν ἐκτεινόμενοι ἀπὸ τῶν ἀνατολικῶν ὑπωρειῶν τῆς μέσης Ῥοδόπης ΒΑ μέχρι τῶν ἐριμνῶν κρασπέδων τοῦ Αἴμου.

Ἄρκει, πρὸς τούτοις, νὰ μνημονεύσωμεν τὰ ὑπὸ τοῦ Θουκυδίδου ὡς ἀθνητικώτατα ἱστορούμενα περὶ τῆς συμμαχίας τῶν Ἀθηναίων με τὸν Σιτάλην. Εἰς τὰς σπανίας ἀρετὰς δηλονότι τοῦ ἀνδρείου και συνετοῦ Θρακῆς μονάρχου ἀποβλέποντες οἱ Ἀθηναῖοι κατέστησαν αὐτὸν σύμμαχόν των κατὰ τῶν ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ἐκεῖνης ἤδη ὀργανουμένων Μακεδόνων. Βραδύτερον, εἶναι γνωστοὶ οἱ συμμαχικοὶ δεσμοὶ τῆς ἀρχαίας Ἀλβιόνος, τῆς ναυτικῆς δηλονότι Ἀθηναϊκῆς ἐπικρατείας με τὸν «ἐπὶ θαλάττῃ» ἄρχοντα τῆς παρὰ τὸν ἄξενον Ἐϋξείνου ἀπωτάτης χώρας Σεύθην Β', κατοπιν με τὸν Ἀμάδοκον Α', Εὐρύζελμιν Σεύθου και ἄλλους μεταγενεστέρους.

Τὸ Λιδυμότειχον, ἀφ' ἧς ὑπάρχει καὶ μνημονεύεται ὡς πόλις Βυζαντινῆ, κεῖται ἐπὶ τῆς σημερινῆς του θέσεως, ὅσον δὲ καὶ ἂν ταυτίζοντινές τὴν Δύμην μὲ τὸ Λιδυμότειχον, τὸ τοιοῦτον δέον νὰ θεωρῆται τελείως ἀπίθανον.

Τὸ Λιδυμότειχον ἐκλήθη εὐθύς ἐξ ἀρχῆς Λιδυμότειχον, διότι εἶχε δίδυμα (διπλᾶ) τείχη. Ἐὰν τὸ ἐνδότερον τεῖχος φαίνεται, ὅτι δὲν ἀποτελεῖ συνέχειαν καὶ τὰ ὑπολειφθέντα ἀποσπάσματα τῆς ἐσωτερικῆς γραμμῆς φαίνονται ὡς ἐρείσματα τοῦ ἐξωτερικοῦ τείχους, τοῦτο ὑφαιλεῖται ἀπλοῦστατα εἰς λόγους ὀχυρωματικῆς τέχνης καὶ τακτικῆς, ὅπως δηλονότι καθίσταται διὰ μέσου τῶν κενῶν τούτων εὐχερῆς ἢ κυκλοφορία τῶν ὀπλιτῶν, τῶν τεταγμένων πρὸς ἄμυναν ἐπὶ τῶν τεχνῶν. Ἡ προβαλλομένη ἀπορία, ὅτι ὑπῆρχον δῆθεν καὶ ἄλλα πόλεις, αἱ ὁποῖαι εἶχον διπλᾶ (δίδυμα) τείχη, ἀλλὰ δὲν ὀνομάσθησαν Λιδυμότειχα, φρονῶ ὅτι λήεται μὲ τὴν ὑπόμνησιν ὅτι ὑπῆρχεν, ἔκτος τοῦ ἡμετέρου, τὸ παρὰ τὸν Γρανικὸν ποταμὸν Λιδυμότειχον καὶ τὸ εἰς τὴν Βαβυλωνίαν Λιδυμότειχον.

Ἡ Λύμη εἶναι ἄλλη ἀρχαία πόλις, ἐντελῶς ἄσχετος μὲ τὸ Λιδυμότειχον, ὁμώνυμος δὲ μὲ τὴν Λύμην τῆς Πελοποννήσου καὶ τὴν τῆς Περσίας.

Ἡ θέσις τῆς Θρακικῆς Λύμης δὲν διαφιλονικεῖται, διότι ἔχομεν περὶ αὐτῆς τὴν μαρτυρίαν τοῦ Κλαυδίου Πτολεμαίου, ἀστρονόμου καὶ γεωγράφου, ἀκμαίαςτος κατὰ τὸ πρῶτον ἡμῶν τοῦ Β' μ. Χ. αἰῶνος, ὅστις εἰς τὴν θανασιάν του Γεωγραφικὴν ἀφήγησιν¹⁾ μᾶς ὁρίζει τὸ γεωγραφικὸν πλάτος καὶ μῆκος τῆς Λύμης καὶ τῶν παρὰ τὴν Ἰβηνατίαν ὁδὸν μετ' αὐτῆς κειμένων πόλεων ἐκ δεξιῶν πρὸς τὰ ἀριστερά:

α') Κυρῆλη	53, 5-41,40'
β') Λύμη	52,50-41,45'
γ') Τραϊανούπολις	53 —42,15'

Ὁ δὲ ἐκδότης καὶ σχολιαστὴς τοῦ Κλαυδίου Πτολεμαίου εἰς τὴν ὑποσημείωσιν οἱτῶς λέγει, ὅτι ἡ Λύμη τοποθετεῖται παρὰ τὸ χωρίον Καλδεροκός (σήμερον προσφυγικὸν χωρίον Πόρος) εἰς τὴν δεξιάν ὄχθην τοῦ Ἐβρου ὄχι μακρὰν τῆς πόλεως τῶν Φερρών, ἥτις εἶναι ἡ Βήρα τῶν Βυζαντινῶν συγγραφέων: Steterit igitur Dyme ad hoc Kalderkos juxta Hebrum fl. haud longe a Peredschiks. Peret, quae est *Bh̄ra* scriptorum Byzantinorum²⁾.

Σουφλίον

ΚΩΝ. Γ. ΚΟΥΡΤΙΔΗΣ

¹⁾ Κλαυδίου Πτολεμαίου Γεωγραφικὴ Ὑφήγησις τόμ. Α' Βιβλ. Γ' σελ. 488 ἔκδ. Didot, Παρίσιαι.

²⁾ Ἀντίοθι, ὑποσημ. σελ. 489.

Η ΕΝ ΔΙΔΥΜΟΤΕΙΧΩ, ΑΝΕΥΡΕΘΕΙΣΑ

ΑΝΑΘΗΜΑΤΙΚΗ ΕΠΙΓΡΑΦΗ ΤΩΝ ΠΛΩΤΙΝΟΠΟΛΙΤΩΝ (*)

Ἡ ἐν Θράκῃ ἀρχαιοτάτη καὶ ἱστορικὴ πόλις Διδυμότειχον ἔχει δύο βραχώδεις ἀκροπόλεις. Ἐκ τούτων ἡ μία, ὁ μέγας κωνικὸς καὶ ἠφαιστειογενῆς λόφος, εἶναι ἡ κυρία ἀκρόπολις (καλές, φρούριον, κάστρον), κατοικουμένη παλαιόθεν, ἀπὸ τῆς νεολιθικῆς ἐποχῆς, ὡς πιστοποιεῖται ἐκ τῶν θρακοπελασικῶν αὐτῆς λειψάνων καὶ ἰχνῶν, ἅτινα διασώζονται ἄχρι τοῦ νῦν. Ἡ ἑτέρα δὲ εἶναι μικροτέρα, κειμένη ἀνατολικῶς τῆς πρώτης καὶ εἰς ἀπόστασιν ἐνὸς τετάρτου τῆς ὥρας, εὐρίσκεται παρὰ τὴν σιδηροδρομικὴν γέφυραν, ἐντεῦθεν τοῦ παραποτάμου τοῦ Ἐβρου Ἐρυθροποτάμου ἢ Ἐρυθροποῦ χειμάρρου, λεγομένου τουρκιστὶ Κηζήλ Ντελῆ Σοῦ καὶ κατὰ συγκοπὴν Κηζήλ Ντελῆ, ἢ Κηζήλ Ντερέ, ἢ Κηζηλτζά τσάι, καὶ καλεῖται παρὰ τῶν κατοίκων τοῦ Διδυμοτείχου ἀπὸ ἀρκειῶν ἤδη ἑτῶν Ἁγία Πέτρα. Ἡ ἄνομασία αὕτη τῆς μικρᾶς ἀκροπόλεως προῆλθε διὰ τὸν ἐξῆς λόγον, ὅτι δηλονότι, ὅπως ἐπὶ τῆς μεγάλῃς ἀκροπόλεως, τοιουτοτρόπως καὶ ἐπ' αὐτῆς, εἰς τοὺς πρόποδας καὶ τὴν περιοχὴν τῆς, οὐ μόνον δὲ ἐντεῦθεν, ἀλλὰ καὶ κάτωθεν τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς καὶ πέραν τοῦ Ἐρυθροποτάμου, ἀνευρέθησαν καὶ ἀνευρίσκονται συχνάκις ἱστορικοαρχαιολογικὰ εὑρήματα. Ἐκτὸς ἄλλων, ἀψίδος, λουτροῦ, τάφων, ἐνεπιγράφων πλακῶν, ἀγαλμάτων καὶ ἀγαλματιδίων μαρμαρίνων καὶ μεταλλίνων, πολυτίμων κοσμημάτων καὶ κτερισμάτων, νομισμάτων κλπ., εὐρέθησαν καὶ ἐκκλησιαστικὰ σκεύη καὶ ἀντικείμενα, ὡς μυροδοχεῖον, ἀργυροῦς δίσκος, σταυροί, εἰκόνες, πύλινα θυμιατά, κίονες κλπ. Ἀναφέρεται μάλιστα ἡ ἀνεύρεσις καὶ ἀγιάσματος, ὡς λέγουν, περὶ τοὺς ἄλλοτε τουρκικοὺς στρατῶνας, καὶ συγκεκριμένως ἐκεῖ, ἔνθα ἤδη τὰ βυρσοδεψεῖα τῆς πόλεως.

(*) Κατὰ τὴν στοιχειοθέτησιν τῆς προηγουμένης μελέτης τοῦ κ. Κουρτίδου ἐλήφθη ἡ εἰς τὴν αὐτὴν ἐπιγραφὴν ἀναφερομένη πραγματεία τοῦ κ. Βαφειδου, τὴν ὁποίαν καταχωρίζομεν, παρὰ τὴν προηγουμένην, ὅπως οἱ ἐνδιαφερόμενοι ἔχουσιν ὑπ' ὄψιν ἀμφοτέρων τὰς ἀπόψεις.

Εἰς τοὺς πρόποδας λοιπὸν τῆς Ἁγίας Πέτρας, παρὰ τὴν ὄχθην τοῦ Ἐρυθροποτάμου, καὶ μεταξὺ ἀκριβῶς τῶν νῦν δημοτικῶν σφαγείων καὶ τῆς ἄκρας τῆς γεφύρας, ἐγένετο τυχαίως, τέλη Ἀπριλίου 1936, σπουδαία ἀνακάλυψις.

Σκαπάνη γεωργικῆ, προσκρούσασα, ἀπεκάλυψεν ἐνεπίγραφον μάρμαρον· εἶναι ὀγκῶδες, μὴ καλῶς κατεργασμένον, τεθραυσμένον εἰς τινα σημεῖα, καὶ σχήματος ὀρθογωνίου παραλληλεπίπεδου, ὡς δείκνυται καὶ ἐκ τῆς παρατιθεμένης φωτογραφικῆς εἰκόνας, ἔχει δὲ τὰς ἐξῆς διαστάσεις: ὀλικὸν ὕψος 1 μέτρον καὶ 66 % ὕψος τοῦ κορμοῦ, τρόπον πῖνά, 1 καὶ 4 %, πλάτος αὐτοῦ ἔμπροσθεν καὶ ὀπισθεν 0.68 πλάτος εἰς τὰς πλαγίας πλευρᾶς 0.58 καὶ τέλος ἄνω καὶ κάτω παράλληλοι ἔξοχαὶ τῶν τεσσάρων πλευρῶν ἀνὰ 0.15 καὶ 0.16. Ἡ ἄνω ἐπιφάνεια ἔχει, οὐχὶ ἀκριβῶς εἰς τὸ μέσον, ἀλλὰ ὀλίγον πρὸς τὰ δεξιὰ, μικρὰν τετραγωνικὴν ὀπήν, διαμέτρου 0.06 καὶ βάθους ἡμίσεος δακτύλου, ὁμοία δὲ ὀπή ὑπάρχει καὶ εἰς τὴν ὀπισθεν πλευρᾶν πρὸς τὰ ἄνω ἀριστερά, πρὸς συγκρότησιν ἴσως τοῦ μαρμάρου εἰς τὸ μέρος, ἔνθα εἶχε στηθῆ.

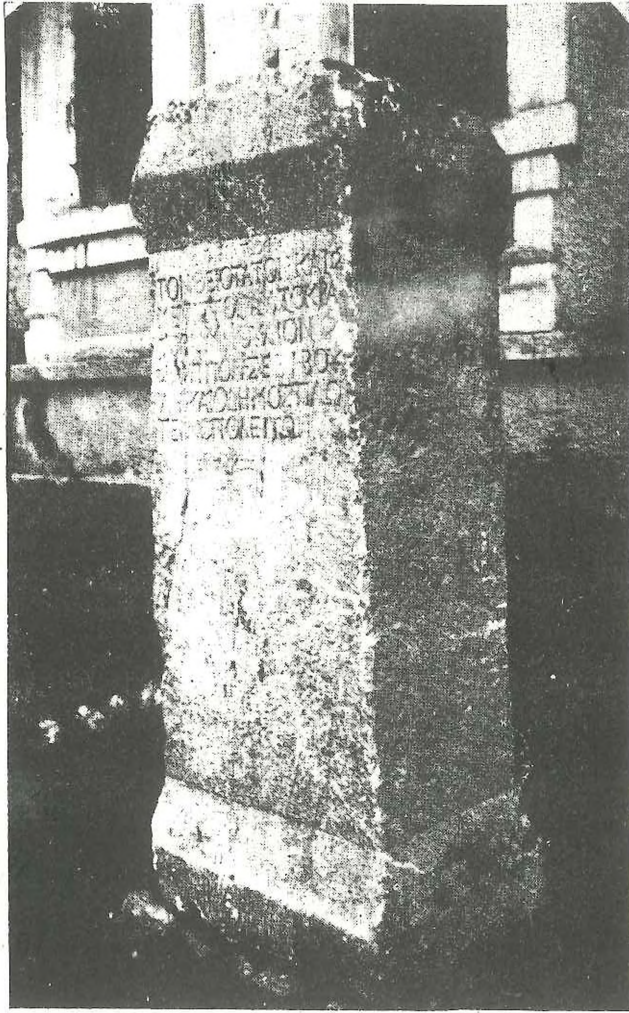
Ἡ ἐπιγραφὴ, κεχαραγμένη ἐπὶ τῆς μιᾶς πλευρᾶς τοῦ κορμοῦ καὶ ἐξικνουμένη μέχρι 0.45 αὐτοῦ, εἶναι καθαρὰ καὶ εὐανάγνωστος, φέρει δὲ τὸν τύπον τῆς γνησίας καὶ καθαρωτέρας κλασικῆς ἐποχῆς καὶ ἔχει ὡς ἐξῆς:

Α Γ Λ Θ Η Τ Υ Χ Η
 Τ Ο Ν Θ Ε Ι Ο Τ Α Τ Ο Ν Κ Α Ι
 Μ Ε Γ Ι Σ Τ Ο Ν Α Υ Τ Ο Κ Ρ Α
 Τ Ο Ρ Α Μ . Ι Ο Υ Λ Ι Ο Ν
 Φ Ι Λ Ι Π Π Ο Ν Σ Ε Β . Η Β Ο Υ
 Λ Η Κ Α Ι Ο Δ Η Μ Ο Σ Π Λ Ω
 Τ Ε Ι Ν Ο Π Ο Λ Ε Ι Τ Ω Ν
 Ε Υ Τ Υ Χ Ω Σ

Τὰ γράμματα τοῦ πρώτου καὶ τοῦ τελευταίου στίχου εἶναι μικρότερα, εἰς τὸ τέλος δὲ τοῦ δευτέρου καὶ τοῦ τετάρτου στίχου, πρὸς πλήρωσιν ἴσως τῶν κενῶν, ἅτινα ἔμειναν κατὰ τὸ χάραγμα τῆς ἐπιγραφῆς, ἐχαράχθησαν ἀνὰ ἓν φύλλον δένδρου, ὡς διακοσμητικά.

Ἡ ἐπιγραφὴ αὕτη ἦτο ἀναθηματικὴ καὶ περιλαμβάνει ψήφισμα, διὰ τοῦ ὁποίου ἡ Βουλὴ καὶ ὁ Δῆμος τῶν Πλωτινοπολιτῶν ὑποβάλλει σεβασμὸν καὶ πίστιν καὶ ἐκφράζει εὐχαριστίας καὶ εὐγνωμοσύνην πρὸς τὸν ῥωμαῖον αὐτοκράτορα Φίλιππον Μ(άριον) Ἰούλιον (τὸν Ἄραβα). Ὁ αὐτοκράτωρ οὗτος, γεννηθεὶς ἐν Βόστρα τῆς Ἰδουμαίας ἢ ἐν Τριγωνίτιδι, ἐξ οὗ καὶ ἀπεκλήθη Ἄραβ, ἐβασίλευσεν ἀπὸ τοῦ 244 μέχρι τοῦ 249 μετὰ Χριστόν. Ὅθεν ἡ ἐπιγραφὴ ἀνετέθη κατὰ τὰ ἔτη ταῦτα καὶ μάλιστα πιθανὸν μὲν τὸ 244, ἐπὶ τῇ ἀναρρήσει τοῦ Φιλίππου εἰς τὸν θρόνον, πιθανώτερον δὲ τὸ 248, ὅτε συμπίπτει τὸ κυριώτερον γεγονός τῆς βασι-

λείας του, ἦτοι ὁ μεγαλοπρεπὴς ἑορτασμὸς τῆς χιλιετηρίδος τῆς ἰδρύσεως τῆς Ρώμης. Ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ λοιπὸν ἐκείνη διεξήχθησαν βεβαίως ποικίλαι ἑορταὶ καὶ εἰς τὴν πρωτεύουσάν καὶ ἀπανταχοῦ τοῦ ἀπεράντου τότε

ρωμαϊκοῦ κράτους, ἐπομένως καὶ εἰς τὴν ἐξελληνισμένην ἤδη ἀπὸ καιροῦ καὶ ἀνεπτυγμένην Θράκην.

Οὕτω δύνата νὰ ἐξηγηθῇ πῶς καὶ διατι καὶ οἱ Πλωτινοπολίται, οἱ κάτοικοι δηλαδὴ τῆς ἀκμαίας ἄλλοτε παρὰ τὸν Ἔβρον ρωμαϊκῆς πόλεως Πλωτινοπόλεως, αὐτόνομοι ὄντες, ὡς καὶ οἱ τῶν Θρακικῶν καὶ Ἑλλη-

νικῶν ἀλλαγῶν πόλεων, ὡς πρὸς τὰ ἐσωτερικὰ αὐτῶν διοικητικὰ καὶ λοιπὰ πράγματα, καὶ ὡς ἐκ τούτου ἔχοντες ἰδικήν των βουλὴν καὶ δῆμον καὶ ἄλλας ἀρχάς, εἶχον τὸ εὐτύχημα νὰ ἀναθέσουν εἰς τὸν σεβ(αστὸν) αὐτοκράτορα τὴν περὶ ἧς ὁ λόγος ἀναθηματικὴν στήλην. Ὡς ἐκ τῆς ἀνωθεν ὑπαρχούσης ὁπῆς ἐξάγεται, εἶναι πιθανόν, ὅτι ἦτο ἐσφηνωμένος ἐν αὐτῇ ἀνδριὰς ἢ μᾶλλον προτομὴ τοῦ Φιλίππου ἢ ἴσως μικρὸν μυθολογικόν, συμβολικὸν σύμπλεγμα, ἀνάλογον πρὸς τὴν περίστασιν καὶ τὸν σκοπὸν τῆς ἀφιερώσεως.

Καὶ ἤδη ἐρχόμεθα εἰς τὸ μεγίστης σπουδαιότητος ἱστορικοαρχαιολογικὸν ζήτημα, τὸ ὁποῖον ἀνακινεῖται καὶ πάλιν, ζωηρότερον τὴν φορὰν ταύτην, διὰ τοῦ ἀπὸ τῶν σπλάγγων τῆς γῆς ἀνακλύσαντος ἐγγράφου τούτου στοιχείου περὶ τῆς Πλωτινοπόλεως. Εἶναι τὸ ἐπίμαχον ζήτημα, τὸ ὁποῖον μάλιστα ἀψηχόλησε μέχρι τοῦδε, τοὺς ἱστορικοὺς καὶ ἀρχαιολογικοὺς κύκλους. Τὸ ζήτημα τοῦτο εἶναι: Ποῦ ἔκειτο ἡ Πλωτινόπολις ἢ Πλωτινούπολις, ὅπως θὰ ἐλέγομεν σήμερον.

Μήπως ἀράγε τὸ προϊστορικὸν καὶ Θρακοπελασγικὸν Διδυμότειχον καὶ ἡ Πλωτινόπολις, ἢ ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων κτισθεῖσα (ἴσως ἀνακτισθεῖσα καὶ ἔχουσα πρότερον ἄλλο ὄνομα, ἀγνωστον ποῖον) ἦσαν μία καὶ ἡ αὐτὴ πόλις, λαβροῦσα ἀλληλοδιαδόχως ἀμφοτέρω τὰ ὀνόματα ταῦτα; Δηλαδή μήπως κατὰ πρῶτον μὲν ὀνομάσθη ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων Πλωτινόπολις, κατόπιν δὲ ὑπὸ τῶν Βυζαντινῶν Διδυμότειχον, ὅπως ἠθέλησάν τινες νὰ ὑποθέσουν ἄλλατε, χωρὶς νὰ δυνηθοῦν νὰ ὑποστηρίξουν τὴν ὑπόθεσιν των, καὶ ὅπως ἀνέγραψαν τελευταίως, ἐξ ἀφορμῆς τῆς ἀνευρεθείσης ἐπιγραφῆς, οἱ κ. κ. Κ. Κουρτίδης καὶ Χ. Δρακοντίδης ἐν τῇ ἐν Διδυμοτείχῳ ἐκδιδομένη ἐβδομαδιαίᾳ ἐφημερίδι «Ἐβρος» (ἔτος 8ον 1936, ἀριθμὸς φύλλων 478, 480, 483, 484); Ἡ μήπως ἄλλη ἦτο καὶ εἶναι ἀνεκὰθεν ἡ πόλις Διδυμότειχον καὶ ἄλλη ἡ Πλωτινόπολις, ὅπως ὑποστηρίζομεν ἡμεῖς;

Ἐπάρχουν διάφοροι ἀποδείξεις ἢ μᾶλλον ἐνδείξεις κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἦττον σοβαραὶ καὶ διὰ τὰς δύο ἀπόψεις.

Καὶ ἂς ὁμιλήσωμεν πρῶτον διὰ τὴν Πλωτινόπολιν: Ἦτο πόλις μεσόγειος τῆς Θράκης, ἐν τῇ χώρᾳ τῶν Βέννων ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ὄχθης τοῦ Ἐβρου, ἰδρυθεῖσα ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος Τραϊανοῦ (98—117 μ. Χ.) πρὸς τιμὴν τῆς συζύγου αὐτοῦ Πλωτίνης, ἐξ ἧς ἔλαβε καὶ τὸ ὄνομα, ἀνεκαινίσθη δὲ βραδύτερον ὑπὸ τοῦ Ἰουστινιανοῦ (527—565). Ἐπὸ τοῦ Ἱεροκλέους, ἱστορικοῦ καὶ γεωγράφου, ἀναφέρεται, ἐν τῷ συγγράμματι αὐτοῦ «Συνεκδήμῳ», δημοσιευθέντι πρὸ τοῦ 535, ὡς μία τῶν πέντε ἐπισήμων πόλεων τῆς ἐπαρχίας Θράκης, εἰς δὲ τὰ ἐκκλησιαστικὰ χρονικά ὡς ἔδρα ἐπισκόπου τῆς ἐπαρχίας Αἰμιμόντου, ὑποκειμένου εἰς τὴν δικαιοδοσίαν τοῦ μητροπολίτου Ἀδριανουπόλεως. Κατὰ τὸν Αὐγουσταῖον πίνακα ἔκειτο

24 μίλια πρὸς Ν. τῆς Ἀδριανουπόλεως, κατ' ἄλλους πρὸς Β. τοῦ Διδυμοτείχου. Ὁ Μελέτιος (Γεωγρ. Γ' 102) τοποθετεῖ τὴν Πλωτινόπολιν ἀορίστως μεταξὺ Ἀδριανουπόλεως καὶ Τραϊανουπόλεως (Λουτρά Φερρών), προσθέτων, ὅτι κοινῶς ἐκαλεῖτο Πλουοδὶν (Ἑγκ. λεξ. Μακρῆ Κ' 370). Συμφώνως πρὸς μίαν τῶν ἀνωτέρω γνωμῶν ἢ μᾶλλον ὑποθέσεων, ὁ κ. Α. Θ. Σαμοθράκης λέγει, ὅτι ἴσως ἐκεῖτο μεταξὺ Διδυμοτείχου καὶ Πυθίου (ἐπὶ Τούρκων Κουλελί Μπουγάζ), ἔνθα σώζονται ἐρείπια ἀρχαίας πόλεως (ἀλλὰ καὶ τοῦ δὲν ὑπάρχουν;). Τινὲς πάλιν ἀναγνωρίζουν τὰ ἐρείπια τῆς Πλωτινοπόλεως παρὰ τὴν πόλιν Μακρὰ Γέφυρα (Οὐζοῦν Κιονπροῦ) (Λεξ. Ἐλευθερουδάκη). Ὁ δὲ ἐν Σουφλίῳ Ἀδριανουπολίτης καὶ φίλος ἱατρός κ. Κ. Κουρτίδης, ὑπεδείκνυε μέχρι τοῦδε ὡς πιθανὴν ἴσως θέσιν τῆς Πλωτινοπόλεως πρὸς τὰ κάτω τῆς Κορνοφωλέας τοῦ Σουφλίου, ἔνθα περίπου τὸ παλαιὸν τουρκικὸν χωρίον Βακούφ, τὸ κατοικούμενον σήμερον ὑπὸ προσφύγων καὶ μειονομασθὲν Λυκόφη. Σχετικῶς πρὸς τὴν Πλωτινόπολιν πρέπει νὰ ἀναφερομεν καὶ τὰ ἐξῆς ἐν τῷ Ἑγκ. Λεξ. Μακρῆ διὰ τὴν λέξιν Βέννα ἀναφερόμενα: "Ὅτι δηλαδὴ «Βέννα καὶ Βένα ἢ Βεῖνα ἦτο πόλις τῆς ἀρχαίας Θράκης, ἰδρυθεῖσα ὑπὸ Φιλίππου τοῦ Μακεδόνο, πιθανῶς εἰς τὴν περιοχὴν τοῦ Θρακικοῦ ἔθνους τῶν Βενγῶν» (Βρενῶν κατὰ Στράβωνα) καὶ ὅτι «κατὰ τὸν Tomaschek (Die Alten Thraker I, 84) κατεῖχε τὴν θέσιν τῆς μετὰ ταῦτα Πλωτινοπόλεως ἢ τοῦ Διδυμοτείχου τῶν Βυζαντινῶν· ἀλλὰ πρὸς τούτοις καὶ ὅτι «ὡς πρὸς τὴν τοποθεσίαν τῆς Πλωτινοπόλεως ὑπάρχει ἀμφισβήτησις». Ἴδου λοιπὸν καὶ μία πληροφορία, καθ' ἣν ἡ Πλωτινόπολις πρότερον ὠνομάζετο ἴσως Βέννα καὶ καθ' ἣν ὠνομάσθη ἴσως κατόπιν Διδυμοτείχου. Μὲ τὰς πιθανότητας ὅμως καὶ τὰς ὑποθέσεις δὲν δύναται τις βεβαίως νὰ παρουσιάσῃ θετικὰς ἀποδείξεις καὶ νὰ ἔξαγάγῃ ἀκριβῆ συμπεράσματα διὰ νὰ ταυτίσῃ εἰς μίαν καὶ τὴν αὐτὴν πόλιν τὰ ὀνόματα Βέννα, Πλωτινόπολις καὶ Διδυμοτείχον.

Ἐξ ὅλων τῶν ἀνωτέρω ἐξάγεται τὸ ἄγνωστον ἢ τοῦλάχιστον τὸ ἀνεξακρίβωτον τῆς θέσεως, ἔνθα ἔκειτο ἡ Πλωτινόπολις, ὅπως, ἐκτὸς ἄλλων, ἀνέγραφεν ἄλλοτε καὶ ὁ κ. Κουρτίδης. Καὶ ἤδη οὗτος, ὅπως προαναγγείλαμεν ἐξ ἀρχῆς, καθὼς καὶ ὁ κ. Χ. Δρακοντίδης, τέως γυμνασιάρχης Διδυμοτείχου, θέλουν νὰ ἀποφαίνωνται ὅτι ἡ Πλωτινόπολις ἦτο ἡ πόλις μας, ἣτις ὠνομάσθη κατόπιν Διδυμοτείχου. Καὶ ὁ μὲν κ. Κουρτίδης, χωρὶς νὰ παραδέχεται προὔπαρξιν τοῦ ὀνόματος Διδυμοτείχου διὰ τὴν πόλιν μας, θεωρεῖ τὸ Διδυμοτείχον καθαρῶς βυζαντινὴν πόλιν, ὡς ἱστορικὴν συνέχειαν τῆς ἐκλειψάσης Πλωτινοπόλεως· δὲν μᾶς λέγει ὅμως εἴναι καὶ ποία πόλις εὐρίσκετο πρότερον εἰς τὴν θέσιν τῆς Πλωτινοπόλεως, ἀφοῦ μάλιστα, ἀναγνωρίζει καὶ ἀναφέρει καὶ αὐτὸς ἔχνη παναρχαίων θεμελιῶν, ὡς λέγει, πελασγικῆς οἰκίσεως· εἰς Διδυμοτείχον. Ὡς πρὸς τὴν ὠνομασίαν δὲ τῆς πόλεως, μετὰ τὴν καταστροφὴν τῆς Πλωτινοπόλεως, ἀκολουθεῖ τὴν γνω-

στην κοινήν γνώμην, ὅτι ἡ πόλις ὀνομάσθη Διδυμότειχον ἐκ τῶν διδύμων, δηλαδὴ διπλῶν τειχῶν καὶ τονίζει τὸ καὶ παρ' ἄλλων γραφέν, ὅτι τὸ ὄνομα Διδυμότειχον διὰ τὴν πόλιν ἡμῶν μνημονεύεται διὰ πρώτην φορὰν ἀπὸ τοῦ 879 μ. Χ. εἰς τὰ πρακτικὰ τῆς ἐπὶ τοῦ Ἱεροῦ Φωτίου ἐν Κωνσταντινουπόλει συνελθούσης κατὰ τοῦ πάπα συνόδου.

Ὁ δὲ κ. Δρακοντίδης ἰσχυρίζεται, ὅτι ἐκ τῶν λέξεων Δύμη καὶ τείχος συνετέθη ἡ λέξις Δυμότειχον, ἐξ αὐτῆς δὲ ἐσχηματίσθη δι' ἀναδιπλασιασμοῦ τὸ ὄνομα Διδυμότειχον! Ἄλλ' ἡ μὲν παλαιὰ πόλις Δύμη, κακῶς ἄλλοτε ταυτισθεῖσα παρὰ τινων πρὸς τὸ ἡμέτερον Διδυμότειχον, εἶναι πλέον ἐξηκριβωμένον, ὅτι ἔκειτο ἀνατολικῶς τῆς πόλεως Φερρῶν (Φερετζίκ), παρὰ τὸ νῦν χωρίον Πύρος, ἄλλοτε Καλτηρκὸς (Γεωγραφικὴ Ὑφήγησις Κλαυδίου Πτολεμαίου, Α' γ' 488 καὶ Ἑγκ. Λεξ. Μακρῆ εἰς λέξιν Δύμη, καθὼς καὶ τὰ τοῦ κ. Κουρτίδου ἐν τῷ Ἐβρωφ. Προσθέτομεν καὶ τοῦτο, ὅτι ἡ ὀρθὴ λέξις Διδυμότειχον ἐλέγετο ἄλλοτε καὶ τώρα συνήθως εἰς τὴν γλῶσσαν τοῦ λαοῦ, ἐπὶ τὸ ἀπλούστερον καὶ κατὰ συγκροπὴν Δυμότειχον ἢ Δυμότειχον, καὶ ἐπομένως δὲν ἐσχηματίσθη τὸ ὄνομα Διδυμότειχον ἐκ τοῦ Δυμότειχον παρὰ τοὺς γραμματικοὺς κανόνας, οὔτε δὲ κατ' ἐπίδρασιν καὶ συνεργίαν τῶν φορολογικῶν πινάκων τῶν Ἀθηναίων τοῦ Ε' αἰῶνος π. Χ., διὰ τοὺς ὁποίους θὰ ὀμιλήσωμεν περαιτέρω.

Καὶ ἦδη ὁ λόγος διὰ τὴν πόλιν μας, τῆς ὁποίας τὸ ὄνομα εἶναι ἀρχαιότατον, ἡ δὲ ἴδρυσίς της καὶ τείχις ἢ παναρχαία, ὡς προείπομεν, καὶ προϊστορικὴ, ἀφοῦ μάλιστα οἱ ἐπισκεφθέντες καὶ ἐπισκεπτόμενοι αὐτὴν καὶ δυνάμενοι νὰ κρίνουν ὀπωσδήποτε εἰδικώτερον, ἀποφαίνονται περὶ τούτου.

Ὁ κ. Δρακοντίδης γράφει σχετικῶς: «ὅτι ἡ ὀχυρὰ θέσις τοῦ νῦν Διδυμοτείχου θὰ ἐχρησιμοποιήθη ὑπὸ τῶν Θρακῶν αὐτῶν, δὲν ὑπάρχει ἀμφιβολία, συμπίπτει δὲ καὶ ἡ γνώμη πάντων τῶν ἐπισκεπτομένων ἢ καὶ γραφόντων περὶ Διδυμοτείχου, ὅτι τὰ θεμέλιά του ἔχουσι πελασγικὴν ἀρχὴν. Ἡμεῖς τὸν πελασγικὸν τειχισμόν δὲν εἴμεθα εἰς θέσιν νὰ πιστεύωμεν ἀκόμη, πιστεύομεν ὅμως, ὅτι ἀκατοίκητος καὶ ἀχρησιμοποίητος ἡ θέσις αὕτη δὲν ὑπῆρξε, ὄχι ὅμως ὡς πόλις ἀπηρτισμένη καὶ ὀχυρωμένη».

Εἶναι πλέον πανθομολογούμενον ὅτι ἡ θέσις τοῦ Διδυμοτείχου, καὶ ἰδίως τῆς μεγάλης ἀκροπόλεως αὐτοῦ, μαρτυρεῖ τὴν αὐτόθι ἵπαρξιν πόλεως ἢ πολίχνης κατὰ τοὺς προϊστορικοὺς χρόνους.

Εἶδομεν, ὅτι οἱ κ. κ. Κουρτίδης καὶ Δρακοντίδης ἀποφαίνονται ὀπωσδήποτε, ὅτι τὸ Διδυμότειχον ἦτο ἡ ἄλλοτε Πλωτινόπολις καὶ ὅτι ἡ Πλωτινόπολις ἀνάγεται εἰς τὰς ἀρχὰς τοῦ δευτέρου μ. Χ. αἰῶνος. Καὶ εἶπομεν τέλος, ὅτι ὁ μὲν κ. Κουρτίδης θεωρεῖ τὸ νῦν Διδυμότειχον ὡς καθαρῶς βυζαντινὴν πόλιν, καὶ δὲν ἀρνεῖται μὲν τὴν προϊστορικὴν ἴδρυ-

σιν αὐτοῦ, ἀλλὰ δὲν λέγει τίποτε περὶ τῆς ὀνομασίας του κατὰ τὴν πρὸ τῆς Πλωτινοπόλεως ἐποχὴν. Τί ἦτο λοιπὸν τότε τὸ νῦν Διδυμότειχον, μὲ τὴν μεγάλην καὶ τὴν μικρὰν ἀκρόπολιν, καὶ πῶς ὀνομάζετο; Ὁ δὲ κ. Δρακοντίδης, εἴδομεν τι γράφει. Δὲν μᾶς ἐνδιαφέρει τὸ ποῦ ἐκτὸς τοῦ Διδυμοτείχου ἔκειτο ἡ Πλωτινόπολις, ἀλλὰ καὶ ἂν πρὸς στιγμὴν ἠθέλομεν υποθέσει, ὅτι ἡ Ἁγία Πέτρα ἦτο ἡ Πλωτινόπολις, μήπως τάχα λύεται τοιοῦτοτρόπως τὸ ὄλον ζήτημα τῆς προϋπάρξεως καὶ τῆς προηγουμένης ὀνομασίας τῆς πόλεως ἡμῶν, ἐὰν δὲν ὀνομάζετο καὶ τότε Διδυμότειχον; Ὅχι βεβαίως! Ἀλλὰ, λέγουν, πῶς ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει ἀνευρέθη ἐν Διδυμοτείχῳ ἡ ἐπιγραφή τῶν Πλωτινοπολιτῶν εἰς τοὺς πρόποδας τῆς Ἁγίας Πέτρας; Ἡμεῖς ὁμῶς ἀπαντῶμεν, ὅτι μετεφέρθη ἀλλαχόθεν, ἔνθα, ἐγγὺς ἢ μακρὰν τοῦ Διδυμοτείχου, ἔκειτο ἡ Πλωτινόπολις. Μήπως τελευταίως ὁ δήμαρχος Ἀθηναίων κ. Κοτζιάς δὲν ἀνέθηκεν ἐν Γερμανίᾳ ἀναθηματικὴν στήλην ἐκ μέρους τοῦ Δήμου Ἀθηναίων; Πόσα καὶ πόσα ἀναθήματα καὶ ἀφιερώματα πόλεων καὶ χωρῶν καὶ ἔθνων δὲν ἐστήθησαν καὶ δὲν ἀνετέθησαν ἄλλα ἀλλαχοῦ; Ἄλλο παράδειγμα: ἐν μέσῳ Διδυμοτείχῳ, εἰς τὰ ἐρείπια τοῦ τουρκικοῦ τεμένους Μποντοῦρ Δζαμί, εὐρέθησαν πρὸ τινων ἐτῶν κιονόκρανον μετὰ ἐγγλύφων σταυρῶν, καὶ εἰς βαρύτετος σπόνδυλος κίονος, μήκους 2 μέτρων καὶ 70 ἑκατ. καὶ πάχους ἀναλόγου πρὸς τὸν κίονα. Λοιπὸν εἶναι ταῦτα βεβαία τάχα ἀπόδειξις, ὅτι ἐκεῖ ἔκειτο ἄλλοτε χριστιανικὸς ναός, ἢ μετεφέρθησαν ἀλλαχόθεν κατὰ τὴν κτίσιν τοῦ Μποντοῦρ Δζαμί; Ἐπίσης: πρὸ τινων ἐτῶν εἰς τὸ μέγα παλαιὸν τουρκικὸν νεκροταφεῖον εὐρέθη κατὰ τὴν οἰκοδόμησιν τοῦ Β' δημοτικοῦ σχολείου ἕτερον παρόμοιον κιονόκρανον μετὰ σταυροῦ ὑπῆρχε λοιπὸν καὶ ἐκεῖ ἄλλοτε ναός ἐξάπαντος, ἢ ἀλλαχόθεν μετεφέρθη καὶ τοῦτο ὑπὸ τῶν Τούρκων; Ἀλλὰ, γράφει πάλιν ὁ κ. Δρακοντίδης, εὐρέθη παρὰ τὴν Ἁγίαν Πέτραν, τὸ 1932 ἐν νόμισμα μετ' ἐπιγραφῆς «Πλωτινοπολιτῶν», ὥστε ἡ Ἁγία Πέτρα εἶναι ἡ Πλωτινόπολις! Ἀλλὰ, ἐπειδὴ ἀνευρέθησαν καὶ ἀνευρίσκονται εἰς Διδυμότειχον; καὶ ἰδίως παρὰ τὴν Ἁγίαν Πέτραν, ποικίλα νομίσματα, τουρκικά, βυζαντινά, ὠμαϊκί, Θρακικά, μακεδονικά, κλπ. διαφόρων πόλεων, χωρῶν καὶ ἐποχῶν, πρέπει ἄραγε διὰ τοῦτο νὰ ἀποδώσωμεν εἰς τὸ Διδυμότειχον ἄπειρα ὀνόματα;

Ἄλλ' ἂς ἔλθωμεν εἰς τὸ ὄνομα Διδυμότειχον, τὸ ὁποῖον ἀναφέρεται ἐπισημῶς τὸν 5ον π. Χ. αἰῶνα, ὑπῆρχε δὲ βεβαίως καὶ προηγουμένως. Εἶναι ἀβάσιμος ἡ γνώμη, ὅτι ἡ πόλις ἡμῶν ὀνομάσθη Διδυμότειχον, ἐπὶ βυζαντινῶν καὶ μάλιστα ἐκ τῶν διδύμων τειχῶν. Τολμῶμεν νὰ καταρρίψωμεν τὴν κοινὴν ταύτην ἐκδοχὴν. Ἐκτὸς ἐκείνων, ὅσα εἴπομεν, ἔχομεν

καὶ τὰ ἐξῆς διὰ τὰ ὑποστηρίζωμεν τὴν ἀρχαιότητα τῆς πόλεως καὶ τῆς ὀνομασίας αὐτῆς. Πρῶτον: τὸ 417 π. Χ. ἡ πόλις ὑπὸ τὸ ὄνομα Διδυμότειχον ὑπήγετο εἰς τὸν λεγόμενον «Θράκιον Φόρον», ἀναγράφεται δηλαδὴ εἰς τὸν λεγόμενον «Θησαυρὸν τῆς Ἀθηνᾶς» ὡς σύμμαχος τῶν Ἀθηναίων, παρέχουσα, ὡς φαίνεται, φόρον σοβαρόν. Δεύτερον: ἐὰν δεχθῶμεν, ὅτι οἱ βυζαντινοὶ ἔκτισαν ἐν καὶ κατόπιν καὶ δεύτερον τεῖχος, χωρὶς καθόλου τὰ ἐπίσχη πρότερον τεῖχος ἢ μᾶλλον δίδυμον τεῖχος, τότε θὰ ἔπρεπε τὰ ἀμφισβητήση τις ὄχι μόνον τὴν ἐκ διδύμων τευχῶν ὀνομασίαν, ἀλλὰ πρὸς τοῦτοις καὶ τὴν προῦπαρξιν ἀκόμη τῆς πόλεως μὲ τὸ ὄνομα Διδυμότειχον. Πῶς ὅμως θὰ ἐξηγηθῆ τότε ὅτι ἡ πόλις μας ἔχει τεῖχη, ἅτινα διακρίνονται, ἄλλα μὲν ὡς τῆς ἐποχῆς τῶν τούρκων (ἀραβικοῦ ἑνθμοῦ) καὶ τῶν Παλαιολόγων, τῶν Κομνηνῶν, τοῦ Ἰουστινιανοῦ, ἄλλα δὲ κυρίως ῥωμαϊκά, καθὼς καὶ ἴχνη πελασγικά; Πῶς ἐπίσης θὰ ἐξηγηθῆ, ὅτι τὸ Διδυμότειχον ὑπάρχει ἀπὸ τοῦ 15 π. Χ. αἰῶνος, καὶ πρότερον ἴσως, μὲ τὸ ἴδιον ὄνομα; Καθ' ἡμᾶς παρουσιάζεται κυρίως τὸ ἐξῆς ζήτημα, τὰ ἐξετασθῆ δηλαδὴ, ἀνεξαρτήτως τευχῶν καὶ ἀριθμοῦ καὶ ἐποχῆς αὐτῶν, ἐὰν καὶ πῶς, ἄλλως πως, προῆλθεν ἡ ὀνομασία Διδυμότειχον τῆς πόλεως ἡμῶν, οὐ μόνον ἀπὸ βυζαντινῆς καὶ ῥωμαϊκῆς ἐποχῆς, ἀλλ' ἀνεκαθεν ἀπὸ τῆς ἰδρύσεως αὐτῆς. Θέτομεν δὲ πρὸς τοῦτο τὴν ἐξῆς γνώμην:

Ἡ πόλις μας ὀνομάζετο, ὡς φαίνεται, πολὺ παλαιότερον Δίνδυμον (ὄρος) ἢ Δίδυμοι (λόφοι, βράχοι, φυσικῶς ὄχυροί) ἕνεκα τῆς μεγάλης καὶ τῆς μικρᾶς ἀκροπόλεως, δηλαδὴ τοῦ Καλαὶ καὶ τῆς Ἀγ. Πέτρος. Παράδειγμα φέρομεν τὸ ὄρος τῆς ἐν Μικρᾷ Ἀσίᾳ Γαλατίας Δίνδυμον, τὸ νῦν Μουράτ Ντάγ λεγόμενον, τὸ ὁποῖον ὑπερέκειτο τῆς παλαιᾶς φρυγικῆς πόλεως Πεσινοῦντος, ἐπισήμου διὰ τὸ ἐν αὐτῇ ἐπιφανὲς ἱερὸν τῆς μεγάλης μητρὸς τῶν Θεῶν Κυβέλης, ἐξ οὗ καὶ ἀπεκαλεῖτο αὕτη Δινδυμῆν ἢ Δινδυμηνή. Ἐπίσης ἕτερον ὄρος ἐκαλεῖτο Δίνδυμον, τὸ ὁποῖον ὑπερέκειτο τῆς πόλεως Κυζίκου, καὶ εἶχε καὶ τοῦτο παλαιότατον ἱερὸν τῆς θεᾶς Δινδυμῆνης, τὸ ὁποῖον ἱερὸν ἦτο, κατὰ τὴν μυθολογίαν, ἱδρυμα τῶν Ἀργοναυτῶν. Ἐκεῖ δὲ ἀκριβῶς ἔκειτο καὶ κεῖται καὶ ἡ ὁμώνυμος πρὸς τὴν ἡμετέραν πόλιν Διδυμότειχον (τουρκιστὶ Ντεμότκα) παρὰ τὸν Γρανικὸν ποταμὸν, ὡς θὰ ἴδωμεν περαιτέρω. Κατὰ δεύτερον λόγον, δυνάμεθα τὰ δεχθῶμεν, ὅτι ἡ πόλις μας εἶχεν ἴσως τὸ ὄνομα Δινδυμῆν καὶ κατὰ συγκοπὴν Διδυμή πρὸς τιμὴν τῆς θεᾶς Δινδυμῆνης. Ἀλλὰ μᾶς ἀρκεῖ ἡ πρώτη γνώμη, ἥτις εἶναι καὶ προτιμότερα. Ὅτε κατόπιν, ἄγνωστον μὲν πότε, ἀλλὰ πάντως κατὰ τὴν θρακοπελασγικὴν ἐποχὴν, ἡ πόλις μας Δίνδυμον ἢ Δίδυμοι, τευχισθεῖσα ἅπασι, καὶ εἰς τοὺς δύο λόφους, ἐκαλεῖτο Διδυμότειχον, ἦτο δηλαδὴ ἡ τετειχισμένη πόλις τῶν διδύμων λόφων. Ὅτε πάλιν, κατόπιν, ἐκ-

τὸς τοῦ πρώτου τείχους τοῦ μεγάλου λόφου ἐκτίσθη καὶ τὸ δεύτερον τείχος τοῦ ἰδίου λόφου, τότε ἡ ὅλη πόλις Διδυμότειχον, καὶ ἐκ τῶν διδυμῶν πλέον τειχῶν τοῦ μεγάλου φρουρίου αὐτῆς, ἠδύνατο νὰ ἔχη, τὴν ἰδίαν ὀνομασίαν.

Ἡ γνώμη αὕτη τῆς ὀνομασίας εἶναι φυσικωτάτη καὶ λογικὴ καὶ ἐξηγεῖ αὐτὴν καὶ ὡς ἀρχαίαν καὶ δύναται νὰ μελετηθῇ καὶ ἐγκριθῇ παρὰ τῶν ἀρμοδιωτέρων καὶ εἰδικῶν ἱστορικῶν καὶ ἀρχαιολόγων. Καὶ τότε ἀκριβῶς θὰ εὐρεθῇ καὶ διευκρινισθῇ καλλίτερον καὶ τὸ διατὶ καὶ πῶς ἀπὸ τοῦ πέμπτου π. Χ. αἰῶνος μέχρι τῶν μέσων σχεδὸν βυζαντινῶν χρόνων δὲν μνημονεύεται οὐδαμοῦ τὸ ὄνομα Διδυμότειχον διὰ τὴν πόλιν ἡμῶν, ὡς νὰ μὴ ὑπῆρχε καθόλου, πράγμα, τὸ ὁποῖον σκανδαλίζει τόσον τοὺς ἀντιτιθεμένους.

Εἶπομεν ἀνωτέρω, ὅτι ὑπάρχει καὶ ἄλλο Διδυμότειχον πλησίον τοῦ Γρανικοῦ ποταμοῦ εὐρίσκεται εἰς τὴν Προποντίδα, ἐν τῇ διοικήσει Βίγας· σημειοῦται δὲ καὶ παρὰ τῷ Παπαρηγοπούλῳ ἐν τῷ χάρτη τῆς ἐν Ἰρρανικῷ μάχης τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου ὡς «Δημοτικά». Ἡ πόλις ὑπὸ τὸ ὄνομα Διδυμοίειχον ὑπῆρχε καὶ ἐν τῇ περιφερείᾳ Βαγδάτης. Διὰ τοῦτο ἡ ἡμετέρα πόλις ὀνομάζετο συνήθως Διδυμότειχον τῆς Θράκης πρὸς διάκρισιν τῶν ἄλλων ὁμωνύμων, ἀλλὰ καὶ τώρα ὀνομάζεται ἐνίοτε παρὰ τινῶν τοιουτοτρόπως, ἔνεκα μᾶλλον συνηθείας. Ἐὰν ὑπῆρχον καὶ ἄλλαι πόλεις φέρονσαι τὸ ὄνομα Διδυμότειχον, δὲν γνωρίζομεν. Ἐκ τῶν τριῶν τούτων πόλεων, αἵτινες ἔφερον τὸ ὄνομα Διδυμότειχον, ἦτοι τῆς ἐν Θράκῃ ἡμετέρας, τῆς τοῦ Γρανικοῦ καὶ τῆς Βαβυλωνιακῆς, δυνάμεθα βεβαίως νὰ ἐξαιρέσωμεν ἀμέσως τὴν τελευταίαν ἀσυζητητεί, ὡς πρὸς τὸ ζήτημα, τὸ ὁποῖον μᾶς ἐνδιαφέρει. Ὅποτε μένει νὰ ἐκλέξωμεν μεταξὺ τῶν δύο ἄλλων καὶ νὰ ἴδωμεν ποῖον ἐξ αὐτῶν τὸ ἀναγραφόμενον εἰς τοὺς πίνακας τοῦ προμνημονευθέντος Θρακίου Φόρου.

Ἐὰν ἤδη λάβωμεν ὑπ' ὄψιν, ἀφ' ἐνὸς μὲν τὸ φύσει ὄχυρόν καὶ τὴν γεωγραφικὴν θέσιν τοῦ ἡμετέρου Διδυμοτείχου, ἀφ' ἑτέρου δέ, ὅτι αἱ ἀρχαῖαι πόλεις ἦσαν τετειχισμέναι, ἐξάγεται τὸ ἐξῆς συμπέρασμα: Ὅτι τοῦτο ἀπ' αὐτῆς σχεδὸν τῆς ἰδρύσεως αὐτοῦ εἶχε τευχισθῆ ὑπὸ τῶν Θρακδοπελασγῶν, ἀφ' οὗ ἄλλως, ἔχομεν καὶ σήμερον ἀκόμη ἴχνη φανερὰ τοιοῦτου τειχίσματος, ὅπως εἶπομεν ἀπ' ἀρχῆς ἐπανειλημμένως, καὶ ἀπετέλει δὲ μίαν τῶν πολυαρίθμων καὶ ἐπισήμων πόλεων, ἢ τοῦλάχιστον τῶν κυριωτέρων στρατηγικῶν θέσεων, τῆς ἀρχαίας Θράκης, ἣτις θέσις, τάχιστα ἐξευλίχθη εἰς πόλιν καὶ μάλιστα κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς ἱστορικῆς σταδιοδρομίας τῆς μεγάλης καὶ περιωνύμου Θρακικῆς φυλῆς τῶν Ὀδρουσῶν.

Ἄλλ' ἄς ἀφήσωμεν κατὰ μέρος τὰ τῆς προϊστορικῆς ἰδρύσεως καὶ ἄς μεταπέσωμεν εἰς τοὺς πρώτους ἱστορικοὺς χρόνους, διὰ νὰ ἴδωμεν τὴν

πρώτας ἱστορικὰς ἐνδείξεις τοῦ ὀνόματος καὶ τῆς ζωῆς τῆς πόλεως ἡμῶν καὶ νὰ διαφωτίσωμεν τοιοντοτρόπως λεπτομερέστερον τὸ θέμα ἡμῶν.

Κατὰ τὴν ἀρχαίαν ἑλληνικὴν ἐποχὴν ὁ μοχλὸς καὶ ἡ ψυχὴ τῆς περιφήμου ἀθηναϊκῆς συμμαχικῆς δημοσπονδίας, ὁ ὑπέροχος τῆς δικαιοσύνης ἐκπρόσωπος, ἀθηναῖος στρατηγὸς Ἀριστείδης, υπέγραψε τὸ 478 π. Χ. δι' ἐπισήμων τελετῶν καὶ ὄρκων τὴν ἐπιθετικὴν καὶ ἀμυντικὴν ἐκείνην συμμαχίαν τῶν Ἀθηναίων τὴν ἐνδοξον θαλασσοκρατορίαν τῶν Ἀθηναίων ἐστερέωσαν οἱ θρίαμβοι τοῦ Κίμωνος τὸ 477 ἐν Θοράκῃ, ἐνθα εἶχε κυριεῦσει οὗτος καὶ τὸ Βυζάντιον. Μετὰ δὲ τὴν παρὰ τὸν Εὐρυμέδοντα ποταμὸν νίκην τὸ 465 π. Χ. τῶν Ἀθηναίων διὰ τοῦ Κίμωνος, τὸ κράτος αὐτῶν περιελάμβανε ἤδη ὅλας σχεδὸν τὰς νήσους καὶ τὰς πόλεις τοῦ Αἰγαίου πελάγους καὶ τὰς ἑλληνικὰς πόλεις αἵτινες εὐρίσκοντο εἰς τὰ βόρεια παράλια τῆς Μικρᾶς Ἀσίας μέχρι Παμφυλίας. Ἡ δὲ ἐπιρροή τῶν Ἀθηναίων ἐξετείνεται εἰς τὸ βασιλείον τῆς Μακεδονίας καὶ εἰς τὴν Θοράκην. Ἡ Ἀθηναϊκὴ δημοσπονδία περιελάμβανε κυρίως 300 περίπου πόλεις, αἱ ὅποια ἀπετέλουν πέντε διοικήσεις, καλουμένας Φόρους, ἕνεκα τῶν φόρων τοὺς ὁποίους παρῆχον οἱ σύμμαχοι εἰς χρῆμα ἢ εἶδη, καὶ ἰδίως πολεμικά. Ἡ συμμαχία αὕτη ἐκαλεῖτο κατ' ἀρχὰς Δηλιακὴ, διότι τὸ συμμαχικὸν ταμεῖον ἦτο εἰς τὴν νήσον Δῆλον, ὁπόθεν μετεφέρθη τὸ 454 π. Χ. μὲ ἀπόθεμα 1,800 ταλάντων εἰς Ἀθήνας. Εἶχον δὲ οἱ Ἀθηναῖοι τοὺς φορολογικοὺς πίνακας τῆς συμμαχίας, τοὺς ὁποίους κατήρτιζον καὶ ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ὁποίων εἰσέπραττον τοὺς φόρους οἱ ἐπὶ τοιαύτῳ ὠρισμένοι ὑπάλληλοι, καλούμενοι ἑλληνοταμίαι.

Ἐκ τῶν πέντε διοικητικῶν φορολογικῶν τμημάτων ἦτο καὶ τὸ καλούμενον «Θοράκιος φόρος» οἱ ἄλλοι φόροι ἦσαν ὁ Ἴωνικός, ὁ Καρικὸς, ὁ Νησιωτικὸς καὶ ὁ Ἑλλησπόντιος. Τὸ ἡμέτερον λοιπὸν Διδυμότειχον ἀνεγράφη, οὐχὶ ἄπαξ, εἰς τοὺς καταλόγους τῶν ἑλληνοταμιῶν, δηλαδὴ τοὺς φορολογικοὺς πίνακας τῶν ὑποτελῶν ἢ μᾶλλον τῶν φίλων καὶ συμμάχων πόλεων, τῶν ὑπαγομένων εἰς τὸν Θοράκιον φόρον. Κατ' εὐτυχῆ σύμπτωσιν ἐν τῷ τμήματι τοῦ καταλόγου τῶν εἰς τὸν «Θησαυρὸν τῆς Ἀθηνᾶς» κατατεθειμένων ποσῶν ἐκ τοῦ φόρου τῶν συμμάχων, ἀναφέρονται ὁμοῦ μετὰ τῶν ὀνομάτων πόλεων τινῶν καὶ τῶν ἀναλόγων φορολογικῶν, ὧς φαίνεται, ποσῶν καὶ τὰ ἐξῆς: «ΔΙ ΔΙΔΥΜΟΤΕΙ» (Μακροῆ Β' 706. Ἐλευθερουδάκη Α' 336). Καὶ ἡ μὲν λέξις Διδυμοτεῖ εἶναι συγκοπὴ τοῦ ὀνόματος τῆς ἡμετέρας πόλεως, δηλαδὴ Διδυμότειχον καὶ σημαίνει Διδυμοτειχίται, τὸ δὲ Δι, ἢ μᾶλλον Δ (κεφαλαῖον) μετὰ τόνου δεξιόθεν, παριστᾶ, πιθανόν, τὸν ἀριθμὸν 4000. Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει, ἐὰν ὁ ἀριθμὸς οὗτος φανερώνῃ ἀτικῶς μνᾶς, συνάγεται ὅτι τὸ Διδυμότειχον ἐπλήρωσε τότε ἐτησίως ὡς συμμαχικὸν φόρον εἰς δραχμὰς σημερινὰς καὶ

κατὰ πρόχειρον ὑπολογισμὸν 9 περίπου ἑκατομμύρια. Εἰς ἄλλον φορολογικὸν πίνακα, ὃ ὁποῖος ἀναφέρεται εἰς τὴν περίοδον XI καὶ XII, ὑπάρχουν ἐπίσης ἀναγεγραμμένα τὰ ἑξῆς: «ΔΓΓΙΙΙ ΔΙΔΥΜΟΤ».

Καὶ ἤδη ἐρωτῶμεν: πρέπει τάχα νὰ δεχθῶμεν τὸ βαβυλωνιακὸν Διδυμότειχον ἢ τὸ τοῦ Γρανικοῦ; ἢ μήπως τέλος θὰ μᾶς ὑποδείξουν ἄλλας πόλεις ὑποθετικὰς μὲ τὸ ἴδιον ὄνομα Διδυμότειχον ἀνὰ τὰ παράλια τῆς Θράκης, ὡς ἀποπειρᾶται ὁ κ. Δρακοντίδης;! Οὗτος μάλιστα ἀρνεῖται, ὅτι τὸ Διδυμότειχον τοῦ Θρακίου φόρον εἶναι τὸ ἡμέτερον, διότι, ὡς λέγει, δὲν μνημονεύεται ἡ πόλις μας ὑπὸ τοῦ ἐκ Θράκης διελθόντος γνωστοῦ Ἀθηναίου ἱστορικοῦ καὶ στρατηγοῦ Ξενοφῶντος, ἀλλὰ καὶ ἀρνεῖται καὶ τοὺς συμμαχικοὺς ἀκόμη καὶ ἄλλους δεσμοὺς τῶν Θρακῶν καὶ μάλιστα τῶν Ὀδρουσῶν μετὰ τῶν Ἀθηναίων. Καὶ διὰ τοῦτο ἀκριβῶς καλῶς πράττει ὁ κ. Κουρτίδης ἐλέγχων αὐτόν. Πράγματι δὲ οὐ μόνον οἱ ἄλλοι Θρακῆς, ἀλλ' ἰδίως οἱ Ὀδρούσαι, ἀζηθέντες τὰ μέγιστα καὶ δις ἐπεκταθέντες μέχρι καὶ αὐτοῦ τοῦ Δουνάβεως, εἶχον πλείστας ὄσας σχέσεις καὶ συμμαχίας μετὰ τῶν Ἀθηναίων. Ὁ κ. Κουρτίδης λοιπὸν παραδέχεται καὶ ὑποστηρίζει τοὺς συμμαχικοὺς δεσμοὺς τῶν Ὀδρουσῶν καὶ ἐν γένει τῶν Θρακῶν μετὰ τῶν Ἀθηναίων, καὶ φέρει μάλιστα καὶ παραδείγματα. Θεωρεῖ ὅμως ἑαυτόν, ὡς λέγει, «ἐξ ἐκείνων, οἱ ὁποῖοι δὲν ἀνύουν τὸ Θρακικὸν Διδυμότειχον μέχρι τοῦ Ε' π. Χ. αἰῶνος» καὶ ἐξηγεῖται ἐν συνεχείᾳ λέγων: «τὸ ἀναφερόμενον.... εἰς τοὺς φορολογικοὺς καταλόγους... τῶν ἑλληνοταμιῶν τῆς ἀθηναϊκῆς συμμαχίας, εἰς τοὺς ὁποίους φέρονται ἀναγραφόμεναι αἱ λέξεις «Διδυμοτ» καὶ «Διδυμοτι» δὲν θεωροῦμεν ἀπολύτως ἀυθεντικόν, ὥστε νὰ παραδεχθῶμεν ὅτι πρόκειται περὶ τοῦ ἡμετέρου Διδυμοτείχου». Ἡμεῖς ὅμως σημειοῦμεν τὴν φρασεολογίαν του καὶ τονίζομεν, ὅτι «ὄχι ἀπολύτως, δηλαδὴ σχετικῶς, θεωρεῖ ἀυθεντικόν...». Ἀλλαις λέξεσι εὐρίσκεται εἰς δυσχέρειαν καὶ οὗτος νὰ ἀρνηθῇ καθ' ὀλοκληρίαν τὴν σημασίαν καὶ σπουδαιότητα τῶν φορολογικῶν καταλόγων διὰ τὸ ἡμέτερον Διδυμότειχον καὶ νὰ ἀναιρέσῃ τὴν ἡμετέραν ἀποψιν καὶ γνώμην, τῶν ὁποίων εἶχε λάβει γνώσιν ἐκ σχετικῆς ἀλληλογραφίας μεταξὺ ἡμῶν καὶ αὐτοῦ, πρὶν ἢ δημοσιεύσῃ ἐν τῷ «Ἐβρω» τὰ ὅσα ἐδημοσίευσεν ἐπὶ τῇ ἐνκαιρίᾳ τῆς ἀνευρεθείσης ἐπιγραφῆς τῶν Πλωτινοπολιτῶν.

Καὶ ἤδη προβαίνομεν νὰ ἀναγράψωμεν συντόμως τὰς σχέσεις καὶ συμμαχίας τῶν Θρακῶν καὶ κυρίως τῶν Ὀδρουσῶν μετὰ τῶν Ἀθηναίων, αἵτινες ἐνισχύουν τὴν γνώμην ἡμῶν, ὅτι τὸ ἡμέτερον Διδυμότειχον, καὶ ὄχι ἄλλη ὁμώνυμος πόλις, περιλαμβάνετο εἰς τὸν Θρακικὸν φόρον, διὸ καὶ ἀναγράφεται εἰς τοὺς πίνακας τῶν ἑλληνοταμιῶν.

Οἱ Ὀδρούσαι κατὰ τὴν ἀρχαιότητα τὴν χώραν τοῦ ἄνω Ἐβρου παρὰ τοὺς ποταμοὺς Τόνζον καὶ Ἐργινίαν, κατὰ τὸν Θούκυδιδην, διὰ μέσου τῆς χώρας αὐτῶν ἔρρεεν ὁ παραπόταμος τοῦ Ἐβρου Ἀρτισκός

(Ἄρδās) ἦσαν ἰσχυρότατοι καὶ πολεμικώτατοι, ἐμφανίζονται εἰς τὴν ἱστορίαν τὸ 513 π. Χ. μὲ πρῶτον βασιλέα τὸν Τήρηγν. Οὗτος ἐπωφελήθεις ἐκ τῆς ἐξασθενήσεως τῶν ἄλλων Θρακικῶν φυλῶν ὑπὸ τοῦ βασιλέως τῶν Περσῶν Δαρσίου, ἐστρατεύσαντος κατὰ τῶν Σκυθῶν, ἔμεινε κύριος τοῦ μεγαλυτέρου μέρους τῆς Θράκης· ἡ ἐπικράτειά του ἐκτεινομένη κατ' ἀρχάς ἐν τῇ μέσῃ κοιλάδι τοῦ Ἐβρου ἐξηπλώθη κατὰ τὸ β' ἡμισυ τοῦ Ε' π. Χ. αἰῶνος ἐπὶ πολὺ. Καὶ ἐξετείνετο ἀπὸ τοῦ Θρακικοῦ πελάγους μέχρι τοῦ Δουνάβεως καὶ ἀπὸ τοῦ Βυζαντίου μέχρι τῶν πηγῶν τοῦ Στρομῶνος ποταμοῦ, ἐπὶ τῆς βασιλείας τοῦ ἰδίου καὶ τοῦ υἱοῦ καὶ διαδόχου αὐτοῦ Σιτάλκου. Διότι καὶ ὁ Σιτάλκης, κυβερνήσας καλῶς, ἀνύψωσε τὸ κράτος εἰς μεγάλην ἀκμὴν καὶ δύναμιν, ὑπῆρξε δὲ μέγα στήριγμα τῆς ἐν Θράκῃ πολιτικῆς τῶν Ἀθηναίων. Καὶ τοῦτο τῇ ἐνεργείᾳ ἀφ' ἑνὸς μὲν τοῦ ἐξ Ἀβδήρων Νυμφοδώρου, τοῦ ὁποῖον ἦτο γαμβρὸς ἐπ' ἀδελφῆ, ἰδίως ὅμως τοῦ ἐξ ἑλληνίδος μητρὸς υἱοῦ αὐτοῦ Σαδόκου. Τὸ 431 οἱ Ἀθηναῖοι κατώρθωσαν νὰ ἐπιτύχουν τὴν συμμαχίαν τοῦ Σιτάλκου, τὸν δὲ Σάδοκον ἀνεκίρουν ἐπισήμως Ἀθηναῖον πολίτην. Ὁ Σάδοκος τὸ 430, σὺλλαβὼν τοὺς πρέσβεις τῶν Κορινθίων καὶ ἄλλων Πελοποννησίων, πρὸς τὸν πατέρα του Σιτάλκην καὶ τὸν βασιλέα τῶν Περσῶν, παρέδωκεν αὐτοὺς εἰς τοὺς Ἀθηναίους. Οὗτοι δὲ πρὸς τούτους κατώρθωσαν, τῇ ἐνεργείᾳ ἀμφοτέρων, πατρὸς καὶ υἱοῦ, νὰ κάμουν σύμμαχον καὶ τὸν βασιλέα τῆς Μακεδονίας Περδίκκαν, καταπολεμηθέντα πρότερον ὑπὸ τοῦ Σαδόκου χάριν τῶν Ἀθηναίων. Οὗτος ἦτο φυσικὰ ὁ σκοπὸς τῶν Ἀθηναίων, νὰ ἔλθουν εἰς προσέγγισιν μὲ τὸν Περδίκκαν τῇ μεσιτείᾳ τοῦ Σιτάλκου, ὡς καὶ τῇ συμμαχίᾳ μεθ' ὄλων τῶν θρακικῶν πόλεων. Ὁ Σάδοκος μετὰ τὸν θάνατον τοῦ πατρὸς του, 425, ἀναλαβὼν τὸν θρόνον τῶν Ὀδρουσῶν ἐξηκολούθησε τὴν ἀθηναϊκὴν φιλίαν. Ταχέως ὅμως τὸν διεδέχθη ὁ ἐξ ἀδελφοῦ αὐτοῦ Σπαραδόκου ἀνεπιός του Σεύθης καὶ ἐπεκράτησεν ἐχθρική πολιτικὴ πρὸς τοὺς Ἀθηναίους. Ἐπὶ τῆς βασιλείας αὐτοῦ διεσπάρθη τὸ κράτος τῶν Ὀδρουσῶν εἰς διάφορα κρατίδια καὶ ὑπὸ διαφόρους βασιλεῖς, Σεύθην Α', Μήδοκον ἢ Ἀμάδοκον, Ἐβρύζελμιν, Σεύθην τὸν Β' καὶ Κότυν τὸν Α' (383—359) π.Χ. ὅστις συνήνωσε τὰ κρατίδια πάλιν εἰς ἓν, βοηθούμενος ὑπὸ τοῦ Ἀθηναίου στρατηγοῦ Ἰφικράτους, ὃν εἶχε γαμβρὸν ἐπὶ θυγατρὶ, ἀνεκηρύχθη δὲ ἀθηναῖος πολίτης ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων καὶ ἐτιμήθη καὶ διὰ χρυσοῦ στεφάνου, εἶναι ὅμως γνωστὸς καὶ διὰ τοὺς πολέμους του κατ' αὐτῶν. Ἐκ τῶν ἀνωτέρω ἀναφερθέντων ἐξάγεται ὅτι ὁ Σεύθης Α' ἀνύψωσεν ἰκανῶς τὸ κράτος, οὕτως ὥστε τοῦτο περιέλαβε πᾶσαν τὴν χώραν τὴν μεταξὺ τοῦ Αἰγαίου καὶ τοῦ Δουνάβεως.

Ὁ Μήδοκος, ἢ καὶ Ἀμόδοκος καλούμενος (400 π.Χ.) ἀναφέρεται ὑπὸ τοῦ Ξενοφῶντος ὡς σύμμαχος τοῦ Σεύθου τοῦ Α' καὶ τῶν Ἀθηναίων τὰ

ἔτη 392—390 π.Χ. Ὁ Εὐρύζελμις Α', γνωστός γεγόμενος ἐκ τινος ἐπιγραφῆς, ἀνακαλυφθείσης τὸ 1889 ἐπὶ τῆς ἀκροπόλεως τῶν Ἀθηνῶν ἐξ ἧς γίνεται γνωστόν, ὅτι οὗτος συνῆψε συμμαχίαν μετὰ τῶν Ἀθηναίων τὸ 386—385 π.Χ. ὅτι ἐτίμησαν αὐτόν, παραχωρήσαντες ὅλα τὰ δικαιώματα, τὰ ὅποια εἶχον λάβει οἱ πρόγονοι αὐτοῦ. Εἶναι γνωστός πρὸς τούτους καὶ ἐξ ἐπιγραφῆς ἀνακαλυφθείσης ἐν Ἀδριανουπόλει, ἐβασίλευσε δὲ ἀπὸ τοῦ 387 μέχρι τοῦ 383, διαδεχθεὶς τὸν πατέρα αὐτοῦ Σεύθην, ὅστις ὁμοίως εἶχε συμμαχήσει μετὰ τῶν Ἀθηναίων. Ἀμόδοκος υἱὸς καὶ διάδοχος τοῦ Μηδόκου, ἐπεξέτεινε τὸ κράτος του πολεμήσας ἐτέρους Ὀδρῦσας βασιλεῖς, τὸν Βηρισάδην καὶ Κερσοβλέπτην, ὅστις Κερσοβλέπτης εἶχε γαμβρὸν ἐπ' ἀδελφῆ τὸν Ἀθηναῖον στρατηγὸν Χαρίδημον, διὰ τοῦ ὁποίου καὶ συνεννοηθεὶς ἐβοήθησε τοὺς Ἀθηναίους κατὰ τὸν Ὀλυνθιακὸν πόλεμον (349—348). Ὁμοῦ μετὰ τοῦ Βηρισάδου συνῆψε τὸ 358 συμμαχίαν ὁ Ἀμάδοκος μετὰ τῶν Ἀθηναίων, οἵτινες καὶ ἐπέβαλον τοὺς ὅρους αὐτῆς. Ἐτερος Θραξ, ὁ Κετρίπορις, υἱὸς τοῦ Βηρισάδου καὶ ἕγγονος Κόττους τοῦ Α', ἐπεκτείνας τὴν ἐξουσίαν του ἀπὸ Μαρωνείας μέχρι τῶν ὄριων τῆς Μακεδονίας, συνεμάχησε τὸ 356 π.Χ. μετὰ τῶν Ἀθηναίων κατὰ τοῦ Φιλίππου, νικηθεὶς ὁμως κατέστη ὑποτελὴς αὐτοῦ. Τέλος Σεύθης ὁ Γ' μνημονευόμενος καὶ ὡς Σιτάλης καὶ ὢν ὑποτελὴς τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου ἐπεκοινώνει φιλικώτατα μετὰ τῶν Ἀθηναίων ἀπὸ τοῦ 338 μέχρι τοῦ 325, ὁπότε ἀνεκίρῳξεν ἑαυτὸν αὐτόνομον βασιλέα.

Ἴδου ἐν συντομίᾳ τόσοι πολιτικοί, κοινωνικοὶ καὶ οἰκογενειακοὶ ἀκόμη δεσμοὶ καὶ σχέσεις, καὶ ἰδίως συμμαχίαι τῶν Θρακῶν καὶ μάλιστα τῶν Ὀδρῦσῶν μετὰ τῶν Ἀθηναίων μέχρι τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου. Εἶναι περιττὸν νὰ ἐπεκταθῶμεν εἰς τοὺς μετέπειτα χρόνους τῶν διαδόχων καὶ τοὺς ρωμαϊκοὺς, διότι δὲν ἔχουν ἄμεσον ἐνδιαφέρον πρὸς τὸ κύριον σημεῖον τοῦ θέματος. Καὶ προσθέτομεν ἄλλο, ὅτι τὸ νὰ μὴ μνημονεῦται τὸ Διδυμότειχον ἀπὸ τοῦ Ε' π. Χ. αἰῶνος καὶ ἐξῆς μέχρι τοῦ Ἰεροῦ Φωτίου, τοῦτο δὲν εἶναι ἀπόδειξις τῆς ὑποθέσεώς των. Οἱ παλαιοὶ ἄλλως τε ἱστορικοὶ καὶ μάλιστα οἱ βυζαντινοί, οἱ λεγόμενοι χρονογράφοι, δὲν ἔχουν συνήθως τακτικὴν σειρὰν καὶ ἀκρίβειαν εἰς τὰ ὅσα γράφουν, ἂν καὶ παραδόξως κατατρίβονται ἐνίοτε εἰς ἀσήμαντα ὀνόματα καὶ γεγονότα καὶ σχολαστικὰς λεπτομερείας. Καθὼς εἶπομεν εἰς τὰ προηγούμενα, ἡ ἔλλειψις πληροφορίας περὶ προσώπου ἢ γεγονότος ἢ ἀντικειμένου τιγός, δὲν σημαίνει τὴν μὴ ἵπαρξιν ἢ προῦπαρξιν αὐτῶν. Τίς δύναται νὰ ἀρνηθῆ ὅτι ὀνόματα πόλεων ἢ προσώπων ἢ γεγονότων ἐγνώσθησαν πολὺ ἀργὰ καὶ ὅλως ἀνεκρίστως, ἐνῷ πρότερον οὐδεμίαν ἢ ἀσαφῆ ἰδέαν καὶ γινῶσιν εἶχεν ὁ κόσμος περὶ αὐτῶν; Πόσα δὲ πρὸς τούτους ἄλλα θὰ μένουν ἴσως ἄγνωστα καὶ μυστηριώδη, ἐὰν δὲν ἀνευρεθοῦν τυχαίως; Καὶ διὰ τοῦτο καλὸν βεβαίως καὶ ἐπ' ἀναγκῆς εἶναι νὰ γίνωνται ἐν πάσῃ εὐκαιρίᾳ πρό-

χειροὶ, ἔστω, ἀγασκαφαί, ἀλλὰ καὶ σχετικαὶ ἐπιστημονικαὶ ἔρευναι. Καὶ δὲν ἀμφιβάλλομεν, ὅτι τοιοῦτοτρόπως πολλαὶ εὐχάριστοι ἐκπλήξεις θὰ παρουσιάζωνται ἐκάστοτε, θὰ λύωνται δὲ πολλὰ ἄγνωστα ἢ ἐσφαλμένα καὶ συγκεχυμένα σημεῖα καὶ ζητήματα τοῦ ἱστορικοῦ καὶ ἀρχαιολογικοῦ βίου τῆς πόλεως ἡμῶν.

Εἶναι ἀνάγκη νὰ προσθέσωμεν, σχετικῶς πρὸς τὰς πόλεις Διδυμότειχον καὶ Πλωτινόπολιν, καὶ τὰ ἐξῆς διὰ τοὺς ταυτίζοντας αὐτὰς εἰς μίαν: Ἐποροῦν, διότι τὸ Διδυμότειχον δὲν μνημονεύεται ἐπὶ τόσους αἰῶνας, πῶς ὅμως δὲν ἀποροῦν καὶ δὲν μᾶς ἐξηγοῦν καὶ τοῦτο; Δηλαδή, διατὶ μετὰ τὴν καταστροφὴν τῆς Πλωτινόπολεως τὸν θοῦ ἢ τὸν αἰῶνα ἢ καὶ κατοπιν ἴσως, καὶ μετὰ τὴν ἴδρυσιν, καὶ ὀνομασίαν ἐπὶ τῶν ἐρειπίων αὐτῆς τοῦ Διδυμοτείχου οὐδεὶς εὐρέθη νὰ γράψῃ, ὅτι τὸ Διδυμότειχον ἦτο ἢ προτέρᾳ Πλωτινόπολις; Ποῖος συγγραφεύς, ἱστορικός ἢ γεωγράφος ἢ βυζαντινὸς χρονολόγος ἢ καὶ νεώτερος δὲν ἀνέφερε τοιαύτην τινὰ πληροφορίαν; τί ἔχουν νὰ μᾶς εἴπουν; μήπως ἀρκῆ ἢ ἥδη ἀνευρεθεῖσα ἐπιγραφὴ, ἣτις, καθ' ἡμᾶς, δὲν δύναται νὰ ἀποδείξῃ τὴν γνώμην των; εἶδομεν προηγουμένως, ὅτι, κατὰ τὸν Tomaschek «ἡ Βέννα κατεῖχε τὴν θέσιν τῆς μετὰ ταῦτα Πλωτινόπολεως ἢ τοῦ Διδυμοτείχου τῶν Βυζαντινῶν, ἀλλὰ καὶ ὡς πρὸς τὴν τοποθεσίαν τῆς Πλωτινόπολεως ὑπάρχει ἀμφισβήτησις. Διατὶ ἄραγε οἱ ἀντιτιθέμενοι δὲν ἀνέφερον ταῦτα διὰ νὰ ὑποστηρίξουν τὴν ἀποψίν των; Διότι ἀπλούστατα καὶ ἐνταῦθα πρόκειται περὶ πιθανοτήτων καὶ ἀμφισβητήσεων, ἡ δὲ φράσις «τῆς Πλωτινόπολεως ἢ τοῦ Διδυμοτείχου» εἶναι πῶς ἀκαθόριστος ἢ μᾶλλον ἀντίθετος, δηλαδή ὁ διαζευκτικὸς σύνδεσμος ἢ-διαχωρίζει ἐνταῦθα τὰ δύο ὀνόματα, τὰς δύο πόλεις, ἄλλαις λέξεσι, θέλει νὰ δείξῃ, ὅτι ἄλλη ἦτο ἢ Πλωτινόπολις καὶ ἄλλο τὸ Διδυμότειχον. Καὶ ὡς πρὸς μὲν τὸν χαρακτηρισμὸν τοῦ Διδυμοτείχου ὡς βυζαντινοῦ εἴπομεν καὶ λέγομεν πάλιν τοῦτο· ὅτι ἡ ἔλλειψις μνείας τοῦ ὀνόματος τῆς πόλεως μᾶς μετὰ τοὺς φορολογικοὺς πίνακας μέχρι τοῦ πατριάρχου Φωτίου καθὼς πρὸς τούτοις καὶ ἡ νέα ἀνάπτυξις καὶ αὔξησις αὐτῆς κατὰ τοὺς βυζαντινοὺς χρόνους συνέτεινεν ἴσως, ὥστε νὰ ἀποκαλῆται αὕτη παρά τινων ὡς βυζαντινὸν Διδυμότειχον, ἐνῶ πραγματικῶς εἶναι καὶ κατὰ τὸ ὄνομα ἀρχαιότατον. Ὡς πρὸς δὲ τὴν ταύτισιν τῶν δύο πόλεων ὁ Tomaschek ὄχι μόνον δὲν ἀναφέρει συγκεκριμένως αὐτήν, ἀλλὰ ἀπεναντίας ἐκφράζεται μὲ ἀμφισβήτησιν διὰ τὴν τοποθεσίαν τῆς Πλωτινόπολεως.

Τὸ Διδυμότειχον λοιπὸν δὲν εἶναι, ὅπως ἔγραψαν ἄλλοι ἄλλοτε καὶ ἄλλοι τώρα, διάδοχος, τρόπον τινά, καὶ συνέχεια τῆς Πλωτινόπολεως. Θὰ εὐρίσκοντο ἐν ἀληθείᾳ, ἐὰν τοῦλάχιστον ἔλεγον, ὅτι τὸ Διδυμότειχον ἐπειδὴ εἶχε, πιθανόν, παρακμάσει, ἢ τέλος πάντων δὲν εἶχε πρότερον τόσην ἀνάπτυξιν, ὅσον ἢ Πλωτινόπολις, ἀνεπτύχθη κατοπιν καὶ

ήχησε μετά την καταστροφήν αὐτῆς καὶ ἔλαβε τὴν πολιτικὴν καὶ κοινωνικὴν κίνησιν καὶ ζωὴν αὐτῆς.

Ταῦτα εἶχομεν νὰ γράψωμεν καὶ ἡμεῖς ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ· ἐὰν δὲ ἐμακρύναιεν τὸν λόγον, τοῦτο προῆλθε κυρίως ἐκ τοῦ ὅτι εἴμεθα ὑποχρεωμένοι νὰ ἀντικρούσωμεν καὶ τοὺς προλαβόντας, εἰς τὰ κύρια τοῦλάχιστον ἀσθενῆ αὐτῶν σημεῖα, ἄλλοι ἀρμοδιώτεροι ἢ ἀποφανθοῦν περὶ τούτου. Ἐν πάσῃ περιπτώσει ἐπιθυμοῦμεν καὶ εὐχόμεθα, ὅπως δι' ἐρευνῶν καὶ συζητήσεων διαλάμψη τὸ ταχύτερον ἢ ἐπιστημονικὴ ἀλήθεια ὡς πρὸς τὸ ἐσχάτως ἀνακινήθην σπουδαῖον ἱστορικοαρχαιολογικὸν τοῦτο ζήτημα τῆς πόλεως ἡμῶν Διδυμοτείχου.

Ἀρχιμανθρ. ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΒΑΦΕΙΔΗΣ

ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΑ ΣΤΟ ΒΙΖΥΗΝΟ

ΠΡΟΛΟΓΙΚΑ

Α' ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΑ

1) ΕΡΓΑ ΒΙΖΥΗΝΟΥ : α') ΣΕ ΒΙΒΛΙΑ β') ΕΚΛΟΣΕΙΣ ΚΟΜΜΑΤΙΩΝ : 1. Ποιημάτων 2. Διηγημάτων 3. Μεταφράσεων 4. "Αρθρων και μελετών 5. 'Επιστολών 6. 'Ανακoinώσεων 7. Μεταφράσεων ξερων Βιζ. γ') ΜΕΛΟΠΟΙΗΣΕΙΣ ΠΟΙΗΜΑΤΩΝ δ') ΕΚΛΟΓΕΣ ΕΡΓΩΝ 1. Σε άνθολογίες 2. Σε νεοελλ. άναγνώσματα.

2) ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΑ ΓΥΡΩ ΣΤΟ ΒΙΖ. (1874—1936) Προεργασίες. Βιβλιογραφία.

3) ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΙΑ.

Β' ΒΙΟΓΡΑΦΙΚΑ

Προεργασίες. α') Η ΒΙΟΓΡΑΦΗΣΗ 1. 'Ο τόπος του 2. Το σπίτι του 3. Το Γεωργί της Μιχαλιέσας—Πρώτα χρόνια 4. Στην Πόλη 5. Στην Κύπρο. 6. Στη Χάλκη 7. Στην 'Αθήνα μαθητής και φοιτητής 8. Στη Γερμανία 9 'Ο τελικός γυρισμός του στην 'Αθήνα 10. Το δυστύχημα 11. Το τέλος β') ΠΙΝΑΚΑΣ ΧΡΟΝΟΛΟΓΙΚΟΣ.

Γ' ΚΡΙΤΙΚΑ

Προεργασίες Α') ΤΟ ΣΥΜΜΑΖΩΜΑ ΤΟΥ ΕΡΓΟΥ ΤΟΥ α') Το τυπωμένο β') Το άτύπωτο. Χειρόγραφα σωζόμενα. Χειρόγραφα μιστυρούμενα. Β') Η ΚΑΤΑΤΑΞΗ Γ') Η ΚΡΙΤΙΚΗ ΤΗΣ ΠΑΡΑΔΟΣΗΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΓΝΗΣΙΟΤΗΤΑΣ : α') 'Εκδόσεις 2. Οι εκδόσεις Φέξη 3. Οι εκδόσεις Σιδέρη 4. Οι εκδόσεις 'Ελευθερουδάκη. β') 'Η κριτική της γνησιότητας. Δ') Η ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΤΟΥ ΚΕΙΜΕΝΟΥ.

Δ' ΓΡΑΜΜΑΤΟΛΟΓΙΚΑ

Προεργασίες α') 'Ο ποιητής 1. 'Ο Φαναριώτης 2. 'Ο πρωτοπόρος β') 'Ο διηγηματογράφος γ') 'Ο Βιζ. και το γλωσσικό δ') 'Ο φιλόσοφος κι ό κριτικός.

Ε' ΑΙΣΘΗΤΙΚΑ Προεργασίες. Παρατηρήσεις.

ΣΤ' ΠΡΟΣΑΡΤΗΜΑ α') 'Ο ΒΙΖ. ΚΙ Η ΘΡΑΚΗ : 1) Γλωσσικά 2) Λαογραφικά. β') ΒΙΖΥΗΝΟΥ. ΑΝΕΚΔΟΤΑ : Το γλωσσικόν ζήτημα (σχεδιάσμα μελέτης) Ποιήματα άνέκδοτα.

ΠΡΟΛΟΓΙΚΑ

Ὁ Βιζυηνὸς στέκεται μέσα στὰ νέα μας τὰ γράμματα μορφὴ ἀπαραγνώριστη καὶ ξεχωριστή. Γι' αὐτὸ τὸ μελέτημα τῆς ζωῆς καὶ τοῦ ἔργου του τράβηξε ὡς τὰ σήμερα πολλοὺς. Καὶ τοῦ ἄξιζε, στοχάζομαι, μιὰ τόση προσοχή.

Ἔχουμε κάμποσα βοηθήματα γιὰ τὴν ὥρα, ποὺ μποροῦνε νὰ βοηθήσουνε τὸν ἀπλὸ ἀναγνώστη, ποὺ ἐνδιαφέρεται, νὰ πάρει μιὰ γενικὴ ἰδέα γιὰ τὰ καθέκαστα τῆς ζωῆς τοῦ Βιζυηνοῦ καὶ νὰ σχηματίσει μιὰ ζωντανότερη ἀντίληψη καὶ νὰ κάνει μιὰ βαθύτερη γνωριμιὰ μετὰ τὸ ἔργο τοῦ ποιητῆ. Ἡ βιογραφία του εἶνε γιὰ τὴν ὥρα ἐξακριβωμένη ὅπως-ὅπως, — ἔχουμε καὶ μιὰ σχετικὰ βάσιμη κριτικὴ τοποθέτησή του. Οἱ ἐργασίες τοῦ Βασιλειάδη καὶ τοῦ Χασιώτη, βγαλμένες ἀπὸ πρῶτο χέρι καὶ ἀπὸ τὴν προσωπικὴ του γνωριμιὰ μετὰ τὸν ποιητῆ, εἶνε ἀνεχτίμητες, γιὰ τὴ μελέτη τῆς ζωῆς του, πηγές. Δίνουν πολλὰς πληροφορίες. Τὰ κριτικὰ μελετήματα τοῦ Παλαμιᾶ, τοῦ Θρούλου, τοῦ Γιαλοῦρη εἶνε χρήσιμα καὶ βοηθητικά. Τὸ ἓνα συμπληρώνει τὸ ἄλλο· καὶ ὅλα μαζί σὲ κατατοπίζουν ὅπως-ὅπως καλὰ μπροστὰ στὸ ἔργο του. Μὰ ὅ,τι ὡς τὰ τώρα ἔχει γίνει γύρω στὸ Βιζυηνὸ δὲν εἶνε τελειωμένο καὶ σωστὸ καὶ ὁ λόγος εἶνε πὼς δὲ βγαίνει ἀπὸ τὴν ἐπιστημονικὴ ἔρευνα καὶ ἀπὸ τὸ ἀντίκρουσμα τὸ φιλολογικόν. Νὰ πάρεις δυὸ τρία μελετήματα καὶ νὰ πιάσεις νὰ γράψεις καὶ τοῦ λόγου σου ἓνα ἀκόμα παραπάνου, προσθέτοντας μερικὰς κρίσεις ὅπως τύχει, δὲ ξεφλαῖς μετὰ τὸν ποιητῆ. Κι' αὐτὸ ἴσα-ἴσα ἔγινε μετὰ τὸ Βιζυηνόν—καὶ γίνεται μετὰ τοὺς πότερους νέους συγγραφεῖς μας. Ὅλοι οἱ μελετητὲς τοῦ Βιζυηνοῦ περιορίζονται νὰ μᾶς δώσουν μιὰ βιογραφία του, παρμένη ἀπὸ τὸ Βασιλειάδη καὶ τὸ Χασιώτη—γι' αὐτὸ θὰ μπορούσε νὰ μιλήσει κανεὶς γιὰ ἔκδόσεις τῆς ἐργασίας μάλιστα τοῦ πρώτου—καὶ νὰ μᾶς ἀναλύσουν τὸ ἔργο του τὸ τυπικόν σὲ βιβλία—τὸ κακοτυπωμένον θάλεγα—μερικὰς κρίσεις. Καὶ ξεχνοῦνε πὼς τὸ πότερον ἔργο τοῦ Βιζυηνοῦ εἶνε ὡς τὴν ὥρα ἄγνωστο. Καὶ ξεχνοῦνε ἀκόμα τὴ βασικὴ ἀρχὴ τῆς κριτικῆς: πὼς γιὰ νὰ μελετηθῇ κριτικὰ ἓνας ποιητῆς πρέπει νὰ γνωρισθῇ κανεὶς πρῶτα μετὰ ὅλο τὸ ἔργο του.

Ἀπερίφραστα μπορεῖ νὰ πῆ κανεὶς πὼς σήμερα, ὕστερα ἀπὸ τόσα χρόνια καὶ ὕστερα ἀπὸ τόσα μελετήματα, ὁ Βιζυηνὸς μένει ἀμελέτητος καὶ ἄγνωστος. Μᾶς λείπει μιὰ σωστὴ βιβλιογραφία τοῦ ἔργου του, ποὺ νὰ μᾶς πληροφοροεῖ γιὰ τὸ ὀργανικὸν ξετύλιγμα τῆς δημιουργίας του καὶ γιὰ τὴν προσωπικότητά του, καθὼς αὕτη σιγά-σιγά καὶ βαθμιαία μέσα στοῦ χρόνου τὸ κύλισμα καὶ τὸ γύρισμα, καὶ τῆς περικυκλωσιᾶς του τὴν ἐπίδραση, πῆγε νὰ φανερωθῇ καὶ νὰ δράσει στὴ σύγχρονη πνευματικὴ ζωὴ. Χωρὶς τὴν προεργασία αὕτη δὲ θὰ μπορέσουμε ν' ἀποκτήσουμε μιὰ πλέρια

καὶ ἀνθρωπινὴ ἐκδοσι τοῦ ἔργου τοῦ Βιζυτινοῦ κι εἶνε κοντὰ στὸ νοῦ, πὼς χωρὶς μιὰ παρόμοια ἐκδοσι δὲν μπορεῖ νὰ γίνε ἀπο τὴν κριτικὴ ἕνα σταθερὸ καὶ πλέριο κριτικὸ ζετίμημα. Δὲν ἔχουμε ἀκόμα μιὰ κάποια σχετικὴ γνώσι τῆς γύρω στὸ Βιζυτινὸ φιλολογίας, πὸν θὰ μᾶς βοηθοῦσε νὰ παρακολοθησοῦμε μὲ ποιὸ μάτι παρακολοθήσανε τὸ Βιζ. οἱ σύγχρονοὶ του κατὰ καιροῦς κι ἀκόμα ποιὰ σημασία δώσανε στὸ ἔργο του οἱ κατοπινοὶ του στὴν ἱστορία κι ἀνάμεσά τους—μ' ἄλλα λόγια δὲν ἔχουμε τὴν ἱστορία τῆς κριτικῆς καὶ τῆς μελέτης τοῦ ἔργου του, πᾶσι νὰ πῆ μᾶς λείπει καὶ τὸ ολοκληρωτικὸ καὶ σωστὸ κριτικὸ του ζετίμημα κι ἀκόμα ἢ πλέρια κι ἀκριβωμένη βιογράφησή του. "Υστερα ἀπ' αὐτὰ δὲν ἔγινε ἀκόμα κανένα εἰδικὸ κοίταγμα τοῦ ἔργου του ἀπὸ καμμιά πλευρὰ του. Καὶ τὸ θλιβερότερο δὲν ἔχουμε ἀκόμα στὰ χέρια μας καλὰ-καλὰ ὄλο του τὸ ἔργο. Πολλὰ ἔργα τοῦ Βιζυτινοῦ εἶναι χαμένα δὴ καὶ κεὶ καὶ θαμένα σὲ διάφορα ἔντυπα τοῦ καιροῦ του. Ἀλλὰ τί σημασία ἔχει αὐτὸ ὅταν οἱ μελετητῆς του δὲ ξέρονουν ὀλάκερα βιβλία του (!) καὶ παραδέρονουν μέσα στὴν ἀνακρίβεια καὶ τὴν προχειρολογία! Ἔπειτα ἔχουμε τὰ χειρογράφα του, πὸν κανεὶς δὲν τὰ ζήτησε, κανεὶς δὲν τὰ ρώτησε—ἀγνοημένα, ἀνέκδοτα καὶ παραπεταμένα. Μ' αὐτὲς τὶς ἐλλείψεις τί λογιῆς μελέτη καὶ τί λογιῆς κριτικὴ μπορεῖ νὰ γίνε;

Ἀφήνω τοὺς παλιούς μὰ οἱ νεώτεροι μελετητῆς τοῦ Βιζυτινοῦ θὰ μπορούσανε, μιὰ πὸν καταπιαστήκανε μὲ τὸ ἔργο του νὰ τὸ νοιαστοῦνε περισσότερο καὶ νὰ γυρέψουν νὰ ολοκληρώσουν τὴ γνώσι τους γύρω στὰ καθέκαστά του. "Ἐπρεπε νὰ πασχίσουν νὰ βγάλουν πρῶτα ἀπὸ τὴ μούχλα καὶ τὴ σκόνη τὸν ποιητὴ, νὰ συμμαζέψουν τὸ ἔργο του κι ὕστερα νὰ τὸ μελετήσουνε καὶ νὰ τὸ κριτικάρουνε." Ἐτσι ὅ,τι μᾶς δώσανε εἶνε λειψὸ καὶ λαθεμένο, τὸ κάτω-κάτω ξερὸ ξαναμάσημα γνωστῶν καὶ χιλοειπωμένων κι ὅτι ἔμεινε ἀπ' τὴν προσπάθειά τους εἶνε λίγες κριτικὲς παρατηρήσεις, πὸν μπορεῖς νὰ ξεχωρήσεις ποῦ καὶ ποῦ, ἀνάμεσα σ' ἕνα σωρὸ κενολογίες, παρεξηγήσεις κι ἀστοχήματα.

Μὰ θὰ δώσει μὲ τὴ σειρά του κανεὶς, τὸ δίκιο στοὺς ἀνθρώπους αὐτούς, σὰ βάλει μὲ τὸ νοῦ του πὼς ἢ νεοελληνικὴ φιλολογία εἶνε μιὰ ἀσημάτιστη κι ἀσυγκρότητὴ ἀκόμα ἐπιστήμη, πὼς ἀκόμα μᾶς λείπουν οἱ χρειαζόμενες, «ὦν οὐκ ἄνευ», προεργασίες κι οἱ εἰδικὲς ἐπιστημονικὲς μελέτες πάνου στὰ νέα μας τὰ γράμματα. "Ἐτσι ἔπρεπε καὶ τὸ μελέτημα τῆς ζωῆς καὶ τοῦ ἔργου τοῦ Βιζυτινοῦ νὰ περάσει τὸ προεπιστημονικὸ του στάδιο—εἶνε ἢ τύχη τῶν ἐπιστημῶν νὰ μὴ διαμορφώνονται παρὰ μὲ τὸν καιρὸ καὶ μὲ τὴν προσπάθεια—νὰ περάσει ἀπ' τὴν πρόχειρη κι ὑποκειμενικὴ γενικότητα στὸ ἐπιστημονικὸ, στὸ ἀντικειμενικὸ του στάδιο. Αὐτὸ τὸ πέρασμα, τὴν ἐπιστημονικὴ πᾶσι νὰ πῆ σπουδὴ τοῦ Βιζυτινοῦ σ' ὄλα του τὰ φανερώ-

ματα, πιασίζω νά πετύχω μέ τή μελέτη μου αὐτή. Βιβλιογραφία, ἐκδόσεις, κριτικά, αἰθητικά, νέα βιογραφικά στοιχεῖα, ἄγνωστα ἔργα, χειρόγραφα, ἕνα σωρὸ σημαντικὰ στοιχεῖα ἔρχονται στὸ φῶς, γίνονται γνωστὲς σημαντικὲς λεπτομέρειες τῆς ζωῆς καὶ τοῦ ἔργου του, πολλὲς πάλι λαθεμένες πληροφορίες, γινῶμες καὶ κρίσεις ἐπανορθώνονται. Μ' ἄλλα λόγια γίνεται μιὰ προσπάθεια πληρέστερης καὶ ἀντικειμενικώτερης γνωριμῆς μέ τὸν ποιητὴ, ποὺ θὰ βοηθήσει στὴν τελικὴ ἀποκατάστασή του μέσα στὰ νέα μας τὰ γράμματα.

*
**

Α΄ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΑ

1) ΕΡΓΑ ΒΙΖΥΗΝΟΥ

α΄) ΣΕ ΒΙΒΛΙΑ

Προεργασίες. Ἀταχτη κα ἀλλῇ μνεῖα τῶν ἔργων σέ βιβλία τοῦ Βιζ. πρωτόγινε στὸν ἀρ. 357 Ἀπὸ δὴ καὶ μπρὸς δὲν ἔγινε τίποτα τὸ συστηματικὸ. Ὅλοι ἐδὴ στηρίζονται. Ὑπάρχει σύγχυση σέ πολλά. Στὸν ἀρ. 452 ὁ Κόδρος θεωρεῖται ἀνέκδοτος. Ἄλλοῦ ξεχνιοῦνται δλάκερα βιβλία του.

1873 1 **Ποιητικὰ πρωτόλεια.** Ἐν Κωνσταντινουπόλει 1873—8μ. (17,3 X 11,9)

1874 2 **Ὁ Κόδρος.** Ἐπικὸν ποίημα βραβευθὲν κατὰ τὸν Βουτωναῖον ποιητικὸν διαγωνισμὸν τοῦ 1874. Ἐν Ἀθήναις. Ἐκ τοῦ τυπογραφείου τῆς Ἑλληνικῆς Ἀνεξαρτησίας.—8^ο (21 X 14,3). Σελ. (8)+80. [Σελ. (5) καὶ (7) ἀφιέρωση καὶ ποίημα στὸ Ζαρίφη. Σελ. 77—80 ἐπιλεγόμενα τοῦ ποιητῆ μέ ἡμερομηνία 14 Μάη. Στὸ ξόφυλλο καὶ στὴν ἀρχή, μοτίβο τετράστιχο τοῦ ἴδιου. Σπανιώτατο (Ἑθνικὴ Βιβλ.)].

Κρίσεις στὸς ἀρ. 289, 291, 330, 331.

1876 3 **Βασπορίδες Αὔραι ἢ Ἄραις, Μάρεις, Κουκουνάραις.** Διαπιστώνεται τὸ περιεχόμενον καὶ ἕνα μεγάλο μέρος τυπώνεται στὸν ἀρ. 324. Ποιήματα λυρικά, φέροντα ἐπὶ τοῦ δελτίου τὰς λέξεις ἄ ρ α ι ς, μ ἄ ρ α ι ς, κ ο υ κ ο υ ν ἄ ρ α ι ς· σύγκεινται δὲ ταῦτα ἐκ τεσσάρων τευχῶν ὧν τὸ μὲν ἐπιγραφόμενον Ἄ ρ α ι ς φέρει στίχους 711, τὸ δὲ δευτέρον Μ ἄ ρ α ι ς στίχους 740, τὸ δὲ τρίτον Κ ο υ κ ο υ ν ἄ ρ α ι ς στίχους 740, τὸ δὲ τέταρτον Ἄ ρ α ι ς, μ ἄ ρ α ι ς, κ ο υ κ ο υ ν ἄ ρ α ι ς στίχους 1183. Τυπώνονται τ' ἀκόλουθα κομμάτια καὶ δίκαια ἀποτελοῦνε συλλογικὴ ἔκδοσις.

Κρίσεις: στὸς ἀρ. 319, 323, 324, 325.

Α΄ Ἀπὸ τίς Ἄ ρ α ι ς

1) Τῇ Κυρίῳ κατὰ τὴν ἑορτὴν τῆς [πέμπτη φθί], 80—3.

2) Κατὰ τὴν πρώτην τοῦ ἔτους, 83—5.

3) Πρωτοχρονιά 85—6.

4) Ὁ φανταστικὸς κατάπλους [μακρὸν ποίημα καὶ καλὸν]. Κρίνεται

χωρίς νὰ τυπώνεται].

Β' Ἀπὸ τῆς Μάραϊς

- 5) Τὸ πτωχὸν τῆς Κύπρου, 87—90.
- 6) Εἰς τὴν μικρὰν Ξάνθην, 91—3
- 7) Εἰς φθισιῶντα ἱεροσπουδαστὴν, 94—97.
- 8) Νοσταλγία, 97—9.
- 9) Ἀποχωρισμὸς Α' Ἡ μάνα, 99—100.
- 10) Ἀποχωρισμὸς Β' Τὸ παιδί. 100

[«Σύντομα μυθάρια μὲ βραχυλογία καὶ ἐπιμύθια· Τυπώνονται ἐδῶ τά :]

- 11) Μῦθος Α' [Οἱ λαμπάδες] 101.
- 12) Μῦθος Β' [Ἡ μέλισσα] 101—2.

Γ' Ἀπὸ τῆς Κουκουναράϊς

- 13) Ποίησις ἔρωτος, 102—5.
- 14) Τὸ παράπονον, 106.
- 15) Ὁ λαιμόπονος, 107.
- 16) Προσθήκη εἰς τὴν ἀστρονομίαν, 108—9.
- 17) Παραβολή, 109—10.

Δ' Ἀπὸ τῆς Ἀραϊς, μάραϊς, κουκουναράϊς

- 18) Ὁ νέος Τρουβαδόρος ἐν Ἀθήναις, 114—17.
- 19) Ἡ κατάρατος, 117—8.

[«Περιέχονται ἐν τῷ τεύχει τούτῳ ποιήματα τὸν ἀριθμὸν ἑνδεκα καὶ ἐπιγράφονται ὡς ἑπεται : »]

- 1) Ἀλληγορία. «Ἄττα διαιροῦνται εἰς τρία μέρη».
- 2) Ὁ παράφρων καὶ ἡ μήτηρ του.
- 2) Ἡ κατάρατος.
- 4) Ὁ νέος Τρουβαδόρος ἐν Ἀθήναις.
- 5) Οἱ τῶν χρόνων μας ἔρασταί.
- 6) Οἱ ὄρκοι.
- 7) Ἡ τελευταία ἐν *** ἐπίσκεψις.
- 8) Ἐπιστολὴ τῇ ἀποδημοῦσῃ.
- 9) Δημοσῶνι με κ' εὐτύχει.
- 10) Θρησκευτικὸν ἄσμα.
- 11) Εἰκόνες καὶ σκέψεις ἀγρῦνων ὄρων. Ποίημα συγκείμενον ἐκ τεσσάρων μερῶν, ἐξ ὧν τὸ τέταρτον εἶνε ἀτελές.

1881 4 **Das Kinderspiel in Bezug auf Psychologie und Paedagogik** von Dr Georg M. Bizyenos. Leipzig. Verlag von Heinrich Matthes. 1881.—8° (21.2×14.1) Σελ. 80.

1883 5 **Ἀτθίδες αὖραι, Συλλογὴ ποιημάτων Γεωργίου Μ. Βιζυηνέου μετὰ μᾶς εἰκόνας ὑπὸ Alph. Legros.** Ἐν Λονδίῳ. Trübner and Co. 1883. [Στὸ παραφ. β' : Τύποις Wertheimer Lea & Co—8° (20.8×14): Σελ.

- Υ+(3)+310. [Στή σελ. (7) ἀφιέρωση στοῦ Γ. Ζαρίφη. Στο πίσω παραφ. ἔργα ἀνέκδοτα].
- 1884 6 Ἄτθίδες αὔραι. . . Ἐκδοσις δευτέρα. [Τὸ ἴδιο μὲ τὴν πρώτη ἔκδοσις].
7 Ἄτθίδες αὔραι. . . Ἐκδοσις τρίτη δημόδια. [Τὸ ἴδιο μὲ τὴν πρώτη καὶ δευτέρα ἔκδοσις. Δείπει ἢ εἰκόνα τῆς «Ἐπαίτιδος τῆς Βιζύης». Καὶ οἱ τρεῖς ἔκδοσις σὲ φῖνο χωρὶ καὶ καλοτυπωμένες μὲ κυρτά στοιχία Λευφίας].
Κρίσεις : στοὺς ἀρ. 328, 334, 339, 340.
- 8 Ἡ φιλοσοφία τοῦ καλοῦ παρὰ Πλωτίνω ὑπὸ Γ. Μ. Βιζυηνοῦ. Διδάκτορος καὶ καθηγητοῦ τῆς Φιλοσοφίας ἐν τοῖς ἐν Ἀθήναις Γυμνασίοις. Ἐν Ἀθήναις. Ἐκ τοῦ τυπογραφείου Ἀττικῶν Μουσείων. 1884.—8^ο (20.7 × 13.9) Σελ. 127. [—15 σελ. προλεγόμενα] Βλ. ἀρ. 292.
Κρίσεις : στοὺς ἀρ. 292, 342, 343.
- 1895 9 Γεωργίου Μ. Βιζυηνοῦ. Ψυχολογικὴ μελέται ἐπὶ τοῦ καλοῦ. Α' Πνευματικαὶ ἰδιοφυαί (Παράγωγοι τοῦ καλοῦ). Ἐν Ἀθήναις. Σπυρίδωνος Κουσουλίνου τυπογραφεῖον καὶ βιβλιοπωλεῖον. 1885—8 Μ (24.2 × 16.6). Σελ. 41 [Στὸ πίσω παραφ. :] Κατὰ μῆνα Ἰούλιον.
10 Γεωργίου Μ. Βιζυηνοῦ, Ψυχολογικαὶ μελέται ἐπὶ τοῦ καλοῦ. Β' Αἱ ἀρχαὶ τῶν τεχνῶν (Γένεσις τοῦ καλοῦ). Ἐν Ἀθήναις. Σπυρίδωνος Κουσουλίνου τυπογραφεῖον καὶ βιβλιοπωλεῖον, 1885—8 Μ (23.8 × 16.3). Σελ. (1) + 50 + (2). [Στὸ πίσω παραφ. :] Κατὰ μῆνα Ἰούλιον.
11 Στοιχεῖα λογικῆς πρὸς χρῆσιν τῆς ἑλληνικῆς νεολαίας ὑπὸ Γ. Μ. Βιζυηνοῦ, καθηγητοῦ τῆς Ψυχολογίας καὶ τῆς Λογικῆς ἐν τοῖς ἐν Ἀθήναις Γυμνασίοις καὶ ὑφηγητοῦ τῆς ἱστορίας τῆς Φιλοσοφίας ἐν τῷ Ἐθνικῷ Πανεπιστημίῳ. Ἐν Ἀθήναις. Σπυρίδωνος Κουσουλίνου τυπογραφεῖον καὶ βιβλιοπωλεῖον. 1885—8^ο (21.8 × 14.6). Σελ. (4) + 112 [Στὴν προμετωπίδα τὸ ρητὸ κα' ὁ τύπος :] Σοφὸν τὸ σαφές. Α=Α. [Ἀφιερωμένο, σελ. 3 :] Τῆ φιλοσοφικῆ Σχολῆ τοῦ Πανεπιστημίου τὰ διδακτικὰ ταῦτα προοίμια εἰλαβῶς ἀφιερῶ ὁ φιλοπονήσας. [Στὴ σελ. 4 :] Τοῖς ἐντευξομένοις. [Στὸ πίσω ξόφυλλο :] Φιλοσοφικὰ ἔργα τοῦ αὐτοῦ συγγραφέως.
Κρίση : σὶν ἀρ. 344.
- 1888 12 Στοιχεῖα ἐμπειρικῆς ψυχολογίας πρὸς χρῆσιν τῆς ἑλληνικῆς νεολαίας ὑπὸ Γ. Μ. Βιζυηνοῦ, καθηγητοῦ τῆς Ψυχολογίας καὶ τῆς Λογικῆς ἐν τοῖς ἐν Ἀθήναις Γυμνασίοις καὶ ὑφηγητοῦ τῆς ἱστορίας τῆς φιλοσοφίας ἐν τῷ Ἐθνικῷ Πανεπιστημίῳ. Ἐν Ἀθήναις. Σπυρ. Κουσουλίνου τυπογραφεῖον καὶ βιβλιοπωλεῖον 1888—8^ο (21.8 × 14.7) Σελ. 123.
Κρίση σὶν ἀρ. 347.
- 1912 13 Γ. Βιζυηνοῦ. Τὸ ἀμάρτημα τῆς μητρὸς μου. Λογοτεχνικὴ βιβλιοθήκη Φέξη. Ἐν Ἀθήναις 1912.—8^ο (21.1 × 14.1). Σελ. 155. [Ἐχει τὰ διηγήματα : Τὸ ἀμάρτημα τῆς μητρὸς μου (—22), Μοσχόβ Σελῆμ (—67), Τὸ μόνον τῆς ζωῆς του ταξίδιον (—98). Αἱ συνέπειαι τῆς παλαιᾶς ἱστορίας (—15)].
Κρίση σὶν ἀρ. 293.
- 1916 14 Γ. Βιζυηνοῦ. Τὰ ποιήματα. Μετὰ προλόγου ὑπὸ Ἰωάννου Ζερβοῦ. Ἐν Ἀθήναις. Ἐκδοτικὸς οἶκος Γ. Φέξη 1916.—8^ο (20.7 × 14.1). Σελ. 151 + (1) [Στὴ σελ. 2 :] Τύποις : Ἄστερος.

- [1920] 15 Γ. Βιζυνοῦ. Ποῖος ἦτον ὁ φονεὺς τοῦ ἀδελφοῦ μου.—Μεταξὺ Πειραιῶς καὶ Νεαπόλεως. Διηγήματα μετὰ προλόγου Κ. Παλαμᾶ. Ἐκδότης Ι. Ν. Σιδέρης. Ἀθῆναι χ. χ.—8^ο (20×15.1). Σελ. ε+150. [Μὲ εἰκόνα τοῦ ποιητῆ στὸ ξώφυλλο καὶ στὸ παράφυλλο].
- [1922] 16 Γ. Βιζυνοῦ. Τὸ ἀμάρτημα τῆς μητρὸς μου.—Μηροκόβ Σελῆμ. Διηγήματα Ἀθῆναι χ. χ.—5^ο (20.7×14.6). Σελ. 136. [Μὲ εἰκόνα τοῦ ποιητῆ στὸ ξώφυλλο καὶ στὸ παράφυλλο].
- 17 Γ. Βιζυνοῦ. Τὸ μόνον τῆς ζωῆς του ταξείδιον [sic]—Αἱ συνέπειαι τῆς πκλαιῆς ιστορίας. Διηγήματα Ἐκδότης Ι. Ν. Σιδέρης. Ἀθῆναι χ. χ.—8^ο (21.8×14.7). Σελ. 176 [Μὲ εἰκόνα τοῦ ποιητῆ στὸ ξώφυλλο καὶ στὸ παράφυλλο].
- 1930 18 Γεωργ. Βιζυνοῦ. Ἀνὰ τὸν Ἑλικῶνα (Βαλλίσματα). Πρόλογος Γ. Τσοκοπούλου. Ἐκδοτικὸς οἶκος Ἐλευθερουδάκης Γρόμματα—Ἐπιστήμαι—Τέχνη ἀρ. 7. Ἐν Ἀθήναις χ. χ.—12^ο (17.5×12.5). Σελ. 144 [—16 ὁ πρόλ. τοῦ Τσοκ. Στὸ παραφ. κάτω ;] Copyright 1930.

Β') ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΟΜΜΑΤΙΩΝ

1) ΠΟΙΗΜΑΤΩΝ

- 1871 19 [Ἐρωτικὰ πρωτόλεια γραμμένα στὴν Κύπρο γιὰ τὴν Ἑλένη Στεφανῆ, ἀνακοινωμένα ἀπ' τὴν ἴδια στὸν Α. Ἰντιάνο] α καὶ β. Κυπριακὰ Γράμματα Α' σελ. 19β.
- 20 Τὰ γλυκὰ τῆς μάτια... [Κομμάτι ἀπ' τὴ χειρόγραφη ποιητικὴ συλλογὴ τοῦ Βιζ. στὴν Κύπρο, ἀνακοινωμένο ἀπ' τὴν Ἑλένη Στεφανῆ] Κυπρ. Γραμ. Α' σελ. 20β—21α.
- 1872 21 Ὅπου ἠλίου ἀκτίς χρυσῆ... [Παιδικό του ποίημα γραμμένο στὰ Θεραπειὰ τῆς Πόλης]. Στὸ διήγημα Μεταξὺ Πειραιῶς καὶ Νεαπόλεως (ἀρ. 15) σελ. 94.
- 22 Ἀχ γονεῖς... [Παιδικό του ποίημα στὸ ἴδιο διήγημα σελ. 131].
- 1874 Κόδρος [στροφὴς ἀρκετὲς μὲ ἀνάλυση στὸν ἀρ. 319].
- 1877 23 Ἐλεγείον εἰς Ξάνθην. Ἐστία Γ' 60 (20.2.77) σελ. 125α—β = Ἀτθ. Αῦρ. σελ. 134 [Γοτίγγη 1877].
- 24 Νοσταλγία. Ἐστία Γ' 77 (19.6.77) σελ. 398α.
- 25 Ἥλιε Τανταλίδη τῷ ἀειμνήστῳ διδασκάλῳ. Ἐστία Δ' 90 (18.9.77) σελ. 606α—β = Ἀτθ. Αῦρ. σελ. 143 [Λειψία ²/₁₃ Αῦγ. 1877].
- 1882 26 Ἡ μητέρα τῶν ἑπτὰ. [Ἀνακοινωμένο στὸν Παρνασό, πρωτοδημοσιεύτηκε σὲ ἕκτακτο φύλλο τῆς Ἐφημερίδος τοῦ Καμπούρογλου κατὰ τὸν ἀρ. 357] = ἕκδ. Φέξη 119.
- 27 Ὁ Πύργος τῆς Κόρης. [Ἀνακοινωμένο στὸν Παρνασό, πρωτοτυπώθηκε στὴν Ἐφημερίδα τοῦ Καμπούρογλου κατὰ τὸν ἀρ. 357] = ἕκδ. Φέξη 135.
- 27α Ὁ Βασιλικός. (Ἄγνωστο ποῦ πρωτοτυπώθηκε = ἕκδ. Φέξη 146).
- 27β Στοργή. (Ἄγνωστο ποῦ πρωτοτυπώθηκε = ἕκδ. Φέξη 148).
- 28 Ἡ λησμονημένη. Ἐστία ΙΓ' 331 (2.5.1882) σελ. 287β = Ἀτθ. Αῦρ. σελ. 103.
- 1883 29 Ἐνας βράχος στὰ βουνά. Στὸ διηγ. Αἱ συνέπειαι τῆς παλαιᾶς ιστορίας (ἀρ. 13) = ἀρ. 17 σελ. 85.

- 30 **Οἱ καιροί.** 'Εστία ΙΣΤ' 397 (7.8.83) σελ. 505β — 506β = 'Ατθ. Αὔρ. σελ. 25.
- 31 **Ἡ δεκοχτοῦρα.** (Τρουγών ἢ κατοικίδιος) 'Εστία ΙΣΤ' 413 (11.12.83) σελ. 794α—β = 'Ατθ. Αὔρ. σελ. 39.
- 32 **Ἡ τρελλή.** 'Εστία ΙΣΤ' 402 (11.9.1883) σελ. 587β—[88β = 'Ατθ. Αὔρ. σελ. 120 με τὸν τίτλο: Ἡ παράφρων.
- 33 **Ὁ νέος ναύτης.** 'Εστία ΙΖ' 410 (3.6.84) σελ. 367α.
- 34 **Ἡ μάγισσα.** 'Εστία ΙΗ' 453 (2.9.84) σελ. 572α—β = 'Ατθ. Αὔρ. σελ. 253.
- 1884 35 **Τῆς ζωῆς τὸ ποτάμι.** 'Εστία ΙΗ' 458 (7.10.1884) σελ. 652α.
- 36 **Φθινόπωρον.** 'Εστία ΙΗ' 462 (4.11.84) σελ. 716β = ἀρ. 59.
- 37 **Ἄσμα.** (Τ' ἀνθὴ ποῦ μ' ἔχεις χαρισμένα...) 'Εστία ΙΗ' 466 (2.12.84) σελ. 780α.
- 1888 38 **Ὁ Κορυδαλός.** 'Εστία ΚΣΤ' 660 (21.8.88) σελ. 544α.
- 1889 39 **Ἡ χεὶρ τοῦ δικαίου.** 'Εστία ΚΖ' 685 (12.2.89) σελ. 103β—5α.
- 40 **Ἡ νεράιδα.** 'Εστία ΚΗ' 714 (5.9.89) σελ. 150β.
- 41 **Ὁ Βύξ.** (Δημώδης παράδοσις). 'Εστία Λ' (1890) φ. 2 σελ. 24α—β.
- 42 **Εἰς τῆς μελαχροινῆς τὰ μάτια.** 'Εστία Λ' (1890) φ. 15 σελ. 238β.
- 1890 43 **Ὁ βασιλικός.** 'Εστία Λ' 1890 σελ. 199α—β = Τὰ ποιήματα (ἀρ. 14) σελ. 146.
- 44 **Ἡ καρδιά τοῦ ποιητοῦ.** 'Εστία Εἰκονογρ. ΛΑ' 1890 φ. 47 σελ. 334β.
- 45 **Νύχτα.** 'Εστία Εἰκονογρ. ΛΑ' 1890 φ. 51 σελ. 395—6 = Θρακικά Ε' 1934 σελ. 247—9.
- 1891 46 **Καλοκαιρί.** 'Εστία Εἰκονογρ. ΛΒ' 1891 φ. 13 σελ. 202β.
- 47 **Τὰ τραγούδια τοῦ τσέλιγκα.** 'Εστία Εἰκονογρ. ΛΒ' 1891 φ. 21, σελ. 334α—β.
- 1892 48 **Ἀφροδίτη.** (Τ' ἄστρον τῆς ἀγάπης) 'Εστία Εἰκονογρ. ΛΔ' 1892 φ. 8, σελ. 124α—β.
- 49 **Νέα με λευκὰ μαλλιά.** (4.4.92) 'Εστία Εἰκονογρ. ΛΔ' 1892 φ. 21, σελ. 321α—β.
- 1893 50 **Εἰς τὴν ἄμπελον** (ποίησις φρενοκομείου). Ν. 'Εφημερίς 10.3.1893 σ. 5β.
- 51 **Ἡ ἀγκαλιὰ τῆς μάνας.** (βάλλισμα). Πρωτοτυπώθηκε στὸν ἀρ. 279 = ἀρ. 18, σελ. 57—8.
- 52 **[Στὴ βρύση].** 'Ημερολ. Σκόκου 1894, σελ. 313.
- 53 **Τὸ φᾶσμά μου.** (Σά μ' ἀρπάχθηκ' ἡ χαρά). Ποικίλη Στοὰ ('Αρσένη) 1894 σελ. 153—4.
- 54 **Μόνον ἢ φτώχεια δὲν πεθάνει.** (Legende). Ποικίλη Στοὰ ('Αρσένη), 1894 σελ. 148—50.
- 1895 55 **[Ποίημα]** 'Ακρόπολις 3. 2. 1895, σελ. 2γ.
- 56 **Μαργαρώ.** (Ποίημα ἐξ ἀνεκδότου συλλογῆς). 'Εστία φ. 21 (21. 5. 1895), σελ. 161α—γ (= 'Εστία (ἐφ.) 18. 9. 95, σελ. 2.
- 57 **Φειδοτράγουδα.** (ἐξ ἀνεκδότου συλλογῆς) 'Εστία φ. 23 (4. 6. 1895) σελ. 177 α—β.
- 58 **Ὁ λημονημένος.** 'Εστία φ. 23 (4. 6. 1895), σελ. 177β.
- 59 **Φθινόπωρον.** 'Ολύμπια Α' 3 25 Νοέμβρη 1895, σελ. 22.
- 1896 60 **Στὸν ὕπνον του.** (γραφὸν τὸ 1891 στὸ φρενοκομεῖο κάτωθεν εἰκόνας ἡμιγύμνου γυναικὸς κομωμένης ἀπὸ τὸν ἴδιον) Νέα 'Εφημερίς 17. 4. 96 σελ. 3β.

- 61 "Αγρυνος πόνος. 'Ολύμπια Α' 24 21 'Απρ. 1896, σελ. 185. 'Ανατύπωση από τις 'Ατθ. Αῤφ. 91.
- 62 'Ο Μάρτης αὐτ. σ. 189.
- 63 'Η Μάγισσα τῆς πρωτομαγιάς. 'Εστία (ἔφ.) 30 4. 1896, σελ. 1—2.
- 64 'Η μητέρα. (Ποίησις φρενοκομείου) Φιλολογ. 'Ηχώ (Πόλης) Β' (1896) σελ. 113—4.
- 65 'Η Λήδα καὶ ὁ Κύκνος. (Ποίησις φρενοκομείου) Φιλολογ. 'Ηχώ (Πόλης) Β' (1896) σελ. 114—5.
- 1897 66 Καθρὰ λόγια. 'Εθνικὸν 'Ημερολόγιον Σκόκου ΙΒ' 1897, σελ. 109—110.
- 67 Τὸ νεραϊδοφίλημα. Φιλολ. 'Ηχώ (Πόλης) περ. Γ', φ. 1 (15. 9. 1897) σελ. 7—8.
- 1912 67a Μία καρφίτσα—"Αρνησις—'Αφαιρεμένη—Τὸ κάτω κάτω τῆς γραφῆς—Πότε ἀγαπηθήκαμε—Εἰς τοὺς γάμους μας—"Ο λημονημένος. Ποιήματα ἀνέκδοτα. Ποικίλη Στοά 1912 με εἰκ.
- 1934 68 Μία καρφίτσα. Θρακικά Ε' 1934 σελ. 253—4=στὸν ἀρ. 67a.
- 69 'Ανάμνησις. Θρακικά Ε' 1934 σελ. 254—6.
- 70 Τὸ ἀνεπίγραφο μνήμα. Θρακικά δ. π. σελ. 256—7.
- 1936 70a Πένθος πρὸς τὴν Α. Μ. τὸν Βασιλέα Γεώργιον τὸν Α' ὡς φιλόστοργον καὶ πενθοῦντα πατέρα. ['Ἄλλη μορφή τοῦ ἀρ. 53] Μακεδονικὲς 'Ημέρες Δ' 8 Σεπτ. 1936, σελ. 274—277 [μὲ κριτικὴ ἀντιβολή τῆς ἄλλης μορφῆς ἀπὸ τὸ Γ. Βαλέτα].
- 70β Τί θεὸς ἐσὺ; Στὴν ἀγάπη μου. ['Ἀνέκδοτο] Μακεδονικὲς 'Ημέρες Δ' 8 Σεπτ. σελ. 278—9.

2) ΠΑΙΔΙΚΩΝ ΠΟΙΗΜΑΤΩΝ

- 1883 71 Πῶς νὰ πειράξω τὴ μητέρα. 'Η Διάπλασις τῶν Παίδων Ε' (8 Αῤφ. 1883), σελ. 125α—β.
- 72 'Ο καλὸς Θεός. Αὐτ. 9 Σεπτ. σελ. 136α—β.
- 73 Οἱ μαρμαράδες. Αὐτ. 10 'Οκτ. 152α—β.
- 74 Καλὴ νύκτα. Αὐτ. 11 Νοεμβρ. σελ. 168α—β.
- 1884 75 Τὸ χελιδόνι. 'Εστία ΙΖ' 433 (15. 4. 84) σελ. 254β—255α.
- 1885 76 'Η πρὸς τὰ πτηνὰ εὐσπλαχνία. 'Η διάπλασις τῶν Παίδων Ζ' (2. 1. 85) σελ. 4β.
- 77 Καλὴ νύκτα. Αὐτ. 15 Γεν. σ. 26α—β.
- 78 'Η λατρεία του Θεοῦ. Αὐτ. 21 Γεν. σελ. 33α.
- 79 'Ο μαχαιρᾶς. Αὐτ. σελ. 59α—β.
- 1887 80 'Η εὐλάβεια ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ. Αὐτ. ΙΑ' (15 Γεν.) σελ. 7α—β.
- 81 'Ο ξυλοργός. Αὐτ. 31 Γεν. σελ. 26α—β.
- 1882 82 'Ο κερυδαλός. 'Εστία ΚΣΤ' 1888 σελ. 514α—β.
- 1894 83 Πρὸ τοῦ ὕπνου. 'Η διάπλασις τῶν Παίδων (Περ. Β') Α' 16 Νοεμβρ. σελ. 301.
- 1895 84 Αὐγή. Αὐτ. φ. 15, 15 'Απρίλη σελ. 119γ.
- 85 'Ο πετεινός. Αὐτ. Β' φ. 16, 22 'Απρ. σελ. 123 β.
- 86 'Η ἀγέλαδα. Αὐτ. Β' φ. 16, 22 'Απρ. σελ. 125α.
- 87 Σταλαγματιὰ—σταλαγματιὰ. Αὐτ. Β' φ. 17, 29 'Απρ. σελ. 132γ.
- 88 Περηγῶρει τοὺς ἀσθενεῖς. Αὐτ. Β' φ. 17, 29 'Απρ. σελ. 135γ.
- 89 'Η γλῶσσα. Αὐτ. Β' φ. 18 6 Μάη σελ. 143α.
- 90 Τὰ ἔρρανα. Αὐτ. Β' φ. 19, 13 Μάη σελ. 148γ.
- 91 'Αποφθεγματιὰ. Μὴ ἀνάβαλλε Αὐτ. Β. φ. 19, 13 Μάη σελ. 151γ.
- 92 'Υγεία. 'Αποφθεγματιὰ. Αὐτ. φ. Β' 19 13 Μάη σελ. 151γ.
- 93 'Η παπρῶνα. Αὐτ. Β' φ. 20, 20 Μάη σελ. 155α.
- 94 'Αποφθεγματιὰ. Αὐτ. Β' φ. 20, 20 Μάη σελ. 156γ.
- 95 Παιδικὴ Θεολογία. Αὐτ. Β' φ. 21, 27 Μάη σελ. 166α.

- 1895 96 Ἀποφθεγματικά. Αὐτ. Β' φ. 21, 27 Μάη σελ. 167α.
 97 Ὑπὲρ τῶν πτηνῶν. Αὐτ. Β' φ. 22, 3 Ἰούν. σελ. 172γ.
 98 Φιλοπατρία. Αὐτ. Β' φ. 23, 10 Ἰούν. σελ. 180γ.
 99 Ἔρχεται ὁ πατέρας. Αὐτ. Β' φ. 24, 17 Ἰούν. σελ. 187β.
 100 Καλοκαίρι. Αὐτ. Β' φ. 25, 24 Ἰούν. σελ. 196α.
 101 Τριαντάφυλλο. Αὐτ. Β' φ. 26, 1 Ἰουλ. σελ. 204γ.
 102 Δύο ἀποφθέγματα. Αὐτ. Β' φ. 27, 8 Ἰουλ. σελ. 211β.
 103 Πεταλούδα. Αὐτ. Β' φ. 27, 8 Ἰουλ. σελ. 210γ.
 104 Εὐχρηστία. Αὐτ. Β' φ. 28, 15 Ἰουλ. σελ. 220γ.
 105 Φιλαλήθεια. Αὐτ. Β' φ. 29, 22 Ἰουλ. σελ. 231γ.
 105 Ἡ γρινιάρικα. Αὐτ. Β' φ. 30, 29 Ἰουλ. σελ. 236γ.
 107 Ἀποφθέγματα. Αὐτ. Β' φ. 30, 29 Ἰουλ. σελ. 235β.
 108 Ὁ κυνηγός. Αὐτ. Β' φ. 31, 5 Αὐγ. 246α.
 109 Ἀποφθεγματικά. Αὐτ. Β' φ. 33, 19 Αὐγ. σελ. 263γ.
 110 Ὁ φύλαξ ἄγγελος. Αὐτ. Β' φ. 34, 26 Αὐγ. σελ. 270α.
 111 Ὁ ὑπνός τοῦ βρέφους. Αὐτ. Β' φ. 35, 2 Σεπτ. σελ. 278α.
 112 Ἐλενησοῦνη. Αὐτ. Β' φ. 36, 9 Σεπτ. σελ. 283β.
 113 Πικρουλίχ τοῦ Θεοῦ. Αὐτ. Β' φ. 37, 16 Σεπτ. σελ. 290β.
 114 Ἐν ὄρφ θυέλλῃ. Αὐτ. Β' φ. 38, 23 Σεπτ. σελ. 300γ.
 115 Πρὸ τοῦ φαγητοῦ. Αὐτ. Β' φ. 39, 30 Σεπτ. σελ. 312α.
 116 Μὴ κτυπάτε τὰ πτυλιὰ. Αὐτ. Β' φ. 40-41, 7-14 Ὀκτ. σελ. 319β.
 Φθινόπωρον. Αὐτ. Β' φ. 42-3, 21-28 Ὀκτ. σελ. 324α.
 117 Φεγγαράκι. Αὐτ. Β' φ. 48-9, 21-8 Νοέμβρ. σελ. 347γ.
 1896 118 Παιδικὴ ἀφοβία. Αὐτ. Γ' φ. 1, 6 Γεν. σελ. 4α.
 119 Ποῖος διευθύνει. Αὐτ. Γ' φ. 2, 13 Γεν. σελ. 11γ.
 120 Ἡ εὐτυχία τοῦ φρονίμου. Αὐτ. Γ' φ. 3, 20 Γεν. σελ. 2β.
 121 Τί μ' ἀρέσει. Αὐτ. Γ' φ. 4, 27 Γεν. σελ. 27β.
 122 Ἀποφθεγματικά. Αὐτ. Γ' φ. 5, 3 Φλ. σελ. 35γ.
 123 Ὁ πετεινός. Αὐτ. Γ' φ. 5, 3 Φλ. σελ. 39γ.
 124 Χειμωνιάτικο. Αὐτ. Γ' φ. 6, 10 Φλ. σελ. 44γ.
 125 Ὁ τρελλός. Αὐτ. Γ' φ. 7, 17 Φλ. σελ. 54α.
 126 Τὸ θυμάρι. Αὐτ. Γ' φ. 8, 24 Φλ. σελ. 59β.
 127 Ἡ μαμά μου ἐορτάζει. Αὐτ. Γ' φ. 9, 2 Μάρτ. σελ. 67α.
 128 Τὸ βερβάτο ἄλογο. Αὐτ. Γ' φ. 10, 9 Μάρτ. σελ. 76α.
 129 Φῶς Κυρίου. Αὐτ. Γ' φ. 11, 16 Μάρτ. σελ. 84γ.
 130 Ἀνατολή-δύσις. Αὐτ. Γ' φ. 12, 23 Μάρτ. σελ. 91α.
 131 Ἡ ἀγελάδα. Αὐτ. Γ' φ. 13-4, 6-13 Ἀπρ. σελ. 108α.
 132 Τὸ ρυάκι. Αὐτ. Γ' φ. 15, 20 Ἀπρ. σελ. 116γ.
 133 Ἀποφθεγματικά α-β. Αὐτ. Γ' φ. 17, 4 Μάη σελ. 135α.
 134 Ἡ ἐργασία. Αὐτ. Γ' φ. 19, 18 Μάη σελ. 147γ.
 135 Ὁ κηπουρός. Αὐτ. Γ' φ. 19, 18 Μάη σελ. 146α.
 136 Πρόγραμμα. Αὐτ. Γ' φ. 20, 25 Μάη σελ. 157α.
 137 Ὁ κοῦκκος. Αὐτ. Γ' φ. 21, 1 Ἰούν. σελ. 163α.
 133 Πρωῖα. Αὐτ. Γ' φ. 23, 15 Ἰούν. σελ. 183β.
 139 Ὁ ἀρχιτέκτων. Αὐτ. Γ' φ. 24, 22 Ἰούν. σελ. 191β.
 140 Πῶς κοιμοῦμαι. Αὐτ. Γ' φ. 27, 20 Ἰουλ. σελ. 219γ.
 141 Τάξις. Αὐτ. Γ' φ. 31, 3 Αὐγ. σελ. 342γ.

- 142 "Αμα νυχτώνη. Αὐτ. Γ' φ. 32, 17 Αὐγ. σελ. 252γ.
 143 Πέσε πῆττα. Αὐτ. Γ' φ. 22, 8 'Ιούλ. σελ. 175γ.
 144 Αἱ φάσεις τῆς σελήνης. Αὐτ. Γ' φ. 34, 24 Αὐγ. σελ. 269σ.
 145 Καλαὶ πράξεις. Αὐτ. Γ' φ. 37, 14 Σεπτ. σελ. 290γ.
 146 Εὐχάριστα. Αὐτ. Γ' φ. 40, 5 'Οκτ. σελ. 316γ.
 147 'Η σπουδή. Αὐτ. Γ' φ. 52, 21 Δεκέμ. σελ. 414α.
 1897 148 Τὸ κανάρι. Αὐτ. Δ' σελ. 52γ.
 149 Θαυμασμός. Αὐτ. Δ' σελ. 125α.
 150 'Η μέλισσα. Αὐτ. Δ' σελ. 211α
 152 Τάξις καὶ ἀταξία. Αὐτ. Δ' σελ. 268α.
 152 Ψάρακι. Αὐτ. Δ' σελ. 275γ.
 153 Καλὸς ὅποιος ποθεῖ... Αὐτ. Δ' σελ. 339γ.
 154 Τί μ' ἀρέσει. Αὐτ. Δ' σελ. 387γ.
 1898 155 'Αποφθεγματικά. Αὐτ. Ε' σελ. 75α.
 156 "Ωρα ὕπνου. Αὐτ. Ε' σελ. 83γ.
 157 "Οποιος ἄλλου λάκκον σκάπτει. Αὐτ. Ε' σελ. 170γ.
 158 'Η εὐρὰ τῆς γάτας. Αὐτ. Ε' σελ. 427α.

3) ΔΙΗΓΗΜΑΤΩΝ

- 1879 159 'Ο ἄραφ καὶ ἡ κάμηλος αὐτοῦ. 'Η Διάπλασις τῶν Παιδῶν Α' (1879) σελ. 123α-4α.
 1883 160 Τὸ ἀμάρτημα τῆς μητρὸς μου. 'Εστία ΙΕ' 380 (10. 4. 1883) σελ. 225α-229β καὶ 331 (17. 4. 1883) σελ. 211α-247α =Γ. Κασδὸνη 'Ελληνικά Διηγήματα 'Αθῆναι 1896 ('Εστία) σελ. 175-203 = 'Η Φύσις (περιοδ. 'Αθηνῶν) Δ' (1903) σελ. 300 κπ. 318 κπ. 339 κπ. =στὸν ἀρ. 13 =στὸν ἀρ. 16. Κρίσεις : στοὺς ἀρ. 289, 294, 330, 331.
 161 Ποῖος ἦτο ὁ φονεὺς τοῦ ἀδελφοῦ μου. 'Εστία ΙΣΤ' 408 (23. 10. 83) σελ. 669α-676β καὶ 410 (6. 11. 83) =στὸν ἀρ. 13 =στὸν ἀρ. 16.
 1884 162 Αἰ συνέπειαι τῆς παλαιᾶς ἰστερίας. 'Εστία ΙΖ' 418 (1. 1. 84) σελ. 1-8α-β κπ. =στὸν ἀρ. 13 =στὸν ἀρ. 16.
 163 Τὸ μόνον τῆς ζωῆς του ταξίδιον. 'Εστία ΙΖ' 412 (17. 6. 84) σελ. 385α-391α, 413 (24. 6. 84) σελ. 404α-7β καὶ ΙΗ' 441 (1. 7. 84) σελ. 417α-421β =στὸν ἀρ. 13 =στὸν ἀρ. 16 =Τὸ ἑλληνικὸν διήγημα ἦται ἀπάνθισμα ἐκλεκτῶν διηγημάτων τῆς νεοελληνικῆς λογοτεχνίας, ἐκλογὴ καὶ ἐπιμελεία Κ. Φ. Σκόκου. Τόμος Α' 'Εκδ. 2α 'Αθῆναι (Κολλάρος) [1924] σελ. 136-71.
 1885 164 Διὰ τὴν ἡμετέραν δὲν ἔγινε μηλέα. 'Εβδομὰς Β' 48 (27. 1. 85) σελ. 37α-39α = στὸν ἀρ. 410 =ἀνάλυση στὸν ἀρ. 399.
 1890 165 Πῶς οἰκονομεῖται ὁ χρόνος. [παιδικὸ διήγημα] 'Η Διάπλασις τῶν Παιδῶν ΙΗ' 17 καὶ 18 (30. 9. 90) σελ. 91α-92β καὶ 106α-107β.
 1895 166 Μοσκόβ Σελήμ. Διήγημα ἀνέκδοτον. 'Εστία (ἐφ. 'Αθ.) 29. 4. 1895 σελ. 4 ἐπφ. καὶ συνέχεια στὰ φύλλα 1-19. 5. 1895 σελ. 4 ἐπφ.

4) ΜΕΤΑΦΡΑΣΕΩΝ

- 1833 167 G. M. Bizyenos. La pèche de ma mère. La nouvelle Revue [περιοδικὸ τῆς Adam στὸ Παρίσι] Γενάρης-Φεβρουάριος 1883 [Κατωμένη ἀπὸ τὸν ἴδιο ποιητὴ πρωτοδημοσιεύτηκε στὰ γαλλικά].

- 1884 168 Πῶς εἶν' στὸ δάξιο σκοτεινά. [ὀκτάστιχο]—Ξεύρεις τὰ πράσινα ἀκρογιάλια [ἑξάστιχο]. Ἐπὶ τὸ γερμανικό. Στὸ διήγημά του ἀρ. 162=ἀρ. 13=ἰρ. 16.
- 1884 169 Ἡ ἑλληνικὴ δημοσιογραφία κατὰ τὸ 1883. [Μελέτη τοῦ Δ. Βικέλα στὰ γαλλικὰ τυπωμένη στὸ Annuaire de l' association pour l'encouragement des études grecques en France], Ἔστια ΙΖ' 423 (5. 2. 84) σελ. 87α—91β καὶ 424 (12. 2. 84) σελ. 104α—108.
- 1893 170 Βαλλίσματα ξένα. [Πρωτοτυπωθήκανε στὸν ἀρ. 279=στὸν ἀρ. 18. Εἶνε:] 1) Δάντη σελ. 31—5. 2) Πετράρχη σελ. 35. 3) Δάντη σελ. 36—7. 4) Λορέντσου τῶν Μεδίκων σελ. 37—8. 5) Τοῦ ἴδιου σελ. 39—40. 6) Ἄντ. Φρ. Δόννη σελ. 41—2. 7) Τρουβαδούρων ἀδέσποτο σελ. 49—50. 8) Τρουβαδούρων ἀδέσποτο σελ. 50—51. 9) Χριστίνης δὲ Πιζάν σελ. 52—3. 10) Τῆς ἰδίας σελ. 53—4. 11) Καρόλου τῆς Ὀρλεάνης σελ. 55—6. 12) Ἀδέσποτον ἀγγλικὸν σελ. 66—70. 13) Ἀδέσποτον ἀγγλικὸν σελ. 71—6. 14) Τσαίλ Μορς σελ. 77—81. 15) Σκωτικὸ. Καθὼς γυροῦσα... σελ. 81—85. 16) Τὸ σαθὶ σου Ἐδουάρδε σελ. 81—85. 17) Ὀλανδικὸν σελ. 88—91. 18) Νορβηγικὸν. Ἡ Χριστούλα σελ. 91—7. 19) Σουηδικὸν ἢ Χίλλα σελ. 98—103. 20) Ἡ Χριστούλα σελ. 115—118. 21) Γερμανικὸν τοῦ Χίλδε-Βράνδ σελ. 127—31. 22) Οὐλανδ. Τὸ Παλάτι σελ. 141—143, Τοῦ ἴδιου Ὀνειρον σελ. 143 Κούντς φίν Κάουφουγγεν Βάλλισμα σελ. 134—6 Γκαϊτε Elfenköinig σελ. 138—140 Ἄϊνε Λωρελάυ σελ. 140—1.
- 1895 171 Ἐπὶ τῆς γῆς τὰ σκότη. [ἑξάστιχο Πέμση ποιητῆ] Στὸν ἀρ. 166=ἀρ. 13 στὸν ἀρ. 18, σελ. 67.

5. ΑΡΘΡΩΝ ΚΑΙ ΜΕΛΕΤΩΝ.

- 1874 172 Ὁ Κόδρος καὶ ἡ ποίησις]. Ἐπιλεγόμενα στὸν ἀρ. 2 σελ. 77—80.
- 1884 173 Γεώργιος Ζαρίφης. Ἐφημερίς 28. 3. 1884 σελ. 3α—γ [Ἀνώνυμα].
- 174 Γεώργιος Ζαρίφης. Νεκρολογία. Ἔστια ΙΖ' 379 Δελτίον 1. 4. 84 σ. 2β [Ἀνώνυμα].
- 1888 175 Β [;] Ἡ ἀρχαία τραγωδία Ἀντιγόνη. [γιά τὴν παράστασή της] Ἀκρόπολις 23. 10. 1888 σελ. 3δ.
- 176 Οἱ κλέγεροι καὶ ἡ λατρεία τοῦ Διονύσου ἐν Θρακίᾳ. Ἐβδομάς Ε (1888) φ. 32, 33, 34 καὶ 35 [μελέτη] = Θρακικὴ ἑπετηρίς 1897 σελ. 102—127.
- 177 Αἱ εἰκαστικαὶ τέχναι κατὰ τὴν Α' εἰκοσιπενταετηρίδα τοῦ Γεωργίου Α'. Ἐφημερίς (Παναγυρικὸ φύλλο) 19 Ὀκτ. 1888 σελ. 12β—16γ.
- 1889 [Στὸ Ἐγκυκλοπαιδικὸ Λεξικὸν Μπάρτ-Χίρστ μετὰ τὴν ὑπογραφή Γ. Μ. Β. πέρασε τ' ἀκόλουθα ἀρθρα :]
- 178 Ἄδραστος (φιλόσοφος) Α' 150α.
- 179 Ἀδώνιος στίχος Α' 155β.
- 180 Ἄϊνε (γερμανὸς ποιητῆς) Α' 333α-β.
- 181 Ἀϊριγγ (G. W. A. Haering, γερμανὸς ποιητῆς) Α' 347α.
- 182 Ἀκατάληκτα (μετρικὴ) Α' 425α.
- 183 Ἀκκλινδερ Φρεϊδ. (Hackländer) Α' 431β.
- 184 Ἀλεξανδρινὸς στίχος (μετρικὴ) Α' 566β-7α.
- 185 Ἀλκκικὸν μέτρον (μετρικὴ) Α' 615β.

- 186 Ἄλκκική στροφή (μετρική) Α' 615β-6α.
 187 Ἄμερλιγγ (Hammerling Robert) Α' 729α-β.
 188 Ἄμοιβχιον μέλος (ποιητική) Α' 748α-β.
 189 Ἄμφιβραχυσ (μετρική) Α' 772α.
 190 Ἄμφιμακρος (μετρική) Α' 776β.
 1890 191 Ἄναγέννησις (τέχνη φιλοσ.) Α' 791α-2β.
 192 Ἄνάκρουσις (μετρική) Α' 835β.
 193 Ἄνάπαιστος (μετρική) Α' 835β.
 194 Ἄντιβάκχειος (μετρική) Α' 944σ.
 195 Ἄναπαιστοςπονδεῖος Α' 835β.
 196 Ἄουερβαχ (Auerbach Berthold, γερμανὸς μυθιστορ.) Β' 71α.
 197 Ἄουεπεργ (A. A. Auerperg γερμανὸς ποιητής) Β' 72α-β.
 198 Βάγνερ (οἰκονομ. γερμανὸς) Β' 634β-5α.
 199 Βάγνερ (μουσικὸς) Β' 635α-6α.
 200 Βάδδινγκτων (Ch. Waddington, γάλλος φιλόλ.) Β' 636β-7α.
 201 Βάδδινγκτων (William Henry Waddington, γάλλος ἀρχαιολ. καὶ πολιτικὸς) Β' 637α.
 202 Βάζα (τάγμα) Β' 641α.
 203 Βαζαίν (Francois Bazain, γάλλος στρατάρχης) Β' 641α-β.
 204 Βαϊδεκερ (Bädeker, γερμ. οἰκον. βιβλιοπ.) Β' 645β.
 1891 205 Βακερνάγελ (Wackernagel Karl, γερμανὸς ποιητής καὶ φιλόλ.) Β' 648β-649α.
 206 Βακχειὸς (μετρική) Β' 656α.
 207 Βάλεν (Joh. Wahlen, γερμανὸς φιλόλογος καὶ κριτικὸς) Β' 674α.
 208 Βαλέσιος (H. Valesius, γάλλος ἐλληνιστής) Β' 676α.
 209 Βαλζάκ (Honoré de Balzac, γάλλος μυθιστ.) Β' 676α-β.
 210 Βαλλενάρ (Charl Walekenar, γάλλος φυσιολ.) Β' 677α-β.
 211 Βαλλενάρ (Ludwig K. Walekenar) Β' 677β.
 212 Βαλλιστικὸν ἄσμα Β' 679β-80β.
 213 Βάμπερυ (Herm. Vambery, οὐγγρος περιηγ. καὶ ἀσανολόγος) Β' 698α.
 214 Βανδερβίλτ (Cornelius Wanderbilt, ἀμερικανὸς ἐπιχειρηματίας) Β' 702β.
 215 Βάξμουθ Ernst. W. Wachsmuth, γερμανὸς ἱστορικὸς) Β' 704β.
 216 Βάξμουθ Kurt. Wachsmuth, γερμ. φιλόλ. καὶ ἀρχαιολ.) Β' 704β-5σ.
 217 Βαρβιέρ (Henry Auguste Barbier, γάλλος σατυρικὸς) Β' 712α-β.
 218 Βαρβιέρ (Paul Jules Barbier, γάλλος δραματογράφος) Β' 712β-13α.
 219 Βάρδοι (ἄοιδοὶ καὶ ποιηταὶ) Β' 717α-β.
 220 Βαρθελεμύ (Jean Jacques Barthelemy, γάλλος ἀρχαιολόγος) Β' 720α-β.
 221 Βαρθελεμύ (August Marseille) Β' 720β-1α.
 222 Βαρθελεμύ Σαιντ-Ἰλαίρ (γάλλος ἐλληνιστής) Β' 721α-β.
 223 Βαρονέτος (τάξις ἵπποικὴ) Β' 734β.
 224 Βαρόνιος (Caesar Baronius) Β' 734β-5α.
 225 Βαχερώ (Etienne Vacherot, γάλλος ἐπιστήμων) Β' 738α.
 226 Βατέλ (Emerich Vattel, δημοσιολόγος) Β' 768β.
 227 Βέβελ (Ferd. Bebel, κοινωνιολόγος) Β' 781β-2α.
 228 Βεΐλ (Henry Weil, γερμ. φιλόλογος) Β' 785β-6α.
 229 Βεΐλκνδ (Chr. Martin Wieland, γερμ. ποιητής) Β' 786α-β.
 230 Βικκκρία; (Giacomo Batista Beccaria, φυσικὸς) Β' 787α.

- 231 **Βεκκαρίας** (Cesare di Beccaria, φιλόσοφος) Β' 787α-β.
 232 **Βέκκερ** (Wilhelm Gott. Becker, γερμανός συγγραφεύς) Β' 787α-8α.
 233 **Βέκκερ** (Wilhelm Adolf Becker, γερμ. αρχαιολ.) Β' 788α.
 234 **Βέκκερ** (August Immanuel Becker, φιλόλ. γερμανός) Β' 788α-β.
 235 **Βελασκές** (Don Diego Rodr. Velasquez, ισπανός ζωγράφος) Β' 789β-90α.
 236 **Βελλίνης** (Giovani, ιταλός ζωγράφος) Β' 802β-3σ.
 237 **Βελλίνης** (Vincenzo Bellini, μουσικός ιταλός) Β' 802α.
 1892 238 **Βέμπερ** (Karl Maria Fr. von Weber, μουσικός γερμ.) Β' 808β-9β.
 239 **Βερανζέρος** (Pierre Jean de Beranger, γάλλος ποιητής) Β' 821α-β.
 240 **Βέρας** (Augusto Vera, γάλλος φιλόσοφος) Β' 822α.
 241 **Βέρδης** (Giuseppe Verdi, μουσικός ιταλός) Β' 827β.
 242 **Βερεστάγιν** (Wereschtchagin, ρώσος ζωγράφος) Β' 827β.
 243 **Βερλιόζ** (Hector Berlioz, γάλλος κριτικός) Β' 832β-3α.
 244 **Βέρν** (Jules Verne, γάλλος μυθιστορ.) Β' 834α.
 245 **Βερνάρ** (Charles de Bernard, γάλλος ποιητής) Β' 834β.
 246 **Βερνάρ** (Claude Bernard), Β' 834β-35 β.
 247 **Βερνάρδ** (Sarah Benhardt, γάλλος τραγώδης) Β' 835α.
 248 **Βερνέρ** (Vernet Claude Joseph, γάλλος θαλασσογράφος) Β' 836β-7α.
 249 **Βερνέ** (Antoine Ch. Horace Verné, γάλλος ζωγράφος) Β' 837α.
 250 **Βερνέ** (Emile Jean Horace Vernet, γάλλος ζωγράφος) Β' 837α-β.
 251 **Βερνέρ** (Friedrich Ludwigh Zach. Werner, γερμανός ποιητής) Β' 838α.
 252 **Βερνιό** (Pierre Victurnien Vergnand, ρήτωρ γάλλος) Β' 839β.
 253 **Βερεσέ** (Berchet Giovanni, ιταλός ποιητής) Β' 845β.
 254 **Βετχόβεν** (Ludvig von Beethoven, γερμανός μουσουργός) Β' 852β-3β.
 255 **Βιζέ** (Alex. César Léopold Bizet, γάλλος μουσικός) Β' 883α.
 256 **Βιζύη** (Θράκης) Β' 883α-4α.
 257 **Βικέντιος** (St. Vincent de Paula, καθολικός δάιος) Β' 885β.
 258 **Βίκος** (Giovanni Battista Vico, ιταλός φιλόσοφος) Β' 885β-6α.
 259 **Βίλδεμπρουχ** (Ernst Adam von Wildenbruch, γερμανός ποιητής) Β' 889α.
 260 **Βιλλοαζόν** (Villoison, γάλλος φιλόσοφος) Β' 892β.
 261 **Βίρχωβ** (Rudolf Virchow, γερμανός ιατροφιλόσοφος) Β' 905α-β.
 262 **Βισκόντης** (Ennio Quirino Visconti, ιταλός αρχαιολόγος) Β' 906β.
 263 **Βισκόντης** (Louis Tulius Joachin, γάλλος αρχιτέκτων) Β' 907α.
 264 **Βιό** (Jean Baptiste Biot, γάλλος φυσικός) Β' 917β.
 265 **Βλάγκ** (J. Louis Blanc, γάλλος ιστορικός) Β' 918β-919β.
 266 **Βλάγκ** (August Charles Blanc, γάλλος κριτικός) Β' 919β.
 267 **Βλέσιος** (φιλόσοφος) 933β.
 268 **Βλούμενταλ** (Léon von Blumenthal πρώσος στρατηγός) Β' 934α-β.
 269 **Βλούντσλι** (Johann Kaspar Bluntschli, γερμανός κοινωνιολόγος) Β' 934-5α.
 270 **Βοϊελδιέ** (François Adrien Boieldieu, γάλλος μουσικός) Β' 948β-9α.
 271 **Βοϊκχίος** (August Boeckh, γερμανός φιλόλογος) Β' 949α-950α.
 272 **Βοκκάκιος** (Ciovanni Boccaccio, ιταλός λογογράφος) Β' 957β-9α.
 273 **Βόλερος** (έθνικός ισπανικός χορός) Γ' 1β.
 274 **Βόλνεϋ** (C. F. Volney, γάλλος συγγραφεύς) Γ' 5β.

6) ΕΠΙΣΤΟΛΩΝ

- [1872] 230 [Ἐπιστολή ἀχρονολόγητη στήν Ἑλένη Στεφανῆ στήν Κύπρο ἀπό τήν Πόλη, ἀνακρινόμενη ἀπό τήν ἴδια] Κυπριακά Γράμματα Δ' (1934) σελ. 20α.
- 231 [Στήν ἴδια, ἀχρονολόγητη] Κυπριακά Γράμμ. Α' (1934) σελ. 20α-β.
- 282 [Στήν ἴδια, ἀχρονολόγητη, ἀπόσπασμα] Κυπρ. Γράμμ. Α' (1934) σελ. 20β.
- [1872] 283 Μία ἐπιστολή τοῦ Βιζυηνοῦ. [Γράμμα ἀπό τήν Πόλη στόν ἀρχιμανδριτῆ Ἰωαννίτσιο στήν Κύπρο] Ἑστία (ἐφημ. Ἀθηνῶν) 24 Νοέμβρ. 1904, σελ. 1β ε.
- 1876 281 [Ἐπιστολή τοῦ Βιζ. ἀπό τῆ Γοτίγγη στόν Ἠλία Τανταλίδη στήν Πόλη, χρονολογημένη ἀπό Ἰούνη 1876], Ἡμερολόγιον Σκόκου ΚΑ' (1911) σελ. 285-7=Μία ἐπιστολή τοῦ Βιζυηνοῦ. Παναθήναια ΚΑ' (1910) σελ. 174β-175α.
- 1890 281α [Ἐπιστολή στό Βασιλειάδη γραμμένη στίς 15.9.90 ἀπό τό Γκάσταϊν, Ἀπόσπασμα] ἀρ. 450, σελ. 211. Δημοσιεύεται ὁλόκληρη στή μελέτη αὐτή.

7) ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΕΙΣ ΣΕ ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΕΙΣ.

- [1893] 285 Σκέψεις γιά τῆ σύγχρονη ἑλληνική φιλολογία. [σέ συνέντευξή του μέ τό Βασιλειάδη στό φρενοκομεῖο]. Ποικίλη Στοά (Ἀρσίνη) 1894 σελ. 147-9.
- [1894] 286 Γιά τήν υγεία του [σέ συνέντευξή μέ τό Στ. Στεφάνου στό φρενοκομεῖο] Ἀθηναϊκά Νέα 21 Φλεβάρη 1936 σελ. 3ε.
- 1895 287 Γιά τό ἔργο του, τοῦς συγχρόνους του καί τὰ περιοδικά [σέ συνέντευξή μέ τόν Κίρις] Ἑστία (ἐφ. Ἀθ.) 16 Μάη 1895 σελ. 2β.
- 288 Φιλοσοφικές σκέψεις [σέ συνέντευξή του μέ τό Βασιλειάδη στό φρενοκομεῖο] Ἡμερολόγιον ἐθνικῶν καί φιλανθρωπικῶν Καταστημάτων Κωνσταντινουπόλεως τοῦ 1905, Κωνσταντινούπολις 1904, σελ. 300-307

8) ΜΕΤΑΦΡΑΣΕΩΝ ΕΡΓΩΝ ΤΟΥ ΒΙΖΥΗΝΟΥ.

- 1883 289 *La pêche de ma mère.* (μετάφρασμένο ἀπ' τόν ἴδιο βλ. ἀρ. 167).
- [1884] 290 Ἡ πρῶτων. Μετάφραση γαλλική μέ σχόλια τοῦ *De Queux de Saint Hilaire.* *Revue de peuples Latins.* [βλ. ἀρ. 329].
- 1884 291 Ἑαρινή ἐσπέρα. *Καιροί.* Ἁγία Σοφία μετάφραση ἀγγλική τῆς *Edmonds* στήν ἑλληνική ἀνθολογία τῆς Ἑαρινῆ ἐσπέρα. Νέα Ἡμέρα 31 Γεν. 1910 σελ. 2γ.
- [1885:] 292 Ἡ φιλοσοφία του καλοῦ πρῶτ Πλωτίνω. [Ἀγγλική μετάφραση κατὰ τόν ἀρ. 432].
- 1893 293 *A. Rubio και Leuch Novelas Grieg'as.* Βαρκελώνη 1893 [μετάφρασμένο ἓνα διήγημα τοῦ Βιζ. κατὰ τόν ἀρ. 354].
- 1896 294 Τὸ ἀμάρτημα τῆς μητρὸς μου. Γαλλική μετάφραση περασμένη στό περιοδ. *Revue de Revues* κατὰ τόν ἀρ. 389.

Γ') ΜΕΛΟΠΟΙΗΣΕΙΣ ΠΟΙΗΜΑΤΩΝ

- 1882 295 'Ο Κόδρος παρευόμενος ἐπὶ τοὺς πολεμίους ὑπὸ χιτῶνα χοιρικοῦ ἵνα ἀποθάνῃ ὑπὲρ τῆς πατρίδος. [Δυὸ στροφές μελοποιημένες κατὰ τὴ βυζαντινὴ καὶ μαζὶ τὴν εὐρωπαϊκὴ μουσικὴ]. Μοῦσα (Ἰ. Σομφελλάρου) Ἀθήναι (Χ. Ν. Φιλαδελφεύς) 1882 σελ. 69—71.
- 1884 295 Ἡ μίγισσα [Ἀθ. Ἀθρ. 253—5], μελοποιημένη κατὰ τὸ σκοπὸ τῆς «Βαρκαρόλας».

Δ') ΕΚΛΟΓΕΣ ΕΡΓΩΝ

1) ΣΕ ΑΝΘΟΛΟΓΙΕΣ.

- 1880 297 Π. Μπαρτάκας Παρνασσός Ἀθ. 1880 σελ. 630—42 [Κόδρου στροφές. Εἰς φθισιῶντα ἱεροσπουδαστήν. Ἀποχωρισμός Α', Β'. Ἡ κατάρατος.
- 1885 298 Ν. Α. Κωνσταντινίδου καὶ Κ. Ν. Μαρκοπούλου Ἀθῶν. Ἐν Κωνσταντινουπόλει (Κορομηλάς) 1885 σελ. 114 κ. ἀ. [Τὸ ἡμερονύκτιον. Ἐερινὴ νύξ. Ἡ ἐργασία τῶν μελισσῶν. Τὸ λαγουδάκι. Καλὴ νύκτα. Πῶς νὰ πειράξω τὴν μητέρα. Τὸ παιδί στὸ ποτάμι. Ἡ πρὸς τὰ πτηνὰ εὐσπλαχνία. Καλὴ νύκτα. Ἡ λατρεία τοῦ Θεοῦ. Ὁ καλὸς Θεός. Ἐερινὴ πρωτὰ. Ἐερινὴ ἑσπέρα. Ἀποχαιρετισμός].
- 1894 299 Ἀμαλθείας Παρνασσός ἦτοι ἀπάνθισμα τῶν ἐκλεκτ. ποιημάτων Ἑλλήνων ποιητῶν. Β' Σμύρνη 1894 σελ. 139—171 [Κόδρου στροφές 11. Ἀποχωρισμός Α' καὶ Β'. Εἰς φθισιῶντα ἱεροσπουδαστήν. Ἦ ἄστρον τῆς ἀγάπης. Πάσχα. Τὸ τραγοῦδι τοῦ τσέλιγγα. Νύκτα. Εἰς τῆς μελαχρινῆς τὰ μάτια. Ἄσμα (Ἦ ἄνθη ποῦ μ' ἔχεις χαρισμένα.). Τῆς ζωῆς τὸ ποτάμι. Οἱ καιροί. Ὁ μάρτυς. Νοσταλγία. Ἡ δεχοχτοῦρα. Παραβολή. Ὁ Βασιλικός. Ὁ Βύας. Τὸ ἀποπλανηθὲν πτηνόν. Προσθήκη εἰς τὴν ἀστρονομίαν. Ὁ νέος ναύτης. Παραδείγματα. Νέα μὲ λευκά μαλλιά. Ὁ λαιμόπονος. Τὸ παράπονον. Ποίησις-ἔρωτος].
- 1910 300 Ἰωάννου Πολέμη Λύρα ἦτοι ἀνθολογία τῆς νεοελλ. ποιήσεως. Ἀθ. 1910 σελ. 205—211. [Ἡ καταγίς. Μεταμορφώσεις. Ἡ πορφεγγίσις. Ἐρωτος τέχνη. Ὁ τελευταῖος Παλαιολόγος].
- 1911 301 Μιχ. Σαλιβέρου Ἑλληνικὴ Ἀνθολογία Ἀθήναι (ἐκδ. νεωτάτη) [πλουσία ἐκλογή μὲ βάση τὸν ἀρ. 299].
- 1924 302 Κ. Φ. Σκόκου Νεοελληνικὴ Ἀνθολογία Ἀθήναι (Ζηκιάκης) 1924 σελ. 99—128 [Ἀφροδίτη. (Ἦ ἄστρον τῆς ἀγάπης). Ἡ καταγίς. Στῆς μελαχρινῆς τὰ μάτια. Ἀποχωρισμός. Μεταμορφώσεις. Τὸ ἔρημον πτηνόν. Παραδείγματα. Ἄσμα (Ἦ ἄνθη ποῦ μ' ἔχεις χαρισμένα). Ὁ τελευταῖος Παλαιολόγος].
- 1933 303 Ἡρ. Ν. Ἀποστολίδη Ἀνθολογία Ἀθ. γ. γ. σελ. 40—44 [Ἡ κρημμένη θλίψις. Ἄσμα. Ἐπικούρειον. Ἀποχωρισμός. Τὸ ὄνειρον. Στίχοι γραμμένοι στὸ φρενοκομεῖο].
- 1936 303α Ἀνθολογία Ἑρακῶν ποιητῶν τῶν νεωτέρων χρόνων. Πρόλογος.

Ἄριστου Καμπάνη. Ἐπιμέλεια καὶ ἐπίλογος Ἄργη Κόρακα (Α. Ἄργη) Ἐν Ἀθήναις. Ἐκδοσις «Θρακικῶν» 1936 [Ὁ τελευταῖος Παλαιολόγος (19—22), Ὑποθῆκαι (—23), Στῆς μελαγχροινῆς τὰ μάτια (—23), Ἡ Ἄνεμόνη (—25), Τὸ ὄνειρον (—26), Θρακῶν ἄσμα (—26), Θρακῶν ἄσμα (—27), Ἀφαιρεμένη (—28), Τὸ παιδί στὸ ποτάμι (—29), Ἄσμα (—30), Παραβολή (—31), Στίχοι τοῦ φρενοκομείου (—32).

2) ΣΕ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΑ ΑΝΑΓΝΩΣΜΑΤΑ.

- 1909 304 **Δημ. Κακλαμάνου** Νεοελλ. ἀναγνώσματα πρὸς χρῆσιν τῶν μαθητῶν τῆς Βασικῆς τάξεως τῶν ἑλληνικῶν σχολείων Ἀθήναι (Τερζόπουλος) 1909—1913 σελ. 61 [Ὁ τελευταῖος Παλαιολόγος].
- 1910 305 **Π. Ἀγγελίδου Ν.** Ἀναγν. Ἔτος σχολ. Ε' Κωνσταντινουπόλις 1910 σελ. 149 [Ἡ καταιγίς].
- 306 **Π. Ἀγγελίδου Ν.** Ἀναγν. Ἔτος σχολ. ΣΤ' Κωνσταντινουπόλις 1910 σελ. 33 [Ἡ νοσταλγία].
- 1913 307 **Ν. Ι. Μπέρτου Ν.** Ἀναγν. πρὸς χρῆσιν τῶν μαθητῶν τῆς Βασικῆς τάξεως τῶν ἑλληνικῶν σχολείων Ἀθήναι (Κολλάρος) 1913 σελ. 49, 52, 60, 77 [Ἄγία Σοφία, Τὸ χελιδόνι, Τὸ καλοκαίρι, Ὁ βασιλικός].
- 1917 308 **Θ. Σπεράντζα Ν.** Ἀναγν. Ἀθήναι 1917 σελ. 17—20 [Ὁ τελευταῖος Παλαιολόγος].
- 1919 309 **Ν. Ι. Μπέρτου Ν.** Ἀναγν. (Α. τάξις) Ἀθ. (Κολλάρος) 1919 σελ. 6, 79, 87 [Τὸ παιδί στὸ ποτάμι. Νοσταλγία. Ἡ καταιγίς].
- 1920 310 **Ἄλ. Σαρρῆ Ν.** Ἀναγν. (Β' τάξις) Ἀθ. (Ζηκάκης) 1920 σελ. 113—5 [Ὁ βασιλικός].
- 1922 311 **Ν. Ι. Μπέρτου Ν.** Ἀναγν. διὰ τοὺς μαθητὰς τῆς Γ' τάξεως τῶν ἑλληνικῶν σχολείων. Ἐκδ. ἕκτη (Κολλάρος) 1922 σελ. 9 [Ὁ τελευταῖος Παλαιολόγος].
- 1923 312 **Ἄλ. Σαρρῆ Ν.** Ἀναγν. διὰ τοὺς μαθητὰς τῆς Γ' τάξεως τῶν ἑλληνικῶν σχολείων Ἀθήναι 1923 σελ. 6—26 [Τὸ ἀμάρτημα τῆς μητρός μου].
- 1925 313 **Νικολ. Κοντοπούλου Ν.** Ἀναγν. [Β' τάξις γυμν.] Ἀθήναι (Δικαῖος) 1925 σελ. 83—107 καὶ 248—9 [Τὸ μόνον τῆς ζωῆς του ταξίδιον. Ἡ ἐπαύρις τῆς Βιζύης].
- 1930 314 **Ἠλ. Βουτιερίδη-Ν. Ἐλάτου Ν.** Ἀναγν. διὰ τὴν ΣΤ' τάξιν Ἀθήναι (Ζηκάκης) 1930 σελ. 83—7 [Στοργὴ μητρός Ἀποσπ. ἀπὸ τὸ Ἀμάρτημα τῆς μητρός μου].
- 1931 315 **Ἠλ. Βουτιερίδη Ν.** Ἀναγν. (Β' τάξις) Ἀθ. 1931 σελ. 111, 136 [Παιδί μου ὦρα σου καλή. Ἡ Ἄγία Σοφία].
- 1931 316 **Ν. Κοντοπούλου Ν.** Ἀναγν. ² (Γ' τάξις) Ἀθ. 1931 σελ. 142—48 [Ἡ Χριστούλα. Ἡ ἐπαύρις τῆς Βιζύης].
- 1935 317 **Ν. Κοντοπούλου Ν.** Ἀναγν. ³ (Β' τάξις) Ἀθ. 1935 σελ. 163—4 [Οἱ γάμοι].
- 318 **Μιχ. Χ. Οἰκονόμου Ν.** Ἀναγν. (Α' τάξις) Ἀθ. 1935 σελ. 71, 99 [Ὁ Ἕλλημ ναύτης. Νοσταλγία].

2) ΦΙΛΟΛΟΓΙΑ ΓΥΡΩ ΣΤΟ ΒΙΖΥΗΝΟ

Προεργασίες. Ἀσήμαντα, λιγοστά και ἀσυστηματοποίητα πράγματα ἔχουμε στὸν τομέα αὐτό. Ὁ Θρύλος [152] ἔδωσε 9 κομμάτια τὰ γνωστότερα. Ὁ Γιαλούρης [157] συμπληρωματικά τέσσαρα κομμάτια και σημείωσε δλες τις ἐργασίες τοῦ Βοσιλειάδη. Ὁ Ἰντιάνος [423] χρησιμοποίησε σὲ ὑποσημειώσεις μερικά νέα κομμάτια. Καὶ τέλος πάσκισε νὰ ἀνακατεφτῆ ὁ Τομαδάκης [472] και ἔδωσε τάχα τρία καινούρια κομμάτια (405, 406, 284) συμπληρωματικά, χωρίς νὰ τὰ δῆ, ἀντιγράφοντάς τα ἀπ' τὴ βιβλιογραφία τοῦ Πολίτη, χωρίς νὰ τὸν ἀναφέρει. Ἄς σημειωθῆ πὼς στὸ ἴδιο ἄρθρο κάνει λόγο ὁ Τομαδάκης γὰ εἰσυνειδήτη και καινική βιβλιογράφηση. Σημάδια τῶν καιρῶν δλα ! Ὡστόσο ἄς μάθει ἐκ τῶν ὑστέρων πὼς ὁ ἄρ. 284, πὸς σημειώνει γὰ καινούριο, εἶναι ὁ ἴδιος μὲ τὸ 5^ο δελτίο τοῦ Γιαλούρη. Πρόκειται δηλαδὴ γὰ τὸ ἴδιο γράμμα πὸς τ' ἀναδημοσιεύσανε τὰ Παναθήναια ἀπ' τὸ Ἡμερολόγιο Σκόκου.

- 1874 319 **Θ.** Ἀφεντούλη, Κρίσις τοῦ Βουτσηναίου διαγωνισμοῦ τοῦ ἔτους 1874. Ἐν Ἀθήναις (Σ. Κ. Βλαστός) σελ. 17 κα.
- 320 [Ἐπίθεσις ἀπὸ τὴν ἐφημ. Ἀνεξαρτησία γὰ τὸν Κόδρο. Τὴ σατυρίζει σὶς Ἀτθ. Ἀῦρ. 206].
- 321 Κόδρος [ἀγγελ. ἔκδοσῆς του] Ἐφημερίς 18 Μάη 1874 σελ. 3α.
- 322 Κόδρος [βιβλιοκρισία σὶν Ἐφημερίδα τῶν Συζητήσεων. Μάης (ε) 1874 κατὰ τὸν ἄρ. 325.
- 1876 323 Ἄραις, μάραις, κουκουνάρις [εἶδηση και κρίση διαγωνισμοῦ] Ἐφημερίς 17 Μάη 1876 σελ. 1β—2α.
- 324 **Θεοδ. Γ. Ὀρφανίδου** Κρίσις τοῦ Βουτσηναίου ποιητικοῦ ἀγῶνος τοῦ ἔτους 1876, ἀναγνωσθεῖσα ἐν τῇ μεγάλῃ αἰθούρῃ τοῦ ἐν Ἀθήναις Ἐθνικοῦ Πανεπιστημίου τῇ 13 Μαΐου 1876 ὑπὸ τοῦ εἰσηγητοῦ Θ. Γ. Ὀρφανίδου. Ἐν Ἀθήναις (Σ. Κ. Βλαστός) 1876 σελ. 7—8, 79—119 και 120.
- 1877 325 [**Ἀνωνύμου**] Νέα βιβλία: Σακελλαρίδου Σ. Ρήγας Φεραῖος Ἐφημερίς 28 Σεπτ. 1877 σελ. 3β [γὰ τὸν Κόδρο].
- 1880 326 **Κ. Ξανθοπούλου** Συνοπτικὴ ἔκδοσις... Ἐν Κωνσταντινουπόλει 1880 σελ. 112.
- 1881 327 **Juliette Lamber (Βικέλα)** Poètes grecs contemporains. Paris (Calman Levy) 1881.
- 1883 328 Ἀτθίδες ἀραι [ἀγγελία ἐκδ.] Ν. Ἐφημερίς 14 Νοεμ. 1883 σελ. 5α-β.
- 329 Ἡ τρελλὴ [γὰ τὴ γαλλικὴ τῆς μετάφραση ἀπὸ τὸ De Queux de Saint-Hilaire] Ἐστίας ἸΣΤ' 402, 11 Σεπτ. 1883 σελ. 587β σημ. 1.
- 330 Τὸ ἀμάρτημα τῆς μητρὸς μου [λήψη χειρογρ.] Ἐστίας Δελτίον ΙΕ' 326 27 Μάρτη 1883 σελ. 3α Ἀλληλογραφία.
- 331 [**Ἀνωνύμου**] Ἐλληνικὴ φιλολογία εἰς τὸ Παρίσι [γὰ τὴ μετάφρ. τοῦ Ἀραρτ. σὰ γαλλικά] Νέα Ἐφημερίς 25 Ἀπρ. 1883 σελ. 3α-β.
- 332 Ἀλληλογραφία. Ἐστίας Δελτίον ΙΕ' 338 19 Ἰουν. 1883 σελ. 3β.
- 333 [Λορεὰ Trübner] Ἐστίας Δελτίον ΙΖ' 371 5 Φλ. 1884 σελ. 2α.
- 1884 334 Ἀτθίδες ἀραι. [Κρίση διεξοδικὴ] Academy, (περιοδ. Λονδίνου) Ἐστίας Δελτίον ΙΖ' 381, 15 Ἀπρ. 1884 σελ. 1α.
- 335 Αἰ συνέπεται τῆς παλαιᾶς ἱστορίας.—Ποῖος ἦτο ὁ φονεὺς τοῦ ἀδελφοῦ μου. [Ἀγγελ. δημοσ. και κρίσεις] Νέα Ἐφημερίς 8 Γεν. 1884 σελ. 2α.

- 336 Βιβλία-κρίσεις. Νέα Ἐφημερίς 2 Ἀπρ. 1884 σελ. 3β [ἀγγελ. καὶ κρίσεις τοῦ ἀρ. 334].
- 337 Ὅσκαρ Οὐάϊλντ [Κρίση τῆς συλλογῆς τῆς Edmonds (ἀρ. 291) κατὰ τὸν ἀριθ. 412α, σελ. 350] Πῆλ Μετ. Γκαζέτ Λονδίνου. Μάης 1884.
- 338 **A. P. Ρ[αγκαβῆ]** Τὰ Εἰδύλλια τοῦ Δροσίην. Ἐστίας Δελτίον ΙΗ' 417 23 Δεκ. 1884 σελ. 2β.
- 339 **Κ[αμπούρογλου Δ. Γρ.]** Φιλολογικὴ ἐπιθεώρησις τοῦ 1884 Ἐβδομάς Δελτίον ἀρ. 44, 30 Δεκ. 1884 σελ. 3α-β [γὰρ τῆς Ἀτθ. Αὔρ.].
- 340 **Aug. Boltz** Ἑλληνικὴ φιλολογία Magazin für die Literatur des In und Auslandes Δεκεμβρ. 1884 [κρίση Ἀτθίδων αὔρ.].
- 341 [Γελοιογραφίαις καὶ σατυρικά γὰρ τὸ Βιζυηνό σὲ περιοδικὰ κατὰ τὸν ἀρ. 363 σελ. 263].
- 1885 342 **Μ[ητσάκη]** Φιλοσοφικά Ἐφημερίς 29 Αὐγ. 1885 σελ. 5γ-6γ [κρίση τῶν ἀρ. 9 καὶ 10].
- 343 Ἄνωνόμου Ἡ φιλοσοφία τοῦ καλοῦ παρὰ Πλωτίνω Berliner Philolog. Wochenschrift γ 1885 Beil 11 σελ. 2β [Ἀγγελ. τοῦ ἔργου].
- 344 **Σ. Δελέκος** Στοιχεῖα λογικῆς ὑπὸ Γ. Βιζυηνοῦ Ἐφημερίς 1 Ὀκτ. 1885 σελ. 5γ-6β [Κρίση τοῦ ἔργου].
- 1888 345 **A. P. Ραγκαβῆ** Περίληψις ἱστορίας τῆς νεοελληνικῆς φιλολογίας Ἀθ. (Ἑλληνικὴ Βιβλιοθήκη Μπόρτ-Βιλμπργ) σελ. 79-80.
- 346 **Γ. Κασδένη** Τὰ παιδικὰ ποιήματα τοῦ Βιζυηνοῦ Ἐστία ΚΣΤ' 1888 σελ. 511α [ἀγγελία καὶ κρίση].
- 347 [Ἄνωνόμου] Στοιχεῖα ἐμπειρικῆς ψυχολογίας ὑπὸ Γ. Μ. Βιζυηνοῦ Ἐφημερίς 5 Αὐγ. 1888 σελ. 3α [κρίση].
- 1889 348 **Χ. [κτζεσοπούλου Κ.]** Ὁ φιλαδέλφειος λυρικὸς ἀγὼν Ἐβδομάς ΣΤ' 1889 σ. 16 [πῆρε μέρος καὶ ὁ Βιζυηνός].
- 1890 349 **[Βλ. Γαβριηλίδου]** Πανελλήνιος σύντροφος Ἀθ. (Ἀκρόπολις) 1890 σελ. 186.
- 1891 350 **Γ. Καλοσυρόου** Κριτικαὶ παρατηρήσεις περὶ τῆς μεταφράσεως τοῦ Ἀμλέτου ὑπὸ Ἰ. Πολυλά Ἀθ. 1891 (Ἐστία)=Καμπάνη ἀρ. 470 σελ. 138.
- 1892 351 **Ν. Βασιλειάδου** Γεώργιος Βιζυηνός. Μελέτη. Νέα Ἐφημερίς (Καμπούρογλου) Ἰούνιος 1892 [κατὰ τὸν ἀρ. 381 σελ. 75α].
- 352 **[Βλ. Γαβριηλίδου]** Ἐτήσιον ἡμερολόγιον πολιτικῶν οἰκονομικῶν καὶ στατιστικῶν τοῦ 1892 Ἔτος Γ' Ἀθῆναι (Ἀκρόπολις) 1891 σελ. 374 καὶ 401.
- 1893 353 **Νικολ. Ἰωανν. Βασιλειάδου** Ὁδὴ θλιβερά τοῦ ἀτυχήσαντος ποιητοῦ Νέα Ἐφημερίς 10 Μαρτ. 1893 σελ. 5β-6β.
- 354 **[Οἱ Novelas Griegas τοῦ Leuch]** Νέα Ἐφημερίς 16 Ἀπρ. 1893 σελ. 4β.
- 1894 355 **Κ. Παλαμᾶ** Βιβλία καὶ συγγραφεῖς Ἐστία ΛΔ' (1894) σελ. 111α.
- 356 **[Ἄνωνόμου: Βιογραφικά]** Ἀμαλθείας. Παρνασσὸς Σμύρνη 1894 τομ. Β' σελ. 138.
- 357 **Νικολάου Ἰ. Βασιλειάδου** Γεώργιος Μ. Βιζυηνός. Ὁ Ἑλλην Γκύ Δὲ Μωπασάν Ἡμερολόγιον Σκόκου 1894 σελ. 298-313.
- 358 **Ν. Ἰ. Βασιλειάδου** Σελίδες ἐν Φρενοκομείῳ. Ὁ ἀτυχῆς ποιητής. 1-111 Ποικιλὴ Στοά (Ἀρσένη) 1894 σελ. 144-154.

- 1895 359 [Ἀνωνύμου: Κριτικά] Ἀκροπολις 3 Φλ. 1895 σελ. 2γ.
 360 [Μοσχῶβ Σελήμ: κριτικά] Ἐστία 12 Μάη 1895 σελ. 2β.
 361 **Κίρις** Τὸ Δρομοκαίτειον. Συνδιάλεξις μετὸν Βιζυηνόν Ἐστία 16 Μάη 1895 σελ. 2β.
 362 **Νικ. Ἰ. Βασιλιλάδου** Πιήεις ἐν τῷ φρενοκομείῳ Φιλολογικῇ Ἠχώ (Πόλης) Β' 1895 σελ. 113—115.
 1895 331 **Κ. Παλαμᾶ** ἸΤο ἑλληνικὸν διήγημα. Γεώργιος Βιζυηνὸς Νέα Ἑλλάς (Ἡμερολ. Δροσίγη-Κασδόνη) 1896 σελ. 259—269.
 351 **Γ. Γαλάτη** Ἀγγελία τῆς δίτομης συλλογῆς παιδικῶν τραγουδιῶν τοῦ Βιζυηνοῦ: Ὁ φίλος τῶν Ἑλληνοπαίδων Ἡ Διάπλασις τῶν παίδων Γ' 4, 27 Γεν. 1896 σελ. 32α.
 365 **Γρηγ. Ξενοπούλου** Ἀθηναϊκαὶ ἐπιστολαὶ [γιά τὴν ἴδια συλλογὴ] Ἡ Διάπλασις τῶν παίδων Γ' 4, 27 Γεν. 1896 σελ. 28β-γ.
 366 **[Ἀνωνύμου]** Θάνατος Βιζυηνοῦ Ἐστία 15 Ἀπρ. 1896 σελ. 2δ.
 367 **[Ἀνωνύμου]** Θάνατος Βιζυηνοῦ Ἀκρόπολις. 16 Ἀπρ. 1896 σελ. 3γ.
 368 **[Ἀνωνύμου]** Ἡ κηδεία τοῦ Βιζυηνοῦ Ἐστία 16 Ἀπρ. 1896 σελ. 2δ.
 369 **[Ἀνωνύμου]** Κηδεία Βιζυηνοῦ Ἀκρόπολις 17 Ἀπρ. 1896 σελ. 2στ'.
 370 **[Ἀνωνύμου]** Κηδεία Βιζυηνοῦ. Ἡ νεκρικὴ πομπή. Ἄστν 17 Ἀπρ. 1896 σελ. 2γ-δ.
 371 **[Ἀνωνύμου]** Ἡ κηδεία τοῦ Βιζυηνοῦ Νέα Ἐφημερίς 17 Ἀπρ. 1896 σελ. 2γ—3α.
 372 **Παρατηρητοῦ** Ὁ Βιζυηνὸς ὡς συγγραφεὺς Ἄστν 16 Ἀπρ. 1896 σελ. 1β—γ.
 373 **[Ἀνωνύμου]** Βιογραφικαὶ σημειώσεις. Ἄστν 16 Ἀπρ. 1896 σελ. 1β.
 374 **Ν. Ἐπισκοποπούλου** Γεώργιος Βιζυηνὸς Ἄστν 16 Ἀπρ. 1896 σελ. 1α—β.
 375 **[Ἀνωνύμου: Σημειώματα περὶ Βιζυηνοῦ]** Νέα Ἐφημερίς 17 Ἀπρ. 1896 σελ. 3α—β.
 376 **Ἀρ. Π. Κουρτίδου** Ἐπιτάφιος εἰς Βιζυηνόν Ἐστία 17 Ἀπρ. 1896 σελ. 2γ—δ.
 377 **[Ἀνωνύμου: Γ. Βιζ.]** Νεολόγος (Ἀθ.) 17 Ἀπρ. 1896.
 378 **Κ. Παλαμᾶ** Ἐπιτάφιος εἰς Βιζυηνόν Ἐστία 17 Ἀπρ. 1896 σελ. 2δ—3α.
 379 **Γρηγορίου Ξενοπούλου** Ἀθηναϊκαὶ Ἐπιστολαί: Μεγάλοι νεκροί. Ἡ Διάπλασις τῶν παίδων Γ' 15, 20 Ἀπρ. 1896 σελ. 117γ--118α.
 380 **Ἀθηναίου Γεώργιος** Βιζυηνὸς Τὰ Ὀλύμπια Α' 24, 1 Ἀπρ. 1896 σελ. 186—8.
 381 **Ι. Χρονογράφου** [Ι. Γρυπάρη] Ἀπογεματιανή. Φιλολογικῇ Ἠχώ (Πόλης) Α' 13, 27 Ἀπρ. 1896 σελ. 73α—75α.
 382 **Γρηγ. Ξενοπούλου** [Περὶ Βιζυηνοῦ κατὰ τὸν ἀρ. 331, σελ. 74β].
 383 **Ι. Γ. Γιαννοῦτσου** Ποίημα ἐπὶ τῷ θανάτῳ Γ. Μ. Βιζυηνοῦ Ἡ διάπλασις τῶν παίδων Γ' 16, 27 Ἀπρ. 1896 σελ. 127β.
 384 **[Ἀνωνύμου]** Ὁ τάφος τοῦ Βιζυηνοῦ Ἐστία 17 Μάη 1896 σελ. 3α.
 385 **Α. Ι. Π.** [Υποβολιμαῖο Βιζυηνοῦ στὸ πέριος. Πόλης Πιερία] Φιλολογικῇ Ἠχώ (Πόλης) Α' 16, 18 Μάη 1896 σελ. 95α.
 386 **Ι. Χρονογράφου** [Ι. Γρυπάρη] Ἀπογεματιανή [Βιζυηνὸς καὶ Μητσάκης] Φιλολογικῇ Ἠχώ (Πόλης) Α' 17, 25 Μάη 1896 σελ. 98β.

- 387 Γ. Βώ[ριου] Ἐξ ἀφορμῆς μιᾶς αὐτοκτονίας [Π. Πανᾶ, ὄπον καὶ σχετικὰ] Ἀκρόπολις 2 Ὀκτ. 1896 σελ. 1β—γ.
- 1897 388 Ἀνωάνυμου Γεώργιος Βιζυηνός. Βιογραφικά. Θρακικὴ Ἐπετηρὶς 1897 σελ. 319.
- 389 Ἀχ. Γεωργιάδου Ὁ Δ. Βικέλας Φιλολογικὴ Ἠχώ (Πόλης) Γ' 1897 σελ. 26.
- 390 Νικ. Ι. Βασιλειάδου Ἀνέκδοτα Βιζυηνοῦ. Φιλολογικὴ Ἠχώ (Πόλης) Γ' 1 15 Σεπτ. 1897 σελ. 6α—8α.
- 1898 391 Ι. Δ. Κ[αλογεροπούλου] Γ. Βιζυηνός Ποικίλη Στοὰ (Ἀρσένη) 1898 [κατὰ τὸν ἀρ. 457].
- 392 [Ν. Γ. Πολίτου] Βιζυηνός Γ. Λεξικὸν Ἐγκυκλοπαιδικὸν Μπαρτ-Χίριστ Συμπλήρωμα σελ. 132α.
- 393 Α. Μικρῆ Τὸ γλωσσικὸν ζήτημα ἐν Ἑλλάδι. Revue des Revues 1896 = Ἐστία 12 Μάη 1898 σελ. 2β [ὄπου σχετικὰ].
- 1900 394 Bouillet-Σικονομοπούλου Γ. Βιζυηνός Λεξικὸν Ἰστορίας καὶ Γεωγραφίας Α' 1900 σελ. 717α.
- 1902 395 Α. Ἀνάτη Κίνησις καὶ ζωή. Τὸ ἔργον τοῦ Βιζυηνοῦ Ἀρχόπελις 20 Γεν. 1902 σελ. 1ε—στ'.
- 1904 396 Γρηγ. Ξενοπούλου Παιδικὰ ποιήματα Ἀθήναι (ἐφ.) 22 Νοεμβρ. 1904 [διεξοδικὰ γὰρ τὰ παιδικὰ ποιήματα τοῦ Βιζ.]
- 397 Νικ. [Νικ. Χατζηγαβριήλ] Μία ἐπιστολὴ τοῦ Βιζυηνοῦ. Ὁ Βιζυηνός ἐν Κύτρω. Ἐστία 21 Νοεμβρ. 1904 σελ. 1β—ε.
- 1905 398 Νικ. Ι. Βασιλειάδου Δύο ὄροι εἰς τὸ Δρομοκαίτειον. Σκηναὶ μεταξὺ ἱατροῦ φιλοσόφου καὶ καλλιτέχνητος. Ἡμερολόγιον ἔθνικῶν καὶ φιλανθρωπικῶν Καταστ. Κωνσταντινουπόλεως 1905. Κωνσταντινούπολις σελ. 298—308.
- 399 Ἀρ. Π. Κουρτίδη Ἡ μηλιά τοῦ Βιζυηνοῦ Παναθήναια ΣΤ' 1905 σελ. 42—44.
- 1906 400 Μουρτζούφλου [Γ. Χασιώτη] Γεώργιος Βιζυηνός Ταχυδρόμος (Πόλης) = Ἀμάθεια 27—9 Σεπτ. καὶ 2 Ὀκτ. 1906 σελ. 1α—β. Ξανατυπώθηκε στὸν ἀρ. 403.
- 1910 401 Ν. Βασιλειάδου Αἱ «Βοσκορίδες» τοῦ Βιζυηνοῦ Ἡμερολόγιον Σκόκου 1911 σελ. 281—8 = Ἀνέκδοτος ἐπιστολὴ Γεωργίου Βιζυηνοῦ Παναθήναια ΚΑ' 1910 σελ. 174—5.
- 402 Ν. Βασιλειάδου Εἰκόνες Ἀθήναι 1910 σελ. 301—27, 58 κπ. 113 κπ. [Ἔχει τίς μελέτες: Ὁ ποιητὴς Γεώργιος Βιζυηνός. Ἡ τρέλλα τοῦ ποιητοῦ. Σελίδες τοῦ Δρομοκαίτειου. Οἱ Φαναριώται ποιηταί. Νεοελληνικὴ φιλολογία].
- 403 Γ. Χασιώτη Βοζαντιναὶ σελίδες, δημοσιευθεῖσαι κατὰ τὰ ἔτη 1907—1908 ἐν τῇ ἐφημερίδι Ταχυδρόμος Κωνσταντινουπόλεως ὑπὸ τὸ ψευδώνυμον Μούρτζουφλος Τόμ. Α' (Αἱ Πριγκηπόνησοι) Ἀθ. (Σακελλορίου) 1910 σελ. 256—279 Βλ. καὶ ἀρ. 400.
- 404 Ν. Δρακοῦλη Νεοελληνικὴ φιλολογία καὶ γλῶσσα. Νέα Ἡμέρα Τεργέστης ἀρ. 1881 31 Γεν. 1910 σελ. 3—4.
- 405 Κ. Φριλιγγου Ὁ Βιζυηνός Νεότης (Σμύρνης) Α' 1910 σελ. 171 κπ. (Πολίτης).

- 1911 405 **Κ. Φριλίγγου** Ὁ ποιητὴς Γεώργιος Βιζυηνὸς Ἀριστοτέλης (Σμύρνης) Α' 1911 σελ. 517—24 (Πολίτης).
- 1912 407 **W [Κ. Παλαμᾶ]** Νέαι δι.αλέξεις Παρνασσοῦ Ἐμπρὸς 26 Ἰαν. 1912 σελ. 1γ—δ.
- 1913 408 Ἄρ. **Καμπάνη** Γεώργιος Βιζυηνὸς Νέα Ἑλλάς [ἐφ. Ἀθ.] 1 Δεκεμβρ. 1913 σελ. 2 ἐφπ.
- 408α **Κ. Παλαμᾶ** Τὸ Ἑλληνικὸν Διήγημα Α' Βιζυηνὸς Τὰ πρῶτα κριτικά Ἀθ. 1913 σελ. 129—140.
- 409 Ἄρ. **Καμπάνη** Νεοελληνικὸς πολιτισμὸς [δπου σχετικά] Νέα Ἑλλάς 22 Σεπτ. 1913.
- 1914 410 [**Μ. Τριανταφυλλίδη**] Σημείωση γιὰ τὸ Βιζυηνό. Ἀπολογία τῆς δημοτικῆς. Δελτίον Ἐκπαιδευτικοῦ Ὁμίλου Δ' 1914 σελ. 269 [Ξανατύπωμα σελ. 92].
- 411 **Κ. Χατζοπούλου** Βιζυηνὸς Νέα Ζωὴ (Ἀλεξανδρείας) 1914 (Θεῶλος).
- 1916 412 **Κ. Παλαμᾶ** Ὁ Βιζυηνὸς καὶ ὁ Κρουτάλλης [διάλεξη στὸν Παρνασσό]. Ἐντυπώσεις-κρίσεις] Νέα Ἑλλάς 31 Μαρτ. 1916 σελ. 1α—δ.
- 412α **Κ. Παλαμᾶ.** Ὁ Βιζ. καὶ ὁ Κρουτάλλης (Διάλεξις). Ἀθήναι 1917 βλ. ἀρ. 423α.
- 413 **Ἰω. Ζερβοῦ** Γεώργιος Βιζυηνὸς (βιογραφικὸν σημεῖωμα) Στὸν ἀρ. 18 σελ. 3—7.
- 1917 414 **W [Κ. Παλαμᾶ]** Εἰς τὸν Παρνασσὸν [διάλεξη Βάρναλη ὁ Βιζ. ὡς διηγηματογράφος Κρίση-ἐντυπώσεις] Ἐμπρὸς 15 Μαρτ. 1917 σελ. 1δ—στ'. Βλ. ἀρ. 418.
- 1918 415 Ἄρ. **Καμπάνη** Γεώργ. Βιζυηνὸς Νεοελληνικὴ ἐπιθεώρησις Γ' 1918 σελ. 167—180.
- 416 **Dioscur [Μπακάλαση]** *La litterature grecque moderne* 1919 κατὰ τὸν ἀρ. 452]
- 1920 417 **Κ. Παλαμᾶ** Γ. Βιζ. Πρόλογος στὸν ἀρ. 15 σελ.—ε.
- 1921 418 Ἄρ. **Π. Κουρτίδου** Τὸ Ἑλληνικὸν διήγημα καὶ ὁ Ἀλέξανδρος Ριζος Γαγκάβης ὡς διηγηματογράφος Ἀθ. (Ζηκάκης) 1921 σελ. 25 [Στὸ παράφυλλο πίσω ἀγγελία ἐκδόσεως τῆς διάλεξης τοῦ Βάρναλη. βλ. καὶ ἀρ. 414].
- 419 [Ἀνωνύμου Κρίση διάλεξης Βασιλειάδη γιὰ τοὺς Φαναριώτες ποιητὰς] Λόγος (Πόλης) Γ' 9—10 Ἰουλ.-Αύγ. 1921 σελ. 589.
- 1924 420 **D. C. Esseling-Pernot** *Histoire de la litterature grecque moderne Paris (Belles Lettres)* 1924 σελ. 131 κπ.
- 421 **Κ. Φ. Σκόκου** Νεοελληνικὴ Ἀνθολογία Ἀθ. (Ζηκάκης) Α' σελ. 97—8 [βιογραφικὸ σημεῖωμα].
- [1925]422 **Κ. Φ. Σκόκου** Πρόλογος [Ἡ διαμόρφωση τοῦ ἑλληνικοῦ διηγήματος. Τὸ Ἑλληνικὸν διήγημα ἔτσι ἀπάνθισμα κτλ. Τόμος Α' χ. χ. Ἀθ. (Κολλάρος) σελ. 6.
- 423 **Κ. Παλαμᾶ** Βιζυηνὸς καὶ Κρουτάλλης Διαλέξεις περὶ Ἑλλήνων ποιητῶν τοῦ 19^{ου} αἰῶνος, Β² Ἀθήναι (Κολλάρος) σελ. 341—379.
- 1926 424 Ἄντ. **Γιαλώρα** Ἡ γλῶσσα τοῦ Βιζυηνοῦ Νεοελληνικὰ Γράμματα 1926 [κατὰ τὸν ἀρ. 457].
- 425 Ἄντ. **Γιαλώρα** Τὸ διήγημα τοῦ Βιζυηνοῦ Νεοελληνικὰ Γράμματα 1926 φ. 1 [κατὰ τὸν ἀρ. 457].
- 1927 426 **Ν. Β[ασιλειάδου]** Βιζυηνὸς Γ. Ἐγκυκλ. Λεξικὸ Ἐλευθερουδάκη Γ' σελ. 256β—7α.

- 427 **Θεοδ. Βελιανίτου** Ἀγαμνήσεις. Αἱ Ἀτθίδες αἰθραι. Φιλολογικὸν περι-
οδικὸν Μεγάλης Ἑλληνικῆς Ἐγκυκλοπαιδείας Β' φ. 71—72, 1 Μάη 1927
σελ. 4α—γ.
- 428 **Π. Χάρη** Ἡ παιδικὴ λογοτεχνία στὴν Ἑλλάδα. Νεοελληνικά Γράμα-
ματα (Μπαστιᾶ) Α' 8. 1 Ὀκτ. 1927 σελ. 342β.
- 429 **Ἡλ. Π. Βουτιερίδη** Ἡ νεοελληνικὴ λογοτεχνία. Γενικὸ ἱστορικὸ ἐξέ-
τασμά της. Ἀθ. (Ζηκάκης) σελ. 49—50 καὶ 52.
- 1928 430 **Ἡλ. Π. Βουτιερίδη** Λογοτεχνία Βυζαντινὴ καὶ σύγχρονος Ἐγκ. Λεξ.
'Ελευθερουδάκη τόμ. Ε' σελ. 368α καὶ β.
- 431 **Simos Menardos** Zalokostas, Karasoutsas, Tantalidis, Vizyenos,
Krystallis. The Poetry Review τόμ. ΙΘ' σελ. 248—260 [Σκουτρός,
'Αθηνᾶς ΜΕ' 1933].
- 1929 432 **Σ. Γ. Σπεράντσα** Βιζυηνὸς Γ. Μεγάλη Ἑλλ. Ἐγκυκλοπαιδεία Ζ'
1929 σελ. 265α—βγ.
- 433 **Ἡλία Π. Βουτιερίδη** Νεοελληνικὴ στιχουργικὴ Ἀθ. (Ζηκάκης) 1928
σελ. 281 κᾶ.
- 441 **Ph. Leb(èsgue)** Greek Literatur. Encyclopaedia Britannica τόμ. 10
σελ. 816.
- 1930 445 **Ἡλ. Π. Βουτιερίδη** Γ. Βιζυηνὸς [κριτικὰ καὶ βιογρ.]. Ν. Ἀγαγνώ-
σματα ΣΤ' τάξης Ἀθ. (Κολάρος) 1930 σελ. 283—5.
- 446 **Γ. Τσεκόπουλος** Γ. Βιζυηνὸς. (κριτικὴ βιογραφία). Πρόλογος στὸν
ἀρ. 18 σελ. 16.
- 447 **Ἡλ. Π. Βουτιερίδη** Ἡ ξένη ἐπίδρασις εἰς τὴν νεοελληνικὴν λογοτεχνίαν Ἀθ.
(Ζηκάκης) 1930 σελ. 45.
- 448 **Περ. Παπαχριστοδοῦλου** Γεώργιος Βιζυηνὸς [κριτικὴ σκιαγραφία]
Θρακικά Α' 1930 σελ. 238—40.
- 1931 449 **Κ. Παλαμᾶ** Γεωργίου Βιζυηνοῦ ἐγκώμιον [στὸ μνημόσυνον τοῦ Θρακι-
κοῦ Κέντρου στὸν Παρνασσὸ] Θρακικά Παράρτημα Γ' τόμου 1931 σελ.
196—201.
- 450 **Ν. Βασιλειάδη** Γ. Βιζυηνὸς [κριτικὴ βιογρ. εἰς τὸ μνημόσυνον τοῦ Θρακι-
κοῦ Κέντρου στὸν Παρνασσὸ] Θρακικά Παράρτημα Γ' τόμου 1931 σελ.
201—211.
- 451 **Θ. Βελιανίτη** Μνημόσυνον Γ. Βιζυηνοῦ. Θρακικά 6. π. σελ. 214—7.
[Τὸ ἴδιον μὲ τὸν ἀρ. 427].
- 452 **Ἄλκης Θρυλός** Γεώργιος Βιζυηνὸς (1849—1896) Νέα Ἐστία Γ' 1931
σελ. 958—65, 1031—6, 1079—83α—β.
- 453 **Κ. Μ. Μιχαηλίδη** Ὁ Κόδρος τοῦ Βιζυηνοῦ [σὲ γράμμα] Νέα Ἐστία
Γ' 1931 σελ. 1116β.
- 454 **Π. Γιαννοῦκου** Περὶ ἐκπαιδεύσεως Ἀθ. 1931 σελ. 245.
- 1933 455 **Ἡλία Π. Βουτιερίδη** Σύντομη ἱστορία τῆς νεοελληνικῆς λογοτεχνίας
(1000—1930) Ἀθ. (Ζηκάκης) 1933 σελ. 374—5, 397—8 κᾶ.
- 456 **Ἄρ. Κημπάνη** Ἱστορία τῆς νέας ἑλληνικῆς λογοτεχνίας³ Ἀθ. (πα-
ράρτημα Ν. Ἐστίας) 1933 σελ. 183—4.
- 457 **Ἄντ. Γιαλούρη** Γεώργιος Βιζυηνὸς. Ὁ ἄνθρωπος καὶ τὸ ἔργον τοῦ
Ρυθμὸς (Πειραιᾶ) Β' 1933—4 σελ. 58—60, 84—91, 125—32, 183—9—καὶ
ἐξχωριστὰ εἰς βιβλίον : Ἄντωνη Γιαλούρη Στερεοὶ φαναριώτες λόγιοι.

- Γεώργιος Βιζυηνός. Ὁ ἄνθρωπος καὶ τὸ ἔργο του. Κριτικό σημεῖωμα. Ἀνατύπωση ἀπὸ τὸ περιοδικὸ «Ρυθμὸς». Πειραιᾶς 1934. Ἐκδότης Π. Σ. Βαβαρέσος 8Μ (25×17.5) σελ. 30+(1 ἀφιέρωση). (Κρίση: ἀρ. 467, 468).
- 458 Ἄντ. Ἰντιάνου [Ὁ Βιζυηνὸς στὴν Κύπρῳ] Πρωϊνὴ (Λευκοσίας) 20 Αὐγούστου 1933 [κατὰ τὸν ἀρ. 464].
- 459 Σ. Σκίπη Νεοελληνικὴ ποίησις, Βραδυνὴ 6 καὶ 8 Ἀπριλ. 1933 [ὅπου σχετικὰ].
- 460 [+Ἐλένη Γ. Στεφανῆ] Νεκρολογία. Φωνὴ Κύπρου (Λευκοσίας) 19 Αὐγ. 1933 [κατὰ τὸν ἀρ. 464 σχετικὰ γιὰ τὸ Βιζ. στὴν Κύπρῳ].
- 461 S. G. Mercati—G. Zora Grecia (φιλολογία) Enciclopedia Italiana XVII (1933) σελ. 910.
- 462 Φ. Πολίτη Μιά ἀνθολογία [Ἀποστολίδη, σχετικὰ γιὰ τὴν ἐκλογή] Πρωϊά 8 Σεπτ. 1933 σελ. 2β. ἔμφ.
- 1934 463 Ν. Βασιλειάδου Ἀνέκδοτα ποιήματα τοῦ ποιητοῦ Γεωργίου Βιζυηνοῦ Θεατικὰ Ε' 1934 σελ. 246—258—καὶ σὲ ξεχωριστὸ φυλλάδιο (Κρίση ἀρ. 465).
- 464 Ἄντ. Ἰντιάνου Ὁ Βιζυηνὸς στὴν Κύπρῳ. Κυπριακὰ Γράμματα Α' 1, 15. Σεπτ. 1934, σελ. 16α—21β.
- 465 Ἄντ. Γικλοῦρη Νικ. Βασιλειάδου Ἀνέκδοτα ποιήματα τοῦ ποιητοῦ Γεωργίου Βιζυηνοῦ. Ρυθμὸς Β', 10 (Ἰουν. 1934) σελ. 318 (Κρίση τοῦ ἀρ. 463).
- 466 Ἰω. Μ. Παναγιωτόπουλες Νεοελληνικὴ λογοτεχνία. Μεγάλῃ Ἑλλην. Ἐγκυκλοπαιδείᾳ τόμ. Ι' (1934) Ἑλλάς σελ. 929α καὶ 932α.
- 467 Γ. Κοτзиούλα Γ. Βιζυηνός [Κρίση τοῦ ἀρ. 457] Ρυθμὸς Β' σελ. 228.
- 468 Π. Σπανδωνίδη Γ. Βιζυηνός (Κρίση τοῦ ἀρ. 457) Μακεδονικὲς Ἡμέρες Γ' σελ. 277.
- 469 Θ. Παπακωνσταντίνου Φιλοσοφία παρὰ τοῖς νεωτέροις. Μεγ. Ἑλλην. Ἐγκυκλοπαιδείᾳ τόμ. Ι' 1934 (Ἑλλάς) σελ. 981γ.
- 1935 470 Ἄρ. Καμπάνη Ἱστορία τῆς νέας ἑλληνικῆς κριτικῆς Ἀθ. (παραρτ. Ν. Ἑστίας) 1935 σελ. 138 καὶ 147.
- 471 [Ἀνωνύμου] Γ. Βιζυηνός. Ἐπίτομον ἐγκυκλ. λεξικὸν Ἐλευθερουδάκη Ἀθῆναι 1935 σελ. 592α.
- 472 Ν. Τωμαδάκη Ἡ βιογράφηση τοῦ Βιζυηνοῦ Κυπριακὰ Γράμματα Α' 19—20, 15 Ἰουν. — 1 Ἰουλ. 1935 σελ. 597α—99β.
- 473 Στεφ. Στεφάνου Γεώργιος Βιζυηνός. Φιλολογικαὶ ἀναμνήσεις. Ἀθηναϊκὰ Νέα 21 Φλεβ. 1926 σελ. 3γ—ζ.
- 474 Ν. Κ. Λανίτη Ὁ Βιζυηνός εἰς Κύπρον. Ἀναμνήσεις. Ἀθηναϊκὰ Νέα 14 Μάρτη 1936 σελ. 1ξ [Συμπλήρωμα τοῦ ἀρ. 473].
- 475 Γ. Βαλέια Ἡ μάνα τοῦ Βιζυηνοῦ. Ταχυδρόμος (Μυτιλήνης) 17 Μαρτ. 1936 σελ. 2β—ε.
- 476 Ἀρίστου Καμπάνη Ἡ συμβολὴ τῆς Θεάκης στὴ νέα μας ποίηση. Ἀνθολογία Θεακῶν ποιητῶν τῶν νεωτέρων χρόνων. Ἀθῆναι (ἐκδ. Θεακικῶν) 1936 σελ. 5—6.
- 477 Ἄρρη Κόρχικα (Α. Ἄρρη) Γεώργιος Βιζυηνός. Βιοκριτικό σημεῖωμα στὸν ἀρ. 476 σελ. 17—8.
- 478 Γ. Βαλέια Θεᾶκες ποιητὲς [Ἀπ' ἀφορμὴ τῆς ἐκδοσης τοῦ ἀρ. 476] Ἔργασια τεῦχ. 342 1936.

- 479 **Ι. Μ. Παναγιωτοπούλου** Στοιχεῖα Ἱστορίας τῆς Νεοελλ. Λογοτεχνίας Ἰδ. 1936 σελ. 79—80 καὶ 103. (Τὸ ἴδιο μὲ τὸν ἀρ. 466).
- 480 **Γ. Βαλέτα Νίκος Καμπᾶς** Μυτιλήνη 1936 (Ποιμὴν) σελ. 4 καὶ 14.
- 481 **Ἄρ. Καμπάνη** Ἱστορία τῶν αἰσθητικῶν θεωριῶν Ἀθῆναι (Παρόρητημα τῆς Νέας Ἑστίας Κ (1936) φ. 14) σ. 110.
- 482 **Γ. Βαλέτα Βιζυητοῦ** Οἱ στίχοι στὸ φρενοκομεῖο (Κριτικά) Μακεδ. Ἡμέρες Δ' 8 Σεπτ. 1936 σ. 272—4.
- 483 **Σπ. Ἀκρομολίτη** Μπετίνα Φραβασίλη. Τὸ σπαραχτικὸ τραγούδι ἐνὸς ἀγνοῦ ἔρωτος. Ἑλληνικὸν Μῆλλον (ἐφ. Ἀθ.) 6 Σεπτ. 1936 κτ. ὡς ἀνάγνωσμα. *Ἐπίμετρο* :
- 484 **Χ. Παπαμάρκου** Τὰ ἀναγνωστικὰ βιβλία τῶν Ἑλληνοπαίδων Ἀθ. 1894 σελ. 363.

3) ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΙΑ

Ἔχομε τρεῖς τύπους εἰκονογραφίας τοῦ Βιζυητοῦ :

α) Μὲ καπέλλο en face πρωτοτυπώθηκε ἡ εἰκόνα τοῦ Βιζ. σιὰ 1894. (307) Πολλὲς αἱ ἀνατυπώσεις της. Ἡ συνηθέστερη.

β) Δίχως καπέλλο en face πρωτοτυπώθηκε σιὰ Ἑλληνικὰ διηγήματα τοῦ Κασδῶνη. Ἀθ. 18.6 (Ἑστία) σελ. 174. Ἀνατυπώθηκε στους ἀρ. 15, 16, 17. Μικρῆς διάδοσης.

γ) Παρμένη ἀπὸ τὸν παλαιοπώλη Κολολὸ πρωτοτυπώθηκε σιὰ 1934 σιὰ Θρακικά. Ἡ παλαιότερη φωτογραφία του βγαλμένη σιὰ 1886 πιστεύω. En face μὲ τσερκέζικο καλπάκι, ὑποδήματα καὶ γουνένιο παλτό. Μ' αὐτὸ τὸ ντύσιμο, μᾶς διηγεῖται ὁ ἴδιος (ΜΣ 54) ὁ Μοσκῶβ Σελήμ τὸν πῆρε γιὰ Ρουσο. Δὲν ἔγινε ὡς τῶρα ἀνατύπωσὶς ἄλλη.

Εἰκονογράφηση ἔργων τοῦ Βιζ. δὲν ἔγινε ἐχτὸς ἀπὸ τὴν Ἑπαίτιδα τῆς Βιζύης τοῦ Legros (ἀρ. 3) τὴν αἰθουσα τῆς Ἀναγέννησης στὸν ἀρ. 191 καὶ τῆς Ἀγελάδας στὸν ἀρ. 86.

Σφραγίδα τοῦ Βιζ. μὲ τὰρχικά του ; **Γ. Μ. Β.** στὸν ἀρ. 2.

Ἐπιγραφή του πρωτοδημοσιεύθηκε σὲ τσιχογραφία στὴν Ἐφημερίδα (19.10. 1888) κάτω ἀπ' τὴ μελέτη του (ἀρ. 177). Ἀργότερα σιὰ Ἑλλ. Διηγήματα τοῦ Κασδῶνη (1896 δ. π.) κάτω ἀπὸ τὴ φωτογραφία του.

Εἰκόνα τῆς ἀγαπητικῆς του στὴν Κύπρο, Ἑλένης Γ. Στεφανῆ--Φυσικεῖδου στὸν ἀρ. 423.

Β') ΒΙΟΓΡΑΦΙΚΑ

Προεργασίες. Τὴ βιογραφία τοῦ Βιζ. τὴ χροστᾶμε πέρα γιὰ πέρα στὸν Πολίτη γιατρό, Ν. Βασιλειάδη. Αὐτὸς εἶνε ἡ πηγὴ καὶ ἡ βάση σ' ὅλες τὶς κατοπινὰς ἐργασίες. Ὁ Βασιλειάδης γνῶρισε τὸν ποιητὴ σιὰ στερνὰ του χρόνια (1890). Τὰ βιογραφικὰ στοιχεῖα, ποὺ μᾶς ἔδωσε, τὰ πῆρε ἴσα ἀπὸ τὸν ποιητὴ. Πρόσθεσε τὴν προσωπικὴ του ἀντίληψη ἀπὸ τὴν ἄμεση καὶ στενὴ γνωριμιὰ του, ἀναμνήσεις χαρακτηριστικὰς, πληροφορίες γιὰ τὸ ἔργο του καὶ γιὰ τὰ καθέκαστα τοῦ ἀτυχήματός του. Ἡ πρώτη του μελέτη, τυπωμένη ὅταν ἀκόμα ζοῦσε ὁ ποι-

ητής μᾶς δίνει γενικά σημεῖα τῆς ζωῆς καὶ τοῦ ἔργου του—αὐτοῦ ἴσα ἴσα—καὶ θέλει νὰ γνωρίσει ὅπως-ὅπως τὸν ἄγνωστο ὡς τότε ποιητῆ. Σὲ λεπτομέρειες δὲν ξαπλώνεται. Περιορίζεται σὰ σημαντικώτερα καθέκαστα καὶ περνᾷ τοὺς χαρακτηριστικώτερους σταθμοὺς τῆς ζωῆς τοῦ Βιζ. Περνᾷ χωρὶς νὰ σταματᾷ. Μὲ κατοπινὲς ἐργασίες τοῦ ὁ Βασιλειάδης μᾶς ἔδωσε πληροφορίες, περισσότερες καὶ εἰδικώτερες, γιὰ τὴν τρέλλα του, τὴ ζωὴ του στὸ φρενοκομεῖο, ἐντυπώσεις καὶ καθέκαστα ἀπὸ τὴ γνωριμιὰ τους. Ἀξιόλογη καὶ μοναδικὴ ἢ συμβολὴ του στὴ βιογράφηση τοῦ ποιητῆ.

Ἄλλοι μελετητὲς τοῦ Β.ζ. ὁ Χασιώτης (403) ὁ Παλαμᾶς (423) ὁ Στεφάνου (473) προσθέτουν τίς προσωπικὲς τους ἀναμνήσεις, διαφωτιστικὲς σὲ πολλές μερίες, ἀλλὰ βάση ἔχουν τὸ Βασιλειάδη. Κεντοῦν θάλαγα παραστατικώτερα, στὸ δικό του τελλᾶρο. Τὸ ἴδιο κάνουν καὶ οἱ νεώτεροι, ὅπως ὁ Θυῶλος (452) ὁ Γιαλούρης (457).

Ὡστόσο τὴν πλείρια καὶ ἐξακριβωμένη βιογραφία τοῦ Βιζ. δὲν τὴν ἔχουμε ἀκόμα. Ἡ ἔρευνα δὲν εἶπε ἀκόμα τὸ λόγο της. Πολλὲς πληροφορίες, ἀκόμα καὶ δλάκερες μελέτες, θαμμένες σ' ἐφημερίδες καὶ περιοδικὰ μένουσιν ἀνεκμετάλλετες, καὶ ἀχρησιμοποίητες στὴ βιογραφία του. Μὰ καὶ ἡ προφορικὴ—πολλοὶ γνωστοί, φίλοι, συγγενεῖς ζοῦνε ἀκόμα—παράδοση μένει ἀμόζωχτη καὶ ἀχρησιμοποίητη. Κατάλοιπα ἀκόμα, μαρτύρια γράμματα καὶ ἄλλα νεοκοιμένα, ποὺ ἀποτελοῦνε σημαντικώτατα βιογραφικὰ στοιχεῖα δὲν ἔχουν ἀνοζητηθῆ ὡς τὰ ἴωρα. Ἡ βιογράφηση τοῦ Βιζυηνοῦ δὲν εἶχε περῆσει ὡς τώρα σὶά χέρια τῆς ἐπιστημονικῆς μελέτης. Ὁ κ. Ἰντιάνος ἀσχολήθηκε μὲ τὴ ζωὴ τοῦ Βιζ. στὴν Κύπρο (ἀρ. 464) καὶ μᾶς ἔδωσε ἀρκετὲς διαφωτιστικὲς πληροφορίες, παιμένες ἀπ' τὴ ζωντανὴ ἀκόμα παράδοση. Ἀλλὰ καὶ τὸ ἔργο τοῦ Βιζ., ποὺ καθὼς ξέρομε ἔχει πολλὰ βιογραφικὰ στοιχεῖα μέσα του, δὲ μελετήθηκε καὶ δὲ χρησιμοποιήθηκε ἀπ' αὐτὴ τὴν πλευρᾶ. Σκόρπια σημεῖα, κυρίως χωρῖα καὶ λίγα στοιχεῖα χρησιμοποίησε ὁ Παλαμᾶς (423) καὶ οἱ νεώτεροι (452, 457). Καὶ ὁ Βασιλειάδης πρόσεξε τὴν πηγὴ αὐτῆ.

Παρακάτω θὰ γίνῃ προσπάθεια κάποιας ἀναθεώρησης τῆς βιογραφίας τοῦ ποιητῆ. Δίνει τὴ συμβολὴ της ἡ γραφτὴ παράδοση, ὅση μέρεσα νὰ βρῶ στίς ἔρευνές μου, χρησιμοποιεῖται μὲ μέτρο καὶ μὲ σχετικὴ ἐπιφύλαξη, ἀλλὰ συγκριτικὰ καὶ ἐξαντλητικὰ τὸ ἔργο τοῦ Βιζ., ἐλέγχονται καὶ συγκρίνονται οἱ προηγούμενες ἐργασίες καὶ καθορίζονται ἢ διαφωτίζονται πολλὰ σημεῖα τῆς ζωῆς τοῦ Βιζ., μὲ τὴ συμβολὴ δὲ τῆς μνημειακῆς καὶ γραφτῆς παράδοσης ἔρχονται στὸ φῶς καινούριες πληροφορίες. Τὴν προφορικὴ παράδοση τὴν εἶχα ὑπ' ὄψη μου καὶ τὴ χρησιμοποιήσα στὸν ἔλεγχον, τὴ διαπίστωση καὶ τὴ συμπλήρωση τῆς γραφτῆς, μὲ τὴν πολυτιμὴ συνδρομὴ τοῦ φίλου μου κ. Μιλτ. Σταμούλη.

Η ΒΙΟΓΡΑΦΗΣΗ

Ἀπομνημονεύματα τῆς παιδικῆς του ζωῆς θὲ νὰ χαρακτηρίζαμε μ' ὄλο τὸ δικό μας τὰ διηγήματα τοῦ Βιζ. Κλείνουν μέσα τους νοσταλγικὰ ζωντανεμένο δλίκερο τὸν παιδικὸ κόσμον του. Σὲ πολλὰ ποιήματά του πάλι μᾶς τραγοιδᾷ διάφορα γεγονότα τῆς ζωῆς του. Σ' ὅποιον ξέρει λίγο πολὺ τὰ καθέκαστα τῆς ζωῆς του, κάνει μεγάλη ἐντύπωση ἢ ἀλήθεια καὶ ἡ ἀκρίβεια ποὺ μιλᾷ ὁ Βιζ. γιὰ τὸ σπῆτι του, γιὰ τὸν ἑαυτὸ του, γιὰ τὴ

παιδική ζωή του. Δὲν κρύφτει τίποτα. Τίποτα δὲν παραλλάζει. Ὄνόματα τόπων, πρόσωπα, γεγονότα, λεπτομέρειες, τὰ βρίσκει κανεὶς στὸ ἔργο του ἀπαράλλαχτα μὲ τὰ ὀνόματά τους, μὲ τὸ κάθε τους ξεχωριστὸ γινώρισμα. Μαρτυρία παιδικοῦ του φίλου, τοῦ κυριώτη Νικ. Χατζηγαβριήλ (ἀρ. 397) μᾶς βεβαιώνει, πὼς ἔνα' του διήγημα, τὸ Ἐμάρτημα τῆς μητρὸς μου «εἶνε μιὰ ἀληθινὴ σελις τοῦ βίου τοῦ ποιητοῦ. Συχνὰ διηγεῖτο τοῦτο ἐν Κύπρῳ πρὸς τοὺς φίλους του». Ἔτσι καὶ τᾶλλα του διηγήματα εἶνε γεμᾶτα ἀπὸ πραγματικὰ γεγονότα τῆς ζωῆς του καὶ μὲ μιὰ συγκριτικὴ ἐξέταση καὶ τὴ χρειάζουμένη προσοχὴ μποροῦν νὰ χρησιμεύσουν στὴ βιογράφησί του.

1. Ὁ τόπος του. Ἡ Θράκη, ἡ Βιζῶ. Ἡ περηφάνια (AA 181) καὶ ἡ νοσταλγία του (ἀρ. β.σελ. 8,9,10). Τῆς ζωῆς του ὁ κρυφὸς καὶ μὸς. Τὰ ἱστορικὰ της μᾶς τᾶδωσε ὁ ἴδιος (256). Στὸ τέλος τοῦ ἄρθρου του μιλά γιὰ τὴν ἐγκατάλειψη, τὴν ἀπομόνωση καὶ τὴ κακομοιρὰ τοῦ χωριοῦ. Τὸ ἐξυμνεῖ στὰ τραγούδια του (ἄμορφο χωριό. AA 99. σὰν τὴ Βιζῶ κανένα AA 124). Περιγράφει τὴν πελασγικὴ ἀκρόπολὶ της τὴν Μπαίρα (ΜΣ 50 καὶ 39—40). Ζωγραφίζει τὸν κάμπο καὶ τὴ φύση της σ' ἓνα λιόγερα ἱλαρὸ (TZ 54—6). Ξαναζῆ τίς γειτονιές της: τὸ Καρσιμαχαλᾶ (AA 38), τὴν Πλά-

ΔΙΑΣΑΦΗΣΕΙΣ ΚΑΙ ΒΡΑΧΥΓΡΑΦΙΕΣ

1. Ὁ ἀριθμὸς, μέσα σὲ παρένθεση παραπέμπει στὸ ἔργο, ποῦ εἶνε βιβλιογραφημένο μὲ τὸν ἴδιο ἀριθμὸ στὴν ἐδῶ βιβλιογραφία μου. Ἄν ἀκολουθεῖ στὴν ἴδια παρένθεση καὶ ἄλλος ἀριθμὸς αὐτὸς δείχνει τὴν σελίδα τοῦ ἔργου.

2 Στὰ *Κριτικά* παραπέμπω πάντα στὴν ἐκδοση τοῦ Φέξη Στᾶ Βιογραφικὰ ἐδῶ, ἐπειδὴ ἡ ἐκδοση τοῦ Φέξη δὲν ἔχει ὅλα τὰ διηγήματα, παραπέμπω ἀναγκαστικὰ στὴν ἐκδοση Σιδέρη.

3. Ὁ ἀριθμὸς ὑπερὰ ἀπ' τὴ βραχυγραφία δείχνει τὴ σελίδα.

AA=Ἀτιτίδες αἰθραι (ἀρ. 7).

AM=Ἀμάρτημα μητρὸς μου (ἀρ. 16).

AE=Ἀνά τὸν Ἐλικῶνα (ἀρ. 18).

MM=Διατὶ ἡ μηλιὰ δὲν ἔγινε μηλέα (ἀρ. 164).

ME=Μόσκόβ Σελῆμ (ἀρ. 16).

PN=Μεταξὺ Πειραιῶς καὶ Νεαπόλεως (ἀρ. 15).

SI=Αἱ συνέπειαι τῆς παλαιᾶς ἱστορίας (ἀρ. 17).

TZ=Τὸ μόνον τῆς ζωῆς του ταξίδιον (ἀρ. 17).

ΦA=Ποῖος ἦτο ὁ φονεὺς τοῦ ἀδελφοῦ μου (ἀρ. 15).

S=Ἐκδοση διηγημάτων Σιδέρη (ἀρ. 15, 16, 17).

Φ=Ἐκδοση διηγημάτων Φέξη (ἀρ. 13, 14).

Σημείωση. Δίνεται ἐδῶ μιὰ λεπτομερὴς καὶ ἐξακριβωμένη βιογραφία τοῦ Βιζ. Θὰ πῆγαινε πολὺ νὰ προσπαθῶ ν' ἀναιρῶ κάθε τόσο ὅσες ἀνακρίβειες ἢ ὅσα λάθη ἔχουν οἱ ὡς τώρα μελετητὲς τοῦ Βιζ. Τοῦτο ἔκανα μόνον στὰ σπουδαιότερα σημεῖα, καὶ ὅπου τὸ θεωροῦσα ἀπαραίτητο.

τσα (ΑΑ 124), τὸ χάνι τοῦ γέρω Μούρτου (ΦΑ 25), τὴν παραδεισένια ἐξοχή Καϊνάριτσα σὲ ὑπέροχες περιγραφές (ΜΣ50—3 καὶ 63—5). Τὴ Μητροπόλιν τῆς τὴν ἱστορικὴ μὲ τὸ χορταριασμένο κῆπο (ΜΜ 37γ), τὸ παναγύρι τῆς Σαρακηνοῦς (TZ 46). Μᾶς τὴ δίνει μέσα στὰ βρόγια τῆς σκλαβιάς καὶ τῆς καταστροφῆς ἀπὸ τοὺς Τούρκους, τοὺς Βουλγάρους καὶ τοὺς Ρούσους (ΦΑ7,16, 14,33,51, ΑΑ 120, 124), νὰ ὑποδέχεται τὸν καινούριο Δεσπότη (ΦΑ 13), νὰ πέρνει τὸ ταχυδρομεῖο τῆς κάθε δεκαπέντε μέρες ἀπ' τὸ Λουλὲ-Μπουργὰς (Ἀρκαδιούπολη). Δόξασε τ' ὄνομά τῆς, πού τὸ πῆρε ἀπὸ μικρὸς καὶ τὸ κράτησε σ' ὅλη του τὴ ζωὴ μὲ καμάρι.

2. *Τὸ σπίτι του.* Μᾶς ἔρχεται ὁ Βιζ., ἀπὸ φαρμίλια ἀπλοϊκῶν νοικοκύρηδων τῆς Βιζῶς, πού ζήσανε ἀλώβητοι τὴ ζωὴ τῆς σκλαβιάς. Ὁ παπύς του Γιώργης (TZ 53). Γιὰ νὰ μὴν τὸν πάρουν οἱ Τούρκοι στὸ παιδομαίζωμα τὸν ντύσανε κορίτσι καὶ τὸν κρατοῦσανε στὸ σπίτι κρυμμένο, ὥσπου μεγάλωσε κι ἀμέσως τὸν παντρεύσανε ἔντεκα χρόνων (TZ 51—4). Ἦταν νοικοκύρης καλὸς μὲ ζῶα καὶ μὲ κτήματα. Παντρεύτηκε τὴ Χρουσῆ (TZ 53), γυναῖκα παράξενη κι ἰδιότροπη, πεισματάρη καὶ νευρική—ψυχικὴς καταβολὴς—(TZ 54), πού πῆγε στὸν Ἁγιοντάφο καὶ βγήκε καὶ λεγόταν *Χ α τ ζ ἱ δ ι ν α* (ΑΑ 41, TZ 58) εἶναι ἢ γιὰ τὸ τοῦ τελευταίου Παλαιολόγου (6), πού τονὲ γαλούχησε μικρὸ μὲ τίς παραδόσεις καὶ τοὺς θρούλους καὶ τὰ παραμύθια τὰ ἐθνικά.

Ὁ πατέρας του Μιχαλὸς δὲν ἦταν ἀπ' τὴ Βιζῶ. Ἦρθε ἀπ' ἄλλο χωριὸ κι ἐγκαταστάθηκε. Γραμμὴν ἀπὸ τὰ χέρια του μᾶς ἄφησε τὴν ἀκόλουθη βιογραφικὴ ἐνθύμηση, πού ἀνέκδοτη μέχρι σήμερα εἶνε φυλαγμένη στὰ Ἀρχεῖα τοῦ Θρακικοῦ Κέντρου τῆς Ἀθήνας:

Παράφυλλο 16.3×10.3 ἀποκομμένο ἀπὸ τὸ τουρκόφωνο ἑλληνικὸ βιβλίον: Ζεπουρι Δαβιδ (ψαλτήριον). Στὴ λευκὴ πλευρὰ μὲ γραφὴ σύνθετη (ει, ου, στ) δυσκολοδιάβαση καὶ μὲ πολλὰ ἀνορθογραφίαι. Γ' ἀπόκεισε καὶ τῶσσε ὁ ἴδιος ὁ Βιζ., πού ἀποκάτου μὲ μολύβι μαῦρο—φαίνεται ἀπ' τὸ χαραχτῆρα του—ζήτησε νὰ βγάλει καὶ νὰ ταχτοποιήσει μὲ τὴ σειρά τίς χρονολογίαι τῶν γεγονότων τῆς ζωῆς τοῦ πατέρα του, πού ἀναφέρονται στὸ ἐνθύμημα. Διαστ. στ. 0.10,1. Πιστὴ ἀντιγραφή. Μέσα σ' ἀγκύλες ἔβαλα τὰ σβουσίματα. Ἀστερίσκο ἔβαλα σὺς δυσανάγνωστες λέξεις.

Ὁὗτος ὁ ἄνθρωπος; ὁ γράφας τούτον θέατρον εἶδον *λέγει ὅτι οὗτος σὺν ἐλικία ἔτον ἀπὸ ἔτει 1823 Γε (1ac.)| ἀποφασίσει δε εἰς βίζαν ἀπο χρόνον δεκατεσσάρων/εἰς χρόνον εἴκοσι ἐνὸ κάμνοντας πακάλης εἰς ἔξι χρόνους ἀπο του εἴκοσι *ἕστερα ἀραβονιάσθη κε ἐξίτιξαι: νὰ| γένη πραγματευτῆς; λοιπον ἔλλαβε αὐτὴν τιν χάριν ὅπου/ἔγινεν πρῶ(μα)τευτις ἐχρημάτισεν χρόνον πεντε ἔοξ/ὅπου ἔκανε τον γάμον. εἰς τα ετι. *τριανταπένται αποφασί.(σε) νὰ. χίτσι οἶκον εἰς ἐτι σαράντα ἐξί ἐδόθη εκ θεούθεν τέκνον ἀρσενικὸν το δούλου του θεοῦ χριστάκι 1846 [σετεμβρίου], ὄκτομβρίου 30 οἱμέρα τετράδι|

σιώτης τὸ 1858. Τὸ ζήτημα ἀπασχόλησε τελευταῖα τὸν κ. Ἰντιάνο (423) κι ἂν δὲν μπόρεσε ν' ἀποδειχτῆ ὁ χρόνος τῆς γέννησης τοῦ Βιζ., τοιλιχιστο διαπιστώθηκε ἡ σύγχυση κι ἡ ἀοριστία ποῦ βασίλειε. Δὲν εἶναι λοιπὸν τὸ 1848 ἀλλὰ τὸ 1849 (8 τοῦ Μάρτη) ὁ χρόνος ποῦ γεννήθηκε. Μὲ τὸ ἐνθύμημα ἐτοῦτο ὡς πρὸς τὸ χρόνο τῆς γέννησης δὲν συμφωνεῖ καὶ τὸ χωρίο AM 37, ὅπου ἡ μάνα του τοῦ λέγει «ἐσὺ εἶσαι τέσσαρά χρονία μικρότερος ἀπὸ τὸ Χρηστάκη». Ὅχι τέσσερα ἀλλὰ τρία ἀφοῦ ὁ Χρηστάκης γεννήθηκε τὸ 1846 (Ἰουλ. 30), σύμφωνα μὲ τὸ ἐνθύμημα. Ὁ ποιητὴς διώρθωσε, καθὼς φαίνεται, στὸ ἐνθύμημα τὸ χρόνο τῆς γέννησης τοῦ πατέρα του καὶ τὸν ἔκανε ἀπὸ 1823 σὲ 1813, γιατί δὲ συμφωνοῦσε μὲ τὸν ἡλικία του καὶ τὶς ἄλλες χρονολογίες. Ὡστόσο τὸν μέρδεψε ἡ φράση τοῦ στ. 8 «νὰ χτίση οἶκον» ποῦ θέλει νὰ πῆ «ἄνοιξε σπίτι» δηλ. παντρεύτηκε κι ὄχι ἔχτισε σπίτι, πρᾶγμα ποῦ θὰ τὸ ἤξερε ὁ ποιητὴς, ἂν ἦταν ἔτσι. Ἐπίσης πρέπει ἡ χρονολογία τοῦ στ. «τριανταπένται» ποῦ εἶναι κακογραμμμένη καὶ διορθωμένη, νὰ διαβαστῆ «σαρανταπένται».

Ἔτσι λοιπὸν πέρνομε μιὰ ἰδέα γιὰ τὸν πατέρα του. Στὴν ἀρχὴ ἔκανε τὸ μακαλόπαιδο, σὺν ἑφταξε ἔγινε πραμματευτῆς. Λιγογράμματος, ἀπλός, καλός, θρησκός καὶ «διασκεδαστικός», καθὼς μᾶς παρουσιάζεται (AM 38). Πέθανε πολὺ νέος κατὰ τὰ 1854, καθὼς βγαίνει ἀπὸ τὸ διήγημα AM καὶ τὸ στίχο «μικρὸ μικρὸ μ' ὠρφάνεψε ἡ ἀλύπητή μου μοῖρα». (3, 8) καὶ βεβαιώνεται κι ἀπὸ τὴν προφορικὴ παράδοση.

Ἡ μάνα του Δεσποινιῶ ἡ Μιχαλοῦ ἢ Μιχαλιέσα, «ἐχίρευσε πολὺ νέα» (AM 23 καὶ 7, ἦταν «φυσικὴ καὶ ἀμόρφωτος γυνὴ» (ΦΑ 19), ἀγράμματη (ΦΑ 37), ξενοδούλευε κι ἀργάτευε γιὰ νὰ ζήσει τὰ ὀρφανά της «μὲ τὴν δικέλλαν ἀνά χειρας» (AM 24, 29)· τὴ χτύπησε ἀλύπητα ἡ μοῖρα «τῶνα παιδί της ξενητεῖα καὶ τᾶλλο σκοτωμένο» (AA 93). Μᾶς τὴ δίνει στὰ διηγήματά του (AM καὶ ΦΑ) μεγαλόψυχη, ἀπλοϊκὴ, φιλόστοργη, πονετικὴ, προληπτικὴ, ἰδανικὴ «καὶ μιὰ γρηὰ μερονυχτὶς σὺν κλαδεμένο κλήμα· στὴ μνημορόπετρα γυρτῆ, μοιρολογᾶ καὶ κλαίει» (AA 93). Τυφλώθηκε σὺν ἕμαθε τὴν τρέλλα του (Κουρτίδης 376, 2γ). Ζοῦσε ἀκόμα σὺν πέθανε ὁ Βιζ. (αὐτ.). Πέθανε ἐδῶ κι εἴκοσι ἑπτὰ περίπου χρόνια, κατὰ τὴν προφορικὴ παράδοση. Ἔμενε τυφλὴ 14 χρόνια, κατὰ τὸ γυιὸ της Μιχαήλ.

Τὸ ἀδέρφια του μᾶς εἶναι γνωστά. Πρῶτος ἦταν ὁ Χρηστάκης, γεννημένος τὸ 1846 (κατὰ τὴν παραπάνω ἐνθύμηση τοῦ πατέρα του καὶ AM 37, μνεῖα καὶ AM 12), ἔκανε στὴν ἀρχὴ τὸν πραμματευτῆ γυρολόγο, δουλειὰ τοῦ πατέρα του (ΦΑ 29), ὕστερα ἄνοιξε μαγαζὶ (αὐτ.), ἔγινε ταχυδρόμος ἀγροτικὸς στὴ γραμμὴ Λουλεμπουργᾶς—Βιζύης (ΦΑ 29). Εἶναι ὁ ἀδικοσκοτωμένος ἀδερφὸς τοῦ διηγήματος ΦΑ, σκοτώθηκε γύρω στὰ

1876, «τὸ φοβερόν τραῦμα εἶχε πλῆξει τὸν πολυπαιθῆ μας οἶκον πρὸ τριῶν καὶ ἐπέκεινα ἐτῶν» (ΦΑ 15 καὶ προφορική παράδοση), τὸν θάψανε γάτου ἀπ' τὴ μηλιὰ τοῦ κίπου του (ΦΑ 82, ΑΑ 93).

Μεγαλειότερη κατὰ ἓνα χρόνον ἀδερφή του ἡ Βενετιά (ΑΜ 39), τὴν πλάκωσε λεχούδι στὸ κρεβάτι ἡ μάνα της (ΑΜ 39—40) κι αὐτὸ ἦταν τὸ μεγάλο ἀμάρτημα τῆς ζωῆς της (αὐτ.). Ἐνα χρόνο ὕστερα ἀπ' τὸν ποιητὴ γεννημένη ἄλλη ἀδερφή, ἡ Ἄγγιω (ΑΜ 5, ΑΜ 41), πέθανε μικρὴ ἀπὸ βαρεῖα ἀρρώστια (ΑΜ) εἶνε ἡ δύστηνη μικρούλα τοῦ διηγήματος ΑΜ.

Ἀπὸ ἀδέρφια του φαίνονται ἀκόμα (ΑΜ 5) «ἐγὼ καὶ οἱ ἄλλοι δύο ἀδελφοί μου», (ΑΜ 27) «οἱ μικροὶ τῶν ἀδελφῶν μου μισθοί». Ὁ Θύμιος (ΓΖ 19) μᾶς δίνεται μεγαλιότερος, μὰ δὲν εἶνε αὐτὸς πραγματικὸ πρόσωπο, γιατί τὸν ἀγνοεῖ κι ἡ γραφτὴ κι ἡ προφορική παράδοση. Ὁ Μιχαήλος, ποῦ φαίνεται νὰ εἶναι τὸ «κοιλιά ροφανο»¹ (ΑΜ 6), ἀφοῦ πῆρε τὸ ὄνομα τοῦ πατέρα του. Αὐτὸς πάει στὴν Πόλη μὲ τὴ μητέρα γιὰ νὰ δεχτοῦν τὸν ποιητὴ (ΦΑ 21, 22), πέφτει κατόπι στὸν Κιαμήλη (ΦΑ 65), τὸν ἀκούσιο φονεὰ τοῦ ἀδερφοῦ του².

3. Τὸ Γιωργὶ τῆς Μιχαλιέσας. Πρῶτα χρόνια. Ἔτσι φωνάζανε κι ἔτσι βρῖσκανε μικρὸ, στὸ χωριὸ του τὸν ποιητὴ. Δὲν τὸ κρύφει κι ὁ ἴδιος (ΑΑ 193) «εἶμαι γιὸς τῆς Μιχαλιέσας» (πρβ. καὶ ΑΑ 150). Γεννήθηκε, καθὼς εἶδαμε, στὰ 1849 (Δευτέρα 8 τοῦ Μάρτη). Ἦταν τὸ δεύτερο ἀγόρι ἀφοῦ ὁ Θύμιος δὲν εἶνε πραγματικὸ πρόσωπο κι ἀφοῦ ὁ πατέρας του μετὰ τὸ Χρηστάκη σημειώνει ἀμέσως αὐτόν, χωρὶς ν' ἀναφέρει ἄλλο παιδί ἀνάμεσα. Τὸν ἐφωνάζανε μικρὸ οἱ γονεῖοί του, ἰδίως ὁ πατέρας του «τ' ἀδικημένο τους (ΑΜ 17) «γιατὶ ἡ μητέρα του τ' ἀπόκοψε πολὺ νωρὶς» (ΑΜ 42). Ὁρφάνεψε ἀπὸ πατέρα πολὺ μικρὸς, 5—6 χρονῶ περίπου, καθὼς εἶδαμε παραπάνω. Βρέθηκε μέσα στὸς τέσσερις ἡμέρας ἀνήλικος, φτωχόπαιδο ἀπροστάτευτο, περιμένοντας ἀπὸ τῆς μητέρας του τὰ χέρια μέσα σ' ἓνα σωρὸ παιδιὰ καὶ σὲ χίλια μύρια δυστοχηματὰ, ποῦ χτυπήσαν «τὸν πολυπαιθῆ οἶκον» του (ΦΑ 15). Ἐφόρῳζε ἐστιασιὰ κι ἀντιστῆλι στὰ χέρια τοῦ ἀγαθοῦ παπποῦ του «συνειθίζον, μᾶς λέγει, νὰ παλαῖω μὲ τὸν παπποῦ ἀναοριζώμενος ἐκ τῆς ῥάχους καὶ τῶν ὑψηλῶν αὐτοῦ ὤμων... πρὸ πάντων ὁσάκις τὸν κατελίμβανον καθήμενον ἐπὶ τοῦ μεντερίου του παρὰ τὴν ἐστίαν» (ΓΖ 21). Ἐφάρθηκε καὶ γαλονηχθήθηκε μὲ τοὺς θρούλους τοὺς λαϊκοὺς, τὰ παραμῦθια καὶ τὶς ἐθνικὰς παραδόσεις. Πιστί-

1) Τὸ βεβαιώνει κι ἡ προφορική παράδοση.

2) Κατὰ τὴν προφορική παράδοση, ὁ Μιχαήλ, κρύφτηκε τὸ πατρικὸ του ἐπίθετο Μιχαηλίδης καὶ πέθανε τὸ 1895, ὅταν ὁ Βιζυηνὸς βρισκόταν στὸ φρενοκομεῖο. Ἀφῆκε τρεῖς θυγατέρες καὶ ἓνα γιὸ, τὸ Χρήστο Μιχαηλίδη, πρὸν βρισκεται τώρα στὴν Κομοτινὴ καὶ εἶναι ἐργατικός. Ἀπὸ τὶς θυγατέρες ἡ Ἄνδρονίκη Θεοδώρου Μανιτογλου καὶ ἡ Ἄντιγονη Στεφάνου Βλαχοπούλου ἔχουν πεθάνει καὶ ἔῃ μονάχα ἡ Δέσποινα Στεφάνου Μαργαριτίδη. Κοντὰ τῆς ἔῃ σήμερα στὴν Κομοτινὴ ἡ γυναῖκα τοῦ Μιχαήλ.

στηκε μέσα στη νεορομάνια της εθνικής μας ζωής, π' ανάβρουζε πεντακά-
θαρη μέσα στο σπίτι του το φτωχικό. Ώστόσο δεν έμεινε. Πήγε στο
σκολειό μικρός-μικρός κι άκουσε μαθήματα από δυό δασκάλους (ΜΜ 37).
Με τον τελευταίο του δάσκαλο που ήταν σχολαστικός, λογιώτατος και
στραβοκέφαλος «φραγκοφορεμένος κύριος... καχεκτικός νεανίσκος» (ΜΜ
37), είχε το ζωηρό έπεισúδιο, που του έμεινε άξεγραφο μέσα στη ψυχή
και μ'αυτò άπαθανάτισε στο διήγημά του «Διατί ή μηλιά δέν έγινε
μηλέα» (164). 'Η μηλιά του σπιτικού περιβολιού τους, που είχε κι αυτή
καθώς φαίνεται όχι φανταστική μ'α πραγματική και στάθηκε μι'ά άπ' τις
μεγαλείτερες παιδικές του συμπάθειες και κράτησε τις ζωηρότερες ανα-
μνήσεις των πρώτων του χρόνων, ή μηλιά που την αναφέρει με νοσταλ-
γικό πόνο άλλου «έν τῷ κήπῳ τοῦ πατρικοῦ μας οἶκον άκμάζει άκόμη
μία μηλέα, υπό την σκιάν της οποίας τόσον εύτυχεις συνεπαίζομεν άλ-
λοτε ἐγὼ και οἱ άδελφοί μου» (ΦΑ 81), ή μηλιά ετούτη έγινε αίτία νά κυ-
νηγηθῆ και νά ξυλοκοπηθῆ ο μικρός ὀρφανός άπ' τὸ σχολαστικό δάσκα-
λό του πολλές φορές, μόνο και μόνο γιατί ή παιδική λογική του-δέν
μποροῦσε νά χωνέψει, πῶς ήταν δυνατό νά τηνέ λένε μ η λ έ α. Κοντά
στούς δυό αυτούς δασκάλους έμαθε ο ποιητής τ'α πρώτα του τ'α γράμματα
και βρίσκειται σ' αντίφάση μ' ὅσα λέγει άλλου (TZ 18), πῶς ὄντας τάχα
στο ραιφτάδιο στην Πόλη δέν ήξερε «άκόμη νά γράφω». 'Ηταν ζωηρό
παιδί. Τονέ τραβοῦσε τὸ παιγνίδι «εκάθητο ἱππαστί επί τῶν κλάδων τῆς
μηλιάς και ἔπαιζε υπό την σκιάν της» (ΜΜ 37β). "Αφοβο κι άσυλλόγι-
στο και παρόλομο παιδί. Μιά μέρα με τις μικρές του δυνάμεις κα-
ταπιάστηκε νά περάσει τὸν ποταμό και θ'ά πνιγόταν άν δέν τονέ προ-
φτανε ή μητέρα του (ΑΜ 30). Στις διακοπές «συνώδενε την μητέρα παί-
ζων παρ' αυτή, ένῶ εκείνη ἔσκαπτεν ή ἔξεβοτάνιζεν» (ΑΜ 29). Τότε
τονέ βρίσκουμε και με παιδικές συμπάθειες. Πρόκειται για τὸ πολυτρα-
γουδημένο του Μαριώ, σιμμαθήτρα του (ΑΑ 150) και συμπαιχτρα γει-
τονοπούλα του (ΑΑ 150).

Τὸ θάνατο τοῦ πατέρα του τὸν ἔφτασε ο Βιζ. πέντε ἔτη χρονῶ παιδί.
'Η ὀρφάνια, που τηνέ τραγοῦδησε άργότερα, μ'άληθινή πίκρα (ΑΑ 38), τονέ
χτύπησε και κείνον και τὸ σπίτι του βαριά (ΑΜσπορ.). 'Η φτώχεια ἔδερνε
τὸ σπίτι τους άγρια, ή Μιχαλιέσα πολεμοῦσε με τὴ δικέλα στα χέρια για
νά ζήσει τ' ανήλικα ὀρφανά. "Επρεπε νά βγοῦνε, νά παλαίψουν μ'όλις
φτιάσανε με τὴ ζωή, για νά βροῦν την τύχη τους, νά βγάλουν τὸ ψωμί
τους. 'Ο Χρηστάκης έγινε πραγματευτής, γυρολόγος καθὼς εἶδαμε. Πή-
γαινε στην Πόλη, γέμιζε τὸ πανέρι και γύριζε τ'α θρακικά χωριά. Αυ-
τὸς τὸν πήρε μαζί του και τὸν ἔφερε στην Πόλη και τὸν ἔβαλε σ' ἕνα
ραφτάδιο για νά μάθει τέχνη. "Ενα τέτιο ταξίδι μέσα στη νύχτα, στο

δρόμο Πόλης—Βιζύης, μᾶς περιγράφει καθὼς ἡ παιδική του ψυχὴ τὸ ἔζησε (TZ 27 κλ.). Λέγα χρονῶ, μᾶς λέγει ὁ ἴδιος, ξηνητεύτηκε (AM 31) καὶ μᾶς τὸ ξαναλένε κι οἱ βιογράφοι του (357, 423, 457). Μοῦ φαίνεται ὅμως, πὼς πρόκειται γιὰ στρογγυλὸ ἀριθμὸ γιὰ νὰ δείξει τὴ μικρὴ ἡλικία καὶ πὼς ὁ ποιητὴς σὺν ἔφυγε γιὰ πρώτη φορὰ ἀπ' τὸ χωριό, θὰ ἦταν δεκατριῶ μὲ δεκατεσσάρω χρονῶ. Τοῦτο παρατήρησε κι ὁ Ἰντιάνος (423) κι εἶναι καὶ σωστό, γιατί δὲ συμβιβάζεται μὲ κατοπινὰ γεγονότα τῆς ζωῆς του, καὶ γιατί ὁ Χρηστάκης, πού τὸν πῆγε, ἔπρεπε νᾶχει κάποια ἡλικία. Ὡστόσο μὲ τὴν ὀρφάνια μικρὸς-μικρὸς δοκίμασε καὶ τὸ φαρμάκι τῆς ξηνητεῖας. Τὰ κλαίει καὶ τὰ δυὸ στὴ Νοσταλγία του καὶ ἄλλου: Μικρὸ μικρὸ μ' ὀρφάνευσε ἢ ἀλύπητή μου μοῖρα] μικρὸ μικρὸ τῆς ξηνητεῖας τὸ μονοπάτι πῆρα... » Ἐφρυγε μὲ ὄνειρα, μὰ ἄλλα τοῦ ἔκρυφτε ἢ μαύρη πραγματικότητα «...καὶ δὲν ἔφρανταζόμην, γράφει, ὅποια περιπέτεια μὲ περιέμενον, ὅτε μ' ἔστρατολόγουν διὰ τὸ ἔντιμον τῶν ραπτῶν ἐπάγγελμα (TZ 1).

4. *Στὴν Πόλη*. Τὸ 1861 μὲ 1862 φτάνει «νεοσύλληκτος τοῦ ἔσχατου τῶν ραπτῶν» (TZ!) στὴν Πόλη. Ὁ μῆστορός του, «ἀρχιρράτης τῆς Βασιλιδῆ Σουλτάνας» (TZ 10), δὲν φαίνεται νὰ ἦταν θεῖος του, καθὼς μᾶς λέγει ὁ Βασιλειάδης καὶ σύμφωνα μ' αὐτὸν ὅλοι οἱ βιογράφοι του. Αὐτὸς τοῦ στάθηκε ἓνας σωστὸς τύραννος. Μπορεῖ νὰ ἦταν πατριώτης του, ὅπως δῆποτε ἔμπορος τοῦ Χρηστάκη. Τὸν περιγράφει μὲ τίς χειρότερες ἐντυπώσεις (TZ 16). Τὸ ραφτάδικο ἔεφετε «ἐντὸς τοῦ Τσαρσίου τῆς Σταμπούλ, ὀπισθεν τῶν σιδηρῶν πυλῶν τοῦ Κεμιστή-Χανίου» (TZ 16), κι ἔγινε σωστὴ φυλακὴ καὶ μαύρη κόλαση γιὰ τὸ ἀνήλικο ραφτόπουλο. Ἐρχόταν μὲ τὰ ὄνειρα, πού τοῦ εἶχαν ξυπνήσει στὴν παιδικὴ ψυχὴ οἱ φανταστικὲς διηγήσεις τοῦ «θηλυπρεποῦς» παπποῦ του. Βασιλοπούλες, ἀγάπες, χιλιάδες θησαυροί!.. (TZ 1 κλ.). Μὰ βρέθηκε, ἀλλοίμονο, «καθειργμένος κι ἤρχισε νὰ καχεκτῆ καὶ νὰ μαραίνεται ἐντὸς τοῦ Τσαρσίου τῆς Σταμπούλ ὀπισθεν τῶν σιδηρῶν πυλῶν τοῦ Κεμιστή-Χανίου, πρὸς τοὺς μολυβδοσκεπεῖς τοῦ ὁποίου θόλου ἀνέπεμπεν ὁ δυστυχὴς τώρα οὐχὶ πλέον θελκτικὸς ἤχους ἐρωτικῶν ἀσμάτων ἀλλὰ τοὺς κλαυθμοὺς καὶ ὄδυμους παιδικῆς καρδιοβόρου νοσταλγίας» (TZ 16), κάτου ἀπὸ τὸ βαρὺ ἴσκιό τοῦ μῆστορό του καὶ τῆς βουβῆς μαστορίσας τὴν ἀπειλή. Ὁ μῆστορός του, ὁ αὐστηρὸς καὶ τυραννικὸς «σκληρὸν καὶ ἀπάνθρωπον (TZ 23) καχεκτικὸν καὶ μικρὸσωμον γερόντιον» (TZ 16), τὸν εἶχε «καταδικασμένον νὰ κἀθηται σταυροποδητὸς, ἐσκιμμένος ἀπὸ προῖας μέχρι βαθυτάτης νυκτός» (TZ 17). Περνοῦσε ἀφόρητὴ ζωὴ μέσα σ' αὐτὴ τὴν κόλαση καὶ «ἐπέμενε μνηνίων καὶ παρακαλῶν τὴν μητέρα του νὰ τὸν ἀνακαλέσῃ καὶ νὰ τὸν βάλῃ νὰ μάθῃ ἀνθρωπινότεραν τινὰ

τέχνην» (TZ 18). Νὰ τὸν γλυτώσῃ «ἀπὸ τὴν ἀηδῆ καὶ ἀνιαρὰν ἐκείνην μονοτονίαν τοῦ πρακτικοῦ βίου, τὰς δυσχερεῖας τοῦ ἀρχαίου περὶ τὰ στοιχεῖα τῆς τέχνης» (αὐτ.). Ἡ ζωὴ αὐτῆ βιάσταξε, γιὰ ἄλλους, δυὸ χρόνια, γιὰ ἄλλους (Κουρτίδης 376) τρία χρόνια. Ὁ μάστορ τῆς του πέθανε καὶ τὸ ραφτιάδικο ἔκλεισε. Ὁ Βιζυηνὸς ἔμεινε μέσα στὸ δρόμο. Ζήτησε τὴν προστασία τοῦ κυριώτη ἔμπορου Τσελεμπή Γιάγκου Γεωργιάδη, ποῦ τονὲ γνώριζε, φαίνεται, ἀπ' τὸ ραφτιάδικο. Ὁ Γιάγκος τονὲ κράτησε λίγο καιρὸ κοντὰ του καὶ ξετίμησε τὸν πόθο τοῦ μικροῦ γιὰ τὰ γράμματα καὶ τὴν ἐκκλησιά.

Βγαλμένος ὁ Βιζ. ἀπὸ ἓνα ἐθνικὸ, χριστιανικὸ καὶ θεοσεβούμενο περιβάλλο, ὅπου ἡ ἐκκλησία ἦταν τὸ κέντρο τῆς ἐθνικῆς πνευματικῆς καὶ κοινωνικῆς ζωῆς, μέσα σὲ τόπο, ποῦ ἦταν ἔδρα Μητρόπολης—τὸν κῆπο της μ' ἄλλα παιδιὰ πολλὰ φορὲς τονὲ ξεβοτάνισε (MM 37)—δέχτηκε τὴν ἐπίδραση τῆς ἐκκλησιᾶς ποῦ τυπώθηκε μέσα στὴν ψυχὴ του καὶ τὸν ἀκολουθῆσε μέσα σ' ὁλόκληρο τὸ ἔργο του» (Γιαλούρης 457, σ. 6). Πήγαινε συχνὰ στὸ ἀναλόγι καὶ ἔκανε τὸν ἀναγνώστη ἢ τὸ λαμπαδάριο. Ἐδῶ στὴν Πόλη βρῆκε ἔντονη καὶ μεγαλόπρεπη θρησκευτικὴ ζωὴ μὲ παραδόσεις, θρόνους, χτίρια, μνημεῖα. «Θὰ πλανήθηκε βέβαια μέσα στοὺς στενοὺς δρόμους τοῦ Βυζαντίου, θὰ περιεργάστηκε [μὲ ψυχικὸ δέος καὶ συγκίνηση!] τὴν Ἁγία Σοφία καὶ τὰ τριγωνιὰ κατατόπια της, τὸν Ἰπλόδρομο, θὰ περπάτησε τὸ μακρὸ δρόμο τοῦ Διβάν Γιολοῦ...» (Γιαλούρης αὐτ. σ. 7). Οἱ ἐντυπώσεις ἐτοῦτες πατήσανε ἀξέγραφες σφραγίδες στὴν ἀπλαστή ψυχὴ τοῦ μικροῦ. Ἐδῶ ἔνωσε καὶ τὴν «καρδιοβόρον νοσταλγίαν» (TZ 16) καὶ λαμπύρισε μέσα στὴ ψυχὴ του, τὸ θᾶμα τῆς *πατρίδα*, τοῦ *τόπου* καὶ τῆς *μάνας*—μεγάλες δυνάμεις.

Ἔτσι καὶ στὴν Πόλη ὁ μικρὸς δὲ ξέχασε τὴν ἐκκλησιά. Πήγαινε ἀναγνώστης καὶ βοηθὸς στὸ ἀναλόγι. Σχετίστηκε μὲ φατιάδες καὶ μὲ κληρικούς. Πρόκει νὰ τονὲ φανταστοῦμε πολὺ συσταζούμενο, θρησκο, ταχτικὸ «μὲ τὴν ἀπέχθειαν τοῦ πρακτικοῦ βίου» (TZ 15), μὲ τὴν ἀγάπη γιὰ τὰ γράμματα καὶ γιὰ τὴν ἐκκλησιά... «Ἀλλοίμονο εἶμαι πτωχὸ/ σ' αὐτοῦ τοῦ κόσμου τὸν τροχό!/ Εἶμ' ὄρφανὸ καὶ ξένο/ καὶ ἀγράμματο θὰ μένω» (1) τραγουδοῦσε. Κοντὰ στὸν Γιάγκο θὰ ἔμεινε, πιστεύω, κοντὰ δυὸ τρία χρόνια. Ἴσως νὰ φοίτησε καὶ σὲ κανένα σχολεῖο στὰ Θεραπεῖα ὅπου ἔμενε, καθὼς μᾶς δίνουν νὰ υποθέσουμε τὰ ὅσα γράφει στὸ διήγημά του ΠΝ. Εἶνε παιδικὲς ἀναμνήσεις τὸν ἀπὸ τὰ Θεραπεῖα τῆς Πόλης, ποῦ τίς μεταθέτει λίγο ἀργότερα—ἀλλ' αὐτὸ δὲν ἔχει σχέση. Παιδικὰ παιγνίδια, τρέλλες, περίπατοι μ' ἄλλ' παιδιὰ (ΠΝ 93), αὐτὸ τὸ διάστημα στὰ Θεραπεῖα «τὸ βραχὺ, ἦτο καὶ θὰ εἶνε πιθανῶς ἡ μόνη εὐτυχὴς ἐποχὴ τῆς ζωῆς μου» (ΠΝ 96). Τότε ἄρχισε νὰ γράφει καὶ τὰ πρῶτα του

ποιητικά γυμνάσματα. «Ἐνθυμείσαι πῶς ἐμοῖραζες τοὺς παιδικοὺς στίχους σου, ὡσὺν κόλυβα εἰς ὄλας τὰς κυρίας.» Ἀκουσε λοιπόν... Πόσες εἶδα νὰ τὰ πετοῦν πρὶν τὰ διαβάσουν (τὰ ποιήματά σου). Πόσες νὰ τὰ διαβί- ζουν καὶ νὰ σὲ περιγελοῦν, ἐνῶ πρὸ μιᾶς στιγμῆς τὰ ἐπαινοῦσαν διὰ τὰ μάτια καὶ σὲ παρακαλοῦσαν νὰ τὰς τὰ δώσης γραμμένα». (ΠΙΝ 132). Πάντα, γράφει, «μὲ νοσταλγίαν ἐνεθυμούμην τὰς εἰδυλλιακὰς ἐκείνας σκηναὶς τοῦ Βοσπόρου» (ΠΙΝ 96).

5. Στὴν Κύπρο. Ὁ Γιάγκος ξετίμησε τὸ ὄρφανὸ καὶ φρόντισε γι' αὐτό. Ἡ πηγαίνοντας τὸ πῆρε μαζί του ἢ τὸ σύστησε στὸ δεσπότη ἢ ἐκεῖνο ζήτησε τὴν προστασία, ὅπως κι ἂν ἔχει, ὁ Βιζ. τὸ 1867 μὲ 1868 ἦρθε στὴ Λευκωσία, προστατευόμενος κι ὑποταχτικὸς τοῦ ἀρχιεπισκόπου Κύπρου Σωφρόνιου Β'. Αὐτὸς ἦταν Κυπριώτης, ἀπὸ τὸ Φοινὶ κι ὄχι συγ- γενῆς ἢ συντοπίτης τοῦ Βιζ. (423), ὅπως λένε, ὁ ἕνας ὕστερα ἀπ' τὸν ἄλλον, οἱ βιογράφοι του. Στὸ μεταξὺ ἡ Μιχάλαϊνα τραγόταν μὲ τὸν καῦ- μὸ καὶ τὸ χαμὸ τοῦ παιδιοῦ της. «Πότε τῆ ἔλεγον ὅτι ἐναυάγησα εἰς τὰς ἀκτὰς τῆς Κύπρου καὶ ἐπαιτῶ ραζένδυτος εἰς τοὺς δρόμους...» (ΑΜ 33).

Ἐδῶ ντύθηκε τὸ ράσο τοῦ ἀναγνώστη, ἔκανε θελήματα, διάβαζε, «ἤσκειτο» γιὰ νὰ ἱερωθῆ. Παράλληλα, φοιτοῦσε στὸ σχολαρχεῖο Λευκωσίας. Δάσκαλός του ὁ Ζαγοριανὸς Γεώργιος Κάλβαρις. Ἐγράφε στίχους πα- τριωτικοὺς καὶ παιδικοὺς καὶ «συναγωνίζοταν μὲ τὸν κυπριώτη ποιητὴ Βα- σίλη Μιχαηλίδη σὲ μπλέξιμο δίστιχων σὲ μιὰ ποιητικὴ στιχομυθία (τσιάτ- τισμα)» (423). Μὰ τὸ ράσο φαίνεται πὼς δὲν ἄντεξε στὶς σαῖτες τοῦ ἔρωτα. Ἀπὸ κάτω ἡ καρδιὰ χτυποῦσε. Τάμπλεξε μὲ μιὰ παντρεμμένη στὴ συνοικία τῆς Λευκωσίας Ρογιάτικο. «Κάποιος μεταγενέστερος (καλλιτέριαι ταιριάζει: προγενέστερος) καὶ ἔνοχος ἔρωτος του μετὰ μιᾶς ὑπάνδρου γυ- ναικὸς ἔγινεν ἀληθὲς σκάνδαλον» (Χατζηγαβριήλ 397). Ὁ Δεσπότης τὸν τιμώρησε καὶ τὸν ἀπομάκρυνε, ὕστερα ἀπ' τὸ μετανοιωμὸ του, στὸ μετόχι τοῦ Κύκου Ἁγίου Προκόπη, μισὴ ὥρα πάνου κάτω ἔξω ἀπ' τὴ Λευκωσία. Σὲ λίγο τὸν ἔστειλε εὐταξία τῆς σχολῆς καὶ ἔμμισθο φύλτη στοῦς νοτιάδες τοῦ Τρουπιώτη. Εἶχε δικό του κελλὶ καὶ ἔπερνε 50 γρόσια μηνιά- τικο. Ἡ καρδιὰ ὅμως δὲν ἔπαυε νὰ χτυπᾷ καὶ μέσα στὸ σκοτεινὸ κελλί. Ἀπ' τὸ μικρὸ παραθύρι του πλέκει τὸ ἔρωτικό του εἰδύλλιο μὲ τὴν Ἐλένη Στεφανῆ Φουσενταΐδη, ποὺ κατοικοῦσε ἐκεῖ κοντά. «Τὸ κελλίον τοῦτο μὲ τὸ μόνον καὶ μικρὸ παραθύρι, εἰς τὸ ὁποῖον ὁ ποιητὴς ἀνέβαινε διὰ νὰ ἀπαγγέλλῃ στίχους εἰς τὴν νεαρὰν γειτόνισσαν καὶ πρώτην ἐρωμένην του» (Χατζηγαβριήλ 397). Ἐκδηλώσεις ἐρωτικοὶ καῦμοί, ξενύχτια, στί- χοι ἐρωτικοί. Καλοπροαίρετο κι ἔμπιστο φίλο βοήθε τὸν ἀρχιμαν- δρίτη Ἰωαννίκιο «ἰδιαίτερον φίλον, εἰς τὸν ὁποῖον ἐνεπιστεύετο τοὺς πόθους καὶ τὰ ὄνειρά του» (Χατζηγαβριήλ ὁ. π.). Σ' αὐτόνε ἔλεγε τὸν

πόνο του, τὰ ὄνειρά του, τοὺς στίχους του. Ὁ Ἰντιάνος (423) μᾶς ἔσωσε ἀπὸ τὸ στόμα τῆς ἴδιας Ἑλένης μερικοὺς στίχους του ἐρωτικοὺς γι αὐτήνα: Θεέ μου μὴν εἶσαι | Μὲ ρόδα πλασμένη | Μὴν εἶσ' ἀδελφῆ | τῶν ἀγγέλων Ἑλένη: | Βαδίζεις καὶ ἀκούω | νὰ ἦχῃ ἡ φωνή σου. | Δὲν λάμπουν τὰ ρόδα | ὡς λάμπει ἡ μορφὴ σου. | Λευκότερος εἶναι | Ὁ λαίμαξ σου τοῦ κρίνου. Ἀρχίζει ἡ σκλαβιά καὶ τὸ μαρτύριο τῆς τυραννίας. Τὸ ρᾶσο δὲν μπορούσε νὰ συμβίβαστῆ καὶ νὰ περιτυλίξει στὴ μαυρίλα του μιὰ καρδιά, πὸν μέσα της τραγουδοῦσαν προῖνὰ ἀηδόνια, μιὰ ψυχὴ αἰσθηματικὴ καὶ ποιητικὴ. Σ' αὐτὸ συμφωνοῦσε κι ἡ πείρα τοῦ στενοῦ του φίλου Ἰωαννίσιου. Καὶ δὲν ἄργησε νὰ φέξει ἡ λύτρωση μέσα στὸ ἀνήλιαγο κελλί.

Ὁ Δεσπότης του εἶχε καλεστῆ νὰ πάει στὴν Πόλη γιὰ τὸ Βουλγαρικὸ σχίσμα. Ἀνάμεσα σὲ τόσα καλογεροπαῖδια τῆς μητρόπολης, προτιμήθηκε γιὰ συνοδὸς του ὁ Βιζυηνός. Χρησιμοποιηθῆκανε ὅλα τὰ μέσα κι ὅλες οἱ δικαιολογίες —πρώτη-πρώτη ὁ καὶ μὴ νὰ ξαναδῆ τὴ μάνα του. Ἐπειτα ὁ Δεσπότης του, μ' ὅλο τὸ βαρὺ του τὸ ἁμάρτημα, τὸν ἐχτιμοῦσε καὶ τὸν ἀγαποῦσε ξεχωριστά. Ἦθελε νὰ τονὲ σπουδιάσει, νὰ τονὲ κάνει διᾶκο καὶ νὰ τονὲ φέξει στὸ μοναστήρι τοῦ Τρυπιώτη δάσκαλο. Ἐνθουμοῦμαι πόσον ζωηρῶς μοὶ περιέγραψεν ὁ ποιητὴς τὴν ἀλγεινὴν τῆς νεότητός του μελαγχολίαν καὶ πῶς ὀλονὲν κατάφευγον εἰς τὴν ἐρημίαν ἀπήγγειλε τὰ Κυριακὰ εὐαγγέλια δοκιμάζων οὕτω τὴν ἀπὸ τοῦ ἱεροῦ ἀμβωνος ἱκανότητά του» (357). Τὸ ταξίδι του τὸ ἀπροσδόκητο γιὰ τὴν Πόλη τὸν ἔσωσε ἀπ' αὐτὸ τὸ βιάσανο. Καινούργια σχέδια στρωθῆκανε μπροστά του. Μὰ τὴ χαρὰ τοῦ ταξιδιοῦ τὴ θόλωνε καὶ τὴν ἐπιγε σκληρὰ ὁ χωρισμὸς τῆς ἀγαπημένης. «Θιμοῦμαι, μᾶς λέγει ἡ Ἑλένη (ἀρ. 423) πῶς ὅταν ἐτοιμαζόταν νὰ φύγῃ στὴν Πόλη, συνοδεύοντας τὸν Ἀρχιεπίσκοπο, φώναζε τὴ μαμά μου καὶ μὲ ζήτησε ἐπισήμως».

6. Στὴ Χάλκη. Στις ἀρχὲς τοῦ Ἰούλιου 1872 ὁ Βιζυηνός βρισκόταν μὲ τὸ γέροντά του στὴν Πόλη. Ἐγραψε ἀμέσως «τὴν αἰσίαν ἀφιξίν του στὴν Ἑλένη» (423, σελ. 20a). Πετᾶχτηκε γιὰ λίγες μέρες νὰ δῆ τὸ σπίτι του, τὴ μάνα του. «Σᾶς ἀφίνω, ἔγραψε στὸν Ἰωαννίσιου (397), νὰ φαντασθῆτε τὴν χαρὰν, ἣν ἠσθάνθη ὅταν μὲ εἶδεν...».

Στὴν Πόλη γνωρίστηκε μὲ τὸ φωτισμένον ἀρχιεπίσκοπο Σύρον Λυκοῦργο. Τοῦ ἐμπιστεύτηκε τοὺς πόθους καὶ τὰ σχέδιά του. Ἦθελε γράμματα μὰ χωρὶς ρᾶσο... Ὁ Λυκοῦργος τονὲ σύστησε στὸ Χασιώτη, διευθυντὴ τότε τοῦ Ἑλληνικοῦ Λυκείου Πέραν. Μᾶς τὰ διηγεῖται ὁ ἴδιος ὁ Χασιώτης (403):

«Ἦν ἡ τριακοστὴ Αὐγούστου 1872. Εἰσταλῆς νεανίας τύπου ὅπως ἀνατελικοῦ καὶ ἀναστῆματος μετροῦ, φέρων σιᾶραν μοναχικὴν, ἐξήτησε κατὰ σύστασιν

... τοῦ ἁγίου Σύρου Λυκούργου νὰ μὲ ἴδῃ. Ἐδέχθη τὸν νέον ἀμέσως. Μὲ γλώσσαν ἀφελή καὶ ἀπλουσιότητα μοὶ λέγει ἐν στίχοις: «Ἀλλοίμονο εἶμαι φτωχὸ | σ' αὐτοῦ τοῦ κόμου τὸν τροχὸ! | Εἶμ' ὄρφανὸ καὶ ξένο | καὶ ἀγράμματο θὰ μένω». Συνεκινήθη ὄχι ὀλίγον καὶ παρεκάλεσα νὰ καθίσῃ πλησίον μου καὶ νὰ μοὶ εἴπῃ ἐλευθέρως εἰς τί δύναμαι νὰ φανῶ ὄφελιμος.—Εἶμαι, μοὶ λέγει, μικρὸς ὑποτακτικὸς τοῦ ἁγίου Κύρου. Παρηκολούθησα αὐτὸν ἐπὶ τῇ ἐλπίδι τῆς εἰς τὴν Θεολογικὴν Σχολὴν Χάλκης εἰσόδου μου. Ἐχω ἀνάγκην προστάτου καὶ κηδεμόνος. Μὲ συνεβούλευσεν ὁ ἅγιος Σῦρος νὰ καταγύγω πρὸς σὰς. Ἐτόλμησα νὰ ἔλθω. Ζητῶ τὴν προστασίαν σας. Ἐπιθυμῶ, εἰ δυνατόν, νὰ λάβῃτε τὴν κηδεμονίαν μου, ἐγγνώμενος τῇ ἐφορείᾳ, ὅτι μετὰ τὴν ἀπογοίτησιν, ἂν δὲν γίνω κληρικὸς, διότι μ' ὄλον τὸ σχῆμα ὕπερ φέρω, εἶμαι κοσμικὸς, νὰ πληρώσωμεν τὰ νενομισμένα, ἅπερ εἶναι μικρὰ πράγματα καὶ νὰ μὲ βοιθῆτε κατὰ μῆνα ὅ,τι ἂν δύνασθε. Καὶ σκοπεύετε, ἐρωτῶ, ἀποφοιτῶν τῆς Σχολῆς νὰ γίνητε κληρικὸς;—“Ὁχι κύριε διευθυντά· δὲν θέλω νὰ σὰς ἀπατήσω. Δὲν ἔχω οὐδεμίαν κλίσιν νὰ γίνω κληρικὸς. Θέλω νὰ μάθω γράμματα».

Ὁ Χασιώτης δέχτηκε νὰ τὸν προστατεύσει. Ὁ Βιζ. γράφτηκε ἀμέσως ἐπὶ τῆς Σχολῆς τῆς Χάλκης. Πῶς ἄκουσε ἄραγε τὸ διάβημά του αὐτὸ ὁ γέροντις του τῆς Κύρου;

Μέσα ἐπὶ τῆς Σχολῆς βροῖζε τὸν ἄνθρωπό του. Ὁ τυφλὸς ποιητὴς Ταυταλίδης δέχτηκε μὲ προθυμία καὶ μ' εὐνοία τὰ ποιητικὰ δοκιμιά του. Τὸν ἐνίσχυσε, τοῦ ἔδωσε θάρρος. Πάνου ἀπ' ὅλα τὸν ἀγάπησε. Ἦταν ἡ πολυτιμώτερον ἀγάπη γιὰ τὸ Βιζ. καὶ μὲ κρυφὸ καμάρι τὴ διαπίστωνε, κάθε μῆνα ποῦ κατέβαινε γιὰ νὰ τὸν δῇ, στὸν προστάτη του Χασιώτη (403).

Στὴν ἀκόλουθη ἐπιστολῇ του, ἀχρονολόγητη μὰ φανερὰ γραμμὴν ἐπὶ στίχοις ἀρχῆς τοῦ Ὀκτωβρίου τοῦ 1872 καὶ δημοσιευμένη στὸν ἀρ. 397. γράφει γιὰ τὴν τύχη του στὸν ἀξέχαστό του Ἰωαννίκιο.

Πανοσιώτατε

Ἡ παροῦσα σύντομος ἐπιστολή μου σκοπὸν προτίθεται μετὰ τὴν ἔκφρασιν τοῦ πρὸς ὑμᾶς βαθυτάτου σεβασμοῦ, νὰ πληροφορήσῃ τὴν ὑμετέραν Πανοσιότητα, ὅτι ἔλαβον τέλος ὀριστικόν. Πρὸ 15 ἡμερῶν διατελῶ μαθητεύων ἐν τῇ Θεολογικῇ Σχολῇ τῆς Χάλκης ὑπὸ τὴν προστασίαν τοῦ ἐνταῦθα Φιλολογικοῦ Συνλόγου. Ἡξέστε τὰ αἰσθήματά μου καὶ εἶνε περιττὸν νὰ σημειώσω ἐνταῦθα ὅτι δὲν ἐπεθνήμον νὰ ἔξακολουθήσω τὴν μετὰ τῶν καλοῦν ζωὴν ἀλλὰ τί νὰ γίνῃ! Ὅταν ὁ λόγος εἶναι περὶ μαθημάτων ταῦτα πάντα μένου ἐν ὑσιέρῳ λόγῳ! Ἐν τούτοις εἶμαι λίαν εὐχαριστημένος ἐκ τῆς νέας μου ζωῆς· μαθήματα τακτικὰ καὶ ἄφθογα, τροφή καθαρά καὶ τακτική, κατοικία ἐπίσης καλή, θέσις τῆς Σχολῆς ἀπαράμιλλος εἰς τὸ κάλλος καὶ τὴν τερανότητα, τί θέλω περισσότερον;

Αί εὐχαί εἰσηκούσθησαν, οἱ πόθοι ἐξεπληρώθησαν. Ἐν μόνον φοβῶμαι μήπως με ὑποχρεώσουν νὰ γίνω καλόγηρος, ἀλλὰ δὲν τὸ πιστεύω.

Πρὸ τῆς ἐνάροξενος τῶν μαθημάτων μετέβην καὶ πρὸς συνάντησιν τῆς μητρὸς μου. Σὰς ἀφίνω νὰ φαντασθῆτε τὴν χαρὰν, ἣν ἠσθάνθη, ὅταν με εἶδεν...

Φιλῶ τὸ χέρι Σας

Γ. Μ. Βιζυηνός

Ἰ. Γ. Σήμερον ὁ προστάτης μου Γ. Χασιώτης ἀπεφάσισε νὰ πληρώσῃ 15 ἔτους κατ' ἔτος, ὅπως μὴ ἐπιβιάωσιν ἡμῖν τὴν ἱερωσύνην.

Ὁ Αὐτός

Τὸ φάσμα τῆς ἱερωσύνης ἀπομακρύνθηκε—αὐτὸ πού τόσο τονὲ βύραινεν ἐπὶ τὴν ψυχὴν. Τώρα τὰν δόμια τῆς καρδιᾶς του βροῦσαν τὴν ἀπώλεια του. Ὁ Τανταλίδης τοῦ φερόταν πατρικῶς. Στάθηκε καλόβουλος ὁδηγητὴς του:

Εὐνα, πατέρα, κροῦσε μου τ' ἁρμονικὸ βιολί σου
καὶ ταίριασε ἀκόμη μιὰ μετ' ἐμὲ τὴ γλυκεῖα φωνὴ σου
τὴ θλιβερὴ μου μουσικὴ. (ΑΑ 139)

ἄλλου ὁ Τανταλίδης τονὲ φωνάζει «φίλον τέκος» (ΑΑ 143). Μετ' ἐπὶ τὴν ὑποστήριξιν αὐτῆ τοῦ τυφλοῦ ἀοιδοῦ, ὁ νεαρὸς σπουδαστὴς τῆς Χάλκης βγάσει τὰ Ποιητικά του Πρωτόλεια (1). Τὸν Ἀπρίλη—Μάη τοῦ 1873 πηγαίνει καὶ τὰ προσφέρει στὸ Χασιώτη (403). Μετ' ἐπὶ τὴ μικρὴ αὐτὴ συλλογὴ κέρδισε τὴν εἴνοιαν καὶ τὴν ἀγάπην τῆς «χίρας μὲν τότε Ἀντωνιάδου, νῦν δὲ Συγγροῦ» (αὐτ.). Τᾶστρο του προχωρεῖ. Ὁ Γεώργιος Ζυζούρης κινημένος ἀπὸ τὴν συστάσιν τῆς κυρίας αὐτῆς καὶ τοῦ Τανταλίδου, περαστικὸς γιὰ νὰ περάσει τίς μέρες τὸ Πάσχα τοῦ 1873 ὅπως ἔκανε πολλὰς φορὰς, ἀπὸ τὴν Χάλκην, ζήτησε καὶ γνώρισε τὸ μικρὸ ποιητὴ καὶ μετ' ἐπὶ τὴν ἔκφραση τῆς εὐχαρίστησίν του γιὰ τὰ ποιήματά του, τοῦ προσφέρει τὴν προστασίαν του. Ἀπὸ δὴ καὶ ἐμπρὸς τοῦ ἀνοίγεται ἕνας δρόμος ἴσος. Ἀνεμπόδιστος τονὲ τραβᾷ ὁ ποιητὴς.

Καὶ πρῶτα-πρῶτα πέτυχε τὴ λύτρωσίν του ἀπὸ τὸ ἄχθος τοῦ ῥάσου.

Στὴν Παλιμβουλίαν, στὸ Ἐπικουρεῖο, ἐπὶ τὴ μελέτην του γιὰ τὴν λατρεία τοῦ Διονύσου, καὶ ἄλλου, φανερώσει τὴν ἀπέχθειαν του γιὰ τὸ ῥάσο καὶ τοὺς παπάδες!

Σὲ δυὸ μῆνες ὁ Βιζ. πετᾷ τὸ ῥάσο, ντύνεται κοσμικὸς καὶ τραβᾷ γιὰ νὰ ξεκαλοκαιριάσει στὸ χωριό του. Πόσες ἐλπίδες, πόσα ὄνειρα πῆραν καὶ

ἔδωσαν μέσα στὸν «πολυπαθῆ πατρικὸν οἶκον» του. Μὲ ποιὸ ξανάνοιωμα εἶδε τὸ γυιὸ της ἡ Μιχαλιέσα κι ἄκουσε τὴν ἐπιτυχία του!

Τότε εἶχε γίνει πιά τὸ ραφτόπουλο περιδιαγραμμάτου, καλαμαράς. Ἄλλαξε τὸνομά του τὸ πατρικόν. Ἔγινε ἀπὸ Γιωργῆς τῆς Μιχαλιέσας-Γεώργιος Μ. Βιζυηνός. Πόσο ὑπέροχα μᾶς δίνει ὁ ἴδιος τὴ ψυχολογία τῆς μάνας του! (ΦΑ24). Τὴ ρωτοῦσαν: Καὶ πῶς τὸ λένε κυρὰ τὸ παιδί σου;— Ἄμ' ἔξρω καὶ γὼ μαθές; Ὁ νουνός του τὸ βάφτισε Γιωργί και πατέρας του ἦταν ὁ Μιχαλιός ὁ γραμματευτής, ὁ ἄνδρας μου. Μὰ κείνο ἀκούς ἐπρόκοψε καὶ πῆρεν ἓνα ὄνομα ἀπὸ τὰ περιγραμμάτου. Καὶ τώρα σὰν τὸ γράφουσε μέσ' σταις ἐφημερίδες δὲν ἤξεύρω κι' ἐγὼ ἡ ἴδια, τὸ παιδί μου εἶναι μαθές ποῦ λένε ἢ κανένας φράγκος.

7. *Στὴν Ἀθήνα μαθητῆς και φοιτητῆς.* Τὸ Σεπτέμβρη τοῦ 1873 ὁ Βιζ. κατέβηκε στὴν Ἀθήνα καὶ γράφτηκε μαθητῆς τῆς τελευταίας τάξης στὸ Γυμνάσιο τῆς Πλάκας (ΣΙ 100), μέγας πειὰ στὴν ἡλικία «μὲ μύστακας» (ΣΙ 100), «*τουρκομερίτης*» (ΣΙ 100 «ἀνήκων και αὐτὸς εἰς τὴν τάξιν τῶν γραμματοδιψῶν ἐκείνων νέων, ὅσοι διὰ παντοίων μόχθων και στερησέων ἐξοικονομήσαντες γλίσχρον τι ποσὸν χρημάτων, μεταβαίνουν, ἐν σχετικῶς ὠρίμῃ ἡλικίᾳ, εἰς τὴν ἀνὰ τὴν Ἀνατολήν, ἐστὶν τῶν φώτων, τὰς κλεινὰς Ἀθήνας, ὅπως ἐμφορηθῶσι τῶν ναμάτων τοῦ πολιτισμοῦ και τῆς παιδείας» (αὐτ.). Μαζὶ ἔφερνε και τὸ ἐπικό του ποίημα «Κόδρος» ποῦ «μετὰ και ἄλλων λυρικῶν ἔργων του ἐπρόκειτο νὰ τὸ συνεκδώσῃ ἅμα ἐλθὼν εἰς Ἀθήνας» (2 σελ. 79) μὲ τὴν ἄδεια τοῦ Ζαφίρη, ποῦ τοῦ τὸ εἶχε ἀφιερωμένο. Μὰ μὲ τὴν προτροπὴ φίλων τὸ στέρνει στὸ Βουτσιναιὸ διαγωνισμὸ κι ἔρχεται πρῶτος! Βραβεύεται ὁ τουρκομερίτης μαθητῆς. Προσφωνημένος στὸ Ζαφίρη, τυπώνεται κατὰ τὸν Ἰούνη τοῦ 1874 ὁ Κόδρος. Ἡ δάφνη ἐτούτη ἦταν ἓνα μεγάλο πρᾶμμα και σημάδευε κι ἀνοίγε γιὰ τὸ νεαρὸ στιχουργὸ μιὰ εὐαίωνα σταδιοδρομία. Ἡ κριτικὴ τοῦ ρίχτηκε. Δὲν μπορούσε νὰ χωνέψῃ τὴν ἐπιτυχία τοῦ νεαροῦ κι ἄγνωστου τουρκομερίτη. Τῆς ἀπάντησε μὲ τὴ σάτυρα (ΑΑ 191—208). Τὶ ἄλλο ταίριαζε καλλίτερα; «Ἦλθεν ἓνας ἀπὸ τόπο | βάρβαρο και Θρακικὸ | και θροναίστηκε μὲ τρόπο | σὲ σκαμνὶ ποιητικόν. (ΑΑ 203) Γώ'χω νοῦ κι ἔχω καρδιά | κι εἶμαι γυιὸς τῆς Μιχαλιέσας | και σὰν θέλ' ἡ Παναγιὰ | θεὰ γίνω δίχως ἄλλο | μέσ' τῆς Θράκης τὰ χωριά | ὑποκείμενο μεγάλο!» (αὐτ.). Οἱ δασκάλοι του, οἱ προστάτες του, οἱ φίλοι κι οἱ ὑποστηρικτές του, μὲ χαρὰ ἀκούσανε τὴ νίκη του. Φάνηκε ἄξιος, πῆρε θέση κι ὄνομα μέσα στὰ γράμματα τοῦ καιροῦ του. Ὁ Ζαφίρης ἐνθουσιάστηκε! Ἡ Μιχαλιέσα πῆρε ἄξαφνα τὴν πρώτη ἐπιταγὴ ἀπὸ τὸ Γιωργί της.

Ἄριστοῦχος στὸ Γυμνάσιο (Χασιώτης 403) γράφτηκε τὸ Σεπτέμβρη τοῦ 1874 φοιτητῆς στὴ Φιλοσοφικὴ Σχολὴ τοῦ Πανεπιστημίου. Ἡ σχολὴ τὸν καιρὸ ἐκεῖνο εἶχε χάλια. Ἡ κατάσταση τοῦ τραμπουκισμοῦ, —πρὸς ἀφῆσε φεύγοντας, ἐρημίτης στὸ νησί του, ὁ σοφὸς Βερναρδάκης— βασιλεύε ἀκόμα. Ταραχές, φασαρίες, ἔλλειψη ἐπιστημονικῆς ζωῆς. Καθηγητές ἄξιοι,

που να τραβήξουνε κοντά τους τους εκλεκτούς δεν υπήρχαν. Κάθε τόσο και σκιηές «ἐν αἷς καὶ ἡ εὐγένειά μου ἄλλοτε διεδραμάτισε λίαν ἐνεργὸν πρόσωπον» (ΣΙ 72,100—101). Ἐνα χρόνο φοίτησε μὲ δυσκολία. Τὸν ἐρ-
χόμενο τὰ κανόνισε μὲ τὸν προστάτη του νὰ φύγει γιὰ τὴ Γερμανία—ὄ-
πως κιόλας συνηθίζανε τότες πολλοὶ νὰ φεύγουνε. Πετάχτηκε μιά ματιὰ
τὸ καλοκαίρι στὴ Βιζύη, ἀποχαιρέτησε τὴ μάνα του, εἶδε ξανά καὶ ἐξηγή-
θησε μὲ τὸν προστάτη του στὴν Πόλη, ἄφησε τοὺς δασκάλους του καὶ
στὶς 21 τοῦ Σεπτεμβρίου ξαναπέρασε ἀπ' τὴν Ἀθήνα καὶ θεώρησε τὸ ἀπο-
δειχτικό του. Τοῦτο σώθηκε μέσα στὰ χαρτιά του καὶ φυλάγεται σήμερα
στὰ ἀρχεῖα τοῦ Ἑθνικοῦ Κέντρου τῆς Ἀθήνας.

Δίφυλλο βαρὺ, ἀχαράκωτο καὶ τυπωμένο στὰ γενικά του, 34.4×24.6. Τυπώ-
νεται ἀπαράλλακτα.

Ἄριθ. Μητρώου 2499

Ἄριθ. Εἰσιτ. 190

Βασίλειον τῆς Ἑλλάδος

Πρυτανεία τοῦ Ἐθνικοῦ Πανεπιστημίου.

Ὁ Κύριος Γεώργιος Μ. Βιζυηνὸς ἐκ Βιζύης δοκιμασθεὶς κατὰ τὸν
νόμον ἐνεγράφη εἰς τὸ μητρώον τῶν φοιτητῶν τοῦ Πανεπιστημίου καὶ
κατετάχθη εἰς τὴν Φιλοσοφικὴν Σχολήν.

Ἐπίσημον τοῦτον μαρτύριον ἔστω τὰ γράμματα τάδε, τὴν σφραγίδα
τοῦ Πανεπιστημίου καὶ τὴν ἐπογραφήν τοῦ Πρυτάνεως φέροντα

Ἐν Ἀθήναις τῇ 21 Σεπτεμβρίου 1874

Ὁ Γραμματεὺς καὶ ἀ. ἀ.

Ὁ Πρύτανης

Ἰ. Γαυρίδης

(Τ. Σ) Π. Ρομπότης

[Ἀκολουθεῖ βεβαίωση ἀπὸ 14 Ἰουνίου 1875 τοῦ Ὑπουργείου Ἐκκλησιαστικῶν
καὶ Δημοσίας Ἐκπαιδεύσεως (Ὑπογρ: Δ. Ράλλης).

Ἀκολουθεῖ βεβαίωση σὲ γαλλικὴ γλῶσσα (σελ. 2) τοῦ Ὑπουργείου τῶν
Ἐξωτερικῶν (Ὑπογρ: Χ. Τρικούπης).

Ἀκολουθεῖ βεβαίωση γερμανικὰ (Νο 14, ἀχρονολόγητη) τῆς Γερμανικῆς πρε-
σβείας Ἀθηνῶν].

8. *Στὴ Γερμανία φοιτητής.* Τὸν Ὀκτώβριον τοῦ 1875 βρισκόταν
πρωτόφραστος στὴ Γοτίγγη «μικρὰν πόλιν τοῦ Ἀννοβέρου, ἡ ὁποία ὅσον
εἶγε ἀφανὴς καὶ ἀσήμαντος ὑπὸ πᾶσαν ἄλλην ἔποψιν, τόσον περιφανὴς
καὶ ἐνδοξος εἶναι διὰ τὴν Λύγουσταιαν αὐτῆς Ἀκαδημίαν. Διότι εἰς τὸ

πνευματικόν στερόμα ταύτης ἀνέτειλαν ἄλλοτε καὶ σελαγίζουσιν ἔτι καὶ σήμερον οἱ τηλανγέστεροι ἀστέρες τῆς γερμανικῆς ἐπιστήμης» (ΣΙ 1). Ἐπὶ τὴν αἴγλη ἐτούτη τραβήχτηκε στὴ Γοτίγγη, προωρισμένος, νὰ σπουδάσει φιλοσοφία κοντὰ στὸν περιβόητο τότε Lotze. Τὰ γερμανικά του ἦταν λίγα. Ρίχτηκε στὴ δουλειά. Ὁ χειμῶνας βαρῦς. «Τὸν εἶχε διέλθει πέντε σισέραις ἐγκεκορδυλημένος καὶ ὁμως πάντοτε οἰγῶν καὶ χουχονλίζων» (ΣΙ 1). Ὁ οὐρανὸς βορεινός, βαρῦς: «ὅτε μετὰ ταῦτα μαζοῦν τοῦ ἀνεφελου οὐρανοῦ μας ἐξωρισμένος, ἐν ἐρημίᾳ φίλων καὶ γνωστῶν, φυλακισμένος ὄπισθεν τῶν παγοσκεπῶν παραθύρων τῆς ἀξένου Γερμανίας, ἀνεκάλουν εἰς τὴν μνήμην μου τὰς εἰδυλτικὰς ἐκείνας σκηναὶς παρὰ τὸν Βόσπορον» — νοσταλγοῦσέτην αἰθρία, τὸ φῶς, τὴ χαρὰ τῆς ζωῆς! (ΠΝ 96 προβ. καὶ ἀρ. 284, 286). Βρῆκε τὰ χιόνια, τὰ ἀπίστευτα κρούα ποῦ «κι ἡ καρδιά μου μαζί μὲ τὸ φύλλο παγώνει» (ΑΛ 83, ΣΙ 2) ἀρρώστησε (ΣΙ 67 καὶ 69). Ἡ ζωὴ ἄλλαξε, ἡ ψυχὴ ἀνοίχτηκε στὴν ἀπλωσιὰ τοῦ κόσμου, τῆς ξηνητείας καὶ τῆς ἐπιστήμης. Παρακολούθησε τρία ἐξάμηνα. Ἄκουσε τὸν Lotze, τὸ Sauppe, τὸν Baumann. Συνδέθηκε στενὰ μὲ τὸ Lotze, ποῦ τὸν ἀναθυμᾶται μὲ σεβασμὸ πάντα (ΣΙ 67, προλ. ἀρ. 11, κθ.) καὶ καμαρώνει γιατί ἀξιώθηκε νὰ γίνῃ μαθητὴς του. Στὴ Γοτίγγη ἔζησε κοινωνικὴ ζωὴ, εἶδε θέατρο καὶ ἄκουσε Βάγγερ (ΣΙ 113), ἔκανε παγοδρομίες (ΣΙ 132), διάβασε Γερμανοὺς ληρικούς, τὸν Γκαίτε, τὸ Χάινε, γύρισε τοὺς τόπους, ποῦ ἐκεῖνοι ζήσανε καὶ ἐμπνευστίσανε (ΣΙ 171, ΣΙ 109, 110, 108), ἀνέβηκε στὶς χιονισμένες κορυφὰς τοῦ Κλίονσθαλ (ΣΙ 96 κπ). Παρακολούθησε ψυχιατρικὰς παραδόσεις (ΣΙ 68).

Τὴ Μοῦσα του μ' ἴλα αὐτὰ δὲν τὴν παρότησε. Οἱ Βοσπορίδες Ἀῦραι εἶναι γραμμένες αὐτὸ τὸ χειμῶνα. Πλούσια σὺλλογή. «Ἀπελπιστικὴ ἀφθονία ποιητικῶν ἐπιδορπίων διὰ τὸν στόμαχον παντὸς κριτοῦ» παρατήρησε ὁ Ὅρφανίδης (ἀρ. 324, σελ. 112). Τὴν ἔστειλε καὶ αὐτὴ στὸ Βουτσιναιὸ διαγωνισμὸ. Βραβεύεται πάλι! Αὐτὸ ἦταν ἓνα σκάνδαλο μὰ ὁ ποιητὴς στερεώνει γιὰ καλὰ πιά τὸ νομιά του. Χαιροετίστηκε στὸ πρόσωπό του ἓνα ἀναμφισβήτητο ταλέντο— ἡ κρίσις τοῦ Ὅρφανίδη ἦταν ἀπερίφραστη—τὸν τοποθετοῦσε δίπλα στὸ Χριστόπουλο, κοντὰ στὸν Τανταλίδη. Τοῦ ἀναγνώριζε φαντασία, αἴσθημα, δροσιά, χάρη.

Στις ἀρχὰς τοῦ Μάρτη τοῦ 1877 φεύγει ἀπ' τὴ Γοτίγγη. Τὸ ἀποδειχτικὸ του εἶνε πολὺ διαρωτιστικὸ. γιὰ τὸ χρόνο, τὴν κανονικότητα τῆς φοίτησής του καὶ γιὰ τὰ μαθήματα ποῦ ἄκουσε. Σώθηκε καὶ τοῦτο καὶ φυλάγεται στὰ ἀρχεῖα τοῦ Θερακικοῦ Κέντρου τῆς Ἀθήνας.

Λίφολο 26,2×21,1, τυπωμένο στὰ γενικά σημεῖα καὶ συμπληρωμένο μὲ γοτθικὴ γραφὴ. Χρονολογημένο στίς 21 τοῦ Φεβρουαρίου 1877. Στὴν ἀρχὴ τῆς πρώτης

σελίδας ὁ ποιητὴς μὲ μολύβι σημείωσε τὴ χρονολογία : 14|5|77. Τυπώνεται ἀπαράλλαχτο.

Wir Prorektor und Senat der Königlich Preussischen Georg Augusts Universität bezeugen hiemit, dass der Studirende Georg Bizyenos aus Constantinopel auf den Grund eines Passes am 23 Oktober 1875 als der Philologie Beflissener unter die Zahl der hiesigen Studirenden aufgenommen ist und sich bis jetzt Studirens halber hieselbst aufgehalten hat.

Während der Zeit seines Hierseins hat derselbe den beigebrachten Zeugnissen zufolge nachstehende Vorlesungen besucht:

Winter 1875/76

Syntax der griechischen Sprache bei Hofraht Sauppe

Sommer 1876

lateinische Grammatik bei Hofraht Sauppe

die Reden des Demosthenes vom Kranze bei Demselben,

1β) Logik bei Professor Baumann

Geschichte der Philosophie bei Demselben,

Winter 1876/77

Geschichte der Philosophie bei Professor Baumann

Hermeneutik und Kritik bei Hofrath Sauppe

Psychologie bei Geheimen Regierungsrath Lotze,

Naturphilosophie bei Demselben

2α) Einsichtlich seines Betragens wird bemerkt, dass überall keine Beschwerde gegen ihn vorgekommen ist.

Gegeben unter meiner deszeitigen Prorectors Unter—
chrift und unter Beidruckung des Universitätssiegels.

Göttingen den 21ten Februar 1877

19048

R i t n h e

(δύο μονογραφεῖς)

(Γ. Σ.)

Στὶς ἀρχὲς τοῦ Μάρτη 1877 ἔρχεται στὴ Λειψία γιὰ νὰ συμπληρώσει τὶς σπουδὲς του στὸ περίφημο Πανεπιστήμιο. Παρακολούθησε τρία ἐξάμηνα τοῦ 1877 καὶ 1878. Ἄκουσε τὸν Overbeck, τὸν Drobisch, τὸν Curtius, τὸ Ribbeck. Εἰδικεύτηκε στὴν ἱστορία τῆς φιλοσοφίας καὶ τὴν

αισθητικῆ. Σώθηκε τὸ βιβλιάριο σπουδῶν του καὶ φυλάγεται στὰ ἀρχεῖα τοῦ Θρακικοῦ Κέντρου τῆς Ἀθήνας.

Τετρεῖς τυπωμένο 19,8×12,5, χωρισμένο σὲ στήλες, σελιδωμένο (σελ. 31+ (1). Δεμένο. ξόφυλλο βαθὺ γαλανό. Συμπληρωμένο ὡς τὴ σελ. 7. Σὲ εἰδικὴ στήλη οἱ ὑπογραφές τῶν εἰδικῶν, γὰρ κάθε ἀντίστοιχο μάθημα, καθηγητῶν. Ἀντιστοιχῶνται χωρὶς καμία παράλειψη.

No 1070

Collegien-Buch
für den Stud. philol. H. Georg Bizyenos aus Constantinopel
auf der Universität Leipzig.

2—3 *Ἑξάμηνο 4.*

Griechische Kunstgeschichte.	Overbeck 23]7	} 30
Griechisch-Römische Métrik.	Fritzsche	
Hesiods W. 7	Schöll	} Mai 77
Religionsphilosophie	Drobisch 25.7.77	
Aristophanes Wespen	Ribbeck	} 30*
Die Lehre von der Entstehung der Arten	Leuckart	
		} Mai 77

4—5 *Ἑξάμηνο 5.*

Einleitung in die Griechische Mythologie	Overbeck	} 8. 77
Griechische Staatsalterthümer	Lange	
Geschichte der griech. Literatur	Curtius	
Aeschylus' Perser nebst Einleitung	} Lipsius	
Über des griech. Bühnenwesen		
Anthropologie	Wundt	

6—7 *Ἑξάμηνο 6.*

Einleitung in d. phil. und Logik.	Drobisch 6.8.78	} 24.6.78
Historisch-Kritische Übersicht der principien d. Ethik	Drobisch	
Vergleichende Sprachwissenschaft	Curtius	

*
**

Γυρισμός. Μ' ὅλες τίς σκοποῦρες τῶν σπουδῶν του δὲν ἄφηγε τὴν ποίηση. Ἔστεινε ταχιζὰ στίχους του στὴν Ἑστία. «Ἐτσι ἀνθοῦν καὶ

χλωμιάζουν στη ξένη τή γῆ | τὰ φτωχὰ τῆς καρδιάς μου λουλούδια». Βαρέθηκε τὴ ξενιτιά! Τὸ καλοκαίρι τοῦ 1878 κατεβίβει στὴν Ἑλλάδα. Ἐτοῖα ἔτη εἶχον παρῆλθει... ὅτε εἰσηροχόμην εἰς τὸ χωριὸν μας, πρώτην φορὴν, ἀπ' ὅτου τὸ ἐγκατέλειπον παῖς ἔτι ὄν» (ΦΑ 79). Ἐρημιὰ καὶ χαλάσματα! Μᾶς δίνει σέ θαυμάσιες γραμμὲς τὴν ἐντύπωσίν, ποὺ τοῦ ἔκανε ἡ ἀλλαγὴ, ἡ μεταβολὴ ἀπὸ τοῦ χρόνου τὸ πέρασμα, ἀπὸ τῆς τύχης τὴν καταδρομὴ, στὸ χωριὸ του, στὸ σπίτι του τὸ πατρικὸ (ΦΑ 79- 82). Ἡ δυστυχησμένη μίαντα του ξανάνοιωσε. Καμάρωνε τὸ γινὸς τῆς τὸν «περιγραμμίτου». Ἦταν ὁ πρῶτος κ α λ α μ α ρ ᾶ ς τοῦ χωριοῦ του (Βασιλ. 357).

Πέρασε ἀπ' τὴν Πόλῃ καὶ ἀντάμωσε τὸν προστάτη του. Ἀπὸ τὴ Νάλκῃ καὶ προσκύνησε στὸν τάφο τοῦ πεθαμένου δασκάλου του, τοῦ Τανταλίδου, ποὺ τὸν ἔπλασε σὲ τοῖα λυρικά κομμάτια του μὲ ἀληθινὸ πόνο (ΛΑ 136, 138, 140). Ἀναλογίστηκε τὸ δρόμο ποὺ τράβηξε. Τί ἦταν καὶ τί ἔγινε. Πῶς ἔφυγε καὶ πῶς ἦρθε! Πῆρε θάρρος, ἀνανέωσε τὶς δυνάμεις του. Πέρασε ἀπ' τὴν Ἀθήνα, γνωρίστηκε μὲ τοὺς φιλολογικοὺς κύκλους — ἀνανέωσε τὶς παλιὰς του γνωριμίας καὶ φιλίες.

Τὸ 1879 μὲ 1880 ξαναγεοῖζει στὴ Λειψία. Λοιβεῖναι τὴν ἐναίσμη διατριβὴ του (4). Λίσθητικὴ καὶ παιδαγωγικὴ ἐργασία. Τὴν ὑποβάλλει καὶ τὸν ἴδιο χρόνο πέρνει τὸ δίπλωμά του. Ὁ Ζαφίρης ἐξακολουθεῖ μὲ προθυμίαν νὰ τὸν ὑποστηρίξει. Μὲ ἔξοδά τοῦ προστάτη του τυπώνει ὁ Βῆ, τὴν ἐργασία του στὴ Λειψία.

Ἀπὸ τὴ Λειψία πηγαίνει στὸ Παρίσι. Κάθισε πέντε ἔξι μῆνες τοῦ 1882. Γνωρίστηκε μὲ τὸ Βικέλα καὶ μὲ τὴ σύστασίν του ἔκανε σχέσεις μὲ τὴ φιλελληνίδα λογία Adam, ποὺ ἔβγαζε τότε ἓνα σοβαρὸ περιοδικό, τὴ Nouvelle Revue. Γνωρίστηκε μὲ γάλλους λογίους καὶ ἐπιστήμονες, παρακολούθησε τὴ σύγχρονη πνευματικὴ ζήνηση τοῦ Παρισιοῦ. Ὁ Σαιντ-Ιλαίρ τοῦ στάθηκε πολὺτιμος ὁδηγὸς καὶ βοηθός. Στις ἀρχὲς τοῦ 1883 ἀφήνει τὸ Παρίσι καὶ ἔρχεται στὸ Λονδίνο. Ὁ σκοπὸς του καὶ ἐδῶ καθαρὰ ἐπιστημονικός. Τὸ Μάρτη τοῦ 1883 βρίσκει ἐκεῖ (330). Ἐπίσης τὸν Ἰούνη τοῦ ἴδιου χρόνου (332). Στὸ Λονδίνο βρίσκει καὶ σχετίζεται μὲ τὸ σοφὸ πρεσβευτὴ Π. Βοσίλα Ἀρμένη «πρῶτο μᾶστορη μὲ χέρι | ποὺ ὡς καὶ αὐτὸς ἰδέες | ἔχ' ἐνδύσει» (ΑΑ 251). Σιζήτησαν μὲ τὸ σοφὸ γὰρ τέχνη, γὰρ φιλοσοφία κλπ. μὰ πολὺ τοὺς ἀπασχόλησε ἡ Ἑλλάδα καὶ ἡ διαμόρφωσις τῆς ἐλληνικῆς φιλολογίας. Κερκυραῖος ὁ Βοσίλας, σολωμικός, δημοτικιστὴς καὶ φωτισμένος, τοῦ μίλησε γὰρ γλῶσσα, γὰρ ποίηση, γὰρ τὴν ἐλληνικὴν κατάντια. Τοῦ μίλησε γὰρ τοὺς θησαυροὺς τοὺς λαογραφικοὺς τῆς Ἑλλάδας, γὰρ τὶς παροδόσεις, τοὺς θρύλους καὶ τὰ δημοτικὰ τραγοῦδια καὶ τοῦ τόνισε τί μπορεῖ νὰ ὠφεληθῇ ἓνας ποιητὴς ἄξιος, ἀπ' αὐτοὺς τοὺς περιφρονημένους θησαυροὺς. Τοῦ διηγήθηκε μιὰ κερκυραϊκὴ παρῆδοσις,

ποιὸς ξέρει ἀπὸ ποιά εὐκαιρία. Ὁ Βιζυητὸς τὴν ἐστιχούργησε (ΑΑ 53 κπ. Τοῦ κομπάρου τᾶχερα—ὁ Γαλαξίας ἐν Κερκύρα) καὶ μ' ἓνα ποίημα τοῦ τὴν ἀφιέρωσε. Ἐκεῖ τοῦ ἐκθέτει τὶς αἰσθητικὰς ἀντιλήψεις του (ΑΑ 248 κπ.) σὰ συμπέρασμα τῆς συζήτησός τους.

Στὸ Λονδίνο ἔγραψε τὸ πρῶτο του διήγημα, τὸ Ἀμάρτημα τῆς μητρὸς μου. Τῷστειλε πρῶτα στὴ Madam Adam, μέσο τοῦ Βικέλα. Τυπωθῆκε τὸ Φλεβάρη—Μάρτη τοῦ 1883 στὴ Nouvelle Revue, μεταφρασμένο στὰ γαλλικά. Λένε (357 κἀλ.) πὸς ὁ ἴδιος τὸ πρωτόγραφε γαλλικά. Μὰ δὲ φαίνεται νὰ κάτεχε ὁ Βιζ. τόσο τέλεια τὴ γαλλικὴ. Γι' αὐτὸ πιστεῶ πὸς ἢ μετάφραση ἔγινε ἀπὸ ἄλλον—ἴσως ἀπ' τὸ Βικέλα. Τὸν ἴδιο καιρὸ ἔστειλε καὶ τὸ ἑλληνικὸ χειρόγραφο γιὰ νὰ τυπωθῆ στὴν Ἑστία. «Ἐλήφθη» στίς 27 τοῦ Μάρτη 1883 τοῦ γράφει στὴν ἀλληλογραφία της ἡ Ἑστία (330).

Ὁ Ζαρίφης δὲν ἔπαυε. Ἐξακολουθοῦσε νὰ στέλνει ἀσυζήτητα τὶς ἐπιταγὰς. Στὸ Λονδίνο βρῆκε πατριωτικὸ καὶ θερικὸ περιβάλλο. «Οἱ ἐκεῖ ὁμογενεῖς περιεποιῶντο τὸν νεαρὸν ποιητὴν καὶ ἐλατρεύθη σχεδὸν εἰς Λονδίνον ὑπὸ τῆς ἐκεῖ ἑλληνικῆς παροικίας» (305). Μὲ ἔξοδα τοῦ Ζαρίφη τυπώνει τοὺς τελευταίους μῆνες τοῦ 1883 τὶς Ἀτθίδες Ἀῶρες του. Πολυτελέστατη ἔκδοσις καμωμένη ἀπὸ τὸν ἐκδότη Trübner, μὲ θερμοτάτη ἀφιέρωσις στὸν προστάτη του Ζαρίφη. Ἐχοντάς ἐξασφαλισμένη τὴ ζωὴν του μὲ τὴν πρόθυμη χορηγία τοῦ Ζαρίφη ἔμεινε ὁ ποιητὴς στὴν πολιτισμένη ἀγγλικὴ πρωτεύουσα. Τὴν πνευματικὴν κατάστασιν στὴν Ἀθήνα τὴν ἐγνώριζε πολὺ καλά. Τὰ χάλια τοῦ Πανεπιστημίου τὰ ἔβλεπε κάθε τόσο καὶ λιγάκι. Δίσταζε νὰ κατεβῆ! Μὰ ξαφνικὰ μαθαίνει τὸ θάνατον τοῦ Ζαρίφη, τὸ Μάρτη τοῦ 1884. Ἡ προσευχὴ του γιὰ τὴ σωτηρίαν του δὲν ἔπιασε (ΑΑ 234). Πέθανε ὁ δημοιοργὸς του, ὁ πατέρας του, ποὺ τὸν ἐτραγούδησε μ' εὐγνωμοσύνη (ΑΑ 230, ΑΑ 232, ΑΑ 237) καὶ τὸν ἀποθανάτισε στίς προμετωπίδες δυὸ ἔργων του (2 καὶ 5). Συγκρατημένα καὶ λιτὰ καὶ ἀνώνυμα τὸν ἔκλαψε στὴ νεκρολογία του (173). Αὐτὸ ἦταν ἓνα μεγάλο γεγονός· στὴ ζωὴν του. Κι εἶναι σύγκαιρα καὶ ἓνας σταθμὸς τῆς βιογραφίας του. Ἀλλάξε σχέδια, ἀλλάξε σκοποὺς καὶ ἀποφάσισε νὰ κατεβῆ στὴν Ἑλλάδα ἀμέσως. Ἀπὸ τὴ ξένοιαστη ζωὴν στὰ μεγάλα πνευματικὰ κέντρα πέφτει στὴ βιοπάλη, στὸν ἀγῶνα τῆς ζωῆς—«στὴν ἀκαθαρσία τῶν Ἀθηναίων» (ΠΝ 110).

9. *Στὴν Ἀθήνα.* Κατέβηκε «φέρων πλοῦσιον καὶ βαρὸν σάκκον ποιητικόν, ἔκοσμεῖτο νῦν καὶ ὑπὸ τῆς ἐπιστημονικῆς καὶ τελείας μορφώσεως» (Χασιώτης 403). Τὰ διηγήματά του, τὸ ἓνα ὕστερα ἀπ' τᾶλλο, τὰ περνᾷ στὴν Ἑστία. Ἀσχολεῖται μὲ πυρετὸ σ' ἐπιστημονικὰς μελέτας καὶ φιλοσοφικὰ δοκίμια. Γράφει τὸ ἔργο του: Ἡ φιλοσοφία τοῦ καλοῦ παρὰ Πλωτίνῳ (8), περισπούδαστη αἰσθητικὴ πραγματεία, Ὑποβάλλει τοὺς τί-

τλους και τὰ ἔργα του στη Φιλοσοφική Σχολή και γίνεται τὸ 1885 ὑφηγητής.

Γιὰ νὰ ἐξοικονομῆ τὴ ζωὴ του, δέχεται σύγκαιρα και τὴ θέση καθηγητῆ σὲ γυμνάσια. Τὸ Σεπτέμβρη τοῦ 1885 τιτλοφορεῖται στη Λογική του (11) «καθηγητῆς τῆς Ψυχολογίας και τῆς Λογικῆς ἐν τοῖς ἐν Ἀθήναις Γυμνασίοις και ὑφηγητῆς τῆς Ἱστορίας τῆς Φιλοσοφίας ἐν τῷ Ἐθνικῷ Πανεπιστημίῳ». Θέλει νὰ γίνῃ τακτικὸς καθηγητῆς και δουλεύει ἀκατάπαντα. Βγάζει τὸν Ἰούνη-Ἰούλη τοῦ 1885 τὶς Ψυχολογικὰς Μελέτες, δυὸ τεύχη, βγάζει τὸ Σεπτέμβρη τὴ Λογική, δημοσιεύει ἄρθρα, ποιήματα, διήγηματα, σχετίζεται μὲ τοὺς φιλολογικοὺς κύκλους, ἰδίως συγχάζει στὰ γραφεῖα τῆς Ἐφημερίδος, ὅπου συναντᾷ πολλοὺς λογίους κάθε βράδι, τὸν Κορομηλά, τὸν Δαμβέρρη, τὸν Βελιανίτη, τὸν Παλαμᾶ καὶ. Τὸν ἴδιο χρόνο ἀνακατεύεται και μὲ τὴν κοσμικὴ ζωὴ τῶν Ἀθηναίων. Πήγαινε σὲ ἐσπερίδες (ΠΝ 100), ὅπου ἔκανε σχέσεις και γνωριμίες μὲ «βαθύπλουτους» και «ἀπνηχολεῖτο πολὺ μὲ τὰς μεγάλας κυρίας» (ΠΝ 95). Ἀπάγγελνε ποιήματά του στὸν Παρνασσό. «Εἰς τὰς Ἀθήνας ἐφάνη παρὰ ξένος τύπος. Κατατομὴ ἰδιαζόντως ἀνατολική, ἦτο ἐκ τῶν προνομιούχων ἐκείνων, οἵτινες ἐγχαράττονται διαρκῶς εἰς τὴν μνήμην. Ὁφθαλμοὶ λοξοὶ ὡς Κινέζον, φρύδια καμαρωτά, λοξά, κατάμυρα, φυσιογνωμία πιγνοπ, ἀλλὰ μὲ ἐξωγκωμῆ μῆλα ρουμελιώτου πρόσφυγος. Καὶ φωνήν! ὦ! οὐδέποτε εἰς τὴν ζωὴν του παρεδέχθη ὅτι ἦτο ὀχληρά!» (Βασιλ. 357). Τὸν περιλάβανε τὰ σατυρικά περιοδικὰ τοῦ καιροῦ του, δημοσιεύοντας γελοιογραφίες του (Παλαμᾶς 423).

Ὅσο προχωροῦσε κι εἶχε ἐλπίδες νὰ τιμηθῆ ἀνάλογα μὲ τὴν ἀξία του, νὰ γίνῃ τακτικὸς καθηγητῆς. Τὸ 1886 ἀνακατεύεται μὲ τὴν ὑπόθεση τοῦ μεταλλείου. Τὸ μεταλλεῖο αὐτὸ ἦταν στὴν Ἀνατολ. Θράκη κοντὰ στη Μαύρη Θάλασσα, κι ἀπὸ μιὰ χειρόγραφη στὰ γερμανικὰ μελέτη, (περιγραφή τῆς βλ. στὸ Γ' κεφ. ἐδῶ), μαθαίνουμε ὅλα τὰ καθέκαστά του. Μιὰ περιοχὴ πλούσιωτατη σὲ μεταλλεύματα κοντὰ στὸ χωριὸ Σαμακώβτσουκ, ἀνάμεσα στὰ βουνὰ Ἰστράντσα και Μαρίνα ὡς κάτω στου; λόφους Ἐτσέρο-Χατζῆ Γιωργῆ Κανκάρα. Φαίνεται πὼς ἦταν πατρικὸ ἢ συγγενικὸ του χτήμα. Ὁ ποιητῆς ἀπὸ τὸ 1884 γράφοντας τὸ διήγημά του (ΜΣ 162) θεωροῦσε τὴν Ὀρυκτολογία και Μεταλλευτικὴ «ὡς τὴν ἐπωφελεστερὰν τῇ Ἑλλάδι ἐπιστήμην», ὁ Σαράντος τοῦ ἴδιου διηγήματός εἶνε μεταλλειολόγος και μαζί του περιδιαβάσει στὰ μεγάλα γερμανικὰ μεταλλεῖα τοῦ Κλάουσταλ (ΣΙ 108 κπ.). Ποιὸς ξέρει λοιπὸν μὲ ποιὸς και ποιῶ συστάσεις μπερδεύτηκε μὲ τὴν ἰδέα και τὴν ὑπόθεση τοῦ μεταλλείου. Ἐκανε ἕνα σωρὸ ὄνειρα. Θὰ γινόταν πλούσιος, θὰ δινόταν μὲ ἀνωση στὴν ἥσυχη σπουδῆ, πὺ εἶχε γνωρίσει κοντὰ στὸ δάσκαλό του τὸ Lotze—ἀπερίσπαστος ἀπὸ τὶς βιωτικὰς μέριμνες, ἀνεξάρτητος ἀπὸ

τις επιβουλές, ανέγγιχτος ἀπὸ τῆς ρωμέικης μικρότητες, πλούσιος, ἥσυχος, ποιητικός. Χρυσᾶ ὄνειρα—χμιαρικές ἐλπίδες. Πῆγε μὲ εἰδικὸ καὶ γύρισε τὸ μεταλλεῖο στὴ Θράκη. Ὁ Μοσχὼβ Σελῆμ εἶνε ἐμπνευσμένος ἀπ' τὸ ταξίδι του αὐτό. Σχέδια, ὄνειρα, ἐνέργειες, τραχάματα τὸν εἶχαν παραζυμῶσει· «ἐν τῇ πολίχνη Β(ιζύης) ἤθελον νὰ διατρέψω ὀλίγον καιρὸν χίριον ἀναπαύσεως ὑπὸ ἐργασιῶν, αἵτινες ἀπὸ τινος εἶχον ἐνασχολήσει τόσῳ πολὺ τὸ πνεῦμα μου, ὥστε οὔτε ὑπνον ἥσυχον δὲν μὲ ἐπέτρεπον...» (ΜΣ 59). Μὲ γκιλότα, «μὲ ὑποδήματα καὶ μὲ καλπὰκι ὅμοιος Ροῦσος» (ΜΣ 64) καβαλλάρης (ΜΣ 50), γύρισε τὸ μεταλλεῖο καὶ κατατοπίστηκε. «Εἶχε τότε, λέγει, συντελεσθῆ πλεόν τὸ πραξικόπημα τῆς τοῦ Βάττεμπεργ ἐκθρονίσεως» (20 Αὐγ. 1886) (ΜΣ 132). Τὸ Σεπτέμβριον τοῦ 1886 γύρισε ἀπ' τὸ ταξίδι αὐτὸ γὰ τὸ μεταλλεῖο καὶ ἐφοδιασμένος μὲ μιὰ ὄγκωδέστατη στὴ γερμανικὴ γλῶσσα μελέτη, τραβῆ γὰ τὸ Παρίσι ἀμέσως. Ἦθελε νὰ βρῆ ἐπιχειρηματία! Ὁ Χασιώτης τυχαῖα τὸν ἀνταμώνει στὸ Παρίσι καὶ μᾶς τὸν περιγράφει (403).

«Κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην εἶδον διὰ τελευταίαν φοράν τὸ πρῶτον πνευματικόν μου παιδίον, τέλειον ἄνδρα, οἶον ἐπόθει ἡ καρδιά μου. Ἐν τούτοις κατὰ τὰς πρώτας μετ' αὐτοῦ ὁμιλίας, ἐστενοχωρήθην ὄχι ὀλίγον. Ἀντὶ νὰ μοι ὁμιλῆ ὡς ἄλλοτε περὶ τῶν ἔργων καὶ τῶν δαφνῶν αὐτοῦ, ἔστρεφε διαρκῶς τὸν λόγον περὶ μεταλλευτικῆς ἐπιχειρήσεως, ἐξ ἧς ἤλιπεν ἰκανὰ κέρδη. Ἐξήτει νὰ εὔρη κεφάλαια δι' ἐκμετάλλευσιν μεταλλεῖου. Εἶχε καταλάβει αὐτὸν ἡ ἰδέα καὶ ἡ μαγία τοῦ πλοῦτου... Προσεπάθησα νὰ πείσω αὐτὸν ν' ἀπαλλαγῆ τοιοῦτου ἰδεώδους, ὅπερ ἐθεώρουν σχεδὸν ἀπραγματοποιήτον, ἕνεκα τῶν πολλῶν κινδύνων καὶ δυσκολιῶν τῶν μεταλλευτικῶν ἐπιχειρήσεων. Δὲν προσεμάντενον βεβαίως τὸ σκληρὸν τέλος, ὅπερ ἐπεφυλάττετο αὐτῷ δυστυχῶς, ἀλλ' ἐφρόνον καθῆκόν μου, γὰ τὸν ἀποτρέψω, λόγιον καὶ ποιητὴν μάλιστα ὄντα, ἐκ τοιοῦτων ἐπιχειρήσεων. Καὶ ἔφυγεν ἐκ Παρισίων μὴ εἰρῶν κεφάλαια καὶ σχεδὸν ἀπελπισθεὶς περὶ τῆς ἐπιτυχίας».

Ὁ Κουρτίδης μάλιστα μᾶς πληροφορεῖ πῶς ὑπόγραψε σύμβαση μὲ ἀγγλικὴ Ἑταιρεία· εἰδικοί πῆγαν καὶ ἐξετάσανε τὸ μεταλλεῖο. Ὡστόσο τὸ μεταλλεῖο ἔμεινε μιά ἐπιδιώξι του παντοτινῆ καὶ στάθηκε ἀργότερα τραγικὸ τῆς τρέλλας του μοτίβο.

Ἐφηγητὴς στὸ Πανεπιστήμιον, καθηγητὴς τῶν φιλοσοφικῶν στὰ γυμνάσια, μὲ τὴν ἐλπίδα νὰ πάρει ταχτικὴ ἔδρα, γνωρίζει στὴν Ἀθήνα καὶ ξαναδίνεται στὶς ἥσυχες φιλολογικὰς ἀσχολίας του. Ἐτοιμάζει τὰ «Παιδικὰ» ποιήματά του καὶ τὸ 1888 τὰ ἀναγγέλλει (ἀφ. 346). Βγάζει τὴ Ψυχολογία του—γράφει ποιήματα.

Ἡ φτώχεια καὶ ἡ στενόχωρη ζωὴ τὸν περικυκλώνουνε. Στὰ γυμνάσια παύει νὰ διδάσκει τὰ φιλοσοφικά. Ἡ θέση του εἶναι δύσκολη. Μὲ τὶς ἐνέργειες φίλων καὶ θαυμαστῶν, γύρω στὰ 1890 (Βασ. ἀφ. 450) διορίζεται καθηγητὴς τῆς δραματολογίας στὸ Ὁδεῖο καὶ συνεργάζεται μὲ ἀρθρα φιλολογικὰ καὶ τεχνοῖστορικά στὸ Λεξικὸ τοῦ Μπάρτ-Χίρστ. Τότε τονὲ

γνώρισε πρωτόφροτος φριτητής απ' την Πόλη, ο γιατρός Ν. Βασιλειάδης, Τὸν ἔβαλε νὰ ταχτοποιήσει τὴν πλούσια βιβλιοθήκη του. «Τοῦ ἀντέγραφα κατὶ ἐκθέσεις ἐνὸς ἀγγλοῦ μηχανικοῦ γιὰ ἓνα μεταλλεῖο» (450). Αὐτὸ ἴταν μιὰ παντοτινὴ ἐλπίδα του.

Τὸ Σεπτέμβριον τοῦ 1890 ὁ Βιζ. «ὑποφέρει ἀπὸ κάποια ἄγνωστη ἀρρώστια. Κατὰ σύσταση τῶν γιατρῶν κάνει λουτρά στὸ Γκασταίν...» Ἀπὸ κεῖ γράφει ἓνα χωραχτηριστικὸ γράμμα στὸ Βασιλειάδη, ποῦ ἀνέκδοτο μέχρι σήμερον, τὸ δημοσιεύω ἐδῶ, παραχωρημένο ἀπὸ τὸν ἀποδέχτη του μὲ τὶς ἐνέργειες τοῦ φίλου κ. Σταμούλη :

Κόλλα κοινὴ τοῦ ξενοδοχείου, διαστ. 17.6×11, δίφυλλη μὲ τὴν εἰκόνα τοῦ καταράχου τοῦ Gastein. Στὸ τέλος λείπει ἡ ὑπογραφή τοῦ Ποιητῆ ἀποκομμένη ἀπ' τὸν ἀποδέχτη, ποῦ σὲ γράμμα του πρὸς τὸν κ. Μιλτ. Σταμούλη γράφει: «Ἄν Σὰς ἐνδιαφέρῃ ἔχετε ἐσωκλειστικῶς καὶ ἐπὶ ἐπιστολῇ ἓνα πρὸς ἐμέ γράμμα τοῦ Βιζυηνοῦ ἀπὸ τοῦ Gastein, ὅπου εἶχε πάγει ὁ ταλαίπωρος νὰ θεραπεύσῃ τὴν ἀτακτιζήν του πάθισιν. Ἐπειδὴ μερικὸι γράψαντες περὶ Βιζυηνοῦ ποῦ ἐζητήσαν τὴν ἰδιόχειρον ὑπογραφὴν του, τὴν ἀπέκοψα καὶ τὴν ἔδωκα. Καὶ ἡ ἐπιστολὴ ἔμεινε οὐκ κλοβήχῃ»

Bad Gastein Hôtel Straubinger
den 15ten September 1890.

Φίλιπτε Βασιλειάδη,

Ἡ ἐπιστολὴ σου, τὴν ὅποιαν ἔλαβα σήμερον, μ' ἐπροξένησε πολλὴν πολλὴν χαρὰν, ὅχι διότι μ' ἐπληροφόρει περὶ ἐπιθέσεως τὴν αἰσίαν τῆς ὁποίας ἐζήτησιν μοὶ προεμήνησεν ἤδη τὸ ταχυδρομικὸν σου δελτίριον, ἀλλὰ διότι εἶνε γραμμένη ὥραϊα, πολὺ ὥραϊα. Μπράβο σου! Ὅχι, ἀπὸ ἐκεῖνα τῆς ἐπηρετηρίας τὰ μπράβο, ἐννοεῖται! Ἔτσι τὰ τοιρ[χο]μεριτάκια τὰ περιφρονημένα, νὰ ἐμφοῦμε μὲ τὴν φιλοκολλίαν καὶ τὴν δεξυτέτηα τοῦ πνεύματός μας, εἰς τὰ ρουθούνια τῶν μυιοχάφτηδων τῆς Ἀθήρας. Ἐλπίζω ὅτι θὰ προτιμήσῃς εἰς πᾶν ὅ,τι γράφεις τὸ φυσικὸν καὶ ἀπείρητον ἀλλ' ἐκγρηστικὸν τοῦ κοιτωνικοῦ λόγου ἕφος, πέμπων εἰς κόρακας ἢ τοιλάχιστον παραπέμπων εἰς τὸς συντακτικὰς θεματογραφίας τοῖς κοιτισμοῖς καὶ τὰς σχολαστικότητας.

Ἐγὼ θὰ μείνω ἀκόμη 6—8 τὸ πολὺ ἡμέρας ἐνταῦθα καὶ θὰ ἐπιπέλω διὰ Ἐργέστης ἢ Βρινησιῶν. Σ' εὐχαριστῶ πολὺ διὰ τὰς ἐπὲρ τῆς ὑγείας μου ἐσχὰς σου. Εἶθε νὰ εἰσακουσθῶσι, διότι πάσχω δεινῶς. Δυστυχῶς ἡ ἀνάγκη τοῦ νὰ φροντίσω τὰ τοῦ Σαμακοβίου πρότερον, μ' ἔκαμε νὰ φθάσω ἐδῶ πολὺ ἀργά. Καὶ νὰ εἶρω πολὺ ψυχρὰν ὑποδοχὴν. Ἦδη τὴν πρώτῃν ἡμέραν τῆς ἀφίξεώς μου ἐχιόνισε ἐπὶ τῶν πέριξ ὄρεων, ὥστε αἱ χιόδες ἴσαν ἑκατὸν μέτρα ὑψηλότερα τῆς κεφαλῆς μας, μιὰ πίδαμὴ τὸ πάχος. Ἀπὸ τριῶν ὁμως ἡμερῶν] ὁ καιρὸς ἐβελτιώθη καὶ δύναμαι νὰ διατρίβω 5—6 ὥρας τὴν ἡμέραν εἰς τὸν καθαρὸν ἀέρα κ' αἰσθάνομαι ὅτι εἶμαι καλλίτερα.

Ἀνωτέρα πάσης περιγραφῆς εἶνε ἐνταῦθα ἡ καλλονὴ τῆς φύσεως! Τὸ Gastein κεῖται ἐπὶ τῶν Νωρικῶν Ἄλλεων 1050 μέτρα ὑψηλότερα τῆς θαλάσσης, περικυκλοῦται δὲ ὑπὸ ὄρεων (sic) τῶν ὁποίων τὸ ἕφος φθάνει μέχρις 6000 μέτρων. Ἐννοεῖται ὅτι τὰ τελευταῖα εἶναι αἰωνίως χιονοσκεπῆ. Γραφικωτάτη δὲ εἶναι ἡ μετάπτωσις τῶν χρωμάτων ἀπὸ τοῦ βαθέως κυανοῦ τοῦ οὐράνου εἰς τὸ πάλλευκον τῶν χιόνων καὶ ἔπειτα [κα-

τότερον¹⁾ ἢ εἰς τὰς ποικίλας ἀποχρώσεις τοῦ πρασίνου τῶν δασῶν καὶ τῶν λειμῶνων, οἱ ὁποῖοι ἂν καὶ κείνται τόσον ὑψηλὰ εἶτε ὁμοῦ ὡς κηποι κατὰφυτοι ἐπ' ἀνθέων. Διὰ τοῦ *Gastein* καὶ ἔμπροσθεν μιᾶς πλευρᾶς τοῦ ξενοδοχείου ἐν ᾧ κατοικῶ, χύνεται εἰς τῶν μεγαλύτερων καταρρακτῶν τῆς *Ederöpfung* | τοῦ ὁποίου ἐν μόνον | μέρος βλέπει ἐπὶ τῆς εἰκότος ἐνταῦθα²⁾. Τὰ ὕδατά του καταφερόμενα ἀπὸ ἕως 110 μέτρων ἐπὶ δεινῶς ἐπικλινεστάτης κοίτης ἐξ ἀχμηρῶν ἀναλλοιώτων βράχων, γέρονται μετὰ ἀστραπιαίας ταχύτητος εἰς κατάστασιν ἀγροῦ μετὰ φοβερῶς ἄληθῶς βόης, σιωποδίνην προσενοῦντα καὶ ἴλιγγον. Αἱ ἀπὸ τοῦ κατασιντοφομένου ὕδατος ἀνερχόμεναι νοτίδες, πληροῦσαι τὴν ἀτμόσφαιραν, χρωματίζονται πολὺ σπυρὰ ἐπὶ τοῦ ἡλίου μὲ τὰ χρώματα τῆς ἱριδος καὶ ἀπὸ τῆς γερῆρας τοῦ καταρρακτοῦ ἐμπορεῖς ἐνίοτε νὰ βλέπῃς δύο τρεῖς σφαιρίδια τόξα δεξιὰ καὶ ἀριστερὰ σου. Ἀστεινῶς δὲν μοὶ ἐπιτρέπεται νὰ περιπατῶ πολὺ, ἔκαμα ὁμοῦ δὲν τρεῖς ἐκδρομὰς μέσα εἰς τὰς παραγγώδεις ἄληθῶς κοιλάδας, καὶ εἶμαι καταγοητευμένος ἀπὸ τὰς θαυμαστάς διὰ τὴν ρωμαϊκὴν αὐτῶν ἀγριότητα τοποθεσίας.

Ἡ βροχὴ τῶν ὑδάτων ὀπόθεν καὶ ἂν περᾶς σὲ ξεκουραίνει. Κάννει δὲ ἐπιτεχὴ ἀντίθεσιν πρὸς τὴν αἰωνίαν τῶν δασῶν σιγήν, διότι τὸ περικλειστόν τῆς κοιλάδος τοῦ *Gastein* δὲν ἐπιτρέπει τὸν σχηματισμὸν θορυβῶδων ρευμάτων ἀέρος. Σὲ ἀσπάζομαι ἔγκαρδίως. Ἀσπασμοῦς καὶ εἰς τοὺς κ. κ. Γιάγκον Καμπουρόγλον, Α. Φέριπον, Αἰγιαλίδην καὶ τοὺς λοιποὺς φίλους.

Ἄλλ' ὅταν ἐπέστρεψε εἰς τὰς Ἀθήνας, συνεχίζει ὁ Βασιλειάδης (450), δὲν ἦτο καλλίτερα... Παρετήρησα μάλιστα μιὰ περίσσια νευρικότητα, μερικεῖς ἀγρυπνίες πολὺ κουραστικεῖς.

Ἐστίτω δοῦντες ἀδίκολα καὶ ἐντατικά! Λίδιασε καὶ στὸ Ὀδεῖο καὶ στὸ Πανεπιστήμιον. Ἐγραφε γὰρ τὴ φιλοσοφία τοῦ Τσέλλεο, μετάφραζε τὰ Βαλλίσματα (170). Σὲ μιὰ ἐπιστημονικὴ ὁλονυχτία του ζημερῶθηκε καὶ τὰβαλε μὲ τοὺς πετεινοὺς. Ἄν μποροῦσε νὰ ὑποφέρῃ τὶς φωνεῖ των... Βγήκε στὸν ἐξώστη, πῆρε πέτρες καὶ ἔροιχνε στους πετεινοὺς, ἢ γειτονιὰ ἐγινε ἀνάστατη! (450).

Στὸ Ὀδεῖο ἐρωτεύεται τὴ μικρὴ Μπετίνα θυγατέρα ἐνὸς παιατοῦ μας γνωρίμου, Ἰταλοῦ ἐξελλημισθέντος, τοῦ Ἀντωνίου Φραβασίλη, τὴν ὁποίαν εἶχε μαθήτριαν εἰς τὸ Ὀδεῖον. (Βελλιανίτης 427 καὶ 451). Ἐμενε στὸ σπίτι τὸ ἴδιο, τὴν εἶχε προστατευομένη καὶ πλατωνικὴ ἐρωμένη του. Μένει νοικίως στὸ σπίτι του, καὶ ἦταν στὴν ὁδὸ Λημοζοῦτον καὶ Σόλωνος. Γι' αὐτὴν γράφει τὴν περίοδο αὐτὴ ἐρωτικοὺς στίχους ἀφθονοὺς. Σωστό πάθος. Μανία ἐρωτικὴ.

Τὴν ἔδρα τῆς φιλοσοφίας στὸ Πανεπιστήμιον τὴν πέρνει ἄλλος. Γκρεμίζονται καὶ σωριάζονται μέσα στη μελαγχολικὴ ἀπὸ φύση ψυχὴ του (Χασιώτης 403) τὸ ἕνα ἕστερα ἀπὸ τᾶλλο τὰ ὄνειρά του. Ἀποτυχαίνει σὲ δύο ποιητικοὺς διαγωνισμοὺς. Πᾶνε τὰ χρόνια τῶν ἐπιτεχνῶν. Ἡ νύκτι ἐκδιкиέται μὲ τὴ σειρὰ τῆς. Τῆς Ἀθήνας τὸ περιβάλλο στενό, κατα-

1) Δυσανάγνωστη.

2) Πραγματικὰ στὴν ἀρχὴ τοῦ γράμματος εἰκονίζεται ὁ καταρρακτὴς μὲ τὴν ἔνδειξιν : *Gastein. Wasserfall B. D. Graben—Mühle.*

φιλιπικό! Ένα γύρω βασιλεύει ή απογοήτευση κι ή πικρία. Κι ώστόσο ή αρρώστια δουλεύει μέσα στο αίμά του! «Όλα τά όνειρα του ποιητού συγκεντρώνονται επάνω στην Μπετίνα του. Ο παληός κλονισμός είχε ταράξει τή διανόσή του» (450). Τονέ δέροννε μαύρες προαίσθησες. Ήξακολουθοῦσε νά συγνάξει στά γραφεία τής Νέας Ήφημερίδος. Ήκει σέ κάθε ευκαιρία έδειχνε μπροστά σέ έκλεκτή παρέα τους θησαυρούς του μυαλού και τής καρδιάς του. Αίσθητικές συζητήσεις, απαγγελίες τραγουδιών και μεταφράσεών του. Τό τελευταίον ποίημα πού μās απήγγειλε ήτο μία περιεργος μπαλάντα... Ήπό τήν ήμέραν όμως εκείνην ήτο μελαγχολικότατος και σύννοος» (Βελλιανίτης 427—451).

10. Τό δυστύχημα. Τό Μάρτη του 1892 είχε όριστή νά μιλήσει στην έθική γιορτή του Παρνασσού. Μά δέν πρόφτασε. Τό κακό είχε ξεσπάσει! Βοήζε τό Βελλιανίτη και τό Δροσίνη και τους ζήτησε «δανεικά» μ' έμπιστευτικό τρόπο. «Μου ανήγγειλε τους γάμους του διά νά μου ζητήση νά τόν διευκολύνω με έν δάνειον μερικῶν χιλιάδων δραμῶν, απαραίτητων διά τά πολύτιμα δώρα, τά όποια έσκέπτετο νά προσφέρει εις τήν μελλόνυμφον. Τās δλίγας αὐτάς χιλιάδας τās υπελόγιζεν έως τεσσαράκοντα, ως έγγύησιν δέ μου παρείχε μερικά μεταλλεία, τά όποια είχε δηλώσει εις τήν πατρίδα του Θράκη» (Βελλιανίτης ό. π.). «Όταν ο Βελλιανίτης του άρνήθηκε θύμωσε. Τό ίδιο έκανε και στο Δροσίνη, πού του φέροθηκε «μετά τραχύτητος» σαν του είπε πως δέν μπορεί νά τονέ βοηθήσει. Τό σπίτι του κοριτσιού δέν είχε ιδέα. Ήστόσο εκείνος μέρα νύχτα μ' αὐτό ζούσε. Ήγραφε στίχους, στίχους, στίχους, πού σωθήκανε αλλοίμονο, μαρτύρια τραγικά τής κατάντιας του. Με ήμερομηνία ο 4.92 είχε γραμμένα καμιά τριανταριά κομμάτια γιά τήν Μπετίνα. Ή κατάσταση του τις άλλες μέρες χειροτέρευσε. Στην μπύρα τής Βουλής τόν πιάνει ή κρίση. Ήταν κοντά του ο διευθυντής του Ήδείου Νάζος, ο ψυχίατρος Ήποστολίδης κι ύστερα πήγε κι ο Βασιλειάδης.

Ήταν στην όψη όχρός, είχε φροιογονμιάν άγριωπά ήλλοιωμένην, στα μαύρα μάτια του σαν ένας κόσμος ζωτικός νά σπιθοβολούσε και νά ζητή νά τόν άφήσουν μόνον, νά πάγη στην παρθένα έρωμένη του, και νά σιχουργή προχείρους στίχους, νά ζητή άνθη, πολλά άνθη, νά ράνη, νά στεφανώση τους γάμους του» (450). «Όλη τή νύχτα τυραννίστηκε άπ' τό κακό. Τήν άλλη μέρα ο Νόζος με τόν Κουρτίδη (όρ. 399) φροντίσανε και τονέ βάλανε στο Δρομοκαίτσιο. Ήταν πιά νεκρός γιά τά γράμματα.

Ήστόσο είχε κάθε τόσο διαλείψεις. Ήεθόλωνε τό μυαλό του γιά νά δει και νά καταλάβει τήν κατάντια του. Τότε έγραφε στίχους, πού μερικοί έχουν δημοσιευτεί άπ' τό Βασιλειάδη. (όρ. 50, 54, 55, 64, 67). Στο φρενοκομείο βοήζε πολλές περιποιήσεις και φροντίδες. (375) Πολλοί πηγαίνανε και τονέ βλέπανε. Συζητούσε, ενδιαφερόταν γιά φιλολογικά ζητήματα, ώστόσο σέ λίγο πλάκωνε τό ρέμα και ο ποιητής τάχανε. Ήχουμε άρκετές πληροφορίες γιά τήν κατάσταση και τή ζωή του στο φρενοκομείο. (όρ. 353, 358, 361, 375, 398, 473). Τό μεταλλείο, ο έρωτάς του, τά πλούτη του ήταν τά συνηθισμένα μουίβα τής τρέλλας του.

11. Τό τέλος. Στις 15 του Ήπριλη 1896, σέ ήλικία 47 χρονῶ, ο ποιητής πέθανε μέσα στο φρενοκομείο. Ήσύχασε! Συνάδερφοι και φίλοι του, άκολοιθήσανε τήν κηδεία του «συνοδευμένη από λιγοστούς φίλους και άπό μετρημένες έλεητικές κυρίες» (412). «Καθ' όδον οι διαβάται

ἀποκαλυπτόμενοι καὶ μετ' ἀπορίας θεώμενοι: Τίτος γὰ ἦτον ἀγαθὴ ἢ τόσον λιτὴ καὶ τόσον πλουσία εἰς ἀνθή κηδεΐα;» (371). Μετὰ τὴν ἐνέργειαν τοῦ Βελιανίτη (451) ἡ κηδεΐα του ἔγινε μετὰ δημόσια δαπάνην. Ὁ Λῆμος Ἀθηναίων πρόσφερε τόπο γὰ τὸν τάφο του. Συγκλητικὰ τὸν ἀποχαιρέτησαν στὸν τάφο του ἀπὸ μέρος τῆς Θερακικῆς Ἀδελφότητος ὁ Α. Κοροσίδης (376) καὶ ὁ Παλαμᾶς ὕστερα (376α). Ἀργότερα μετὰ τὴν ἐνέργειαν τοῦ Λορσί-νη τοῦ στήθησε ἀπὸ φιλοτέχνη πλούσια δέσποινα, πέτρινον μνῆμα τετραγώνου, ὅπου χαράχτηκε τὸ νομᾶ του, ἡ χρονολογία τῆς ζωῆς καὶ τοῦ θανάτου του καὶ οἱ τραγικοὶ στίχοι του: Καὶ μονάχ' ἀντηχοῦνε στὴ μαύρῃ σιγῇ | Τὰ πικρά, τὰ πικρά μου τραγοῦδια».

II ΠΙΝΑΚΑΣ ΧΡΟΝΟΛΟΓΙΚΟΣ

1849, 8 Μάρτη	Γεννιέται.
1862—3	Ξενητεύεται στὴν Πόλιν.
1863—7	Ραφτόπουλο στὴν Πόλιν.
1867—8	Κοντὰ στὸν Χατζηγιωργάκη στὴν Πόλιν.
1868—1872	Στὴν Κύπρον.
1872 Ἰούλιον	Στὴν Πόλιν.
1872 Σεβερῆ	Μπαίνει στὴ Χάλκην.
1873 Σεβερῆ	Στὴν Ἀθήναν τελειόφοιτος Γυμνασίου.
1874 Σεβερῆ	Γίνεται φοιτητὴς στὴ φιλοσ. Σχολή.
1875 Σεβερῆ	Φεύγει στὴ Γερμανίαν. Φοιτητὴς Γοτtingης.
1877 Μάρτη	Φοιτητὴς στὴ Λειψία.
1879	Στὴν Ἑλλάδα ταξίδι.
1830 - 82	Στὴ Λειψίαν γὰ τὴν ἐναίσιμην διατροφὴν του. Γίνεται διδάκτορας τὸ 1881.
1882	Στὸ Παρίσι.
1883—4	Στὸ Λονδίνο.
1884 Μάρτη	Γυρίζει τελικὰ στὴν Ἀθήναν.
1885	Γίνεται Ὑφηγητὴς.
1886	Οἱ φασαρίες τοῦ μεταλλείου.
1890 Αὐγουστο	Στὸ Γκάσταϊν γὰ θεραπεία.
1891—2	Τονεὶ νικᾷ ἢ σίφυλιν.
1892 Μάρτη	Τὸ δυστύχημα. Στὸ φρενοκομεῖο.
1896 Ἀπρίλιον 15	Πεθαίνει.

Γ' ΚΡΙΤΙΚΑ

Προεργασίες. Κανεὶς ὡς τὰ τώρα δὲ νομίστηκε γὰ τὴν ἀνεύρεσιν καὶ τὴν παράδοσιν τοῦ ἔργου τοῦ Βιζ. Δὲν ἔχομε καμμιά ἐργασία, ποὺ γὰ μᾶς κατατοπίζει μετὰ τὰ χειρόγραφα, τὰ ἔργα του, τίς ἐκδόσεις του, τὸν τρόπο ποὺ αὐτὸς ἔγιναν καὶ τὴν κριτικὴν ἀξίαν ποὺ ἔχουν. Τὸ ἔργο του τυπωμένο καὶ ἀτύπωτον εἶνε σκορπισμένον, ἀταχτοποιητόν, ἀκαθόριστον. Ἐνας ἐκδότης τοῦ Βιζ. σήμερον, θὰ εἴρισκε πολλὰς δυσκολίας καὶ θ' ἀντιμετώπιζε πολλὰ προβλήματα, γιὰτι λείπουν οἱ σχετικαὶ προεργασίες. Μετὰ τὸ τμήμα ἐτοῦτον τῆς μελέτης μᾶς ἐπιδιώκομε νὰ δώσομε μερικὰ νέα στοιχεῖα καὶ νὰ διαφωτίσομε μερικὰ προβλήματα γύρω στὴν κριτικὴν τοῦ Βιζ.

Α') Τὸ συμμαζωμὸν τοῦ ἔργου τοῦ Βιζ. Ἐδῶ εἴμαστε στὸ πρῶτον στάδιον τῆς δουλειᾶς. Γὰ νὰ ἐργαστοῦμε πρέπει πρῶτον νὰ ἔχομε μπροστά μας μαζωμένον ὅλον τὸ ὕλικόν. Τοῦτο χωρίζεται σὲ τυπωμένον καὶ ἀτύπωτον.

α) Τὸ *τυπωμένο* εἶνε σκορπισμένον σὲ διάφορα ἔντυπα—περιοδικά, ἡμερολόγια, ἐφημερίδες ἢ βγαλμένο σὲ ξεχωριστὰ βιβλία, ποὺ ἄλλα τοὺς εἶνε σπάνια καὶ δυσεῦρετα καὶ ἄλλα χαμένα καὶ πολλὰς φορὰς μένουσι ἀμνημόνευτα κίβλας ὅπως λ. γ. Ἡ ψυχολογία. Τὸ μᾶζμα τῶν κομματιῶν καὶ ἡ ἀνεύρεση τῶν ἔργων, προσυπόθετεται ἔρευνα καὶ ψάξιμο γειγνὸ, θετικὸ ἢ ἀρνητικὸ ἀδιάφορο. Ὡστόσο ἡ δουλιὰ ἐτούτη στὸ μεγαλείτερον τῆς μέρους ἔχει γίνει στὸ πρῶτον τμήμα τῆς μελέτης μας καὶ μὲ τὴν προσυπόθεσιν πὼς ὁ Βιζ., δὲν ἔδινε ὅπου τύχαινε σνεργασία, ἀδίσταχτα πιστεῖον πὼς λίγα καὶ ἀσήμαντα, μετρομένη κομμάτια ἀπὸ τὰ τυπωμένα, μείνανε ἔξω ἀπ' τὴ βιβλιογραφία. Τριῶν χρόνων ἔρευνες δώσανε, μὲ τὸ καλὸ, θετικὰ καὶ ἀρνητικὰ ἀποτελέσματα καὶ ὀλοκληρώσανε τὴν ἐργογραφία τοῦ Βιζ. Προσπάθησα νὰ τὴν κάμω ὅσο μπορούσα περιγραφικὰ, ἀφοριστικὰ καὶ λεπτομερειαικὰ, γιατί ἔτσι μόνο θὰ γίνει χορήγησιμη σὲ πολλὰ ἐπίπεδα καὶ πειὸ πολλὸ στὸν κριτικὸ.

β.) Τὸ *ἀτύπωτο* ἔργο τοῦ Βιζ. μένει ἀγνωστὸν καὶ ἀγύρευτο μέχρι σήμερα. Ὁ Βιζ., καθὼς εἶδαμε, ἔπαθε ξαφνικὰ ἀπὸ ἀρρώστια ἴδια μὲ θάνατον, καὶ πῆγε πάνου στὴν ὠριμότητα καὶ στὸν ὄργασμὸ τῆς παραγωγῆς καὶ τῆς δημιουργίας του. Τὸν κλείσανε ἓνα πρῶτὸν μέσα στὸ φρενοκομεῖον καὶ ἀφῆσε μπρὸς καὶ πίσω τὰ χειρόγραφα του. Ἡ ἱστορία τοὺς εἶνε ἀπλῆ, πολλὴ κοινὴ καὶ συνηθισμένη γιὰ τὸν τόπον μας. Μαζὶ μὲ τὰ βιβλία του καὶ ἄλλα πράγματα βγήκαν στὴ δημοπρασία καὶ τὰ χειρόγραφα του. Καλὰ ποὺ βρέθηκε ὁ φίλος του στὸ Ὀδεῖον Γ. Νάζος καὶ ὁ γιατρός Ἀποστολίδης καὶ τὰ συμμαζέψανε. Αὐτοὶ τὰ σῶσανε ἀπ' τὸ χαμὸ. Ὁ Νάζος τὰ φύλαξε καὶ τὰ παράδωσε σὲ συγγενὴ του, ποὺ κατέβηκε ἐπίτιδες ἀπ' τὴ Βιζύη. Ὁ Βασιλειάδης (451) στὰ 1893 εἴξερε τ' ἀκόλουθα χειρόγραφα τοῦ Βιζ.

- 1) «Παιδικαὶ ποιήσεις εἰς τρεῖς τόμους μετ' ἀναλόγων εἰκόνων.
- 2) «Εἰκόνας καὶ ἀξίους», ἢ ἐσκόπει νὰ ἀποστελεῖται εἰς τὸν διαγωνισμὸν ἐνδείας ἔρεζον.
- 3) «Βασπορίδες ἀρχαὶ καὶ πληθεῖς ἄλλων ποιημάτων, ἐχόντων ἰδιωτικὸν χαρακτῆρα.
- 4) «Μοσχὸν Σελίμ ἢ ἱστορία ἐνὸς στρατιωτῶν» διήγημα.
- 5) «Τὸ θλιβερὸν πανηγύρι» διήγημα.
- 6) «Κορυφῆς», ὄντινος ὅπως εἶναι ἐσχορυσισμένης αἱ σελίδες.
- 7) «Πρῆμιστὴ καὶ δραματολογία ἐκ τῶν ἐν τῷ Ὀδεῖῳ παραδοσίων του.
- 8) «Ἡ «Βασιάντω» πεντάπρακτος τραγωδία.
- 9) Φιλολογικὰ μελέται ἐπὶ τῆς ἱστορίας τοῦ Τσελεσι.
- 10) Σειρὰ γραπτῶν μαθηματικῶν φιλοσοφικῶν καὶ λογοτεχνικῶν ἀπὸ γεγραμμένους καθηγητὰς καὶ γεγραμμένα εἰρημιστικά.

ΑΦΡΟΔΙΤΗ

Τ' ἄστρον τῆς Ἀγάπης

Πρὸς τὴν δυοῖ ὁ ἕγχις τ' ἄρμα του γυρνῶ,
τὰ χρυσε μαγία του κρηματίζου.
βαίον. βερυσυένια τ' αἰφια βουνα,
σοκρυρὲ τὰ οὐράνια κρηματίζου.

Ζῶσου με σχιδὲί προουαίβες ἀνθυγίς
πάδε συνεργία τῆς ἀντροοργίρας,
ῶαν χρυοὶς ταυθίγες καὶ τραταφωγίγες
ἰ τὸ γυμῆιο κωπῆο τῆς ἑσοίρας.

Δύο αὐτόγραφες στροφές τοῦ Βιζυηνοῦ ἀπὸ τὸ χειρόγραφο Γ' φ.8α.

Πλὴν αἱ ἄρτι προκύπτουσαι αὐταὶ ἰδιοφυαί, ὡς καὶ δημοκροτό-
τεροὶ τινες τῶν ἐξ Εὐρώπης ἐπανελθόντων μαθητῶν τοῦ ἡμετέ-
ρου Πολυτεχνείου, οἳ· οἱ κ. κ. Λεμπέσης, Γεωργαντᾶς, Λαμπά-
κης, καὶ εἰ τινες ἄλλοι, θὰ γνωσθῶσιν ἐν Ἑλλάδι καλλίειν τῆς
τῶν ἐν τῇ παρούσῃ Ἐκθέσει ἐκτεθησομένων αὐτῶν ἔργων

Γ. Μ. Βιζυηνός

Τὸ τέλος τῆς μελέτης τοῦ Βιζυηνοῦ, Αἱ εἰκαστικαὶ τέχναι ἐν
Ἑλλάδι. (177) μὲ τὴν ἰδιόχειρη ὑπογραφή του (1888.)

Πρὶν ἀπ' τὸ 1914 ὁ Βασ. ἀναγύρωσε τὰ γρφ. καὶ κίνησε τὸ ζήτημα τῆς ἔκδοσής τους. Μὰ οἱ δικοὶ τοῦ Βιζ. ζήτησαν νὰ τὰ πουλήσουν κι ἡ δουλιὰ ἔμεινε ὡς ἔδῳ. Μὲ τὶς πατριωτικὰς του ἐνέργειες τὸ Θρακικὸ Κέντρο τῆς Ἀθήνας κατώρθωσε ν' ἀποκτήσει ἀπὸ φιλόμουση χορηγία δικοῦ του, τοῦ κ. Βλαχοπούλου τὰ γρφ. στὰ 1933. Ἀντὰ εἶχε τὴν εὐγενικὰ κάλωσύνῃ νὰ μοῦ τὰ στείλει γιὰ νὰ τὰ μελετήσω καὶ δὲν μπορῶ νὰ μὴ φανερώσω κι ἀπ' ἔδῳ τὶς θερμὰς μου εὐχαριστίες. Ἀπ' αὐτὰ ποῦ εἶδα, τὰ μὲ ἀρ. 2 καὶ 3 τὰ εἶδε καὶ τ' ἀναγνώρισε ὡς γνήσια ὁ γιατρὸς Βασιλειάδης. Ἀπὸ τὸ 3 δημοσίεψε μάλιστα καὶ δνὸ τρία κομμάτια (ἀρ. 68, 69, 70).

1) [Μάνα καὶ γινὸς]

Ἄτιλο πατριωτικὸ στιχούργημα, ἀτέλειωτο, ἀπὸ στροφές 39, γραμμὸ καθαρά κι ἰδιόχειρα ἀπ' τὸν ποιητὴ σὲ μικρὸ τετράστι 18.2×11.4, ἀπὸ χαρτὶ ραβδωτὸ (vergé), διπλωμένο ἀπὸ κόλλες καὶ ραμμένο μὲ κλωστή ἀπὸ χέρι, χωρὶς ξάφυλλο, χωρὶς προμετωπίδα, χωρὶς τίτλο, ἀσελιδωτο, χωρὶς χρονολογία, ὄνομα ἢ ἄλλη ἔνδειξη. Ἡ τεχντροπία, τὸ περιεχόμενο, τὸ γράψιμο τὸ τοποθετοῦνε πρὶν ἀπ' τὰ 1876. Καταφάνερη ἀπ' τὸ γράψιμο ἢ γνησιότητα. Ἀργότερα ὁ ποιητὴς θέλησε νὰ τὸ ξανακοιτάξει κι ἔκανε προσθήκες, σβυσίματα, τροποποιήσεις. (Σβυσμένες οἱ στροφές 25 καὶ 27).

Ἐπόθεση. Ἡ χήρα μάνα τὴ Λαμπρὴ πηγαίνει στὸ παρεκκλήσι, ποῦ τῶκαναν οἱ Τοῦρκοι ἔζαμι καὶ παρακαλεῖ τὴν Παναγιά, ποῦ σύμφωνα μὲ τὴν κοινὴ πίστι φανερῶνεται αὐτὴ τὴ μέρα, γιὰ τὸ μονάκριβο ἀρρωστο παιδί της.

Ἀρχή. Μιά μάνα εἶχεν ἓνα γυιὸ | ἓνα ἄξιο πολληκίρι
περφάνεια ἦταν στὸ χωριὸ | στὴ χώρα τους καμάρι.

Τέλος. Νὰ σοῦ ἀνάφτη τ' ἀργυρὸ | μερονηχτὴς κανδηλί
Καὶ νὰ σοῦ πέρνη τὸν ἰδρὸ | μ' ἓνα χρυσὸ μανδηλί.

2) Die Eisenmine von Klein-Samakow.

Μελέτη διεξοδική, συστηματικὴ κι ἐξαντλητικὴ γιὰ τὸ μετολλεῖο τοῦ Σαμακοβιτσούκ, γραμμὴν στὰ γερμανικὰ ἀπὸ τὸν ἴδιο ποιητὴ, σὲ τετράστι χοντρὸ καὶ μικρὸ 17.5×11.3, ἀπὸ χαρτὶ κοινὸ χαρακωμένο, μὲ δέσιμο μουσαμαδένιο μαῦρο. Τὸ πρῶτο χαρτόνι ἀπὸ τὴ χρῆση ξέπεσε, ἐπίσης καὶ τὸ παράφυλλο κι ἔτσι δὲν ἔχει προμετωπίδα, ὄνομα ἢ χρονολογία. Τὸ γράψιμο συμπίπτει μὲ τοῦ ποιητῆ. Γραμμὴν μόνον ἢ πρώτη σελίδα κάθε φύλλου, καὶ σελιδωμένο κατὰ φύλλο. Φύλλα γραμμένα 130. Ὁ σκ. 0.73 διασκ. Ἀργότερα ὁ ποιητὴς τὸ χρησιμοποιοῦσε γιὰ πρόχειρο, κι ἔγραψε τὶς πρῶτες ἐμπνεύσεις του καὶ τὰ σχέδια μελετῶν μὲ μολύβι στὶς λευκὰς σελίδες, στὰ κενὰ παρασέλιδα καὶ περιθώρια (ποῦ καὶ ποῦ). Συνέχισε δὲ τὸ γράψιμο καὶ πέρα ἀπ' τὸ ἀριθμημένο φύλλο τῆς γερμανικῆς μελέτης ὡς τὸ φύλλο 134. Ἐνα σωρὸ σβυσίματα, προσθήκες καὶ μορφὰς κομματιῶν.— Τάχτισε γιὰ τὴ γερμανικὴ μελέτη γύρω στὰ 1886. Τὶς δοκιμὰς καὶ τὰ ποιητικὰ σχέδια ἄρχισε νὰ τὶς γράφει πρὶν ἀπ' τὰ 1888, γιὰτὶ ἔχει τῆς μελέτης (ἀρ. 176) τὸ σχέδιο, ποῦ τυπώθηκε αὐτὸ τὸ χρόνο στὴν Ἑβδομάδα.

Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ο Μ Ε Ν Α

- 1) φ. 1β—4β 'Ο Διόνυσος και οί Καλόγηροι ἐν Θράκη. Πρώτο σχέδιο.
- 2) φ. 4β Γλωσσικόν Ζήτημα. Σχέδιο μελέτης. } 'Εκδίδεται στο πα-
- 3) φ. 5β—9β Τὸ πρῶτον λάθος. Νέο ρίξιμο τοῦ ἀρ. 2. } ράρτημα τῆς μελέ-
- 4) φ. 10β Σχέδιο ποιήματος. "Αιτιλο. Στρ. 3. Κι ἂν ἔχω ἐν' ἄδοξο χωριό } τῆς ἐτούτης.
- διὰ πατριδα. . .
- 5) φ. 11β—14β Σχέδιο ποιήματος. Πολλές μορφές. "Αιτιλο. Στρ. 2. Σ' ὅποιο σπίτι }
κι ἂν ἐμβαίνω. . .
- 6) φ. 15β—17β 'Αποφθεγματικά. Παιδικά.
- 7) φ. 18β—21β Σχέδια. "Αιτιλο. Παιδι χωρίς ὑπομονή.
- 8) φ. 24β " " " 'Ακούτε τὴν ἀτέλειωτη λαλιά.
- 9) φ. 25β " " " "Ὡ πόσο με ἀρέσ' ὁ Μάης.
- 10) φ. 26β—7β " " " Τραριρά—καλοκαίρι και χαρά.
- 11) φ. 28β—9β " " " Κάθε πού φθινοπωριάζει.
- 12) φ. 31β—3β 'Εσπερινόν. Θεὸ οὐράνιε πατέρα.
- 13) φ. 34β Σχέδιο. "Αιτιλο. Πάνε τὰ φαιδρά πουλιά.
- 14) φ. 36β Βραδι-δύσις. Μβῆκε στὰ παλάτια του.
- 15) φ. 38β—42 Κυνηγός. Σχέδια. Ποτὲ δὲ θὰ χορτάση.
- 16) φ. 42β. 'Ιστορικὴ σημείωσις γιὰ τὴν πυρπόληση τῆς φρεγάδας στὴν }
'Ερεσό.
- 17) φ. 42β 'Ελληνόπουλο. Στροφή ποιήματος.
- 18) φ. 42β—6β Φουστανέλλα. Σχέδια ποιήματος.
- 19) φ. 47β—8β 'Ελληνόπουλο. "Αιτιλο, Σχέδια ποιήματος.
- 20) φ. 49β Σχέδιο ποιήμ. "Αιτιλο. Πρὶν καθίσῃ ἡ Φιφή.
- 21) φ. 50β—1β Σχέδια ποιήμ. " " " Ἐυχαριστῶ Θεὸ πατέρα
- 22) φ. 52β Σχέδιο " " " 'Ακούτ' ὁ πετεινός τί παραγγέλλει.
- 23) φ. 53β " " " " Τὸ κάρβουνο πού ἔχει ὑπομείνη.
- 24) φ. 54β " Ὑμνος εἰς τὸν Θεόν. Σχέδιο ποιήμ. "Ὡ δόσε προσοχὴν ἀπὸ τὰ }
δῶματα.
- 25) φ. 55β Τὰ δάχτυλα. Σχέδιο ποιήματος.
- 26) φ. 56β 'Αρχὴ ποιήματος: Προκρίνω νὰ ντυθοῦμε ὅλοι πάνινα | ξερὸ ψωμί }
νὰ τρώμε ὅλοι | ὡς πού νὰ λευτερώσουμε τὰ Γιάννινα | ὡς }
πού νὰ πάροουμε τὴν Πόλη.
- 27) φ. 57β—61α Συνέχεια τοῦ ἀρ. 3. Τὸ πρῶτον λάθος. Τυπώνεται στο παράρτ.
- 28) φ. 130α—1α Μαργαρώ (σχέδιο).
- 29) φ. 132α—β Σχέδιο ποιήμ. 19.3.92. Μ' εἶπαν πὸς ξερολογήθη.
- 30) φ. 132β—1α Σχέδιο ποιήμ. "Αιτιλο. "Οπου βρῶ και σ' ἀνταμῶσω.

3) [Συλλογὴ ποιημάτων]

Ποιήματα καθαρογραμμένα με μελάνη ἀπὸ τὸν ἴδιο ποιητὴ, σὲ τεττέρι σχήμα-
τος βιβλίου σου (20.5×13.4), ἀπὸ χαρτί χοντρὸ και πυκνὸ σὰ whatman, ἀχαράκωτο
κι ἀράβδωτο, με δέσιμο χοντρὸ πέταινο, στερεὸ και χρυσοφίνο. Δέν ἔχει προμετωπίδα,
οὔτε τίτλο, οὔτε ὄνομα. 'Ασελίδωτο. Τ' ἀρίθμησα κατὰ φύλλο· φύλλα γραμμένα 155.
Τὸ τελευταῖο ποιήμα ἀτέλειωτο. Τὸ γράψιμο, ἰδιόγραφο τοῦ ποιητῆ. Σώζονται τὰ
παράφυλλα, ὅπου διαβάσεις, γραμμένο με γράψιμο μικροῦ παιδιοῦ, τὰ ὀνόματα Δέ-

σποινα Μιχαήλ, Ἄντιγόνη Μ. Μιχαηλίδου, πού ἔχουν γράψει καί στά λευκά φύλλα 158α—161α παιδικά ποιήματα, μετὰ τὰ 1913, γιατί γίνεται μνεία τοῦ βασιλῆα Κωνσταντίνου. Πρόκειται βέβαια γιά τίς μικρῆς κριτόρισεσ τοῦ χγφ. στή Βιζύη, ἀνημέσ χωρίσ ἄλλο τοῦ ποιητῆ. Τά πότερα ποιήματα εἶνε χρονολογημένα στό τέλος. Στήν ἀρχή τοῦ φ. 2α, μέ τό ὅποιο ἀρχίζει τό χγφ. μέ μεγάλα γράμματα ἡ χρονολογία: 1890. Τό πρῶτο ποίημα χρονολογημένο: Μαΐου 3 1890, τό τελευταῖο: 6.4.92. Ἀκολουθοῦνε πολλά ἀχρονολόγητα. Ὡστε τό χγφ. περιέχει τήν ὑστερνότερη παραγωγή τοῦ Βιζ., ἴσαμε πού μπῆκε στό φρενοκομεῖο.

Τό γράψιμο ἀπό καλλιγραφικό καί προσεχτικό, ὄλο ὅσο πάει καί χειροτερεῖται—γίνεται ἀμελέστερο, βιαστικώτερο, νευρικώτερο καί καταντά στό τέλος δυσκολοδιάβαστο. Στήν ἀρχή ἀντισηκώνει ἀπό σχέδιο—ὅσο πάει ὅμως ῥίχνει ἴσα στό χορῖι τοῦσ στίχουσ. Ἐκτός ἀπό τά 19 πρῶτα κομμάτια, τά ἄλλα εἶνε γραμμένα στά 1892 κορῖωσ μέσα στό Μάρτη. Εἶχε καταντήσει στιχοφυγικό ταχυκίνητο. Στίχοι, στίχοι, χιλιάδες στίχοι! Ἄν ἔχουν κορμιά ἄλλη ἀξία, διαπιστώνουν μονάχα τήν ἐρωτομανία καί τή δυστυχία τοῦ ποιητῆ. Μποροῦνε νά βοηθήσουνε πολὺ στή ψυχιατρική ἐρευνα. Ἀπό τόν ἀρ. 45 τά πότερα κομμάτια εἶνε ἀδιόβαστα ἡ δυσκολοδιάβαστα. Καλλιτέρα πού ἡ ἠθική κατάπτωση καί ἡ ψυχική κατάντια του, εἶναι κορμημένη πίσω ἀπό γοῖφουσ καί χαρχαντζέλεσ! Ἔτσι μόνο ὅσοι εἰδικά ἐνδιαφέρουνται γιά τόν ποιητή, θά πασχίσουν νά βγάλουν τά μύτια τουσ γιά νά τόν παρακολοθησουνε στά ψυχικά του, ὄργουσ. Γι αὐτό δὲν θέλησα οὔτε νά τά σημειώσω κἄν τά τελευταῖα κομμάτια ξεχωριστά. Τί τό ὄφελος: Ἄπιπλα καί ὄλασ τά περισσότερα εἶνε στήν οὐσία ἕνα ποίημα: τό ποίημα τῆσ δυστυχιάσ καί τῆσ τραγικήσ κατάντιασ του.

Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ο Μ Ε Ν Α

- 1) φ. 2α—β Πάσχα. Στρ. 5¹/₂. Λεῖπει τό τέλος στό φ. πού ξέπεσε.
Ἄρχή: Ἦλθε τ' ἄγιο Πάσχα, θλιβερή καρδιά
Τέλος: Τήν παληά σκοτίδα.
Ἐπειδή λεῖπει τό φύλλο τό ποίημα μοιάζει νάχει συνέχεια τό παρακάτου. Ἄπ' αὐτό παρασύρθηκε ὁ Βασιλειάδης (ἀρ. 463) καί συγχύζει, θεωρώντας γιά ἕνα τά δυό ποιήματα, ἐνῶ εἶνε φῶσ φανερό πῶσ πρόκειται γιά δυό κομμάτια.
- 2) φ. 3α—β [*Ὑμνος τῆ Α.Β.Υ. τῷ Σουλτάν Χαμητ] Λεῖπει ἡ ἀρχή στό φ. πού ξέπεσε.
Ἄρχή: Στή λάμπη πού ἡ Ἀνατολή τῶν ἀρετῶν σου στέλλει
Τέλος: μέ ἄσπρη εὐτυχία.
Ἀντεγράφη τῷ 1890 Μαΐου 3.
- 3) φ. 4α—5α Νύχτα. 5 Μαΐου 1890. Δημοσιευμένο στόν ἀρ. 45.
Ξανατυπώθηκε ἀπ' τό Βασιλ. στόν ἀρ. 463 ὡσ ἀνέκδοτο.
- 4) φ. 5β—6β Ὁ κυνηγητός 11. 5. 1890 Στρ. 12.
Ἄρχή: Μεσ' ἔς τόν κῆπο δυό κοπέλαισ
Τέλος: Π' ἀγαποῦνε τά ξεινά.
- 5) φ. 6β.—7β. Πεταλούδια 14. 5. 1890 Στρ. 12.

Ἀρχή : Δυὸ λευκά πεταλουδάκια
Τέλος : Ἐρωτα ἀληθινό.

- 5) φ. 8α—10α. Ἄφροδίτη. Τ' ἄστρον τῆς ἀγάπης. 16. 5. 90.
Δημοσιεύτηκε στὸν ἀρ. 48.
- 6) φ. 10α—10β. Τὰ μίτια σου. Ἐπανεδημοσιεύθη ἐν τῇ Ἐστία τῇ 15.
4. 90. (ἀρ. 42).
Ἄρχή : Ὁ ἴτελος ποῦ τυπώθηκε : Εἰς τῆς μελαχροινῆς τὰ μάτια.
- 7) φ. 10β—11α Ἡ καρδιά τοῦ ποιητοῦ. 19. 5. 90. Τυπωμένο στὸν ἀρ. 44.
- 8) φ. 11β Τὸ τραγοῦδι τοῦ Τσέλιγγα 20. 5. 90. Τυπωμένο στὸν ἀρ. 47.
- 9) φ. 12α—13β Φθινόπωρον. 15. 9. 90. Τυπωμένο στὸν ἀρ. 59.
- 10) φ. 14α—β Τὸ κυνηγημένο. Ἀφημένος ὁ χῶρος γὰρ νὰ γραφεῖ τὸ ποίημα,
μὰ ἔμεινε ἀσυμπλήρωτος.
- 11) φ. 15α—7α Νέα με λευκὰ μαλλιά. 17. 9. 90. Τυπωμένο στὸν ἀρ. 49.
- 12) φ. 17α—18α Καλοκαίρι. 25. 9. 90. Τυπωμένο στὸν ἀρ. 46.
- 13) φ. 18α—19α Φαιδοτε γίουδα. 5. 1. 91. Τυπωμένο στὸν ἀρ. 57.
- 14) φ. 19α—20α Ὁ λησιμονημένος. Ἀχρονολόγητο. Τυπωμένο στὸν ἀρ. 58.
- 15) φ. 20α—21α Ὁ καϊμός μου. 6. 1. 91. Στρ. 6.
Ἀρχή : Μὲ μὴνάζ νὰ μὴν τὰ λέγω.
Τέλος : Ποῦ δὲν ἔχει πεθαμό.
- 16) φ. 21α—22β Ὑπατία Δάλλα ἐπὶ τῇ πρώτῃ ἡμῶν γνωριμῇ τῇ 7ῃ Ἰαν. 1891.
7. 1. 91. Στρ. 17.
Ἀρχή : Νὰ τὸ καλοκαίρι...
Τέλος : Μὲ χωρὶς χειμῶνα.
- 17) φ. 23α—β Ἀπένταρος μουσαφιρεῦει. 18. 1. 91. Στρ. 5. Τυπώνεται ἐδῶ.
- 18) φ. 23β—25α Μιὰ καρφίτσα. 5. 2 91. Στρ. 14. Τυπωμένο στὸν ἀρ. 68.
- 19) φ. 25α—β Ἀρνησις. 31. 3. 92. Στρ. 7. Τυπώνεται ἐδῶ.
- 20) φ. 26α—β Ἡ κατάντια τῆς. Ἄχρον. Στρ. 8. Τυπώνεται ἐδῶ.
- 21) φ. 26β—7α Ἀγιάτρευτος. 12. 1. 92. Στρ. 5. Τυπώνεται ἐδῶ.
- 22) φ. 27β—9α Καθαρὰ λόγια. Ἄχρον. Στρ. 10 Τυπωμένο στὸν ἀρ. 66.
- 23) φ. 29α—31α Μαργαρώ. Ἄχρον. Στρ. 10. Τυπωμένο στὸν ἀρ. 56.
- 24) φ. 31α—33α Ἡ ἀγάπη μου. 1. 4. 92. Στρ. 17.
Ἀρχή : Θέλω νὰ τ' ὁμολογήσω...
Τέλος : Καὶ τὰ δυό.
- 25) φ. 33α—1α Πίστις, ἐλπίς καὶ ἀγάπη. 30. 3. 92. Στρ. 12. Μὲ μολύβι σημε-
ώνεται ἡ ἔνδειξις : Νεολόγος.
Ἀρχή : Πλούτη δόξα καὶ τιμή...
Τέλος : ὡς ποῦ νὰ ἔμβω στὸ λιμάνι.
- 26) φ. 31α—5α Εἰδὸλλιον. 1. 4. 92. Στρ. 6.
Ἀρχή : Στοῦ βουνοῦ τὴν κατοφέρεια...
Τέλος : Κι εἶνε θλιβερὴ ἡ ματιά.
- 27) φ. 35α—6α Ἀφαιρεμένη. 6. 3. 92. Στρ. 6. Τυπωμένο στὸν ἀρ. 303α.
- 28) φ. 36α—8α Πένθος πρὸς τὴν Α. Β. Μεγαλειότητα τὸν Βασίλειά Γεώργιον

- τόν Α΄ ὡς φιλόσοργον καὶ πεγθοῦντα πατέρα. 23. 3. 92. Στρ. 11. Τυπωμένο στὸν ἀρ. 53 μετὸν τίτλο : Τὸ φάσμα μου.
- 29) φ. 38α—39α Τὶ θεὸς ἐσὺ. Ἀρχον. Στρ. 4.
 Ἀρχή : Τὶ θεὸς ἐσὺ μεσ' ἔς τὸ νοῦ μου πάλι
 Τέλος : Καὶ ὕστερα θρηνεῖ.
- 30) φ. 39α—40α Ἀνάμνησις. 28. 3. 92. Στρ. 7. Τυπωμένο στὸν ἀρ. 69.
- 31) φ. 40α—41β Τὸ παλάτι τῆς βασιλοπούλας. Ἀρχονολ. Στρ. 9. Ἐνδειξη :
 ἔ δ η μ ο σ ι ε ὑ θ η.
 Ἀρχή : Τὰ θεμέλια βαθεῖα στὴν κορφὴ στὰ οὐράνια.
 Τέλος : Μετὴν κόρη ὁ Θεὸς τὸ εὐλογεῖ.
- 32) φ. 41β—3β Πολεμικὸν ἐπεισόδιον. 28. 3. 92. Στρ. 20.
 Ἀρχή : Τὴν σέρνουν ἀπὸ τὰ μαλλιά τ' ἀσκέρια...
 Τέλος : Ἀπὸ τὴν ἀτιμία τὴ γλυκεῖα ζωή.
- 33) φ. 41α—5α Ἡ πασχалиά τοῦ ὄρφανοῦ. 3. 4. 92. Στρ. 5.
 Ἀρχή : Γύρω στ' ἀψηλὸ χωριὸ τεχνήτρα ἢ φύση
 Τέλος : Δὲν εἶο' ὄρφανό.
- 34) φ. 45α—β Τὸ κάτω κάτω τῆς γραφῆς. 3. 4. 92. Στρ. 7.
 Ἀρχή : Ἐχω μιὰ ἀχαμνὴ σακούλα
 Τέλος : Σὰν κοιμοῦμαι μοναχί.
- 35) φ. 46α Ἐάν ἤμην ἀετὸς μετὰ τὰ φτερά. 4. 3. 92. Στρ. 4.
- 36) φ. 46α—7α Κλείστ' τὴν πιά τὴ θύρα. 3. 4. 92. Στρ. 8.
- 37) φ. 47β—8α Σοῦ τὸ εἶπα. 3. 4. 92. Στρ. 6.
- 38) φ. 48α—β Τὶ τὰ θέλω ἐγὼ τὰ πλοῦτη ; 3. 4. 92. Στρ. 5.
- 39) φ. 48β—49α Στὴν ἀγάπη μου. 3. 4. 92. Στρ. 5.
- 40) φ. 49α—50α Ὁ καμαριέρης. 4. 3. 92. Στρ. 9
- 41) φ. 50α—51α Τὶ τὰ θέλω τὰ βιβλία. 3. 4. 92. Στρ. 5
- 42) φ. 51α—β Ὁ κρυφὸς ὑπηρέτης. 3. 4. 92. Στρ. 6
- 43) φ. 51β—2α Ἄφησε πιά τὴ σπουδὴ σου. 4. 3. 92. Στρ. 6
- 44) φ. 52α—3α Τί χαρὰ. 3. 4. 92. Στρ. 5.
- 45) φ. 53α—4α Πρὸς τοὺς κριτάς. 4. 3. 92. Στρ. 11. Τυπώνεται ἐδῶ.
- 46) φ. 54β Τὶ ρωτᾷς. 4. 3. 92. Στρ. 5.
- 47) φ. 55α—6α Δὲν ζητῶ ἀπ' τὸ Θεό μου ἄλλο. 4. 3. 92. Στρ. 12.
- 48) φ. 56α—7α Ἄτιτλο. (Βάρκα πάρε μας στὴν πλάτη.) 4. 3. 92. Στρ. 6.
- 49) φ. 57α—β Στὸ περιβόλι. 4. 3. 92. Στρ. 7.
- 50) φ. 58α—9α Πότε τὴν φιλῶ. 3. 4. 92. Στρ. 10
- 51) φ. 59α—β Πρωῖνό. 3. 4. 92. Στρ. 6.
- 52) φ. 59β—60α Τὸ πλατύγυρο καπέλλο. 4. 3. 92. Στρ. 5.
- 53) φ. 60β—61β Πρὸς τοὺς συναγωνιστάς μου. 4. 3. 92. Στρ. 10. Τυπώνεται ἐδῶ.
- 54) φ. 61β—62α Πότε ἀγαπηθήκαμε. 4. 4. 92. Στρ. 4.
- 55) φ. 62α—β Εἰς τοὺς γάμους μας. 4. 4. 92. Στρ. 4.
- 56) φ. 62β—3β Τὸ ἀνεπίγραφον μνῆμα. 5. 4. 92. Στρ. 7. Τυπώθηκε στὸν ἀρ. 70.
- 57) φ. 63β—4α Ὁ πλάτανος τοῦ χωριοῦ. Ἀρχονολ. Στρ. 6. Τυπώνεται ἐδῶ.
- 58) φ. 64α—5α Ἡ αἰμόφυρτη κρήνη. Ἀρχονολόγ. Στρ. 6. Τυπώνεται ἐδῶ.

- 59) φ. 65α—6α Τοῦ βουνοῦ ὀβράχος. Στρ. 11. Ἐχρονολ. Τυπώνεται ἰδῶ.
- 60) φ. 66α—67α Τὸ καλὸ παλληκάρι. Ἐχρον. Στρ. 6.
- 61) φ. 67α—8β Ὁ χαλός. Ἐχρονολ. Στρ. 14.
- 62) φ. 68β—9β Ὁ στοιχειωμένος μῦλος. Ἐχρονολ. Στρ. 9.
- 63) φ. 69β—70β Τὸ ἄτι τοῦ καπετάνιου. Ἐχρονολ. Στρ. 9.
- 64) φ. 70β—71β Ἡ ὄρφανὴ βαρκοῦλα. Ἐχρονολ. Στρ. 6.
- 65) φ. 71β—72α Παρομοίωσις. Ἐχρονολ. Στρ. 5.
- 66) φ. 72α—2β Ροδακινιά. Ἐχρονολ. Στρ. 4.
- 67) φ. 72β—3α Ἀμυγδαλιά. 5. 4. 92. Στρ. 5.
- 68) φ. 73α—β [Ἐτικλο] 5. 4. 92. Στρ. 6.
- 69) φ. 74α—5β Ἡ μάνα τῶν Μαυρομιχαλαίων. 5. 4. 92. Στρ. 17. Τῆ κερία
Ἐῶδη διηγησαμένη.
- 70) φ. 76α—78α Ἡ νεράιδα Φωτεινή. Τῆ φιλοσόφῳ μητρὶ διηγησαμένη. Ἐ-
χρονολ. Στρ. 21.
- 71) φ. 78α—β Ἐπὶ τοῦ καναπέ. 5. 4. 92. Στρ. 6.
- 72) φ. 79α Ἡ καθέδρα. Ἐχρονολ. Στρ. 5.
- 73) φ. 79β—80α Ζήλια. 5. 4. 92. Στρ. 6.
- 74) φ. 80α—β Ἡ μοδίστρα. 5. 4. 92. Στρ. 6.
- 75) φ. 81α Πολὺν ζηλιάρης. 5. 4. 92. Στρ. 4.
- 76) φ. 81β Ὁ ποδόγυρς. 5. 4. 92. Στρ. 4.
- 77) φ. 82α—β Ὀλίγα λόγια. Ἐχρονολ. Στρ. 5.
- 78) φ. 82β—3α Ἀνυπόμονος. 5. 4. 92. Στρ. 5.
- 79) φ. 83α—β Ἡ ὥρα. 5. 4. 92. Στρ. 4.
- 80) φ. 83β—4α Τότε δὲν εἶμαι καλά. Ἐχρονολ. Στρ. 5.
- 81) φ. 84α—β Οἰκονομία. 5. 4. 92. Στρ. 5.
- 82) φ. 85α—β Ἐχεμύθεια. 5. 4. 92. Στρ. 8.
- 83) φ. 86α—β Καὶ πνευματικός. Ἐχρονολ. Στρ. 6.
- 84) φ. 86β—7α Εἰς τὸν χειμῶνα Στρ. 7.
- 85) φ. 87β—8α Θάλασσα. 5. 4. 92. Στρ. 7.
- 86) φ. 88α—9α Ἐν τῷ δάσει. 5. 4. 92. Στρ. 7.
- 87) φ. 89α—β Καὶ ἔς τὸν λουτράρη. 5. 4. 92. Στρ. 6.
- 88) φ. 90α—β Ὁ πραγματευτής. 5. 4. 92. Στρ. 6.
- 89) φ. 90β—1α Στὴν ἐκκλησιά. Ἐχρονολ. Στρ. 5.
- 90) φ. 91α—2α Εἰδύλλιον 5. 4. 92. Στρ. 8.
- 91) φ. 92α Ἐκ τοῦ δάσους. Ἐχρονολ. Στρ. 5.
- 92) φ. 92β—3α Ἐκ τῆς θαλάσσης. Ἐχρονολ. Στρ. 4.
- 93) φ. 93α—94α Τὰ ἴσα. 5. 4. 92. Στρ. 6.
- 94) φ. 94α—5β Μῦθος. Ἐχρονολ. Στρ. 13.
- 95) φ. 95β—6α Μῦθος β'. Ἐχρονολ. Στρ. 6.
- 96) φ. 96α—β Νυμφικὸν ἀπόδειπνον. Ἐχρονολ. Στρ. 6.
- 97) φ. 96β—7α Εἰλόδιον. Ἐχρονολ. Στρ. 6.
- 98) φ. 97α—β Ἀστρονομία. Στρ. 7.
- 99) φ. 98α—9α Κυνηγετικόν. Στρ. 9.
- 100) φ. 99α—β Ἠρωϊκόν. Στρ. 5.
- 101) φ. 99β—100α Ἡ σπουδὴ τῆς. Ἐχρονολ. Στρ. 6.
- 102) φ. 100α—1β Θεολογία. Ἐχρονολ. Στρ. 13.
- 103) φ. 102α—β Ἀναδυομένη Στρ. 6.
- 104) φ. 102β—3α Ἀπογευματινὴ. Ἐχρονολ. Στρ. 5.

105) φ. 103α	'Αποταμπτήριον. 'Αχρονολ. Στρ. 4.	
106) φ. 103β-4α	'Εωθινόν 'Αχρονολογ. Στρ. 7.	
107) φ. 101α-5β	Θιλασσινά. » » 12.	
193) φ. 105β-3β	Πρὸς τὴν ἀποδητιοῦσαν. 'Αχρονολ. Στρ. 8	
109) φ. 103α-8β	Πολιτικά. » » 14	
110) φ. 109α-10α	Κακογλωσσία. 6.4.92.	» 9
111) φ. 110α-12α	'Ο θησαυροθήρας. 'Αχρονολ.	» 19
112) φ. 112α-13β	'Ο πτωχὸς δευβίσης 6.4.92.	» 13
113) φ. 112β-19α	Νυκτερινὴ ἐπίσκεψις. 'Αχρονολ.	» 28
114) φ. 119α-20α	'Η ἀπαγωγή. » » 10	
115) φ. 120β	'Ο ἀπαγωγεύς. » » 4	
116) φ. 121α-22α	'Η χυλόπητα » » 9	
117) φ. 122α-3α	'Αποστραφή. » » 9	
118) φ. 123α-β	Τὸ ξελόγιασμα. » » 5	
119) φ. 123β-4β	'Επιτίμησις. » » 8	
120) φ. 124β-25α	Νουθεσία. » » 4	
121) φ. 125α-β	'Εκδικησις. » » 6	
122) φ. 125β-6β	'Απειλή. » » 6	
123) φ. 126β-7β	Καὶ μιὰ συμβουλή. » » 10	
124) φ. 127β-28α	'Επάνω ἀπ' τὸ μοναχικὸ μου στρῶμα. » » 5	
125) φ. 128β-9α	Δέησις. 'Αχρονολ.	» 3
126) φ. 129α-131α	Περιφρόνησις. » » 15	
127) φ. 131α	'Ηδονὴ ἐπιτροπομένη » » 1	
128) φ. 131β	'Ασπλαχνία. » » 4	
129) φ. 132α	'Απάτη ἀντ' ἀπάτης » » 4	
130) φ. 132β-3α	Διαφορά. » » 7	
131) φ. 133α-β	'Ηδονή. » » 2	
132) φ. 133β	'Ο καθῆκος. » » 3	
133) φ. 134α	'Εξω. » » 3	
134) φ. 134α-β	'Ο τάφος. » » 3	
135) φ. 141β-5β	'Ανοιξε τ' ἀγνά σου σκέλη » » 6	
136) φ. 135β-6α	Μ' ἀρέσει... » » 5	
137) φ. 137α-β	Μὴ φεύγεις σὰ δειλὸ κοράσι » » 6	
138) φ. 137β-9β	'Απόψε σ' ἰκετεύω πάψε » » 17	
139) φ. 139β-42β	Στὴν κλῆνη φῶς μου μὴν τραβίεσαι » 17	
140) φ. 141α-157α	ἀκολουθοῦνε 14 κομμάτια πού κι οἱ τίτλοι τους ἀκόμα δὲν μπορεῖ νὰ δοθοῦνε ἐδώ.	

Ἀπὸ τὰ εἶνε τὰ χειρ. τοῦ Βιζ. πού σώζονται σήμερα. Ἐπ' αὐτά, τὸ τελευταῖο (ἀρ. 3) ὁ Βασιλειάδης δὲν τὸ ἀναφέρει στὰ 1893. Ἦταν ὁμοῦ γνωστὸ, γιατί πολλαῖ κομμάτια δημοσιευτήκανε, καὶ στὸν ἀρ. 5 ὑπάρχει ἡ ἔνδειξις ἐξ ἀνεκδότου συλλογῆς, πού πρόκειται ἀσφαλῆστατα γι' αὐτήν.

Τὰ ἄλλα χειρόγραφα: 1) *Παιδικὰ ποιημάτια*. ('Ο φίλος τῶν Ἑλληνοπαίδων). Ἐπ' τ' ἄλλα χειρ. πού μνημονεύει στὰ 1893 ὁ Βασιλειάδης τὸ πρῶτο «Παιδικὰ ποιήσεις» εἶνε γνωστὸ ἀπὸ πολὺ προωτύτερα. Τὸ ἀναγγέλλει ὁ ποιητὴς στὸ τελευταῖο παράφυλλο τῆς συλλογῆς του «Ἀτθί-

δες Αύραι», που βγήκανε στα 1884, με τον τίτλο «Παιδικά ποιημάτια». Στα 1888 κινήθηκε για να τα τυπώσει, αφού στο μεταξύ είχε δώσει κάμποσα στη Διάπλαση. Η Έστία δημοσιεύοντας στα 1888 τον Κορυδαλό του (άρ. 82) τον προλογίζει μ' αυτό το σημείωμα:

«Ο κ. Γ. Μ. Βιζυηνός, του όποιου τα παιδικά ποιήματα πολλάκις έτερχαν και τους ήτετέρους, αλλά πρό πάντων τους της Διάπλάσεως μικρούς άναγνώστας, καταρτίσας πλήρη συλλογήν εκ διακοσίων καθαρώς παιδαγωγικών ποιημάτων, εκδίδει αυτήν προσεχώς διά του τύπου, ώραίον αληθώς διά πάντα Έλληνόπαιδα δάρον, εν ψ τῷ ὄφελιμον συνενούται οὕτω πως μετά του τερπνοῦ, ὥστε δέν ἀμφιβάλλομεν ὅτι τὸ βιβλίον τοῦτο θά κατανήσῃ μετ' ὀλίγον ὁ ἀχάριστος παντός παιδίου φίλος. Ὡς περσοῦτον αὐτοῦ προάγγελον δημοσιεύει σήμερον ἡ Έστία τὸ ἐπόμενον ποιημάτιον, διά του όποιου ἐπιτυχώς ὁ ποιητής ἀπεικόνισεν οὐ μόνον τήν φέσιν ἀλλά και αὐτόν τον ρυθμόν της πτήσεως και της φῶδης ενός τῶν γνωστοτέρων ὠδικῶν πτηνῶν της ἡμετέρας χώρας».

Στα 1896 πάλι, δυο μήνες πριν πεθάνει ὁ άτυχος ποιητής, ἡ ανέκδοτη έτούτη συλλογή μᾶς παρουσιάζεται στη Διάπλαση. Τήν ἀναγγέλλει (άρ. 364) με τ' ακόλουθα. Ἀπό δὴν μαθαίνουμε και τον τίτλο της.

«Ο κ. Ἰωάννης Κ. Γαλιάτης, εκδότης, ἀγγέλλει τήν έκδοσιν συλλογῆς παιδικῶν ποιημάτων του Γεωργίου Βιζυηνού ὑπό τον τίτλον ὁ «Φίλιος τῶν Έλληνοπαίδων». Ἐὰ έκδοθῶν δύο τόμοι, ἔξ ὧν ὁ μὲν πρώτος θά περιέχῃ Νηπιακά, Ἀποφθεγματικά και Οἰκογενειακά, ὁ δὲ δεύτερος Πραγματογνωστικά και Ἠθικοθρησκευτικά». Στο ἴδιο φύλλο (άρ. 365) ὁ Ξινόπουλος δημοσιεύει τή φωτογραφία του ποιητή και ουστήνει θεοριά στα Διαπλασόπουλα τῆ συλλογῆς έτούτη του Βιζ.Κι' ὁ ἴσιος ὁ ποιητής μίλησε στο φρενοκομείο για τῆ συλλογή έτούτη. «Τά ανέκδοτα παιδικά ποιήματα καθήρτισα κατά παράδειγμα Ἀγγλων και Γερμανῶν ποιητῶν μετά σχετικῶν εἰκόνων, προς βαθμιαίαν του νοῦ ἀνάπτυξιν ἀπό βρεφικῆς ηλικίας μέχρι της γυμνασιακῆς μορφώσεως».

Τὸ 1934 ὁ Βασιλειάδης (463) ἀναρωτᾶ, τί ἀπόγινε τὸ χγφ. και μᾶς τὸ περιγράφει κάπως.

«Μά τί ἀπόγινε τὸ τρίτο τετράδιο με τὰ ποιήματα τὰ σχολικά; Ἦταν κι αὐτὸ σὺν τὰ ἄλλα δυὸ, με χονδρὰ καπάκια, με πολὺ καλὸ χαρτί και με φύλλα περισσότερα... Οἱ ἐπικεφαλίδες ἦταν σπάνιες. Συνηθέστερα τὶς ἀντικαθιστοῦσαν ζωγραφιές ἀπὸ ἀνάλογα γαλλικά, ἀγγλικά και γερμανικά περιοδικά, εἶτε και χαλκομανιές. Και κάτω ἀπὸ κάθε μιὰ, ἦτον και τὸ ποίημα, ἀντιγραμμένο, διορθωμένο, τέλειο. Πρῶτα πρῶτα ἦταν τὰ ποιήματα για τὰ πολὺ μικρὰ παιδιά, ἔπειτα για τὰ παιδιά δημοτικῶν σχολείων και τέλος για γυμνασιόπαιδα. Σ' αὐτὸ τὸ τετράδιο εἶχε ὁ ποιητής ἰδιαιτέρη ἀγάπη.»

Τὸ χγφ. αὐτὸ λέω γὰ τὸ πῆρε ὁ Κουρτίδης, που ἐργαζόταν στη Διάπλαση. Ἀπὸ τὸ 1895 ἀρχίζει τὸ τύπωμα κομματιῶν ἀπ' τὸ χγφ. στη Διά-

πλαση. Ταχτικά κάθε φύλλο έχει και κομμάτι ανέκδοτο. Ο Ξενοπούλος τὸ εἶδε τὸ χγφ. «Ἀκόμη, λέγει στὰ 1896 (365), ἡ Διάπλασις σας δημοσιεύει ποιήματά του, ἐκ μᾶς ἀνεκδότου του συλλογῆς». Ποιὸς ξέρει σὲ ποιά χέρια πέρασε ὕστερα τὸ χγφ. Μὰ δὲν πιστεύω νὰ τ' ἀφήσανε οἱ συγγενεῖς του. Ὅστοςὸ το περιεχόμενό του, τὸ ἔχουμε περίπου στὸ μεγαλειότερο μέρος του. Ἐκατὸ περίπου κομμάτια τυπωμένα κυρίως στὴ Διάπλαση, ἔχουν βιοβιογραφηθεῖ στὸ πρῶτο τμήμα τῆς μελέτης μου ἐτούτης (ἀρ. 71—158).

β') *Οἱ «Εἰκόνες καὶ σκέψεις»* συλλογὴ ποιημάτων, ποὺ «ἐνδείας ἔνεκεν» ἐσκόπει νὰ τὴν ἀποστείλῃ ὁ ποιητὴς εἰς τὸν διαγωνισμόν τοῦ 1892 Ἡ συλλογὴ ἐτούτη μᾶς εἶνε γνωστὴ ἀπὸ πολὺ πρῶτύτερα ἐπίσης. Ἀποτελοῦσε τὸ τέταρτο μέρος τῆς συλλογῆς του «Βοσπορίδες αὔραι» καὶ ὑποβλήθηκε μ' αὐτὴν στὸ Βουτσιναιῖο διαγωνισμό τοῦ 1876. Ἦταν τὸ τελευταῖο κομμάτι καὶ εἶχε τίτλο: «Εἰκόνες καὶ σκέψεις ἀγρῦνων ὠρῶν». Μᾶς τὸ περιγράφει στὴν εἰσήγησή του ὁ Ὁρφανίδης: (324).

«Ποῖημα συγκείμενον ἐκ τεσσάρων μερῶν, ἐξ ὧν τὸ τέταρτον εἶνε ἀτελές. «Διὰ τοῦ τελευταίου τούτου ποιήματος, λέγει ὁ ποιητὴς, περιγράφεται ὁ θεϊκὸς καὶ πραγματικὸς τοῦ ἀνθρώπου βίος. ἐν ᾧ αἱ ἄκανθαὶ διαδέχονται τὰ ἄνθη τῆς νεότητος, καὶ φθάνει μέχρι τοῦ σημείου ἐκείνου τῆς ζωῆς, εἰς τὸ ὁποῖον ὁ θνητὸς προσπαθῶν ὡς ἐκ τῆς πικρᾶς πείρας νὰ σχηματίσῃ ὀρθὴν τινα περὶ τῶν ἀνθρωπίνων ἰδέων, γράφει ἐν σοφῷ γήρατι: «Εἰκόνας καὶ σκέψεις ἀγρῦνων ὠρῶν.» διὰ δὲ τοῦ στίχου τούτου κλείει καὶ τὸ ποίημά του.»

Τὴ συλλογὴ ἐτούτη τὴν ἐπεξεργάστηκε φαίνεται ξανά ὁ ποιητὴς, τὴν ἀποτελείωσε, πρόστεσε ποιήματα καινούρια ἢ ἀπὸ τ' ἀνέκδοτα τῶν Βοσπορίδων (βλ. ἀρ. 3), καὶ τὴν ὑπόβαλε σὲ δυὸ διαγωνισμούς, τοῦ 1889 καὶ τοῦ 1892 (ἀρ. 348), μὰ ἀπέτυχε καὶ γι αὐτὸ χτυπᾶ σὲ δυὸ ἀνέκδοτα ποιήματά του τοῦ χγφ. 3 (45, 53), ποὺ τυπώνονται στὸ παράρτημα τῆς μελέτης ἐτούτης (6,7). Ἀγνωστὴ ἢ τύχη τοῦ χγφ. ἐτούτου, ποὺ τὸ γινώριζε καὶ ὁ Σκόκος (302) καὶ ἀναφέρει πὺς τὸ εἶχε ἔτοιμο.

γ') *Οἱ «Βοσπορίδες αὔραι»*. Πρόκειται βέβαια γιὰ τὴ συλλογὴ τοῦ 1876, ποὺ βραβεύτηκε στὸ διαγωνισμό τὸ Βουτσιναιῖο. Αὐτῆς ἓνα σημαντικὸ μέρος καὶ τὸ καλλίτερο, τυπώθηκε στὴν Ἐκθεσὴ τοῦ διαγωνισμοῦ. Πόσα καὶ ποιά βλέπε στὸν ἀριθ. 3. Τὸν Ἰούνη τοῦ 1876 ὁ Βιζ. ἀπὸ τῆς Γοτίγγης κινήθηκε νὰ τὴν τυπώσῃ. Ἐβγαλε ἀγγελίεις (ἀρ. 401) γιὰ συντρομητὲς καὶ ἔγραψε τὸ τυπωμένο (στὸν ἀρ. 401) ἀπὸ τὸ Βασιλειάδη γράμμα του στὸν Τανταλίδη, γιὰ νὰ τὸν ὑποστηρίξει. Ὅστοςὸ δὲν τὸ πέτυχε. Τὸ 1884 τὴς ἀναγγέλλει ξανά στὰ παράφυλλα τῶν Ἀτθίδων. Μὰ μείνανε ἀνέκδοτες. Ὅστοςὸ ἓνα μεγάλο μέρος εἶδε τὸ φῶς. Ἐκτὸς ἀπ' τὰ ποιήματα τῆς συλλογῆς αὐτῆς ποὺ τυπώθηκαν, καθὼς εἴπαμε, στὴν Ἐκθεσὴ τοῦ Βου-

τοιναίου κι είνε περίπου μιὰ ἐκλογή ἀπ' τὴ συλλογὴ, πολλὰ κομμάτια περιεπλήκτανε στὶς Ἀτθίδες Ἀφῆρες του, τ' ἀκόλουθα: 1) Τῆ Κυρία **. 2) Τὸ πτωχὸν τῆς Κύπρου. 3) Εἰς τὴν μικρὰν Ξάνθην. 4) Εἰς φθισιῶντα ἱεροσπουδαστήν. 5) Θρακῶν ἄσμα. Ἀπ' ὅ,τι λέγει στὴν ἐκθεσὴ ὁ Ὁρφανίδης βγαίνει πὼς καὶ τὰ πρῶτα ποιήματα τῶν Ἀτθίδων (σελ. 1—39) ἀνήκανε στὶς Βοσπορίδες. Στὴν ἴδια συλλογὴ ἀνήκανε καὶ 6) Ἡ κριὰ Κριτική, 7) Ὁ κριτὴς τοῦ διαγωνισμοῦ, 8) Τὸ συμβούλιον τῶν Γραμματέων, 9) Ἡ κοινὴ γνώμη. Ἀπὸ τὴν ἴδια συλλογὴ ἀποσπαστήκανε καὶ τὰ «σύντομα μυθάρια» καὶ μπήκανε στὰ Παιδικά. Ἀπ' αὐτὰ πολλὰ ἴσως νὰ ἔχουν δημοσιευτῆ, ὅπως ἡ Μέλισσα (ἀρ. 153).

Ὡστόσο τὸ περιεχόμενον τῆς συλλογῆς ἐτούτης εἶνε καθορισμένο (ἀρ. 3) καὶ μετὰ τὸ τύπωμα τῶν «Ἀτθίδων», ὕστερα ἀπ' τὰ τόσα ἀποτραβήγματα, ὅ,τι ἔμεινε ἴσως νὰ μὴν ἱκανοποιῶσε τὸν ποιητὴ γι αὐτὸ παραμέλησε τὸ τύπωμά της. Ἄγνωστη ἡ τύχη κι αὐτοῦ τοῦ χγφ.

δ') Ὁ «*Μοσκῶβ Σελήμ*». Τὸ χγφ. ἐτοῦτο παραδόθηκε ἀπὸ τὸν Κουρτίδη φαίνεται στὴν ἐφημερίδα Ἐστία καὶ τυπώθηκε ἕνα χρόνον πρὶν ἀπ' τὸ θάνατον του (Ἀπρίλι, 1896) βλ. ἐδῶ ἀρ. 166). Ὁ ποιητὴς τὸ διάβασε τυπωμένο στὸ φρενοκομεῖο (361).

ε') «*Τὸ Ὀλιβερό πανηγύρι*» διήγημα. Τὸ χγφ. αὐτό, πού κι ἄλλες φροεὺς τὸ μνημόνευσε ὁ Βασιλειάδης μένει ἄγνωστο. Τίποτα δὲν ξέρομε σχετικὰ.

στ—ι) Τὰ τέσσερα αὐτὰ χγφ. τοῦ Βιζ. εἶνε ἐπίσης ἄγνωστο τί ἀπογίγαν. Κι οἱ μὲν «Φιλοσοφικὰ μελέται ἐπὶ τῆς ἱστορίας τῆς φιλοσοφίας τοῦ Ἰσέλερ» δὲν φαίνεται νὰ εἶχαν πάρεϊ κάποια μορφή, μὰ μείνανε ἀπλὰ σχεδιάσματα. Ἡ δὲ *Ρυθμικὴ καὶ Δραματολογία* του καθὼς κι οἱ σημειώσεις του ἀπ' τὰ γερμανικὰ πανεπιστήμια δὲν ἔχουνε καὶ μεγάλη σημασία γιατί τὸ πρῶτον θὰ ἦταν ἔργο διδακτικοῦ κύκλου, χωρὶς καμμιά πρωτοτυπία, τὸ δὲ ἄλλο ἔχει μονάχα βιογραφικὴ, ἀξία, γιατί θὰ μᾶς πληροφοροῦσε γιά τὶς σπουδὲς του. Ὡστόσο δὲν εἶνε γνωστὴ ἡ τύχη τῶν δυὸ αὐτῶν χγφ. Ἐπίσης ἄγνωστη εἶνε ἡ τύχη τοῦ χγφ. τῆς πεντάπρακτης τραγωδίας «*Ἡ Διαμάντω*». Αὐτὴ εἶνε σωστὴ ἀπώλεια.

11) «Πληθὺς ἄλλων ποιημάτων ἐχόντων ἰδιωτικὸν χαρακτῆρα» γράφει ὁ Βασιλειάδης ἀναφέροντας τὰ χγφ. τοῦ Βιζ. Τὰ ποιήματα αὐτὰ θὰ εἶνε χωρὶς ἄλλο τὰ περιλαμβανόμενα στὰ χγφ. β, ἀπὸ τὸν ἀρ. 72 καὶ πέρα. «Πληθὺς» πραγματικὴ καὶ ἀληθινὰ τελείως ἰδιωτικοῦ χαρακτῆρος» ὅλα. Δὲν πιστεύω νὰ εἶχε γράψει κι ἄλλα παρόμοια κομμάτια, ὥστε νὰ πᾶει ὁ νοῦς μου κι ἄλλοῦ.

12) *Μιὰ αἰσθητικὴ μελέτη* μᾶς μαρτυρεῖ ὁ Βασιλ. πὼς ἔγραψε ὁ Βιζ. στὰ 1890. Ποιὰ νὰ ἦταν ἀραγε. Μήπως ἐκείνη πού προαναγγέλλει στὶς ψυχολογικὰς μελέτες του, ὡς τρίτον τεῦχος τῆς σειρᾶς ἐτούτης; (ἀρ.

10, σελ. 35). «Ἡ τελικὴ αὐτῆ τῶν εἰκαστικῶν τεχνῶν ἀναγωγὴ εἰς τὴν πρώτην ἐκδήλωσιν μιᾶς κοινῆς τοῖς ἀνθρώποις κλίσεως, τῆς μιμητικῆς —εἰς ἣν, ὡς θὰ ἴδωμεν ἐν τῇ ἐπομένῃ πραγματείᾳ...» Θὰ μιλοῦσε γιὰ τὶς τέχνες. Φαίνεται τὴ ξανάβιασε στὰ 1890.

Β') Ἡ κατάταξις τοῦ ἔργου τοῦ Βιζ. Ἐδὼ ἔχουμε πάλι ἓνα σωρὸ προβλήματι — πού θὰ καθοριστοῦνε ἀπὸ τίς ἀρχές καὶ τὸ σύστημα πού θὲ ν' ἀκολουθήσουμε στὴν ἔκδοσι. Μεγάλο ρόλο θὰ παίξει ἡ χρονολόγησι τῶν κομματιῶν. Μὲ τὸ πρῶτο καὶ δευτέρου μέρος τῆς μελέτης μας ἐξαντλήθηκε περίπου ἡ ἐργασία αὐτή. Σύνγκαιρα χωρίστηκε στὶς κατηγορίες του τὸ ἔργο.

Γ') Ἡ κριτικὴ τῆς παράδοσις καὶ τῆς γνησιότητις.

1. ΕΚΔΟΣΕΙΣ. Τὰ χγφ. καὶ οἱ πρῶτες ἐκδόσεις εἶνε ἡ βάση τῆς κριτικῆς ἐργασίας σὲ μιὰ μελλομένη ἐκδοσι. Οἱ πρῶτες ἐκδόσεις χωρίζονται σὲ δυὸ κατηγορίες. Ἐκδόσεις φροντισμένες ἀπ' τὸν ἴδιο καὶ ἐκδόσεις καμωμένες ἀπὸ χειρόγραφα του, μὰ φροντισμένες ἀπ' ἄλλους. Τὸ χωρίσμα αὐτὸ ἔχει κριτικὴ σημασία. Στὴν πρώτη κατηγορία ἀνήκουνε οἱ ἀρ. 1, 2, 4, 5, 8, 9, 10, 11, 12, 35—47, 75—82, 162—165, 175—176. Στὴν ἄλλη κατηγορία πᾶνε ὅλα τὰ ἄλλα ἔργα του. Πολλὰ κομμάτια εἶνε πρωτοτυπωμένα σὲ περιοδικὰ καὶ ὕστερα περιληφθῆκανε σὲ βιβλίον. Ὁ ποιητὴς ἔκανε μεταβολές, προσθαφαιρέσεις, διορθώσεις.

Α. χ. στὸν ἀρ. 23 (=AA 134) ἔκανε τίς ἀκόλουθες μεταβολές: τὸ κρυφθῶρει, τὼ κανε, γλυκοθῶρει, ἐκαρτεροῦσε=αγαδοκοῦσε, πᾶνου=ἐκεῖ. ἐν' ἀγγελάκι | χρυσὸ λουλοῦδι στ' ἄσπρο χεράκι=ἐν' ἄγγελουδι || ποῦχε στὸ χέρι λευκὸ λουλοῦδι, δόλια=μαύρη, γλυκαγαλιάσθηκαν σὺν ἀδελφάκια | μικρὰ φιλήματα στ' ἀχνὰ χελάκια, | μικρὰ τῆς δίνει καὶ τρυφερά=Μόλις ἐσίμωσε τὸ ἀγγελάκι | καὶ γλυκοφιλήμα ὡς τ' ἀχειλάκι τῆς Ξάνθης θλίβει μὲ μιὰ χαρά. "Ἐτσι=μαζί, ἀδερφομένα=χαριτωμένα, μὲ μυρωμένα ξανθὰ μαλλιά=στοῦ Παραδείσου τὴν ἀνηλιῶ, τ' ἄλλο σκιαμένο σκοπεῖ καὶ τρέχει=τῆλο ἢ Ξίνθη πρόθυμο τρέχει, μὲν' ἐκεῖ=εἰν' ἐκεῖ. Ἐσεῖς εἰς μῖταιο κόσμο γονάτε | κείνο σὲ ὄνειρα χρυσὰ πλανᾶται=Ἐσὺς ἡ μάταιη ζωὴ παιδεύει | κείνο σ' αἰώνιες χαρὲς ἀνίβη.

Στὸν ἀρ. 25 (=AA 138): μὲ τὴ γλυκεῖα φλογέρα=στὴν ἦχο τῆς φλογέρας, πουρνιάτικα=δροσερά, στὸ μοσκερὸν ἀγέρα=στὴ δόσι τῆς ἡμέρας καὶ μ' ἔρωτα=κι ἀλλάζει, στὸν ὕπνο τ'=πού μ' ἔρωτ' ἓνα φιλάκι τρυφερὸ=καὶ πάλι πίσω ξεφυγᾷ. Καὶ μαγεμένα τοῦ γυαλοῦ τὰ φῖδια, τὰ ψυχράκια | γλυκοφιλοῦνται χαρωπὰ σὺν ἰατῶν ἀδερφάκια | καὶ πέφτουν ἔξω στὰ ρηγά. Καὶ μ. τοῦρανοῦ τὰ διαμαντέν' ἀστέρια | ἀπλώνουν τῶνα σ' ἄλλο τους τ' ἀκτινωμένα χέρια | γιὰ νὰ πιαθοῦνε στὸ χορδὸ λαλοῦσε=ἐλάλει.

Στὸν ἀρ. 32 (=AA 120): Ἡ τρελλή=Ἡ παρὰφρων, κα' ἀγάλια=κι ἀργά, ξενικὸ=τουρκικόν, ντροπιασμένοι=νικημένοι.

Στὸν ἀρ. 30 (=AA 25): παγώνει λῆς=καὶ πῆζεται.

Ἐπίσης διαφορὲς ὑπάρχουν στὰ κομμάτια τῶν Βοσπορίδων πὸν περαστήκανε στὶς Ἀτιθίδες. Αὐτὰ ὅλα πρέπει νὰ παραβληθοῦν καὶ νὰ σημειωθοῦν ἐπιστημονικά. Ὁ σεβασμὸς μας γιὰ τὴ δεύτερη κατηγορία τῶν ἐκδόσεων δὲν μπορεῖ φυσικά νὰ εἶνε ἴδιος μὲ τῆς πρώτης. Μιὰ πρόχειρη σύγκριση λ. χ. τοῦ ἀρ. 163 πὸν ἀνήκει στὴ δεύτερη κατηγορία μὲ τοὺς ἀρ. 161, 162, 163, 164, μᾶς δίνει κάποια διαφορὰ. Ἐκεῖ ἔχουμε περισσότερα λάθη, ἐδῶ λιγώτερα, γιατί τὸ φρόντισε τὸ τύπωμα ὁ ποιητὴς ὁ ἴδιος.

Πρέπει νὰ παρατηρηθῆ πὼς τὸ χγφ. τοῦ Μοσκώβ Σελήμ, πρωτόγραφο φαίνεται καὶ ἀκατάστατο, δοσμένο χωρὶς τὴν εἶδηση τοῦ ποιητῆ, ὅταν αὐτὸς ἦταν στὸ φρενοκομεῖο, χρειάζεται στὴν πρώτη του ἐκδοσὴν περισσότερη καὶ ἐνεργητικώτερη κριτικὴ ἐπέμβαση ἀπὸ τὰ ἄλλα. Ἐπίσης πολλὰ ποιήματα τῆς ἴδιας ἐποχῆς.

Ἐπίμετρο. Οἱ Ἀτιθίδες Αὐξες φέρονται σὲ τρεῖς ἐκδόσεις: Α', Β' καὶ Γ' λαϊκῆ. Ὅλες καμωμένες στὸ Λονδίνο, στὸ ἴδιο σχῆμα, στοιχεῖα, μορφὴ κλπ. καὶ μὲ τὸ ἴδιο περ. εχόμενο. Πρόκειται γιὰ μιὰ ἐκδοσὴν, πὸν στὸ ξαφύλλό της γιὰ λόγους ἐξωφιλολογικοὺς ἔγινε ἡ διάκριση αὐτή.

2) Οἱ ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΦΞΞΗ. Στὰ 1912 περιλήφθηκε καὶ ὁ Βιζ. στὴ σειρά τῶν ἐκδόσεων νεοελληνικῶν κειμένων, πὸν ἔκανε ὁ Φέξης. Ὁδηγίες ἔδωσε ὁ Κουρτίδης. Περιλήφθηκαὶν τέσσερα διηγήματα σ' ἓνα μονάχα τόμο (ἀρ. 13) τὰ ΑΜ, ΜΣ, ΤΖ, ΣΙ. Ἡ ἐκδοσὴ ἔγινε κατ' ἀνατύπωση ἀπ' τὴν Ἐστία (ἀρ. 160, 161, 162, 163). Τοῦ ΤΖ, ΜΣ καὶ ΣΙ εἶνε ἐτούτη ἡ δεύτερη ἐκδοσὴ. Τοῦ ἄλλου (ΑΜ) ἡ τέταρτη. Ἡ δεύτερη καὶ τρίτη τῆς ἐκδοσὴς ἔγινε πρωτότερα (ἀρ. 160). Ἡ ἐκδοσὴ τῶν Διηγημάτων ἀπὸ τὸ Φέξη ἔχει πολλὰς ἐλλείψεις καὶ λάθη. Πρῶτα-πρῶτα δὲν περιλάβε ὀλίκερο τὸ διηγηματικὸ ἔργο τοῦ Βιζ. Ἐπειτα ἔγινε μὲ τόση βιασύνη καὶ ἀμέλεια, ὥστε νὰ γίνῃ σὲ πολλὰς μερίδας τὸ κείμενο ἀγνώριστο. Καὶ σὰ νὰ μὴν ἔφτανε αὐτό, ὁ ἀγνώστος ἐπιμελητὴς ἔκανε καὶ διορθώσεις, πὸν σὲ πολὺ λίγα σημεῖα δικαιολογοῦνται καὶ στέκονται. Σύγκρινα μὲ τὶς πρῶτες ἐκδόσεις τους τὰ τρία διηγήματα ΑΜ, ΤΖ, ΣΙ—τὸ ΜΣ τ' ἄφησα, γιατί χρειάζεται καθὼς εἶπα μελέτημα κριτικὸ ἢ πρώτη τῆς ἐκδοσὴς— καὶ σημειῶνω τὰ οὐσιαστικὰ λάθη κειμένου, καὶ γιὰ νὰ φανοῦν τὰ γάγια τῆς ἐκδοσὴς αὐτῆς, μὰ καὶ νὰ χρησιμεύουν στοὺς μελετητὰς, ὥσπου ν' ἀποχτήσουμε μιὰ ἀνθρωπινὴ καὶ πλέρια ἐκδοσὴν. Οἱ ἀριθμοὶ δείχνουν τὶς σελίδες τῆς ἐκδοσὴς Φέξης. Ἡ ἔνδειξη= δείχνει τὴ σωστὴ γραφὴν, πὸν ἀκολουθεῖ.

1 φυσικώτερας=φρασηκώτερας, 2 ἐγένετο=ἐγίγετο, 3 τὸν Γεωργῆ=τὸ Γιωργί, 6 γίνε=γένε, 7 πρὸς τὴν μητέρα μου=πρὸς τὴν μ., 7 εἰς ὄλην τὴν οἰκουμένην=εἰς ὄλη τὴν οἰκουμένην, 8 αὐτοῦ=αὐτοῦ, αὐτῆς=αὐτῆς, εἶχαμεν=εἶχομεν, 9 γιὰ νὰ γιάνης=γιὰ νὰ γιάνη, 10 ὑπεστήριξε=ὑπεστήριξε, ἐπανέπεσεν ἐπὶ τῆς ὠλένης=ἐπανέπεσε βαρεῖα ἐπὶ τ. ὠ., 11 καὶ λαβοῦσα=καὶ, λ., πυνηγυρικὴ=πανηγυρικὴ, 12 ὅταν ὀλίγας=ὅταν, ὀλ., 13 πὸν ἐγεννήθη πὼς ἐγ. 13 τὴν ὑπόσχεσιν ταύ-

την εἶχον δώσει=τὴν ὑπ.τ.τὴν εἶχον δ., 13 καὶ ἐξιβιτάιζεν=ἡ ἐξίβ., 13 μετὰ προσηγηθεῖσαν ζέστην=μ.τ. ὑπερβολικὴν ζέστην. 14 τὴν ζωὴν αὐτῆς=τὴν ζ. αὐτῆς, 14 σεβάζουσα=πενάξασα. 16 ἐξυπνὴν=ἔξυπνον. 16 κακογχηματισμένη καὶ προπάντων δυνάτους, ὥστε εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς=κ., κακόγνωμος καὶ πρὸ πάντων δυνάτους, τόσον δυνάτους, ὡ. εὐ. ε. ἀρχ., 16 τὴν κεφαλὴν αὐτῆς=τὴν κ.αὐτῆς, 17 τοῦ πνευτικοῦ=πνευματικοῦ 17 Μὴ θυμῶνεις=Μὴ θυμῶνεις!, 17 ἀλλὰ ἦτο τὸ μόνο μου κορίτσι=ἀλλὰ δὲν ἦτο τὸ μ. μ. κ., 19 ἐκοιλοπονοῦσα=ἐκακοφροῦσα, 20 τοῦ θανάτου=τοῦ θανατῶ.

ΤΖ 71 δατερέδες=δατερέδες, 73 ἐνασχοληοὶν μας=ενυσχοληοὶν μας, 74 ἄφυγον=ἄφυγον, ἴλιγγον=ἴλιγγα. 74 ἀνισορὰ ἐκείνη μονοτονία=ἀνισορὰ μονοτονία. 75 νὰ ἐλέγχω αὐτὸν τὸν Θεὸν=νὰ ἐλ. πικρότατα αὐ. τ. Θ., 75 τῶν γαμβρῶν=τῶν γαμβρῶν των, 76 ὁ παπποὺς πρέπει νὰ τῆς ἡξεύρη τὸ π. ταῖς εἶδε, πρέπει νὰ ταῖς ἡξεύρη, 76 χελιδόνος ὑψηλά=χελιδόνος, ὑψ., 76 αἱ περὶ τὴν ἀδελήν=αἱ περὶ τὴν κεντρικὴν ἀδελήν. 76 Γιατί. ἂν δὲν προφθάξῃς=Γ. διές, ἂν δὲν πρ., 78 τὰ κατεβασμένα του μοῦτρα=τὰ κατεβασμένα του μοῦτρα, 79 τὸ τελευταῖον αὐτῶν γέλημα=τὸ πνευματικὸν αὐτῶν φ., 81 προκατελιημένης φαντασίας μου=πρ. φαντασίας, 82 ἀλλ' ὁ παπποὺς ἔκειτο=ἀλλ' ὁ παπποὺς δὲν ἔκειτο, 84 ἐγοῦ, ἐγοῦ, ἐγοῦ, ἐγοῦ!=ἐγοῦ, ἐγοῦ, ἐγοῦ, ἐγοῦ! 85 ὑπέμενε=ὑπέμεινε, τίς εἶδε=τίς οἶδε, 91 ἀνδρόγυνο δὲν εἶμαστε!=ἀνδρ. δ. εἶμαστε: "Ἐνα πράγμα εἶμασθε, 92 ἐπὶ τοῦ ἄνω χεῖλους=ἐπὶ τῶν ὀρίων τοῦ ἄνω χεῖλους. 92 νὰ σφάζουν τοὺς ἰδικούς των γονεῖς=νὰ σφ. τοὺς ἰδίους των γ., 93 μὲ θηλυκὸν ὄνομα=μ' ἐφόρεσαν=μὲ θ. ὄνομα. Καὶ μαζὶ μὲ τ' ὄνομα, μ' ἐφόρεσαν, 93 μὰ τί τὰ θελες=μὰ τί τὰ θέλεις, 94 ἐν ταῖς ἀύλαις τῆς ὀποίας=ἐν ταῖς ἀύλαις τῶν ὀποίων (σαστὴ ἢ διόρθωση). νὰ εἰσαγάγῃς φθινοπωρινά=νὰ εἰσ. τὰ φθινοπ. 94 ἀλόμη=ἀκόμη. 95 Ἐκεῖ πέρα Ὡς ἐκεῖ πέρα, 96 Μάνισσα=μάγισσα 97 ἐλέγχων συνάμα ἐλ. συγχρόνως.

ΣΙ 99 αἰχηρῶν ρησιμάτων=αἰχηρῶν ἠχηρῶν ρησιμ., 101 προσχώρησι=προσεχώρησε, 101 τὸν διοργανισμὸν αὐτοῖ=τὸν διοργανισμὸν, 104 νὰ τοῦ ὀμιλήσω=νὰ τῷ ὀ., 104 νὰ δεχθῆ=ν'ἀνεχθῆ, 107 συνεχές=προσεχές, ἄρπαι=χάρπαι, 107 δὲν ἔπαιζενεἰμὴ=δ.δ.ἡ μὴ. 108 ὅχι νὰ ψαλῆ=ὅχι καὶ ν.ψ., 114 ἐμφορηθῶσι τῶν ναμάτων=ἐμφ. τῶν ἱερῶν ναμάτων, 115 εἰς τῆς ἀγάπης τὸ σχολεῖον=εἰς τῆς Ἀγάπης τ. σχ. 116 χλιαρὸν=χλιαρὸν. Τουρκομερίτης=τουρκ., 117 συχῶν ὑποδοχῶν=συνεχῶν ὑπ., 118 παραπετάσματα παραπετασμάτια, 118 τηλεγραφῆματος=τηλεγράφου, 120 ἐπνίγησαν=εἰσίγησαν, 120 ἀμετρήτων βαθέων=ἀμετρήτως β., 125 μέχρι τῆς πραγματικῆς=μέχρι πραγμ. 128 ἐνῶ ἐρρέμβαζεν=ὀσάκις ἐρρ., 129 ὡς ἐλεινότερος=ὡς ὁ ἐλεινότερος, 131 Γνωρίζω, διέκοψεν=Γνωρίζεις, δ., 134 Τότε ἐννόησα=τότε πρῶτον ἐννόησα, 135 ἐγμναζόμην εἰς μίαν=ἐγ. λοιπὸν εἰς μίαν, 135 νὰ τῆς ὑποδίσουν=νὰ τῆς ὑποδέσουν, 136 ἡ πλησις διὰ τοῦ ἄερος=ἡ πτήσις διὰ τοῦ ἀ., 138 Ἄν ἐχειρίσθῃ περισκεμμένως=δὲν διεχειρίσθῃ π., 138 προσφέρουσι τὸς ἀσπρόχός μόνον=πρ. μόνον τὰς ἀ., 140 τόσον ὠχρά=τόσον ἦτον ὠ., 141 εἰς τ' ὀμιχλῶδες τῆς σελήνης=εἰς τ' ὀμ. τ. σελ.φῶς, 142 κατηγόρησα τὸν ἑαυτὸ μου=κ. τοῦ ἑαυτοῦ μου, 146 διονίμως=δισίμως, 147 τίς εἶδε πῶς=τίς οἶδε πῶς, 152 ἐχθές=ἐφές, 152 γὰ καλῶ=οὐ καλῶ.

Ἔχω βροῆ καὶ σημειώσει ὅλα τὰ ἄλλα λάθη τῆς ἐκδοσης τοῦ Φέξη. ποὺ δείχνουν μὲ πόσο ἐλαφρῆ καρδιὰ ἔγινε. Τὰ ὀρθογραφικὰ εἶνε ἄπειρα μὰ δὲν εἶνε δυνατὸ νὰ σημειωθοῦνε κι αὐτὰ ἐδῶ. Στὴν κατάταξη πάλι δὲν ἐτηρήθηκε ἡ χρονολογικὴ τάξη. Ὁ Μοσκῶβ Σελίμ ἔπρεπε νὰ μῆ τελευτῆ.

β') Τὸ 1916 ὁ ἴδιος οἶκος μετὰ τὴν ἐπιμέλεια τοῦ I. Ζερβοῦ τύπωσε τὰ ποιήματα τοῦ Βιζ. Ἐνα μεγάλο μέρος ἀπ' τὴν Ἀτθίδες, οἱ ἀρ. 3, 8, 9, 10 καὶ 17, ἀπ' τὴν Βοσπορίδες (ἀρ. 3), καὶ οἱ ἀρ. 25, 27, 27α, 27β καὶ 53. Ἐγινε δηλαδὴ μιὰ ἐκλογή τοῦ ποιητικοῦ τοῦ ἔργου, μὰ ὅπως-ὅπως καὶ ἄταχτα. Πρόχειρα καὶ βιαστικά ἐγινε καὶ ἡ ἔκδοσις. Ἀλλάξε ἡ σειρά τῶν κομματιῶν, ποῦ ἔδωσε ὁ ἴδιος ποιητὴς στὴν Ἀτθίδες. Μείνανε καὶ λάθη πολλά, τὸ περισσότερο ὀρθογραφικά. Τηρήθηκε ἡ ὀρθογραφία τοῦ ποιητῆ, μὰ τί νὰ τὸ κάνεις, ὅταν τὸ κείμενο ἀφέθηκε στὴ διάκριση τοῦ διορθωτῆ καὶ στὴ διαίρεση τοῦ τυπογράφου. Ἐγιναν καὶ μερικὲς μεταβολὲς στὴ στίξις καὶ στὴν ὀρθογραφία. Ἐδῶ θὰ σημειώσω τὴν διαφορὰ καὶ τὰ λάθη μόνο τοῦ κειμένου:

22 πεταλοῦδια = κοπελοῦδια, 23 καὶ ὄχι γιὰ φαγί = καὶ ὄχι μόνο γιὰ φ., 27 φαίνα τὸ μετὰξι = φαίνει λεπτὸ μ., 35 [λείπουν τρεῖς στίχοι τῆς 5ης στρ], 36 ἔπεσαν... ἔφυγαν = ἔπεσαν... ἐφύγαν, 38 Νεραΐδες = Ναϊάδες, 46 καὶ ἔβαλαν = καὶ ἐβάλαν, 48 καὶ ἡ στρατά τοῦ κομπάρου του στὸ σπίτι = καὶ ἡ στρατά στοῦ κ. τὸ σπ., 48 Ἄπ' τότε = Ἐκτοτε, 52 τὰ γλυκά = στὰ γλυκά, 52 μαζί τῆς σιγανῆς = μ. τ. σιγανά, 57 καὶ μόν' ἐγώ, ἔχω γηράσει = καὶ μόν' ἐγώ, ἐγώ ἔχω γ., 79 ἡ τύχη = ἡ Τύχη, 106 βαρὺ ποτάμι = βαθὺ π., 109 Μὴν παρατρέξιμ = μὴν παρατρέχης, 116 κομογουρίστρα = κομογουρίστρια, 117 φοβερὴ = φοβερὴ!, 118 περιχύν' = περὶχύν'.

3) ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΣΙΑΕΡΗ. Τὰ διηγήματα ὕστερα ἀπ' τὸ Φέξι τάβγαλε καὶ ὁ Σιδέρης, σὲ τρεῖς τόμους (ἀρ. 15, 16, 17), ποῦ ὁ καθένας περιέχει δυὸ διηγήματα. Δὲν ἔχουνε χρονολογία, μὰ καθὼς ἐξακριβώσα ἀπ' τοὺς καταλόγους τοῦ ἴδιου ἐκδοτικοῦ οἴκου βγήκανε καὶ οἱ τρεῖς τόμοι στὰ 1920—22. Ὑστερα ξανατυπωθήκανε, γιατί ὑπάρχουν δυὸ μορφὲς τυπώματος καὶ σχήματος. Ἡ ἔκδοσις ἐτούτη δὲν ἔχει καμμιά ἀξία. Ἐγινε πάνου στοῦ Φέξι, χωρὶς καμμιά μεταβολή. Ἡ ἀξία τῆς μονάχα εἶνε, ποῦ περιέλαβε ἐπὶ πλέον δυὸ διηγήματα, τὰ ΦΛ καὶ ΠΝ.

4) ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΕΛΕΥΘΕΡΟΥΔΑΚΗ. Τὴν ξεχασμένη μελέτη τοῦ Βιζ. γιὰ τὰ Βιλλίσματα τὴν ξανατύπωσε ὁ Ἐλευθερονδάκης (ἀρ. 18) σὲ κομψὸ βιβλίον ἀπὸ τὸν ἀρ. 279. Ἐκίνα καὶ ἐδῶ προσεχτικὴ παραβολὴ καὶ βοήθα πὼς ἡ ἔκδοσις ἐτούτη δὲν ἔχει νὰ παρουσιάσει καμμιά διαφορὰ ἀπὸ τὴν ἄλλην τοῦ Φέξι, ὡς πρὸς τὴν κριτικὴν τῆς ὀρθότητά. Μάλιστα ἐδῶ ἔγινε περισσότερη ἐπέμβασις, τὴν περισσότερη φορὰ ἀδικαιολόγητη. Μὰ καὶ ὁ τυπογράφος καὶ ὁ διορθωτὴς δούλεψανε μόνοι τους. Τὰ ὀρθογραφικὰ λάθη δὲν εἶνε λίγα. Ἐδῶ θὰ σημειώσω μόνο τὴν παραλλαγὴν τοῦ κειμένου.

17 Τώρα ποῦ = τώρα ὅπου, 17 πούρων = π ο ὄ ρ ω ν, 18 Ἐννοῶ = καταλαμβάνω, 18 Ἐν τούτοις ἤσυχάσατε. Μὴ σκοτίζεσθε = Ἐν τούτοις ἤ. Μὴ φροντίσετε περὶ ὁδοπορικῶν σάκκων, μὴ σκοτίζεσθε..., 18 ραχάτι = ρ α χ ά τ ι, 18 ἀνάχειρας = εἰς τὰς χεῖρας, 18 Μὰ πὼς λοιπόν = Μ. π. λοιπόν! 19 ἰδική σας = ἐδική σας, ντέρτια = ν τ έ ρ τ ι α, 20 ὕμνεῶσαι τέρπουσαι = ὕμνοῦσαι τέρπουσαι, ξριγδούπου = ξριγδοῦποιο, 21

στολιζετε δσους=στολιζετε και δσους, 21 θησαυρους=θησαυρούς, 24 εκθύμου=εὐθύμου, 26 μεταξὺ ὀρητικῆς καὶ ποιήσεως -μ. π. καὶ ὄρχ. 26 τοῦ ὀποιου καὶ μόνον=τοῦ ὀποιου καὶ μόνου. 27 Θυμέλαν=θυμέλαν, 27 ἔμμενας=ἔμμεναι, 27 κατὰ τὰς Διόνυσον ἑορτάς=κ. τ. εἰς Δ. ἑορτάς, 30 ξεσικῶ=ξεσικῶ, 31 δὲν ταῖς μέλλει=δὲν τ. μέλλει, 33 Θῆια·θῆια, 37 τὴν φαντάζεται ὑπὸ τὴν μορφὴν=τὴν φαντάζεται ἐπανελθοῦσαν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ὑπὸ τὴν μορφὴν. 43 παλαιότερα=παλαιότατα, 45 πάντως=πάντες. 47 ὅλως διόλου χωριστόν, περίεργον καὶ ἀξιοσημείωτον κύκλον=ὅλως διόλου χωριστά, περίεργα καὶ ἀξιοσημείωτα. [σοστήματα]. 51 ἰδικοῦδικοῦ, 58 δημοτικῶν ἀσιμάτων·δημοδῶν ἄ., 63 φυσικῆς αὐταπαρνήσεως=φ. αὐταπαρνήσεις, 64 ὅπλη φυσικότητι καὶ ἀφελῆ συναισθήματι=ἀπλῆς φυσικότητος καὶ ἀφελος συναισθήματος, 64 ὡς ὑποθέσεις=εἰς ὑποθ. 66 περὶ τὸ 1588=περὶ τὰ 1588, κυνήγιον=Κυνήγιον, 68 ἄς βάλῃ=νά β, 73 [ἀνάμεσα στὴν 4η καὶ 5η στροφή παραλείπεται ὀλάκερη στροφή:] "Ὁχι καλέ μου ἀγαπητέ. μονάχος μὴ διαβῆς ποτὲ | θάρθῶ κ' ἐγώ, κ' ἐγώ μαζί σου. | Φεύγεις μὲ φρόνημα σκληρό, τότε ἤσυχία ποῦ θαυρῶ | τί ὄφελᾶ κανεῖς νὰ ζῆ. | Πάχη καὶ χιόνια πᾶ στή γῆ, πείνα καὶ δίψα καὶ ὄρη | φόβος καὶ πόνος στή ψυχὴ μου. | "Ἐνα δὲν μ' εἶνε βλαβερό, ἐμπρὸς σάν πγαίνης ἂν θωρῶ | νὰ σ' ἔχω παρηγορητὴ μου". 73 [τὸ τέλος τῆς τέταρτης στροφῆς:] "Ἐνα δὲν μ' εἶναι βλαβερό... " Ἄχ, ὄχι ἀγάπη τρυφερή, αὐτὸ νὰ γείνη δὲν μπορεῖ | δῶ μέινει καὶ παρηγορήσου», 73 νὰ τοὺς μερῶν=κοὶ τοὺς μερῶν, 85 τὴν διαφορὰν τὴν μεγάλην=τ. μεγάλην δ, 101 λείπει ἢ τέχνη=λείπει ἀκόμη ἢ τ., 106 καὶ νέα τέχνη=καὶ μετ' ἰδιαιτέρας τέχνης, 111 νὰ παραξενευθῆ τις=νά π. κανεῖς, 119 νὰ μιμηθῆ τὰς ἀγγλικὰς, ἰσπανικὰς καὶ σκωτικὰς=ν. μ. τὸς ἰσπ., ἀγγλ. καὶ σκωτικὰς, 120 τῶν εὐγενῶν ἐξαργιωθέντων ἐν Γερμανίᾳ=τῶν ἐξ. εὐγ. ἐν Γερμ., 121 Χίλδεβρανδ, τοῦ αὐτοῦ λογοβορδικοῦ ἥρωος=Χίλδεβρανδ [ὑπόθεσιν ἔχον] τὸν οὐτὸν λογοβορδικὸν ἥρωα, 121 εἰς τὰς τοιαύτας=εἰς ἄλλας τ., 129 τὰ γένεια τὰ γλυκὰ=τ. γ. τὰ λευκὰ, 132 τάργῳ=τάργά. 137 Μόνον ἐὰν συμβῆ νὰ ἐπανακτήσωσιν οἱ ὑπερευτυχεῖς γονεῖς τὸ ἀρπαγὲν τέκνον των τότε μόνον νεμεσοῦντες κατὰ τούτων, τὸ θανατώνουσι=Μόνον ἐὰν τύχῃ νὰ μὴ δυνηθοῦν νὰ κλέψουν τὸ ἀντικείμενον τῆς ἀγάπης των, μόνον τότε ν. κατὰ τῶν ὑπερευτυχῶν γονέων τὸ θ.

β.) Ἡ κριτικὴ τῆς γνησιότητος. Καὶ ζητήματα γνησιότητος θὲ νὰ προκύψουνε στὸν ἐκδότῃ ἢ μελετητῇ τοῦ ἔργου τοῦ Βιζ. Γιὰ τὴν ὥρα θέτω ἢ λύνω μερικὰ.

a) Πρῶτα-πρῶτα ὀλάκερο διήγημα τοῦ Βιζ. τὸ «Μεταξὺ Πειραιῶς καὶ Νεαπόλεως» (ἀρ. 15), δὲν ἀναφέρεται ἀπὸ κανένα μελετητὴ οὔτε ἀπ' τὸ Βασιλειάδη, τυπώθηκε ὅμως στὰ 1920 ἀπὸ τὸ Σιδέρη. Εἶνε ἔργο τοῦ Βιζ. ποῦ πρωτοτυπώθηκε κι ἀπὸ, ποιὸ χειρόγραφο; Μήπως εἶνε τὸ «Θλιβερὸ πανηγύρι»; Ὡστόσο ὅλα μᾶς ἐμποδίζοννε νὰ ὑποψιαστοῦμε κιόλας, πὼς δὲν εἶνε ἔργο τοῦ Βιζ.

b) Στὸ διαγωνισμὸ τοῦ 1892 (Ἐστία 1892, σελ. 273β) ὑποβλήθηκε «ἀνάξιον λόγου ἔργον» μὲ τὸν τίτλο «Ἀτθίδες Αὔραι,» μὰ δὲ φαίνεται νὰ εἶνε τοῦ Βιζ.

c) Στὴ Νέα Ἡμέρα τοῦ 1873 βροίσκω μιὰ μεγάλη συζήτηση ἀνάμεσα

Ι. Ευθυβουλίδη και ενός Γ. Β. Πρόκειται για τὸ Βερναρδάκη τὸ Γρηγόριο καὶ ὄχι γὰρ τὸ Βιζ., πού ἦταν ἀκόμα τότε μαθητῆς στὴ Χάλκη.

δ) Μὲ τὸν τίτλο «Παραδείγματα» βρίσκω τὸ ἴδιο ποίημα στὸ Ἡμερολόγιο Σκόκου 1907 μὲ τὴν ὑπογραφή τοῦ Δ. Βερναρδάκη καὶ στὸν ἀρ. 299 μὲ τὴν ὑπογραφή τοῦ Βιζ. Τοῦ Βερναρδάκη μιὰ φορὰ δὲν εἶνε δυνατὸ νὰ εἶναι γιὰ πολλοὺς λόγους. Τοῦ Βιζ. δὲν ἀποκλείεται.

ε) Ὁ Ἰντιάνος στοὺς ἀρ. 280—2 καὶ 19—20 τύπωσε ἀπὸ τὸ στόμα τῆς Ἑλένης Στεφανῆ ἐπιστολὲς καὶ ποιήματα τοῦ Βιζ. Εἶνε γνήσια; Ἄν ναι, τοὐλάχιστον πρέπει νὰ ληφθῆ ὑπ' ὄψη πὼς προέρχονται ἀπὸ τὴ στοματικὴ παράδοση.

ι) Μὲ τὴν ὑπογραφή Γ. Β. βρίσκω ἀρκετὰ ἄρθρα στοὺς μετὰ τὸ Β' τόμους τοῦ Λεξικοῦ Μπάρτ-Χίρστ. Δὲν εἶνε τοῦ Βιζ. χωρὶς ἄλλο, γιὰτι αὐτὸς τότε ἦταν ἢ στὸ φρενοκομεῖο ἢ πεθαμένος καὶ ὑπογραφόταν πάντα μὲ τὰ γράμματα: Γ. Μ. Β.

Δ'. Ἡ ἀποκατάσταση τοῦ κειμένου. Ἕνας καλὸς φιλόλογος πού μὲ φροντίδα θὰ δουλέψει γιὰ τὴν ἔκδοση τοῦ Βιζ. θὰ ἔχει νὰ προσέξει πολὺ τὸ ζήτημα τῆς ἀποκατάστασης τοῦ κειμένου μὲ τίς καλλίτερες γραφῆς ἢ μὲ τίς σωστότερες. Γιατὶ ὑπάρχουν πολλὰ χωρία, πού ζητάνε τὴν κριτικὴ ἐπέμβαση.

Δ' ΓΡΑΜΜΑΤΟΛΟΓΙΚΑ

Προσεργασίαι: Γραμματολογικὴ τοποθέτηση τοῦ Βιζ. καλὰ-καλὰ δὲν ἔχει γίνει. Δὲν ἔχουμε τὴν ἱστορικὴ ἀποτίμησίν του. Οἱ μελετητῆς του κάνουν κριτικὴ —τονὲ βλέπουνε σὰ σύγχρονό τους καὶ μὲ σημερινὰ κριτήρια ζητάνε νὰ τὸν ἐχτιμήσουνε. Ὁ Παλαμᾶς στὴν ἀρχὴ (378, 363) πάσχιε νὰ δῆ τὸ Βιζ. μέσα στὴν ἐποχὴ του. Ἀργότερα ξέπεσε στὴν κριτικὴ καὶ ἀνακάτεψε τὴ μελέτη του. (422α) Ἰστορικώτερος εἶνε ὁ Θρύλος (452), πού προσπαθεῖ νὰ μελετήσῃ τὸ Βιζ. μέσα στὴν ἐποχὴ του. Ὡστόσο, ὅπως καὶ ὁ Γιαλούρης (457) ξεφεύγουνε καὶ χωρὶς νὰ τὸ καταλαβαίνουν τοὺς πέρνει τὸ ρῆμα τῆς ἀξιολογικῆς κριτικῆς. Ἄλλο ὁμως κριτικὴ καὶ ἄλλο γραμματολογικὴ τοποθέτηση.

Α) Ο ΠΟΙΗΤΗΣ

1. Ὁ Φαναριώτης. Μὲ τὰ πρωτόλεια καὶ τὸν Κόδρο συνεχίζει ὁ Βιζ. τὴ φαναριώτικη παράδοση. Ἔχει προτίμηση στὴν καθαρεύουσα, μεταχειρίζεται τὴν πεταχτὴ καὶ πλαδαρὴ ρυθμικὴ καὶ στιχουργία τοῦ Τανταλίδη καὶ τοῦ Χριστόπουλου. Θέματα ἠθικοπατριωτικά—θεοί, ἠθικὰς ιδέες, μῦθοι καὶ μυθολογία—ἀδέξια τονισμένα στὴ φαναριώτικὴ λύρα.

Ένα τονέ ξεχωρίζει: ή ειλκρίνειά του. Ό πεθαμένος πατέρας του, ή όρφάνια του, ό πόθος του για τή γοιμίματα, έχουν μπη ίσα κι άπερίφραστα μέσα στην παιδική του σόλλογή και τή γεμίζουν και κρηιοροχούν. Με τήν επίδραση του Τανταλίδη μαραίνεται ή αΐθορησία ετούτη. Κάνει «Υμνον τῷ Θεῷ» και θεματογραφεϊ τον άρχαίο μῦθο για τον Κόδρο Ό Τανταλίδης τον έβαλε να τον κάνει από ποίημα έπος. Τόσον ένεθάροννε τή πρώτα μου φελίσιματα, λέγει ό ίδιος, (3, σελ. 79) ώστε άπεφάσισα να δώσω εις τὸ έργον μου, τήν μορφήν έπους, ίνα χορησιμεύση προς εκπλήρωσιν καθήκοντος». Έπος, μεγάλο πολύστροφο, ποίημα πατριωτικό, ό Κόδρος, εινε ένα άπ' τή πολλά, που με κατάχρηση συνηθίζόταν τότε. Εδύπρόσδεκτη ήταν ή γλωσσα του, τεχνική ή στιχογραφία του. Οι λιγοσύλλαβες, δεκάστιχες, πλούσια ριμαρισμένες στροφές ήταν ζηλευτές. Η άρχαία Άθήνα, ό πατριωτισμός που κλείγει τὸ ποίημα άποτελούσανε σωστά και μεγάλα ιδανικά. Ό Κόδρος πήρε τὸ βραβείο. Έβαλε κάτω τὸ Βλάχο, τὸ Ραγκαβή κι ένα σωρό άλλους. Οι κριτές επαινέσανε τὸ έργο άπερίφραστα. Ό ίδιος, μαθητής άκόρι, δέν περιμενε μιή τόση επιτιχία. Κι αυτό του έμπνέει μιή άπαγοήτεψη για τή χάλια και τήν κατάντια τῶν έλληρικῶν γοιμιμάτων:

«Έξομολογείται δ' ένταῦθα ότι θλιβερά τις ιδέσ, κατά τήν στιγμήν τῆς επιδόσεως του βραβείου, αναβάσα εις τήν κεφαλήν του έπεσκότισε και εις άθυμίαν μετέβαλε και ατήν τήν προσωρινήν χροάν. Η ιδέα ότι ή Έλλάς, ή γεννήσασα τούς Όμηρους, τούς Σοφοκλείς και τούς Πινδάρους, τσάστυεν ίσαιεεϊ σήμερον και κατά τήν ποίησιν, ώστε περιέρχεται έρευνῶσα και τή Γυμνάσια άκόρι, όπως σιταναῶση ένα άγωνιστή».

Ό Κόδρος εινε ένα σημάδι τῆς εποχῆς του. Όλα ειχανε χορωκοπήσει. Η ποίηση, ή κριτική, οι διαγωνισμοί. Άξίες δέν υπάροχουνε. Μονάχα τὸ πατριωτικό ιδανικό φωτίζει τή στραβή ετούτη εποχή. Η αντίδραση φρουσκώνει από παντού. Ό νέος Φαναριώτης ερχόταν στην Άθήνα με ύνειρα και με ιδανικά και βρόθηγε άξαφνα με τή ψυχή γυμνή. Του άνοίγεται από παντού μιή τυφλή πολεμική. Καταδικάζει τις φιλολογικές συνήθειες και τήν πνευματική κατάντια τῆς εποχῆς του. (ΑΑ 203). Η κριτική ειχε γίνει πέτρα σκανδάλου. Ποίηση δέν υπήρχε στο κλεινό άστου (ΑΑ 198—200). Όστόσο μπροστά του άνοιγότανε ένας προορισμός. Τούλάχιστο έπρεπε ν' αντιδράσει, να ξεφύγει, ναλλάξει τὸ δρόμο του. Τὸ φῶς έβγαινε άπ' άλλου. Ξυπνά μέσα του ή Θρακή! «Γι' αυτό καθεις άς προσπαθει | τὸ φῶς να φέρη τώρα | στην πρώτη του τή χώρα (ΑΑ 181). Γι' αυτό τὸ μέτωπο ψηλά | Θρακόπουλα καυμένα | και ψάλλετε μ' έμένα (182).

2. Ὁ πρωτοπόρος. Τὴν ἐποχὴ αὐτὴ γνωρίζεται μὲ τὸ Σόλωμὸ καὶ τὰ δημοτικὰ τραγούδια. Τὸ Ἐλεγείον εἰς μικρὰν Ξάνθην εἶνε ἓνα κομμάτι καθαρὰ σολωμικό (23). Συγχάθηκε καὶ τὴν Ἀθήνα καὶ τὸ Πανεπιστήμιον. Ζητᾷ τὸν ἑαυτό του. Τὸ δρόμον του. Φεύγει εἰς Γερμανία. Μὲ τίς Βοσπορίδες του ἀποχαιρετᾷ τὸ ψυχρὸ καὶ νεκρὸ λογιωτατισμὸ. Χαιρετᾷ τὸν κόσμον τῆς ἀληθινῆς τέχνης. Ἡ προσπάθεια ἀρχίζει ἀπ' ἐδῶ. Ὁ Ἀποχαιρετισμὸς, ἡ Νοσταλγία, ἡ Πρωτοχρονιά, ἡ Ξάνθη εἶνε καινούριοι σκοποὶ. Ἀληθινὰ τραγούδια. Γνωρίζεται μὲ τοὺς ξένους. Ὡστόσο πασκίζει νὰ μείνει μακρὰ ἀπ' τὴν ἐπίδρασίν τους. «Τὸ στεφάνι, ἔγραφε (286) δὲν εἶνε ἀπὸ τὴν συννεφῶδη καὶ ψυχρὰν ἀτμόσφαιραν τοῦ τόπου τούτου καμωμένον. Τὸ συνέθεσα ἀπὸ λούλουδα τοῦ δροσεροῦ νησιοῦ, ἀπὸ ἀνεμώνας τῆς Ἀττικῆς καὶ προσέθηκα ὀλίγον θυμόν τοῦ βουνοῦ». Καμμιά προτίμηση. Θέλει νὰ ἐνώσει τὴν Ἑλληνικὴν παράδοσιν. Νὰ τὴ ξαναγεννήσει. Οἱ Βοσπορίδες ἀποτελοῦνε ἄλλο σταθμὸ. Καθιερώθουν ἐπίσημα τὴ δημοτικὴν στὴν ποίησιν, ποὺ ὡς τότε διασπασμένα καὶ σποραδικὰ τὴ χρησιμοποιοῦσαν σ' ἑλαφρὰ κομμάτια. Οἱ κριτῆς τοῦ βρίσκουν χάρη, φυσικότητα, ταλέντο. Ἡ φυσικότητα ἐτούτη εἶνε ἡ εἰσαγωγή, τὸ πρῶτον φανερώματα τοῦ νατουραλισμοῦ εἰς τὴν ἑλληνικὴν ποίησιν. Οἱ Βοσπορίδες ἀφέρνουν τὸ αἴσθημα τῆς ποίησιν, τὴν ἰδέαν τῆς τῆ σωστή. Καταδικάζουν ἐμπροχθὰ τὸν ἑλληνικὸν ψευτορωμαντισμὸ. Τὸν ἴδιον χρόνον ὁ Ροΐδης ἀπὸ ἐπίσημο βῆμα μὲ τὴν ἀρνητικὴν κριτικὴν του, τὸν ἔρριχνε ἀπ' τὸ θρόνον του. Οἱ Βοσπορίδες ἐνώθουν τὴν ἑλληνικὴν παράδοσιν. Ὁ τελευταῖος φαναριώτης γίνεται ὁ πρῶτος Ἀθηναῖος. Ὁ φαναριώτης ἔρχεται νὰ ῥίξει τὸ φαναριωτισμὸ, ποὺ βασιλεύει εἰς τὴν Ἀθήνα καὶ ν' ἀνοίξει τὸ δρόμον τῆς Νέας Σχολῆς. Μὲ τίς Βοσπορίδες πραγματικὰ ἀρχίζει νὰ γυαλοφέγγει μιὰν ἀνατολήν. Ξαναγυρίζει ἡ ἀληθινὴ ποίησιν. Οἱ Ἀτθίδες τελειωμέναι εἰς 1880 τὴν πραγματοποιοῦνε. Τὴ ξαναφέρνουν. Γύρω τους ἀκούγονται οἱ νέοι σκοποὶ. Οἱ νέοι ἀρμονίζουσι τοὺς σκοποὺς τους στοὺς ζωντανούς τόνους τῆς συλλογῆς ἐτούτης. Γίνεται μιὰ σωστὴ ἐπανάστασις. Ἐνας λαμπερὸς ἀστερισμὸς νέων, ἀνατέλλει γύρω ἀπ' τὸν ἀγχερινὸν τοῦ Βιζ. Ἐξαρχος τοῦ χοροῦ ὁ μυτιληνὸς Νίκος Καμπᾶς. Ἀκολουθοῦνε ὁ Δροσίνης, ὁ Πολέμης, ὁ Παλαμᾶς—ἡ ἡ νέα ποίησιν. Μαριτυρία σύγχρονη:

«Εἶνε ὁ Γεώργιος Βιζυητὸς εἰς ἐκ τῶν κορυφαίων ἐν τῇ πρωτοπερίῳ τῆς πολυμεροῦς φιλοσοφικῆς γενεᾶς, τῆς ὁποίας τὸ ἔργον, μὲ νέαν ἀντίληψιν τῆς ἰδέας, μὲ νέαν ἀντίληψιν τῆς γλώσσης, ἤρχισεν ἀπὸ δεκαπενταετίας περίπου [1880] καὶ ἐξακολουθεῖ τὸν δρόμον του, ἂν καὶ τόσον βραδῶς καὶ τόσον κοπιῶδες ἔργον σημαντικόν, ὅσον καὶ ἂν τὸ ἀγνοοῦσιν οἱ τοῖ, ὅσον καὶ ἂν τὸ παραβλέπουν ἐκεῖνοι· εἶνε ὁ φιλόσοφος καὶ ἀφελὴς ἐν ταυτῷ ποιητὴς τῶν «Ἀτθίδων Ἀγρῶν», εἶνε ὁ ἔξοχος συγγραφεὺς τῶν ἐν τῇ Ἑστίᾳ διηγημάτων, τὰ ὁποῖα ὅτε εἶδαν τὸ φῶς, ἂν ἐδημοσιεύ-

οντο εἰς κοινωνίαν μᾶλλον πρόητοιμασμένην διὰ τὰ ὑπεδεχθῆ, θ' ἀπετέλουν μέγα καὶ ἀλησμόνητον γεγονός» (Παλαμᾶς, 378).

Ἡ νέα κίνηση ἐπιβάλλεται. Ἡ ἀντίδραση ὑποχωρεῖ. Συμβιβάζεται. Ὁ Ραγκαβῆς (338) γράφει στὰ 1884:

«... δὲν κωλύει καὶ τὴν ἐνίοτε ἐκ προθέσεως χρῆσιν τῶν διαλέκτων αὐτῆς (τῆς ἑλληνικῆς δημοτικῆς) προκειμένου μάλιστα περὶ ἀριστοτεχνημάτων οὕτω χαριέντως ἀφελῶν ὡς τὰ Εἰδύλλια τοῦ Δροσίνη. Ὡς ὁ Δημοσθένης καὶ ὁ Εὐριπίδης δὲν ἀποκλείουσι τὸν Θεόκριτον, οὕτως ὁ Παπαρηγόπουλος, ὁ Ρενιέρης, ὁ Παλαμᾶς, δὲν ἀποκροοῦσι διὰ τινὰ εἶδη συνθέσεων τὴν δημοτικὴν διάλεκτον, ὅταν ὁμοῦ γράφηται ὡς τὴν γράφουσιν ὁ Χριστόπουλος, ὁ Σουρῆς, ὁ Βιζυητός, ὁ Δροσίνης, ὅταν γράφηται ἐκ περιουσίας οὐχὶ ἐκ πενίας».

Ὁ Βιζ. ἔβλεπε καὶ πραγματοποιοῦσε τὴν ἀνατολὴ τῆς νέας ποίησης. Ὡστόσο ὁ Ροῖδης μὲ τὴν ἀπόλυτη καταδίκη τῆς ἑλληνικῆς ποίησης ἀποκλείει τὸ φανέρωμα τῆς καινούριας ἐποῦτης ζωῆς καὶ τὸ ξαναγέννημα τῆς ἑλληνικῆς ποίησης. Τοῦτο ἦταν μιὰ ἀδικία. Γι' αὐτὸ ὁ Βιζ. σὲ σειρὰ σονέττων χτύπησε στὰ καλά τὸ Ροῖδη «κριτὴν δίχως κρίσεως» (ΑΑ 221):

Σὺ παρελθὼν μετὰ σιγῆς ἀτέχνους τεχνοκρίτας
 ἴδε τριγύρω σου μὴ ζῆ ἔν πλάσμι' ἀκόμη πρὸς σιγμῆν,
 μὴ ψάλλ' εἰσέτι ἢ ἀηδῶν καὶ τ' ἀνθη πέμπουσιν ὁσμὴν
 καὶ στρέφ' ἢ ἄλλη κύματα κι' ὁ οὐρανὸς πλανήτας.

Καὶ ψάλλε, ἂν τι εἴη ζῆ, τὴν τέρψιν, τὸν κλαυθρὸν τοῦ,
 ψάλλε πρὸς τ' ἄσμα τῶν πτηνῶν, τὸν θροῦν τῶν ἀνθυλλίων
 Καὶ ψάλλε πρὸς τὸν πάταγον, τὸν ῥόθον τῶν κυμάτων.

Ὁ ποιητὴς εἶνε φανέρωμα τῆς ζωῆς καὶ τῆς φύσης. Πῶς μορεῖ νὰ πάψει τὸ ἀηδῶν νὰ τραγουδεῖ; Ἡ αὐτοπεποίθηση καὶ ἡ αἰσιοδοξία φουσοῦνε ζεῖδωρες στὴν κίνηση τῶν νέων. Ἡ ἄρνηση τοῦ Ροῖδη τοὺς περιμαζεύει, τοὺς δίνει θάρρος, κεντᾶ τὶς δημιουργικὰς δυνάμεις τους.

Οἱ Ἀττίδες εἶνε βιβλίον τοῦ 1880 ἀγχαλὰ καὶ τυλώθηκε στὰ 1884. Ἀττίδες! Τραγούδια τῆς νέας Ἀθηναϊκῆς Σχολῆς. Πρωτόφαντες σὲ τύπωμα, πρωτόφαντες σὲ περιεχόμενο. Τὸ πρῶτον μέρος του ἔχει ἓνα δυνατὸ νατουραλισμὸ. Ἡ φύση, τὰ στοιχεῖα, τὰ πετούμενα, οἱ ἐποχές, οἱ μῆνες. Ἀρχίζει μὲ τὴν ἀνοιξή—καὶ φέρνει τὴν ἀνοιξή:

Προαναχρούω τῶν Μουσῶν τὴν ἰλαρὰν ἀνατολήν
 Καὶ τὰς λαμπρὰς προῦπαντῶ τοῦ μέλλοντος ἡμέρας
 Ἐκλείπω πρὸ τῆς αἴγλης τῶν μεσέβας καὶ μεσυστολήν.

Πρωτοπόρος και πρόδρομος. Τὸ ὑπόλοιπο περιεχόμενα τῶν Ἐπιθιδων εἶνε λαογραφικό. Ἀρχίζει ἀπὸ τὸ Μπαλουκλί (σελ. 46): Ἐδῶ ἀπ' τὴ φύση πᾶμε στὴν ἑλληνικὴ ζωὴ. Κανένα θέμα πατριωτικὸ ἢ ἱστορικὸ. Πουθενὰ ἢ πατριωτικὴ στομφολογία. Ἐθνικὲς παραδόσεις, λαϊκοὶ θρύλοιοι, ξαναχυμένοι, ξαναζωντανεμένοι. Ἡ ἔθνικὴ ψυχὴ μὲ τοὺς πόνους καὶ τὰ ἰδανικά της παντοῦ. Ὁ ἀλύτρωτος ἑλληνισμός, ἡ Θράκη, τὰ μαρτύρια τῆς Βιζύως, οἱ μαρμαρωμένοι βασιλιάδες, τὰ ζωντανεμένα ψάρια—πουθενὰ ἢ ἀρχαιότητα, πουθενὰ ἢ ἱστορία. Παντοῦ ὁ ἑλληνικὸς λαός, πρωτοπόρος τὴν ἐποχὴ ἐτούτῃ ἀπὸ τὸν Πολίτη καὶ ἀπὸ τὴ Νέα Σχολή. Σ' ἓνα ποίημά του (ΛΑ 248) παρουσιάζει τὴν Πατρίδα μὲ τὰ παιδιὰ της ἀβράκωτα, ξυπόλυτα—εἶνε οἱ λαογραφικοὶ θησαυροὶ της. Ὁ ποιητὴς τὰ νοιάζεται:

Καὶ μόλις τοὺς φορῶ τὰ ροῦχ' ἀκόμη
Δείχνουν τὴ θεία αὐτὰ καταγωγή τους :
Τοὺς κάμνουν ἐγγενέστερη τὴ γνώμη,
Ἐραία τὴ χωριάτικη μορφή τους.

Καὶ πέρνουν ἀνθρωπιά τὰ σαμμαμύθια
Καὶ γίνοντ' ἀρεστά μέσα στὴ χώρα.
Στὴ χώρα ποῦ—ἄς ποῦμε τὴν ἀλήθεια—
Τὰ ροῦχα κάμνουν τοὺς ἀνθρώπους τώρα.

Ἡ γλῶσσα τέλος δημοτικὴ. Ἡ τεχνικὴ, ἢ στιχουργία μὲ τοὺς πολλοὺς ρυθμούς της, μὲ τοὺς πλούσιους συνδυασμούς της, ἢ ζωντάνια ποῦ κυριαρχεῖ πέρα γιὰ πέρα, κάνουν τίς Ἐπιθίδες ἓνα βιβλίον πρωτόφαντον γιὰ τὴν ἐποχὴ τους, ποῦ πλούτισε τὴν ἑλληνικὴ ποίηση μὲ νέους ρυθμούς, μὲ νέα στοιχεῖα. Ἡ Νέα Σχολὴ πολλὰ ὠφελήθηκε ἀπ' τὸ βιβλίον ἐτοῦτο, ὅσο καὶ ἂν ἔμεινε ἀπρόσεχτον καὶ πέρασε χωρὶς θόρυβον.

Μὲ τίς Ἐπιθίδες ὁ Βιζ. φαίνεται νὰ κλίνει στὸν παρνασσιισμό, ποῦ ἦταν μιὰ κίνηση καὶ μιὰ συμπάθεια τότε στοὺς νέους τῆς Νέας Σχολῆς. Τὰ σονέττα του, ἢ αὐστηρὴ του σὲ πολλὰ τεχνικὴ καὶ ἢ γνώμη του :

Καὶ τῆς σεπτῆς ποιήσεως ἀδούλωτος ἢ πῆσις
δὲν φέρεται περὶ τὸ Τί ἀλλὰ περὶ τὸ Πῶς,

τογὲ δείχνουνε σὲ πολλὰ παρνασσικό. Ὡστόσο δὲν ἔμεινε. Μέσα στὴν ποίησίν του συγχωνευτήκανε πολλὰ στοιχεῖα. Πρέπει νὰ τονιστεῖ ἰδιαίτερα, πῶς ὁ Βιζ. ἀνακάτεψε μέσα στὴν ποίηση τῆς Νέας Σχολῆς τὰ φαναριώτικα του στοιχεῖα, ὅσα δὲν μπόρεσε νὰ πετάξει. Ἐνωσε τὴν παράδοση. Καὶ πρέπει ἐπίσης νὰ τονιστεῖ πῶς στὰ 1891 ὁ Βιζ. ἔγραψε τραγοῦδι σὲ

δημοτικό μοτίβο με τὸν τίτλο *Τ σ ἔ λ ι γ γ α ς*. Τότε ὅλοι ζητούσανε τὴν ἀναδημιουργία στὴν ποίηση δημοτικῶν μοτίβων. Ἡ ἀποτυχία τοῦ Βιζ. σὲ δυὸ διαγωνισμοὺς εἶνε ὁλότελα συμπτωματική, γιατί «ἐνδεΐας ἔνεκεν» ἔστειλε χειρόγραφά του τοῦ 1876.

Μὲ τίς Ἀτθίδες κατεβαίνει κι ὁ Βιζ. στὴν Ἀθήνα. Ἀποτελεῖ τὸν πυρῆνα τῆς νέας Σχολῆς. Καθοδηγεῖ κι ἀνοίγει δρόμους. Γίνεται εἰσηγητής τὴν παιδικῆς ποίησης. Φέρνει στὴν Ἑλλάδα τὴ μπαλάντα— δίνει μὲ τίς καινούργιες δημιουργίες κάποια εὐλυγισιά, ἔνα ἀγέρο στὴν ἀδούλευτη καὶ μονοκόμματη ποιητικὴ παραγωγή τῆς ἐποχῆς του. Τὸ 1896 ποὺ πεθαίνει κλείνει μαζί του κι ἡ Νέα Σχολή. Ἀρχίζει μιὰ νέα κίνηση, στὴν ὁποία ὁ Βιζ. κληροδοτεῖ πολλά. Οἱ νέοι ζητήσανε νὰ συνεχίσουνε ὅ,τι ὁ Βιζ. κράτησε, μόνος ἀπ' τοὺς ποιητῆς τῆς Νέας Σχολῆς, ἀλώβητο κι ἀπειραχτο— τὸν ἀντιρητορισμό, τὸν ἀντιβαλαωριτισμό.

Β) Ο ΔΙΗΓΗΜΑΤΟΓΡΑΦΟΣ

Στὰ 1883 ἡ Ἑλλάδα δὲν εἴξερε τί θὰ πῆ διήγημα. Τροφώταν μὲ περικοπὲς καὶ μὲ μεταφράσεις. Ἡ ζωὴ τῶν πλανητῶν, οἱ κομηῆται, ἡ ζωὴ τῶν Ἰνδιῶν, ἡθῆ καὶ ἔθιμα ἀγρίων λαῶν. Μερικὰ «ξενόσπορα καὶ ἀχαρὰ κτήριστα» διηγήματα τοῦ Ραγκαβῆ, τοῦ Ξένου καὶ τοῦ Ράμφου οἱ μυθιστορικῆς χρονολογίες. Λεῖπει ἡ ζωὴ, ἡ τέχνη, ἡ σύλληψη· λείπει ἡ ἔννοια τοῦ διηγήματος σὰ λογοτεχνικοῦ εἶδους. Ὡστόσο τὸ διήγημα ἦταν μιὰ ἀνάγκη γιὰ μιὰ φιλολογία ποὺ ἄρχισε ν' ἀνεργαζώνε καὶ νὰ ξαναγεννιέται. Ἡ Ἐστία τὸ Μάη τοῦ ἴδιου χρόνου, κάνει διαγωνισμό «πρὸς συγγραφήν ἑλληνικοῦ διηγήματος». «Ἐν τῇ νεοφῶ ἡμῶν φιλολογία, ἔγραψε, τὸ ἡμιστακαλλιεργηθὲν εἶδος εἶνε ἀναμφισβητήτως τὸ διήγημα». Ἀγκαλιὰ κι ὁ διαγωνισμὸς ἐτοῦτος ἔμεινε μονάχα στὴν προκήρυξη, ἡ ἑλληνικὴ διηγηματογραφία φανερώθηκε μὲ ζήλευτὴ δύναμη τὸν ἴδιο χρόνο. Τὴν ἔφερε, τὴ δημιούργησε ὁ Βιζ. Μαζί μὲ τίς Ἀτθίδες Ἀῖρες του, δημοσιεύει στὰ 1883—4 τέσσερα διηγήματα, ποὺ ὅσο κι ἂν περῶσανε ἀπαρατήρητα θέσανε τὴ βάση κι ἀποτελέσανε τὸ προζῆμι καὶ τὴν ἀπαρχὴ τῆς δημιουργίας τοῦ ἑλληνικοῦ διηγήματος. Στὰ διηγήματα τοῦ Βιζ., ὅπως καὶ στὰ ποιήματά του, εἶδαμε, βρῖσκει κανεὶς τὴν ἑλληνικὴ ζωὴ. Πρωτίτερα τὰ διηγήματα εἶχαν νὰ κάνουν μὲ τοὺς κομηῆτες καὶ μὲ τίς Ἰνδιῆς καὶ μὲ τίς Λουΐζες. Στὸ Βιζ. ἀναπνέει κανεὶς ἑλληνικὸ ἀέρα, ξαναβρῖσκει τὸ ἑλληνικὸ χωριό, γνώριμους τύπους, ἑλληνικῆς συνήθειας. Τὸ δρόμο του αὐτὸν πρὸς τὴν ἑλληνικὴ ζωὴ τὸν πέρουνε οἱ νεώτεροι του, ὁ Καραβίτσας, ὁ Παπαδιαμάντης. Σὲ δέκα χρόνια ὑπῆρχε ἑλληνικὴ διηγηματογραφία.

Ὡστόσο τὰ διηγήματα τοῦ Βιζ. περῶσανε ἀπαρατήρητα. Ὁ Παλαμάς μᾶς λέγει (363) πῶς :

«Ὁ κύκλος τῶν νέων τῶν κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἀντιποιουμένων τὰ σκήπτρα τῆς ὀρθοαιθουσίας, τὰ εἶχεν ὑποδεχθῆ με ψυχροτητα καὶ με δυσμένειαν ἐκπλήττουσαν. Ἄν δὲ καλᾶς ἐνθυμῆμαι τὸ περιοδικόν, ποῦ τὰ ἐδημοσίευσεν, καὶ ὑπέστη ἐγγράφους τε καὶ προφορικὰς διαμαρτυρίας ὅτι ἐτόλμησε νὰ δημοσιεύσῃ τοιαύταις ἀηδίαις. Ἄντι δὲ γνωμῶν καὶ κρίσεων μορφασμοῦς μόνον ἐβλέπομεν καὶ δογματικὰς ἀποφάνσεις ἠκούαμεν περὶ οὐτῶν, ὡς περὶ τιποτένων».

Τὰ διηγήματα τοῦ Βιζ. εἶνε ψυχολογικά, γραμμένα στὴν καθαρεύουσα ἀλλὰ στὰ διαλογικά τους μέρη στὴ δημοτικῇ. Κι ἐπειδὴ σ' ἓνα μεγάλο μέρος τους μιλάνε ἢ διηγοῦνται τὰ πρόσωπα, μπορεῖ νὰ πῆ κανεὶς πως ἡ δημοτικῇ μπῆκε στὸν πεζὸ λόγο ἀπ' τὸ Βιζ. Τοῦτο δὲν εἶνε καθόλου ὑπερβολή. Εἶνε ἓνας δίκαιος τίτλος τιμῆς γιὰ τὸν Βιζ., ποῦ τόλμησε σὲ ἐποχῇ μεγάλων συζητήσεων γιὰ τὴ γλῶσσα, νὰ ἐφαρμόσει ἔμπραχτα τὶς ἀρχές του. Ἀπαράμιλλη εἶνε ἡ τέχνη του στὰ διηγήματα κι ἔτσι δικαιολογεῖται γιὰτὶ μείνανε ἀπαράτρητα τότε ποῦ πρωτοβγήκανε. Μιὰ ἐποχῇ θροεμμένη με τὶς χοντροκοιμένες περιπέτειες καὶ τὶς φανταστικὰς διηγήσεις, πῶς θὰ μποροῦσε νὰ προσέξει τὶς λεπτεῖς ἐκεῖνες ψυχολογικὰς ἀποχρώσεις, τὴ μελετημένη διαγραφὴ τῶν χαρακτηριστῶν, τὴν πλοκὴ καὶ τὸ ἐσωτερικὸ ζετύλιγμα τῶν ἔργων;

1) Ο ΒΙΖΥΗΝΟΣ ΚΑΙ ΤΟ ΓΛΩΣΣΙΚΟ

Ὁ Βιζ. δὲν ἔμεινε οὐδέτερος κι ἀπαθὴς μπροστὰ στὸ γλωσσικό. Τὴ σημασία τοῦ ζητήματος δὲν μποροῦσε νὰ τὴν καταλάβει κανεὶς καλλίτερα ἀπ' αὐτόν. Τὸ βαστοῦσε «οὐσιωδέστερον ἴσως καὶ αὐτοῦ ἀκόμη τοῦ Ἀνατολικοῦ ζητήματος». Ἐτοίμαζε δλάκερη μελέτη γιὰ τὸ ζήτημα, ποῦ τὴν ἄφησε σὲ σχέδιο ἀτέλειωτη. Γραμμένη στὰ 1885 δημοσιεύεται στὸ παράρτημα τῆς μελέτης μου ἐτούτης, γιὰτὶ δείχνει πρῶτα πόσο τὸν ἀπασχόλησε τὸ ζήτημα κι ἔστερα μᾶς κατατοπίζει μπροστὰ στὶς γλωσσικὰς του ἀντιλήψεις, ποῦ κι ἄλλοι τὶς φανέρωσε (ἀρ. 164, 278, καὶ στοῦ Βασιλ. ἀρ. 357).

Ὁ ποιητὴς τοῦ Κόδρον, με τὴν αὐστηρὴν καθαρεύουσά του, γυρῖζει στὰ 1884 στὴν Ἀθήνα ἐπαναστάτης κι ἀναμορφωτής. Τότε ἀκριβῶς κονταρομαχοῦσαν ὁ Κόντος, ὁ Χατζιδάκης κι ὁ Βερναρδάκης. Δὲν ἔμεινε ἀδιάφορος. Ἡθικὴ προσταγὴ, σὰν ἐπιστήμονα καὶ πνευματικοῦ ἀνθρώπου, τὸν ὑποχέωνε νὰ βοηθήσῃ στὴ λύση τοῦ ζητήματος. Ἡ Μηλιά του δὲν εἶνε μόνο ἓνα παραστατικὸ διήγημα τῶν παιδικῶν του χρόνων, μιὰ σύγκαιρά καὶ μιὰ θαυμάσια μελέτη γιὰ τὸ ζήτημα. Πρὸ παντὸς πρωτότυπη. Γιὰτὶ πρῶτος αὐτὸς ἀντίκρισε τὸ ζήτημα ἀπ' τὴ ψυχολογικὴ του πλευρὰ καὶ τῷθεσε ἀπ' τὴν ἐκπαιδευτικὴ του ἀποψη. Ἔτσι τελειώνει:

«Ὅταν ἄλλοις ἔχρουσι τὴν κικὴν συνήθειαν γ' ἀνεγνωσκῶσιν μόνον τοὺς ἐπὶ λόγους, ἀ; μάθωσι τοὐλάχιστον ἔντεθθεν, ὅτι ἡ μανία τῶν θελόντων νὰ διδάσκωσιν

οὐχὶ τὴν φύσιν τῶν πραγμάτων, εἰσάγοντες τὰ τελευταῖα ὑπὸ τὰ γνωστὰ αὐτῶν ὀνόματα, ἀλλὰ ἀγνώστους λέξεις, δι' ὧν ἀπαιτοῦσι νὰ ὀνομάζονται ἄγνωστα πράγματα, καθιστᾷ τὴν ἑλληνικὴν μὲρφωσιν σισύφειον μόχθον καὶ καταδικάζει τὸ ἔθνος εἰς τὸν διὰ τῆς πνευματικῆς ἀσιτίας χειριστὸν θάνατον! Διὰ τοῦτο τὸ περὶ ἑλληνικῆς γλώσσης εἶναι κατ' ἑμὲ ὡς εἶπον οὐκωδέστερον παρὰ τὸ ἀνατολικὸν ζήτημα».

· Ὁ Βιζ. θεωροῦσε τὴ γλώσσα ἑνὸς λαοῦ ἀνεχτίμητο πρᾶγμα, ποὺ πρέπει νὰ τὴ μελετᾷμε, νὰ τὴ περιμαζεύουμε καὶ νὰ τὴν καλλιεργοῦμε. Μ' αὐτὴ καὶ μόνο θὰ μπορέσει νὰ δημιουργηθῇ ἐθνικὴ φιλολογία. Οἱ *κ α λ α μ α ρ ὀ δ ε ς* εἶνε μιὰ κατῆρα σωστὴ γιὰ τὸν πολιτισμὸ ἑνὸς τόπου. Οἱ νορβηγοί, γράφει ἄλλου (ἀρ. 278): Δὲν εἶχαν φιλολογία γιὰτὶ μεταχειριζόταν τὴ δανικὴ γλώσσα.

· «Τὸ δημῶδες καὶ ἰθαγενὲς περιεφρονεῖτο καὶ κατεδιώκετο ὑπὸ τῶν καλομαρᾶδων ὡς χυδαῖον τι καὶ πρόστιχον. Καὶ ὑπῆρχον μὲν καὶ οἱ τάναντία φρονοῦντες περὶ τοῦ τελευταίου, ἀλλὰ τί ἐσήμινον αἱ διαμαρτυρίαι τούτων πρὸ τοῦ ἄγκου καὶ τῆς ἀσθεντίας τῶν λογιωτάτων;»

Ζητοῦσε τὴ γλώσσα τὴ δημοτικὴ καθαρὴ καὶ ἀνόθευτη τυπικὰ καὶ φωνητικὰ καὶ ὄχι νοθευμένη μὲ τίς καταλήξεις ἢ τοὺς φτόγγους τῆς καθαρῆς. Χρησιμοποίησε στὴν ποίησίν του τὴ δημοτικὴ πέρα γιὰ πέρα, ἀπὸ τὸ 1876 μὲ λίγες ἐξαιρέσεις. Στὰ διηγήματά του τόλμησε νὰ μπάσει τὴ δημοτικὴ μὲ θρακικὰ διαλεκτικὰ στοιχεῖα. Μόνο ποὺ δὲν τὴν ἔγραψε στίς μελέτες καὶ στὰ διηγήματά του πέρα γιὰ πέρα. Ἀλλὰ αὐτὸ θὰ ἦταν πολὺ, παρὰ πολὺ γιὰ νὰ τὸ ζητήσουμε ἀπ' τὸ Βιζ. σὰ θυμηθοῦμε τὸ Βερναρδάκη, τὸ Ροῖδη, τὸν Παλαμᾶ. Στὸ γλωσσικὸ ζήτημα ὁ Βιζ. ἔχει θέση σημαντικὴ καὶ ἀπαραγνώριστη.

Δ) Ο ΦΙΛΟΣΟΦΟΣ ΚΑΙ Ο ΚΡΙΤΙΚΟΣ

Σημαντικὴ ἐξίσου εἶνε ἡ θέση τοῦ Βιζ. στὴν ἱστορία τῶν φιλοσοφικῶν καὶ κριτικῶν μελετῶν στὴν Ἑλλάδα. Ἡ Φιλοσοφία τοῦ καλοῦ παρὰ Πλωτίνω, εἶνε πρωτότυπη καὶ ἄριστη ἐργασία, πρωτόφαντη στὰ ἑλληνικὰ γράμματα. Πρωτότυπη ὡς θέση καὶ ὡς πρόβλημα εἶνε καὶ ἡ γερμανικὴ ἐργασία του γιὰ τὸ παιγνίδι. «Πρῶτοι ἡμεῖς, γράφει κάπου, ἐξάραντες τὴν μεγάλην σημασίαν τῶν παιδικῶν ἐνεργειῶν, ὑπὸ τὴν παιδαγωγικὴν καὶ ψυχολογικὴν τῶν ἔποψιν». Τὸ 1885 βγάζει τίς ψυχολογικὰς μελέτες ἐπὶ τοῦ καλοῦ. Δυὸ τεύχη. Τὸ πρῶτο πραγματεύεται τὴν ἀρχὴ τῶν ἰδιοφυῶν, τὸ δεύτερο τὴν ἀρχὴ καὶ τὴ γένεση τοῦ καλοῦ μὲ βάση τὴν ἐμπειρικὴ ψυχολογία. Σύλληψη, διάφθρωση, παρατηρήσεις δείχνουν γυμνασμένον καὶ μελετημένον νοῦ, ποὺ ξέρει νὰ θέτει ζητήματα καὶ νὰ λύνει

προβλήματα με πρωτότυπο τρόπο. Οἱ αἰσθητικὲς του ἐργασίες, μπορεῖ ἀπερίφραστα νὰ πῆ κανεῖς, εἶνε ἕνας σταθμὸς στὴ νεοελληνικὴ ἐπιστήμη. Καὶ τὰ δυὸ ἐγχειρίδιά του Ἡ Λογικὴ, καὶ ἡ Ἐμπειρικὴ ψυχολογία, ἀγκαλὰ καὶ εἶναι διδακτικά, στηρίζονται πάνου στὶς θεωρίες τοῦ Lotze καὶ τοῦ Drobisch καὶ ἔχουν μεθοδικότητα μοναδική. Γιὰ τὴν Ἑλλάδα τῆς ἐποχῆς του ἀποτελοῦσαν κάτι τὸ καινούριο.

Οἱ κριτικὲς καὶ τεχνοκριτικὲς μελέτες του γιὰ τὶς εἰκαστικὲς τέχνες ἐν Ἑλλάδι, γιὰ τὴν Ἀναγέννηση, γιὰ τὸν Ἴψεν καὶ γιὰ τὰ Βαλλίσματα καὶ ἕνα σωρὸ ἄλλα ἄρθρα, βιβλιογραφημένα ὅλα στὸ πρῶτο μέρος τῆς μελέτης μας ἐτούτης, μᾶς φανερώνουν καὶ ἄλλη πλευρὰ τῆς προσωπικότητάς του, τὸ δημιουργικὸ ἐπιστήμονα καὶ μελετητὴ, πού πέρασε παραγνωρισμένος καὶ ἀχρησιμοποίητος—χαμένος γιὰ τὸν ἑαυτό του, χαμένος, ἀλλοίμονο, γιὰ τὸν τύπο του.

*
* *

Ε΄ ΑΙΣΘΗΤΙΚΑ

Προεργασίες. Περισσότερη καὶ ἐντελέστερη εἶνε ἡ αἰσθητικὴ μελέτη τοῦ ποιητικοῦ καὶ διηγηματογραφικοῦ ἔργου τοῦ Βιζ. Ὁ Παλαμᾶς, ὁ Βασιλειάδης, ὁ Φριλίγγος, ὁ Παπαχριστοδούλου, ὁ Γιαλοῦρης κάνανε εὐστοχες παρατηρήσεις καὶ σημειώσανε πετυχημένους χαρακτηρισμοὺς γιὰ τὸ ἔργο τοῦ Βιζ. Συστηματικώτερη, ἀναλυτικώτερη καὶ βαθύτερη εἶνε ἡ ἐργασία τοῦ Ἀλκη Θρύλου. Ὡστόσο, καθὼς καὶ σὴν ἀρχὴ τῆς μελέτης ἐτούτης τονίστηκε, ἡ λειψὴ γνώση τοῦ ἔργου καὶ τῆς ζωῆς καὶ τῆς ἐποχῆς τοῦ ποιητῆ, ἔρριξε τοὺς μελετητὲς σ' ἕνα σωρὸ ἀστοχίματα, ἀνακρίβειες καὶ κακοὺς χαρακτηρισμοὺς. Γι' αὐτὸ καὶ ὁ τομέας ἐτούτος τῆς μελέτης τοῦ Βιζ. χρειάζεται ἀναθεώρηση καὶ ξανακατάπιασμα προσεχτικὸ μὲ βάση ὅλο τὸ ἔργο του καὶ ὅλη τὴ γύρω σ' ἐτοῦτο φιλολογία. Πόσα πρῶματα θὰ μποῖν στὴ θέση τους μὲ μιὰ τέτια προσεχτικὴ δουλιὰ! Πόσες ἀδικίες θὲ ν' ἀποκατασταθοῦν!

Ὁ τόπος δὲν μοῦ ἐπιτρέπει νὰ ξανοιχθῶ καὶ στὸ κεφάλαιο ἐτοῦτο τῆς μελέτης τοῦ Βιζ. ὅπως ἔκανα μὲ τὰ ἄλλα κεφάλαια. Θὰ πῆγαῖνε πολὺ μακριὰ μὰ καὶ ἡ μελέτη ἐτούτη ἔχει πάθει κίθλας τόσο πλάτος. Ἡ δουλιὰ δὲ τοῦτο τὸ κεφάλαιο θ' ἄταν ἀρνητικὴ καὶ θετικὴ. Ὅλες τὶς κακότητες καὶ τ' ἀστοχίματα τῆς γύρω στὸ Βιζυηνὸ φιλολογίας θὰ τ' ἀναιροῦσε, θὰ τὰ διαπίστωνε καὶ θὰ τὰ ἐπανόρθωνε. Ὅσοι θὰ προωροῦσε σ' ἕνα λεύτερο τοῦ ἔργου τοῦ Βιζ. ἀγνάντημα καὶ θὰ καθώριζε τὴν ἀξία του τὴν αἰσθητικὴ. Ἐλπίζω πολὺ γρήγορα νὰ ἐπανέλθω στὸ κεφάλαιο ἐτοῦτο μὲ ξεχωριστό μου μελέτημα.

*
* *

ΣΤ' ΠΡΟΣΑΡΤΗΜΑ

Α) Ο ΒΙΖΥΗΝΟΣ ΚΙ Η ΘΡΑΚΗ

Κρυφό καμάρι ή καταγωγή του απ' την κοσμογονική Θράκη. Πόσο αίστειε στην αποστολή της την εθνική κι εκπολιτιστική! Όνειρευόταν τη λευτεριά της, ζητούσε τὸ ξεσκλάβωμά της. Τηνέ τραγούδησε με περιπίθεια και με περηφάνεια. Πόνεσε κι έκλαψε για τὰ παθήματά της τις καταστροφές της και τὰ διαγρονμίσματά της ἀπὸ τὴ μαγιά τῶν Τούρκων και τῶν Βουλγάρων. Ἀπαθανάτισε τις περιπέτειές της στ' ἀδάνατά του διηγήματα, δραματικά έκλαψε κι ἀνιστόρησε τὰ μαρτύρια και τὰ βάσανα τοῦ ἀθώου κι ἡσυχου ἑλληνικοῦ πληθυσμοῦ της. Ἡ Βιζύ, ἡ ἱστορική, ἡ ξεχωριστή — τὸ πάθος του. Οἱ Θρακιζοὶ του τύποι. Μιά δλάκερη ἑθνική ζωή, ἕνας δλάκερος κόσμος, παραπεταμένος και παραμελημένος. Τῶβλεπε και στή συναίσθηση τῆς κατάστασῆς του πονοῦσε κατάκαρδα. Εἶδε κι ἀγάπησε τὴ Θράκη σὰ μιὰ χώρα ἱστορική, με παράδοση και με ζωὴ ἑλληνική, φανερωμένη στή γλῶσσα της, στίς συνήθειες της, στίς παροδόσεις της—ἕνας παραινεμένος κόσμος, γεμάτος θησαυροὺς και ἀνεχτίμητες ἀξίες. Τὴ ζωὴ ἐτούτη, ὁ Βιζ. τὴν ἔλεγε: *τὸ ἑθνικὸν* (278). Ἐτοῦτο εἶνε ὁ λαὸς σ' ὄλα του τὰ φανερώματα. Ἡ γνώση του εἶνε ἡ βάση κι ἡ πηγὴ κάθε δημιουργίας, πρὸ πάντων τῆς πνευματικῆς. Εἶνε «ἡ ἀκριβὴς τοῦ ἑθνικοῦ βίου γνῶσις» πὸν δεν τὴν εἶχαν στήν ἀρχὴ οἱ Νορβηγοὶ και γι' αὐτὸ δεν μπορέσανε γρήγορα νὰ δημιουργήσουνε φιλολογία. «Ὅπως οἱ παρ' ἡμῖν συγγραφεῖς μέχρι τοῦδε, οὔτω και οἱ Νορβηγοὶ μέχρι τῶν χρόνων ἐκείνων ἐπιπολαίως μόνον ἐγίνωσκον τὸν βίον, τὸν τρόπον τοῦ σκέπτεσθαι τοῦ λαοῦ, τὴν φύσιν τῆς χώρας κλπ.». Αὐτὴ τὴ γνώση πάσχισε ν' ἀποχτήσῃ ὁ Βιζ. Ἡ Θράκη ἦταν ἡ πηγὴ του. Ἀπ' αὐτὴν ἄρχισε. Γλῶσσα και λαϊκὸς βίος, κάθε φανέρωμά του; τραβοῦσε τὸ ἐνδιαφέρο του. Εἶχε συλλογές. Κρατοῦσε σημειώσεις—μιὰ δὲ σὴνθηκε τίποτα. Ξέχωρα απ' τὴ μελέτη του για τὴ Θράκη (ἀρ. 176) πολλὰ γλωσσικά και λαογραφικά στοιχεῖα βρίσκει μονάχα κανεῖς στὸ ἔργο του. Τὰ μαζεῦω ἐδῶ με τὴν ἐλπίδα πὸς κάτι μπορεῖ νὰ ὠφεληθοῦνε οἱ λαογράφοι και γλωσσολόγοι τῆς Θράκης. Σημειῶνω μόνον τις διασαφίσεις τοῦ ἴδιου.

α' Γλωσσικά

Ἄγελαριά ΑΑ 121
ἀνώγι ΑΜ 19

ἀποσαφαντίζω ΑΜ 37
ἀποσβολωμένος ΜΣ 67

- άρισκος=ό καυμένος, χαϊδευτικόν,
 [σημ. τοῦ ἴδιου ποιητῆ]. ΦΑ 31
 άρρωστικό AM 7
 άχρημάτιστος TZ 37
 Βασιλέες,—έ AA 62
 βασταγερός ΦΑ 7
 βγά! σχετλ. ΦΑ 14
 βλατι TZ 5
 βουρβουλῶ AA 107
 βρέ... βρέ... βρέ... (έπιτατικό) ΜΣ 20
 βώλακας ΦΑ 26
 Γδάριμα TZ 47
 Γερουσαλή AM 41
 γλιτῆρι (σημ. ποιητῆ: Είλιτῆριον,
 τό άλλοχού λεγόμενον τ υ λ ι γ ά δ ι)
 TZ 36
 Διοῦμε ΦΑ 9
 Έργολαβία ΦΑ 27
 Έμερίτσα—δλ' ΦΑ 3
 Θανατῆς, γίνεται τοῦ—TZ 5
 Έχνάρια ΦΑ 18
 Κακοφυγῶ AM 17
 καυμέδες ΦΑ 9
 καραβτσασισμένος AM 32
 κεραστικό ΦΑ 12
 κηνιασμένος ΜΣ 70
 κοιλοπονῶ AM 41
 κοκῶνα ΦΑ 50
 κοσινίζω (μεταφ) ΦΑ 50
 κρίσι ΦΑ 38
 Λένα (διαλεκτ.) AA 194, 124
 λογουρίζω AM 74
 Μαδιά TZ 48
 μαθές δά (άπορο.) ΦΑ 85
 μαρτυρεῖω ΦΑ 11
 μέσπιλο TZ 6
 Μηλιά (κυριων.) MM 37β.
 μνημορόπετρα AA 93
 μνησκει AA 51
 μούχτη TZ 35
 μυξάς AA 192
 Νειδίζω ΦΑ 12
 νταλώνεται (ό νοῦς) AA 128
 Ξαντό AA 177
 ξεβουρβουλῶ ΜΣ 51
 ξεγέρνω AA 176
 ξωμένο ΦΑ 29
 όνοματίζω ΦΑ 6
 όχτρος—(όχτρούς λέγουσι παρ' ἡμῖν
 τοὺς δαίμονας) ΦΑ 25
 παπαρίζω (τόν όμο) TZ 6
 πεθεροκαμένος (ταλανισμός) ΦΑ 62
 περιγραμμάτου ΦΑ 24
 (φαγεῖ καί) πιεῖ AA 188
 πιστάκια ΦΑ 53
 πισωκάπουλα TZ 71
 πλανεύω AM 35
 πολλακαμένος ΦΑ 26
 πούποτε ΜΣ 97
 πόρταλο (τό—) AA 118
 πρεμαξεῖω AA 103
 πύρος AA 45
 Ρωμηοκατσάβελα ἦτοι Ἀθιγγανίς Έλ-
 ληνόφωνος ΦΑ 43
 Σαλαβάτια (μαγισῶν) AM 9
 σβανάρω AA 45
 σαψάλης TZ 36
 σβντίνιζε ό άγέρας—ΦΑ 4
 σεισουράδα ΦΑ 2
 σερβέτα TZ 40
 σήμερα, άπό—καί νά πάγη ΦΑ 33
 σομαχῶ ΦΑ 29
 σκουτέλι AA 21
 σουρβιά—σοῦρβο ΦΑ 5
 σουρβίζω—τοὺς ανθρώπους ΦΑ 5
 σοῦρβισμα ΦΑ 5
 σουρμαλίζουμαι ΜΣ 125
 συντυχαίνω AM 36, ΦΑ 9
 σωστή ΦΑ 15
 Τήνα AA 45
 φακιολίζω ΦΑ 26
 φρουδῆς AA 192
 φωτιστικό AA 171
 Χαλέντζα TZ 35
 χαλοσπιτιά AA 93
 χαλούρι AA 114
 χελωνοκαυκάλα AA 192
 χουλούξης TZ 39
 χουχουλιζω ΣΙ 65
 χρυσοκαγκέλωτη ΠΝ 110
 χτηνό, τό AA 56
 ψαλλουρίζω AA 171

Εἰς τὸ χωρίον μου ἐπικρατεῖ μία φυσικὴ κατὰ τῆς χασμαδίας ἀντιπάθεια, συνεπεία δὲ ταύτης αἱ πλείστα τῶν λέξεων μας ὑπόκεινται εἰς ἐκθλίψεις πολλὰς καὶ συνιζήσεις, εἰς ἄλλαι τινὲς λαμβάνουν τὸ γ, μεταξὺ τῶν φωνηέντων ὡς τὸ Θεῖος (Θεός), ὠραίγα (ὠραία), νέος (νέγος). ΜΜ 38α.

β' Λαογραφικά

α.) Δημοτικὰ τραγοῦδια

- 1) Κυρὰ Μαριόρα, δημοτικὸ βάλλισμα ΑΕ 30.
- 2) Νὰ ράφη τὰ τυφιάτικα χωρὶς ραφή καὶ ράμμα, (δημ. στίχος) ΤΖ 17.
- 3) Βιουλγάρας γυῖος παντρεύεται, (δημ. τραγ.) ΑΕ 32—3.
- 4) ἼΙ Ματένια, (δημ. ἀνατολ. Θράκης) ΑΕ 31—2.
- 5) ἼΙ κόρη τοῦ Ξινθούλη: «τοῦ ἔβγαλαν τραγοῦδι στὰ Ψωμαθιά καὶ τὸ λαλοῦσαν μέσα στὸ δρόμο» ΦΑ 56.
- 6) Τὸ μοιρολόγι τοῦ πατέρα του: «τὸ μοιρολόγιον τοῦ πατρός μου κατὰ παραγγελίαν τῆς μητρός μου ἐσύνθεσε ἡλιοκαῆς ρακένδωτος γύφτος, γνωστός εἰς τὰ περὶχωρὰ μας διὰ τὴν δεξιότητά εἰς τὸ στιχορρεῖν αὐτοσχεδίως. Συνώδευε τὴν πένθιμον αὐτοῦ σκοπὸν μὲ τοὺς κλαυθμηροὺς ἤχους τῆς τριχοῦδου λύρας. ἼΙ μήτηρ μου εἰς τὸ ἀ ν ῶ γ ι ἐπανελάμβανε τὸ ἔλεγεῖον κατ' ἰδίαν διὰ τὸ στερεώσῃ εἰς τὴν μνήμην της». ΑΜ 18.
- 7) Γενιτσαριω, (δημ.π. δίστιχο) ΤΖ 52.

β.) Πειποιθήσεις, προλήψεις, συνήθειες.

- 1) Ἐλεγε: «Τόσο σοφὸς καὶ σπουδασμένος ἄνθρωπος ποῦ ἤμιονε δὲν ἔγινε εἰδωλολάτρης καὶ ἄπιστος, μόνον ἐπίστευα, μὲ ὅλη τὴν καρδιά μου στὰ παρὰμύθια...» ΦΑ 40—41.
- 2) Ξένος. Ἐντὶ τοῦ ξενιτευμένου συγγενοῦς. ΦΑ 25.
- 3) Σπολλάτη. Εὐχὴ. Λέγω—=εὐχαριστῶ ΦΑ 22.
- 4) Κρίση ἔλαμε ὁ Θεός—=Ἀπένειμε δικαιοσύνην ΦΑ 17.
- 5) Τὸ αἷμά τοῦ σκοτωμένου ΦΑ 10, ΦΑ 61.
- 6) Γαμήλια ἔθιμα. Τὸ παιδί στὸ σαχνιὲ μὲ τὸ φαλιτῆρ. Τὸ μεταξωτὸ μαξιλάρι κατὰ τὴν στέψη ΤΖ 31. ΠΝ 125.
- 7) Χοῆς. Κρασί στὸν τάφο ΤΖ 32.
- 8) Τὸ μαξιλάρι ποῦ βάζουν στοὺς νεκροὺς ΤΖ 31.
- 9) Στολισμὸς νεκρῶν γερόντων ΤΖ 10.
- 10) ἼΙ ψυχὴ ποῦ φεύγει ΤΖ 24—6.
- 11) Διαβασμένοι (εἶνε παντογνώσται κατὰ τοὺς λαοὺς) ΑΜ 7, ΑΜ 36.
- 12) κισμέτι ΜΣ 86.
- 13) ὄγοῦρι (μοῦ ἐσήκωσε—) ΤΖ 48.
- 14) Τούρκων ἔθιμα, ἀντιλήψεις ΜΣ 71 κπ.
- 15) Χαρέμι, περιγραφές, ἐντυπώσεις. ΜΣ 71.
- 16) χαροπάλαιρα ΤΖ 20.
- 17) παλιτῆρα ἤλιου (δύοντος μὲ τὴ χρυσοζαγκέλωτη θύρα) ΠΝ 110.

- 18) βρυκόλακας (ἐριννύς καταδιωκ. τὸ φονηᾶ. Τρόπος ἀπυλλαγῆς του) ΦΑ 73.
- 19) ἐκδίκτηση σκοτωμένου ΦΑ 18.
- 20) κανκιδάσηδες (αἱμαδελεφοί), πῶς γίνονται, ΦΑ 58 ἀδελφοποιὸς ΦΑ 59.
- 21) κοσκινομαντεία ΦΑ 43—6.
- 22) νιοθέτηση ΑΜ 25—6.
- 23) ξόρκι. Τὸ πέρασμα τῆς ψυχῆς δι' ἀνακλήσεως ΑΜ 20—1.
- 24) χαμαγλί, χρήσις κατασκευή ΑΜ 9.
- 25) βότανα θεραπευτικά ΑΜ 9.
- 26) Σαράντισμα. Θρησκευτικὰ θεραπευτικὰ ΑΜ 14.
- 27) ζωικό. Ποτον, τί, πῶς προήλθε, τρόπος καὶ μέσα ἐξορκισμοῦ ΑΜ 9.
- 28) λοφίδα θεραπευτικὴ ΑΜ 10.
- 29) Λαμπάδα θεραπευτικὴ ΑΜ 10.
- 30) Θόλωμα διαμαντιοῦ ΜΣ 10.
- 31) Κανάτα μὲ δυὸ αὐτιά, (παιδικὸ παίγνιο) ΠΝ 93.
- 32) Σούρβισμα, ἔθιμο τῶν Φώτων. Περιγραφὴ. ΦΑ κλ.
- 33) Ἐγού ποῦ νὰ κατακάγῃσαι. Κατάρα ΤΖ 36.
- 34) Τὸ θειάφι τῶν Ἑβραίων ΤΖ. 36.
- 35) Φῶς στὰ μάτια σου. Εἰδή ΜΣ 100.

γ') Παραομιλίες.

- 1) Κάθε ἀρνὶ κρεμνιέται ἀπ' τὸ ἴδιο του ποδάρι ΦΑ 10.
- 2) Γιὰ τὴ συνήθεια καὶ ὄχι γιὰ τὴν ἀλήθεια ΦΑ 7.
- 3) Τὰ χρόνια περνοῦν τὰ πράγματα γυρνοῦν ΦΑ 4.
- 4) Πέτρα ποῦ κυλᾶ θεμέλιο δὲν κάνει ΤΖ 18.
- 5) Ἡ τέχνη εἶνε χρυσὸ βραχιόλι ΤΖ 18.
- 6) Ἡ σάρα καὶ ἡ μάρα καὶ ἡ κόκκινη χουλιάρα ΠΝ 99.
- 7) Ὁ διάβολος ποῦ χύνει τὴ σφαῖρα γιὰ τὸ φονηᾶ, χύνει καὶ μιὰ γιὰ τὸν ἐκδικητὴ του ΦΑ 74.
- 8) Καρπὸς ποῦ κρατεῖ σφιχτὰ τὸ δέντρο του εἶνε ἄγονρος ἀκόμα—καὶ κορίτσι ποῦ δὲν μπορεῖ ν' ἀφήσει τὸ σπύρι τοῦ γονιοῦ του δὲν εἶνε ἀκόμα γιὰ γυναῖκα ΦΑ 59.
- 9) Ζητᾶ τὸ φύλλο μέσα στ' ἄχυρα καὶ κείνος κάθεται πὰ στὰ ματογυῶλια του ΦΑ 50
- 10) Βελόνες ἀγοράζουμε γιὰ νὰ μπαλώσουμε τὰ ψέμματα ΦΑ 47.
- 11) Χίλιοι καλοὶ ἄνθρωποι κάνουν μ π ο υ χ α μ π έ τ ι καὶ μέσα σ' ἓνα καρν-δότησοϋφλο. Τοὺς κακοὺς δὲν τοὺς χωρεῖ οὔτε ὅλη ἡ οἰκουμένη ΦΑ 99.
- 12) Κι οἱ πέτρες ποῦ εἶνε στὸν κόσμο, ἂν εὗρισκαν κανένα νὰ ποῦν τὰ ντέρτια τους θὰ γινόταν ἐλαφρότερες ΜΣ 37.
- 13) Ξένο παιδί ἔναι παιδεψη ΑΜ 43.
- 14) Μὰ τὸ γραφτὸ εἶνε γραφτὸ κανένας δὲν τ' ἀλλάζει ΜΣ 111.
- 15) Τὸ αἶμα καμμιά φορὰ νερὸ γίνεται; ΜΣ 135.

δ') Παραδόσεις.

- 1) Μαριμαρωμένοι ἄνθρωποι ΤΖ 44.
- 2) Νεράιδα καὶ ραφτόπουλο ΤΖ 7—8.

- 3) Πόλεις παραδόσεις (Τάφος Παλαιολόγου, ψάρια Μπαλουκλή κλπ.). ΦΑ 37.
- 4) Φόβια (ή μάνα του 'Αλέξανδρου) TZ 43.
- 5) Γενιτσαριό TZ 52.
- 6) Φόβια ἀπ' τὸ γενιτσαριό TZ 51—2.
- 7) Σκυλοκέφαλοι TZ 42.
- 8) Σοφιανός (διήγηση τῆς μητέρας του) ΛΑ 256.
- 9) Τὸ Σεϊντάν 'Ακιντησί ΑΑ 267.
- 10) Κόκκινη μηλιά ΜΣ 131.
- 11) Τὸ συναξάρι τοῦ Κασσιανοῦ ΑΑ 293.
- 12) 'Ο Βύας ἀρ. 41.

Β' ΒΙΖΥΗΝΟΥ ΑΝΕΚΔΟΤΑ

1. Γλωσσικὸν Ζήτημα.

(Ἀπὸ τὸ χειρόγραφο 3 (ἀρ. 2, 3), τοῦ 1885)

Ἡ γλῶσσα καθὼς συγκρίνεται πρὸς οἰκοδομήματα· ἐκ τούτου προῆλθεν ἡ συνήθεια (ἀπὸ Γάλλους γλωσσολόγους νομίζομεν) νὰ θεωρῆται ἡ σημερινὴ τῶν Ἑλλήνων [γλῶσσα] ὡς τὰ ἐρείπια τῆς ἀρχαίας. Ἡ παρομοίωσις ἐπλάγησε πλείστους νὰ νομίσουν ὅτι δύναται ν' ἀναστήσωσι τὸ παλαιὸν τῆς γλώσσης οἰκοδόμημα.

Τὸ πρῶτον λάθος.

- Ἐν τῷ γλωσσικῷ ζητήματι οἱ Ἕλληνες ὑπεπέσαμεν εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς εἰς λάθος τι, τὰς συνεπειὰς τοῦ ὁποίου ἐξακολουθοῦμεν νὰ ἐφιστάμεθα ἔτι. (Ἐν τῷ γλωσσικῷ ζητήματι τὸ πρῶτον λάθος ἐγένετο ἀπὸ τὴν καθ' ἣν*
- 10 *στιγμὴν ἐπιστεῦθη διαδοθὲν ἐκ Γαλλίας ὅτι ἡ γλῶσσα δύναται νὰ παραβληθῆ πρὸς ἀρχιτεκτονικὸν οἰκοδόμημα). Γάλλοι νομίζομεν θαυμασταὶ τῆς τελειότητος τοῦ ἀρχαίου ἑλληνικοῦ λόγον, ὅσοι βαρυνόμενοι ἢ ἀδυνατοῦντες νὰ εἰσδύσωσιν εἰς τὴν κατανόησιν τῆς φυσικῆς γλώσσης, ὁποίας ἠρκέσθησαν νὰ λαλῶσιν περὶ αὐτῆς διὰ ποιητῶν μόνον εἰκόνων.*
- 15 *Νομίζομεν ὅτι οἱ Γάλλοι πρῶτοι θαυμασταὶ τῆς ἀρχαίας Ἑλλ. γλώσσης, παρέβαλαν αὐτὴν πρῶτον μὲ ἄριτων καὶ λαμπρῶν ἀρχιτεκτονικῶν οἰκοδόμημα. Ἐφ' ὅσον ἡ γαλλικὴ αὐτὴ εἰκὼν ἀνεφέρετο εἰς τὴν σύνταξιν τῶν τοῦ λόγον μερῶν, εἰς τὴν λεκτικὴν τῆς γλώσσης ἀρχιτεκτονικὴν δὲν ἔβλαπτε διόλου, ἢ παρατήρησις ὅμως ἐξ ἧς προέρχεται εἶναι ἄγαν ἐπιπο-*
- 20 *λαία. Ἄλλ' ἡ εἰκὼν δυστηχῶς ἐξελήφθη μετ' ὀλίγον ὡς παραστατικὴ τῆς ὅλης φύσεως τῆς γλώσσης (καὶ ὡς συμβαίνει πανταχοῦ ὅπου προτιμῶνται αἱ καλὰ φράσεις, μᾶλλον ἤ). Πανταχοῦ ὅπου ἡ πνευματικὴ φεγγοπνία προσφύγει εἰς προχείρους παραστάσεις διὰ ν' ἀπαλλαγῆ τοῦ κόπον τοῦ*

νά ἐξεύρη λογικῶς τὸν adequate ὀρισμὸν ἐνὸς ἐκάστου πρῶγματος συμ-
25 βαίνουσι τοιαῦται πλάται.

Ἐν τῇ περιπτώσει ταύτῃ ἀφέθη ἀμελέτητος ἡ φύσις τῆς ἐν γένει
γλώσσης, ἐφ' ἀπάντων ὅσοι ἐξακολουθοῦσι γὰ κάμνωσι χρῆσιν τῆς δημώ-
δους ἐκείνης εἰκότος. Αἱ σκέψεις αὐτῶν ἐξακολουθοῦσι τὴν ἐξῆς πεπλα-
νημένην ὁδόν. Ἡ ἀρχ. Ἑλλ. γλῶσσα ἦτο τὸ τελειότατον τὸ λαμπρό-
30 τὸν μωριεπίθετον τέλος οἰκοδομήμα, ὅπως ἦτο τοιοῦτον ὁ Παρθενῶν,
τὸ Θησεῖον κλπ. Τὰ οἰκοδομήματα ὁμῶς, ἔχουσι ἐνα ἄσπονδον ἐχθρόν,
τὸν μαστροχαλάστην χρόνον, μὲ τὰ μωρία περιστατικά, ἅτινα γεννᾷ εἰς τὸν
κόσμον. Καθὼς δὲ ὁ χρόνος μὲ τὰ περιστατικά τοι ἔφθειρε καὶ μετέβαλεν
εἰς ἐρείπια τὸν Παρθενῶνα καὶ τὰ Προπύλαια, οὕτως κατέστρεψε καὶ τὴν
ἐλληνικὴν γλῶσσαν. Ἡ εἰκὼν εἶνε τόσῳ μᾶλλον ἀπατηλή, ὅσῳ λεπτομερέ-
35 στερον θελήσῃ τις νὰ τὴν ἐφαρμόσῃ. Α. χ. ἐκ τῶν ἀκεραίων τῆς ἀρχαίας
λέξεων ἀπετρίβησαν οἱ ἀναδιπλασιασμοί, αἱ καταλήξεις κ. τ. τ., ὡς ἐκ τῶν
καταπεσόντων τετραγῶνων λίθων ἀπεκόπησαν αἱ τελειολάξεντοι αὐτῶν
γωνίαι. Καὶ τὰ τεμάχια τῶν ἐκ τοῦ Παρθενῶτος λίθων εὐρίσκονται σή-
μερον ἀναμειγμένα μὲ βυζαντινοὺς πλίνθους ἢ τοὺς γεωρικῶς τῶν ταύ-
40 ρων σαρικοφόρους στύλους, ἀκριβῶς ὅπως τὰ συντρίμματα τῆς ἀξέστου
γλώσσης πρόκεινται ἡμῖν σήμερον συμπεφυρμένα μετὰ τουρκικῶν, βυζαν-
τιακῶν ἢ φραγκικῶν λέξεων. κτλ. κτλ.

Τὸ δὲ μόνον λογικὸν συμπέρασμα ἐκ τῶν τοιούτων κρίσεων εἶναι πά-
λι μία παρομοίωσις: "Ὅπως οἱ ἀρχαιολόγοι ἀποκαθαίρουσι ἀνασκάπτον-
45 τες τὰ ἐρείπια, ὅπως χωρίζουσι τὰ συντρίμματα τῶν κλειστῶν οἰκοδομῶν
ἀπὸ τὰ τῶν μεταγενεστέρων ἢ συμπληροῦντες ἀποτελοῦσι τὰ τεθραυσμένα
μνημεῖα οὕτω πρέπει νὰ καθαρῶν ἢ σημερινῇ γλῶσσα ἀπὸ πᾶν ὅ,τι δὲν εἶ-
ναι ἀρχαῖον, νὰ ἀναστηλωθῇ ἐπὶ τῶν ἀρχικῶν αὐτῆς διαγραμμάτων καὶ
διαστάσεων. Ἐν τῷ πνεύματι τούτῳ ἐργάσθησαν φιλοτίμως πλείστοι τοῦ
50 ἔθνους λογάδες ἀπ' αὐτῆς τῆς τοῦ ἑλληνισμοῦ παρακμῆς τόσῳ μᾶλλον
καθ' ὅσον ἢ μετ' ὀλίγον ἐπελθοῦσα ἐποδούλωσις τοῦ ἔθνους ἐθεωρεῖτο
ὡς ἡ μόνη αἰτία τῆς ἐπὶ τοῦ λαοῦ παραμελήσεως τῆς προγονικῆς αὐτοῦ
γλώσσης. Ἐν τῷ πνεύματι τούτῳ ἐργάζονται οὐκ ὀλίγοι ἀφ' ἧς ἠλευθερώθη
μία τῆς ἐλληνικῆς γῆς γωνία, τόσῳ φιλοτιμότερον ὅσῳ φυσικότερον ἀδ-
55 τῶν καθῆκον λογίζεται τὸ ν' ἀντικαταστήσωσι ἐν τῇ ἐλευθέρῳ Ἑλλάδι,
ν' ἀναστρώσωσι τὰ τεθραυσμένα τῆς κλασσικῆς ἀρχιτεκτονικῆς μνημεῖα.

Ἐὰν ὁ Καβαδίας ἀδυνατεῖ νὰ μᾶς συμπληρώσῃ ἐκ τῶν τεμαχίων ἀδ-
τοῦ ἀρχιτεκτονικὸν τοῦ Παρθενῶτος σῶμα, τοῦτο ἐννοεῖται ἐκ τοῦ ἅτι τὰ
μαρμάρια τεμάχια δὲν συγκολλῶνται οὕτως ἀκριβῶς πρὸς ἄλληλα, οὕτε
60 ἀνεγείρονται τὰ τῶν κινήων τεμάχια ἀνευ δαπανῶν καὶ μόχθων.

Διὰ τοῦτο ὁμῶς δὲν πρέπει ν' ἀποκλεισθῶσιν καὶ οἱ τῆς γλώσσης
Στ. 29 τελειώτατον χφ.

διορθωταί ἀπό τοῦ γ' ἀναστήσωσι τὸ ἀρχαῖον αὐτῆς οἰκοδόμημα. Οἱ λόγοι ἦσαν ἀνέκαθεν ἐλαφροὶ οὔτε βαροῦλκα οὔτε μαναβέλες χρειάζονται λοιπὸν διὰ τὰ τὰς ἀναβιβάσωσιν εἰς τὸ ἀρχαῖον των ἦψος, ἀναδιπλασιασμοὶ 65 δὲ καὶ καταλήξεις κολλοῦσι τόσον ἐνκόλως εἰς τὰ κολοβωμένα... σώματα τῶν λέξεων.

Ἐκθάπτονσι λοιπὸν ἐκ τοῦ Λεξικοῦ ἀχρηστοὺς παρὰ τῷ λαῷ λέξεις ἢ διορθοῦσι τὰς ἐν χρήσει προσθέτοντες τὰ ὑπὸ τοῦ χρόνου ἀποτριβέντα μέρη των καὶ ἐλπίζουσι τόσῳ μᾶλλον ὅτι θ' ἀναστήσωσι τὴν ἀρχαίαν 70 γλῶσσαν ἔστω καὶ τοῦ Ξενοφῶντος ὅσῳ ἀσθενέστερον βλέπουσι τὸν λαὸν οἰκειοποιηθέντα ἤδη πλείστας ἀγνώστους αὐτῷ ἀρχαίας λέξεις.

Τὸ γεγονός ὅτι ἐν τῇ γραμματικῇ αἱ λέξεις μᾶς ἐγνώσθησαν ἔχουσαι 75 ὄζας αἴτινες ἀξάνουσι ἢ ἀναδιπλασιάζονται, ἔχουσαι καταλήξεις ἔπρεπε γὰρ μᾶς προφιλᾶξῃ ἀπὸ τοῦ γὰρ [ἐξακολογηθῆσωμεν] συγκρίνοντες μὲ τὰ οἰ- 75 κοδομήματα τὴν γλῶσσαν ἢ γὰρ τὴν θεωροῦμεν τοῦθ' ὅπερ ἐστὶν ὀργανικῶς ἀλλοιοῦμενον ἢ ἀξομειοῦμενον.

57β Οἱ πατέρες ἡμῶν σοφῶς ἀπεφάνθησαν ὅτι ἡ ποίησις εἶναι «λαλοῦσαι εἰκόνας». Αἰὰ γὰρ γράψῃ τις ὅμως εἰκόνας πρωτοτύπου καὶ τελείας πρέπει αἱ γραμμαὶ τὰς ὁποίας θὰ μεταχειρισθῇ γὰρ μὴ ἔχουσι ἐκ τῶν προτέρων 80 ὄρισμένον μέγεθος, τὰ σχήματα ἢ τὰ χρώματα, ὧν θὰ γάμῃ χρῆσιν γὰρ εἶνε καιροεργῆ καὶ ἀνθηρὰ καὶ προπάρτων γὰρ ἐνέχουσιν ἀπάσας ἐκείνας τὰς ἀρμορίας καὶ ἀποχρώσεις ὅσαι εἶνε ἀναγκαῖαι πρὸς ἀπεικόνισιν μορφῶν ἢ φυσιογνωμιῶν καὶ χαρακτήρων ἢ καταστάσεων πραγμάτων οὐκ παλαιῶν ἢ ἀλλοτριῶν ἀλλὰ συγχρόνων καὶ ἡμετέρων (πρὸς σύνθεσιν εἰκόνων ἐθι- 85 κὸν νεοελληνικὸν φερονσῶν).

Ἔστι αἱ γραμμαί, ἢ τὰ χρώματα τοῦ ποιητοῦ εἶνε ἡ γλῶσσα, τίς δὲν τὸ γνωρίζει.

58β Τίς θὰ τολμήσῃ γὰρ ψέξῃ τὸν τύπον **μαθαίνω** ἐν τῇ γλώσσῃ τοῦ λαοῦ ὅταν γνωρίζῃ ὅτι τοῦτον τὸν μεταχειρίζεται ἤδη ὁ Πλάτων ἔστω καὶ σύν- 90 θετον μετὰ τοῦ δωρικοῦ α;=αμαθαίνω Πλατ. Νομ. III 689E.

Ἄλλως ἐν Θράκῃ λέγει ἡ ἀγκίδα διὰ τὰ σουβλέρα ξυλαρά ια=ἀκίς -δος τῶν ἀρχαίων. Οἱ λόγοι [ἐφοβήθησαν] γὰρ τὸ μεταχειρισθῶν;

Ἔσάντως λέγει τὰ λώπια διὰ τὰς φλούδας τῶν φασολιών ἢ κοντζιῶν ἀντὶ λωπία ἢ λωβοί

95 Ὁ Ὀμηρὸς λέγει **προσώπατα** τὸ αὐτὸ λέγει καὶ ὁ λαὸς ἐν Θράκῃ τίς πταίει; Ὁ Ὀμηρὸς λέγει **καλὰ** ἀντὶ καλῶς: ὅμως δ' οὐδέτι καλὰ μεθίετε θούριδος ἀλκῆς N 126 [γρ. 116]

59β Ἐν Βιζύῃ λέγουσιν **συρμίζει**=χιονίζει μετ' ἀνέμον ἐκ τῆς ἀρχαίας λέξεως **συρμάδες**=χιόνες.

100 Ἡ ἀρχαία εἶνε βεβαίως ἡ μητέρα τῆς νέας Ἑλληνικῆς ὅπως ἡ Αστι-
 ρική εἶνε τῆς Ἱταλικῆς, τῆς Ἰσπανικῆς ἢ τῆς Γαλλικῆς ἀλλ' ὅπως ἡ Λα-
 τινική οὕτω καὶ ἡ ἀρχαία Ἑλληνική δὲν συμφωνεῖ (passt nicht) μετ' τὸν
 δλότελα μεταβληθέντα τρόπον τοῦ σκέπτεσθαι. Δὲν εἶνε ἀλλοδαπή, ἔχει ἀ-
 ποβῆ ὅμως ἀλλοτριὰ γλώσσα ὁ γράφων αὐτὴν πρέπει νὰ προσοικειωθῆ διὰ
 105 μελέτης τὸ πνεῦμα τῆς καὶ ὁ θέλων νὰ τὴν ἐννοῆ ὡσαύτως. Τοιαύτη ὅμως
 προσοικειώσεις ἐμποδίζει τὴν ἀντιτελῆ παραγωγὴν τοῦ ποιητοῦ μονιμοποι-
 οῦσα ἐν τῇ μνήμῃ αὐτοῦ τὰς συγγραφὰς τῶν ἀρχαίων. Ἐν τῇ φυσικῇ ἐσθῆ
 60β τῶν ἰδίων αὐτοῦ πάραστάσεων προβάλλουσι λεληθότως τὰ νήματα | ἀλλο-
 τρίας τέχνης. Ὁ κατέχων τὴν ἀρχαίαν γλῶσσαν ἀδυνατεῖ ἐν τοῖς ἰδίοις αὐ-
 110 τοῦ ἐπινοήμασι ν' ἀπαλλαγῆ τοῦ τρόπου τοῦ διὰ τοὺς ἀρχαίους συνήθους
 ὁσιν εἶναι ὀλοσχερῶς διάφορος τοῦ τρόπου καθ' ὃν σκέπτοται οἱ νεώ-
 τεροι.

Μελετήσατε τοὺς πρὸ ἡμῶν ποιητάς, ὅσοι προδηλότερον ἀναμυγνόνουσι,
 τὰς κλασσικὰς αὐτῶν ἀναμνήσεις διὰ τοῦ φυσικοῦ αὐτῶν συναίσθηματος,
 115 τόσῳ μᾶλλον πανποικιλόδεικτον τὸ ἀποτέλεσμα :

Ὁ λαὸς λέγει : δέρονω, ξιλοκοπῶ, ξιλοφορτώνω, μαργαρόνω, τινάζω
 τὴ γούνα σου, ἀργάζω τὴν προβιά σου, σου τίς βρέχω.

Ὁσαύτως μιτάρῳς, κοιλαρῳς, ποδαρῳς, χερῳς καὶ οὕτω καθ' ἑξῆς με-
 γενθυντικὰ μὴ ἐπάρχορτα ἐν τῇ ἀρχαίᾳ.

61β 120 Λέγει ἀρωστιάρης, | κωρινιάρης, γωρινιάρης, σαλιάρης, χτικιάρης, θυ-
 μοδιάρης κτλ.

Λέγει (σκορδοκήλα) χωματήλαις, κρεατήλαις, κρασήλαις (ξυνήλαις),
 σκορδοκήλα, ξινήλα, μαρσήλα.

2. ΠΟΙΗΜΑΤΑ

(ἀπὸ τὸ χειρόγραφο 3)

1. Ἀπένταρος μουςαφιρεῦει.

Ἀπένταρος ; Καὶ τί μ' αὐτό ;
 Καλὸ φαγί καλὸ ποτό,
 καὶ μὰ παρῆα γελαστή
 μ' ἀρέσκει καὶ μ' ἐνχαριστεῖ.

Ὡ Κὺρ κάπελα, παλῆδ κρουσι
 νὰ πιῶ κι ἐγώ, νὰ πιῆς κι ἐσύ.

Καὶ βάλλ' καὶ τῶμοροσ ο παιδι
 νὰ μᾶς κερνᾷ νὰ τραγοιδῆ.

Καὶ φέρε τὸν ψητὸ λαγὸ
 10 νὰ φᾶς καὶ σὺ νὰ φάω κ' ἐγώ.
 Κ' ἐβίβα μὴ κ' ἀκόμη μὴ
 γὰ τὴ χρυσῆ μας γνωριμιά.

Τί μοῦ βουτᾶς 'ς τὴ συλλογῆ
 κι ὄλο τηρᾶς χαμαὶ τὴ γῆ!
 15 Γι' ἄκουσε ἐμένα νὰ σοῦ πῶ,
 καὶ κάνε μοῦτρο χαρωπὸ

Εἶνε κανάτα αὐτὸ τραγῆ;
 Ἦταν γεμάτη, εἶνε ἀδειανή;
 Μὲ ταῖς ὑγειές σου. Φχαριστῶ.—
 20 Σ' ἐφύλαξα, σοῦ τὰ χρωστῶ...!

18.1.91

2. Ἄρνησις.

Μηνᾶς ν' ἀνταμωθοῦμε πάλι
 κατόπι ἀπὸ πολὺν καιρό,
 'ς ἐρημωμένον παραγάλι
 κανένα βροῦδι δροσερό.

5 Σέ εἶπανε πὼς θ' ἀρρωστήσω
 καὶ θέλεις τώρα μὲ στοργῆ
 νὰ πάρης τὸ ἄδικον ὀπίσω
 νὰ μοῦ γιατρούσης τὴν πληγῆ.

Τὸν πόθο σου καταλαβαίνω—
 10 Ἦσυχασε παρακαλῶ!
 Ξέρω τί μ' ἔχεις καλεσμένο
 'ς τὴν ἄκρη ἄκρη στοῦ γαιλό.

Ἡ θάλασσα ποῦ σπᾷ κι ἀφρίζει,
 καὶ τὰ ναυτόπονλ' ἀπείλει,
 15 τὴν πίστη σου θὰ μ' ἐνθυμίζει,
 καὶ τὴν ἀγάπη τὴν πολλή.

Γιατὶ καθὼς ὀρμάει ὁ γλῶρος
πάνω ᾿ς τὸ ψᾶρι τὸ παχὺ,
ἔτσι χοιμᾶς κι ἐσὺ μὲ θάρρος
20 νὰ κάμῃς ἕνα διστυχῆ!

Κι ἂν αὔριο γ' ἀποθάνω μέλλω,
καθὼς μ' ἐκάμαν οἱ καθ'μοί,
τὸν ἔρωτά σου δὲν τὸν θέλω
᾿ς τὴν ἕστερνή μου τὴ στιγμῆ.

25 Κανεὶς γιὰ θάνατο δὲν γέφρει
πάνω στὴν ἄπιστη τὴ νιά,
μετάδοσι κανεὶς δὲν παίρνει
ἀπὸ τὰ χέρια τοῦ φοιᾶ.

31.3.92

3. Ἡ κατάντια της.

Κάλλιο μὴν εἶχα σ' ἀνταμώσει
᾿ς τὴ ρημαγμένη μου ζωῆ,
γιὰ νὰ μὴν πιῶ πικράδα τόση
σ' ἐκεῖνο τὸ ἄχαρο πρῶτ!

5 Ἀπὸ τίς θλίψεις λιγυσιμένη
ξασθενημένη καὶ χλωμῆ,
μ' ἔσυχες μὲ φωνὴ σβυσμένη,
ποῦ ἦταν ὄλο στεναγμοί.

Σὲ κακοζῆ μὲ εἶπες ἐκεῖνος,
10 μὲ τὴ φορικτὴ κακογνωμιὰ
κ' ἔφεινε σκοῦπιδο πιὰ ὁ κρίνος,
καὶ νέκρωσι τὰ γιασεμιὰ.

᾿Σ τὰ γαλανὰ σου μάτια εἶδα,
ποῦ ἦταν χαρᾶς μου οὐρανοί,
15 καὶ δὲν ἐφρῆκα πιὰ μιὰ ἀχτίδα
ἀπ' τὴν προτοῦ τους καλλονή.

Ἐπρόσεξα ᾿ς τ' ἀφράτα στήθια
ς' τὰ μάγουλα τὰ ροδαλά,
κι εἶπα δὲν εἶν' ἐκεῖν' ἀλήθεια.

20 ποῦ τώρα δὰ μ' ἐμὲ ὀμιλᾷ!

Λοιπὸν κατόπι ἀπ' τὰ διαμάντια
καὶ ἀπὸ ἀγάπη δὰ ἐντυχῆ,
αὐτὴ σοῦ ξυμεινε κατάντια
μέσ' τῆ ζωῆ σου, δυστυχί;

25 Τρομοῦλα κοιώθω ε' τὰ κομμῆτια,
γιὰ τὸ γραστί σου τὸ τραχέ,
μοῦ δάκρυσαν τὰ δυνά μου μάτια,
σὲ πόνεσα μετ' τῆ ψυχῆ.

Κ' ἔχθρός σου ἀκόμα σὲ λεποῦμαι
80 ε' τὴν τόση σου ἀναποδιά--
Τί θενὰ ἴσο σὺλλογοῦμαι,
καὶ μοῦ ραγίζεται ἡ καρδιά.

4. Ἀγιάτρευτος.

Ἄχ, καὶ ἡ ἔμορφ' ἐξοχή
καὶ τὸ ράκι τὸ γοργό,
τί ὀφειλοῦν σὲ δυστυχῆ
καθὼς εἶμ' ἐγώ;

5 Ρόδα, κρίνα, γιασεμιὰ
κι' ἄνθη στὰ χλωρὰ κλαριά,
θὰ με δώσουν ἄλλη μιὰ
τὴν προτοῦ θωριά;

Τὸ νερό, ποὺ περπατεῖ
10 δροσερὸ ε' τῆ ρηματιά,
γὰ μοῦ σβῆση ἀδυνατεῖ
τὴν κρυφὴ φωτιά.

Τὰ πουλτζια, ποὺ πετοῦν
με χαρούμενη φωνή,
15 τὴν καρδιά μου ἄχ δὲν ρωτοῦν
διατί πονεῖ!

Κ' ἡ φλογέρα ποὺ σιμά,
σὰν νανούρισμα περνᾷ,

μέγα δὲν μ' ἀποκοιμᾶ—
20 γὰρ παρτοτεινά.

12.1.92.

5. Πρὸς τοὺς συναγωνιστάς μου.

Τέτοια ἀνήλικα πονλάκια
ἔς τὸ κορμί τους μὲ χροινάκια
δὲν πετοῦν χαμμιά φορὰ
μ' ἀετοῦς μὲ τὰ φτερά.

5 Νὰ καθίσετε στ' αἰγὰ σας
μὴν γαροῦνε τ' ἄντερά σας
μπρὸς τὸν ἥλιο τὸ θερμὸ
καὶ μοῦ τῶχετε καῦμό.

Ἔξω ἀπ' τὸ μικρὸ κοτέτσι,
10 κακαρίζετ' ἔτσι κι ἔτσι
θενὰ βρῆτε, ἀντὶς δραχμάκια
ἕνα δυὸ σπυριά!

Τώρα φοῖβοι ποιητάδες
ἔτελειῶσαν οἱ κανγάδες
15 κι ὡς ποῦ χρόνος γὰρ γυνῆ
τσιμονοδιὰ κι ἔπομονή.

Τοῦ καθένα σας οἱ στίχοι
ἔτσι κι ἔτσι ἔχουν τύχη,
καὶ οἱ ἀσθηροὶ κριταὶ
20 δὲν θὲ γὰρ σᾶς ποῦν ποτέ,

Στὴν διάρκεια τὴν τόση
δὲν τοὺς ἔχετε φορτώσει
τετρακοῖβερτη δουλειά,
μὲ τὴν ἀγκαλιά.

25 Ὅτι τ' ἀνορθόγραφά σας
βγήκαν ἀπ' τὰ λεξικά σας,
ποῦ γραφήσαν σκοτεινά.
ἔς τὰ καποτεινά.

“Οτι κάθε στιχογραφία
30 είχε τόνο κι ἄρμονία
σὺν γκαρίζει χαρωπὰ
τὸ μονῶρι τοῦ παπᾶ

Δι αὐτὸ κι ἐγὼ ὡς τόσο
θέλω γὰ σᾶς στεφανώσω
35 μὲ μιὰ φίλον συμβουλή:

Χαμηλώσατε τ’ ἀντιά σας
καὶ βοιτῆχτε στὰ χαρτιά σας
καὶ μελέτη ἄρσενικὴ—
ἢ ὠφέλεια εἶν’ ἐκεῖ.

6. Πρὸς τοὺς κριτάς.

“Ελα τώρα κὺρ κριτάδες
γὰ τὰ ποῦμε πασιρικά,
Ἐδιαβάστε τὶς φυλλάδες
μ’ ὅλα τὰ ποιητικά;

Ὡ Κι εἶδετε ποιὸς κῆλλο ξίρει
λέξεις γὰ νὰ στιχογραῖ,
ποιὸς μπορεῖ μὲ μιᾶς νὰ εἴρη
πόσο στρουγγυλὴ εἶν’ ἡ γῆ;

Ναί, πλὴν ὅμως, μὴ πρὸς βάρος,
10 μὲ καρδιὰν εὐτροπαλὴ
σᾶς ρωτῶ κι ἐγὼ μὲ θάρρος
τί εἶνε ποίησις καλή;

Εἶνε μέσ’ ἔς τ’ ἀρχαῖα λόγια
τοῦ τουτοῦ κι’ ἐκεινουτοῦ
15 μέσ’ ἔς τ’ ἀπάτητα τ’ ἀνώγια
τοῦ φιλόρχαιον τοῦ τοῦ;

Καὶ θαορεῖτε πῶς διοκίτω
μιὰν ἡμέρα θὰ δειχτῆ
μὲ τ’ ἀχνὰ περιγραμμάτου
20 καμμιά τέχνη διαλεχτή;

Εἶνε μόνο ᾗς τὴν καρδίᾳ
 ᾗς τὴ φερὴ τὴν κεφαλῆ,
 ὅταν ἐνδυνῶ ἢ τελείᾳ
 τὴν δημώδη τῆς στολῆ;

25 Καὶ θαρρεῖτε ἢ ἐπιστήμη
 καὶ τὰ λόγια τὰ σοφά,
 θὰ μᾶς ὠφελήσουν, οἴμοι.
 ἄν λαλοῦν σ' αὐτιὰ κουφά;

Σᾶς ἀφήνω νὰ σκερθῆτε,
 30 ὅταν ἔχετε καιρό,
 κι ἔσπερα ν' ἀποκριθῆτε
 ὡς τοῦ χρόνου καρτερῶ.

Τώρα κάμτε μου τὴ χάρι,
 γιὰ τὸν κόπο τὸν μωρό,
 35 καὶ τῆς δάφνης τὸ κλωνάρι
 δὸς τ' ἐμένα τὸ πιερὸ

Καὶ μὲ δυνὸ ὠραῖα κρίνα
 καὶ τὸν γροῦπο, μὰ σωστό.
 ᾗς τὴν γλυκειά μου τὴν Μπετίνα
 40 ποῦ σᾶς λέγ' εὐχαριστῶ.

Καὶ κηρύξτε ᾗς τὴν ἀράδα,
 σᾶς τὸ λέγ' ἕνας κριτῆς
 πῶς ἐβγήκε στήν Ἑλλάδα
 ὁ πῖδ πρώτος ποιητῆς.

4.3.92

7. Ὁ πλάτανος τοῦ χωριοῦ.

Σ' τοῦ βουνοῦ τὴ ράχη ἐπάνον
 ἔξω ἀπ' τὰ φτωχὰ χωριά,
 κορμαλιὰ γέρο-πλατάνου
 σειέται ᾗς ἑλαφρὸ βοριά.

5 Ὅλα τὰ πυκνὰ κλωνάρια
 σὺν θεόπυκνα μαλιά,
 πρόπον τὰ χλωρὰ φυλλάρια
 ᾗς τοῦ Μαῖου τὴν ἀντηλιά.

Μόνο μιὰ χονδρή κλωνάρα
 10 Ένα φύλλο δέν τηρεῖ.
 Τι γὰ τις ἐκάμαν ἄρα
 ν' ἀπομείν' ἔτσι ξεροή ;

Ἔστα χλωρὰ κλαδιὰ ἀπ' τὰ πλάγια,
 κελαδοῦν φαιδρὰ πουλιά,
 15 Πάνω ἐκεῖ μιὰ κουκουβάγια
 σκούζει πέτριμη λαλιά.

"Αχ, ἔς ἀδιά Τουρκῶν ἀσκέρια
 μιὰν ἀγῆ παρχαλιή
 μιὰρὰ ξαπλώσαν χέρια
 20 κι ἐπεράσαν τὸ σχοιῖ,

Καὶ μὲ τὴν ἀγῆ τὴν πρώτη
 σὴν τοῦ πῆραν τὰ φλουριά,
 ἐκρεμάσαν τὴν δεσπότη
 γιὰ νὰ βροῦμ' ἐλευθεριά.

8. Ἡ Αἱματόφυρτη κρήνη.

"Εξω ἀπ' τὸ χωριὸ μιὰ κρήνη
 χαλασμένη, μοναχή,
 κρύσιαλλα νερὸ προχύνει
 ποὺ κυλάει νὰ πάει ταχύ.

5 "Αγρια γύρω της κι ἀνάγια
 φουρωμένα ἔδω κι ἐκεῖ
 γαργαλίονα τὰ χοριάρια
 σὰ θλιμμένη μουσική.

Πάνου ἀυτοῦ ποτὲ τὸ Μάη
 δέν λαλάει ἓνα πουλί
 10 ἕνας κορδαλὸς δέν πάει
 νὰ κερνήγη νὰ λαλή.

Μὰ γιατί θωγῶ καθένα,
 μπρὸς σὲ τέτοιο ἴνα νερό,
 15 γὰ χη χίρια σταυρωμένα
 ἰάχη φόβο κρυερό ;

Δίψι ἔχουν τὰ δυό τους χεῖλη
 ἢ καρδιά τους λοχιαρᾶ,
 τὸ θωρεῖ ξερός σὺν στήλη
 20 ὁ καθένας καὶ περᾶ.

Γιατὶ μέσ' ἔς αὐτὸ τὸ ρέμα
 ποὺ κυλάει σὺν τῷ λυσοῦ
 Χριστιανῶν ἔχυσαν οἶμα
 μύρια ἀσκήρια τοῦ πασοῦ.

9. Τοῦ βενουῦ ὁ βράχος.

Στὸ βουνόρραχο μονάχος
 ἄγριος καὶ σκοτεινός·
 φαίνεται ἄψηλὰ ἕνας βράχος,
 ὡς ἀν πύργος κατοτεινός.

Ἢ Πάνου αὐτοῦ ποιὲ κυηγι
 δὲν ζητάει ὁ κυηγός,
 φτερὰ ὄρνις δὲν ἀνοίγει
 δὲν βοσκίζει ὁ λαγός.

Ἢ Ἀψηλὰ μόνο κεῖ πέρα
 10 ἕνας ἄγιος σιανρός
 διακόφτει τὸν ἀγέρα
 σιδερέτιος σοβαρός.

Κάτι ἀγριωμένα φεῖδια,
 πῶχουν μά'ια γουρ'ω'ά,
 15 Τριγυροῖν μεσ' τὰ γροσῖδια
 γυαλιστὰ καὶ σερπετά.

Εἶν' αὐτοῦ ποὺ τ' ἄγρια ἀσκήρια
 σουρμαλίσαν μιὰ φορᾶ,
 ὀπισθάγκωνα τὰ χέρια
 20 τὲς γυναῖκες σιῆ σειρᾶ.

Καὶ ἔς τὰ χέρια τὰ παιδιὰ τους
 ἔς τὸ γκρεμνὸ τὲς συγκρατοῦν,

καὶ [μὲ] λύσσα στήν καρδιά τους
καὶ γελοῦν καὶ τὲς ρωτοῦν.

25 Ἄν τὴν πίστιν τους ν' ἀλλάξουν
ἢ καλλίτερα ποθοῦν
ἀπ' αὐτοῦ νὰ τὲς πετάξουν
ἔς τὴ χαράδρα νὰ χαθοῦν.

Κάθε μιὰ μὲ τὸ παιδί της
30 ἔς τὴν ἀνδρείαν ἀγκαλιά,
γνωθεὶ μὲ τὴν κεφαλή της,
τὴν λυπᾶται τὴ λολιά.

Πρὶν προφθάσουν νὰ τὰ ἰδοῦνε
Τουρκοὶ μὲ γυμνά σπαθιά
35 τὲς γκρεμοῦν καὶ τὲς πετοῦνε
καὶ τὲς ρίχνουν σὶὰ βαθειά.

Τώρα ἀπ' τὰ νερὰ σὰν θᾶμα
δποιος τύχει νὰ περῶ
τὸ μυριόφωνό της κλάμα
10 θὲ ν' ἀκούσῃ νὰ γυρᾶ.

Τώρα καρτεροῦν τὰ φεΐδια
τᾶρθῃ ἐκδίκηση κακιά
καὶ σὶ τὴ θέση αὐτὴ τὴν ἴδια
νὰ ἀποτιίξουν τὴν Τουρκιά.

ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΤΟΥ ΗΡΑΚΛΕΙΑΣ ΜΕΛΕΤΙΟΥ
ΠΡΟΣ ΤΟΝ
ΤΑΛΑΝΤΙΟΥ ΝΕΟΦΥΤΟΝ

Μελετῶν κατὰ τὸ προπαρελθὸν ἔτος ἐν τῷ Ἱστορικῷ Ἀρχεῖφ τῆς ἐν Ἀθήναις Ἐθνικῆς Βιβλιοθήκης τῆς Ἑλλάδος, εὔρον ἐν αὐτῷ πρὸς τοῖς ἄλλοις καὶ μίαν ἀξίαν λόγου ἐπιστολὴν τοῦ Μητροπολίτου Ἡρακλείας Μελετίου τοῦ Λερίου πρὸς τὸν ἐπίσκοπον Ταλαντίου Νεόφυτον Μεταξᾶν τὸν εἶτα Ἀθηνῶν (ἀπὸ τοῦ 1833 καὶ ἐφεξῆς), τὴν ὁποίαν δημοσιεύω κατωτέρω.

Ἡ ἐπιστολὴ αὕτη, ἣτις ἐγράφη τῇ 3ῃ Ἰουλίου 1816, κατὰ τοῦτο εἶναι κυρίως ἀξία δημοσιεύσεως, διότι ἐν αὐτῇ γίνεται λόγος ἀφ' ἐνὸς μὲν περὶ τῆς κατὰ τὸ προηγούμενον ἔτος 1815 συσταθείσης ἐν Κιβόλει Μουσικῆς Σχολῆς, καὶ ἀφ' ἑτέρου περὶ τῆς ἐκδόσεως τοῦ νέου Ἑλληνικοῦ Λεξικοῦ τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης τῆς «Κιβωτοῦ» ὑπὸ τῆς Πατριαρχικῆς Ἀκαδημίας Κιβόλεως.

Ὁ Ἡρακλείας Μελέτιος ἦτο ἔφορος τοῦ Κοινοῦ, καὶ εἶχε μεταξὺ τῶν ἐφορευομένων αὐτοῦ ἀρχιερέων ¹⁾ καὶ τὸν δηθέντα Ἐπίσκοπον Ταλαντίου Νεόφυτον, πρὸς ὃν ἀπευθύνεται καὶ ἡ ἀποκριτικὴ αὕτη ἐπιστολή, δι' ἣς παρακαλεῖ αὐτόν, ὅπως βοηθήσῃ ὕλικῶς τὴν νεοσυσταθεῖσαν Μουσικὴν Σχολήν, καὶ ἐγγραφῇ συνδρομητῆς εἰς τὴν ἔκδοσιν τοῦ Λεξικοῦ τῆς Κιβωτοῦ.

Περὶ τῆς Ἐκκλησιαστικῆς ἡμῶν Μουσικῆς ἐμερίμνησεν ὁ Παῖσιος ὁ Β' ὁ ἀπὸ Νικομηδείας, ιδρύσας ἐν ἔτει 1727 εἰδὸς τι Σχολῆς ἐπὶ τούτῳ ²⁾.

1) Περὶ τῶν ἐφορευομένων Ἀρχιερέων τοῦ Ἡρακλείας Μελετίου, οἵτινες ἀνήρχοντο ἄνω τῶν τριάκοντα, ποιεῖται λόγον ὁ σοφώτατος καὶ ἀκαταπόνητος Ἀκαδημαϊκὸς κ. Μ. Γεδεών ἐν τῷ ἐκδομένῳ νέφ ἔργῳ αὐτοῦ «Μνεῖα τῶν πρὸ ἐμοῦ».

2) Μ. Γεδεών, Πατριαρχικοὶ Πίνακες σελ. 629. Τοῦ αὐτοῦ, ἴδε τὸ σχετικὸν ἄρθρον περὶ τῆς σχολῆς ταύτης ἐν «Ἐκκλησιαστικῇ Ἀθηθείᾳ» τόμ. Η' σελ. 35 κ. ἑ.

Κυρίως ὅμως ὁ Κύριλλος ΣΓ' ὁ ἀπὸ Ἀδριανουπόλεως ἐξέδωκε τῷ 1815 προῶξιν δι' ἧς συνεστάθη ἐν Κ]πόλει ἡ Σχολὴ τῆς Μουσικῆς τῆς νέας μεθόδου ¹⁾ περὶ ἧς ἱκανὰ ἔγραψεν ὁ Μ. Γεδεών ²⁾, καὶ ἄλλοι.

Τὴν ἔκδοσιν τῆς «Κιβωτοῦ» ἀνέλαβεν ἡ Πατριαρχικὴ Ἀκαδημία μετὰ τὴν εἰς Κουρουτσεσιμὲ ἔγκατάστασιν αὐτῆς, ἔχουσα προστάτας τοὺς περιδόξους Ἰπειρώτας εὐεργέτας τοὺς Ζωσιμάδας, οἵτινες τῇ 21 Ὀκτωβρίου 1804 ἔγραψαν πρὸς τὸν Ἀρχιεπίσκοπον Λωρόθεον Πρώτον, ὅτι προσφέρονται νὰ ἐκτυπώσωσι τὸ λεξικὸν τοῦτο εἰς δύο χιλιάδας ἀντιτύπων διανεμηθησομένων δωρεὰν εἰς τὰς Ἑλληνικὰς Σχολὰς τῆς Ἀνατολῆς. Συνέγραψαν δὲ τοῦτο ὁ Ἰλαρίων Σιναΐτης ὁ Κρής, ὁ Νεόφυτος Βάμβυς, ὁ Παΐσιος Καραπατιῆς, ὁ Νικόλαος Λογάδης, ὁ Κωνσταντῖνος Ψωμάκης, καὶ ὁ Ἰωάννης Λεοντόπουλος, οἵτινες καὶ μέλη τῆς Μεγάλης τοῦ Γένους Σχολῆς ἀνηγορεύθησαν, καὶ εἶχον ὡς βάσιν τὸ ὑπὸ τοῦ Ἰωάννου Δημητριάδου τοῦ ἐξ Ἀγράφων μεταφρασθὲν λεξικὸν τοῦ Ἐρρίκου Στεφάνου, τὴν δ' ἐποπτεῖαν αὐτοῦ εἶχεν ὁ Κυρίκιος Ἰωακείμ ὁ Πάριος καὶ μετὰ τὸν θάνατον αὐτοῦ ὁ Ν. Λογάδης. Τούτους δὲ ἡμειψαν τότε γενναίως οἱ Ζωσιμάδαί.

Ἄτυχῶς ὅμως κατωρθώθη νὰ ἐκτυπωθῇ ὁ Α' τόμος μόνον τῷ 1819 καὶ αἱ μέχρι τοῦ στοιχείου Ε λέξεις, διότι ἡ ἐπιχείρησις αὕτη μετὰ τοῦ Πατριαρχικοῦ Τυπογραφείου κατεστράφη, οὕτω δ' ἔμεινεν ἀτελεὲς τὸ ἔργον ³⁾.

*Τὴν θεοφιλίαν τῆς ἀδελφικῶς ἐν Κῳ[=Κυρίω]
ἀσπαζόμενοι ἠδέως προσαγορεύομεν:*

† Τὸ ἀπὸ τῆς ζ' τοῦ ἤδη λήξαντος Ἰονίου μηνὸς γράμμα τῆς περιχωρῶς ἐλάβομεν, καὶ ἐπὶ τῇ δηλώσει τῆς ἀγαθῆς τῆς ὑγείας, ὡς εἰκόσ, ἐχρήρημεν, εἶδομεν ἐπομένως καὶ ὅσα ἐν αὐτῷ ἀποκρίνεται εἰδοποιητικὰ τῆς περιλαβῆς τῶν προαποσταλέντων γραμμῶν καὶ πάντων τῶν ἐν αὐτοῖς

1) Τοῦ αὐτοῦ, Πατριαρχικοὶ Πίνακες σελ. 683—684. Τοῦ αὐτοῦ, Χρονικὰ Πατριαρχ. Ἀλαδηνιάς σελ. 150.

2) Τοῦ αὐτοῦ, Αἱ μετὰ τὴν ἄλωσιν σχολαὶ τῆς Ἑκκλησιαστικῆς Μουσικῆς ἐν τῷ «Δελτίῳ Ἑταιρείας Μεσαιων. Ἐρευνῶν» τεύχ. Α. Κ]πολις. Ἐπίσης προβλ. «Λόγιον Ἐρμῆν» ἔτ. 1816 σελ. 11. Περὶ αὐτῆς διεξοδικὴν ἐργασίαν ἔγραψεν ὁ Γ. Παπαδόπουλος, . . .

3) Μ. Γεδεών, Χρονικὰ τῆς Πατριαρχ. Ἀκαδημίας σελ. 241—242.

περικλείστων, καὶ ἐμφαντικὰ τῆς ὅσον οὐπω ἐξαποστολῆς τῶν ῥέσιων τοῦ καταστίχου τῆς καὶ τῶν τῆς νέας Μουσικῆς, τὰ ὅποια καὶ περιμένομεν. Εἰς τὰ πρὸς βοήθειαν ὅμως τῆς Μουσικῆς πρέπει νὰ δείξῃ κάποιαν φιλοτιμίαν διὰ νὰ εἶναι ἱκανά, ὥστε καὶ ἡ Μουσικὴ σχολὴ νὰ ὠφελῆθῃ ἔχουσα ἄκραν τὴν χρηματικὴν ἀνάγκην καὶ ἡ θεοφιλία τῆς νὰ ἐπαινεθῇ ἀκριβῶς παρὰ πάντων διὰ τὴν φιλόμουσον προαίρεσίν τῆς· καὶ φιλότιμον πρὸς τὰ κοινωφελῆ διήθεισιν τῆς διὰ πάντα θέλει ἔχῃ καὶ ἡμᾶς διὰ παντὸς θαρραλειότερους ὑπερασπιστὰς· εἰς τὰ κατ' αὐτὴν κατὰ τὴν αἰτησίαν τῆς· διὰ δὲ τὴν ἀκλουθίαν τοῦ ὄσου Λαβίδ, ἐστέλλομεν τὸν ἡμέτερον Ἰερεμίαν εἰς τὸ Ἀγιοταφίτικον, καὶ ἀρχῆς ἀκριβοῦς ἐν αὐτῷ γεννηθείσης ἐστάθη ἀδύνατον νὰ ἐφευθῆ ἕκεί μία τοιαύτη φιλία· ὁ δὲ παραλαβὼν αὐτὴν Ἀγιοταφίτης κύριος Ἀνθίμος, ἐπληροφορήθημεν παρὰ τῆς μακαριότητος του ὅτι λείπει ταξιδιωτῆς εἰς τὸ Γαλάζιον ἰδουθεῖσαι λοιπὸν τὰ περὶ ταύτης τῆς ὑποθέσεως, ἧς ποιήσῃ ὡς εἶδεν, πρὸς δὲ τούτοις ὡς εἶναι γνωστὸν καὶ τῇ θεοφιλίᾳ τῆς ὅτι ἡ ἐν Κωνσταντινουπόλει μεγάλη τοῦ γένους σχολή, καὶ ὅλα τὰ μέλη τὰ ἐφορεύοντα αὐτῇ καταγινόμεθα δέκα ἡδη χρόνους μὲ ἀγῶνας οὐ μικροῦς καὶ μὲ δαπάνας ἀδράς εἰς τὸ νὰ γένη μία ἀκριβεστάτη συλλογὴ ἀπὸ ὅλα τὰ ἔως τώρα φαινόμενα λεξικά ἑλληνικά τε καὶ λεξικά καὶ νὰ συννεφανθῇ ἐν λεξικὸν τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης πληρέστερον καὶ ἐκτελεστέρον ἀπ' ὅλα τὰ ἄλλα, ὅσον ἔρεσι, πρὸς εὐκολίαν τοῦ φωτισμοῦ τῶν φιλομαθῶν ὁμογενῶν μας νέων ἐπιστήσαντες εἰς τοῦτο τὸ πολύμοχθον μὲν ἄλλα καὶ πολυφελὲς ἔργον ἀνδρῶν πεπαιδευμένων καὶ ἀκριβεῖς εἰς τὸν καθ' ἑλληνα λόγον, χάρις οὖν τῷ Θεῷ [Θεῷ] τῷ ἐπιτελεστῇ τῶν καλῶν οὐ τῇ θείᾳ συναντιλήψει ἀποπερατώθη ἤδη ὅλον τὸ σῶμα τοῦτο τοῦ λεξικοῦ διηρημένον εἰς τρεῖς τόμους, τὸ ὅποιον καὶ ἐφάνη ἄξιον τῶν ἀγῶνων μας καὶ τῶν ἐλπίδων, καὶ ἐπυνομάσθη κιβωτὸς ὡς περιέχον καὶ διασῶζον ἐκ τοῦ κατακλυσμοῦ ἐξ ἀγνοίας πᾶσαν καὶ παντοίαν λέξιν τῆς παλαιῆς γλώσσης τῶν προγόνων μὲ κατάλληλον ἐρημνείαν τῆς σημασίας αὐτῆς καὶ μὲ προσφυῆ παραδείγματα. Οὕτως ἐπιθεωρηθέντος ἀκριβέστερον καὶ ἐπιδιορθωθέντος ἐκδίδεται ἤδη εἰς φῶς ἐν τῇ τοῦ πατριαρχείου τυπογραφίᾳ στηθείση ἤδη ἐκ νέου καὶ πλουτισθείση μὲ πολλοὺς καὶ λαμπροὺς χαρακτήρας· προσεδιωρίσθη δὲ καὶ ἡ τιμὴ τοῦ ὅλου σώματος πρὸς ἑκατὸν εἴκοσι γρόσια, ἀνὰ σαράντα δηλ· ἐκάστου τόμου. Ἐπειδὴ ὅμως καὶ εἶναι ὁμολογούμενον ὅτι οἱ τυπογράφοι χρειάζονται εἰς τοῦτο οὐκ ὀλίγα ἔξοδα ἕως οὖν νὰ τυπωθῶσιν ὅλοι οἱ τόμοι καὶ εἶναι ἀνάγκη νὰ ἔχωσιν ἐπὶ χεῖρας ἄσπρα διὰ νὰ τὸ ἐκτελοῦν, ἐνεκρίθη ἀναγκαῖον νὰ προσκληθῶσι συνδρομηταὶ μὲ συμφωνίαν ὅπως δι' ὅσα σώματα θέλει συνδράμῃ ἕκαστός τῶν φιλογενῶν ὁμογενῶν νὰ πληρώσῃ εὐθὺς τώρα τὸ τριτομόριον τῆς ὄλης καὶ μᾶς, καὶ ἂν διὰ ἐν σῶμα νὰ δίδῃ σαράντα γρόσια καὶ ἂν διὰ δύο, ὀγδοῆντα· καὶ οὕτω καθ' ἑξῆς. Ἀφ' οὗ δὲ τυπω-

θοῦν οἱ πρῶτοι τόμοι καὶ ἔλθουν εἰς φῶς νὰ λαμβάνη τοὺς πρώτους τόμους του δι' ὅσα σώματα συνδράμη, καὶ τότε νὰ δίδη πάλιν ἀμέσως τὸ ἄλλο τριτιμόριον τῆς τιμῆς διὰ τοὺς βους τόμους, οὗς καὶ λαβὼν τυπωθέντας νὰ δίδη καὶ τὸ ἔσχατον τριτιμόριον διὰ τοὺς τρίτους τόμους χωρὶς νὰ ἔχη πλέον νὰ δώσῃ τίποτε καὶ νὰ κάμῃ ὅπως ἀγαπᾷ ἐκεῖνα τὰ σώματα τοῦ λεξικοῦ εἰς κτήματα (ἢ λ. δυσανάγν.). Ἀναγκαῖον λοιπὸν ἀγαπητὲ πρὸς εὐκολίαν τοῦ κοινωφελοῦς τούτου πράγματος ἀπεφασίσθη νὰ συνδράμωμεν καὶ ἡμεῖς ὅλοι τὸ σύστημα δηλ. τῶν ἐπαρχίας ἐχόντων ἀρχιερέων διὰ πεντακόσια τρία σώματα, τούτων δὲ διανεμηθέντων κατ' ἀναλογίαν ἐδιωρίσθησαν καὶ εἰς τὴν θεοφιλίαν τῆς τρία σώματα τὰ ὅποια ἔχει νὰ δεχθῇ καὶ νὰ πληρώσῃ τὴν τιμὴν τούτων πρὸς 120 γρόσια. "Ὅθεν κατὰ τὴν ἀνωτέραν συμφωνίαν ἐπληρώσαμεν τώρα εὐθὺς δὲ αὐτὰ τὸ ἓνα τριτιμόριον τῆς τιμῆς αὐτοῦ 120 γρόσια πίζια καὶ ἀπεράσθησαν εἰς τὸν λογαριασμόν τῆς. "Ὅταν δὲ ἐξέλθωσι τοῦ τύπου οἱ ἄλλοι τόμοι, τὸ ὅποιον κατορθοῦται σὺν Θεῷ, μέχρι τοῦ ἐρχομένου μαρτίου θέλομεν πύρην τοὺς ἄλλους τρεῖς τόμους καὶ τοὺς ἄς πέμψῃ καταβάλλοντες πάλιν ἐν ταυτῷ καὶ τὸ βον τριτιμόριον διὰ τοὺς βους τόμους καὶ καθ' ἑξῆς ὡς ἀνωτέρω ἕως οὗ λάβῃ καὶ τοὺς τρεῖς τόμους καὶ νὰ ἔχη ὁλόκληρα τὰ τρία σώματα, ἃς συναποστείλῃ λοιπὸν μετὰ τῶν ἀνωτέρω τῆς μονοσιπῆρι καὶ τὸ ῥέσιων τοῦ κατάστιχου τῆς, καὶ τὰ καταβληθέντα ἤδη εἰς λογαριασμόν τῆς διὰ τὸ λεξικὸν 120 διὰ τὸ ὅποιον καὶ εἶναι παρὰ ἀνθρώποις καὶ μισθὸς παρὰ Θεοῦ καὶ οὐδεμίαν ζημίαν, ἐπειδὴ τὰ βιβλία θέλουν ἀξίξῃ περισσότερο ἀπ' ὅσα θέλει δώσῃ ταῦτα περὶ τούτων τὰ δὲ ἔτη τῆς εἶεν θεόθεν πλεῖστα καὶ πανεντιχῇ.

αἰωσι [=1816] Ἰουλίου γη

Ἐν Χῷ ἀγαπητὸς ἀδελφὸς καὶ πρόθυμος

Ἡρακλείας Μελέτιος

Ἐλάβομεν προθύστερον καὶ τὸ ἀπὸ τῆς ἰθῆς τοῦ παρελθόντος ἀπριλίου γράμμα τῆς ἀποκριτικὸν τῶν τότε παρ' ἡμῶν ἀποσταλέντων περὶ τῆς παραλαβῆς τῶν διαφορῶν τῆς.

Ἐγραφον ἐν Βίτση μεσοῦντος Φεβρουαρίου 1934

† Εὐάγγελος Ἰω. Σαβράμης

Τὰ «Θρησκικά» ἐπερήθησαν πολυτίμου συνεργάτου. Ὁ Εὐάγγελος Σαβράμης κατόπιν ὀπουλου νότου, ἀπεβίωσε τὴν 1 Ἰουνίου 1936 εἰς τὰ Μελίσσια τῆς Ἀττικῆς. Ὁ Εὐάγγελος Σαβράμης, ἐγεννήθη εἰς τὰ Ἀλάτσατα τῆς Μ. Ἀσίας τὸ 1899. Κατόπιν τῆς ἐθνικῆς συμφορᾶς τοῦ 1922 ἦλθεν εἰς τὰς Ἀθήνας καὶ μετὰ τὴν ἐγκύκλιον παιδείου ἐνεγράφη εἰς τὴν Φιλοσοφικὴν Σχολήν. Διορισθεὶς εἰς τὴν Ἡπειρὸν ὡς καθηγητῆς ἡμιγυμνασίου, συνειργάσθη εἰς ἐντόπια φύλλα καὶ εἰς τὰ Ἡπειρωτικὰ Χρονικά, εἰς τὴν Ἐπετηρίδα τῶν Βυζαντινῶν Σπουδῶν, τὸν Ἐκκλησιαστικὸν Φάρον τῆς Ἀλεξανδείας καὶ εἰς τὰ «Θρησκικά».

Ἡ ἐργασία τοῦ μακαρίτου Εὐάγγ. Σαβράμη, μολοντοῦ ἔγινεν ἐν νεαρῇ ἡλικίᾳ καὶ μακρὰν τοῦ κέντρου, ὅπου θὰ ἠδύνατο νὰ συμβουλευθῆ πηγὰς καὶ βοηθήματα, φέρει τὴν σφραγίδα τῆς εὐσυνειδησίας καὶ τῆς προσοχῆς τοῦ ἐνημερωμένου ἐρευνητοῦ. Κατὰ τὴν συνεδρίαν τῆς 21 Ἰουνίου 1936 τῆς Ἐταιρείας τῶν Μεσαιωνικῶν Γραμμάτων, πρὸ τῆς ἀναγνώσεως τῆς τελευταίας ἀνακοινώσεως τοῦ ἀειμνήστου Σαβράμη, «περὶ τῆς ἐορτῆς τοῦ ἁγ. Γεωργίου ὑπὸ τῶν τουρκογύφτων Βησσάνης», ὠμίλησεν περὶ αὐτοῦ ὁ σεβαστὸς πρόεδρος τοῦ Συλλόγου κ. Μαν. Γεδεῶν ὡς καὶ ὁ καθηγητῆς κ. Ἀθαν. Χ. Παπαχαρίσης.

ΑΓΝΩΣΤΟΣ ΑΡΧΑΙΟΣ ΘΡΑΣΕ ΠΟΙΗΤΗΣ

Ἡ ΦΙΛΟΣΟΦΟΣ

1. Ἡ ἐν Παρισίοις τῶν ἐπιγραφῶν ἀκαδήμεια ἀνέθηκε κατὰ τὸ 1904 εἰς τὸν ἐν Πύργῳ τῆς Βουλγαρίας πρόξενον τῆς Γαλλίας κ. Degrand τὴν ἐνέργειαν ἀνασκαφῶν ἐν τῇ παρακειμένη εἰς τὴν Σφζόπολιν νησίδι, ὅπου ἐκτίσθη ἐν ἀρχῇ ὑπὸ τῶν Μιλησίων ἢ Ἀπολλωνία ἐν Πόντῳ περὶ τὰ μέσα τοῦ ἑβδόμου π. χ. αἰῶνος, ἐπεκταθεῖσα βραδύτερον σὺν τῇ ἀκμῇ της καὶ ἐπὶ τὴν ἀπέναντι ξηράν¹). Σκοπὸς τῶν ἀνασκαφῶν ἦτο ὁ καθορισμὸς τοῦ μέρους, ἐν τῷ ὁποίῳ ἔκειτο τὸ περίφημον ἱερὸν τοῦ πολιούχου Ἀπόλλωνος μετὰ τοῦ κολοσσιαίου χαλκίνου ἀγάλματος αὐτοῦ, ὕψους 20 πήχεων, ἔργου τοῦ Καλάμιδος, ὅπερ ὁ κυριεύσας τὴν πόλιν Μάρκος Λούκολλος (72, π. Χ.) ἀφῆρεσε καὶ ἀνέστησεν εἰς τὸ Καπιτώλιον τῆς Ρώμης²).

1) Ἀπολλωνία ἐν Πόντῳ (Σκύλακος), περίπλ. 67, Ἡροδότου, IV, 30, P. Melore, II, 22), ἀποικία τῶν Μιλησίων (Στράβωνος, Ζ, 6, 1) ὑπὸ τὸν φιλόσοφον Ἀναξίμανδρον (Ἀλιανοῦ, ποικ. ἱστορ., III, 17.). Ἐκτίσθη 50 ἔτη πρὸ τῆς βασιλείας Κύρου τοῦ μεγάλου (Σκύμνου, 731, Ἀνωνώμου, περιήγ. Εὐξ. Πόντου, 86). Κατὰ Στέφ. τὸν Βυζαντινὸν ἦτο ἀποικία Μιλησίων καὶ Ροδίων, κατὰ τὸ πλεῖστον ἰδρυμένη ἐπὶ νησίδος (Στράβωνος, αὐτόθι), ὅθεν ὡς νῆσος φέρεται παρὰ Στεφάνῳ τῷ Βυζαντίῳ, ἐν τῇ Ἀστικῇ χώρᾳ (Plinii, hist. n. IV, 18) ἢ ἐν τῇ στρατηγίᾳ Ἀστικῇ (Πτολεμαίου III, 11, 6) καὶ εἶχε δύο μεγάλους λιμένας (Ἀνωνώμου, ἐνθα ἀνωτ. 85) ἀπέχουσα 180 σταδίου νοτίως τῆς Ἀγχιάλου (Ἀρριανοῦ, περίπλ. 36). Κατέλαβε τὴν θέσιν τῆς πόλεως Ἀνθείας (Plinii, hist. n. IV, 45), ἀποικίας Μιλησίων καὶ Φωκαέων κατὰ Φιλέαν παρὰ Στεφ. Βυζαντίῳ. Τὰ νομίματα αὐτῆς ὡς αὐτονόμου πόλεως χρονολογοῦνται ἀπὸ τοῦ 430 π. Χ. φέροντα τὸν λατρευόμενον Ἀπόλλωνα συμβολιζόμενον ὡς λέοντα, ὡς ἐν τῇ μητροπόλει της Μιλήτῳ (Heal, hist. num. 236). Τὰ αὐτοκρατορικὰ αὐτῆς νομίματα διατηροῦσι τὸ ὄνομά της μέχρι τοῦ πρώτου ἡμίσεος μ. Χ. αἰῶνος — Ἀπολλωνιητέων ἐν Πόντῳ Eckhel, II, 25). Ἀπὸ τοῦ πέμπτου μ. Χ. αἰῶνος μετονομάζεται Σφζόπολις (Ἀνωνώμου, ἐνθα ἀν. 85 καὶ Notit. episc.) Ἴδε καὶ Σ. Σακελλαριάδου, Πόλεις καὶ θέσμια Θράκης, ἔτος 1929, σελ. 149 καὶ Κ. Κουρτίδου, ἱστορία τῆς Θράκης, I, σελ. 151, ἔτ. 1932.

2) «Ἐν νησίῳ τινί, ὅπου ἱερὸν τοῦ Ἀπόλλωνος. ἐξ' οὗ Μάρκος Λούκολλος τὸν κολοσσὸν ἤρε καὶ ἀνέθηκεν ἐν τῷ Καπιτωλίῳ τὸν τοῦ Ἀπόλλωνος, Καλά-

Αί γενόμεναι ἀνασκαφάι οὐδὲ ἵχνος ἀπεκάλυψαν ἐκ τῶν θεμελίων τοῦ ναοῦ καὶ τοῦ βήθρου τοῦ ἀγάλματος ¹⁾, ἔδωκαν ὁμῶς ἀφορμὴν εἰς ἀναζήτησιν ἀρχαιοτήτων ἐν τῇ σημερινῇ πόλει, ἧς ἀποτέλεσμα ἦτο ἡ ἀνεύρεσις σπουδαίας ἐπὶ λίθου ἐπιγραφῆς. Ὁ ποιησάμενος τὰς ἀνασκαφὰς ἀπέστειλεν ἀποτύπωμα ἐπὶ χάρτου τῆς ἐπιγραφῆς ἄνευ καθορισμοῦ τοῦ μέρους, ἐν ᾧ ἀνευρέθη αὕτη, καὶ ἄλλων λεπτομερειῶν, πρὸς τὸν κ. Seure, ὅστις πρῶτος ἐδημοσίευσεν αὐτὴν συμπληρώσας κατὰ τὸ δυνατόν.

2. Ὁ κ. Seure, ὅστις δὲν εἶδε τὴν ἐπιγραφὴν, ἧς ἀγνοεῖ καὶ τὴν τύχην, προσεπάθησε νὰ συμπληρώσῃ αὐτὴν ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ ἀποσταλέντος αὐτῷ ἀποτυπώματος ὑπολαμβάνει αὐτὴν ἀφιερωμένην (dediée) εἰς τὸν Ἀπόλλωνα καὶ ὑποθέτει ἢ ὅτι ἡ ἐπιγραφὴ εἶναι μόνον τετριμμένη ἐν τῷ πρώτῳ στίχῳ καὶ ἐνιαχοῦ ἐν τοῖς ἄλλοις καὶ ὡς τοιαύτη δεόν νὰ συμπληρωθῇ ἢ ὅτι εἶναι ἀποκεκομμένη δεξιόθεν ἐλλείποντος τοῦ ἡμίσεος τῆς πλακός, ἧτις ὀλόκληρος θὰ εἶχε μῆκος 4 μέτρων ἀποτελοῦσα οἶονεὶ ἐπιστύλιον, Ἐπειδὴ δὲ ἡ πεντάστιχος ἐπιγραφὴ, ὡς σώζεται, ἀποτελεῖ κεκομμένον ἐπίγραμμα ἐν δακτυλικῷ ἑξαμέτρῳ, καθ' ὅσον ἕκαστος αὐτῆς στίχος δὲν συμπίπτει πρὸς τὸν ἀνάλογον τοῦ ἐπιγράμματος, κλείνει μᾶλλον ὑπὲρ τῆς δευτέρας ὑποθέσεως καὶ ὑπολαμβάνει ὅτι ἡ ἐπιγραφὴ ἀπετέλει ἐννεάστιχον δακτυλικὸν ἐπίγραμμα χαραχθὲν ἐν συνεχείᾳ οὕτως, ὥστε τὸ ἐλλείπον τμημὰ αὐτῆς εἶχε τὴν ἕκτασιν τεσσάρων δακτυλικῶν ἑξαμέτρων. Κατὰ ταῦτα ἀναγινώσκει καὶ συμπληροῖ τὴν ἐπιγραφὴν ὡς ἑξῆς ²⁾:

«Σὴν ἱεράν
 σεὸν ἄστν,

μιδος ἔργον (Σ τ ρ ἄ β ω ν ο ς ἐνθα ἀνωτ.) Εὐ τ ρ ο π ί ο υ, VI, 60, Pl.ii. XXXIV, 8). «Ἔργον ἀναμφισβητήτως σημαντικώτατον ὑπὸ τεχνικῆν ἔποψιν καὶ δυσχερέστατον πρὸς ἐκτέλεσιν, ἔχον ὕψος 13 σχεδὸν μέτρων» (Κ α β β α δ ί α, ἱστορία ἑλλ. τέχνης). Ἐν τῇ πόλει ἀνευρέθη καὶ ἐπιτύμβιος ἀνάγλυφος στήλη, κάλλιστον ἔργον ἑλληνικῆς τέχνης τοῦ ἔκτου π. Χ. αἰῶνος, κοσμοῦν νῦν τὸ μουσεῖον τῆς Σοφίας, ὅπερ εἶναι ὅμοιον καὶ ἐφάμιλλον, βέλτιον δὲ ἐξεργασμένον τῆς ἐν τῷ μουσεῖῳ Ἀθηνῶν κειμένης ἐπιτυμβίας ἀναγλύφου ἐξ Ὀρχομενοῦ στήλης, ἔργου τοῦ Ἀλζήνορος. Ἀναμφιβόλως τὸ λαμπρὸν τοῦτο τῆς πλαστικῆς ἔργον ἐκομίσθη ἐκ τῆς Ἑλλάδος, ὅπως σιτηθῇ ἐπὶ τοῦ τάφου τοῦ δοκιμωτάτου καὶ δικαίου τῶν πολιτῶν Ἀναξάνδρου κατὰ τὸ ὑπ' αὐτὸ ἐπίγραμμα:

«Ἐνθάδ' Ἀνάξανδρος ἀνὴρ δοκιμώτατος ὄστωγ
 κείται ἀμώμητος τέρμα λαχὼν θανάτου».

1) Δελτίον τοῦ ἐν Κων/πόλει Ρωσικοῦ ἀρχ. Ἰνστιτούτου, ἔτ. 1905, σελ. 243.

2) Seure G. Archéologie Thrace, première série, ἔτ. 1913, σελ. 29 κ.έξ.

ἐν Μούσαισι φανείς βασιλεύς ε
 σοῖς ποσιν ἐνθάδ' αἰεὶ ζῶ[ν].
 ἀθάνατον ψυχή[ν]
 ἔ[χε]ιν κατὰ πάντα νομίζω.
 Μείνας ἐν δαπέδῳ γλυκερῷ

 μοὶ φιλ[έρημον] πάντοτ' ἐγὼ πεπόθη[κα δίαιταν;]».

Ἐννοεῖται ὅτι ὁ διάσημος ἀρχαιολόγος δὲν μένει εὐχαριστημένος ἐκ τῆς ἀτελοῦς του ταύτης συμπληρώσεως, ἥτις ἔχει πολλὰ τὰ κενά. Πρὸς δὲ τοῦ ἐπιγράμματος ἀπὸ ἀναθηματικοῦ (ex-voto) εἰς τὸν Ἀπόλλωνα, ὡς ὑπέλαβεν ἐν ἀρχῇ μεταβαλλομένου εἰς ἐπιτάφιον, ἐν ᾧ γίνεται λόγος περὶ ἀθανασίας τῆς ψυχῆς, ὡς ἐν ἄλλοις ἐπιταφίοις ἐπιγράμμασιν, ἅτινα ὑποσημειοῖ¹⁾ ἀνεξήγητον παραμένει εἰς αὐτὸν τὸ τίνα ἔννοϊαν εἶναι δυνατὸν νὰ ἔχωσιν οἱ πρὸς τὸν Ἀπόλλωνα ἀπευθυνόμενοι ἀρχικοὶ στίχοι ἐν ἐπιταφίῳ ἐπιγράμματι. Οὐδεμία ἀμφιβολία ὅτι κατὰ τὴν ἡμετέραν κατωτέρω ἀνάγνωσιν καὶ συμπλήρωσιν τῆς ἐπιγραφῆς ἡ πρώτη τοῦ κ. Seure ὑπόθεσις εἶναι ἡ μόνη ὀρθή.

3. Ἡ ἐπιγραφή εὐτυχῶς δὲν ἐξηφανίσθη, ἀλλὰ κατάκειται ἀπὸ ἐτῶν ἐν τῇ αὐλῇ τῆς ἐθνικῆς βιβλιοθήκης Φιλιππουπόλεως καὶ εἶναι κεχαραγμένη ἐπὶ τοῦ ἄνω μέρους ὑπ' αὐτὸ τὸ χεῖλος τῆς ἐτέρας τῶν μακρῶν πλευρῶν λάρνακος (πυέλου) ἐκ γρανίτου λίθου καὶ ὡς φαίνεται μετεκομίσθη ἐκ Σωζοπόλεως ἀμέσως μετὰ τὴν ἀνεύρεσίν της. Ἐκ τῆς λάρνακος ἀπεκόπη μόνον τὸ τμήμα τὸ τὴν ἐπιγραφὴν περιέχον καὶ τοῦτο οὐχὶ καλῶς, διότι ἀριστερόθεν ἀπεκόπη καὶ τὸ κάτω μέρος τῶν γραμμάτων τῆς ἀρχῆς τοῦ τελευταίου στίχου, ἐξ οὗ τὸ ὕψος τῆς πλακὸς ἐκατέρωθεν διαφέρει κατὰ 0,07 τοῦ μ. Ἡ πλάξ ἔχει πᾶχος 0,24 τοῦ μ. μῆκος 2 περίπου μ. καὶ ὕψος ἀριστερόθεν μὲν 0,46, δεξιόθεν δὲ 0,53 τοῦ μ. Τὸ ὕψος τῶν γραμμάτων κυμαίνεται μεταξύ τῶν 0,05 καὶ 0,06 τοῦ μ. ἀνευ συνδέσεως αὐτῶν οὐδεμίαν.

Ἡ ἐπιγραφή ἀποτελεῖται ἐκ πέντε στίχων, ὡς καὶ ἐν τῷ ἀποτυπώματι τοῦ κ. Degrand, ἀρχομένων σχεδὸν ἀπὸ τοῦ χεῖλους τῆς πλακὸς ἀριστερόθεν μετὰ γραμμὴν βαθεῖαν κεχαραγμένην καθέτως καὶ

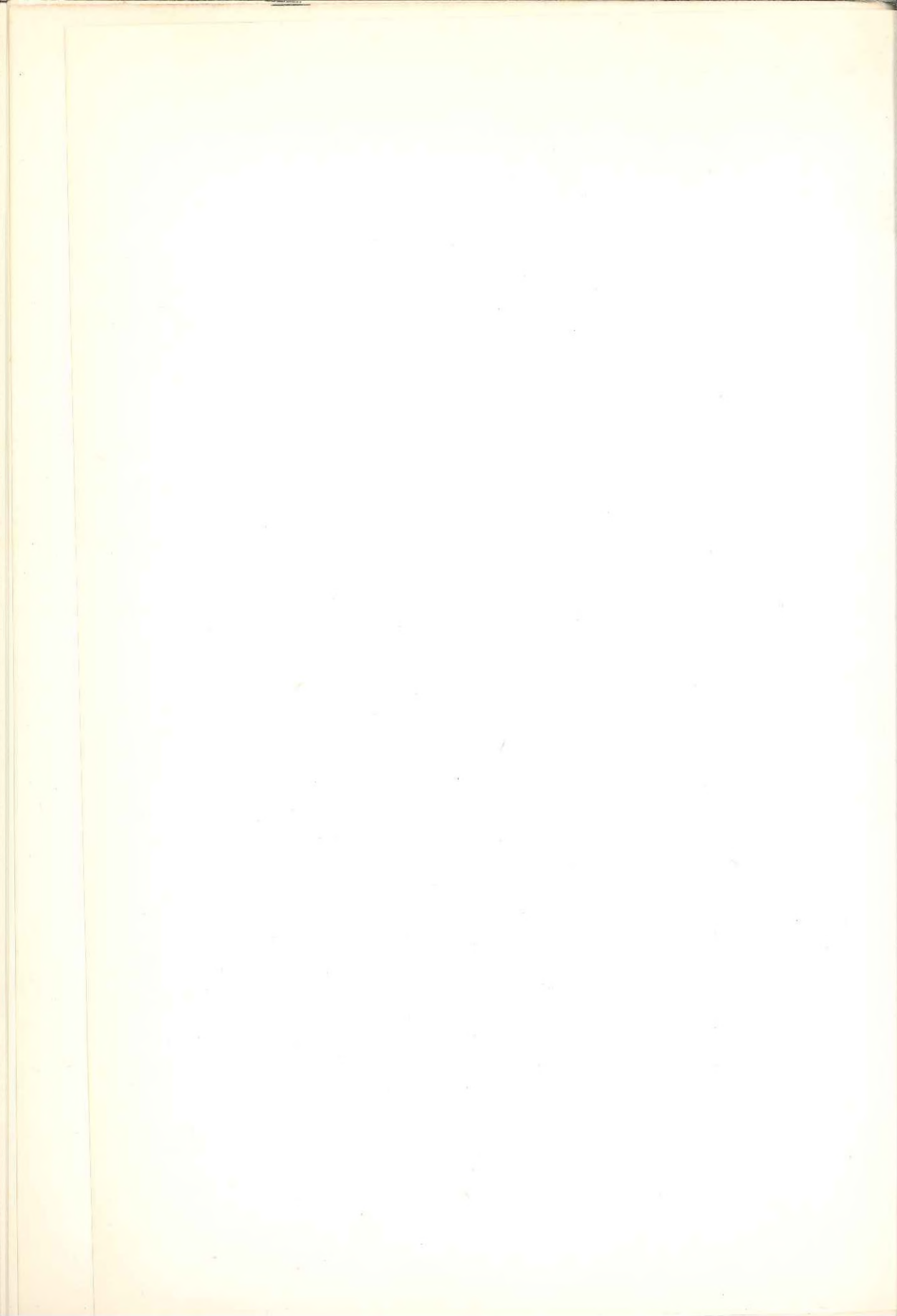
1) K a i b e I, Epigr. 261. «Ψυχὴ μοι ναίει δῶματ' ἐπουράνια—σῶμα δ' ἐμόν γαῖα φέρει φθίμενον» Ὡσαύτως, 324. «σῶμα... τύμβος δδ' ἐγκατέχει— ψυχὴ δ' ἀθανάτων βουλαῖς ἐπιδημιός ἐστιν—ἀστροὶς καὶ ἰερὸν χώρον ἔχει μακάρων». Πρβλ. Ὡσαύτως Anthol. Palatina, III, κεφ. 2, ἀριθμ. 217: «Ἀθάνατος ψυχὴ τὰ μὲν οἴκια τῶν ἐν Ὀλύμπῳ ναίει— σῶμα δ' ἐμόν κτλ.»—

^I
Κατὰ πιστὴν ἀντίγραφον

ΣΗΜΙΕΡΑ Λ Ο Φ ΙΤΡΟΓ.
ΣΕΟΝΑΣΤΥΕΝΜΟΥΣΑΙΣΙΦΑΝΕΙΣΒΑΣΙΛΕΥΣΙ
ΣΟΙΣΠΟΣΙΝΕΝΘΑΔΑΕΙΣΩΑΘΑΝΑΤΟΝΨΥΧΗ
ΕΧΙΝΚΑΤΑΠΑΝΤΑΝΟΜΙΖΩΜΕΙΝΑΣΕΝΔΑΠΕΔΩΓΛΥΚΕΡΩΨ
ΠΑΥΕΣΓΗΝΜΟΙΦΙΛΗΝΗΝΠΑΝΤΟΤΕΓΩΠΕΠΟΘΗΚΑ

^{II}
Κατὰ συνωδήρων τῶ συλλογίῳ

ΣΗΜΙΕΡΑΜΟΙΑΠΟΛΛΟΝΦΙΛΗΜΗΤΡΟΠΟΛΙΣΣΤΗΣΕΝ
ΣΕΟΝΑΣΤΥΕΝΜΟΥΣΑΙΣΙΦΑΝΕΙΣΒΑΣΙΛΕΥΣΠΑΡΑ
ΣΟΙΣΠΟΣΙΝΕΝΘΑΔΑΕΙΣΩΑΘΑΝΑΤΟΝΨΥΧΗΝΓΑΡ
ΕΧΙΝΚΑΤΑΠΑΝΤΑΝΟΜΙΖΩΜΕΙΝΑΣΕΝΔΑΠΕΔΩΓΛΥΚΕΡΩΨΥΧΗΝ
ΑΝΑΪΤΑΥΕΣΓΗΝΜΟΙΦΙΛΗΝΗΝΠΑΝΤΟΤΕΓΩΠΕΠΟΘΗΚΑ

διηκόντων ὀριζοντίως μέχρι σχεδὸν τοῦ ἐτέρου χείλους, αὐτῆς. Δυστυχῶς τὰ γράμματα τοῦ πρώτου στίχου εἶναι λίαν τετριμμένα καὶ πλὴν τῶν δύο πρώτων λέξεων αὐτοῦ οὐδεμία ἄλλη ἀναγινώσκεται· Ἡ δὲ συμπλήρωσις αὐτοῦ εἶναι δυνατόν νὰ γείνη ἐπὶ τῇ βάσει τῶν διασωζομένων κατ' ἀπόστασιν ἀπομεμονωμένως γραμμάτων καὶ ἰχνῶν αὐτῶν καὶ κατ' εἰκασίαν μόνον, καὶ τοῦτο οὐχὶ ἀσφαλῶς. Ὡσαύτως τετριμμένα εἶναι ἀνὰ τέσσαρα γράμματα ἐν τῷ ἄκρῳ τῶν στίχων δευτέρου, τρίτου καὶ τετάρτου καὶ τρία ἐν τῇ ἀρχῇ τοῦ πέμπτου στίχου.

Ἡ ἐπιγραφή ἀποτελεῖ πεντάστιχον-ἐπίγραμμα ἐν δακτυλικῷ ἑξαμέτρῳ, ὡς ὀρθῶς παρετήρησεν ὁ κ. Seure, ἀλλ' ἕκαστος αὐτῆς στίχος δὲν συμπίπτει πρὸς τὸν ἀνάλογον τοῦ ἐπιγράμματος. Ὁ δευτέρος δὲ στίχος τοῦ ἐπιγράμματος εἶναι ἐπτάμετρος καὶ ὁ πρῶτος συμπληρούμενος καθίσταται ὀκτάμετρος. Εἰκάζεται ὅτι τὸ μῆκος τοῦ πρώτου στίχου μὴ δυναμένου νὰ περιληφθῇ ἐν τῷ μήκει τῆς πλακῆς, τῶν τελευταίων λέξεων ΣΕΟΝ ΑΣΤΥ μὴ χωρουσῶν, ἠνάγκασε τὸν γλύπτην νὰ χαραῖξῃ τὸ ἐπίγραμμα οὐχὶ κατὰ στίχους, ἀλλὰ ἐν συνεχείᾳ. Τὸ τεχνικὸν τοῦτο σφάλμα ἦτο δυνατόν ν' ἀποφευχθῇ ἐλαττωμένου τοῦ ὕψους τῶν γραμμάτων εἰς 0,04 τοῦ μ. ἢ χαρασσόμενων τῶν πλεοναζουσῶν λέξεων, δύο τὸ πολὺ ἐν τῷ πρώτῳ καὶ δευτέρῳ στίχῳ, κάτωθι τῶν στίχων ἐν τῷ ἄκρῳ καὶ εὐρυνομένων οὕτω τῶν μεταξὺ τῶν στίχων ἀποστημάτων. Οἱ λοιποὶ τρεῖς στίχοι ὡς ἑξάμετροι χωροῦσι κατὰ μῆκος εἰς τὴν πλάκᾳ.

Ἡ ἐπιγραφή ἐν ἀγνοίᾳ τῆς δημοσιεύσεώς της ὑπὸ τοῦ κ. Seure ἀντιγραφεῖσα ὑφ' ἡμῶν τῇ βοήθειᾳ τοῦ προέδρου τῆς ἐν Φιλιππουπόλει ἀρχαιολογικῆς ἐταιρείας διδάκτορος κ. Ἀλέξανδρου Πέεφ ἐδημοσιεύθη ἀναγνωσθεῖσα καὶ συμπληρωθεῖσα τῷ 1930 καὶ ὑπελήφθη ὅτι προέρχεται ἐκ Φιλιππουπόλεως¹⁾. Τοῦτο δέ, διότι οὐδεὶς τῶν ὑπαλλήλων τῆς βιβλιοθήκης ἐγνώριζε τὴν προέλευσίν της καὶ ὁ ὄγκος τῆς βχρείας πλακῆς τῆς ἀπέκλειε τὴν μακρόθεν μεταφοράν της, ἀφ' ἐτέρου δὲ καὶ τὸ εἶδος τοῦ λίθου της εἶναι ἐκ τοῦ συνήθους εἰς πάσας τὰς ἐν Φιλιππουπόλει καὶ περὶ αὐτὴν εὐρεθείσας ὁμοίας λάρνακας. Ἡ ἐξ Ἀπολλωνίας ὅμως προέλευσις αὐτῆς βοηθεῖ τὰ μάλιστα εἰς τὴν συμπλήρωσιν τοῦ πρώτου στίχου ἐξηγουμένων καλῶς

1) Ἀποστολίδου Μυρτ. Ἐν τῇ ἐπετηρίδι τοῦ ἐθνικοῦ μουσείου καὶ τῆς βιβλιοθήκης Φιλιππουπόλεως, ἔτ. 1930, σελ. 250, ΧVI, βουλγαριστί.— Καὶ ἐν τοῖς «Θρακικοῖς» Ἀθηνῶν.τόμ. VI, ἔτ. 1935, ἐν τῇ Συλλογῇ ἀρχαίων ἐπιγραφῶν Φιλιππουπόλεως, ἀριθμ. 35.

καὶ τῶν φράσεων σεὸν ἄστυ, μητρόπολις καὶ παρὰ σοῖς ποσί, διὰ τὴν ἐξήγησιν τῶν ὁποίων προέβημεν εἰς σφαλερὰς εἰκασίας ἀποδόντες τὴν ἐπιγραφὴν εἰς τὴν Φιλιππούπολιν¹⁾.

Ἐνεκα τούτου παρέχομεν νῦν νέαν συμπλήρωσιν τοῦ πρώτου στίχου καὶ ἐρμηνείαν τῆς ἐπιγραφῆς παραθέτοντες ἅμᾳ πιστὸν αὐτῆς ἀντίγραφον φυλαττομένης κατὰ τὸ δυνατόν τῆς ἀναλογίας τῶν ἀποστάσεων τῶν γραμμάτων ἀπ' ἀλλήλων καὶ τῆς ὑπαλλήλου αὐτῶν κατὰ στίχους θέσεως. Ἡ γενομένη ἀπόπειρα φωτογραφήσεως τῆς ἐπιγραφῆς ἀπέτυχε μὴ δυναμένου τοῦ φωτογραφικοῦ φακοῦ νὰ συλλάβῃ αὐτὴν τὸ μὲν ἕνεκα τῆς ἀβαθοῦς ἐνίων γραμμάτων χαράξεως, τὸ δὲ ἕνεκα τῆς ἀνωμάλου ἐνιαχοῦ ἐπιφανείας τοῦ λίθου καὶ τοῦ φαιοῦ αὐτοῦ χρώματος.

I

4. Ἡ ἐπιγραφὴ κατὰ πιστὴν ἀντιγραφὴν

ΣΗΝΙΕΡΑ Λ Ο Φ ΙΤΡΟΓ
 ΣΕΘΝΑΣΤΥΕΝΜΟΥΣΑΙΣΙΦΑΝΕΙΣΒΑΣΙΛΕΥΣΙ
 ΣΟΙΣΠΟΣΙΝΕΝΘΑΔΔΕΙΖΩΘΑΝΑΤΟΝΨΥΧΗ
 ΕΧΙΝΚΑΤΑΠΑΝΤΑΝΟΜΙΖΩΜΕΙΝΑΣΕΝΔΑΠΕ
 [ΔΩΓΛΥΚΕΡΩΥ
 ΠΑΥΩΕΣΓΙΗΝΜΟΙΦΙΛΙΗΝΗΝΠΙΑΝΤΟΤΕΓΩΠΕΠΙΟ
 [ΘΗΚΑ

II

Καθ' ἡμετέραν συμπλήρωσιν

ΣΗΜΙΕΡΑΜΟΙΑΠΟΔΔΟΝΦΙΛΙΗΜΗΤΡΟΠΟΛΙΣΣΤΗ-
 [ΣΕΝ
 ΣΕΘΝΑΣΤΥΕΝΜΟΥΣΑΙΣΙΦΑΝΕΙΣΒΑΣΙΛΕΥΣΠΑΡΑ

1) «Σῆμ' ἱερ[ω]νι [Νι]γρίνο[υ], Φί[λ]ων, μη[τ]ρόπ[ολις] στήσεν;! σεὸν ἄστυ». Ἐνθα ἀνωτ. Καθ' ἃ γράμματα καὶ ἴχνη αὐτῶν ἠδυνήθη νὰ διακρίνη ὁ κ. Ἀ.λ. Πέεφ.

ΣΟΙΣΠΟΣΙΝΕΝΘΑΔΑΕΙΖΩΑΘΑΝΑΤΟΝΨΥΧΙΗΝΓΑΡ
 ΕΧΙΝΚΑΤΑΠΑΝΤΑΝΟΜΙΖΩΜΕΙΝΑΣΕΝΔΑΠΕΔΩ-
 [ΓΛΥΚΕΡΩΨΥΧΙΗΝ
 ΑΝΑΠΑΥΩΕΣΙΓΗΝΜΟΙΦΙΛΙΗΝΗΝΠΑΝΤΟΤΕΓΩΠΕ-
 [ΠΟΘΗΚΑ.

III

Μικροῖς γράμμασιν

«Σῆμ' ἱερά [μοι], Ἄ[πολλ]ο[ν], φίλη μητρόπο[λις] στήσεν]
 σεὸν ἄστν. Ἐν Μούσαισι φανεῖς βασιλεὺς π[αρά]
 σοῖς ποσὶν ἐνθάδ' αἰεὶ ζῶ· ἀθάνατον ψυχῆ[ν γάρ]
 ἔχ(ε)ιν ¹⁾ κατὰ πάντα νομίζω. Μείνας ἐν δαπέδῳ γλυκερῷ ψυχὴν
 ἀναπαύω εἰς γῆν μοι φιλίην, ἣν πάντοτ' ἐγὼ πεπόθηκα.»

IV

Ἐν δακτυλικοῖς στίχοις

«Σῆμ' ἱερά μοι, Ἄπολλον, φίλη μητρόπολις στήσεν σεὸν ἄστν. (:)
 Ἐν Μούσαισι φανεῖς βασιλεὺς παρὰ σοῖς ποσὶν ἐνθάδ' αἰεὶ ζῶ·
 ἀθάνατον ψυχὴν γάρ ἔχειν κατὰ πάντα νομίζω.
 Μείνας ἐν δαπέδῳ γλυκερῷ ψυχὴν ἀναπαύω
 ἐς γῆν μοι φιλίην, ἣν πάντοτ' ἐγὼ πεπόθηκα.»

5 Ἡ τοῦ ἐπιγράμματος γλῶσσα εἶναι ἡ κοινὴ πλὴν τῶν ἐπικῶν
 ἢ ἰωνικῶν διαλεκτικῶν σεὸν (=τεόν), ἐν Μούσαισι καὶ
 φιλίην.

σεὸν ἄστν: ἡ προσφώνησις γίνεται πρὸς τὸν Ἄπολλωνα,
 τὸν πολιοῦχον τῆς Ἀπολλωνίας: "Ὄθεν καὶ ἡ πόλις (μητρόπολις)
 καλεῖται ἱερά.

σῆμα: τάφος, μνημεῖον· ἐνταῦθα δὲ ἡ σαρκόφαγος λάρναξ

1) Ὁ χαρακτήρ κατὰ παραδρομὴν παρέλιπε τὸ Ε. Ἐν τῇ πρώτῃ ἀντιγρα-
 φῇ ἡμῶν ἀνέγνωμεν ἐμῆν (ΕΜΗΝ) ἀντὶ ἔχειν, ἅτε τοῦ Χ μὴ διακρινο-
 μένου καλῶς καὶ δυναμένου νὰ ἐκληφθῇ καὶ ὡς Μ.

(πύελος), ἦν ἔστησεν ἡ πόλις καὶ ἔθηκεν εἰς αὐτὴν τὸν νεκρόν.

μητρόπολις: διότι ἡ Ἀπολλωνία ἀπέκτισε τὴν πατρίδα τοῦ νεκροῦ. Ἀποικία τῆς Ἀπολλωνίας ἐν Πόντῳ μνημονεύεται ἡ Ἀγχιάλος ἢ Ἀγχιάλη κατὰ Στράβωνα¹⁾, συνοικισθεῖσα περὶ τὰ μέσα τοῦ ἔκτου π. Χ. αἰῶνος ἐν ἣ ἔθεισε εὐρίσκετο κατὰ Πλίνιον ἡ ἀρχαιότερα πόλις Μέσσα καὶ ἡ Θυνιάς²⁾.

ἐν Μούσαισι φανεῖς βασιλεῦς: = ἐξόχως ἀναδειχθεῖς ἐν τῇ θεραπείᾳ τῶν Μουσῶν, διαπρέψας δηλ. ὡς ποιητῆς ἢ φιλόσοφος.

παρὰ σοῖς ποσί: δηλ. τοῦ ἀγάλματος τοῦ Ἀπόλλωνος, παρὰ τῷ ὀπιῶν ἐστήθη τὸ σῆμα (ἡ λάρναξ—πύελος). Ἐξ οὗ φαίνεται ὅτι ἡ ἐπιγραφὴ προέρχεται πρὸ τῆς ἄρσεως τοῦ ἀγάλματος.

κατὰ πάντα = καθ' ὅλα, ὀλοτελῶς. Ἐπιρρηματικῶς ἀντὶ τοῦ πάντως³⁾ πρβλ: τὰ:

κατ' ἰσχύ⁴⁾ = ἰσχυρῶς, κατὰ σκότον⁵⁾ = κρύφα, κατ' ὄργην⁶⁾ = ὀργίλως, καθ' ὄρμην δρᾶν⁷⁾ = ὀρμητικῶς ὡσαύτως καὶ τὰ συνήθη: καθ' ἡσυχίαν, κατὰ τάχος, κατὰ κράτος, κατὰ πόδας κτλ.

ἐν δαπέδῳ γλυκερῷ = ἐν ἐδάφει γλυκεῖ, εὐαρέστῳ. πρβλ. κείμενον ἐν δαπέδῳ⁸⁾.

ἀναπαύω ἐς γῆν: ἀντὶ ἐν γῆ, ὡς ἐν τῇ Νεοελληνικῇ. πρβλ. ἄνδρα οἰκοῦντα εἰς τὰ Ὑπατα⁹⁾.— Ὁ πατήρ ἐσιτεῖτο εἰς τὸ πρυτανεῖον¹⁰⁾.

πάντοτε = ἀείποτε, ἐν παντὶ καιρῷ, ἀδιαλείπτως, ὡς ἐν τῇ νεοελληνικῇ. Μην. παρὰ Σέξτω τῷ Ἐμπειρικῷ (περὶ τὰ 180 π. Χ). Μῆ Ἀττικόν¹¹⁾.

6. Τὸ ἐπίγραμμα προφανῶς ἀναφέρεται εἰς ὄρφικόν τινα ποιητὴν ἢ νεοπλατωνικόν φιλόσοφον, ἀφοῦ οὗτος πιστεύει εἰς τὴν ἀθανασίαν τῆς ψυχῆς (ἀθάνατον ψυχὴν γὰρ ἔχειν κατὰ πάντα νομίζω). Οὗτος κατήγετο ἐκ τινος ἀποικίας τῆς ἐν Πόντῳ Ἀπολλωνίας (μητρόπολις—σέον ἄστν—Ἀπολλον). Διαμείνας ἐν τῇ προσφιλεῖ του

1) Στράβωνος, Ζ, 6, 1.— Plinii, hist. n. IV, 18.

2) Στράβωνος, ἐνθ. ἄνωτ. «Θυνιάς τῶν Ἀπολλωνιατῶν χώρα».

3) Πλάτωνος, Τίμ. 30. 4) Ἀισχύλου Προμ. 212. 5) Σοφοκλέους, Φιλ. 574. 6) Τραχ. 929. 7) Φιλ. 562.

8) Ὀμήρου, Ὀδυσ. Α, 577.

9) Λουκιανοῦ, Λούκ. ὄνος, I. 10) Ἡλιοδώρου, Αἰθ. I, 19.

11) Φρυνίχου, 103.

μητροπόλει (φίλη, ἦν πάντοτ' ἐγὼ πεπόθηκα), ἀπέθανεν ἐν αὐτῇ, ἥτις ὡσαύτως τὸν ἠγάπησιν (ἐς γῆν μοι φιλήν). Διαπρέψας ἐξόχως ἐν τῇ θεραπείᾳ τῶν Μουσῶν (ἐν Μούσαισι φανείς βασιλεὺς) ἐτάφη ἐν τῇ νησίδι παρὰ τῷ ἀγάλματι τοῦ μουσηγέτου Ἀπόλλωνος (παρὰ σοῖς ποσίν—Ἄπολλον—ἐνθάδ' αἰεὶ ζῶ). Ἡ κηδεία καὶ ἡ ταφή αὐτοῦ ἐγένετο ὑπ' αὐτῆς τῆς πόλεως, ἥτις διὰ τὴν ποίησιν ἢ τὴν σοφίαν ἔστησαν αὐτῷ τιμῆς ἕνεκα καὶ μνημεῖον (μητρόπολις στήσέν μοι σῆμα).

Ἄγνωστον παραμένει ἡμῖν τὸ ὄνομα τοῦ διαπρεποῦς τούτου Θρακὸς ποιητοῦ ἢ φιλοσόφου, Ἀγχιαλέως ἢ Θυνιέως, ὅστις ἔζησε κατὰ τὸ πρῶτον ἡμισυ τοῦ δευτέρου π. Χ. αἰῶνος ὑφισταμένου ἀκόμη τοῦ ἐν Ἀπολλωνίᾳ κολουσοῦ τοῦ Ἀπόλλωνος ἢ κατὰ τὸν δευτέρου ἡμισυ τοῦ δευτέρου αἰῶνος (πάντοτε). Πάντως τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἦτο κεχαραγμένον ἐν ἄλλῃ τῆς λάρνακος (πυέλου) πλευρᾷ ἢ ἐπὶ τοῦ ἐπιθήματος αὐτῆς.

21—Ἰουνίου—1936.

X. ΜΥΡΤΙΛΟΣ ΑΠΟΣΤΟΛΙΔΗΣ

ΙΣΤΟΡΙΑ
ΤΗΣ ΑΡΜΕΝΙΚΗΣ ΚΟΙΝΟΤΗΤΟΣ ΔΙΔΥΜΟΤΕΙΧΟΥ
ΚΑΙ
Ο ΒΥΖΑΝΤΙΝΟΣ ΝΑΟΣ
ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΤΟΥ ΠΑΛΛΙΟΚΑΣΤΡΙΤΟΥ

1.— Ἡ ὑπαρξις ἀρμενίων ἐν Διδυμοτείχῳ ἐπὶ Βυζαντινῶν. Ἀρμένιοι ὑπῆρχον ἐν Θράκῃ, οὐ μόνον ἐπὶ τῶν Τούρκων, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τῶν Βυζαντινῶν ἤδη πολὺ ἔνωρίς. Ἐὰν ὑπῆρχον ἢ ὄχι καὶ ἐπὶ τῆς Ρωμαϊκῆς ἐποχῆς τοῦτο δὲν θὰ ἐξετάσωμεν.

Οἱ βυζαντινοὶ αὐτοκράτορες, καὶ ἰδίως οἱ ἐξ Ἀρμενίων ἔλκοντες τὸ γένος, ἢ συγγενεύοντες πρὸς αὐτούς, ἢ τέλος ἐξ Ἀρμενίας προερχόμενοι, ὑπεστήριζον τοὺς Ἀρμένιους τοῦ κράτους αὐτῶν καὶ ἐφρόντιζον διὰ τὴν πρόοδον καὶ ἀνάπτυξίν των, ἔνεκα θρησκευτικῶν, πολιτικῶν, ἢ ἄλλων λόγων.

Ἀρμένιοι ἐγκατεστάθησαν ἐν ταῖς ἀνατολικαῖς ἐπαρχίαις τοῦ βυζαντινοῦ κράτους καὶ ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐπὶ τῆς ἐποχῆς τοῦ αὐτοκράτορος Θεοδοσίου τοῦ μικροῦ (408—450). Ἐκτοτε δὲ πολλοὶ τούτων, ἐξελληνιζόμενοι, ἀνέρχονται εἰς τὰ ἀνώτατα ἀξιώματα τῆς πολιτείας, καθὼς καὶ εἰς αὐτὸν τὸν αὐτοκρατορικὸν θρόνον. Ὁ αὐτοκράτωρ Μαυρίκιος (582—602) διέταξε τὴν μεταφορὰν καὶ ἐγκατάστασιν πολλῶν χιλιάδων ἀρμενικῶν οἰκογενειῶν εἰς τὴν Θράκην καὶ ἔδωκεν εἰς αὐτάς ἐκτεταμένας γαίας, πλείστας δὲ τιμὰς εἰς τοὺς ἀρχηγούς των. Ἐκάστη τῶν οἰκογενειῶν παρεῖχεν ἓνα ἵππεα, καὶ τοιοῦτοτρόπως τὸ κράτος ἐπρομηθεύετο ἀπὸ μόνῃν τὴν στρατιωτικὴν αὐτῆν ἀποικίαν πολλὰς χιλιάδας ἵππεις.

Ὁ ἀρμένιος ἐπίσκοπος Σέβεος, γράφων κατὰ τὸν 7ον αἰῶνα, ἀνεβίβαζε τὸν ἀριθμὸν τῶν οἰκογενειῶν ἐκείνων εἰς 30 χιλιάδας, αἱ ὁποῖαι παρεῖχον 30 χιλ. ἵππεις.

Κατὰ τὴν ἐπὶ τοῦ αὐτοκράτορος Ἡρακλείου τοῦ μεγάλου

(610—641) ἀραβικὴν ἐν Ἀρμενίᾳ ἐπέκτασιν καὶ κυριαρχίαν πολλοὶ Ἀρμένιοι διεσκορπίσθησαν ἀνά τὰ διάφορα μέρη τοῦ βυζαντινοῦ κράτους.

Κωνσταντῖνος Ε΄ ὁ Κοπρώνυμος (741—775), ἐπειδὴ δὲν ἔβλεπε μὲ εὐμενὲς ὄμμα τὸ νεότευκτον κράτος τῶν Βουλγάρων, ὠχύρωσε τὰ σύνορα τῆς Θράκης καὶ ἐγκατέστησεν εἰς τὰς παραμεθορίους περιοχὰς μαχίμους πληθυσμούς ἐκ Σύρων καὶ Ἀρμενίων Παυλικιανῶν.

Τὸν δέκατον ἐπίσης αἰῶνα ὁ αὐτοκράτωρ Ἰωάννης Τσιμισκῆς (969—976), σκεφθεὶς νὰ ἀφαιρέσῃ ἀπὸ τοὺς Μωαμεθανοὺς τῆς Ἀνατολῆς τοὺς ἰσχυροὺς τῶν συμμάχους, μετώκισεν ἐκ Μικρασίας εἰς τὴν Θράκην Παυλικιανούς καὶ ἄλλους, μεταξὺ τῶν ὁποίων καὶ Ἀρμένιους.

Κατὰ τοὺς τελευταίους χρόνους τοῦ βυζαντινοῦ κράτους οἱ πολυπληθεῖς κάτοικοι τῆς σπουδαιότερας πόλεως τῆς Θράκης, ἥτις ἦτο ἡ Ἀδριανούπολις, ἦσαν διαφόρου ἐθνικότητος, Ἕλληνες, Λατῖνοι, Ἰουδαῖοι, Ἀρμένιοι καὶ ἄλλοι ἀνατολίται καὶ λοιποὶ. (Ἰδέ: Ἐγκυκλοπαιδείαν Ἐλευθερουδάκη Τόμ. Α΄ 236).

Ἐκ τῶν ἀνωτέρω δυνάμεθα νὰ ἐξαγάγωμεν, ὅπως ἴσως ἀσφαλῶς, τὸ συμπέρασμα, ὅτι καὶ τὸ Διδυμότειχον, τὸ ὅποιον ἦτο ἐπὶ τῶν Βυζαντινῶν πόλις σπουδαιότατη, εἶχε βεβαίως ἀπ' ἀρχῆς μεταξὺ τῶν κατοίκων του καὶ Ἀρμένιους.

2.— Τὸ χωρίον τῆς Ἀνατολικῆς Θράκης «Ἐρμενίκιο». Κατὰ τὴν προαναφερθεῖσαν ἐν Ἀρμενίᾳ ἐπὶ Ἡρακλείου ἀραβικὴν ἐπέκτασιν, καθὼς μᾶς ἐπληροφόρησεν ὁ πρόεδρος τῆς Ἀρμενικῆς Κοινότητος Διδυμοτείχου Κεβόρκ Παπαζιάν, ἀπώκισθη ἢ ἴσως ἐπηυξήθη τὸ παρά τὴν Μακρὰν Γέφυραν χωρίον Ἀρμενα. Τὸ χωρίον τοῦτο τῆς Ἀνατολικῆς Θράκης, καλούμενον ἐπὶ τουρκοκρατίας Ἐρμενίκιοι, ἐπωνομάσθη τὸ 1920, ἐπὶ Ἑλληνικῆς κατοχῆς, πάλιν Ἀρμενα.

Ἐτερον χωρίον τῆς Ἀνατολικῆς ἐπίσης Θράκης, Ἐρμενίκιοι καὶ τοῦτο καλούμενον καὶ κείμενον πλησίον τοῦ σιδηροδρομικοῦ σταθμοῦ Καπάκτζα, εἶχεν ἄλλοτε πολλοὺς Ἀρμένιους καὶ ὠνομάζετο, φαίνεται, ὡσαύτως Ἀρμενα, ἐπὶ βυζαντινῶν, ἐὰν βεβαίως ὑπῆρχε τότε ὑπῆρχε ἐπίσης καὶ ἄλλο ἐρημωμένον χωρίον παρά τὸ Ἐξάστερον Σηλυβρίας ὑπὸ τὸ αὐτὸ ὄνομα.

Ὑπῆρχον βεβαίως καὶ ὑπάρχουν καὶ τώρα καὶ ἄλλα χωρία μὲ τὸ ἴδιον ὄνομα Ἀρμενα ἢ Ἐρμενίκιοι ἐν Θράκῃ, ὅπως καὶ ἄλλαχοῦ.

3) Οἱ ἄρμενίοι Διδυμοτείχου ἐπὶ Τουρκοκρατίας. Ἐπὶ τουρκοκρατίας οἱ Ἀρμένιοι τοῦ Κουρδιστάν καὶ τῶν ἀρμενικῶν ἐν γένει χωρῶν τῆς Μικρᾶς Ἀσίας ἐπλήρωνον παλαιόθεν πολλοὺς καὶ βαρεῖς φόρους εἰς αἷμα, εἰς εἶδος καὶ χρῆμα, εἰς τοὺς κυβερνητικοὺς ὑπαλλήλους καὶ εἰς τοὺς κούρδους φεουδάρχας. Ὅντες ὅμως φιλόπονοι καὶ ἐμπορικοί, ἀπέκτων διαρκῶς πλοῦτον ἱκανὸν καὶ ἐξηπλοῦντο βαθμηδὸν πρὸς τὴν Δυτικὴν Μικρασίαν καὶ τὴν Κωνσταντινούπολιν. Πληθυνόμενοι δὲ ἐκεῖ, διέβαινον εἰς Θράκην καὶ ἀλλαχοῦ τῆς Εὐρωπαϊκῆς Τουρκίας, ὅπου ὑπῆρχον, ὅπως εἶπομεν, Ἀρμένιοι ἤδη ἀπὸ τῆς Βυζαντινῆς ἐποχῆς. (Ἰδὲ Ἐγκυκλοπαιδείαν Ἐλευθερουδάκη ἐνθα ἀνωτέρω ἐν συνεχείᾳ).

Κατὰ τὴν «Ἀφήγησιν τοῦ ταξειδίου τοῦ Ἰωάννου Φραγκίσκου Generali Careti, κατὰ τὸ ἔτος 1693—1694», (Ἰδὲ «Θρακικά» τομ. Γ') κατ'ῶκετο ἡ Ἀδριανούπολις, ὅπως ἐπὶ Βυζαντινῶν, τοιουτοτρόπως καὶ ἐπὶ Τούρκων, τὸ τέλος τοῦ 17ου αἰῶνος, ἀπὸ Ἑλλήνας, Ἰουδαίους, Ἀρμένιους, Τούρκους, Βλάχους καὶ ἄλλας ἐθνότητας. Ἐπομένως τὸ Διδυμοτεῖχον ἐπίσης εἶχεν Ἀρμένιους τότε, καθὼς καὶ πολὺ προηγουμένως, ὅπως θὰ ἴδωμεν, ἀφ' οὗ καὶ ἐπὶ Βυζαντινῶν εἶχε βεβαίως, κατὰ τὰ ἀνωτέρω ἐκτεθέντα.

4.—Ἡ Κουρδικὴ πόλις Ἐγκιν. Ἐν τῶν σπουδαιότερων κέντρων τῆς Ἀρμενίας ἦτο ἄλλοτε ἢ ἐν Κουρδιστάν πόλις Ἐγκιν. Κεῖται αὕτη ἐν τῷ Νομῷ Ἐλ-Ἀζίζ καὶ εἰς ἀπόστασιν 60 χιλιομέτρων βορειοδυτικῶς τῆς πόλεως Ἐλ-Ἀζίζ ἐπὶ τῆς δυτικῆς ὄχθης τοῦ ποταμοῦ Εὐφράτου, ὅστις εἰς τὸ μέρος ἐκεῖνο καλεῖται Καρᾶ-Σοῦ. Ἐκ τῶν 19.000 κατοίκων τῆς Ἐγκιν 8.000, ὄντες Ἀρμένιοι, ἐσφαγήσαν ὑπὸ τῶν Τούρκων καὶ τῶν Κούρδων, ἢ ἔφυγον, κατὰ τὰ ἔτη 1895, 1896 καὶ 1915. Τὸ ὄνομα Ἐγκιν εἶναι παραφθορὰ τῆς ἀρμενικῆς λέξεως «ἄγν» (=πηγή), τὸ ὁποῖον ὄνομα ἔλαβεν ἡ πόλις ἕνεκα τῆς πηγῆς (Καρᾶ-Σοῦ), ἣτις ἀναβλύζει ἐκ μεγάλου βράχου, κειμένου ἐν τῷ μέσῳ αὐτῆς. Καθ' ἃ ἀνέγνωσα εἰς τὸ Ἐγκυκλοπαιδικὸν λεξικόν, ἡ πόλις αὕτη καλεῖται σήμερον Μπασκέλ. Ἐν τούτοις διατηρεῖται σήμερον τὸ ὄνομα Ἐγκιν, τὸ ὁποῖον θὰ ἐνθυμούνται, ἐκτὸς τῶν ἄλλοτε κατοίκων τῶν μερῶν ἐκείνων, ὅσοι διεσώθησαν εἰς τὴν Ἑλλάδα, ἢ ἀλλαχοῦ καὶ ἐκεῖνοι τῶν ἐξορίστων τῆς Ἀνατολῆς, οἱ ὅποιοι διήλθον, ὡς καὶ ἡμεῖς, ἐκεῖθεν.

5.—Ἐγκιν καὶ Ἑρμενίκιοι. Ἐρυλεῖται λοιπόν, ὅτι Ἀρμένιοι τῆς Ἐγκιν ἀπόκισαν ἢ μᾶλλον ἐπηύξησαν τὸ μνημονευθὲν πλησίον τῆς Μακρᾶς Γεφύρας χωρίον Ἀρμενα ἢ Ἑρμενίκιοι,

καθώς καὶ ἄλλας πόλεις καὶ χωρία. Ἐκ τοῦ Ἑρμενίκιοι δὲ τούτου πάλιν, καθὼς καὶ ἀλλαχόθεν, ἦλθον κατὰ διαφόρους ἐποχὰς Ἀρμένιοι καὶ ἐγκατεστάθησαν μονίμως εἰς τὸ Διδυμοτεῖχον.

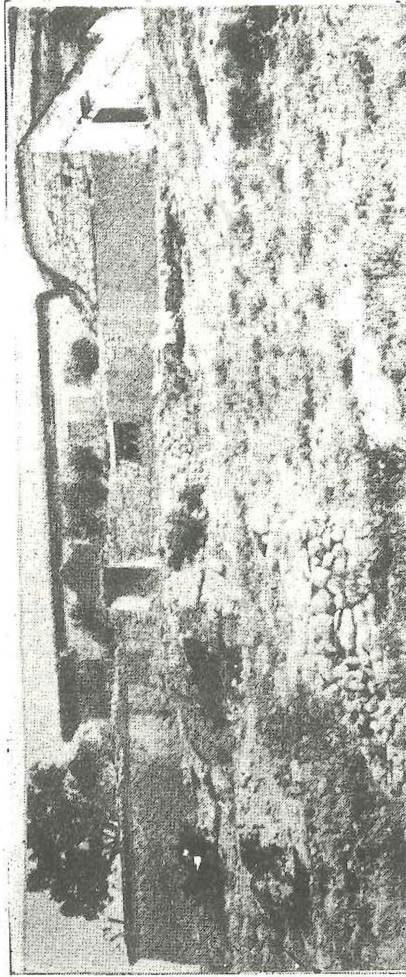
6.—Οἱ ἐξ Ἑρμενίκιοι ἔποικοι. Ὁ τὸ 1816 ἐν Διδυμοτείχῳ ἀποθανὼν ἀρμένιος ἱερεὺς Δὲρ-Κεβόρκ εἶχεν ἔλθει οἰκογενειακῶς ἐξ Ἑρμενίκιοι καὶ ὑπηρέτησεν ἐπὶ ἀρκετὰ ἔτη, μέχρι τοῦ θανάτου του, ἐν τῇ Ἀρμενικῇ Κοινοτήτι Διδυμοτείχου ὡς ἱερεὺς. Εἶχον προσέλθει τότε μετ' αὐτοῦ καὶ ἄλλαι τινὲς οἰκογένειαι.

7.—Ὁ Βυζαντινὸς ναὸς τοῦ ἁγίου Γεωργίου καὶ ἡ ἐν αὐτῷ στέψις τοῦ αὐτοκράτορος Ἰωάννου Καντακουζηνοῦ. Ἡ Ἀρμενικὴ Κοινότης τοῦ Διδυμοτείχου εἶναι παλαιά. Ἔχει ἓνα ναὸν ἐπ' ὀνόματι τοῦ Ἁγίου Γεωργίου (Σούρπ-Κεβόρκ), εἰς τὴν νοτιανατολικὴν ἄκραν τῆς Ἀκροπόλεως, κάτωθεν τῆς θέσεως, ἣτις καλεῖται «Παληὸ» καὶ εἰς ἀπόστασιν 150 βημάτων ἀπὸ τοῦ προσκυνήματος τοῦ Ἁγίου Δημητρίου. Ὁ ναὸς οὗτος τῶν Ἀρμενίων εἶναι παλαιὸς καὶ ἱστορικός, ὀνομαζόμενος καὶ ἐπὶ τῶν Βυζαντινῶν Ἅγιος Γεώργιος. Εἶχε τὸ ἐπώνυμον Παλαιοκαστρίτης, ὡς ἀναφέρει ὁ Ἰωάννης ΣΤ' ὁ Καντακουζηνός, ἀναγράφων, ὅτι ἐστέφθη ἐν αὐτῷ αὐτοκράτωρ τὸ 1341 μετὴν σύζυγόν του Εἰρήνην, ἕνεκα τῆς διενέξεως αὐτοῦ καὶ τῶν ἐμφυλίων ἐρίδων μετὰ τῆς Ἄννης τῆς Σαβανδικῆς (ἡ τῆς ἐκ Σαβοΐας), χήρας τοῦ ἀποθανόντος αὐτοκράτορος Ἀνδρονίκου Γ' τοῦ Παλαιολόγου καὶ μητρὸς Ἰωάννου Ε' τοῦ Παλαιολόγου.

Ἦτο ἡ 26ῃ Ὀκτωβρίου, ἡμέρα τῆς ἑορτῆς τοῦ Ἁγίου Δημητρίου ὅτε ἐτελέσθη ἡ θεία λειτουργία ὑπὸ τοῦ τότε ὀρθοδόξου Ἑλληνος Μητροπολίτου Διδυμοτείχου, τοῦ ὁποίου μᾶς εἶναι ἄγνωστον τὸ ὄνομα καὶ ἔγινεν ἡ τελετὴ τῆς στέψεως τῶν αὐτοκρατόρων τῆς πόλεως Διδυμοτείχου. Εἰς τὴν δοξολογίαν, ἡ ὁποία ἐπηκολούθησεν, ἐμνημονεύθησαν πρῶτον μὲν τὰ ὀνόματα τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει νομίμων βυζαντινῶν αὐτοκρατόρων, Ἄννης τῆς Σαβανδικῆς καὶ τοῦ υἱοῦ τῆς Ἰωάννου τοῦ Ε', κατόπιν δὲ τὰ ὀνόματα τοῦ Ἰωάννου Καντακουζηνοῦ καὶ τῆς Εἰρήνης.

Ἐκαλεῖτο δὲ ὁ ναὸς οὗτος Ἅγιος Γεώργιος Παλαιοκαστρίτης διότι ἔκειτο ἐκεῖ, ὅπου εὕρισκετο ἄλλοτε ἡ ἀρχαία βᾶσις τῆς πόλεως Διδυμοτείχου, τρόπον τινά, τὸ παλαιὸν κάστρον αὐτῆς, τὸ ὁποῖον ὠνομάζετο, ὡς φαίνεται, Παλαιόκαστρον. Τοῦτο δὲ συμπεραίνομεν καὶ ἐκ τοῦ ὅτι, ὡς εἶδομέν καὶ ὀλίγον ἀνωτέρω, τὸ ἀμέσως ὑπερθεῖν τοῦ

ναοῦ μέρος, ἔνθα ὑπάρχουν μεγάλα τεχνητά ἐπὶ τῶν βράχων κοιλώματα, εἰς τὰ ὅποια ἦσαν κτισμένα παλαιὰ οἰκοδομήματα, κατοικίαι κλπ, ἀποκαλεῖται καὶ σήμερον παρὰ τῶν παλαιότερων Διδυμοτειχιτῶν «Παλή». Ὁ Ἅγιος Γεώργιος ὁ Παλαιοκαστρίτης ἦτο φαίνεται πα-

Ὁ ναός μετὰ τοῦ περιβόλου αὐτοῦ. Ἐμπροσθεν δὲ ὁ χάρος τοῦ κατεδαφισθέντος ξενώνος.

λαιὸν μοναστήριον, ἔνθα οἱ Βυζαντινοὶ ἐπάνηγυρίζον, καὶ εἶχε πολλοὺς προσκυνητάς, ὅπως κατόπιν καὶ παρὰ τοῖς Ἀρμενίοις, ὡς θὰ εἶδωμεν περαιτέρω.

Καθ' ἃ ἀναφέρει ἡ ἀρμενικὴ παράδοσις, ἦτο μικρὸν παρεκκλή-

σιον, κείμενον εἰς τὴν θέσιν, ἔνθα εὐρίσκεται ἤδη τὸ εἰς τὸ ἀνατολικὸν ἄκρον τῆς βορείου πλευρᾶς τοῦ νῦν ναοῦ καὶ μετ' αὐτοῦ συνηνωμένον τετράγωνον δωμάτιον, ὅπερ χρησιμεύει ὡς βαπτιστήριον καὶ σκευοφυλάκιον συγχρόνως.

Ἐν πάσῃ περιπτώσει, εἴτε παρεκκλήσιον ἦτο, εἴτε ναὸς εἴτε μοναστήριον, παρεσχέθη παρὰ τῶν Ἑλλήνων τοῦ Διδυμοτείχου εἰς τοὺς συμπολίτας αὐτῶν Ἀρμενίους. Πότε ὁμως καὶ πῶς;

8.— Πότε παρέλαβον οἱ Ἀρμένιοι τὸν ναὸν τοῦτον— ἐπίσημα Κυβερνητικὰ ἔγγραφα. Ἡ φήμη ὅτι δῆθεν ὁ Ἅγιος Γεώργιος ἐπωλήθη εἰς τοὺς Ἀρμενίους εἰκονικῶς ἀντὶ 175 γροσίων τὸ ἔτος 1795 (!) εἶνε ἀστήρικτος. Ὑπάρχει ἀπόδειξις, ὅτι οἱ Ἀρμένιοι εἶχον τὸν ναὸν τοῦτον καὶ πρὸ τοῦ ἔτους ἀκόμη 1704. Διότι ἐν τῷ ἀυλογύρῳ αὐτοῦ δια-

Τὸ «Παληφ» ὑπερθεν καὶ πλαγίως τοῦ ναοῦ.

σώζεται πλάξ ἐπὶ τοῦ τάφου τοῦ Ἐκμεκτζῆ Σερκίτζ, ἀποθανόντος καὶ ταφέντος τὸ 1704. Ἐπίσης καὶ εἰς τὸ πέραν τοῦ Ἐρυθροποτάμου (Κηζήλ-Ντερέ) ἀρμενικὸν νεκροταφεῖον ὑπάρχουν τάφοι ἀπὸ διακοσίων ἐτῶν.

Ἄλλ' ὑπάρχει ἄλλη σπουδαιοτάτη καὶ ἐπισημοτέρα ἀπόδειξις, ὅτι ὁ ναὸς εὐρίσκεται εἰς τὰς χεῖρας τῶν Ἀρμενίων πολλὰ ἔτη ἐνωρίτερον τοῦ 1704, ὥστε νὰ φθάσωμεν μέχρι τοῦ ἔτους 1526 καὶ πρότερον ἀκόμη.

Δηλ. παρὰ τῇ Ἀρμενικῇ Κοινοτήτι Διδυμοτείχου διασώζονται

ἔξ ἐπίσημα βεράτια καὶ λοιπὰ κυβερνητικὰ ἔγγραφα, τὰ ὁποῖα μετεφράσαμεν, κατὰ τὸ δυνατόν, διὰ τοῦ ἐν Διδυμοτείχῳ ἐδρεύοντος σοφολογιωτάτου Μουφτῆ τῶν Μωαμεθανῶν τοῦ Νομοῦ Ἐβρου Ἰμάμ Ζαδὲ Χατζῆ Βελιουτδίν ἐφέντη τῇ βοήθειᾳ τοῦ δικηγόρου κ. Κ. Ἀργυριάδου, τοὺς ὁποίους εὐχαριστοῦμεν καὶ δημοσίᾳ θερμῶς. Τὰ ἔγγραφα ταῦτα ἐξεδόθησαν κατὰ τὰ ἀραβικὰ ἔτη 1138, 1169, 1191, 1223, 1230 καὶ 1244, δηλ. καθ' ἡμᾶς τὰ ἔτη 1726, 1756, 1777, 1808, 1815 καὶ 1828.

Τὸ πρῶτον ἔγγραφον (1726) ἀναφέρει ὅτι ὁ ναὸς τῶν Ἀρμενίων, ὅστις εἶχεν ἀνοικοδομηθῆ 100 καὶ 200 ἔτη προηγουμένως, εἶχεν ἐρειπωθῆ, ὅτι τῇ ἐνεργείᾳ τοῦ Ἀρμενικοῦ Πατριαρχείου Κωνσταντινουπόλεως, γενομένων τῶν ἀπαιτουμένων νομίμων διατυπώσεων καὶ τῆς ἐπιτοπίου ἐξετάσεως τοῦ ζητήματος, ἐνεκρίθη ὑπὸ τῆς κυβερνήσεως ἢ ἀνοικοδόμησις, καὶ ὅτι τέλος ὁ ναὸς εὐρίσκετο εἰς τὰς χεῖρας τῶν Ἀρμενίων πρό (ἢ ἴσως ἀπὸ τῆς ἐποχῆς) τῶν ἐνδόξων ἡμερῶν.

Ἐκ τῶν ἀνωτέρω ἐξάγεται, ὅτι ὁ ναὸς ἀνεκτίσθη παρὰ τῶν Ἀρμενίων ἐπανειλημμένως τὸ 1526 καὶ τὸ 1626, καθὼς καὶ τὸ 1726, καὶ ὅτι προὔπηρχεν εἰς αὐτοὺς ἐνωρίτερον τοῦ 1526.

Ἐνδόξους ἡμέρας ἐὰν ἐννοήσωμεν τὴν ὑπὸ τῶν Τούρκων ἄλωσιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως, τοῦτο σημαίνει, ὅτι παρέλαβον οἱ Ἀρμένιοι τὸν ναὸν πρό (ἢ ἀπὸ) τοῦ 1453. Ἐὰν δὲ ἐννοήσωμεν τὴν ἄλωσιν τοῦ Διδυμοτείχου, τότε φθάνομεν εἰς τὸ ἔτος 1361. Ἐὰν τέλος λάβωμεν ὑπ' ὄψιν ὡς ἐνδόξους ἡμέρας τὴν ἐποχὴν μιᾶς καλῆς τουρκικῆς περιόδου μετὰ τὸ 1453, τότε πρέπει νὰ περιορισθῶμεν μετὰ τῶν χρονολογιῶν 1453 καὶ 1526.

Καθ' ἃ μᾶς εἶπεν ὁ κ. Γεώργιος Βαφειάδης, ὁ πρό τινων ἐτῶν ἀποθανῶν γνωστὸς ἀρχαιολόγος Λαμπουσιάδης ἀναφέρει ὡς ἔτος τῆς παρὰ τῶν Ἑλλήνων παραδόσεως τοῦ ναοῦ τούτου εἰς τοὺς Ἀρμενίους τὸ 1543. Ἡ πληροφορία αὕτη τοῦ Λαμπουσιάδου ἦτο, φαίνεται, προφορική, διότι, εἰς ὅσα τούλάχιστον ἱστορικὰ ἄρθρα καὶ σημειώματα τούτου ἀνέγνωσα δὲν εὑρον σχετικόν τι. Ὁ ἀριθμὸς δὲ οὗτος, δηλ. τὸ ἔτος 1543 ἐξήχθη παρ' αὐτοῦ, ὡς φαίνεται, ἐσφαλμένως ἀντὶ τοῦ ἔτους 1526 ἢ τοῦ 1453.

Ἐν πάσῃ περιπτώσει τὸ βέβαιον δι' ἡμᾶς ὁπωσδήποτε δύναται νὰ εἶναι τοῦτο ὅτι ὁ ἱστορικός οὗτος βυζαντινὸς ναὸς τοῦ Ἁγίου Γεωργίου τοῦ Παλαιοκαστρίτου περιήλθεν εἰς χεῖρας τῶν Ἀρμενίων πρό ἀρκετῶν αἰῶνων καὶ μετὰ τῶν ἴσως τῶν ἐτῶν 1361 καὶ 1526, ἢ μᾶλλον τῶν ἐτῶν 1453 καὶ 1526.

Τὸ δευτέρον ἔγγραφον (1756) ἀναφέρει, ὅτι, συνεπεῖα ἀναφορᾶς τοῦ ἀρμενίου Καραμπέτ Ἀλεξιάν, ἐξητάσθησαν ζητήματά τινα μεριδιούχων ἐν τῇ περιοχῇ τοῦ ναοῦ. Ἀπεφασίσθη δὲ ὑπὸ τοῦ Καντῆ (Ιεροδίκου) τοῦ Διδυμοτείχου ἡ ἐπέκτασις καὶ ἡ ἀνακαινίσις τοῦ ναοῦ ἐναντίον τῶν ἀπαιτήσεων τοῦ Καραμπέτ, τοῦ ὁποῦ ἡ ἀναφορὰ ἀπερρίφθη.

Τὸ τρίτον ἔγγραφον (1777) ἀναγράφει, ὅτι ὁ ἀνωτέρω μεριδιούχος Καραμπέτ ὑπέβλεψε πάλιν ἀναφορὰν, ὅπως λάβῃ ὀπίσω τὸ ἐκ τοῦ ναοῦ (κτημητικὸν) μερίδιόν του, ὅπερ εἶχε ληφθῆ κατὰ τὴν ἀνωτέρω ἀπόφασιν ὁμοῦ μετὰ τῶν μεριδιῶν ἄλλων, πρὸς ἐπέκτασιν τῆς περιοχῆς τοῦ ναοῦ. Καὶ ἀνεγνωρίσθη μὲν κατ' ἀρχὴν τὸ δίκαιόν του, πλὴν ἐν τούτοις, κοινῇ συγκαταθέσει αὐτοῦ καὶ τῆς ἐπιτροπῆς τοῦ ναοῦ, ἐνεκρίθη, ὅπως τὸ διαμφισζητούμενον μερίδιον παραμείνῃ εἰς τὴν κατοχὴν τοῦ ναοῦ, ὑπὸ τὸν ἐξῆς ὄρον: Νᾶ μνημονεύηται δηλ. καὶ τὸ ὄνομα τοῦ Καραμπέτ ἐν τῷ ναῷ ὡς ἀνακαινιστοῦ αὐτοῦ, ὅπως ἐμνημονεύοντο τὰ ὀνόματα καὶ τῶν ἄλλων μεριδιούχων καὶ τῶν ἐπιτρόπων.

Τοιουτοτρόπως ἀνεκαινίσθη ὁ ναός, εὐρυνθείσης τῆς περιοχῆς του.

Κατὰ προφορικὰς πληροφορίας τοῦ Κεβόρκ Παπαζιάν ἐξεδόθη ἐπὶ τοῦ Σουλτάν Σελίμ τοῦ Γ' καὶ τοῦ Ἀρμενίου Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως Ζακαρία Γκαγτζβάν αὐτοκρατορικὸς ἰραδὲς (διάταγμα) περὶ τῆς ἀνακαινίσεως τοῦ ναοῦ.

Ἐὰν ἐγένετο τοιαύτη ἀνακαινίσις, δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ πρόκειται περὶ τῆς ἐν τῷ τρίτῳ ἔγγράφῳ τοῦ 1777 ἀναφερομένης, οὔτε βεβαίως περὶ τῆς ἐν τῷ ἕκτῳ ἔγγράφῳ τοῦ 1828, περὶ τῆς ὁποίας θὰ ὀμιλήσωμεν μετ' ὀλίγον, διότι ὁ μὲν Ζακαρία ἐπατριάρχευσεν εἰς δύο περιόδους (1773—1781 καὶ 1782—1789), ὁ δὲ Σουλτάν Σελίμ ὁ Γ' ἐβασίλευσεν ἀπὸ τοῦ 1789 μέχρι τοῦ 1808. Πρὸς τούτοις δὲ τὸ τέταρτον ἔγγραφον (1808) καὶ τὸ πέμπτον (1815) δὲν ὀμιλοῦν περὶ ἀνακαινίσεως τοῦ ναοῦ.

Ἐκ τῶν ἀνωτέρω ἐξάγεται, ὅτι ἡ ἔχει ἐσφαλμένας πληροφορίας ὁ Παπαζιάν ἢ ἐγένετο μὲν ἡ ἀναφερομένη ἀνακαινίσις, ἀλλ' ἀπωλέσθη τὸ σχετικὸν κυβερνητικὸν ἔγγραφον.

Τὸ τέταρτον ἔγγραφον εἶναι κυρίως ἀντίγραφον σουλτανικῆς ἐγκυκλίου, ἡ ὁποία ἐξεδόθη δι' ὄλον τὸ Κράτος ἐπὶ τῇ ἀναρρῆσει εἰς τὸν θρόνον τὸ 1808 τοῦ Σουλτάνου Μαχμουτ τοῦ Β', διαδόχου τοῦ προμνημονευθέντος Σουλτάν Σελίμ τοῦ Γ'. Διεκηρύχθη τότε εἰς ἀπάσας τὰς πολιτικάς, θρησκευτικάς καὶ λοιπάς ἀρχάς, νὰ ζοῦν

ὅλα τὰ ἔθνη ἐν ἡσυχίᾳ διὰ τὰ εὐημερήσουν. Νὰ ὑποστηριχθοῦν τὰ δίκαια τῶν ἐκκλησιῶν καὶ μοναστηρίων. Ὅλοι νὰ σέβωνται τοὺς θρησκευτικούς ἀρχηγούς, λαμβανομένων ὑπ' ὄψιν τῶν παραπόνων καὶ διαβημάτων αὐτῶν ἀπὸ τὸ ἰδιαίτερον κυβερνητικὸν Γραφεῖον τῆς προστασίας τῶν χριστιανῶν καὶ ἄλλων ἔθνων. Ἐξηκολούθουν ὅμως, ὡς συνήθως, παρὰ τὰς ἐκάστοτε ἐγκυκλίους καὶ ἐντολάς τῶν Σουλτάνων, αἱ καταχρήσεις διαφόρων κυβερνητικῶν ὑπαλλήλων καὶ αἱ διάφοροι ἀκαταστασίαι εἰς διάφορα μέρη τοῦ Κράτους εἰς βάρος τῶν χριστιανῶν καὶ ἄλλων ἔθνων, καὶ ἰδίως τῶν Ἀρμενίων. Διὰ τοῦτο ὁ ἀναπληρωτὴς τοῦ χηρεύοντος τότε Ἀρμενικοῦ Πατριαρχείου Κωνσταντινουπόλεως Ὁχανὲς ἀνεφέρθη εἰς τὴν Κυβέρνησιν, παραπονούμενος καὶ ζητῶν, ἔκτος ἄλλων, καὶ τὸ ἐλεύθερον δικαίωμα καὶ τὴν κανονικὴν διευκόλυνσιν τῆς ἀνακαινίσεως ἢ ἀνεγέρσεως ναῶν, σχολῶν καὶ λοιπῶν τοιοῦτων καθιδρυμάτων. Ἡ κυβερνητικὴ ἀπάντησις ἦτο, ὅτι ὅλοι ἦσαν ἐλεύθεροι νὰ ἀσχολῶνται ἀνενόχλητοι εἰς τὰ θρησκευτικὰ καὶ λοιπὰ εἰρηνικὰ τῶν ἔργα διὰ τὰ εὐημερήσουν, ὡς καὶ πρότερον, καὶ ἔτι καλλίτερον, κατ' εὐαρέσκεϊαν καὶ σεπτὴν ἐντολὴν τοῦ νέου Σουλτάνου.

Τὸ πέμπτον ἔγγραφον (1815) εἶναι σουλτανικὸν διάταγμα διὰ τὴν ἀνοικοδόμησιν τοῦ παρὰ τὸν ναὸν παλαιοῦ ἡρειπωμένου μοναστηρίου. Τοῦτο, ἐπειδὴ κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη ἦτο πολὺ σαθρὸν καὶ ἀχρηστον, κατηδαφίσθη τὸ 1931, καθὼς θὰ ὀμιλήσωμεν εἰς τὰ ἐφεξῆς. Τέλος τὸ ἕκτον ἔγγραφον (1828) ἐξεδόθη διὰ τὴν ἀνοικοδόμησιν τοῦ ἐν τῷ μεταξὺ ἔρειπωθέντος πάλιν ναοῦ. Προσελθόντος τοῦ Ἀρμενίου Μητροπολίτου Ἀδριανουπόλεως εἰς Διδυμότειχον, συνεκλήθη γενικὴ συνέλευσις τῶν ἐνταῦθα Ἀρμενίων ὑπὸ τὴν προεδρείαν αὐτοῦ καὶ ἀπετάθησάν πρὸς τὸν Ἀρμένιον Πατριάρχην Κωνσταντινουπόλεως.

Τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ὁ Καζᾶς (δηλ. Ὑποδιοίκησις ἢ Ἐπαρχία) Διδυμοτείχου μὲ Καϊμακάμην (Ὑποδιοικητὴν ἢ Ἐπαρχον) τὸν Βετζχί—Μεχμέτ Πασᾶν, ὑπήγετο ὑπὸ τὸν Μουτεσάρifην (Διοικητὴν) τῆς παρὰ τὴν Ἀδριανουπόλιν πόλεως Τσιρμέν Ἐσάτ-Πασᾶν. Συνῆλθε λοιπόν, κατόπιν σχετικῆς κυβερνητικῆς ἐντολῆς καὶ ὑπὸ τὴν προεδρείαν τοῦ Καδῆ Διδυμοτείχου Νχιπ-Ἀλή Ἐφέντη, ἕκτακτον συμβούλιον, εἰς τὸ ὁποῖον ἔλαβον μέρος Τοῦρκοι καὶ Ἀρμένιοι.

Ἄφ' οὗ ἐξητάσθη τὸ ζήτημα καὶ ἐγένετο ἡ σχετικὴ σύσκεψις, ἀπεφασίσθη καὶ ἤρχισε, κατόπιν διαφόρων νομίμων διατυπώσεων καὶ προετοιμασιῶν, ἡ ἀνοικοδόμησις τοῦ ναοῦ διὰ τοῦ Γιάννη Κάλφα. Ἐτελείωσε, κατὰ τὰς πληροφορίας τοῦ Κεβόρκ Παπαζιάν, μετὰ τριε-

τίαν, ἦτοι τὸ 1831, ἐπὶ τῆς Πατριαρχείας τοῦ Μπογός. Τὰ δὲ ἐγκαί-
νια ἐτελέσθησαν τὴν ἡμέραν τῆς ἑορτῆς τοῦ Ἁγίου Βασιλείου. Καὶ
ἐπειδὴ, ἔνεκα τῆς καταπεσοῦσης τότε ἀφθόνου χιόνος ἢ κατὰ ξηρὰν
συκοινωνία ἦτο ἀδύνατος, διότι δὲν ὑπῆρχεν ἀκόμη ὁ σιδηρόδρο-
μος, ὁ δὲ ποταμὸς Ἐβρος ἦτο πλωτός, διὰ τοῦτο πολλοὶ ἐπίσημοι
προσκεκλημένοι καὶ λοιποὶ προσκυνηταὶ ἦλθον ἐξ Ἀδριανουπόλεως
εἰς Διδυμότειχον, καταπλεύσαντες τὸν ποταμὸν διὰ πλοιαρίων καὶ
σχεδιῶν.

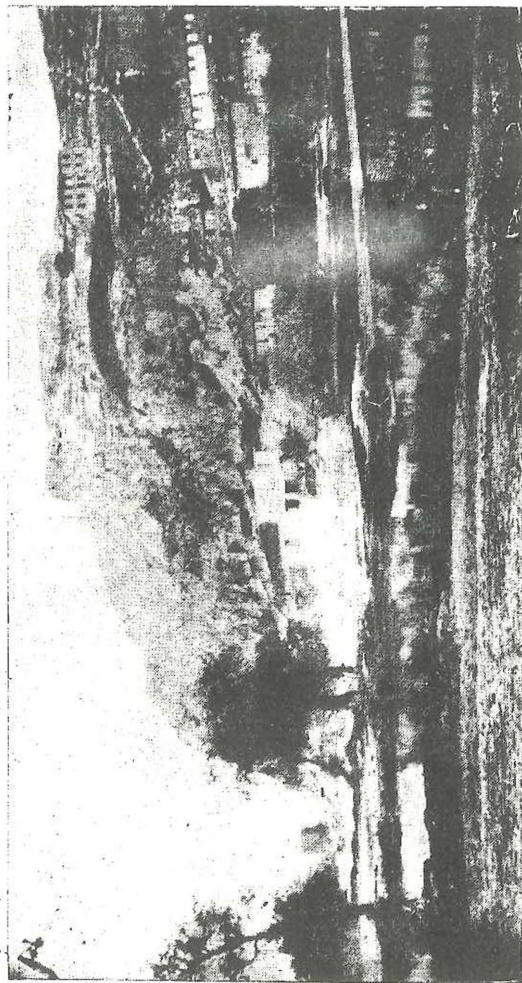
Ἐκ μιᾶς ἐπιγραφῆς τοῦ Βαπτιστηρίου ἐξάγεται, ὅτι τοῦτο ἦ
μᾶλλον ἢ κτιστὴ κολυμβήθρα του ἐκτίσθη τὸ 1824. Ἐπομένως κατὰ
τὴν ἀνοικοδόμησιν τοῦ ναοῦ, ἡ ὁποία ἤρχισε τὸ 1828 καὶ ἐτελείωσε
τὸ 1831, τὸ Σκευοφυλάκιον καὶ Βαπτιστήριον προὔπηρχον καὶ διὰ
τοῦτο ἀφέθησαν, ὅπως εἶχον.

9.— Τὸ Μοναστηριακὸν κτίριον ὡς ξενῶν.
Ἐορταὶ καὶ πανηγύρεις. Κατεδάφισις, αὐ-
τοῦ. Ἄς ἔλθωμεν ἤδη εἰς τὸ ἐν τῷ πέμπτῳ ἐγγράφῳ ἀναφερόμε-
νον μοναστηριακὸν κτίριον. Τοῦτο παρὰ τοῖς Ἀρμενίοις ἦτο κυρίως
ξενῶν, ἔνθα παρέμενον οἰκογενειακῶς οἱ, ὡς προσκυνηταὶ ἢ χάριν
καὶ ἄλλων λόγων εἰς Διδυμότειχον ἐρχόμενοι, Ἀρμένιοι Ἀδριανου-
πόλεως καὶ ἄλλων μερῶν τῆς Θράκης ἢ καὶ ἀλλαχόθεν. Ὡς ἐκ τού-
του καὶ τῶν εἰς χρῆμα καὶ εἶδος δώρων τῶν προσκυνητῶν εἰς τὸν
ναόν, ἡ Ἀρμενικὴ Κοινότης Διδυμοτείχου εἶχε πολλὰς προσόδους καὶ
ιδίως κατὰ τὰς μεγάλας ἑορτάς καὶ πανηγύρεις. Τοιαῦται δὲ ἦσαν:
1) Ἡ τῆς Μεταμορφώσεως (Ἀϊλανγκερπουτιού), τελουμένη παρὰ
τοῖς Ἀρμενίοις 99 ἡμέρας μετὰ τὸ Πάσχα. 2) Ἡ τῆς Ὑψώσεως τοῦ
Σταύρου (Χάτς-Βεράτς). 3) Μία ἄλλη ἑορτὴ τοῦ Σταυροῦ (Βαρακά
Χάτς), μετὰ 15 ἡμέρας. 4) Ἡ τοῦ Ἁγίου Γεωργίου (Σοῦρπ-Κεβόρκ),
τὴν παραμονὴν τῆς προηγουμένης ἑορτῆς. 5) δὲ καὶ κυρίως ἡ ἑορτὴ
τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου (Ἀστβαζατζίν). Τὸ κτίριον τοῦτο τοῦ
Μοναστηρίου, τὸ ὁποῖον, ὅπως εἶδομεν, εἶχεν ἀνοικοδομηθῆ τὸ
1815, ἀνεκτίσθη πάλιν τὸ 1838, καθ' ἃ ἐξάγεται ἐξ ἐνεπιγράφου
μαρμαρίνης πλακός, ἣτις ἦτο ἐντετειχισμένη ἐπὶ τῆς μεγάλης ἐξωθύ-
ρας αὐτοῦ, ἐν τῷ ἀυλογύρῳ τοῦ ναοῦ. Ἡ ἐπιγραφή αὕτη, γραφείσα
Ἀρμενιστί, ἔχει ἐν μεταφράσει ὡς ἑξῆς:

Τὸ μοναστήριον τοῦτο, ἐκτισμένον πρότερον, ἀλλὰ παλαιωθὲν
καὶ ἐρειπωθὲν, ὅπερ ὁ ἐκ Πίγγκιαν Χατζῆ Στεπὰν ἀγὰς ἰδίους ἀνα-
λώμασιν εἶχεν οἰκοδομήσει. Ἦδη ὁ ἐκ τοῦ γένους Λαντζινιὰν σεβασ-
τὸς Χατζῆ Χατσατούρ δι' ἰδίων ἐξόδων ἀνέκτισεν.

Εἰς δόξαν τοῦ ὑψίστου καὶ Παναγάρχου Θεοῦ, ὅστις εἶθε νὰ διαφυλάττῃ αὐτὸ κατηγλαῖσμένον καὶ στερεὸν πρὸς δόξαν τοῦ Ἀρμενικοῦ Ἔθνους.

Ἔτος ἀπὸ Χριστοῦ 1838 Μαΐου 30.

Ἄνω δεξιὰ, ὁ κατεδαφισθεὶς παλαιὸς ξενὼν, ὅπισθεν αὐτοῦ δυσδιάφορος ὁ ναὸς καὶ τὸ «Παλαιὸν». Ἀριστερὰ μετὰ τῶν δένδρων, εἰς τὸ βάθος ὁ πύργος «Πεντάγωνον» (Μπέε-κούσακ).

Τὸ Μοναστήριον, ἐπειδὴ εἶχεν ἀνάγκην, ἐπιδιωρθώθη, ὡς ἔλεγεν ὁ Παπαζιάν, καὶ τὸ 1896 περίπου. Μετὰ ταῦτα ὁμοίως ἠρειπώθη

βαθμηδόν τελείως. Ἐπειδὴ δὲ ἡ Ἀρμενικὴ Κοινότης, ἕνεκα τῶν τελευταίων πολεμικῶν χρόνων καὶ τῆς φθινοπωρινῆς οικονομικῆς κρίσεως, δὲν ἠδύνατο νὰ προβῆ, οὐ μόνον εἰς ἀνοικοδόμησιν, ἀλλ' οὐδ' εἰς ἀπλὴν ἐπιδιόρθωσιν, ἠναγκάσθη νὰ τὸ καταρρίψῃ, διὰ νὰ διασώσῃ, κατὰ τὸ δυνατόν, τὰς κεράμους καὶ τὴν ξυλείαν, καὶ διὰ προμήθειαν καυσίμου ὑλῆς πρὸς ὄφελος καὶ χρῆσιν τοῦ ναοῦ καὶ τῆς σχολῆς αὐτῆς.

10.— Ἡ σημερινὴ Ἀρμενικὴ κοινότης. Τὸ παλαιὸν καὶ νέον Σχολεῖον. Ἡ Ἀρμενικὴ κοινότης σήμερον εἶνε μικρά, ὡς καὶ ἄλλοτε, ἀποτελουμένη ἀπὸ 38 οἰκογενείας (150 ἄτομα). Ἐπὶ τῆς ἐποχῆς τοῦ ἱερέως Κεβόρκ καὶ κατόπιν εἶχε ληφθῆ μεγάλη φροντίς διὰ τὸν ναὸν καὶ τὴν σχολήν. Ἡ σχολὴ εὐρίσκετο ἔξω τοῦ περιβόλου τοῦ ναοῦ καὶ ὀπισθεν αὐτοῦ καὶ παρ' αὐτὴν ὑπῆρχεν σειρὰ δωματίων ὅπου ἐφιλοξενοῦντο οἱ ἐκάστοτε ἐρχόμενοι ἄνευ οἰκογενειῶν προσκυνηταί. Τὰ δωμάτια καὶ ἡ σχολὴ κατεστράφησαν καὶ τῷ 1881 πρὸς τὰ κάτω τῆς πόλεως Καστροπόρτες καὶ ὑπερθεν τοῦ δημοσίου ὥρολογίου ἐκτίσθη ἄλλη σχολὴ, διοικητοῦ Διδυμοτείχου ὄντος τοῦ Τζώρτζη πασσᾶ καὶ Νομάρχου Ἀδριανουπόλεως τοῦ Καδρῆ πασσᾶ. Ἡ σχολὴ ἔχει ἤδη ἕξ τάξεις μὲ 25 μαθητὰς καὶ μαθητρίδας καὶ δύο διδασκαλίσσας.

ΑΡΧΙΜΑΝΑΡΙΤΗΣ ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΒΑΦΕΙΑΝΣ

ΤΟ ΤΣΑΚΗΛΙ (ΠΕΤΡΟΧΩΡΙ) ΤΗΣ ΕΠΑΡΧΙΑΣ ΜΕΤΡΩΝ

Τὸ Τσακίλι ἦταν ἓνα ἀπὸ τὰ 12 χωριά τῆς ἐπαρχίας Μετρῶν κοῖ Ἀθύρων, κτισμένο εἰς τοὺς πρόποδας τοῦ βουνοῦ τοῦ Ἀϊλιᾶ. Τὸ ἑλληνικὸ τοῦ ὄνομα ἦταν κατὰ μετάφρασιν ἴσως τοῦ τουρκικοῦ, Πετροχώρι, ἀλλὰ κανεὶς δὲν τὸ μεταχειρίζονταν. Μόνον εἰς τὴν σφραγίδα τοῦ χωρίου ἔγραφε «ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΤΟΥ ΤΙΜΙΟΥ ΠΡΟΔΡΟΜΟΥ ΠΕΤΡΟΧΩΡΙΟΥ καὶ εἰς τὰ ἐνδεικτικὰ τοῦ σχολείου καὶ τὰ βαπτιστικὰ ἀναφέρονταν πάντοτε τὸ Πετροχώριον. Τὸ δὲ ὄνομα τοῦ ἐδόθη βεβαίως ἕνεκα τῆς βραχῶδους τοποθεσίας, ὅπου ἦτο κτισμένον.

Κατὰ τὴν παράδοσιν, τὸ χωριὸ πρὸ τῆς κατακτήσεως τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἦτο τρία χιλιόμετρα ἀνατολικώτερον τῆς σημερινῆς θέσεώς του, καὶ κατὰ τὴν πολιορκίαν τῶν Μετρῶν ὑπὸ τοῦ Μπεγιαζίτ ἠναγκάσθη νὰ συμπράξῃ μετ' αὐτοῦ. Ἀργώτερον ὅτε ὁ Μπεγιαζίτ ἠναγκάσθη νὰ διαλύσῃ τὴν πολιορκίαν τῆς Κιπόμεως καὶ νὰ σπεύσῃ εἰς Ἄγκυραν, οἱ κάτοικοι τοῦ χωρίου ἐπετέθησαν κατὰ τινος ἀποσπάσματος τῆς ὀπισθοφυλακῆς καὶ τὸ ἐδεκάτισαν. Τοῦτο ἔγινεν αἰτία νὰ καταστραφῇ τὸ χωριὸν διὰ πυρὸς καὶ σιδήρου καὶ οἱ διασωθέντες ἐκ τῶν κατοίκων νὰ καταφύγουν εἰς τὰ πέριξ δάση. Λέγεται ὅτι κατ' ἐκείνην τὴν ἐποχὴν τὸ Ρέμα τοῦ Κούκου τοῦ ὁποίου ἀμφότεραι αἱ κλιτύς ἦσαν πυκνώτατα δάση ἔβριθεν ἀνταρτῶν καὶ οἱ παληκαράδες τῆς ἐποχῆς διὰ νὰ δείξουν τὴν ἀξίαν των ἔλεγον ὅτι ἐπέρσαν καὶ ἀπὸ τὸ Κουγούκ Ντερέ.

Ἐγδεῖξεις ὅτι τὸ χωριὸν εὕρισκετο εἰς τὴν ρηθεῖσαν τοποθεσίαν, ὅπου ὑπάρχει βρύσις ὀνομαζομένη Παπᾶ πηγᾶδι, ἦσαν τὰ θεμέλια τὰ ἀνακαλυπτόμενα ἀπὸ τὸ ἄροτρον, τὰ βυζαντινὰ καὶ ἀρχαιότερα νομίσματα, καὶ οἱ παραχωμένοι πίθοι. Ἐπίσης παρὰ τὴν βρύσιν ἐκείνην ὑπῆρχεν ἐπιτύμβιος πλάξ με ἐπιγραφὴν: ΕΝΤΑΥΘΑ ΚΕΙΤΑΙ ΕΥΦΗΜΙΑ ΑΜΑΛΙΑ ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΑΡΜΕΝΙΩΝ. Ἡ τοποθεσία ἐκείνη συνορεύει μετὰ τὸ ἀγρόκτημα Ἑρμενίκιοι, τὸ Σαρανταπήχι καὶ τὰ Κλαδιανά.

Μετὰ τὴν ἄλωσιν ἡ περιοχὴ τοῦ χωρίου ἐδόθη εἰς ἓνα Ντερέμ-

πην μαζί με ὀλίγας οἰκογενεῖας αἰχμαλώτων ἐλλήνων ἐκ Κυδωνιῶν. Ὁ Ντερέμπης ἔκτισε τὸ σημερινὸν χωρίον, οἱ δὲ φυγάδες κατήλθον βαθμηδὸν καὶ συνεκατοίκησαν μετὰ τοὺς αἰχμαλώτους.

Κατὰ τὴν ἀνταλλαγὴν τὸ Τσακῆλι εἶχε περὶ τὰς 200 οἰκογενεῖας, ἐκ τῶν ὁποίων περὶ τὰς εἴκοσι ἀπεκατεστάθησαν εἰς τὸ χωρίον Κοίμησις τοῦ Σιδηροκάστρου, αἱ δὲ λοιπαὶ εἰς τὸ Παλαίφυτον πρὸς τὴν Σκύδραν.

Τὸ χωρίον διέσχιζε δρόμος ἀπὸ Α πρὸς Δ καὶ ἐχώριζε τὸ χωρίον εἰς τὸν ἑπάνω καὶ κάτω μαχαλᾶν, συνεχομένους ὁμῶς. Ἴσως εἰς τὰ πρῶτα ἔτη νὰ ἦσαν χωρισμένοι εἰς δύο διακεκριμένους συνοικισμούς, διότι τὰ τοῦ ἑπάνω μαχαλά ἐλέγοντο σκλάβικα σπίτια.

Εἰς τὴν Α εἴσοδον ὑπῆρχεν βρύσις μετὰ τρεῖς κρουνοὺς. Ὁ πρῶτος ὠνομάζετο Καμαράκι καὶ εἶχε δύο γοῦρνες διὰ τὸ πότισμα τῶν ζώων καὶ μίαν διὰ νὰ πλύνουν ροῦχα. Ὁ δεῦτερος ὠνομάζετο Μεσιὰ καὶ εἶχε μίαν μεγάλην καὶ μίαν μικρὴν γοῦρνα διὰ πλύσιμον μόνον. Ὁ τρίτος ὠνομάζετο Μεγάλη γοῦρνα καὶ εἶχε τρεῖς γοῦρνες διὰ πότισμα καὶ μίαν διὰ πλύσιμον. Ἀνάμεσα εἰς τὸ Καμαράκι καὶ τὴν Μεσιὰ ὑπῆρχε μεγάλη δεξαμενὴ, θολωτὴ μετὰ ἀνοικτὴν θύραν, μεταξὺ δὲ τῆς δεξαμενῆς καὶ τῆς Μεσιᾶς ὑπῆρχεν ἐξέδρα ἐπὶ τῆς ὁποίας ἐτοποθέτουν τὰς λαγήνους. Τὸ νερὸν ἐπήγαζεν ἐπὶ τόπου ἀπὸ τὴν ρίζαν τοῦ βράχου τοῦ Ἀϊθανάς, ἦτο δὲ ψυχρὸν τὸ καλοκαίρι καὶ τὸν χειμῶνα θερμὸν εἰς βαθμὸν ὥστε ν' ἀχνίζη. Παρὰ τὴν βρύσιν ὑπῆρχε καὶ τεράστιος πλάτανος, τὸ ἰδιαιτέρον χαρακτηριστὸν τοῦ χωρίου.

Εἰς τὴν μέσην τοῦ χωριοῦ ὑπῆρχε μεγάλη πλατεῖα, ὅπου ἦτο τὸ καφενεῖον καὶ ὁ Στοῦμπος, ἕνα μεγάλο πέτρινον γουδί, διαστάσεων ἑνὸς κυβικοῦ μέτρου, ὅπου ἐκουπάνιζαν τὸ σιτάρι, ὅσοι ἤθελαν νὰ τὸ κάμουν πληγούρι μετὰ ἰδιαιτέρον κόπανον.

Περὶ τὰ 200 μέτρα πρὸς Ν. τῆς πλατείας ταύτης ὑπῆρχε δευτέρα βρύσις μετὰ ἕναν κρουνοῦν, δύο γοῦρνες διὰ πότισμα καὶ μίαν διὰ πλύσιμον.

Πρὸς τὸ Δ μέρος τοῦ χωρίου ὑπῆρχεν ἡ ἐκκλησία, τιμωμένη εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Προδρόμου, κτισθεῖσα τὸ 1858, καὶ ἔναντι αὐτῆς ἦτο τὸ σχολεῖον, κτισθὲν τὸ 1854, καὶ παρ' αὐτῷ τὸ Κελλί, ἦτοι ἡ κατοικία τοῦ ἱερέως. Τὸ σχολεῖον ἐλειτούργει ὡς μονοτάξιον μετὰ ἕνα διδάσκαλον καὶ τέσσαρας τάξεις. Ἐπὶ τινα ἔτη ἐλειτούργησε καὶ νηπιαγῶγειον.

Εἰς τρία διάφορα σημεία τοῦ χωρίου ὑπῆρχαν τρεῖς περίβολοι οἱ ὅποιοι ἐθεωροῦντο ὡς παλαιαὶ ἐκκλησῖαι. Ὁ πρῶτος περίβολος ἦτο

ἄνωθεν τῆς βρύσεως τῆς πρᾶξ τὴν εἰσοδὸν τοῦ χωρίου, καὶ ὠνομάζετο Ἀϊθανάις (2 Μαΐου). Ὁ δεῦτερος ἦτο πρὸς Δ τοῦ πρώτου εἰς τὸ μέσον σχεδὸν τοῦ χωρίου καὶ ὠνομάζετο Ἀϊγιάννης (24 Ἰουοῦ). Ὁ τρίτος ὠνομάζετο Ἀϊγιώργης (23 Ἀπριλίου) καὶ ἦτο εἰς τὸ ΝΔ ἄκρον τοῦ χωρίου, εἶχε δὲ καὶ τάφους ἐντὸς αὐτοῦ.

Περὶ τὸ χωρίον ὑπῆρχον διάφορα ἀγιάσματα. Τῆς Ἁγίας Τριάδος, εἰς τὸ Δ ἄκρον αὐτοῦ, τὸ τῆς Ἁγίας Πιρασκευῆς ἐπίσης πρὸς Δ καὶ νοτιώτερον τοῦ πρώτου. Μακρὰν δὲ τοῦ χωρίου, πρὸς Δ τὸ τῆς Παναγίας (β' ἡμέρα τοῦ Πάσχα), πρὸς Β τὸ τοῦ Ἀϊλιᾶ, καὶ πρὸς τὰ ΒΑ τὸ τῆς Αἰκατερίνης ἐπὶ τῆς δημοσίας ὁδοῦ, Μετρῶν Σηλυβρίας, τὸ τῆς Ἀγιαγαλατιανῆς, ἐπὶ τοῦ βουνοῦ, ἀνατολικώτερον τῆς Ἀγ. Αἰκατερίνης καὶ τελευταῖον τὸ ἀγίασμα τοῦ Ἀϊδημήτρη πρὸς Α. τοῦ χωρίου.

Ἐὰν ἐξαιρέσωμεν τὰ ἀγιάσματα Ἀγ. Αἰκατερίνης καὶ Ἀγ. Δημητρίου, τὰ ὁποῖα μόνον μεμονωμένα ἄτομα ἐπεσκεπτόντο, καὶ τὸ τῆς Ἁγίας Γαλατιανῆς εἰς τὴν ὁποίαν μόνον γυναῖκες στεροῦμεναι γάλακτος πρὸς θηλασμὸν τῶν βρεφῶν τῶν κατέφευγον, εἰς ὅλα τὰ ἄλλα ἀνεγινώσκετο παράκλησις κατὰ τὴν ὠρισμένην ἐν τῷ ἑορτολογίῳ ἡμέραν.

Πανηγύρεις ὅμως ἐτελοῦντο μόνον κατὰ τὴν ἐπέτειον τῶν ἁγίων Γεωργίου, Ἀθανασίου, τῆς Παναγίας, τοῦ Ἁγίου Πνεύματος καὶ Ἡλιοῦ τοῦ Προφήτου.

Πρὸς Β τοῦ χωρίου ἦτο τὸ βουνὸ Ἀϊλιάς μὲ δύο κορυφάς, τὴν Μεγάλῃ Γκουρλοῦ καὶ τὴν Μικρῇ Γκουρλοῦ πρὸς Α, καὶ δύο μικρότερους κορυφάς πρὸς Β τοῦ χωρίου, αἱ ὁποῖαι ὠνομάζοντο Μάης, διότι ἐκεῖ ἐσυνήθιζον νὰ βγαίνουν τὴν πρωτομαγιά καὶ νὰ κυλιῶνται. Χαμηλότερα ἀπὸ τὸν Μάη πρὸς τὴν κατεύθυνσιν τοῦ χωρίου ὑπῆρχεν ἡ Μεγάλῃ Πέτρα, ἣτις ἦτο συνεχῆς σειρὰ βράχων ὁμοιάζουσα μὲ ἀμαξοστοιχίαν σιδηροδρόμου, καὶ εἰς τὸ νοτιώτερον μέρος αὐτῆς πρὸς τὴν βᾶσιν εἶχεν ὄπην. Εἰς τὰς ὑπωρείας τοῦ βουνοῦ τοῦ Ἀϊλιᾶ, ὅπου ἦτο κτισμένον τὸ χωρίον, καθὼς καὶ εἰς τὰ ΒΑ αὐτοῦ, ὑπῆρχε μεγάλη ἔκτασις βράχων, οἱ Πέτρες, ὅπου ὑπῆρχαν τρεῖς «Γλῦστρες», βράχοι δηλαδὴ λέϊτοι ἀπὸ τὴν μίαν πλευράν, ὅπου τὰ παιδιὰ διεσκεδάζον γλυστρώντας.

Τὸ βουνὸ τοῦ Ἀϊλιᾶ ἐξετείνεται ἐκ Δ πρὸς Α, ἀπὸ τὴν Ἀρκουδόπετραν, ὑπεράνω τῶν Ἀπάνω Ἀμπελιῶν, ὀλίγον τι πέραν τῆς κλιτύος αὐτοῦ τῆς σχηματιζούσης τὸ Ἀλμπασανιώτικο τὸ Γιοφῦρ ἢ Τσακλιώτικο Ρέμα, μέχρι τοῦ Κοῦγοῦκ Ντερέ (Κούκου Ρέμα), τὸ ὁποῖον ἦτο ποταμὸς καὶ εἰς αὐτὸν ἐχύνοντο ὅλα τὰ ρέματα τῆς περι-

φερείας τοῦ χωρίου, δηλαδή τῆς Βασιλικῆς τὸ Ρέμα, τῆς Ἀγιαπαρασκευῆς τὸ Ρέμα καὶ τὸ Κουτούλι.

Εἰς τὸ Ρέμα τοῦ Κοκουῆσαν τέσσαρες νερόμυλοι, τοῦ Χατζηδιαμαντῆ, τοῦ Βουλτσάκη, τοῦ Μουχλιάρη καὶ τοῦ Μπεχτοῦμπέη. Εἰς τοὺς πρώτους τρεῖς ἄλσθαν οἱ Τσακηλιῶτες, σπανίως δὲ ἐπήγαιναν εἰς τὸ τέταρτον¹⁾).

Τὰ κυριώτερα γεωργικὰ προϊόντα τοῦ Πετροχωριοῦ ἦσαν τὰ σιτηρά, τὰ μπιστάνια (πεπόνια καὶ καρπούζια), τὰ σταφύλια οἱ σάλτσες (τομάτα πελτές), τὰ κουκούλια, ὁ καπνός, ὅστις πάντοτε ἐπωλεῖτο λαθρεμπορικῶς εἰς τὴν Κίπολιν καὶ τὰ πέριξ, καὶ τὸ λινάρι, τοῦ ὁποίου κατειργάζοντο αἱ γυναῖκες τὰ στελέχη καὶ ἀπὸ τὴν κλωστήν κατασκεύαζαν διάφορα ὑφάσματα καὶ στρωσίδια πρὸς οἰκιακὴν χρῆσιν.

Εἰς τὸ βουνὸ τοῦ Ἀϊλιά ἦσαν αὐτοφυεῖς αἱ ρεπανίδες, τὰς ὁποίας οἱ χωρικοὶ ἠρέσκοντο νὰ τρώγουν κατὰ τὰς νηστείας, βουτώντας εἰς τὸ ἄλας. Τὶς ρεπανίδες ἀγαποῦσεν οἱ κάτοικοι καὶ ἄλλων χωρίων καὶ πολλάκις ἐπεακέπτοντο ἐπὶ τούτῳ τὸ Τσακῆλι²⁾). Διὰ τὴν ἀγάπην των ταύτην πρὸς τὸ φυσικὸν προϊόν τοῦ τόπου οἱ Τσακλιῶτες ὠνομάζοντο ἀπὸ τοὺς κοιτοῖκους τῶν περιχώρων σκωπτικῶς «ρεπανίδες» ἢ «ρεπανιδάδες».

Ἄλλὰ καὶ αὐτοὶ εἰς ἀνταπόδωσιν ἀπεκάλουν τοὺς Ἀλμπασχιῶτες, «Κιοῦρτες», τοὺς Νιχωρίτες «Καρυῶτες, τοὺς Ντελιονίτες «Πηγαδάδες» καὶ «Βακακάδες», τοὺς Ἐπιβατηγούς «Βουκατζῆδες», τοὺς Ἐξαστερινοὺς «Παλιοκρομμύδες», τοὺς Μετρηνοὺς «Κουμαράδες», τοὺς Πλαγιανοὺς «Γιαλαμάδες», κλπ.

Πρὸ τεσσαρακονταετίας, τὸ χωριὸ μας ἐκτός ἀπὸ τὸ ἐπίσημον νόμισμα τοῦ κράτους ἐχρησιμοποῖει καὶ ὡς τοπικὸν νόμισμα τὶς «μαγκῆρες», παλαιὰ χάλκινα νομίσματα τουρκικὰ τῶν 5, 10, 20 καὶ 40 παραδῶν, τὰ ὁποῖα εἶχαν κηρυχθῆ ἄκυρα ὑπὸ τοῦ κράτους. Ταῦτα προσεκομίζοντο τὴν παρχμονὴν τοῦ Πάσχα εἰς τὸ πεταλωτήριον

1) Ὁ Τοῦρκος ἰδιοκτῆτης τοῦ μύλου τούτου κατήγετο ἐξ Ἑλλήνων ἐξισλαμισθέντων διὰ τῆς βίας. Τὴν περὶ τούτου παράδοσιν βλέπε εἰς τὰς Παραδόσεις τοῦ χωρίου εἰς τὸ ἐπὶ τούτῳ κεφάλαιον.

2) Διηγοῦντο ὅτι μιὰ Ντελιονίτισσα ἔστειλε τὸ Σαραντάμερο τὸν υἱὸν της εἰς τὸ Τσακῆλι νὰ μαζέψῃ ρεπανίδες. Κατὰ τὴν ἐπιστροφὴν του ὁ υἱὸς κατελήθη καθ' ὁδὸν ὑπὸ σφοδρᾶς χιονοθύελλης καὶ ἀπέθανε. Ὁ νεκρὸς του μετεφέρθη εἰς Ντελιόνες καὶ ἡ μητέρα του μετὰ σπαραγμοῦ ψυχῆς ἐμοιρολόγει τὸν υἱὸν της καταλήγουσα πάντοτε μετὰ τοὺς ἐκθειασμοὺς τῶν ἀρετῶν του εἰς τὴν ἐπιφθόν: «Γιόκα μου ρεπανιδοφονεμένε μου».

ὑπὸ τῶν ἐπιτρόπων τῆς ἐκκλησίας, ἐπεσημαίνοντο ὑπὸ ἰδιαιτέρας σφραγίδος ΙΑ (Ἅγιος Ἰωάννης) καὶ ἀπὸ τῆς ἐπομένης ἐτίθεντο εἰς κυκλοφορίαν. Τὸ σύστημα τοῦτο ἐχρησιμοποιήσαν καὶ ἄλλα χωριά, τελευταίως ὅμως μετὰ τὴν κήρυξιν τοῦ συντάγματος ὑποχρεώθησαν ὑπὸ τῆς Τουρκικῆς κυβερνήσεως νὰ τὸ καταργήσωσι. Ἀργότερον ἐφηρμόσθη ὑπὸ τύπον χαρτίνων «μπιλέτων» ἰσχυόντων μόνον ἐντὸς τῆς ἐκκλησίας δι' ὠρισμένον ἀριθμὸν κηρίων.

Ἡ διάλεκτος τῶν κατοίκων τοῦ Τσακηλιοῦ, εἰς τὰς γενικὰς γραμμάς δὲν διαφέρει πολὺ τῆς τῶν Βορείων Ἑλλήνων δὲν ἔχει ὅμως τὸ δασύ σ(ch) καὶ ζ(j) καὶ διότι ἔχει ὑποστῆ τὴν ἐπίδρασιν τῆς καθαρουσύης, καὶ ἔνεκεν τῆς καταγωγῆς τῶν κατοίκων.

Συγκόπτει τὰ περισσώτερα ἄτονα ι καὶ ου καὶ τοιουτοτρόπως ἀποκτᾶ ἀξιόλογον συντομίαν καὶ σχετικὴν ὅμως δυσκαμψίαν. Εἶναι ἡ γλῶσσα τοῦ κακομοιριασμένου Θρακικοῦ λαοῦ, τοῦ ἀγωνιζομένου κατὰ τῶν τυράννων πρὸς διατήρησιν τῆς φυλετικῆς του ὀντότητος καὶ ἐναντίον τῶν στοιχείων τῆς φύσεως πρὸς πορισμὸν τῶν πρὸς τὸ ζῆν.

Τὸ αὐτὶ τῶν χωρικῶν ἦτο πολὺ εὐαίσθητον εἰς τὸ διακρίνειν τὴν διαφορὰν τοῦ τόπου καὶ τῆς προφορᾶς τῶν ξένων, καὶ χωρὶς νὰ τὸν ἴσοῦν ἠδύνατο νὰ καθορίσῃν ἂν ὁ λαλῶν ὠμίλει «πολιτικά», «ἀλμπασανιώτικα», «νιχωρίτικα» κλπ.

Τὰ δύο τελευταῖα χωριά ἂν καὶ ἡμίωρον ἀπέχοντα ἕκαστον τοῦ Τσακηλιοῦ διέφερον μετὰ τὴν διάλεκτον καὶ οὔτε συνεφώνουν μὲ τὴν διάλεκτον τοῦ Τσακηλιοῦ. Διηγοῦνται μάλιστα πολλὰ ἀνέκδοτα πρὸς ἀπόδειξιν τῆς κτυπητῆς διαφορᾶς τῶν τριῶν διαλέκτων, ἐκ τῶν ὁποίων θ' ἀναφέρω ἐδῶ τὸ ἑξῆς :

Κατὰ τὴν πανηγυριν τὴν τελουμένην τὴν δευτέραν ἡμέραν τοῦ Πάσχα εἰς τὸ Ἅγίασμα τῆς Παναγίας τοῦ Τσακηλιοῦ, εἶχαν συναθροισθῆ μιά χρονιά πολλοὶ καὶ ἀπὸ τὰ τρία χωρία διὰ νὰ διασκεδάσουν. Δυστυχῶς οἱ μουσικοὶ, «τὰ παιχνίδια» ὅπως ἐλέγοντο εἰς τὴν διάλεκτον τοῦ τόπου, ἂν καὶ εἰδοποιήθησαν ἐγκαίρως νὰ ἔλθουν ἀπὸ τὰς Μέτρας, ὅπου εὐρίσκοντο εἰς κάποιον τουρκικὸν γάμον, δὲν ἐφείνοντο. Ἡ μεσημβρία παρήλθε καὶ ὁ κόσμος ἤρχισε ν' ἀπελπίζεται. Αἴφνης ἕνας Τσακηλιώτης παρετήρησεν τοὺς πολυποθῆτους μουσικοὺς κατερχομένους ἀπὸ τὸ βουνὸν τοῦ Ἀϊλιᾶ μὲ τὰ ὄργανά των ἀνά χεῖρας καὶ εἰδοποίησε τοὺς ἄλλους. «Ὅλοι οἱ «πανηγυριῶτες» ἐξ αὐτομάτου ἐστράφησαν πρὸς τὸν δρόμον τῶν Μετρῶν, καὶ βεβαιωθέντες περὶ τῆς ἀληθείας τῆς εἰδήσεως, ἐνθουσιασθέντες καὶ χειρονομοῦντες περιχαρεῖς ἤρχισαν νὰ κρᾶζωσιν : Οἱ μὲν Τσακηλιῶτες

«'Αξε, φτέ, Νά, ἔρκαι οἱ Καδφένιες». Οἱ δὲ 'Αλμπσανιῶτες «'Ακοσε, ἄκοσε. 'Ερκοίαι οἱ Καδεφένιες». Καὶ οἱ Νιχωρίτες «'Ακουσι, ἄκουσι. 'Ερουντι οἱ Καντιφένι ».

Δὲν θὰ εἰσέλθω ἐνταῦθα εἰς λεπτομερείας ἐπὶ τῆς διαλέκτου καὶ τῶν γραμματικῶν κανόνων αὐτῆς, ἐπιφυλασσόμενος νὰ ὀμιλήσω εἰς ἰδιαίτερον περὶ ταύτης κεφάλαιον. 'Ανάγκη ὅμως νὰ ἐξηγήσω τὰ διάφορα σύμβολα; τὰ ὅποια θὰ μεταχειρισθῶ εἰς τὰς ἐπομένας σελίδας ὥστε νὰ δυνηθῇ ὁ ἀναγνώστης νὰ μὲ παρακολουθήσῃ μέχρι τέλους.

'Η διάλεκτος τοῦ Τσακηλιοῦ καὶ πολλῶν ἄλλων χωρίων τῆς Διοικήσεως Μετρῶν ἔχει τοὺς ἑξῆς φθόγγους: α, ε, ι, ο, κ (ου), β, γ, δ, ζ, θ, κ, λ, μ, ν, ς, (ξψ), π, ρ, τ, φ, χ, b, g, d, h, q, (j) l, κ, λ, ν, χ, c, (τσ), T (τζ). Θὰ ἠδύνατο λοιπὸν νὰ γραφῇ μὲ συντομίαν καὶ ἀκριβειαν, ἂν ἐγίνοντο ἰδιαίτερα στοιχεῖα διὰ τὰ ἐλλείποντα σύμβολα καὶ μάλιστα διὰ νὰ περιλάβῃ πάσας τὰς ἑλληνικὰς διαλέκτους θὰ ἠδύνατο νὰ προσθέσῃ τὸ ω, (ch), καὶ τὸ z (j). Καὶ διὰ μὲν τὰ τρία πρῶτα ὑπάρχει εὐκολία. 'Εχομεν ἤδη δύο βήτα τὸ β, β, 'Εάν συμφωνήσωμεν νὰ παριστάνωμεν μὲ τὸ β τὸν φθόγγον ν (ὡς εἰς τὸ βόδι): τὸν b μὲ τὸ β εἰς τὸ μπούμ), τὸ ἀνάποδο β διὰ g καὶ τὸ ἀνάποδον ρ διὰ d. Διὰ τὰ ἄλλα ὅμως ὑπάρχει ἀνάγκη κατασκευῆς ἰδιαιτέρων στοιχείων μὲ περισπωμένην ἢ ὅτι δῆποτε ἄλλο σημεῖον στίξεως. 'Επειδὴ ὅμως τὸ τοιοῦτον ὑποθέτει καὶ χρόνον πολὺν καὶ δαπάνην καὶ συζητήσεις πρὸς καθορισμὸν τῶν συμβόλων, τὸ ὅποιον δὲν μοῦ φαίνεται ἐφικτὸν ἐπὶ τοῦ παρόντος, μετεχειρίσθην ὀλίγα γράμματα τοῦ λατινικοῦ ἀλφαβήτου καὶ διάφορα συμπλέγματα τοῦ ἑλληνικοῦ διὰ νὰ κατορθώσω τὴν ἀκριβεστέραν παράστασιν τῆς προφορᾶς τῆς διαλέκτου τῆς πατρίδος μου.

ΕΞΗΓΗΣΙΣ ΠΡΟΦΟΡΑΣ ΞΕΝΩΝ ΓΡΑΜΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΣΥΜΠΛΕΓΜΑΤΩΝ

'Αντὶ τῶν συνήθων συμπλεγμάτων μπ, γκ, ντ, δανείζομαι τὰ λατινικὰ b, g, d, ὡς ἀποδίδοντα καλύτερον τὴν προφοράν, πρό, πάντων ὅταν εὐρίσκονται εἰς τὸ μέσον τῆς λέξεως. Π. χ. ἀμπάρ—ἀβάρ, ἀγκανός—ἀγανός, ἀντέτ—ἀδέτ.

Διὰ τὰς μοναδικὰς λέξεις ἀηά—ναί, βέβια, καὶ ἄγα—ἄχι, δανείζομαι διὰ μὲν τὴν πρώτην τὸ λατινικὸν h, προφερόμενον ἐνταῦθα ὡς ἐν τῇ ἀγγλικῇ λέξει haid, διὰ δὲ τὴν δευτέραν τὸ q κόππα προ-

φερόμενον ὡς τὸ ἀραβικόν (κάφ), δηλαδή ὅπως μὲ ἀνοικτὸν στόμα ἀφίνει τις κάποιον ἤχον ἀπὸ τὸν λάρυγγάν του ὅταν σφίγγεται διὰ φυσικὴν του ἀνάγκην.

Τὰ συμπλέγματα τῶν ἑλληνικῶν γραμμάτων τσ καὶ τζ προφέρονται ὅπως εἰς τὰς παγκοίνοους λέξεις τσίρος καὶ τζάμι. Ὅταν ὁμοῦ γράφονται τ—σ καὶ τ—ζ, τότε προφέρονται ἕκαστον γράμμα χωριστά, μὲ τὴν συνήθη προφορὰν του διακεκριμένω. Π. χ. πάτ-σε (ἐπάτησε), βάφτ-ζε (ἐβάπτισε).

Τὸ αὐτὸ συμβαίνει καὶ μὲ τὰ συμπλέγματα γ—η, γ—η, κ—η, κ—ε, λ—η, μ—π, ν—τ, σ—γ, σ—g, σ—δ, σ—λ, σ—μ, σ—ν, β—β, ν—ν. Ἐκαστον γράμμα αὐτῶν προφέρεται διακεκριμένως. Π. χ. ἀγ—ήλι, ἀηγ—ήρ, μεκ-εκ-έ, κλ—ήκι, ἀμ—πῶς δα, ἀν—τίκα, σ-γουρεύω, σ-γενής, σ-δέρωσα, σ-λαβίζω, ἀσ-μένιος, σ-νί, β-βάλα, ν-νέ.

Τὰ σεμπλέγματα κ₁, γ₁, κ₁, λ₁, ν₁, χ₁, δὲν προφέρονται ὡς χωριστὴ συλλαβή, ἀλλ' ὡς ὁ φθόγγος τῶν γραμμάτων γ, g, κ, λ, ν, χ, πρὸ τοῦ ι μαλακός. Π. χ. γιρεύω (δισύλλαβον) ἀνάγι, (δισύλλ.) κιλιά μονοσύλλαβον), λιβι μονοσύλλ.) νικιάζω (δισύλλ.), χιμίζω (δισύλλαβον).

Τὸ ι πρὸ ἢ μετὰ φωνῆν προφέρεται πάντοτε ὡς οὐμφωνον ι (Λατινικὸν j)

Τὸ δὲ κοινότατον τ'—ς προφέρεται ὡς γνωστὸν διὰ πίεσεως τῆς γλώσσης ἐπὶ τῶν ὀδόντων ἄνευ ὁμοῦ ἐκπνοῆς, Ἐκτενέστερον θὰ ὀμιλήσω εἰς τὴν εἰσαγωγὴν τοῦ γλωσσarioύ περὶ ὄλων τούτων.

ΠΙΝΑΞ ΠΡΟΦΟΡΑΣ

Γράμματα ἢ συμπλέγματα	Παραδείγματα ὅπως τὰ γράφω	Σημασίαι λέξεων	Μὲ πανελλήνιον ἀλόφθητον ὡς ἔαρεπε νὰ γράφεται φωνητικῶς
h	ἠουῖουνα	βροντή	buḥuna
g	γουργούλι	λαγήνι μὲ στενὸ λαιμὸ	gurgul'
d	δαδέω	περιποιοῦμαι	ἰαδέβω
τσ	τσίπα	μεμβράνη	σήπα
τ—σ	ρώτ-σα	ἠρώτησα	ρότσα
τζ	τζαθνίζω	λέγω ἀνοησίες	τ'αίνήζω
τ—ζ	βάφτ-ζε	ἐβάπτισε	βάφτζε
γ ₁	γυναίκα (δισύλλ.)	γυνή	γνέκα
κ ₁	κιμοῦμαι (δισύλλ.)	κοιμοῦμαι	κ'ύμε
κ ₁	κάκι (δισύλλ.)	ἀκάτιον	καήκ'
λ ₁	λινάρ (μονοσύλλ.)	λινάριον	λ'νάρ
λ ₁	τσβάλι (μονοσύλλ.)	σάκκος	εβάλ
ν ₁	νικάγω (δισύλλ.)	νικῶ	ν'κάγο
ν ₁	ταβάνι (δισύλλ.)	ὄροφή	ταβάν'
χ ₁	χιμώνας (δισύλλ.)	χειμῶν	χ'μόνας

Γράμματα ἡσυμπλέγματα	Παραδείγματα ὅπως τὰ γράφω	Σημασία λέξεων	Μὲ πανελληνιον ἄλφάβητον ὡς ἔπρεπε νὰ γραφῆται φωνητικῶς
χ!	στάχι (μονοσ.)	στάχυς	στάχ'
ξ!	ἀνάξι (δισύλλ.)	ἀνάξι	ἀνάξ'
γ—η	ἀγ-ηρίϊζω	προξενῶ πόνον	ἀγηριήζο
κ—η	ἀκ-ηιές	εἶδος ζαχαρωτοῦ	ἀκηιές
λ—η	καλαβαλ-ήκι	πλήθος	καλαβαλήκ'
γ—η	μανγ-ήρα	χάλκινον νόμισμα	μανγήρα
κ—ε	βρέκ-εκ-ε	φωνή βατράχου, κοᾶξ	βρέκεκε
ν—τ	πιν-τήξ	πτωχός, ἐλεινός	πηντήξ
ν—ν	μαν-νέ	μητέρα (κλητικόν)	μαννέ
β—β	β-βός	κωφάλαος	ββός
σ—γ	σ-γύρσα	ἐτακτοποιήσα	σιήρσα
σ—γ	σ-γούνια	παλιόρουχα, φορέματα	σγύν'α
σ—δ	σ-δερώνω	σιδερώνω	σδερόνο
σ—ο	σ-δραύλιστο	συνδαύλιστρον	σιδράβληστο
σ—λ	σ-λάβσεμ	ὡς τόσο	σλάβσεμ
σ—μ	ἀσ-μαίνι	σημαίνει	ἀσμέν'
σ—ν	σ—ναστρίζω	ὠφελῶ	σναστρήζο
τ—ς	τ—ς	ἔχι	τ'ς
μ—π	ἀμ-πῶς	διὰτί ὄχι	ἀμπός
η	ἀηά	μάλιστα	ἀηά
ι	ἄια	ἔχι	ἄια
κ—κ	κ-κιᾶ	κουκιά	κκ'ᾶ
ι—ι	καί-ι-δαι	κάθονται	κάιι-δε

ΦΩΝΕΣ

Ὁ ἄθρεπος φωνάζ, τσιρίζ, τραβδάϊ; διαβάζ, γουρλιάζ, κλαίϊ, μρολογάϊ, λέϊ, χωρατέβ, κβειλιάζ, μουρμουρίζ, σφυρίζ, κρένι, μλεϊ, συλχαινι, γελάϊ; κακανίζ, βογάϊ, μουγρίζ, βαγ-ηριίζ, τοροβολάϊ, μουγροβολάϊ, τσμοκλαίϊ, ἀναφλίζ, ἀγουλίζ, κρυφοκρένι, ρωτάϊ, παραλέϊ, γρινιάζ, παραπονιέται, τρώγεται, φαγώνεται.

Τὸ βόδ μουγρίζ: Μούου.

Τὸ πρόβατο ηελάζ: ηέεε.

Τὸ κατσικι ηελάζ: ηεκ-εκ-έε.

Τὸ ἄλογο χλιμυράϊ: ιχ-ιχ-ιι.

Τὸ γαδούρ γαρίζ: ἀσαάγα, ἀσαάγα ηᾶ, ηᾶ, ηᾶ.

Τὸ γρούνι κάμνει: γρούχ, γρούχ, καί τσιρίζ ιιιι.

Τὸ σκυλι βαβίζ: βᾶβ, βᾶβ, βᾶβ καί γουρλιάζ: ἀούου, ἀούου.

Ὁ πετνός λαλεϊ: κουκουρίικου.

*Η ὄρνιθα κακαριέται : κόκο, κόκο, ιιάκκο, καί φωνάζ : κάακα κακακά.

*Η κλώκα φωνάζ : κλουκλού, κλουκλού, καί κ-ήρρρ.

*Ο κοῦρκος φωνάζ : χάρδου, χούρδου, χούρδου.

*Η κούρκα φωνάζ : κιαβκιάβ κιάβ.

*Η χήνα φωνάζ : χαχαχάα, χ-ηχ-ηχ-ήη, χίιι.

*Η πάπια φωνάζ : βάχ βάχ βάχ.

Τὸ παπάκι φωνάζ : πίι πίι πίι.

Τὸ κλωκοπούλι φωνάζ : τσίιου τσίιου τσίιου.

Τὸ περιστέρ φωνάζ : λιάκ κουτουκούλια.

*Ο κόρακας καί ἡ κάργα φωνάζνε : κρά, κρά, κρά.

*Ο λουῦφος φωνάζ : λούου, λούου.

*Ο κοῦκος φωνάζ : κούκουου, κούκουου.

*Η κουκβάγια φωνάζ : κουκβάου, κουκβάου.

*Η κάτα νιαγρίζ : νιάου νιάουου, μαρνιαού, μρρ, μρρρ.

*Ο λέλεγας κάμνει σκορδολιά : τάκκ τάκα τάκα τάκα.

*Ο κερασάς κελαγδάϊ : τσίρλου πίρλου πίρλουου.

*Ο βαθρακός φωνάζ : βράκ βράκ, βράκακακακα, βρέκ-εκ-έε.

ΠΩΣ ΚΡΕΝΝΕ ΣΤΑ ΧΑΪΒΑΝΙΑ

*Οίιας θέλνε νά κάμνε ἓνα χαϊβάνι νά σταθῆ ἴενε :

Στὸ βόδ «ὀιιάα». Στὸ ἄλογο «ὀόρψες». Στὸ β-βάλι «ὀόλάτς», στὸ γαδούρ «τσούς» καί στυ ὄρνιθά «κοκοκό».

*Οίιας θέλνε νά κάμνε τὸ χαϊβάνι νά τραβῆξ, ἴενε «ὀέε», «ὀήηη».

*Οίιας φωνάζνε ἓνα χαϊβάνι νᾶρτ, ἴενε : στυ ὄρνιθα «τίκ τίκ τίκ», στυ ἴάπια καί στυ χήνα «πίπιπι», στυ γούρκα, «κιού κιού κιού», στὸ σκυλί «κούτσι κούτσι κούτσι», στυ γάτα «ψί ψί ψί», στυ γατσίκα «κ-ήτς κ-ήτς, κ-ήτς», καί στυ πρόβατο «προύρρ προύρρρ», στὸ κλωκοπούλι «πούλι, πούλι πούλι», στὸ γρούνι «γούτσι γούτσι».

*Οίιας διώχν-νε ἓνα χαϊβάνι νά φύϊ, ἴενε : στυ ὄρνιθες «ξού ξού ξού», στυ πάπιας «πίπι πίπι πίπι», στυ χήνες «χῆν χῆν χῆν», στὸ σκυλί «γιοούου», στυ γατσίκα «κός κός κός» καί στυ πρόβατα «ρρρέϊ ἴιά».

*Οίιας θέλνε νά γονατίσ-νε τ γαμήλα τνέ ἴενε : «κ-ήχχχ».

*Οίιας θέλνε νά βάν-νε τς ὄρνιθες, τς πάπιας, τς κοῦρκες καί τς χῆνες στὸ κμάς ἴενε : «μάς μάς μάς».

ΣΓΕΝΕΙΣ

Μάννα, βαβάς, γιός, κόρ, θεγατέρα, παιδιά, ὀγόνια, ὀγονας, ὀγονή, δσέγονα, δσέγονος, δσεγονή, τρισέγονα, τρισέγονος, τρισεγονή,

τετρασέγονα, παπούς, γιαγιά, μητριός, μητριά, προγόνια, προγονός, προγονή, άδρέφια, άδρεφός, άδρεφή, μλαδρέφια, μλαδρεφός, μλαδρεφή, άξαδρέφια, άξάδρεφος, άξαδρέφ, θειός, θειά, άνεψιός, άνεψιά, άνέψια, μικροθιός, μικροθιά, μκρανεψιός, μκρανεψιά, μκρανέψια, συνιφάδα, βατζανάκις, σώγαίρος, νύφ, γαίρος, πεθερά, πεθερός, πεθερικά, σβέθερος, σβεθέρα, σβεθέρια, άίράδρεφος, άίραδρέφ, άίραδρέφια, γυναικάδρεφος, γυναικαδρέφ, γυναικαδρέφια, ψχοπαίδ, ψχογιός, ψχοκόρ, πρόπαπους, πρόγιαγια, σύδεκνος, σδέκνισσα, κιάρος, κιάρα, κβαράκι, ν-νός, ν-νά, άδεξιμιός, άδεξιμιά, άδεξιμία, παραμάννα, παραπαίδ, βυζαδρέφια (καί σουτ καριάς), χηριός, χηριά, ζωδόχηρος, ζωδοχήρα, σδέκνάκι.

ΑΓΡΙΜΙΑ

Άρκούδα, άρκουδάκι, άλεπού, άλεπδάκι, βίδρα, άγριογούρνο, άγριοκάτα, άγριοκάτσκο, ζαρκάδ, ζαρκαδάκι, κναβ, κναβάκι, λάφ, λαφίνα, λαφάκι, λαγός, λαγίνα, λαγάκι, κνέλι, κνελάκι, λαγόμερος, λαγογερίνα, λαγογεράκι, λιδάρ, λιδαράκι, λύκος, λικίνα, λικάκι, βουρσουκι, βουρσουκάκι, νιφίτσα, σκατζόχηρος, σκατζοχερίνα, σκατζοχεράκι, σφάλασας, σφαλασγίνα, σφαλασγάκι, τσακάλι, τσακαλάκι, ποδίκι, ποδκίνα, ποδκάκι, νυχτερίδα.

ΣΠΙΤΙΣΙΑ ΖΩΓΑ

Άλογο, φοράδα, πλάρ, άτ, άιγ-ήρ, βόδ, ιγιάς, άγελάδα, δαμάλι, δαμάλα, μουσκάρ, γάδαρος, γαδούρα, γαδράκι, μλάρ, μλαράκι, β-βάλι, β-βάλα, μαλάκι, πρίτσος, κατσίκα, όλάκι, βετούλι, κότς, προβατίνα, πρόβατο, άρνάκι, γρούνι, γρούνα, γρουνάκι, σκυλί, σκύλα, σκυλάκι, κάτος, κάτα, κατδάκι, όρνιθα, κλώκα, πετνός, πετναράκι, καπόνι, πλάδα, μίσ-ρος, μσίρα, μσιράκι, βάβατσος, κουρκος, κούρκα, κουρκάκι, κουρκί, πάπος, πάπια, παπάκι, χήνος, χήνα, χινάκι, χινάρ, περιστερος, περιστερά, περιστεράκι,

ΑΓΡΙΟΠΟΥΛΙΑ ΚΑΙ ΤΣΙΡΟΠΟΥΛΙΑ

Άσπροϊτάς, άσπροϊτίνα, άσπροϊτάκι, άηδονάς, άηδόνα, άηδονάκι, άτματζας, άγριοπετείναιο, τσαλαπετνός, άγριοκότα, κόρακας,

κάργα, καργάκι, καρτάλι, καρταλάκι, καράπαδακι, κοῦκος, κουκβάγια, κουκβαγάκι, καρακάξα, καρκαξάκι, λέλεγας, λελεγίνα, λελεγάκι, μαυροπούλι, μελίσας, βεκάτσx, βεκατσάκι, βοῦφος, βουφίνα, βουφάκι, γιώνις, ξεφτεράς, ξεφτέρα, ξεφτεράκι, ὀρτύκι, βουλτουρτζίνι, σκαθί, σκαθάκι, καρδαρίνα, σουσ-ράδα, σπίνος, σκάς, τρυγονάς, τρυγόνα, τρυγονάκι, τρυποκάρδο, σταράς, χελιδόνι, χελιδονάς, χελιδόνα, χελιδονάκι, χαμοπλαδάς, χαμοπλάδα, χάμοπλαδάκι, φλόρ, τσετσεκίνα, τσόνις.

ΕΡΠΕΤΑ ΚΑΙ ΦΙΔΙΑ

Ἄχελώνα, ἀχελωνάκι, ἀκόνι, γαργαλόνι, σκροπίδ (σαμιαμίθι), κοσπερίτσα, φαρμακίστρα, ὀχιά, ἰόζγιουρούκι, τυφλίτ-ς, νερσφίδα.

ΨΑΡΙΑ

Ἄχελι, γλώσσα, καραβίδες, καρίδες, καλκάνι, κέφαλος, μερτζάνι, βαρβούνι, παγούρια, παλαμίδα, ὀφάρια, γιανήνι, λιθρύνι, σαφρίδ, σμαρίθρα, στρίδια, στακός, τσαπάκι, τσίρος, τσιρόνι, τορίκι, τσλεβής, ἀερμεντζής, τούρνα, κουβίδ, σκιλόψαρο, μίδια, χτένια, καλιός.

ΖΟΥΖΟΥΛΑ

Ἄκριδα, γρύλος, ζίζικας, ζήνα, γουρνάκι, κάβιες, πασκαλίτσα, πεταλοῦδες, παπά τ' ἄλογο, μυῖγα, μγάρ, μέλισσα, μερμήγι, νυχτοπεταλοῦδες, ἀβδέλλα, ρόγος, βούρβουλας, σκατοβούρβουλας, ἀλογόμγα, βοδόμγα, ζερβομέλισσα, σκούλικες, σκλήκια, σκλαρκοῦ, σκροπίδ (τσαγανάκι), τσούχτρα, σκνίπα, ψαλιδάς, ψύλλος, ψεῖρα, κόρζα, κνούπ, τσμούρ, διψακάς, βρωμόκορζα, χσόμγα.

ΧΩΡΙΑΤΚΟ ΚΑΛΑΔΑΡ

Α' ΓΕΝΑΡΣ

Αὐτόνα τὸ μήνα τονε λένε καὶ Μεγάλο καὶ Τρανό, γιατί αὐτός σὰ πρῶτος ἀπὸ τς δώδεκα εἶναι καὶ ὁ ὄλω μεγάλος τς. Κι ἔνα σ' αὐτόν τὸ μήνα ἀρκεῖνε γὰ μεγαλῶν-νε οἱ μέρες καὶ γένται οἱ

μεγάλοι ἐγλεντζέδες. Γενάρ τονέ λένε γιατί τότες ἀρκεῦνε νὰ γεννᾶνε οἱ ὄρνιθες.

Ἄμα βουρνίξ τὸ Γενάρ τὸ καλοκαίρ θᾶναι ἀρρώστειες. Οἱ γρηές πού πολὺ τὰ δοξάζνε αὐτὰ τὰ πράματα λένε: Γοῦλι οἱ μῆνι νὰ βροδάνε ἀμὰ ὁ Γενάρς νὰ σωπαίνι.

1. Τ' Ἀϊβασ-λειοῦ καὶ Πρωτοχρονιά. Μεγάλι γιορτή. Σήμερα ἔχνε ὄνομασία ὁ Βασίλις, ὁ Βχο-λάκις, ἡ Βάσω, ἡ Βασίλω, ἡ Βχο-λιώ, ἡ Βχσιλική, ἡ Βασίλεια, ἡ Βασ-λοπούλα κι ὁ Πολυχρόνις.

Ἄπο βραδὶς βγαίν-νε τὰ παιδιὰ μὲ τὰ φαναράκια στὸ χέρ καὶ πέρν-νε τὰ σπίτια μὲ τν ἀράδα καὶ καλαϊάνε τὸν Ἀϊβασίλι:

Ἄρχιμηνιά κι ἀρχιχρονιά κι ἀρχή καλὸς μας χρόνος.

Ἄηβασίλης ἔρκεται ἀπὸ τὴν Καισαρεία,

φέρνει γουρούνια δώδεκα, κατσίκια δεκατρία,

βαστάει κόνα καὶ χαρτί, χαρτί καὶ καλαμάρι,

τὸ καλαμάρι ἔγραφε, καὶ τὸ χαρτί μιλοῦσε.

—Βασίλη μ πόθεν ἔρκεσαι καὶ ποῦθε κατεβάνεις;

—Ἄπο τὴ μάννα μ ἔρκουμαι, καὶ στὸ σκολιὸ παγαίνω.

—Κάτσε νὰ φᾶς, κάτσε νὰ πιῆς, κάτσε νὰ τραβουδήσης.

—Ἐγὼ γράμματα μάθαινα, τραβούδια, δὲν ἤξέρω.

—Σὰ μάθαινες καὶ γράμματα, πές μας τὴν ἀλφαβήτα.

Καὶ στὸ ραβδί ἀκρόμπησε νὰ πῆ τὴν ἀλφαβήτα,

καὶ τὸ ραβδί ἦδανε ξερό, κι ἀπόλικε δυὸ βλαστάρια,

κι ἀπάνω στὰ βλαστάρια του, πέρδικες κελαηδοῦσαν,

καὶ κάτω στίς ριζίτσες του ἀνάδυνε νεράκι.

Κατέβηκαν οἱ πέρδικες μὲ τὰ περιστεράκια,

πέρνουν νερὸ στὰ νύχια τους καὶ μόνχο στὰ φτερά τους,

κι ἀγιάζουν τὸν ἀφέντη μας τὸν πολυχρονεμένο.

Ἦσταρα καλαϊάνε μὲ τν ἀράδα τοῖ νικοκεροῖ τοῦ σπιτιοῦ, ἄν εἶναι χηριός, χηριά, παλικάρ, κορίτς, πηδρεμένος μὲ παιδιὰ γιὰ χωρίς παιδιὰ, ὅ,τ ταιριάξ στὸ γαθανίνενα.

Στὸ νοικοκὺρ λένε :

Τὰ μαῦρα βόδια στὸ ζυγὸ, τὰ κόκκινα σι' ἀλέτρι,

αὐτὰ τὰ λαμπροκέρτα στοὺς κάμπους δὲ βουλιάζουν.

Ἄπο μηλιά τ' ἀλέτρι σου, δάφν' εἶναι ὁ ζυγός σου,

καὶ τὸ φυκέντρι πού κρατεῖς, τῆς τριανταφυλλιάς κλωνάρι.

Νὰ σπέρνης πέντε κόσκινα, νὰ βγάξης χίλια μόδια,

νὰ δερμονίζης τὰ φλουριά, νὰ κοσκινίζης τ' ἄσπρα,

κι ἀπὸ τὰ κοσκινίδια σου κέρνα τὰ παληκάρια.

Κέρνα τ', άφέντη μ, κέρνα τα, τά κάκονυχτισμένα,
 πού κακονύχτισαν πολύ για νά σās καλαδήσουν,
 Μήν τά κεράσης κάλπικο και τά βαρυκαρδίσης,
 μόν' κέρνα τα Βενέτικο νά τά καλοκαρδίσης.
 "Όσ' άστρα ν' άπ' τόν ούρανό, και φύλλ' άπό τά δέντρα,
 τόσα καλά νά δίνι ό Θεός, έδω πού τραγουδάμε.
 'Έλατε παληκάρια μου νά πούμε: «Και τοῦ χρόνου».
 Για τή νοικοκερά:

'Η πάπια φέρνει τὸ νερό, ή κίσσα τὸ σαπούνι.
 ή ξάσπρη περιστέρα της, φέρνει τή φορεσιά της,
 για νά λουστῆ ή κεράτσα μας, Σάββατον ὄλη μέρα,
 τήν Κυριακή πὸ τὸ πουρνὸ στὴν ἐκκλησιά νά πάη.
 Οἱ δρόμοι ρόδια γιόμιζαν, τὰ μονοπάτια μόσκο,
 και τὰ σκαλοπατήματα ἀδρῦ μαργαριτάρι.
 Τν εἶδαν παπάδες τᾶχασαν, γραμματικοὶ ξεχάσκαν,
 και τὰ γραμματικόπουλα ἔχασαν τὰ χαρτιά τοῦς.
 —Ψάλλε, παπά μ, σάν ἔψαλλες, και σάν καλοναρχοῦσες,
 τὰ κάλι ό Θεός με τὰ δωκε και τὸ κορμί οἱ ἀγγέλοι.
 Για τή γόρ:

'Η κόρη σου ή πεντάμορφη, ή κόρ σ' ή άκριβή σου,
 πῶχει τὰ μάτια σάν ἐλιές, τὰ φρύδια σάν γαϊτάνι,
 πῶχει τὰ μακριά μαλλιά σαρανταπέντε πῆχες,
 στόν ούρανό τὰ γέγδιαζε στοῦς κάμπους τὰ τυλίξει,
 και μέσ' στη μέσ τῆ θάλασσα, κάθετ' ή κόρ και φαίνει.
 'Από τὸ βρόντο τ' άργαλιού, κι άπ' τόν άχὸ τῆς κόρης,
 ό ἥλιος σκανταλεύτηκε κι άργεῖ νά βασιλέψη.
 —"Ἦλιε μου, για βασίλεψε, για λάμψε ή νά λάμψω,
 για δό με τίς άκτίνες σου, νά πᾶ νά βασιλέψω.
 Και για τὸ γιό λένε:

Κερά μου τὸν υἱόκα σου, τὸ μοσκοκανακάρη,
 γυρεύουν και καταρρωτοῦν νά τὸν άρραβωνιάσουν,
 γυρεῦνε άπό ψηλῆ μεριά κι άπό παπαδοσόγι,
 γυρεῦνε νᾶν' και ροδινή, γυρεῦνε νᾶν' και ξάσπρη.
 "Αν θέλῆς νᾶναι ροδινή, ἄν θέλῆς νᾶναι ξάσπρη,
 πέρασε πέρα στὸ Μωριά πέρα στη Σαλονίκη,
 και πάρε ροῦχα ξέβγαλτα κι ὄλ' άργυρὸ ζουνάρι.
 και σκουλαρίκια κεχρωτά, κανέλλα με τὸ δράμι.
 Πέντε μικρὲς τὸν άγαποῦν και δεκοχτῶ μεγάλες,
 ή μιὰ τήν ἄλλη ρώταγαν ποιά νά τὸν πρωτοπάρη.

— Έλάτε νά τὸν πάρουμε κουδούνι κι ἐγεράκι,
νά πορπατῆ νά χαίρεται στοὺς κάμπους καβαλλάρης.
Στοὺς κάμπους κυνηγᾷ λαγοὶ καὶ στὰ βουνά περδίκια,
κ' ἐδῶ τρογύρω στίς αὐλές κυνιγᾷ τὶς μαυρομάτες.

“Υσταρα ἀνοίγνε τ' ἔορτα καὶ τὰ δίν-νε τὸ «βαξίς», κι ἄμα εἶ-
ναι ἀπὸ δκό τς σοί τὰ πέρν-νε μέσα καὶ τὰ δίν-νε καὶ σῦκα, σταπί-
δες καὶ γλυκά.

Ἐποβραδὶς ζμῶν-νε πῆτες μὲ προζύμι καὶ ζάχαρ, τσὲ βάζνε στὰ
ταψιά, πέρν-νε δυὸ περούνια καὶ τσὲ ξοβλιάζνε, τσ' ἀλείφνε αὐγὸ,
τσὲ πισπιλών-νε μὲ σουσάμ, τσὲ στολιζνε μὲ καθερισιμένα μύγδαλα,
στήν-νε ἓνα κλωνὶ βασιλικὸ στ' μέσ, περνᾶνε ἀπὸ πάν τ καὶ τ' αὐ-
γότησεφλο καὶ τσὲ ψήν-νε στὸ φούρνο, γιὰ τ ἑραμονή γιὰ κι ἀνή-
μερα.

Ἐπὸ βραδὶς σφάζνε καὶ τὸ καπόνι καὶ κάμν-νε στὸ ζμί τ τσορ-
βά. Ἐμα γιρίσ-νε ἀπ τν ἐκκλησιὰ θὰ κάτνε στὸ τραπέζ νά φᾶνε
τὸ τσορβά καὶ τὸ καπόνι, κι ἀφρῶ ἀγλύψνε καὶ τὰ κόκκαλα, ὁ με-
γαλύτερος τοῦ σπιτιοῦ θὰ κητάξ καὶ τὸ καράβ. Σάν εἶναι γιομάτο
(σκοτεινὸ) ἢ χρονιὰ θὰ πάη ἑρεκετλίδκι, σάν εἶναι πάλε ἄδειο (ἡμι-
διαφανές) θὰ ἔχμε φτώχεια, κι ἂν εἶναι στραβὸ, θὰ πῆ πῶς γιὰ ὁ
νοικοκύρς γιὰ ἢ νικοκερά στραβοπατοῦνε. “Υσταρα ὁ μεγαλύτερος
κόφτ τ βῆτα. Τὸ πρῶτο τὸ κομμάτ εἶναι γιὰ τὸ σπῖτ, τὸ δεύτερο
γιὰ τ' ἀβέλι, τὸ τρίτο γιὰ τὸ χωράφ, ἄλλο γιὰ τὸ βαχτισέ, ἄλλο γιὰ
τὸ μαγαζί, ὕστερα γιὰ τὰ βόδια, γιὰ τὰ κατσίκια, γιὰ τὰ πρόβατα,
κατὰ τὸ ἔχι τοῦ καθενοῦ. “Υσταρα κόφτ γιὰ τὸ νοικοκύρ, τῆ νικο-
κερά, καὶ τὰ παιδιὰ μὲ τν ἀράδα, ἀπ' τ ὄλω μεγάλο ὡς τ ὄλω μκρό.
Σ' ὁποιοῦ κομμάτ βρεθῆ τὸ γροσάκι ἐκεῖνος θὰ εἶναι ὁ τχερός
τῆ χρονιάς. Τὸ ἑρὰ πού βάζνε στ βῆτα τονὲ φλάνε στὰ εἰκονί-
σματα τοῦ σπιτιοῦ καὶ δὲ ἴονε ξοδιάζνε. Τὰ κορίτσια κρατοῦνε μιὰ
βρούκα ἀπὸ τ' βῆτα τς καὶ τότε βάζνε ἀπ κατ στὸ μαζιάρ τς γιὰ νά
διοῦνε στὸ νύπνο τς πριόνχ θὰ πάρνε. “Υσταρα ἀπ' τὸ φαγι παγαίν-
νε στς βίζιτες, σσι δκοὶ καὶ σσι φίλι πῶχνε ὄνομασία. Ἐκεὶ κερ-
νιούδι, εὐκιοῦδι καὶ γιρίζνε ὡς τὸ βράδ ἀπὸ σπῖτ σὲ σπῖτ. Τὰ πα-
λιά τὰ χρόνια τέτοιες μέρες κέρναγανε ρετσέλι γιὰ μέλι. “Υσταρα
σὰ βγήκε ὁ κηβὲς κέρναγανε καβέ μὲ τὸ μέλι. Τώρα π γεῖναι ἢ ζά-
χαρ, κερνᾶνε γλυκὸ κι ἀπὸ κανά ρακάκι γιὰ κρασάκι τσ γέρ καὶ τσ
ἄδροι.

Σήμερα τὰ κορίτσια βγάζνε τὰ προικιά τς, τὰ φλουριά τς καὶ
τὰ κελήματά τς, ἀπ' τὸ σελοῦκι καὶ τὰ στολιζνε στὸ τραπέζ. Τὸ

καταπόδ στολίζδαι και οί ἴδιες, φοροῦνε και τὰ σμαδιακά τς και κάμννε ἀπὸ γοῦλες τσι δλιές κι ἀπὸ κομμά-κομμά ράψμο, κομμά κείμα, λίγο πλέξμο, γιὰ νὰ βισ-λέψνε γοῦλο τὸ χρόνο.

Καθαίνιας κιτάζ νὰ εἶναι χαρούμενος γουλιμέρα γιὰ νὰ περὰσ γοῦλο τὸ χρόνο μὲ χαρά.

5. Πα ρ α μ ο ν ῆ τ ο Ὡ Φ ω τ ὸ ς. (Νηστεία) Ἐπόψα κάθε νικοκερά θὰ ζμῶσ ἀλεύρι μὲ τὴ ψλὴ τ σίτα, θ' ἀνοιξ φύλλα, θὰ τὰ πι-σπιλῶσ βαχαρκὰ και καρύδια κουπανισμένα, θὰ δλιξ τὰ φύλλα, θὰ τ' ἀραδιάσ μὲσ τὸ ταψι ζουγρὰ ζουγρὰ, θὰ τὰ ψήσ, θὰ τὰ χύσ και τὸ σεριῒετ και αὔριο θὰ τὸ φᾶνε τὸ σαραγλί, γιὰτὶ σήμερα νηστεῦνε

Μόνε σκοτνιασ βγαίν-νε τὰ παιδιὰ μὲ τὰ φαναράκια τς, καλα-ιδάνε στὰ σπίτια και μαζών-νε δεκάρες. Βγαίν-νε ἀκόμα και μεγάλι μὲ τ λατέρνα γιὰ τὸ καρνέτο και καλαιδάνε :

Αὔριο εἶναι τὸ Φωτὸ π' ἀγιάζνε οἱ παπάδες
 πού ἀρέχνε οἱ ἀρχιερεῖς μὲ τὸ σταυρὸ στὸ χέρι
 μέσα στὰ σπίτια ἰαίνουνε και λέν τὸν Ἰορδάνη
 βοήθεια τὸν ἔχουμε αὐτὸν τὸν Ἰορδάνη.

"Ανοιξαν τὰ οὐράνια, βγῆκ' ἕνα περιστέρι,
 τὸ Ἄγιο Πνεῦμα ἦτανε τὴν μαρτυριὰ θὰ φέρη,
 ἡ θάλασσα και τὸ ὄρχη χαίρει χαριτωμένη.

"Ἰσταρα καλαιδάνε και τὸν ἀφέντη, τὴ γερά, τὴ γόρ τς και τὸ γιό τς, ἂν ἔχι, μὲ τν ἀράδα, κατὰ πῶσ θὰ εἶναι στὸ κάθε σπῖτ :

Ἐφέντη μου στὴ τάβλα σου στὴν ἀγια τράπεζά σου
 χρυση καντήλα κρέμεται, χρυση λαμπάδα φέγγει.
 Σὺ βάζεις λάδι και κερι και φέγγει ἡ γειτονιά σου
 κι ἀνεβοκατεβαίνουνε οἱ παραπονεμένοι.
 Φέγγει και τὰ καράβια σου π' ἀνεβοκατεβαίνουν
 και κουβανοῦνε μάρμαρο νὰ κάμουν μοναστήρι.
 Πολλὰ εἶπαμε τ' ἀφέντη μας ἄς ποῦμε τῆς κεράς μας.
 Κερά μ ψηλή, κερά μ λιγνή κερά μ γαῖτανοφρύδα,
 μοσκοβολάει τὸ σπῖτι σου και λάμπουν οἱ αὐλές σου
 και σὲ ζουλεβ ἡ γειτονιά τῆς χίλιες πιδεξάδες.
 Πολλὰ εἶπαμε και τῆς κεράς ἄς ποῦμε και τῆς κόρης.
 Κερά μ τὴ θεγατέρα σου, κερά μ τὴν ἀκριβή σου,
 γραμματικὸς τὴ γύρεψε και ψάλτης θὰ τὴν πάρη
 κ' ἐκεῖνος ὁ γραμματικὸς πολλὰ προικιά γυρεύει
 γυρεύει τ' ἄστρα πρόβατα και φεγγάρι κούπα
 γυρέβ και τὸν αὔγνερινὸ καθάριο δαχτυλίδι.

Προξενητάδες ἤρτανε πὸ μέσ ἀπὸ τὴν Πόλη
 λιγύζονται τσακίζονται πὸ βρῆκαν τέτοια κόρη,
 πῶχει τὸν ἥλιο πρόσωπο καὶ τὸ φεγγάρι στήθη,
 πῶχει τὰ μακριὰ μαλλιά σφράντα πέντε πῆχες.
 Πολλά εἶπαμε τῆς κόρης σας; ὅς ποῦμε καὶ τοῦ γιοῦ σας.
 Κερά μου τὸν ὑγιόκα σου γαμπρὸ νὰ τότε κάμης,
 μὲ τὰ χρυσὰ τὰ στέφανα μὲ τὶς χρυσὲς λαμπάδες.
 μέσα στὴ μέσ ὁ γιόκας σου καὶ γύρω οἱ παπάδες.
 Καὶ τοῦ χρόν.

“Ἄμα τελέφνε τὸ καλάϊσμα, βροδάνε τ βόρτα γιὰ νὰ τὰ δώκνε
 τὸ βαξίς. Ἄπο καμμιά φορὰ ἢ νικοκυρὰ μαξοὺς τὸ μακροκοσκινίζ,
 καὶ τότες τὰ παιδιὰ λένε :

Ἐδῶ πὸ τραγουδήσαμε πέτρα νὰ μὴ ραγίση,
 κι ὁ νοικοκύρης τοῦ σπιτιοῦ πολλὰ χρόνια νὰ ζήση.
 Φάγατε σεῖς τὸν πετεινό, νὰ φάτε καὶ τὴν κότα,
 Δόστε καὶ μᾶς τὸν κόπο μας νὰ πᾶμε σ’ ἄλλη πόρτα.
 Καὶ εἰς ἔτη πολλά.

Καὶ ξαναβροδάνε. Τότες ἀνοῖ ἢ νικοκερὰ τὰ δίνι τὸ βαξίς καὶ
 φεύγνε σ’ ἄλλο σπῖτ.

Ἄπο καμμιά βολὰ λαχαίνι κι ἀπὸ κανεῖς τσικρικόνις σβεῖ τ’
 λάμπα, κάμνει πῶς κιμάται καὶ δὲ βγάζ τσιμουδιὰ γιὰ νὰ μὴ τὰ δώ-
 κι τίποτα. Τότε τὰ παιδιὰ πεισμώνται, τραβιοῦνται ξέμακρα καὶ κα-
 λαϊάνε ἔσο ἰοροῦνε δυνατὰ :

Ἐσένα πρέπ ἀφέντη μου τσάπα καὶ δεκανίκι,
 καὶ μιὰ παλιὰ προβόγωνα νὰ σὲ τραβοῦν οἱ λύκοι,
 Ἐδῶ εἶναι ἕνας παλήκαρος. ἔν’ ἄξιο παληκάρι
 γαδάρου κῶλο φίλησε νὰ πάρη τὸ δεκάρι.
 Ἐχεις τὰ μάτια τοῦ λαγοῦ, τὰ φρύδια τῆς καμήλας,
 ἔχεις τὰ κατωσάγωνα τῆς παλιοπροβατίνας.

Καὶ φεύγνουνε λήγορα καὶ βιαστικά, γιὰ νὰ μὴ τζέ τρυγῆσ-νε.

Ἄποψα βάζνε μέσα σ’ ἕνα ποτήρ νερὸ μιὰ λούνα βασιλικό, καὶ
 καί-ναι καὶ τονε φλάνε ὡς π’ ν’ ἀνοίξ ὁ βασιλικός. “Ἄμα ἀνοίξ ὁ
 βασιλικός ἀνιῶνε καὶ τὰ οὐράνια. “Ὅποιος προφτάξ καὶ διῆ τὸν
 οὐρανὸ ἀνοιχτό, ὅ,τ νὰ γιρέψ ἀπ’ τὸ Θεγὸ, γένεται.

6. Τ ο Ὑ Φ ω τ ό ς. Μεγάλη γιορτή. Σήμερα ἔχνε ὀνομασία ὁ Φώτ-ς, ὁ Φωτῆς, ὁ Φωτάκης, ἡ Φωτνή, ἡ Φωτινῶ, ἡ Φωτινίτσα, ἡ Φω-τίκα, τὸ Φωτνάκι, ἡ Φώτκο κι ἡ Φωτνάρα.

Ἡ γιορτὴ αὐτὴ ἔχι κι ἄλλο ὄνομα «Τὰ Θεοφάνεια», γι' αὐτὸ γιορτάζ·κι ὁ Θεοφάνης, ὁ Φάνιος, ἡ Φανιώ, ἡ Φανή, ἡ Φανίτσα.

Ἀκόμα ἔχι ὀνομασία κι ὁ Λιγορδάνης, γιατί σήμερα ψέλνει ὁ παπάς: Ἐν Ἰορδάνη βαπτιζομένου σου Κύριε.

Σήμερα κάθε ν-νὸς ἐτμάζ φωτίκι, πωρκά, σῦκα, μῆλα, πορτοκά-λια κι ἀπ' τὰ καβάδκα τὰ σεκέρια, τὰ πενίρια, ἐκεῖνα π' γεῖναι σὰ χαλκάδες. Τὰ περνάει στὴν ἀρμαθιά σ' ἕνα σπάγο.

Ὁλω ἡροστά δένη ἕνα τσάκνο, ὕσταρα ἕνα σῦκο, ἕνα πορτοκάλ', ἕνα σεκέρ, ἕνα μῆλο, ἕνα σῦκο, ἕνα πορτοκάλι, ἕνα σεκέρ καὶ πάλε τὰ ἴδια μὲ τὴν ἀράδα, ἴσαμε π' νὰ γιομῖς ἡ ἀρμαθιά. Ὁλ' ἀπάν δέ-νη ἕνα σ-μίτ κ' ἕνα μεγαλούτσκο κερὶ καὶ τὰ στέλνει στ' ἀδεξιμ τ. Ὅσο μεγάλο εἶναι τὸ φωτίκι, τόσο θὰ μεγαλῶς καὶ τ' ἀδεξιμ καὶ τόσο πολὺ τ' ἀγαπαί ὁ ν-νὸς. Ἀμα κανεῖς ἔχει βγαλμένο γῶμ σ' ἄλλονα γένεται ν-νὸς τ καὶ τονε στέλνει φωτίκι γιὰ νὰ γελάσ-νε.

Ὁ παπάς βγαίνει ἀπ' τὴν ἐκκλησιά, μὲ τὸ σταυρὸ στὸ χέρ, μὲ τσι ψαλτάδες, τὰ σύχνα, καὶ τὸ γόσμο καὶ παγαίν-νε στὸ τζεσ-μὲ ν' ἀγιάς τὰ νερά. Αὐτὸ τὸ μῆνα δὲν ἀγιάζ ὁ παππὰς πρωτομηνιά κι ἀγιάζ στὰ σπίτια σήμερα, καὶ χῶρια ἀπ' τὸ ταχτικό τ, τονε δίν-νε καὶ γρουνίσιο κριάς γιὰ σουτζούκια γιὰ καμμιά μσάδα λαρδί. Τὸ ἴδιο στέλνε καὶ στὸς δασκάλι.

Σήμερα οἱ καλικοτζάρ μαζώνονται αὐγίτσα ἀπ' κὰτ στὸ Τσνάρ, κοδὰ στὸ τζεσ-μὲ, καὶ χορεῦνε τραβδώτας:

Φεύγετε, νὰ φεύγουμε,
κ' ἔρχετ' ὁ ζουρλόπαπας,
καὶ ὁ σταυροτήρας,
μὲ τὴν ἀγιαστούρα του
καὶ μὲ τὴ βρεχτούρα του
κι ὀποιονα θ' ἀγιάς,
θὰ χαθῆ θὰ σκάς.

Ὁ μέγανος τς ὁ βόιβοδας τραβάι τὸ χορὸ, ἕνας παῖζ τὸ ζορνά κι ἕνας ἄλλος τὸ δαγούλι, κι ἄμα μαζωχτῆ ἡ τσοῦρμα τς, φεύγουνε στὰ ρέματα νὰ κρυφτοῦνε στ' Βουλτσάκι τ' δέξ, ἴσαμε τοῦ χρόν τ' ἡαραμονῆ τοῦ Χστοῦ. Φεύγουνε πρὶ ν' ἀγιαστοῦνε τὰ νερά, γιατί ὀ-ποιοῖνα θὰ τὸν ἀγιάς ὁ παπάς, ἔδεκει σκάνι, γένεται καπνὸς καὶ χάνεται.

Μιά φορά σάνε σήμερα καλή ὥρα, οἱ καλικατζάρ ἐκλεψαν τὰ μσάδια μιανῆς γριας. Ἄμα τῶνιωσ' ἡ γριά, τοιτσιδώνεται μάνε μάνε, βάζ ἕνα πήλινο τέτζερ στοῦ κεφάλι, καλικέβ τ' πάνα, καὶ πᾶί τσέ προφταίνι ἀπ' κατ στοῦ Τσνάρ. Πιάνι κ' ἐκείνι τὸ χορὸ μαζί τς. Ὁ μέγανος τς τνε φοβήθηκε κι ἄρκεψε νὰ τραβδάί :

— Ὅπου πῆγα κι ὅπου εἶδα
τέτοιο διάβολο δὲν εἶδα
νᾶχι τ' ἀρ. . . μέσ' στὰ στήθια
καὶ μαλλιὰ στὴ κολοκύθα.

Ἡ γριά τότες σκῶνι τὸ ξύλο τς πάνας μὲ τὰ δυὸ χέρια νὰ τονε βαρὲς καὶ λέί :

— Ποῦ ν' τὸ σώμα ; Ποῦ ν' τὸ νῆμα μ ;
Ἄπ' τὸ φόβο τ ἐκείνος τὸ μαρτύρσε :
— Στῆς ἀβατσουνιάς τῆ ρίζα.
Τότες πιά ξεθαρρεύκε ἡ γριά καὶ τσέ λέί :
— Δεῖξτε με τὰ νιά πηγάδια
μὴ σὰς ἠέξω στὰ λανάρια.

Τὰ ἐννιά πηγάδια ἦτανε ἡ μαδραγὸνα πῶκρυβαν οἱ καλικατζάρ τ' ἀσημκά τς καὶ τὰ μαλαματκά τς. Ἐκείνι τν ὥρα πῆγε νὰ λαγῆς τ' ἀρνίθ, κι ἄξπαδᾶν χάθκανε γούλι τς, κι ἀπόμκε ἡ γριά μοναχῆ τς. Παγαίνι στν ἀβατσονιά, χῶνι τὸ κοιλάρ τς πάνας καὶ βγαζ τὰ μσάδια τς, τὰ πέρνει καὶ φεύγει.

7. Τ' Ἀ γ ι α ν ν ι ο ῦ. Σήμερα ἔχνε ὄνομασία ὁ Γιάννις, ὁ Γιαννάκις, ὁ Γιαννάκος, ὁ Γιαννακάκις, ὁ Γιάνκος, ὁ Γιοβάνις, ὁ Γιάνναρος, ὁ Γιωγάννις, ὁ Γιωγαννῆς, ἡ Γιαννοῦ, ἡ Γιαννοῦλα κι ὁ Πρόδρομος.

Σήμερα ὅποιος εἶναι νιόπαδρος, τονε πιά-νε τὰ παλλικάρια τ χωριοῦ, νὰ τονε ρίξνε στ' γούρνα τ' τσεσμέ. Ἐνα παλλικάρ λέί: «Σὰς δίνω ἕνα καπόνι νὰ ρίξτε τὸ νιόγαθρο στ' γούρνα». Ὁ γαθρὸς τότες λέί: «Ἐγὼ σὰς δίνω δυὸ». Ἡ λέί: «Ἐγὼ σὰς δίνω κ' ἕνα χιλιάρκο κρασί ἀπὸ πᾶν' νὰ ρίξτ' ἐκείνονα π' τὸ εἶπε». Ἐτς τραβάί ὁ λόγος ὡς ποῦ νὰ σταθῆ ὁ ἕνας ἀπ' τσί δυὸ, καὶ τότες ὅποιος δίνει τὰ πλιότερα κερδίξ, καὶ τὸν ἄλλονα τονε ρίχν-νε μέσ στ' γούρνα καὶ τονε βρέχνε. Ὑστᾶρα παγαίν-νε γούλι μαζί καὶ φλεῦσαι σ' ἐκינוῦ πῶκαμε τὸ τάμα.

17. Τ' Ἀγιάϊωνιοῦ. Σήμερα ἔχνε ὀνομασία ὁ Ἀιδώνης κι ὁ Ἀιδωνάκης.

18. Τ' Ἀϊθανασιοῦ. Γιορτάζνε ὁ Θάνος, ὁ Θανάϊς, ὁ Θανασός κι ὁ Θανασάκης.

25. Τ' Ἀϊληγορίου. Ἔχνε ὀνομασία ὁ Ληγόρς, ὁ Ληγορής, ὁ Ληγοράκης κι ὁ Ληγοράσκος.

27. Τοῦ Χοοστόμ. Ἔχνε ὀνομασία ὁ Χοόστομος.

30. Τῶν τριῶν ἱεραρχῶν. Ἔχνε ὀνομασία ὁ Ἀρχοντῆς καί ἡ Ἀρκοδοῦ. Ἀκόμα γιορτάζνε καί γοῦλι οἱ δασκάλι, οἱ παπάδες καί οἱ δεσποτάδες, σά νά εἶχανε ὀνομασία.

Ἀπό καμμιά χρονιά, ἅμα ὁ δάσκαλος λάχι μερακλῆς, βάζ τὰ παιδιὰ καί λένε ποιήματα στό σκολιό κι' ὁ κόσμος μαζώνεται καί τ' ἀκούι.

Β' ΦΛΕΒΑΡΣ

Αὐτόνα τὸ μήνα τονέ λένε Φλεβάρ γιατί ἀνοιοῦνε οἱ φλέβες τς γῆς καί βγαίν-νε τὰ νερά. Τονέ λένε καί Κουτσοφλέβαρο γιατί τὸ ἕνα ποδάρ τ εἶναι κτσό. Τονέ λένε ἀκόμα καί Γοῦτζο γιατί ἔχνε τὸ ὄρα τ κομμένι.

Μέσα στό Φλεβάρ κάμνει καί καλές μέρες, πού λάβ ὁ ἥλιος καί λιῶν-νε τὰ χιόνια, μὰ ἐκεῖ πού ξεθαρρεύεται κανεῖς πῶς τάχα ἦρτε ἡ ἄνοιξ, γλέπς καί πιάν ἕνα τφάνι π' ἀσπρίζ τὸ γόσμο. Γι' αὐτό λένε :

«Ὁ Φλεβάρς κι ἄν φλεβίς
καλοκαίρ θά μυρίς
ἀμὰ στή σῶς
σὰ γακιῶς
πολλὰ χαδάκια θά γιομῶς».

1. Τ' Ἀϊτρύφωνα. Σήμερα ἔχνε ὀνομασία ὁ Τρύφος, ἀμὰ γιορτάζνε καί οἱ παχτσεβάνιδες.

Ὁ παπάς τὸ πουρνὸ στὸν ὄρθρο διαβάξ ἀγίασμό, καί μ' αὐτόνα, ὁποιος ἔχνε βαχτσέ, παγαίνι ἀπὸ μιάν ἀκρίτσα, χωρὶς νά βῆ μέσα καί τὸν ἀγιάξ, γιὰ νά μὴ βγαίν-νε σφαλάξι.

2. Τς Παπαντῆς. Μεγάλι γιορτῆ. Σήμερα ἔχνε ὀνομασία ἡ Παπαντῆ.

Οἱ Καραμανλ-ῆδες λένε : «Παπαντή παπαντή, γιορτουλάρ καπαντή», γιατί σώνται πιά σήμερα οἱ γιορτές τοῦ Χοτοῦ.

“Ο.τ καιρό κάμ σήμ. ρα, τέτοιο γαιρό θά κάμ γούλο τὸ μήνα.

3. Τ’ Ἀ ἴ σ υ μ ι ο ὦ. Σήμερα ἔχι ὄνομασία ὁ Σίμος, ἀμὰ γιορτάζνε καὶ γούλες οἱ γυναῖκες, κόμ πολὺ οἱ βαρούμενες, πού στολίζ-αῖαι καὶ κάλδαι στο παραθύρ γιά νὰ φαίνται ὀμορφες καὶ νὰ κάμνε ὀμορφο παιδί χωρὶς σημιό.

Σήμερα γιορτάζνε ἀπὸ γούλες τσί δλιές. Δὲ ζμῶν-νε γιά νὰ μὴ κοσκινίζ ὁ κῶλος τ μωροῦ. Δὲ στρίφτνε γιά νὰ μὴ στραβοπατῆ. Δὲ μαγερεῦνε καὶ δὲ γακομελετᾶνε γιατί, Παναγία νὰ φλάι, γούλα ἰορ νὰ γέν-νε σήμερα.

Αὐτὴ τὴν ἡμέρα, ἄσ-λ-ῆ πολὺ τνὲ δοξάζνε, ἀκόμα κ’ ἐκεῖνι πῶχ-νε χαϊβάνια γαστρωμένα (κατσίκια, πρόβατα, ἀγελάδια, φοράδες), γιατί ἰορεῖ νὰ γεννή-σνε τίποτα σημιό. Πέρς, σάνε σήμερα, ἕνας χωριανὸς μερεμέτ-σε ἕνα τριπόδ σκαμνὶ ἀπ’ αὐτὰ τὰ χαμλά γιά νὰ κάθεται καὶ γένις’ ἡ κατσίκα τ ἕνα ὀλάκι μὲ τρία ποδάρια.

Μιά γυναῖκα ζύμωσε πίττα, τέτοια μέρα, κ’ ἔξσε τὴ γλιιά τς. “Ἦδανε καστρωμένι καὶ τὸ παιδί π’ γένισε εἶχε μιὰ τούφα ἄσπρα μαλλιά στο κεφάλι τ καὶ γι αὐτὸ τὸ ἔκατσαν «σακάρο».

Τοῦ Σκλήπου ἡ μάννα εἶχε μιὰ γαστρωμένι ἀγελάδα καὶ τν ἔζεψαν τ’ Ἀἴσυμιοῦ· ὄιλε γένισε τὸ μουσκαράκι τῶνα τὸ ἰροσπνὸ τὸ ποδάρ τ’ ἀίλις νὰ διπλῶνι ἡ θελύκως μέσα δίπλωνε σὰ ὄξω κι ἄμα μεγάλωσε τῶδωκαν στο μαχαίρ.

10. Τ’ Ἀ ἴ χ α ρ α λ ἄ λ ο. “Ἐχι ὄνομασία ὁ Χαράλαιος, ὁ Χαράλαῖῆς κι ὁ Λάμπος.

Αὐτὸς ὁ ἄγιος εἶνε γιά τ’ ἰανούκλα, γιατί τν ἔπιασε καὶ τν ἔκλεισε μέσ στο ἰκάλι, Στὰ παλιά τὰ χρόνια πού πότε πότε ἔρκιδανε αὐτὸ τὸ θανατκὸ καὶ ρήμαζε σπίτια καὶ χωριά ἀλάκαιρα, ὁ Ἀἰ-Χαράλαῖος φύλαγε τὸ κόσμο.

Τ σ ἰ Τ σ ἰ κ ν ο π ἔ φ τ ς. Σήμερα τοικνίζνε τ’ ὄλω ὀστερνὸ τὸ καπόνι καὶ τὸ τρῶνε. Γι’ αὐτὸ τνὲ λένε αὐτὴ τ Πέφτ Τοικνοπέφτ.

Τ ὦ ν Ψ υ χ ὦ. Σήμερα παγαίν-νε οἱ γυναῖκες στὰ μνήματα μὲ τὰ μερδοχάρτια τς καὶ τὰ κόλιβρα, ἔρκεται κι ὁ παπάς καὶ τρισαγίζ το πεθαμένι.

Ἄ π ο κ ρ η ἄ. Σήμερα ὄσ’ κβανιοῦδαι ἀρβωνιάζδαι, κι ὄσ’ εἶναι ἀρβωνιασμένι, καὶ στ’ Πόλι νὰ εἶναι θᾶρτνε ν’ ἀποκρέψνε μὲ τὸ

κορίτς, κι ἄμα πιά δὲ ἕρροῦνε ἀπὸ μεγάλη ἀνάγκη, τότε στέλν-νε τὰ πολίτκα, πωρκά, καταίφ, βούτρο καὶ ζάχαρ νὰ φᾶνε στὴν ὑγεία τ.

“Ὅποιος θέλῃ νὰ ἀρβωνιαστῆ, στέλνει τὸ σ-μάδ με τὸ ἕροξενήτ κ’ ἐκεῖνος φέρνει τὰ μαθήλια ἀπ’ τὸ κορίτς κι ὕσταρα ἔρκαι στς νύφς κερνιοῦδαι, εὐκιοῦδαι, χορεῦνε, ρίχν-νε καὶ κάβοσες τφεκιές στὸν ἀγέρα, ν’ ἀκουστῆ στὸ χωριὸ π’ γένῃκε ἀρβώνα.

Τετράδ καὶ Παρασκευὴ ἕροστὰ ἀπ τὴ κρητηνὴ τν ἀποκρηὰ ἀρ-τύνται γιὰ νὰ ξεχωρίζνε ἀπ τς Ἀρμένιδοι καὶ τὸ λένε «ἀρτσβούρτς».

Ἄπ’ αὔριο ὤσαμε τ Γυριακὴ δὲ ἕρῶνε κρηάς. Τρῶνε μόνε γα-λατερά αὐγά καὶ λαδερά.

Τς Τυρνής. Ἀπόψα μαζώνται γοῦλες οἱ γενιές σ’ ἓνα σπιτ κι ἀποκρεῦνε μαζί. Χωρατεῦνε, πράζδαι, γελᾶνε, λένε κι ἀπὸ κανὰ στρογιλὸ λόγο γιὰ παραμῦθ καὶ στὰ ὕστερνὰ γιρίζνε τ’ αὐγὸ, τρῶνε ἀπὸ κομματάκι καθανίνας καὶ λένε: «Μὲ τ’ αὐγὸ κλιῶ τὸ στόμα μ’ με τ’ αὐγὸ νὰ τ’ ἀνοιξῶ τ’ ἕσκαλιὰ».

Σήμερα φορτώνται ὄσα τσάτζαλα πάρτσαλα ἔχνε, βάζνε καὶ μουτσοῦνες, γιὰ μουτζουρών-νε τὰ μούτρα τς καὶ γιρίζνε μὲς στὸ χωριὸ. Παγαίν-νε καὶ στὰ σπίτια π’ γεῖναι γενιὰ καὶ κάμ-νε χόσκα καμώματα καὶ ἐγλεντίζνε.

Καθαροδευτέρα. Σήμερα πλέν-νε γοῦλα τὰ ἕκ-ηρκὰ καὶ τὰ κάπια, τὰ τρίβνε με τὴ στάχτ καλὰ καλὰ, κι ὅ,τ’ ἀπόμκε ἀπ’ τὰ χτεσ-νὰ φαγιά τὰ δίν-νε στς κατσβέλες, γιὰτὶ ἀπὸ σήμερα ἀρ-κὲβ ἡ νηστεία τς Μεγάλις Σαρακοστῆς. “Ὅποιος θέλῃ ν’ ἀγιὰς ἡ ψχή τ, πιάνῃ τρίμερο. Αὐτὸ τῶρα τὸ κάμνουνε μόνε οἱ γρηές. Τρεῖς μέ-ρες δὲ ἕρῶνε τίποτα καὶ κάμνουν μόνε καθιστὲς δλιές: ρόκα, λανά-ρισμα, ἄνοιγμα μαλλιῦ, κάλτσx γιὰ ράψμο. Τὴ Τετράδ παγαίν-νε στν ἐκκλησιὰ καὶ μεταλαβαίν-νε κι ὕστρα γιρίζνε στὸ σπιτ καὶ τρῶ-νε τριφτὴ με τὸ ταχίνι. Ἄν τυχὸν πεθάνῃ κανεὶς πιάνοιδας τρίμερο δὲ βγάζνε τὸ λείψανο τ ἀπὸ τ’ ἕρττα νὰ τὸ θάψνε, γιὰτὶ κολάσκε πὺ σκότῶσε τὸν ἑγαυτὸ τ, καὶ γρεμᾶνε τὸ ἕβάρ καὶ τνε βγάζνε.

Σήμερα ἴσαμε τὸ βράδ οἱ μουτσοῦνες ἕρέχνε.

Πρὶ νὰ βγῆ ὁ Φλεβάρς ἀθίζνε οἱ ἀκρانيές. Ὁ διάβολος μόνε τσὲ διη π’ κιτρινίζνε σύφταστα πλαλεῖ νὰ τσὲ ζαπῶσ καὶ κρεμάῖ τ’ ζυ-γαριά τ στὰ κλωνιά τς, θαρρώιδας ἕεγί πὺ οἱ ἀκράνες θὰ γέν-νε ὄλω ἕροστὰ. Ἄμὰ κι ὁ Θεγὸς μάξως ἀφίνῃ τς ἀκράνες νὰ γέν-νε ὄ-λωπίς, κι ἕτς τρῶῃ ὁ κόσμος τὰ κεράσια, τὰ ζέριλελα, τὰ σῦκα καὶ τ’ ἄλλα τὰ πωρκά καὶ χορταίν-νε κι ὁ διάβολος ἀπομῆσκι με τν ὄρεξ.

(Τὸ τέλος εἰς τὸν προσηχὴ τόμον)

ΠΩΣ ΓΙΑΤΡΕΥΑΝ ΣΤΗ ΘΡΑΚΗ ΓΙΑΤΡΙΚΑ ΓΗΤΕΙΕΣ ΚΑΙ ΧΑΡΕΣ*

Στὴν ἱερὴ μνήμη τῶν γονέων μου
Ἀναστασίου καὶ Ξανθίππης Σταμούλη.

Α΄.

ΓΙΑΤΡΙΚΑ ΚΑΙ ΓΗΤΕΙΕΣ

1. Γιατροὶ καὶ γιάτρινες

Τὰ περασμένα χρόνια οἱ γιατροὶ ἦτανε πρακτικοί¹⁾, εἶχουνταν ἀπ' τὴν Ἠπειρο, φοροῦσανε τσουμπέδες πλὴν διέφεραν λίγο ἀπ' τὰ ρόσα ποὺ φοροῦνε οἱ παπάδες, καὶ ἄσπρο λαιμοδέτη, στὸ κεφάλι φέσι μὲ μεγάλη μαβιά φοῦντα. Ἔτρεχαν ἀπὸ τόπο σὲ τόπο καὶ φώναζαν: Καλὸς γιατρός, γιατρικὰ καλιὰ. Καλὸς γιατρός, καὶ κέρδιζαν ἀπ' τὴν γιατροσύνη. Σ' ὅλες τὶς ἀρρώστιες διόριζαν νὰ πάρνε αἷμα γιάνισκαν κ' ἔπερτε ἡ ζέστη²⁾. Τὸ αἷμα ἔπερνε ὁ μερμπέρης³⁾, ἔδενε τὸ μπρότσο μ' ἓνα μαντήλι ἢ μὲ μιὰ κόκκινη κορδέλλα καὶ στὴ κλείδωση μὲ τὸ νιστέρι ἔκορτε τὴ φλέβα κ' ἔτρεχε τὸ κακὸ τὸ αἷμα.

Ὁ μερμπέρης ἔβγαζε τὸ πονεμένο δόντι μὲ τὸ χέρι, γιὰ μὲ τὴν ντανάλια, μερικοὶ μερμπέρηδες ἤξεραν καὶ γιάτρευαν τὶς πληγές.

Ἦτανε γυναῖκες γιάτρινες ποὺ θεράπευαν τὶς ἀρρώστιες μὲ βότα-

* Ἡ συλλογὴ εἶναι ἀπὸ τὴν Ἀνατολικὴ Θράκη, ἀπὸ τὰς ἐπαρχίας: Σηλυβρίας, Ἡρακλείας, Δέρκων, Μετρῶν καὶ Ἀθύρων, Τυρολόης καὶ Σιγεντιῆς, Καλιπόλεως, Αἴνου, Βιζύης καὶ Σαράντα Ἐκκλησιῶν.

Ἔσες συνταγές ἔχουν ἀστερίσκο (*) εἶναι ἀπὸ τὴν Σηλυβριά, συναγμένες ἀπὸ τὴν μητέρα μου πρὸ τοῦ 1889.

1) Ἐνας ἀπ' αὐτοὺς μπροστὰ ἀπὸ 115 χρόνια ἦταν ὁ γιατρός ὁ Ἀποστόλης ἀπὸ τὴν Λισινίτσα, ἀπέκτησε ὄνομα καλὸ καὶ παντρεύτηκε στὶς Καστανιές τὴν κόρη τοῦ Κότα τσορμπατζί. Τὸ Κότα ἔσωσε ἀπὸ τὸ ἀρχαῖο θρακικὸ Κότυς;

2) Πυρετός. — 3) Α. Γ. Κουρεῦς.

να καὶ γητειές. Τὰ βροννά εἶχανε πολλὰ χόρτα, φάρμακα ὄλα, τὰ μάζευαν καὶ ἔλεγαν: ἄς βρῶσκονται καὶ ἄς μὴ χροιάζονται καὶ στὸν Καδὴ νὰ χροιασθοῦν. Ἄλλη γυναῖκα ἤξερε νὰ γιατροεύη τίς πληγές, ἄλλη τὴ σπλήνα, ἄλλη τὰ ξωτικά ¹⁾, ἢ μία μὲ τὴν ἄλληνα μύθαιναν καὶ ἢ μαμιῆ ἤξερε καὶ γιάνισκε πολλὲς ἀρρώστιας.

Ὅτι γήτευαν, πίστευαν καὶ γιάνισκαν, δὲν πάγαιναν στὸν γιατροῦ σάνε τώρα. Ἡ γυναῖκα ποὺ γήτευε, πάντοτε πρῶτα ἔκαμνε τὸ σταυρὸ καὶ ἔλεγε:

Ἐλα Χριστὲ καὶ Παναγιά,
Χριστὸς καὶ τ' ἅγιο Πνέμα.

Ὑστερα ἔλεγε τὴ γητειὰ μὲ τὸ νοῦ καὶ πότε πότε κοννοῦσε τὰ χεῖλια.

Ἐλεγανε πὼς ἦτανε ἡ γητειὰ ἀμαρτία ²⁾, μὰ χωρὶς τὸ Χριστὸ καὶ τὴν Παναγιά γητειὰ δὲ γίνονταν. Θεὸ νὰ ποῦνε προσευχές: Στὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς καὶ Υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος, τὸ Πιστεύω, τὸ Πάτερ ἡμῶν τὰ ἔλεγαν καὶ ἀπὸ τὸ τέλος στὴν ἀρχή τὸ τροπάρη τ' αἱ Γρηγόρη θεράπευε τὸ ἀνεμοπύρωμα ³⁾, παρακαλοῦσαν τὸν αἰ-Γιώργη, τὴν ἁγία Μαρίνα. Ἄν ἔλεγεσθε Θεός, Θεὰ καὶ Θεῖον Πνέμα τὰ μάγια δὲν ἔπιαναν.

Γιὰ τὰ ὄλα γήτευαν καὶ τὰ γητέματα τῶπαν οἱ ἀγγέλοι.

Ἡ γυναῖκα ποὺ γήτευε τὴν γητειὰ τὴν ἔλεγε τρεῖς φορὲς. Τρεῖς φορὲς σταύρωνε τὸν ἀρρωστο, τρεῖς φορὲς τὸν ἔπλυνε ἀνάτρεχα, τρεῖς φορὲς τὸν φουσοῦσε γιὰ νὰ φύγ' τὸ κακὸ καὶ τρεῖς φορὲς ἔφτυνε γιὰ νὰ τὸ διώξ. Τρεῖς φορὲς ἔκαμνε τὴ γητειὰ καὶ σὲ μερικὲς ἀρρώστιας τρεῖς μέρες μὲ τὴ σειρά ἀπὸ τρεῖς φορὲς. Γιὰ νὰ κίμη τὴ γητειὰ προτίμαε Πέμπτ' ἢ Σάββατο, ἂν τὴν ἔκαμνε τρεῖς μέρες μὲ τὴν ἀράδα τότε τὴν ἔκαμνε Πέμπτ', Παρασκευὴ καὶ Σάββατο.

Τὰ λόγια τῆς γητειᾶς εἶχανε τὴ δύναμη νὰ γιάνε τὸν ἀρρωστο καὶ νὰ ξορκίσανε τὸ κακὸ, νὰ γλυτώσανε τὸν ἀνθρώπο ἀπ' νὰ νύχια τοῦ κακοῦ δαίμονα καὶ τῆς κακιᾶς ὥρας. Μαζὺ μὲ τὰ λόγια τὸ ἀμίλητο νερὸ, τὸ ξίστρισμα τοῦ νεροῦ, τὸ ξίστρισμα τοῦ ρούχου τ' ἀρρωστο, τὸ μαυρομάνικο μαχαῖρι, ἢ μαύρη ὄρνιθα, τὸ μαῦρο περιστέρι, ὁ μαῦρος σκύλος, τὸ

1) Ἀρρώστιας ποὺ προκαλεῖ ὁ διάβολος καὶ τὰ κακοπετὰ δαιμόνια. — 2) Ὅσοι ἔκαμναν γητειές καὶ τὸ ξομολογοῦντανε στὸν παπὰ, ὁ παπὰς τίς ἔριχνε κανόνα, δὲ τίς μεταλάβαινε καὶ τίς ἔδινε ἀντὶ ἁγία Κοινωνία ἕνα χουλιθράκι μεγάλο ἁγιασμό. Τίς ἔβαζε ἕνα χρόνο νὰ μὴ κοινωνήσανε. νὰ νηστεύσανε ἕνα, δὲ ὁ μῆνες, νὰ κάνε κάθε πρωὶ καὶ κάθε βράδυ ἀπὸ σαράντα ὡς ἑκατὸ μετάνοιες. νὰ βαπτίσανε ἕνα, δυὸ παιδιά γιὰ νὰ σωρεθοῦνε. — 3) Ἐρσοπέλας.

μαῦρο χτέν'. Τὸ ψαλίδ', τ' ἀφόριο ¹⁾ πινάκ' ²⁾ τὸ σταυροδρόμ' ὅπου ἔσπαναν τὸ πινάκι, τὸ μέρος ποὺ κούρνιαζαν οἱ ὄρνιθες, τὸ κόκκινο πανί, ἡ κόκκινη κλωστή.

Ἡ γιαιτραῖσα ξόρκιζε νὰ φύγ' τὸ κακὸ ἀπ' τὸν ἄρρωστο καὶ νὰ πάγη: Στ' ἄγρια βουνά. Στ' ἄγρια βουνά καὶ στ' ἄκαρπα τὰ δέντρα. Στὰ ὄρη, στὰ βουνά. Στὰ βουνά καὶ στὰ λαγκάδια. Κεῖ ποὺ ψήν' ὁ ἥλιος τὸ ψωμί καὶ ὁ ἄνεμος τὴ πῆττα. Νὰ σχισθῇ ἡ γῆς σαράντα ὄργιες καὶ νὰ πάρη τὸ κακὸ μέσα. Ἀνέγκαζε τὴν ἄρρώστια: Νὰ γίν' νερὸ νὰ τρέξ'. Σὰν ἄλλας ν' ἀνελύσ. Σὰ χῶμα νὰ ξεραθῇ. Ὅπως λυών' τὸ βούτυρο νὰ λυώσ'. Ὅπως χάνεται ἡ δροσιὰ νὰ χαθῇ. Σὰ χόρτο νὰ ξεραθῇ.

Ἡ γιάτριαινα ποὺ ἔκαμνε τὴ γητεῖα δὲ πληρώνουνταν, τὴν ἔκαμνε γιὰ τὴ ψυχὴ της, ὅποιος ἤθελε τὴν ἔδινε δεκάρα' ³⁾ γιὰ εἰκοσάρα' ⁴⁾ γιὰ ν' ἀνάψ' ἓνα κεράκι στὴν ἐκκλησίαι.

Τὴν γητεῖα δὲν ἔλεγε σ' ἄλληνα, γιὰτὶ τότε δὲν ἔπιανε. Τὸν καιρὸ ποὺ ἔνοιωθε πῶς θὰ πέθαινε ἢ γέρασε πολὺ καὶ δὲ μπορούσε νὰ γητεύη τὴν μάθαινε στὴ κόρη της ἢ σ' ὅποιαν ἤθελε. Ἄν τὴν ἔλεγε χωρὶς νὰ γητεύη, παρὰ μόνε γιὰ νὰ τὴ μάθη στὴν ἄλληνα, τότε τῆς γιάτραινας ἡ γητεῖα ὅταν γίτευε δὲ θάβιανε κ' ἔπιανε αὐτηνῆς ποὺ τὴν ἔμαθε.

Στις Καστανιές ἡ κερά Ρηγίτσα ποὺ ἤξερε πολλὰς γητειὰς ἔλεγε: Ἐλάτε, ἔλάτε, γὼ θὰ γητεύω, θὰ τὸ λέγω δυνατὰ καὶ σεῖς νὰ τὸ μαθαίνετε, νὰ πιάσ ἡ δική σας νὰ πιάν' καὶ ἡ δική μ' ἢ γητεῖα.

Ὅταν ἡ γιαιτραῖσα γίτευε κ' ἔλεγε δυνατὰ τὴ γητεῖα, τότε τὴν γητεῖα μάθαινε κ' ἡ ἄλλη ποὺ ἄκουε καὶ ἔπιανε καὶ τῶν δυὸ ἡ γητεῖα ὅταν θὰ τὴν ἔκαμναν.

Γιὰ τὶς ξορκισμοὶ μερικὲς φορὲς φώναζαν τὸν παπὰ καὶ τὶς διάβαζε τὸ βράδυ καὶ τότε ὡς τὸ πρωὶ δὲν ἄνοιγε τοῦ σπιτιοῦ ἢ πόρτα.

Στις γιαιτροὶ σὰν καὶ τώρα ὁ κόσμος δὲ πύγαινε, δὲ τοὺς ἤξερε κ' ἔζηγαν πρὸ πολὺ, ὕστερα ποὺ πύγαιναν ἀδινάτσε ὁ κόσμος.

Καστανιές,
ἐπαρχίας Δέρκων

1) Ἀμεταχείριστο.— 2) Πινάκι ἀπὸ κόκκινο χῶμα.— 3) Καὶ δεκάρα, τουρκικὸ νόμισμα ἡ ἀξία του ἦταν δέκα παράδες.— 4) Καὶ εἰκοσάρα, ἡ ἀξία του εἴκοσι παράδες.

2. Ὁ ἀδελφοδιώχτης

Τὸ παιδί ὅταν γεννηθεῖ καὶ πεθαῖνε τὰ μεγαλείτερα τ' ἀδελφία, καὶ τὰ κατοπινὰ ποὺ θὰ κάμει ἡ μητέρα τ', τότε τὸ παιδί ἔχ' ἀδελφοδιώχτη.

Γιὰ νὰ τὸν ξολοθρεῦσινε βάζνε γιὰ λίγο τὸ παιδί μέσα στὸ φουῖρνο ποὺ εἶναι ἀκόμα ζεστός καὶ καίγεται ὁ ἀδελφοδιώχτης κι' ὅσα ἀδελφία τ' γεννηθοῦνε ὕστερα ζοῦνε.

Ἡράκλεια

3. Γιὰ νὰ καθαρῖζνε τὰ αἵματα

α'

"Εβαζαν τὸν Μάη ἀβδέλλες¹⁾ γιὰ νὰ τραβῆζνε τὸ κακὸ αἷμα, πρὶν νὰ φᾶνε κουκκιά, σκόρδο καὶ κερᾶσια.

Οἱ βδέλλες ὅταν ἔπιαναν τσίμπαν σὺν τὸ ψύλλο κ' ἀφοῦ ροφούσανε τὸ κακὸ αἷμα, μοναχὲς τοὺς ἔπεφταν"). Τὶς ἔβαζαν μέσα σὲ κρύα στάχτη καὶ κεῖ ἔχυναν τὸ αἷμα, τὸ κατόπ' τὶς ἔπλυναν καὶ τὶς ἔροχναν μέσα σὲ βάζο μὲ νερό, ἀπὸ πάνω τὶς ἔδεναν μὲ πανὶ γιὰ νὰ πέρνε ἀναπνοή. Σὲ κάθε δυό, τρεῖς μέρες ἄλλαζαν τὸ νερό. Κεῖ μέσα γεννούσανε κιάλας.

"Ὅταν ἔτρεχε αἷμα ἀπὸ τὸ τσίμπημα τῆς ὀβδέλλης καὶ δὲ πέρναγε, μᾶσηγαν λίγο στάρι, ἔπερναν καὶ λίγη ραχνιά²⁾ ἀπὸ μιὰ γωνιὰ τοῦ σπιτιοῦ τὸβαζαν πάνω καὶ σταμάταγε.

Καστανιές

β'

"Ἐπερναν αἷμα μὲ κοιφτὲς βεντουῖζες.

γ'

"Ἐβραζαν καρυδόφυλλα καὶ τάπιναν κάθε πρωί. "Ἐβραζαν ἓνα, δυὸ φύλλα, γιὰ νὰ μὴ γίν' πολὺ πικρό.

δ'

"Ἐβραζαν ἀβατσουნიᾶς κλωνὶ κ' ἔπιναν τὸ ζουμί.

1) Βδέλλες καὶ ὀβδέλλες

2) Ἦτανε καὶ ἄριες, αὐτὲς βύζαναν, ξερονούσανε τὸ αἷμα καὶ ξαναβύζαναν, ζούσανε στά κρύα καὶ πικρά νερά. Οἱ καλὲς εἶχανε στά πλάγια γραμμίτσσ, πράσινο μὲ κόκκινο καὶ ζούσανε στά γλυκὰ νερά.— 3) Ἀράχνη.

ε'

Γιὰ νὰ καθαρίζνε τὰ αἷματα ἔβραζαν τὴ τσουνκίδα κ' ἔπιναν τὸ ζουμί.

στ'

Βράζεις ζαπαρίνα ¹⁾ καὶ τὴν πίνεις.

Καστανιές

ζ'

Τσουνκίδα καὶ καρυδόφυλλα τὰ βράζεις καὶ πίνεις τὸ ζουμί.

4. Διὰ μύτη ὅπου τρέχει αἷμα

α'

* Νὰ πάρης καπνὸ καὶ νὰ τὸν πλύνῃς τρία νερὰ καὶ νὰ τὸν βάζῃς εἰς τὴν μύτη, τὸν ἀλλάζεις συχνά, παύει.

β'

* Ὁ καφὲς ὁ καλός, νὰ τὸν τραβήξῃς τρεῖς καὶ τέσσερες φορές, παύει.

γ'

Νὰ βρέξῃς τὴν κορφὴ σ' μὲ νερὸ καὶ νὰ τραβήξῃς ἀπ' τὴν κορφὴ σ' μαλλιά, σταματάει, βάζεις καὶ ἄλλας στὸ ρουθούνη ποὺ τρέχ' τὸ αἷμα, καλὸ κάμνει.

5. Αἷμα ἀπὸ τὸ στόμα ὅπου ἔρχεται

α'

* Νὰ βράσῃς μισὴ ὀκτὰ γάλα μὲ 100 δράμια μαγδανό ²⁾, νὰ πάρουν μιὰ βράση, νὰ τὰ σουρώνησ καὶ νὰ τὸ πίνῃς χλιαρὸ κάθε πρωί. Ἄν αἰσθάνεσαι καὶ πόνο, ἐκεῖνο τὸν μαγδανὸ ὡσὰν λαπὺ νὰ τὸν βάλῃς ἐπάνω.

β'

Μαγερεῦνε τὴν χελῶνα καὶ τὴν τρώνε : πολὺ ὠφελεῖ.

1) Χόρτο. Τὸ ἔλεγαυ καὶ φτιά τοῦ ποντικοῦ.

2) Μαιντανός.

6. *Γιὰ τὴν σταματῆσιν τοῦ αἵματος ἀπὸ τοῦ δόντι*

Μόλις ἔβγαξε τὸ δόντι ἔβρασαν βαμβάκι μὲ τὸ ραζὶ, ὕστερα τὸ βουτοῦσε στὸ ἄλας καὶ τῶραζαν στὸ μέρος τοῦ δοντιοῦ. Μ' αὐτὸ σταματοῦσε τὸ αἷμα.

Καστανιές

7. *Διὰ αἱμορραγία καὶ ἀνοίγ' ἢ μέση της*

α'

* Νὰ κάμης φρυγανιές καὶ νὰ τὶς σβύσης μὲ ξίδι καὶ νὰ βάλῃς πολὺ μυρωδιὰ ¹⁾ ἀπὸ πίνου καὶ νὰ τὶς βάλῃς εἰς τὸ προκοῖλι ²⁾ καὶ εἰς τὴν μέση δυὸ βράδεια, καὶ ἄλλα δυὸ βράδεια νὰ βάλῃς ζουρκούτα μὲ ξίδι καὶ ἀπὸ πίνου μυρωδιὰ καὶ πάλε εἰς τὸ προκοῖλι καὶ μέση. Καὶ δυὸ βράδεια, νὰ πάρῃς μῆλα φερίκια νὰ τὰ καθαρίσης καὶ νὰ τὰ βράσης μὲ ξίδι καὶ ἀπὸ πίνου μυρωδιὰ ἕως τὸ προκοῖλι καὶ μέση καὶ κατόπιν ἕνα πλάστρι εἰς τὴν μέση καὶ θεραπεύεται.

β'

Κουπανίζεις ζωντανὸ τσαγανό, τὸν στραγκᾶς καὶ πίνει τὸ ζουμί ἐκείνη πού ἔχ' αἱμορραγία καὶ ἀνοίγ' ἢ μέση της καὶ θεραπεύεται.

Φανᾶρι, ἐπαρχίας Σηλυβρίας

γ'

Βράζνε μεσιὰ ³⁾ μὲ τὸ νερό, τὸ στραγκοῦνε καὶ κάμνε κλύσμα καὶ περνάει.

Καστανιές

8. *Γιὰ τὴν αἱμορραγία τῆς λεχοῦσας*

α'

Ὅταν ἡ λεχοῦσα εἶχε αἱμορραγία ἔβραζαν πολὺτριχο μέσα σὲ νερό, ἔπινε τὸ ζουμί καὶ σταματοῦσε τὸ αἷμα.

Στὴ λεχοῦσα πάντοτε ἀντὶς νερὸ ἔβραζαν ἀνασόνη μὲ κανέλλα μέσα

1) Μαύρη μυρωδιὰ, σουσάμι μαῦρο καὶ μελάδι. — 2) Ὑπογάστριο. — 3) Λ. Τ. Δροῦς.

στό νερό, τὰ σούρωναν ἀπὸ πανὶ καὶ τῷδιναν γιὰ νερὸ στὴ λεχοῦσα, στὰ παλιὰ χρόνια τὰβραζαν μὲ καλὸ κρασί.

β'

Ὅταν εἶχε αἱμορραγία φοροῦσε γιὰ αἱματοστάτη κρατητήρα ¹⁾ καὶ σταματοῦσε.

Φανάρι

9. Γιὰ τὸ ἀκροῦμ

α'

Τὸ παιδί ποὺ κάμνει πράσινα κ' ἔχ' πόνο εἶναι ἀκρομυϊακικό, τότε δὲ τὸ λούζνε καὶ τὸ δίνε θεωριακὴ καὶ περνάει.

Ξάστρο

β'

Κόρντε ἀστρο κορομύδι, βάζνε μέσα μεζιζ' ²⁾, τὸ βάζνε στὴ χόβολη καὶ βράζει. Ὅστερα πέρνε ἀπ' αὐτὸ τὸ μεζιζ' καὶ τὸ ταΐζνε στὸ παιδί καὶ θεραπεύεται.

Φανάρι

10. Τὸ ἀμπέλ' ³⁾

α'

Τὰ μωρὰ τὰ χάραζαν στὴ ράχη γιὰ νὰ τρέξῃ αἷμα καὶ τότε δὲν ἔβγαζαν στὸ κεφαλάκι τοὺς ἀμπέλ'.

β'

Σὰν ἔβγαζε, ἔβαζαν πίτερα σ' ἓνα τουρβαδάκι καὶ τὰβραζαν μὲ τὸ νερό, μ' αὐτὸ ἔλουγαν τὸ κεφαλάκι τοῦ μωροῦ, ὕστερα τὸβάζαν μιὰ σκουφίτσα ἀπὸ κισσόφυλλα γιὰ νὰ τραβᾷ κ' ἀπὸ πάνω ἔδεναν ἓνα τουλπανάκι.

Αὐτὸ τῶκαμναν μιὰ βδομάδα καὶ τὸ ἀμπέλι πέρναγε.

Καστανιές

11. Ἀμπελομάννα ⁴⁾

Ποὺ ἔβγαζαν τὰ παιδιά ἀμπελομάννα πατοῦσαν ἓνα σῦκο καὶ τῶβάζαν πάνω γιὰ νὰ ὠρμόσῃ ⁵⁾, ὕστερα ἡ γιάτρισσα ἔκαμνε πένα ἀπὸ καλα-

1) Βλέπε συνταγὴ 16. — 2) Λινέλαιο. — 3) Σταφυλοκοκκίαισις, πληγὴ στὸ κεφαλάκι τοῦ μωροῦ. — 4) Τυφλοβούζουνα. — 5) Ὠρίμαση, μαλακώση.

μιά, τὸ τρύπαιε κ' ὕστερα ἔβραζε κισσόφυλλα ἢ λαχανόφυλλα καὶ τραβούσανε ὡς πὺν γὰ καθαρίση.

Καστανιές

12. Στὶς ἀμυγδαλίτ'

Ἡ γρηίτσα πὺν γήτευε ἔπερνε τὸ ἀκοίμητο καντήλι, βουτοῦσε τὰ δάχτυλα μέσα στὸ λάδι τοῦ καντηλιοῦ καθὼς ἦτανε ζεστό ἔτριβε κ' ἔλεγε:

Συλιγουδάς ἐπέφρασε
 μὲ τὰ ἐννιά συλιγουδάκια.
 Ἀπὸ τὰ ἐννιά τὸν ἔμειναν ὀκτώ,
 ἀπὸ τὰ ὀκτὼ ἐπτά,
 ἀπὸ τὰ ἐπτά ἕξι,
 ἀπὸ τὰ ἕξι πέντε,
 ἀπὸ τὰ πέντε τέσσερα,
 ἀπὸ τὰ τέσσερα τρία,
 ἀπὸ τὰ τρία δύο,
 ἀπὸ τὰ δύο ἓνα,
 ἀπὸ τὸ ἓνα κανένα.

Τὸ ἔλεγε, τρεῖς φορές κ' ἔτριβε τοῦ παιδιοῦ τὸν λαιμὸ καὶ περνοῦσε.

Καστανιές

13. Στὸ ἀνακάτωμα

Ὅταν ἀνακατεύουνταν ἔβραζαν κανέλλα, τὴν κρύωναν καὶ τὴν ἔπιναν, πέφραγε.

Καστανιές

14. Στὸ ἀνεμοπύρωμα

α'

Στὸ ἀνεμοπύρωμα γάνε νηστεία, τρῶνε μόνε γαλατερά καὶ φακή. Δὲ πρέπει γὰ μυρίζνε φαγιά, οἱ μυρωδιές τοῦ φαγιοῦ πειράζνε τὸν ἄρρωστο.

Ἐβράζαν πίνω στὸ ἀνεμοπύρωμα ἓνα κόκκινο πανὶ καὶ τὸ ἔκαιγαν μὲ τὸν κούπανο τοῦ γουδιοῦ.

Σηλυβριά

β'

Πέρνεις μέλι καὶ καρά-μπογιά ¹⁾ τ' ἀνακατεύς καὶ τὰ βάζεις πάν' στή κοκκινάδα καὶ στίς φουσκες καὶ περνάει. Καὶ φακὴ νὰ τρωῶς θεραπεύεται.

Τσόρλου

γ'

Ἡ γυναῖκα ποὺ κάνει τὴ γητειὰ ἀλείφει τίς φουσκες μὲ μέλι ντυλίζει σ' ἓνα μαχαιρόπλο²⁾ λίγο στουπὶ ³⁾, μὲ κόκκινο πανὶ σκεπάζει τὸ πρόσωπο ἢ τ' ἄλλο μέρος τοῦ κορμιοῦ ποὺ ἔχ' τὸ ἀνεμοπύρωμα, κορώνει τὸ στουπὶ στὸ κεφὶ καὶ λέγ' τρεῖς φορές.

Τρεῖς κόκκινοι καὶ τρεῖς κοκκινοφορεμένοι,
πέντε ἄλογα καὶ πέντ' ἀλογοκάπιστρα,
πάνε στὰ ἄγρια βουνὰ καὶ στ' ἀκαρπα τὰ δένδρα,
νὰ κόψουνε τὴν Παναγιὰ θρονὶ
καὶ τὸν Χριστὸ σημαντροῦξυλο ⁴⁾.

Κ' ἡῦραν ἐκεῖ ὅ,τι ἡῦραν
καὶ τὸ φύσηξαν τρεῖς φορές. (Καὶ φυσάει τρεῖς φορές).
κ' εἶπανε ξορκισμένο νᾶναι.

Πῆγε ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς καὶ τὴν λέγει:

Πᾶρε κόκκινο πανὶ καὶ λίγ' φωτιὰ καὶ σκιάξ' το⁵⁾.

Τὰ στουπάκια τὰ μαζεύει καὶ τὰ βάζει μέσα στὸ προσκέφαλο τοῦ ἀνεμοπυριασμένου νὰ κοιμηθῆ ἓνα βράδυ, καὶ τὸ πρωὶ αὐτὴ ποὺ ἔκανε τὴ γητειὰ τὰ πετάει σ' ἓνα σταυροδρόμι.

Καστανιές

δ'

Τοῦ ἁγίου Γρηγόρη ⁶⁾ τὸ τροπάρη νὰ διαβάξῃ εἶναι γητειὰ γιὰ τὸ ἀνεμοπύρωμα.

Θαυμάτων πολλῶν δεξάμενος ἐνέργειαν, σημειοῖς φοικτοῖς τοὺς δαί-

1) Λ. Τ. Θεϊκὸς σίδηρος

2) Μικρὸ μαχαῖρι.— 3) Λινάρι ἄγνεστο.— 4) Τὸ ξύλο ποὺ χτυποῦσαν τὸ σήμαντρο τῆς ἐκκλησίας.— 5) Φοβέρισ' το.— 6) Γρηγορίου ἐπισκόπου Νεοκαισαρίας τοῦ Θαυματουργοῦ: ἡ μνήμη του 17 Νοεμβρίου.

μοναζ ἐπτόησας. καὶ τὰς νόσους ἤλασας τῶν ἀνθρώπων, πάνσοφε Γρηγόριε· διὸ καλῆ Θυματουργὸς τὴν κλήσιν ἐξ ἔργων κομισάμενος.

ε'

Μὲ τὸ λαμπροκέρι¹⁾ σταυρώνεις τὸ πρόσωπο τ' ἄρρωστου, βουτᾶς τρία ἀβατσουνόφυλλα μέσα στὸ μέλι κι' ἀλείφεις τὴν πληγὴ. Πέρνεις κ' ἓνα κόκκινο φέσι, τὸ βάζεις πάνω στὸ πρόσωπο κι' ἀπάνω στὸ φέσι λίγο στουπὶ λινάρι καὶ τὸ δίνεις φωτιά, τὸ καὶς ὅσο δέχεται καὶ λὲς τρεῖς φορές:

Τρία ἀδέλφια ἦτανε
πάν' στὸ δρόμο κάθτανε,
τὰ δυὸ τρῶνε, πίνε
καὶ τὸ Θεὸ δοξάζνε.
Ἵ Οὐ Φιλοκτάνς νὲ τρώγ', νὲ πίν',
νὲ τὸ Θεὸ δοξάζ'.
Τοῦ²⁾ ... ἡ πληγὴ κουφοβρῶμσε
κι' ὁ τόπος ὀποῦ σ' ἔχ'.

Τὸ κάνει τὸ πρωὶ, τὸ βράδυ καὶ τ' ἄλλο πρωὶ περνάει.
Στὸ ἀνεμοπύρωμα τρῶνε μόνε γαλατερά καὶ φακί.

Φανάρι

15. Γιὰ τὴν ἀποβολὴ³⁾

Σαραντα μέρες κάθε βράδυ βάζεις λίγ' ἀημεθιά σ' ἓνα ἱμπρικάκι καὶ τὴ βράζεις, τὸ πρωὶ νηστικά πίνεις ἓνα φηλιτζανάκι χωρὶς ζάχαρι. Ἄφραστο γιατρικό.

Ἔκανε εἶπε 15 ἀποβολὲς καὶ ὅταν ἔκαμε αὐτὸ τὸ γιατρικὸ ἔκανε ἓνα παιδί καὶ τῷχει τώρα παλληκάρι.

Καρατζά-κιοϊ,
ἐπαρχίας Τυρολόης καὶ Σιρεντζίου

16. Ἡ κρατητήρα

ἽΟποια γυναῖκα ἔκαμνε ἀποβολὴ καὶ ξανάμινσε ἔγκυά, φοροῦσε στὸ

1) Τὸ κερί τῆς Λαμπρῆς. 2) Τὸ ὄνομα τοῦ ἄρρωστου.— 3) Πρόωρος τοκετός.

λαιμό κρατητήρα με μιὰ κόκκινη κλωστή γιὰ νὰ κρατήση τὸ παιδί καὶ τὸ κρᾶται.

Ἔιχε δυὸ λογιῶν κρατητήρες, ἦτανε κρατητήρα μικρὴ τετράγωνη πέτρα με γοαμμὲς μέσα καὶ στύλο κρατητικό, ἔλεγαν πῶς τὰ παλιὰ χρόνια ἔπεφτε ἀπ' τὸ ἀστροπελέκι καὶ τὴν εὕρισκαν μέσα στὰ νερὰ τῆς βροχῆς ποὺ ἔτρεχαν μ' ὀσμὴ. Ἦτανε καὶ στογκυλὴ μεγάλη ἴσαμε τὸ κεράσι, αὐτὴ ἦτανε ἀπὸ ἀβγὸ τῆς μαύρης ὄρνιθας ποὺ γέννησε τὴ Μεγάλῃ Πέφτη, ποὺ τὸ πῆγαν στὴν ἐκκλησία κ' ἔμεινε στὸ δισκέλι ὅταν ὁ παπᾶς διάβαζε τὰ 12 Ἑθαγγέλια καὶ τὸ βάλαν στὸ εἰκόνημα τοῦ σπιτιοῦ κ' ἔμεινε ἑφτὰ χρόνια. Τότε τὸ ἀβγὸ ράγιζε, ἀπὸ μέσα τὸ κροκάδι ξεραίνονταν καὶ γίνονταν σὰν πέτρα, ἡ κρατητήρα. Τὴν ἔδιναν στὸ χρουσικὸ κ' ἔκαμνε τρύπα γιὰ νὰ περάσνε τὴ κλωστή.

Ἡ κρατητήρα εἶναι σὰν τὸ τιμόξυλο, γιὰτὶ στάθηκε ἑφτὰ χρόνια στὴν εἰκόνα κ' ἡ καντήλα ἔκαιε πρωὶ καὶ βράδυ.

Τὴν κρατητήρα ἔλεγαν κρατητικό καὶ χαμαγλιό.

Καστανιές

17. Διὰ ἀφτιοῦ πόνο

α'

* Νὰ πάρης 1 σκόροδο, νὰ τὸ κουπανίσης καλά, νὰ βάλῃς καὶ 1 φλυτζάνι λάδι καὶ νὰ τὸ ξανακουπανίσης νὰ γίνῃ ὡσὰν ἀλοιφή καὶ νὰ τὸ σοιγώσης ἀπὸ τουμπάνι καὶ νὰ βάλῃς 2 κόμποι στὸ ἀφτί καὶ νὰ τὸ σκεπίσης με βαμβάκι καὶ ἀφοῦ περάσει μισὴ ὥρα πάλιν βάζεις καὶ ξεκουφαίνεται.

β'

* Νὰ βάλῃς εἰς ἓνα φλυτζάνι ὀλίγο λάδι καὶ ἓνα κομμάτι κάμφορα, νὰ τὸ γυρίσης τρεῖς φορὲς εἰς τὸ λάδι καὶ νὰ τὸ ἐβγάλης καὶ νὰ βάλῃς ἀπὸ ἐκεῖνο τὸ λάδι εἰς τὸ ἀφτί, πᾶναι ὁ πόνος.

γ'

Κουπανίζνε ἀμύραντο ¹⁾, τὸν περνοῦνε ἀπὸ πανάκι καὶ στάζουνε ἀπὸ λίγοι κόμποι στὸ πονεμένο φτί καὶ γιανίσκει.

Ἐπιβάτες,
ἐπαρχίας Σηλυβρίας

1) Χόρτο χαμηλὸ γκριζοπὸ με μικρὰ μακρουλά σαρκώδη φύλλα, φύτρωνε πάνω στὰ κεραμύδια

δ'

Πέρνεις τὸ μαλλιαρὸ μέρος τοῦ κρίνου, τὸ ἀφίνεις μέσα στὸ λάδι κι' ἀπ' αὐτὸ στάξεις στ' ἀφτί, καὶ περνάει ὁ πόνος.

ε'

Τοῦ λαγοῦ τ' ἄλοιμμα εἶναι ἄφτακτο¹⁾ γιὰ τὸν πόνο τ' ἀφτιοῦ, τὸ βάζνε μέσα στὸ φτί, ἀπὸ πάνω προβιά λαγοῦ καὶ τὸν περνάει.

στ'

Βράζεις τὸ ζουμί τοῦ καρπουζιοῦ καὶ γίνεται σερμπέτι²⁾. Ἀπ' αὐτὸ χύνεις μέσα στ' ἀφτί 3, 4 κόμποι καὶ περνάει ὁ πόνος.

ζ'

Ἀπ' τὴν καντήλα ποὺ εἶναι ἀναμμένη, ἀπὸ τὸ λάδι τῆς στάξεις καθὼς εἶναι ζεστὸ 2, 3 κόμποι στὸ φτί καὶ περνάει ὁ πόνος, ψῆνε κ' ἓνα σκόρδο καὶ ζεστὸ τὸ βάζνε στὸ φτί.

η'

Πέρνεις 3, ὃ ποντικάκια γυμνὰ μόλις γεννήθηκαν ποὺ δὲν ἔβγαλαν τρίχα, κάνα δυὸ μεριῶ, τὰ βάζεις μέσα σὲ μπουκάλι λάδι καὶ τὸ κομᾶς στὸν ἥλιο καὶ λυῶνε. Μ' αὐτὸ τὸ ποντικόλαδο ὅταν πονεῖ τὸ φτί στάξεις κάνα δυὸ κόμποι καὶ περνάει σὲ κάνα δυὸ φορές.

Σηλυβριά

θ'

Τὸ λαγοτόμαρο βάζεις στὸ πονεμένο ἀφτί καὶ περνάει ὁ πόνος.

ι'

Βουτᾶς ἓνα πανάκι σὲ λυωμένο μελισσοκέρι, τὸ γυρίζεις γύρω στὸ σφοντύλι, βγάζεις τὸ σφοντύλι, ἔγινε σὰ στενὸ χουνάκι τὸ περνᾶς σὲ χαρτί καὶ τὸ βάζεις στὸ φτί τὸ πονεμένο ὅσο χωρεῖ καὶ τὸ κορώνεις ἀπ' τὴν ἄκρη. Ὅταν φθάσ' ὡς τὸ χαρτί ποὺ σκεπάζει τὸ φτί τὸ τραβᾶς καὶ τὸ σβύνεις.

Αὐτὸ τραβᾶει τὸν πόνο καὶ τὸ ξεκαθαρίζει ἂν γέμισε τὸ φτί.

Φανάρι

1) Ἀποτελεσματικὸ, ὠφελεῖ πολὺ.— 2) Α. Τ. σιρόπι

18. Για τις άφτρες

α'

Βράζνε τὰ κόκκινα ἀσκάμινα και τὰ στραγκοῦνε και μὲ κεῖνο τὸ ζουμί ἀλείφνε τις άφτρες και θεραπεύονται.

β'

“Όταν βγάλνε στη γλῶσσα φουσκέλια ¹⁾, τις ζωχιές ²⁾ κουπανίζνε σκόροδο μὲ ἄλια και τις τρίβνε, καῖνε στη φωτιά κ' ἕνα φύλλο δάφιη και τις καῖνε.

Φανάρι

19. Διὰ ἀχελώνια ³⁾

α'

* Νὰ πιάσης 3 τυφλοπόντικιοι νὰ τοὺς σφάξης, τὸν ἕνα νὰ τὸν φάγη, τὸν ἄλλον νὰ τὸν κάψης νὰ γίνῃ στάχτη κι' ἀπ' αὐτήνα νὰ πισπιλίσης τὴν πληγή, τὸν τρίτο νὰ τὸν σχίσης στη μέση και τὸν μισὸ νὰ τὸν βάλῃς πάνω στη πληγή νὰ σταθῇ δώδεκα ὥρες, τὸν βγάζεις, πλύνεις τὴν πληγή μὲ καλὸ ρακὶ γιὰ νὰ ἔβγη ὅ,τι ἔχει μέσα και βάζεις πάνω τὸν ἄλλο τὸν μισὸ τυφλοπόντικιο, νὰ σταθῇ εἴκοσι τέσσερες ὥρες.

Ἐφοῦ τὸν βγάλεις θὰ πλύνεις τὴν πληγή μὲ ρακὶ κάθε μέρα κι' ἀπὸ πάνου θὰ πισπιλίξεις ἐκεῖνη τὴ στάχτη ὡς πού νὰ γιάνῃ.

β'

* Νὰ ἀλείφεις εἰς τὸ πανὶ κατράνι και νὰ τὸ βάζῃς πρωὶ και βράδι, ἂν εἶναι σφαλιστὰ ψοφοῦν, ἂν εἶναι ἀνοιχτὰ τὰ καθαρίζει και συγχρόνως θεραπεύεται, ἀλλ' ὑπομονὴ χρειάζεται· ἕνα μῆνα και δύο νὰ τὸ βάλῃς ἕως νὰ ψοφήσῃ τὸ σκουλήκι.

1) Μικρὲς φουσέκες.— 2) Ἐφτρες.

3) Χοιράδες, χελώνια και βγαλτά. Οἱ Τούρκοι τὰ ἔλεγον κίφο-τεμπέκ, θὰ πεῖ τυφλοπόντικας, τὰ θεράπευαν μὲ τὸν τυφλοπόντικιο. “Όποιος ἔβγαλε χελώνια και νὰ γιατρεύθησαν δὲν ἔπρεπε νὰ φάγῃ χοιρινὸ κρέας, γιατί ξανάβραζε. Ἐλεγον γιὰ τὸ χοιρινὸ, πὼς ἐπτά χρόνῳ πάθος τὸ βγάζει ὄζω.

γ'

* Νὰ πάρης κατράνι καθαρό, νὰ μὴν ἔχη λάδι καὶ νὰ τὸ πλύνῃς 9 νερά, νὰ γίνῃ ὡσὰν ταχίνι τὸ χρώμα του καὶ νὰ πλύνῃς τὶς πληγὲς καὶ νὰ ἀλοιφῆς τὸ κατράνι εἰς ἓνα πανὶ καὶ νὰ τὸ βάζῃς ἐπάνου τρεῖς φορές τὴν ἡμέρα.

Ἄν δὲν εἶναι καθαρὸ τὸ κατράνι, ἢ πληγὴ πονεῖ καὶ τότε νὰ πάρῃς ἄλλο κατράνι, νὰ εἶναι καθαρό.

δ'

Κουπανίζεις ἄσπρο κρομμύδι, τὸ ἀλοιφῆς μὲ θεριακὴ καὶ τὸ βάζεις ἐπάνω στὸ βγαλτὸ καὶ γιανίσκει.

ε'

* Νὰ πάρῃς προζύμι 4 ἢ 5 ἡμερῶν, νὰ πάρῃς καὶ ἀπὸ γυναῖκα γάλα νὰ τὸ ἀνακατώσῃς νὰ γίνῃ ἀλοιφή, νὰ τὸ βάλῃς ἐπάνω εἰς στουπὶ νὰ τὸ βάλῃς εἰς προῆσμα νὰ σταθῇ 12 ὡρὲς ὥστε νὰ σπάσῃ, θεραπεύεται.

στ'

Ἐλυοναν ἀφιόνι ¹⁾ μὲ τὸ ρακὶ κ' ἔβραχαν ἓνα καπινόφυλλο καὶ τῶβαζαν πάνω στὸ χελῶνι ὅταν πρήζονταν. Τὸ καπινόφυλλο δυὸ τρεῖς φορές τὴ μέρα τῶβραχαν μέσα στὸ ρακὶ καὶ τῶβαζαν.

Τὸ σκότωνε καὶ σὲ δυὸ τρεῖς μέρες ξεφούσκωνε τὸ βγαλτὸ καὶ θεραπεύονταν.

Τσόβλου

ζ'

Στὴν ἀρχὴ μόλις φαίνοντανε τ' ἀχελώνια καὶ φούσκωνανε τὰ ἔκαιγανε. Ἐβαζανε στὴ χόβολη τὸ γουδοχέρι καὶ μ' αὐτὸ ζεστὸ τὰ ἔκαιγανε πρῶι καὶ βράδν καὶ ἅμα ξεφούρνιζανε, ἔβαζανε ζεστὴ ψυχιὰ ἀπὸ τὸ ψωμὶ ἀπάν' στὰ χελώνια καὶ τὰ ἔκαιγανε καὶ περνούσανε.

Κενουμιό,
ἐπαρχίας Σηλυβρίας

η'

Πρὶν ἀνοῖξῃνε τὰ χελώνια ἅμα φουσκῶσανε, αὐτὴ ποὺ τᾶχει πέρνει ἓνα μικρὸ χελωνάκι, μ' αὐτὸ σταυρώνει τὰ χελώνια, ὅστερα τὸ δένει ἀπ'

1) Α. Τ. Ὅπιον.

τὸ ποδαράκι τ' τὸ κρεμᾶει ζωντανὸ μέσα στη γωνιά και λέγ' τρεῖς φορές με τὸ νοῦ:

Ὅπως θὰ ξεραθεῖ τὸ χελωνάκι
νὰ ξεραθοῦν και κεῖνα.

Και ξεραίνονται.

Γιὰ νὰ μὴ βγάζνε χελώνια και βυζούνια κουβαλοῦνε ἀπάν' τους τὴν πλάτη τῆς χελώνας.

20. Διὰ βελόγι όταν ξμβει

* Νὰ κόψης ἕναν ζωντανὸν ποντικὸν εἰς τὴν μέση και νὰ τὸ βάλης ἐκεῖ ὅπου αἰσθάνεσαι τὸ βελόγι, νὰ τὸν δέσης, ἐβγαίνει.

21. Διὰ βῆχα

α'

Βράζνε φιδόχορτο ¹⁾ και τὸ πίνε, πολὺ ὠφελεῖ.

β'

Ἄλατι και σπύργο νὰ τρίβεσαι κάμνει καλὸ γιὰ τὸ βῆχα.

γ'

Οἱ παπαροῦνες εἶναι καλές, τὶς βράζεις και πίνεις τὸ ζουμί.

δ'

Τὴν λεβαντίνα βράζνε μαζί με μοσχοκάρφια και τὰ πίνε.

ε'

Βράζνε τὰ μολόγια και κάμνε χλιαρὴ γαργάρα.

στ'

Τὸν κόλλιαντρο ²⁾ τὸν ἔτρωγαν γιὰ τὸν βῆχα κ' ἔβραζαν σαλέπι με τὸ γάλα.

Καστανιές

1) Χόρτο τοῦ βουνοῦ, με φύλλα σάν τοῦ δεντρισάχι, ἔχουν ἀπὸ κάτω χρώμα σάν τὴν ἐλιά και εἶναι κατιφελίδικα, κάμνει λουλουδάκια κίτρινα και ψαλιδωτά σὺν γῦρο.— 2) Κόλλα τοῦ δέντρο.

ζ'

Τὴν ἀγοριάδα 1) ἔβραζαν γιὰ τὸν βῆχα, τὴν ἔπιναν καὶ πῆραγαε.

η'

Τὸ ἀρδίτς 2) κάμνει κόικινο καρπό, στρουγκυλό καὶ μοσχοβολαί, τὸν βράζνε καὶ τὸ πίνε, πικροφέρει, τὸ καταπίναν καὶ δλάκαιρο. Εἶναι ἄφταχτο γιὰ τὸ βῆχα, γιὰ τὸ κρύωμα.

θ'

Λίγο ἀλευράκι μὲ λίγη κανέλλα τὰ βράζεις μὲ λίγο γάλα ἢ νερό, ὄφελει πολὺ. Ἄν δὲν ἔχεις κανέλλα καὶ μόνη μὲ ἀλευρί γίνεται.

22. Διὰ βῆχα χρονικόν

α'

* Νὰ πάρης 1 φλυτζάνι τοῦ καφέ καὶ νὰ τὸ ἔχης μέσα εἰς τὸ βραστό νερό καὶ τὴν στιγμή ὅπου θὰ φέρουν τὴν γαγιδούρα νὰ τὸ βγάλῃς ἀπὸ τὸ βραστό νερό καὶ νὰ ἀρμέξῃ τὸ γάλα ἐκεῖ μέσα, ἀλλ' εἰς τὸ ἀχείλι τοῦ φλυτζανιοῦ νὰ ἀλείψῃς ὀλίγο λάδι διὰ νὰ μὴν κάνει ἀφρό. Ἀφοῦ τὸ ἀρμέξῃς τὸ σκουπίζεις καὶ καθὼς εἶναι ζεστό τὸ πίνεις, ἀλλὰ νὰ εἶσαι στὸ κρεββάτι καὶ ἀφοῦ τὸ πεῖς μένεις ἕνα τέταρτο εἰς τὸ κρεββάτι καὶ μετὰ μιὰ ἑβδομάδα μεγαλώνεις τὸ φλυτζάνι εἰς τέλη Μαΐου καὶ παύει ὁ βῆχας.

β'

* Ἀνασόνι διὰ χρονικόν βῆχα. Νὰ βρούσης ἀνασόνι καὶ νὰ πίνης κατὰ σειράν πολλὰς ἡμέρας.

23. Γιὰ βῆχα μωροῦ ποὺ βράζει καὶ τὸ στηθάκι του

Ψιλοκόφτει τὸν μαϊντανό καὶ τὸν καβουρντίζει λίγο μὲ λαδάκι νὰ μαλακώσῃ, σπίνει 1 ἄβγὸ καὶ τὸ ρίχνει ἀπὸ πάνω σὰ κατάπλασμα, ρίχνει ἀπὸ πάνω χαμόμηλο κ' ὕστερα τὸ κόφτει, βάζει τὸ μισό ἀπὸ μπρὸς στὸ στηθάκι του καὶ τὸ μισό ἀπὸ πίσω σὰ πλατάκια.

Ἰδρωνε τὸ παιδάκι καὶ γιάνισκε.

Καλλικράτεια,
ἐπαρχίας Μετρώων καὶ Ἀθύρων

1) Ἀγρωσις, ἀγοριόχορτο φυτρώνει ἰδίως μέσα στὰ χωράγια.— 2) Δ. Τ. Κέδρος.

24. Ἡ Βλογημένη¹⁾

Ἄμα ἔβλεπαν πῶς πάθαινε κανεὶς δικός τους στὸ σπίτι βλογημένη ἔλεγαν:

Χρουσῆ καὶ ἀργυρῆ
μέλι γάλα στὴ φωλιά της.
Μὲ τὸ καλὸ ἦλθε
καὶ μὲ τὸ καλὸ νὰ φύγ᾽.

Ὁ βλογιασμένος ἔτρωγε μόνε γάλα καὶ τσάγια, σαράντα μέρες κρέας καὶ ψάρι δὲ μαγέρευαν, ζεστὸ ψωμί στὸ σπίτι δὲν ἔβαζαν. Σαράντα μέρες δὲ τίναζαν τὰ μαλλιά πού εἶχαν τὰ στομάχια καὶ τὰ μαλλιά πού εἶχαν γιὰ κάμωμα²⁾ στὸ πανέρι δὲν τὰ σκάλιζαν, ἔλεγαν πῶς κεῖ μέσα κάθουνταν ἡ Βλογημένη, πού εἶναι γυναῖκα. Σαράντα μέρες λινάρι δὲ δούλευαν, μπουγάδα δὲν ἔβαζαν, τὴν φύλαγαν καὶ πέρναγε.

Ὅταν ὁ βλογιασμένος γίνονταν καλά, τὸ ροῦχα πού φοροῦσε ἔπλυναν πρῶτα στὸ ποτάμι μὲ τὸ κρύο τὸ νερό.

Καστανιές

25. Διὰ τριχῶμα³⁾ τοῦ βυζιοῦ

α'

Ἀγκιναρόφυλλα, τὰ σπάνε καὶ τὰ βρέχνε στὸ ρακὶ ἢ στὸ σπέρτο καὶ τὰ βάζνε κρούα, κρούα ἐπάνω καὶ περνᾶ.

Τὸ τριχῶμα κ' ὁ πόνος τοῦ βυζιοῦ ἔρχεται ἀπὸ μοσχιά φαγιοῦ καὶ στέκεται τὸ γάλα τῆς βυζιάμενης γυναίκας.

β'

Ὅταν τριχῶνει τῆς γυναίκας τὸ βυζὶ καὶ δὲν κατεβαίνει γάλα ἐκεῖν' πὸν τὸ γητεύει πάγει καὶ πέρνει ἄκριτο⁴⁾ νερό, πέρνει κ' ἓνα μαῦρο χτένι, βρέχει τὸ χτένι, χτενίζει τὸ βυζὶ καὶ λέγ' τρεῖς φορές, μέσ' στὸ νοῦ:

Ἐνας κοντὸς κοντούτσικος,

1) Ἡ εὐλογία. — 2) Γιὰ γνέσιμο. — 3) Μαστίτις. — 4) Ἀμίλητο.

μιὰν ἀπιθαμὴ τὸ μπόγι του,
καὶ μιὰν ὀργιὰ τὰ γένεια του
πῆρε τὴ νύφη του νὰ πὰ νὰ συρριανίση.
Στὸ δρόμο ἡ νύφη του ξεροκακάνισε.
Νύφη μου τί ξεροκακάνισες;
— Ἄμ εἶδες ἄνθρωπο μιὰ ἀπιθαμὴ τὸ μπόγι του
καὶ μιὰ ὀργιὰ τὰ γένεια του;
γι' αὐτὸ ξεροκακάνισα,
Ὁ πεθερός της θύμωσε.
«Νὰ γυρίσ' μιὰ τρίχα ἀπ' τὸ γέني μου
νὰ μπῆ μέσ' στὸ βυζί σου νὰ τριχώση.
νὰ μὴ βρῆς ἡσυχία οὔτε σύ, οὔτε τὸ παιδί σου».
Αὐτὴ πικρὰ ἔκλαψε.
Πῆγε κ' ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς καὶ τὴν εἶπε.
— Τί ἔχεις κόρη μου καὶ κλαῖς;
— Μιὰ τρίχα ἀπ' τὸ γέني τοῦ πεθεροῦ μ'
μπῆκε μέσα στὸ βυζί μ' καὶ πόνεσα.
«Πάρε ἀμίλητο νερὸ κ' ἕνα χτένι
καὶ χτένισ' το τρεῖς φορές καὶ κεῖνο θὰ περάσει».

Καὶ βγαίν' ἡ τρίχα καὶ γιατρεύεται.

Ἡράκλεια

γ'

Ὅταν τριχώσ' τὸ βυζί καμμιας κοπέλας θὰ πάρει μαῦρο χτένι, πηλὸ
καὶ μονάχη της θὰ τὸ γητέψ', θὰ πεῖ τρεῖς φορές:

Λάρδο ἔμαγέρευε, φάκο παραστέκτανε,
κ' ἡ κόρη τὸν ἀγέλασε τὸν γέρο
ποὺ εἶχε μιὰ ἀπιθαμὴ γόνάτο
δυὸ ἀπιθαμὲς τὸ γένη.
Γιὰ τῆς κόρης τὸ μαντήλι,
νὰ ξέβ' ¹⁾ ἡ ὀργὴ ἡ τρίχα
ἀπ' τὸ ὀργό της τὸ βυζί,
νὰ πάγη στὸ ὀργό του τὸ πηγοῦνι
νὰ γιάνη ἡ κοπέλα.

1) Νὰ βγῆ.

Θά σφίξει τὸ βυζί της μὲ τὸ καπάκι μαύρου σεντουκιού καὶ γιατρεύεται.

Καστανιές

δ'

Σὰν δὲν πέφταγε τὸ τρίχωμα μὲ τὴ γητειά πηγαινε σ' ἓνα ἔρημο ¹⁾ σεντούκι καὶ τρεῖς φορὲς ἔσφιγγε τὸ βυζί της καὶ περνοῦσε.

Τσόρλου

26. Πόνος βυζιοῦ ὡς σκῦρος²⁾ ἢ ἄλλου

* Πάρτε κεφάλι προβατίσιο, νὰ βγάλῃς τὰ μάτια του καὶ τὸ κεφάλι νὰ τὸ τινάζῃς στὸ σκύλο καὶ νὰ πῆς :

Πάρτε τὴ γλυκάδα σας
καὶ δόστε τὴν ὑγείᾳ τοῦ βυζιοῦ³⁾ μου.

Τὸ μάτι νὰ τὸ βάλῃς ἐπάνω εἰς τὸν πόνο, νὰ τὸ ἀφίσης 24 ὥρες καὶ νὰ τὸ πετῆξῃς εἰς τὸν σκύλο καὶ νὰ πῆς τὸ ἴδιο :

Πάρτε τὴ γλυκάδα σας
καὶ δόστε τὴν ὑγείᾳ τοῦ βυζιοῦ μου.

Βάζεις εἰς ἓνα φλυτζανάκι ἄλας καὶ τὸ βάζεις εἰς τὸ τραπέζι. Ἄμα καθίσεις πρὶν βάλῃς βούκα εἰς τὸ στόμα θὰ τὸ γυρίσεις τὸ φλυτζανάκι μὲ τὸ ζερβό⁴⁾ σου χέρι καὶ θὰ πεῖς τρεῖς φορὲς :

Πάρτε τὴ γλυκάδα σας
καὶ δόστε τὴν ὑγείᾳ τοῦ βυζιοῦ μου.

καὶ τρεῖς φορὲς θὰ τὸ γυρίσεις καὶ σταθεῖ ἐπάνω εἰς τὸ τραπέζι.

Ὅταν ὄλοι κοιμηθοῦν εἰς τὸ σπίτι νὰ βγῆς εἰς τὴν πόρτα καὶ νὰ τὸ χύσης εἰς τρία μέρη καὶ πάλε νὰ πῆς :

Πάρτε τὴ γλυκάδα σας
καὶ δόστε τὴν ὑγείᾳ τοῦ βυζιοῦ μου.

Τὸ φλυτζανάκι νὰ τὸ βάλῃς μπρούμιτα ἐπάνω εἰς τὴν πόρτα καὶ τὸ πρῶι τὸ πέρνεις.

Νὰ τὸ κάνῃς τρία βράδια καὶ θεραπεύεται

1) Ποῦ πέθανε ἡ νοικοκερά του.

2) Καρκίνος.—3) Ἡ τοῦ ποδιοῦ μου, ἢ γιὰ ὁποιο μέρος σὲ πονεῖ.—4) Ἄριστερό.

27. Γιὰ τὰ βυζούνια ¹⁾

α'

Βράζεις ρύζι σ' ἓνα σακκουλάκι, τὸ πιπιτίζεις μὲ ψιλὴ ζάχαρι, τὸ βάζεις πάνω στὸ βυζούνη, ὠριμάζει καὶ δὲν πονεῖ.

Σηλυβριά

β'

Μασοῦνε σῦκο ἢ σταπίδα καὶ τὸ βάζνε ἐπάνω.

γ'

Μασοῦνε ψωμί μὲ ζάχαρι.

δ'

Μαγιὰ ψωμοῦ μὲ λίγο λάδι ὠριμάζει τὸ βυζούνη.

Φανάρι

ε'

Πέρνεις φουντούκια 10 παραδιῶ, ἀζύγιαστα νὰ εἶναι καὶ τὰ κυλᾶς νηστικὰτα πρῶι πρῶι σὲ σταυροδρόμι νὰ μὴ διῆ κανεῖς καὶ λὲς τρεῖς φορές:

Τέτοιος μουσαφίρης
τέτοια φιλέματα.

Τὰ πετᾶς ἀπὸ λίγα σὲ τρία σταυροδρόμια καὶ λὲς ἀπὸ τρεῖς φορές:

Τέτοιος μουσαφίρης
τέτοια φιλέματα.

Καὶ περνοῦνε τὰ βυζούνια.

Καστανιές

28. Γιὰ νὰ μὴ ματαβγάλης ²⁾ βυζούνια

α'

Μὲ τὸν πινακοπλύτη ζεστὸ ἀκόμα ποὺ ἔπλυναν τὰ πιάτα πλύνουν τὸ βυζούνη τὸν τινάζνε στὸ ντουβάρη καὶ λένε τρεῖς φορές:

Ἄν τὸν ματαπάρω
τότε νὰ ξαναβγάλω.

Ἔστερα ἐπάνω στὸ βυζούνη κυλοῦν λίγο χαμοῦρι ³⁾ καὶ τὸ δίνε νὰ τὸ φάγη μαῦρος σκύλος.

Τζετώ, ἐπαρχίας Ἡρακλείας

β'

Γιὰ νὰ γλυτώσης ἀπ' τὰ βυζούνια μαζεῦεις ἀπὸ τὸ δρόμο 41 βόλια ⁴⁾ τὰ παραχώνεις ἔξω ἀπὸ τὸ ἀγίασμα τῆς ἁγίας Μαύρας τῆς Γαλατεροῆς καὶ λὲς τρεῖς φορές:

Ἄν ἔλθω καὶ τὰ ξεπαραχώσω
τότε νὰ ματαβγάλω βυζούνη.

1) Δοθιήν. Τὰ ἔλεγαν τοιμπάνια καὶ καλόγεροι.

2) Ξαναβγάλης — 3) Λ. Τ. Ζυμάρι. — 4) Πετραδάκια.

Σὲ περνοῦν καὶ δὲ ξαναβγάξεις. Καὶ νάχης πάντοτε μαζί σ' τὴν πλάτη τῆς χελώνας, δὲ ματαβγάξεις.

Φανάρι

29. Γιὰ νὰ κατεβάσ' γάλα

Ὅταν ἡ γυναῖκα ποὺ βυζάνουνταν δὲν εἶχε γάλα, ἔπερνε ἓνα κορμύδι λίγο ψωμί καὶ πάγαινε ἀπάνω στὸ γεφίρι κ' ἔλεγε τρεῖς φορές:

Ὅπως' κατεβαίν' τὸ νερὸ καὶ τρέχ'
νὰ κατέβ' καὶ τὸ γάλα μ'.

Καὶ τὴν κατέβαινε γάλα.

Καστανιές

30 Γιὰ τὶς γαρδαβίτσες 1)

α'

Ὅταν εἶχαν γαρδαβίτσες ἔπερναν ἓνα χορτάρι ποὺ τὸ ἔλεγαν γαρδαβίτσα, κατάπιναν δυό, τρία, σποράκια ἀπ' αὐτὸ καὶ περνοῦσαν.

Καστανιές

β'

Ἐκεῖνος ποὺ ἔχ' γαρδαβίτσες, ἅμα διεῖ δυὸ ἄνθρωποι ἀνεβασμέν' σ' ἓνα ἄλογο λέγ' τρεῖς φορές:

Δυὸ ἄνθρωποι ἀπάν' στ' ἄλογο
κ' ἡ γαρδαβίτσα μέσ' στὴ μέσ'.
Νὰ χαθῆ νὰ χαθῆ.

Καὶ χάνονται.

Καστανιές

γ'

* Στὸ καινούργιο φεγγάρι νὰ τὸ δῆς καὶ νὰ πάρης χῶμα ἀπὸ κάτω ἢ ἄλλας νὰ τοὺς τρίβης, νὰ βλέπης τὸ φεγγάρι καὶ νὰ πῆς 3 φορές:

Καλὴ σπέρα νιὸ φεγγάρι.

Καλῶς ἦλθες νιὸ φεγγάρι,

— Καλῶς τὸ νιὸ παλληκάρι.

σὰν τὸ νιὸ τὸ παλληκάρι,

— Τί μ' ἔφερες;

Διαφορετικὸ λίγο: στρεΐδια, μύδια, χάρχαλα

Στρεΐδια, μύδια, χάλιαβρα

κι' ἄουλοι ξεριζωμένοι.

κι' ἄουλοι ξεριζωμένοι.

Πετᾶς τὸ χῶμα κατὰ γῆς ἢ στὰ κεραμίδια, τὸ κάμνεις τρία βράδια μετὰ τὴ σειρὰ καὶ χάνονται.

1) Μελικυζίδες, στὴ Σηλυβριά τὶς ἔλεγαν ἄουλοι καὶ κότσια.

31. Διὰ γοῦλα ¹⁾ ὅπου πονοῦν

α'

* Νὰ πάρης στύψη νὰ τὴν ψήσης νὰ βάλῃς καὶ μέσα εἰς τὴν στύψη 6 ἢ 7 μωσχοκάρφια νὰ ψηθοῦν μαζὺ καὶ νὰ τὰ κουπανίσης, νὰ τὰ περάσης ἀπὸ τουλπάνι, νὰ κουπανίσης καὶ ὀλίγο ἀμάραντο καὶ μαγданὸ νὰ τὸ σουρώσης νὰ πάρης ὀλίγο ζουμί νὰ τὸ ἀνακατεύσης μὲ τὴν στύψη καὶ νὰ βάλῃς καὶ ὀλίγο μέλι, νὰ τὸ κάνῃς ὡσὰν ἀλοιφή καὶ νὰ βάζῃς πρωὶ καὶ βράδῃ εἰς τὰ γοῦλα σοι, σφίγγουν καὶ παύουν οἱ πόνοι.

β'

Σὰν πονοῦνε οἱ δοντοκοιλίες²⁾ πέρανε ἀσκίμνα μαῖτρα, τὰ βράζνε, τὰ στραγκοῦνε καὶ μὲ τὸ κεῖνο τὸ ζουμί ἀλειφνε τὶς δοντοκοιλίες καὶ γιανίσκουν.

γ'

Πέρανεις αὐτίνα ποὺ πονοῦν τὰ οὖλα καὶ τὴν πᾶς στὸ ρέμα καὶ μὲ τὸ φύλλο τῆς ἀβατσουνιάς τρίβς τὰ οὖλά της καὶ λὲς τρεῖς βολές:

Τὸ περιστέρι τ' ἄχλο,
ὁ μέριμγκας ἀμάτωτος,
ἀβατσουνιά μονότσοινη
τὸν νουζλά ³⁾ ξεριζῶνε.

Τζετῶ

32. Γαιρικὸν διὰ τὸ γοῦρος ¹⁾

α'

* Νὰ σαπουνίξῃς μὲ ζεστὸ νερὸ πανιὰ καὶ νὰ τὰ βάλῃς κάτω ἀπὸ τὴν κοιλιὰ, κατεβαίνει.

β'

* Οἱ ὀβδέλες ὠφελοῦν, νὰ τὶς βάλῃς κάτω ἀπὸ τὸ προκοῖλι, κατεβάζει τὸ γοῦρος.

γ'

* 6 δράμια τρεμεντίνα ⁵⁾ νὰ τὴν πλύνῃς 7 νερά, 6 δράμια μωσχοκάρφι νὰ τὰ κουπανίσης, νὰ τὰ περάσης ἀπὸ τὸ κόσκινο καὶ νὰ τὰ ἀνακατεύσης μέσα στὴν τρεμεντίνα. 10 παραδιοῦ λεμπλεμπιὰ νὰ τὰ κουπανίσης, νὰ τὰ κοσκινήσης καὶ νὰ πέρανης λίγο ἀπὸ τὸ ἀνακάτωμα τῆς τρεμεντίνας καὶ τοῦ μωσχοκαρφιοῦ καὶ νὰ τὸ κηλᾶς μέσα εἰς τὸ ἀλεῦρι τοῦ λεμπλεμπιοῦ καὶ νὰ γίνετα χάπι.

Νὰ πέρανης τρία τὴν ἡμέρα, πρωὶ, μεσημέρι καὶ βράδῃ. Τὰ χάπια νὰ εἶναι ἕως λεμπλεμπι μέγαλο.

1) Οὖλα.— 2) Τὰ οὖλα.— 3) Δ. Τ. Ὁ πόνος τῶν οὐλῶν.

4) Οὔρος.— 5) Τερεβενθίνη.

δ'

Βράζεις τὴν ἀγοιάδα μὲ νερὸ καὶ πίνεις τὸ ζουμί. Καὶ τὰ γένεια τῆς κουκουνάρας ¹⁾ βράζνε καὶ πίνε τὸ ζουμί.

ε'

Τοῦ κερασίου τὰ τσουνιὰ τὰ βράζνε μὲ νερὸ καὶ πίνε τὸ ζουμί, πολὺ ὄφελει.

στ'

Τὸν μαϊντανὸ τὸν βράζνε καλὰ καὶ τὸν τρῶνε, κατεβάζει οὖρα.

33. Διὰ γυναῖκες ὅπου ἔχουν πόνο τσούξιμο καὶ δὲν ποροῦν νὰ κάνουν τὸ γούρως τους

* Νὰ πάρης πελεσέγια ²⁾, οἱ Ἀράπηδες τὸ πουλοῦν καὶ νὰ βουτᾶς τὸ βαμβάκι καὶ νὰ τὸ βάζης εἰς τὸ προκοῖλι τρεῖς φορὲς τὴν ἡμέρα καὶ νὰ κουπανίζης καὶ κρομμύδια καὶ νὰ βρακώνεται. Ἄν εἶνε ἄνδρας νὰ πίνη ἀπὸ 3 κόμβους πρωί, μεσημέρι καὶ βράδυ.

34. Διὰ γούρως ὅπου κάνει συχνὰ καὶ ἔχει πόνο

* Ὅταν κάμνεις συχνὰ τὸ γούρως καὶ ἔχεις τσούξιμο καὶ πόνο, νὰ πάρης 25 δράμια παπαρούνα, 25 δράμια γλυκόριζα καὶ 20 δράμια σιναμική. Καὶ ἀπὸ τὰ τρία νὰ πάρης ἀπὸ μιὰ πιασά ³⁾, νὰ τὰ βάλης σὲ μιάμισυ ὄκα νερὸ νὰ βράσουν καὶ νὰ μείνη 100 δράμια καὶ τὸ πρωὶ ἅμα σηκωθείς νὰ πιῆς τὸ ἥμισυ καὶ τὸ βράδυ τὴν ὥρα ὅπου θὰ κοιμηθεῖς τὸ ἄλλο ἥμισυ.

Νὰ πάρης καὶ σκόνη κουρσουμοῦ ⁴⁾ καὶ νὰ βάλης εἰς ἓνα παληὸ φλυτζάνι 20 δράμια νερὸ καὶ νὰ βάζης μιὰ πρέζα ἀπὸ τὴ σκόνη τοῦ κουρσουμοῦ καὶ τὸ ἔχεις χλιαρὸ καὶ βουτᾶς ἓνα πανὶ καὶ τὸ βάζεις ἀπὸ κάτου 4 καὶ 5 φορὲς τὴν ἡμέρα.

35. Στὸ δάγκαμα σκυλιοῦ

α'

Τὰ παληὰ τὰ χρόνια στὰ χωριά ἅμα δάγκανε ἄνθρωπο ἓνα σκυλί ἔκοφταν τρίχες πάν' ἀπ' τὸν σκύλο καὶ τίς ἔβαζαν ἀπάν' στὴν πληγὴ καὶ γιάνισκε. Ἄν δὲν μπόρεγαν νὰ πιᾶσνε τὸ σκυλί, τότε μάσαγαν κουκ-

1) Καλαμπόκι, ἀραβόσιτος.

2) Α. Τ. Κοπάϊον βάλαμον, Beaume de Corai.— 3) Ὅσο πέρουν τὰ τρία δάκτυλα.— 4) Α. Τ. Μολυβιοῦ.

κιά, ἔκαιαν μάλλινο πανί κατ' ἀπ' τὴν πληγὴν, ἔβαζαν τὰ κουκκιά κ' ἀπὸ πάνω τὸ καμένο τὸ μαλλί καὶ σφάλνας ἢ πληγὴ γλήγορα.

Καστανιές

β'

Κιτρινάδι τοῦ ἀβγοῦ καὶ ἀλάτι, τὰ βάζεις πάνω στὴ πληγὴ καὶ γιανίσκει.

Τσόβλω

γ'

Ἄμα σὲ δαγκάσει ὁ σκύλος, μύσηξε κουκκιά καὶ βάλε πάνω, σφαλνάει ἢ πληγὴ.

Φανάρι

36. Γιὰ τὴ δάγκαση¹⁾.

α'

Ἄμα σκύψεις ξαφνικὰ καὶ πιασθεῖ ἡ μέση καὶ δὲν μπορεῖς νὰ τὴν σηκώσης, φωνάζεις γυναῖκα πού ἔκαμε διμάρκα²⁾.

Ἡ ἄρρωστη ξαπλώνεται κατὰ γῆς, ἡ μισὴ ἔπο μὲσα τὴν πόρτα κ' ἡ μισὴ ἀπ' ἔξω, ἡ γυναῖκα πού ἔκανε τὰ διμάρκα πέρνει τὸν μπαλτά στὸ χέρι κ' ἡ ἄρρωστη ἀπὸ κατ' τὴν ρωτᾷει:

—Τί κόφτς;

—Ἐγὼ ἔκαμα δυνὸ διμάρκα παιδιὰ κ' ἔγιανα, νὰ γιάν' κ' ἡ μέση σ'. Τὸ λένε τρεῖς φορὲς καὶ γιανίσκει.

β'

Πέρνεις ἀπὸ 3 ἀγιάσματα νερό, 9 κουκκιά κριθάρι, 3 κουκκιά ζάχαρι. Πρῶτα θὰ πιεῖς, ὕστερα θὰ νιφτεῖς καὶ τ' ἄλλο τὸ νερὸ τὸ ρίχνεις στοῦ κουμασιοῦ³⁾ τὴν πόρτα πού περνοδιαβαίνει οἱ ὄρνιθες καὶ θεραπεύεσαι.

Καστανιές

37. Ἀπόστημα δοντιοῦ.

Τὴν βδέλλα ἔβαζαν στὸ ἀπόστημα τραβοῦσε τὸ αἷμα τὸ κακὸ καὶ πύρναγε.

Φανάρι

1) Ὁσφυαλγία. — 2) Δίδυμα. — 3) Λ. Τ. Ὁρνιθών.

38. Στά κούφ.α δόντια

Σάν ἔχῃς κούφια δόντια καίς τίς σπόροι τοῦ γέρω ¹⁾, ἀνοίγεις τὸ στόμα σ' κί ἀχνίζεσαι, σκοτώνει τὸ μικρόβιο.

39. Στὸν πονόδοντο.

Ἐβραζαν ζαμποῦκο ²⁾ ἔκαμναν γαργάρα καί μούδιαζε ὁ πόνος.

Ἡράκλεια

40. Γιὰ τὴν δυσεντερία

α'

Πέρνε κικίδια ³⁾ τὰ ζαβουρντίζνε, τὰ κουπανίζνε, ὕστερα τὰ ἀλέθνε στὸν μύλο τοῦ καφέ, γίνεται σάν κайрῆς καί τὸν ἤηνε μὲ λίγη ζάχαρι ἢ τὸν κάνε μικρὰ χάπια.

Σηλυβριά

β'

Κικίδια, λίγο καφέ καί λεμόνι τὰ βράζνε καί μὲ τὸ ζουμί κάνε κλύσμα.

Καστανιές

41. Γιὰ τὴ δυσκοίλια

α'

Κάθε πρωὶ νὰ πίνης ἓνα φυλτζανάκι ποντικοτσάλια ⁴⁾, καί σάν ἔχεις πολὺ μεγάλη δυσκοίλια πίνεις καί τὸ μεσημέρι καί τὸ βράδυ καί ἰσιάζει τὸ στομάχι καί τὸ καθαρίζει σάν καθάρισιο.

Καστανιές

β'

Τὴν σιναμικὴ ἔπερναν πάντοτε μαζὺ μὲ τὴ μάννα, οἱ ἀχτάριδες πάντοτε μὲ τὴ σιναμικὴ σ' ἔδιναν κ' ἓνα κομματί μάννα. Ἡ μάννα ἦτανε ἓνα πράμα σὰ χαμούρι, ἔκοφτες λίγο καί τῦρριχνες μέσα πού ἔβραζε ἢ σιναμικὴ τῶπινες καί γλήγορα ἐνεργοῦσε.

γ'

Κουπανίζνε τὴ σιναμικὴ, τὴν κάνε σκόνη, τὴν ἀνακατῶνε μὲ τὸ μέλι καί κάθε πρωὶ τῶπερνε ὅποιος ἦτανε δυσκοίλιος.

1). Ὁ γέρωσ κάμνει κίτρινο λουλοῦδι, ὁ καρπός του εἶναι σάν κουμαράκι καί μέσα εἶναι οἱ σπόροι, μικροὶ στρογγυλοὶ καί μαῦροι. Ἡ μπελαντόνα βγαίν'ἀπὸ τὸν γέρω.— 2). Κουφοξυλιά.

3) Κουκουζέλες, εἶδους κυπαρισσιοῦ. — 4) Ζαπαρίνα.

42. Διὰ τὴν μείνης ἔγκυος

α'

* Νὰ ψήσης κομμύδι μικρό, ἀφοῦ ψηθεῖ τὴν καμένο, τὴν κατῆσης τὴν ἔβγη καὶ τὸ μέσα καὶ τὴν βάλῃς μέσα ἓνα κομματί κάντιο καὶ ἓνα κομματί ἀλοιματοκέρι τὴν βάλῃς εἰς ἓνα τουλπανάκι καὶ τὴν δέσης με κλωστή, τὴν βάλῃς ἓνα πρωὶ καὶ ἓνα βράδῃ 8 ἡμέρας, ἔπειτα τὴν πάρης καρνί-γιαρὶκ 1) καὶ ροδόσταμο τὴν ἀνακατεύσης τὴν γίνῃ ὠσὸν λαπάς, τὴν πένης ὡς ἓνα φουντοῦκι τὴν βάζῃς εἰς τουλπάνι καὶ ἀπὸ πάνου τὴν ἀλείφῃς με λίγδα τῆς μαύρης ὄρνιθας καὶ τὴν βάζῃς πρωὶ καὶ βράδῃ, καὶ τὴν κοιλιὰ σου τὴν ἀλείφῃς ἀπὸ ἐκεῖνηνα τὴν λίγδα πρωὶ καὶ βράδῃ, τὸ βράδῃ ὅταν θὰ κοιμηθεῖς καὶ λαπα λιναρόσπορο στὴν κοιλιὰ σου.

Αὐτὸν θὰ τὴν βάλῃς 20 μέρες, ὅσο βάζεις τὰ κουμπιὰ 2) τὴν βάζῃς καὶ ἀλοιματοκέρι εἰς τὸν πάτο 3), τὴν ὥραν ὅπου θὰ κοιμηθεῖς τὴν πένης καὶ μισὴ χουλιαρὶὰ ἀμυγδαλόλαδο, καλὸν φρέσικον. Ἀφοῦ τελειώσουν αὐτὰ τὰ κουμπιὰ τὴν πᾶς εἰς τὸν λουτρόν, τὴν καθήσης στὴν γούρνα, τὴν τριφθῆς. "Αἶμα ἔλθεις στὸ σπῖτι σ' τὴν βάλῃς ἓνα πλάστρι τὴν ζώσης καὶ τὴν κοιλιὰ σου, τὴν βάλῃς τὴν βράσης μὲ θελιὰ λινάρι, τὴν καθήσης στὸν ἀχνὸ καὶ μένεις ἔγκυος.

β'

Βράζουν τὸ ρόβι 4) καὶ τὸ βάζουν σὲ δοχεῖο γιὰ ζεστασιὰ καὶ κάθε-
ται ἑπάνω ἐκεῖνη ποὺ θέλει τὴν κἀνη παιδιὰ.

Φανάρι

γ'

Βράζουν καρυδόφυλλα, μολόχες καὶ λαλέδες 5) τὸν Μάη καὶ τὰ βιά-
ζουν σὲ δοχεῖο καὶ κάθετα ἑπάνω ἐκεῖνη ποὺ θέλει τὴν κἀμη παιδί.

Φανάρι

δ'

"Ὅποια ἤθελε τὴν κἀμη παιδί ἔβραζε θρούμπο, καρυδόφυλλα καὶ χα-
μόμηλα σὲ μὲ μπακίρα. Μόλις τὰ κατέβαζε ἀπ' τὴ φωτιὰ ἔβραζε πάνω
στὴ μπακίρα ἓνα σανίδι καὶ κάθονταν ἀπάν' αὐτὸ ἀχνίζονταν.

Τέσσερα, πέντε βράδῃνα ἀχνίζονταν κ' ἔκαμνε παιδί

1) Λ. Τ. Μαντζάνα ψημένη, κουπανισμένη καὶ βρασμένη με γάλα. — 2) Ὑ-
πόθετον. — 3) Πρωκτός.

4) "Ὁροβός" οἱ Τοῦρκοι τὸλεγαν μπουρτσάκι, τὸ ἔδιναν τροφὴ γιὰ τὰ ζῶα.

5) Παπαροῦνες.

Γιατρικά γιά νά κάμινε παιδιὰ ἔκαμναν, ἀλλὰ γιατρικά γιά νά μὴ κάμινε ποτέ; δὲν ἔκαμναν. Ὅσα παιδιὰ τοὺς ἔδινε ὁ Θεὸς τὰ κράτηγαν καὶ δὲν ἔκαμναν διαβολιές.

Ἡράκλεια

ε'

Βράζνε τὰ πράσα μὲ γουρουνίτικη λίγδα καὶ τὰ βάζνε κατάπλασμα.

Καστανιές

43. Γιά νά παύσ' τὸ ἐμετὸ

α'

Βράζεις τὸ νερὸ καὶ ρίχνεις μέσα λίγη μαντζουράνα καὶ λίγη λεμονόφλουδα, μόλις πάρει βράση τὰ περνᾷ; ἀπὸ τὸ τρυπητό, τὸ πίνεις καὶ περνάει.

β'

Τὸν дуόσμο¹⁾ τὸν βράζνε μαζὺ μ' ἓνα λεμόνι κομμένο καὶ τὸ πίνε.

γ'

Βράζεις κανέλλα, τὴν ἀφίρνεις καὶ κομῶνει καὶ τὸ πίνεις.

Σηλυβριά

δ'

Νά κόψης λεμόνι μιὰ φέτα μὲ τὴ φλοῦδα, βάζεις μυρωδιὰ πράσινη καὶ τὰ βράζεις, πίνεις τὸ ζουμί καὶ περνάει.

44. Διὰ τὸ ἐκζεμα

α'

* 10 παραδιοῦ σουρούλι²⁾, 10 παραδιοῦ μουρτασέν³⁾. Ἐνοῦ ἀβγοῦ τὸ κτρινάδι θὰ βράσει πάρα πολὺ καὶ τὸ πρῶι νηστικάτα μὲ τὸ φτύσμα ἡλικιωμένης γυναίκας θὰ τὸ ἀνακατεύση καλὰ καὶ ὕστερα θὰ βάλει καὶ λίγο λάδι ἕως ὅτου γίνε ὡς ἀλοιφή καὶ ὀλίγο ἀπὸ συντέφι⁴⁾ φύλλο. Καὶ ἀφοῦ τὸ ἀλείψει ἐπάνω στὴ πληγὴ νά βάλῃ ἐπάνω κληματόφυλλα.

Ἄπο καιροῦ σὲ καιρὸ ἄς τὸ πλύνει μὲ χλιαρὸ νερὸ ποὺ ἔβρωσε μὲ πίτερρα.

β'

* Βράζεις τίς τσουκνίδες⁵⁾, τίς περνᾷ; ἀπὸ τὸ πανὶ καὶ τὸ ζουμί τὸ ρίχνεις μέσα στὸ νερὸ ποὺ θὰ κάνεις μπάνιο. Τὸ νερὸ θὰ εἶνε χλιαρὸ καὶ θὰ κάνης ἓνα ἢ δυὸ μπάνια τὴν ἡμέρα. Πίνεις καὶ ἓνα χουλιαράκι ἀπὸ τὸ ζουμί τῆς τσουκνίδας. Τὸ κάνεις πολὺ καιρὸ ἕως ὅτου θεραπευθεῖς καὶ δὲν τρῶς ξινά, λάχανα καὶ φασούλια.

1) Πράσινη μυρωδιὰ, μέντα.

2) Λ. Τ. Ἄχνη ὑδραγγύρου κόκκινη. — 3) Λ. Τ. Σκόνη ἀντιμονίου. — 4) Ὁ ἀπήγανος, φυτὸ χαμηλὸ μὲ στρογκυλὰ παχειὰ γκριζωπὰ φύλλα. — 5) Ἡ κνίδη.

γ'

Καβουρντίξεις ξερὰ κουρκιά ὡς ποῦ νὰ μαυρίσνε, τὰ κουπανίξεις, τὰ περνᾶς ἀπ' τὸ κόσκινο καὶ τὰ δουλεύεις καλὰ μὲ τὸ λίδι καὶ γίνεται ἀλοιφή, τὴν βάζεις πάνω στὸ ἔκζεμα καὶ γιανίσκει.

Σηλυβριά

δ'

Βάζεις 50 δράμα ἀκοπάνιστο βόρακα σ' ἓνα μπουκάλι καὶ ὡς μιὰ ὀκτὰ νερὸ καὶ τὸ ἀνακατώνεις. Πλύνεσαι καὶ δὲ σκουπίζεσαι. Περνάει.

Σ' ὅλη τὴ ζήση σ' δὲν ἔκαμνε νὰ φᾶς χοιρινὸ κρέας· σὰν ἔτρωγες ξανάβγαζες ἔκζεμα.

Καστανιές

45. Διὰ εὐκοιλίότητα

α'

* Νὰ πάρης 50 δράμα σπύρο ρακί ἄσβεστο¹⁾ καὶ 1 δράμι καλὸ ἀφιόνι, νὰ τὰ βάλῃς σὲ σιγὴ φωτιὰ νὰ τὸ ἀνακατεύῃς ἕως νὰ λυώσῃ καὶ τὸ βάζεις εἰς πονκάλι καὶ βάζεις εἰς ὀλίγο νερὸ 2 σταγόνες καὶ πίνεις εἰς πόνον καὶ εἰς εὐκοιλίότητα.

β'

* Βράξεις τὸ νερὸ καὶ ρίχνεις μέσα μερικοὺς κόμπους τριαντάφυλλου τοῦ γλυκοῦ, μόλις πάρει βράση τὸ περνᾶς ἀπὸ τὸ τρυπητὸ καὶ τὸ ζουμί τὸ δίνεις στὸν ἀσθενῆ. Ἄφταχτο γιαιτρικὸ γιὰ τὴν εὐκοιλίότητα.

γ'

* Βράξεις τὸ νερὸ, τὸ τραβᾶς ἀπὸ τὴ φωτιὰ καὶ ρίχνεις μέσα τὸ σπαθόχορτο.

Τὸ ἀφίνεις λίγη ὥρα μέσα, τὸ περνᾶς ἀπὸ τὸ τρυπητὸ καὶ τὸ πίνεις.

δ'

* Νὰ πάρης τοῦ ἀβγοῦ τὸ ἀσπράδι καὶ νὰ τὸ ἀνακατεύῃς μὲ 100 δράμα νερὸ καὶ νὰ τὸ βάλῃς κλύσμα, παύει

ε'

Μεγάλον χωματένιον τέντζερε τὸν ζεσταίνεις καλὰ καὶ τὸν σβύνεις²⁾ μὲ ξίδι καὶ βγάζει ἀχνό, τὸν σκεπάζεις μ' ἓνα μάλλινο πανί, κάθεται ἀπὸ πάνω, ἢ ζεστασιὰ ὠφελεῖ.

Τὸ κάμνεις δυό, τρεῖς φορές. περνάει ἢ εὐκοιλίότητα καὶ κόφτ' ὁ πόνος.

Καταγιές

1) Οὕζο χωρὶς νερὸ.—2) Τὸν περεχᾶς.

στ'

Καφέ ἀλεσμένο τῶν λυώνεις με ἀγουρίδα καὶ τὸν πίνεις.

ζ'

Βράζεις κουκκιά, πέρνεις τὸ κουκκοζοῦμι βάνε ¹⁾ καὶ λίγη στύψη καὶ πιέ το.

η'

Κεραμίδι τὸ ζεσταίνεις, τὸ σβύνεις με ξίδι, τὸ ντυλίζεις με φανέλλα καὶ τὸ βάζεις στὴν κοιλιά, παῖει ὁ πόνος.

θ'

Καῖνε τὸν φελλὸ στὴ φωτιά νὰ γίν^ο μαῦρος, τὸν τρίβνε νὰ γίν^ο σκόνη, τὴν σκόνη ἀνακατῶνε με λίγο νερὸ ἢ κογιὰκ καὶ τὸ πίνε.

Μάδυτου,

ἐπαρχίας Καλλιπόλεως

ι'

Σὲ καφέ καβουρντισμένο κ^ο ἀλεσμένο, ἔστιβαν λεμόνι καὶ τὸπεργαν καὶ σταμάταγε ἡ εὐκοίλια.

ια'

Τ' ἄνθια τῆς ροδιᾶς καὶ τὸ ροδότσεφλο τὰ βράζνε, τὰ περγάν ἀπὸ τὸ τρυπητὸ καὶ πίνε τὸ ζοῦμί.

ιβ'

Ἐβραζαν κουκκιά, τᾶτρωγαν, πέρναγε ἡ εὐκοίλια.

ιγ'

Τριανταφυλόκομποι, τὶς βράζνε πολὺ με τὸ νερὸ κ^ο εἶναι ἄφταχτο γιὰ τὴν εὐκοίλια.

Τὶς ἔβρασα κ^ο ἦπια, ράμμα ²⁾ ἦτανε καὶ κόπκε.

ιδ'

Τοῦ σπαθολούλουδου ³⁾ τὸ ἄνθι τὸ βράζνε καὶ τὸ πίνε.

Ἡράκλεια

46. Γιὰ εὐκοίλια παιδιοῦ

α'

Ἐστιβαν ἀγουρίδα καὶ βουτούσανε τὸ πονκαμισάκι τοῦ μωροῦ, τὸ στέγγωναν καὶ τὴν Πρωταργουστία τὸ φορούσανε στὸ μικρὸ καὶ δὲν πάθαινε εὐκοίλια πού τὸν Αὔγουστο τὰ πείραζε πολὺ αὐτὴ ἡ ἀρρώστια. Οἱ μητέρες περιέμεναν νᾶλθῃ με τὸ καλὸ ἢ μέρα τοῦ Σταυροῦ γιὰ νὰ σταυρώσανε τὰ παιδιὰ τους καὶ τ^ο ἀφίσνε ἡ εὐκοίλια.

Ἡράκλεια

1) Βάλε. — 2) Κλωστή. — 3) Σπαθόχορτὸ.

β'

Τοῦ μυδιοῦ τὸ τσέφλιο τὸ καίνε στη φρωτιά, τὸ κάμνε σκόνη, τὸ λνώ-
νε μὲ τὸ νερό καὶ τὸ ποτίζειν τὸ παιδί γιὰ τὴν εὐκοίλια καὶ κόφτ'.

γ'

Ἐνα κλυσματάκι μὲ δυνατὸ χαμόμηλο, εὐθὺς κόφτει ἢ εὐκοίλια
καὶ ξεφλογίζει τ' ἄντερο.

δ'

Τὰ φύλλα τῆς συκιάς ἔψηναν στὸ φουῦρο, ὕστερα τᾶτριβαν καὶ γί-
νονταν σκόνη καὶ ὅπως τὸν καφέ τὸν ἔπιναν καὶ περνοῦσε.

Πλάγια,

ἐπαρχίας Μετροῦν καὶ Ἀθήρων.

ε'

Ὁ σπόρος τοῦ πεντάνευρου, τὸν βράζειν καὶ τὸ ζουμί τὸ δίνειν καὶ τὸ
πίνει τὸ μωρὸ παιδί καὶ θεραπεύεται.

στ'

Σὲ δοχεῖο σβύνουν τοῦβλο ζεστὸ μὲ ξίδι καὶ καθίζουν ἐπάνω τὸ
παιδί, ἄς εἶνε καὶ μικρὸ 8—9 μηνῶ. Ἡ ζεστασιὰ παύει τὴν εὐκοιλιοτήτα
καὶ τὸ αἷμα ποὺ κάνει τὸ παιδί.

Κερμένη 1),

ἐπαρχίας Τυρολόης καὶ Σιφεντζίου.

47. Ζωχάδες 2)

α'

* Νὰ πάρης σκαντζόχερο νὰ τόνεικάψης νὰ τόνε κάνης στάχτη, νὰ
βρέξης ἕνα πανὶ καὶ νὰ τὸ πιπιτίσης στάχτη ἀπὸ τὸν σκαντζόχερο καὶ
νὰ τὸ βάλης ἐπάνω, περνοῦνε.

β'

Τις τσουκνίδες τις βράζειν, τις κάνε λαπαὶ καὶ τις βάζνε πάνω στίς
ζωχάδες καὶ τὸ ζουμί ποὺ τις ἔβρασε τὸ πίνε.

Μιὰ βδομάδα νὰ τὸ κάνης περνοῦνε.

γ'

Ἀφοῦ θερισθοῦνε τὰ χωράφια βγαίν' ἕνα χόρτο τὸ μαγιασιλοχόρτα-
ρο, ἔχ' σὺν τῆς ἐλιᾶς τὰ φύλλα, τὰ βράζειν, τὰ βάζεις σ' ἀφόριο πινάκι
καὶ τὸ βάζεις ἀπὸ βραδὺς στὸ ἀστρὶ καὶ τὸ πρωὶ πρὶν βγεῖ ὁ ἥλιος νὰ τὸ
πάρης.*

Τὸ πίνεις τρεῖς μέρες μὲ τὴ σειρά καὶ περνοῦνε οἱ ζωχάδες.

Ἡράκλεια

1) Ἐκ παραφθοῆς τοῦ Κερμένη, μέσα σὲ βαθειὰ χαράδρα, μαζουὰ ἀπὸ
τὸνδημῖοσι δρόμο κατέφυγαν ἐκεῖ ἀπὸ τοὺς Κιριζαλιῆδες, ὑπήγετο στὴν διοίκηση
Τυρολόης. — 2) Αἰμορροΐδες.

δ'

Καμηλοκούρελα ¹⁾ τὰ άνελεῖς μετὸ νερό και τὰ πίνεις.

Καρατζάκιοϊ

ε'

Ψόφιας χελώνας τὸ καρβούκι νὰ τὸ κάψης, νὰ γίνῃ στάχτη, τὸ άνε-
λεῖς μετὸ νερό και τὸ πίνεις.

Φανάρι

στ'

Μαγισιλοχόρταρα, τὰ βράζνε μετὸ ζάχαρι και τὰ τρώνε γιὰ τὸ μαγισι-
σίλι ²⁾.

Καστανιές

48. Τὸ πιάσιμο τοῦ ἡλιου³⁾.

α'

"Οποῖον ἔπιανε ὁ ἡλιος ἔβαζαν ἀβδέλλες πίσ' ἀπ' τ' ἀφτιά και τὸν
περνοῦσε.

Φανάρι

β'

"Αμα σὲ περάσ' ὁ ἡλιος παθαίνεις πολὺ πυρετό, κουπανίζνε σκόρδο,
τὸ λυῶνε μετὸ γισοῦρι κι ἀλοῖφνε τὰ πόδια, τὰ χέρια και τὴν κορφή
στὸ κεφάλι, δροσίζεις και γιατρούεσαι.

Μπαξέ-κιοϊ,
ἐπαρχίας Δέρκων.

49. Διὰ θέρμη ⁴⁾

α'

* Νὰ πάρης 10 παραδῶν σαρι-σαμπρι⁵⁾ νὰ τὸ κουπανίσης, και νὰ
πάρης και πικράγκουρα, νὰ τὰ κουπανίσης, νὰ σουρώσης ὅσο πιεῖ σαρι-
σαμπρι και ὀλίγο χάσικο ⁶⁾ ἀλευρι, νὰ τὰ ἀνακατεύσης ὅλα μαζὺ και νὰ
τὰ κάνης χάπια, νὰ πέρνης 6 τὴν ἡμέρα πρωί, μεσημέρι και βράδυ πρὸ
τοῦ φαγητοῦ. Τρεῖς μέρες νὰ πάρης παύει.

β'

Πέρνεις ἀζύγιαστα καρύδνα, τὰ κουπανᾶς, βάζεις και 2 σκελίδες σκόρ-
δο και 100 δράμια κρᾶσι μαῦρο, τὸ βάζεις στὸ ἀστρι και σκῶνεσαι πρωί
και τὸ πίνεις δυὸ πουρνές ⁷⁾ και γιανίσκει.

Τσέρλου

γ'

Μόλις γέννησε ἡ μαύρη προβατίνα, τὸ πρῶτό της γάλα, τὴν κολά-

1) Καμήλας περιττώματα.— 2) Α. Τ. Ζωχάδες.

3) Ἡλίαση.

4) Πυρετός. Θέρμιασι και παροξυσμός.— 5) Α. Τ. Ἄλση.— 6) Α. Τ. Ἄσπρο.—

7) Πρωί.

στρα, τὴν κρατοῦνε καὶ κεῖνος ποὺ ἔχει παροξυσμὸ πίνει ὡς μιὰ δαχτυ-
λήθρα. Ἄν δὲν περάσει πίνει ἀκόμα μιὰ τὴν ἄλλη μέρα καὶ περνάει.

Τζετῶ

δ'

Πέρνεις λίγο προξύμι καὶ λίγο γιοῦρτι, τ' ἀνακατεῖνεις καὶ τὰ βιά-
ξεις στὰ δάχτυλα αὐτηνοῦ ποὺ τὸν πιάν' ἢ θερμασιὰ καὶ δὲ τὸν ματα-
πιάνει.

Φανάρι

ε'

Βιάξεις τὸ τσαντάουρο 1) ἀπὸ βραδύς στὸ νερὸ τὸ κρύο καὶ τὸ πρῶι
πίνεις τὸ ζουμί, εἶναι πικρὸ.

Καστανιές

στ'

Ὅταν εἶχες πυρετὸ σ' ἔβαζαν στὸ κεφάλι βρεμμένα πανιὰ στὸ τριαν-
ταφυλλόξιδο καὶ τ' ἄλλαζαν συχνά. Αὐτὸ δροσίσει.

Σηλυβριά

ζ'

Τὴ φιδόπειτσα καπνίζονταν γιὰ τὴ θέρμη.

Καστανιές

η'

Ὅταν παθαίνεις παροξυσμὸ καὶ δὲ σ' ἀφίν', πέρνεις ἀρπακτικὸ νερὸ
καὶ πίν' στὸ κατῶφλι τῆς πόρτας βασιᾶς ὄρθια τὴ ματσόβεργα 2) καὶ
πίν' στὴ ματσόβεργα ρίχνεις τὸ νερὸ καὶ τὸ μαξεύεις ἀπὸ κάτω, τὸ κά-
μνεις τρεῖς φορὲς καὶ λές:

Τῆς ματσόβεργας τὸ νερὸ
τῆς θέρμης γιαιτρικό.

Τὸ νερὸ τὸ πίνεις. Ἐκεῖνο εἶναι, σ' ἀφίν' ἢ θερμασιὰ.

Καστανιές

θ'

Στὴν Τσόγλου ἔξω στὰ μνήματα εἶναι μιὰ πέτρα σὰν κάμαρη μεγά-
λη καὶ καθὼς πάτσε ὁ Χριστὸς βούλιαξε κ' ἔγινε πατημιὰ.

Ἄμα βράδιαζε τὴν Παρασκευὴ, ἔβαζες μέσα στὴν πατημιὰ ἀμίλητο
νερὸ, σκάνουσαν τὸ πρῶι τὸ Σαββάτο πρὶν βγεῖ ὁ ἥλιος, τρωγρονοῦσες
τρεῖς φορὲς, ἔκαμνες τρεῖς μετάνοιες κ' ἔστερα πλύνουσαν. Δὲ σὲ μα-
τάπιανε θερμασιὰ 3).

1) Τὸ κενταύριον. Χόρτο ἀψηλὸ, ὡς δύο τρεῖς πιθαμές, μὲ μικρὰ φύλλα
μὲ λουλουδι τριανταφυλλί καὶ μέσα κίτρινο.

2) Βέργα ποὺ ἀνοίγνε τὰ φύλλα τῆς πῆττας.

3) Πήγαιναν κεῖ καὶ γιὰ τὸ μάγιαγμα κοὶ ξεματιάζονταν, γιάνισκε καὶ τὸ
ζουριασμένο παιδί.

50. Στά ιδρωτήρια

Οί άγγουρόσποροι εἶναι γιατρικὸ γιά τὰ ιδρωτήρια.

51. Ἰλαντζίκι

Τὸ Ἰλαντζίκι, Παναγία νὰ φυλάγη, κεῖ ποὺ θὰ βγεῖ τσουζίει, πονεῖ καὶ πρήζεται, ὅταν τὸ βγάλ' στοὺ κεφάλι, πονεῖ κ' αἰμοποτίζ' τὸ μάτι τ'.

Περνάει μὲ τὴ γητειά, τὸ σκόρδο καὶ τὴ θεριακή, στὴ Σηλυβριά ἤ-τανε μιὰ Ἀρμένσα καὶ τὸ γήτευε καὶ στοὺ Ἰξεντίν ¹⁾ ἕνας Τάταρης. Θέ-λει νηστεία 40 μέρες, νὲ γάλα, νὲ γιαούρτι νὲ ἄβγὸ, νὲ κρέας κ' ἡ μυρω-διὰ ἀκόμα πειράζ'. Τρῶνε ἀνάπτυγα κ' ἀνάλατα, ἀνάλατο ψωμί, ἀνάλα-τη σούπα καὶ ζάχαρη λυωμένη μὲ νερό. Ὅποιος δὲ νηστεψ', μνίσκει σα-κάτης κ' ὄλο τρέχ' ἡ πληγή.

Τὸν ἄρρωστο ἔβαζαν στοὺ ἀμάξι, ἔπερναν κ' ἕνα θεριακὰρ ²⁾ καὶ τὸν πήγαιναν στὴ Σηλυβριά ἡ Ἀρμένσα τὸ διάβαζε κ' ὕστερα ἔβαζε τὴ θεριακή καὶ πέρναγε.

Στὸ Ἰξεντίν ὁ Τάταρης τὸ γήτευε, τὸ χάραζε κ' ὕστερα κουπάνιζε σκόρδο, τῶβαζε ἀπάν' καὶ γιάντισκε.

Μέτρεις

52. Τὸ καλαγκάθι³⁾

Τὸ καλαγκάθι εἶναι κακὸ σπυρί, πονεῖ πολὺ, ὕπνο δὲν ἀφίν'.

Στὴν ἀρχὴ νὰ βάλῃς ἄβδέλλα, τρῶβαίει τὸ κακὸ αἷμα, ὕστερα πέρνεις καλαγκάθι, ἀγκάθι ποὺ εἶναι ὄλο γαλαζωπό, τὸ κουπανίζεις πέτρα μὲ πέτρα καὶ τὸ βιάζεις πάνω, τὸ σκοτώνει καὶ περνάει.

Τζετὼ

Ἀκολουθεῖ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΣΤΑΜΟΥΛΗ ΣΑΡΑΝΤΗ

1) Χωριὸ κοντὰ στὶς Μέτρεις, τὸ κατοικοῦσαν Τάταροι περὶ τὶς 80 οἰκογένειες.

2) Κουτὶ μολυβένιο, στρογγυλὸ καὶ μικρὸ ποὺ εἶχε μέσα τὴ θεριακή.— 3) Περιοσιτίς.

ΠΘΗ, ΕΘΙΜΑ ΚΑΙ ΠΡΟΛΗΨΕΙΣ ΤΟΥ ΧΩΡΙΟΥ ΕΥΚΑΡΥΟΥ

1. Πρὸς κατάπαυσιν τῆς ἀνομβρίας

Ὅσακις ἐπετείνετο ἡ ἀνομβρία κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς ἀνοίξεως ἢ τοῦ θέρους, τὰ κορίτσια τοῦ Εὐκαρύου διωργάνουν εἶδος λιτανείας πρὸς κατάπαυσιν αὐτῆς, ὡς ἐξῆς :

Συνεκεντροῦντο εἰς τινα οἰκίαν ὅσον τὸ δυνατόν περισσότεραι νέαι κατὰ τινα ἐορτάσιμον ἡμέραν ἢ Κυριακὴν καὶ ἐξέλεγον μίαν ἐξ αὐτῶν ἄπορον καὶ ὀρφανήν, ἢ ὁποῖα θὰ προεξῆρχεν οὕτως εἰπεῖν τῆς λιτανείας. Ἐνέδυσον αὐτὴν ἢ μᾶλλον περιεκάλυπτον ἀπὸ κεφαλῆς μέχρι ποδῶν διὰ χλωρῶν κλάδων δρυός, αἱ δὲ λοιπαὶ ἐλάμβανον ἀνὰ χεῖρας ἀνὰ ἓν μπακίρι, δηλ. χάλκινον δοχεῖον πλήρες ὕδατος καὶ ἐξεκίνουν ἀπὸ τὸν τόπον τῆς συγκεντρώσεως μεταβαινούσαι εἰς τὴν Ἐκκλησίαν τοῦ χωρίου. Ἀφοῦ δὲ ὅλοι ὁμοῦ ἐν τῇ αὐλῇ τῆς Ἐκκλησίας καὶ ἐν κατανύξει ἕκαμον τὸ σημεῖον τοῦ σταυροῦ ἤρχιζον τὴν περιοδείαν τῶν ἀνὰ τὸ χωρίον. Ἐπεσκέπτοντο κατὰ σειρὰν ὅλας τὰς οἰκίας ᾄδουσαι καθ' ὁδὸν καὶ περιβρέχουσαι διὰ τοῦ ὕδατος τοῦ χαλκίνου δοχείου, ὅπερ ἔφερον, τὴν διὰ κλάδων κεκαλυμμένην νέαν καὶ πάντα ἄλλον, ὄντινα συνήντων καθ' ὁδὸν εἴτε γέροντα ἢ νέον, ἢ ἄνδρα ἢ γυναῖκα.

Ὅταν δὲ ἐκενοῦντο τὰ δοχεῖά των, ἐπλήρουν αὐτὰ ἀπὸ τὸ ὕδωρ, τὸ ὁποῖον ἐπὶ τούτῳ εἶχον ἔτοιμον εἰς διαφόρους οἰκίας.

Μία ἐξ αὐτῶν ἔφερε δισάκκιον καὶ ἄλλη κάλαθον ἐντὸς τῶν ὁποίων ἔθετον τὰ διάφορα φιλοδωρήματα, τὰ ὁποῖα ἐλάμβανον ἀπὸ τὰς οἰκοκυράς.

Τέσσαρες-πέντε ἐκ τῆς συνοδείας συνώδευον τὴν προεξάρχουσαν, ἣν ἐκάλουν πεπερούγκα καὶ ἔψαλλον ὡς ἐξῆς περίπου:

«Πεπερούγκα τριγυρίζει	— Μέσα στὸ χωριὸ γυρίζει
τὸν Θεὸν παρακαλεῖ	— Γιὰ νὰ βρέξη μιὰ βροχή,
γιὰ νὰ γίνῃ τὸ κριθάρι	— Τὸ κριθάρι τὸ σιτάρι
καὶ τὸ ὄψιμο κεχρί.	— Γιὰ νὰ κάμωμε ψωμί
νὰ τὸ φᾶν τὰ ὀρφανὰ	— Τὰ ὀρφανὰ καὶ τὰ φτωχά.»

Ἄφοῦ δὲ κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον περιέτρεχεν ἡ συνοδεία ὅλον τὸ χωρίον καὶ ἐπεσκέπτετο σχεδὸν ὅλας τὰς οἰκίας κατέληγε καὶ πάλιν εἰς τὴν αὐλὴν τῆς ἐκκλησίας, ὅπου διὰ τοῦ σημείου τοῦ Σταυροῦ ἔθετε τέρμα εἰς τὴν λιτανείαν. Κατόπιν ἀφήρουν τοὺς κλάδους ἀπὸ τὴν πεπερούγκαν, ἡ ὁποία ἦτο βεβρεγμένη μέχρι μυελοῦ ὀστέων καὶ ἡ ὁποία ἔσπευδε νὰ ἀλλάξῃ φορέματα.

Μετὰ τὴν λήξιν τῆς λιτανείας μετέβαινον ὅλοι εἰς τὴν ἐκ τῶν προτέρων ὀρίσθεισαν οἰκίαν, ἐν ἣ παρεσκευάζον διάφορα φαγητὰ ἀπὸ τὰ συλλεγέντα δῶρα. Ἄφοῦ δὲ ἔτρωγον καὶ ἔπινον ἐπεδίδοντο εἰς τὸν χορὸν καὶ τὰ τραγούδια ἐπὶ 2—3 ὥρας καὶ εἶτα διελύοντο μεταβαίνουσαι ἐκάστη εἰς τὴν οἰκίαν τῆς.

Τοιαύτη ἦτο ἡ πρὸς, κατάπαυσιν τῆς ἀνομβρίας τελουμένη λιτανεία, ἥτις παρ' ὅλην τὴν εἰδωλολατρικὴν αὐτῆς μορφήν ἐνεῖχε καὶ θρησκευτικὸν χαρακτήρα, διότι, ὡς βλέπομεν, αἱ νέαι κατήρχοντο τῆς λιτανείας ἀπὸ τῆς Ἐκκλησίας καὶ κατέληγον καὶ αὐθις εἰς αὐτὴν ποιῶσαι τὸ σημεῖον τοῦ σταυροῦ, ὅπερ σημαίνει, ὅτι ἐπεκαλοῦντο τὴν θεῖαν ἀντίληψιν, ὅπως εὐσπλαγχνισθῇ τοὺς ἀνθρώπους καὶ καταπέμψῃ εἰς αὐτοὺς τὴν ζωογόνον καὶ σώτειραν βροχὴν.

2. Ὁ Οὐστρελος

Ἐν καιρῷ ἐπιζωοτίας, καθ' ἣν ἔθνησκον τὰ ζῶα ὅλως αἰφνιδίως καὶ ἀθρόως χωρὶς νὰ δεικνύουν σημεῖα ἀσθενείας τινός, οἱ χωρικοὶ τρομοκρατούμενοι καὶ μὴ ἔχοντες ποῦ νὰ καταφύγουν διὰ τὴν σωτηρίαν τῶν κτηνῶν των, καθόσον, ὡς γνωστόν, οὐδεμία κυβερνητικὴ μέριμνα ἐλαμβάνετο καὶ δὴ κατὰ τὰ περασμένα καὶ σκοτεινὰ ἐκεῖνα χρόνια, ἀπέδιδον τὴν ὀλεθρίαν ἐκείνην ἀσθένειαν εἰς τὴν ἐπήρεια πονηρῶν πνευμάτων, τὰ ὁποῖα ἐνόμιζον, ὅτι θὰ ἐκδιώξουν καὶ θὰ κατατροπώσουν προβαίνοντες εἰς τὰς ἐξῆς ἐνεργείας :

Συνήρχοντο ὅλοι οἱ κάτοικοι καὶ ἐξέλεγον 4—5 ἄτομα ἐκ τῶν χωρικῶν, ἐξ ὧν οἱ δύο ἔπρεπε νὰ εἶναι ἀδελφοὶ ἀμφιθαλεῖς. Οὗτοι μετέβαινον εἰς ἓν τῶν πέριξ τοῦ χωρίου δασῶν καὶ εἰς θέσιν, ὅπου διεσταυροῦντο δύο δρόμοι, δηλ. εἰς σταυροδρόμιον, καὶ ἐκεῖ οἱ μὲν δύο ἀδελφοὶ ἐλάμβανον δύο τεμάχια ξύλου καὶ διὰ τῆς τριβῆς αὐτῶν προσεπάθουν νὰ παραγάγῃσι πῦρ, διὰ τοῦ ὁποίου ἤναπτον πυράν, οἱ δὲ λοιποὶ τρεῖς ἐκόπτον κλάδους μεγάλους μὲ τοὺς ὁποίους κατεσκευάζον εἰς ἀπόστασιν ἱκανῶν μέτρων ἐκατέρωθεν τῆς πυρᾶς πρόχειρον φράκτην.

Ὅταν δὲ ἐτελείωνον τὴν ἐργασίαν των αὐτὴν, συνεσώρευον ξύ-

λα ἄφθονα ἐκ τῶν πέριξ ἐπὶ τῆς ἀναφθείσης ἐν τῷ μεταξὺ πυρᾶς. Καθ' ὃν δὲ χρόνον ἐγίνοντο ταῦτα ἐν τῷ δάσει, οἱ ἐν τῷ χωρίῳ ὠδήγουν ἅπαντα τὰ ζῷα τῶν μικρά τε καὶ μεγάλα, βοῦς, ἀγελάδας, μόσχους καὶ βουβάλους πρὸς τὸ σταυροδρόμιον, ὅπου ἔφθانون τὴν νύκτα· καὶ περὶ τὰ ἐξημερώματα προσεπάθουν διὰ φωνῶν, προτροπῶν καὶ διὰ πυροβολισμῶν ἀκόμη νὰ ἐξαναγκάσουν τὰ ζῷα ἐκόντα ἄκοντα νὰ διέλθουν διὰ τῆς στενῆς διόδου τῆς περιορισθείσης ἔνθεν καὶ ἔνθεν διὰ τοῦ ρηθέντος φραγμοῦ καὶ νὰ ὑπερπηδήσουν τὴν πυράν. Καὶ ὅτε συνετελεῖτο καὶ τοῦτο, συνεκέντρουν καὶ πάλιν τὰ τυχόν σκορπισθέντα ζῷα εἰς μίαν ἀγέλην, τὴν ὁποίαν ὠδήγουν νὰ περάσῃ διὰ μέσου πλησιοχώρου τινὸς ρύακος ἢ ποταμοῦ πιστεύοντες ὅτι οὕτω πως θὰ ἀπεπλύνετο πᾶν ἴχνος τῆς ἀσθενείας καὶ θὰ ἀπεδιώκετο ὁ Οὐστρελος=ὁ βρυκόλακας, ὁ φορεὺς τῆς ἀσθενείας.

3. Ἡ φωτιά τῆς Τυρινῆς

Πλὴν τῆς φωτιᾶς τοῦ Ἁγ. Ἰωάννου τῆς 23ης Ἰουνίου, ἡ ὁποία εἶναι κοινὴ καθ' ἅπαν τὸ Πανελλήνιον, οἱ κάτοικοι τοῦ Εὐκάρου ἦσαν πῶς φωτιᾶν εἰς μίαν πλατεῖαν τοῦ χωρίου, ἢ εἰς ἄλλο δημόσιον μέρος καὶ κατὰ τὴν νύκτα τῆς Κυριακῆς τῆς Τυρινῆς ὡς ἑξῆς:

Προητοίμαζον καὶ ἐτοποθέτουν εἰς τὸ μέσον τῆς πλατείας ἕνα τροχὸν ἀμάξης στερεώνοντες αὐτὸν διὰ πετρῶν δια νὰ μὴ κινήται. Κατόπιν ἐλάμβανον ἕνα κοντὸν μήκους 3—4 μέτρων, εἰς τὴν κορυφὴν τοῦ ὁποίου προσέδενον ἕνα κοφίνι ἢ τουλοῦμι, κατρανοτούλουμο λεγόμενον, τὸ ὁποῖον ἐγέμιζον μὲ ξηρὰ χόρτα ἢ μὲ ἄλλας εὐφλέκτους ὕλας· τὸ κάτω μέρος τοῦ κοντοῦ ἐνέπήγνυον εἰς τὴν ὀπὴν τοῦ τροχοῦ καὶ ἔθετον πῦρ εἰς τὸ κοφίνι ἢ τὸ τουλοῦμι. Ἐνῶ δὲ τοῦτο ἐκαίετο, οἱ χωρικοὶ περιεκύκλωνον αὐτὸ καὶ ἰστάμενοι εἰς ἀπόστασιν ἐπυροβόλουν καὶ ἐπετροβόλουν αὐτὸ λέγοντες: «Ὅποιος τρώγει παράδες τοῦ χωριοῦ, ἔτσι νὰ καῖ τὸ κεφάλι του».

Τοῦτο συνεχίζετο μέχρις οὗ ἐσβύνητο ἡ φωτιά καὶ ἀκολούθως διελύετο τὸ πλῆθος.

Τὸ συμπέρασμα τῆς τελετῆς ταύτης εἶναι εὐνόητον καὶ λίαν διδακτικὸν διὰ τοὺς ἀξιοῦντας νὰ διαχειρίζονται τὰ κοινά.

4. Ἡ θέρη καὶ ὁ Ἅγιος Ἰωάννης

Εἰς τὸ Εὐκάρου ἐξῶ τοῦ χωρίου ὑπῆρχεν ἀγίασμα τιμώμενον

ἐπ' ὀνόματι τοῦ Ἁγ. Ἰωάννου τοῦ Ἀποκεφαλιστοῦ. Πλησίον τοῦ ἀγιάσματος ὑπῆρχε θάμνος εὐμεγέθης. κατάφορτος ἀπὸ ράκη διαφόρων μεγεθῶν καὶ χρωμάτων. Ἐπίστευον δηλ. οἱ χωρικοί, ὅτι οἱ προσβαλλόμενοι ἐκ πυρετοῦ, ἐὰν ἐπεσκέπτοντο τὸ ἀγίασμα καὶ προσευχόμενοι ἐὰν ἔπινον ἐκ τοῦ ὕδατος τῆς πηγῆς, ἔβρεχον δὲ καὶ τὴν κεφαλὴν των καὶ φεύγοντες ἐὰν προσέδενον εἰς τοὺς κλώνους τοῦ θάμνου ἔν τεμάχιον ὑφάσματος, τὸ ὁποῖον ἐκείνην τὴν στιγμὴν ἀπέκοπτον ἀπὸ τὸ ὑποκάμισόν των ἢ ἀπὸ ἄλλο φόρεμά των θὰ ἀπηλλάσσοντο τοῦ πυρετοῦ, ὃν ἀπεκάλουν θέρμην ἢ θερμασίαν.

Ὁ δὲ πάσχων ἐλέγετο θερμασμένος.

Εἶναι δὲ ἀληθές, ὅτι πολλοὶ ἐθεραπεύοντο.

5. Ἡ θέρμη καὶ ὁ ἀγιασμός τῶν Θεοφανείων

Ὅπως πανταχοῦ τοῦ Ἑλληνισμοῦ κατὰ τὴν τελετὴν τοῦ Μεγάλου Ἀγιασμοῦ τῶν Θεοφανείων γίνεται ἡ καταβύθισις τοῦ Σταυροῦ εἰς τὰ ὕδατα τῶν θαλασσῶν, τῶν λιμνῶν καὶ τῶν ποταμῶν, οὕτω πῶς καὶ οἱ κάτοικοι τοῦ Εὐκαρίου κατὰ τὴν νύκτα τῶν Θεοφανείων ἔρριπτον τὸν Σταυρὸν, ἐλλείπει ποταμοῦ καὶ θαλάσσης, εἰς τὴν λεκάνην τῆς δημοσίας κρήνης, ἣν ἐπὶ τούτῳ προητοίμαζον ἀφ' ἐσπέρας. Ἐπίστευον δὲ ὅτι, ἐὰν ἀμέσως μετὰ τὸν ἀγιασμόν τῶν ὑδάτων, μόλις ἀπήρχοντο οἱ ἱερεῖς μετὰ τῶν χριστιανῶν διὰ τὴν Ἐκκλησίαν, ἐβυθίζετο ὁ πυρέσσων ἐντὸς τῆς πλήρους ὕδατος λεκάνης θὰ ἐγίνετο καλά. Καὶ ὄντως ἐθεραπεύοντο. Μάρτυς δὲ τούτου ὁ χαρασσὼν τὰς γραμμὰς ταύτας.

Ἦμην παιδίον ὀκτῶ περίπου ἐτῶν, ὅτε προσεβλήθην ὑπὸ πυρετοῦ, φαίνεται, ἐλώδους. Ὅσα φάρμακα καὶ ἂν μετεχειρίσθησαν οἱ γονεῖς μου, δὲν ἴσχυσαν νὰ μ' ἀπαλλάξουν ἀπὸ τὴν θέρμην, ὅπως ἔλεγον. Ἦλθον τὰ Θεοφάνεα. Παχὺ στρώμα χιόνος ἐκάλυπτε τὴν γῆν· τὰ νερὰ ἦσαν παγωμένα καὶ τὸ ψῦχος δριμύτατον. Τὴν νύκτα τῶν Θεοφανείων, καθ' ἣν στιγμὴν ἐψάλλετο ὁ ἀγιασμός τῶν ὑδάτων, μὲ παρελάμβανον πυρέσσοντα οἱ οἰκετοί μου ἐκ τῆς οἰκίας τυλιγμένον ἐντὸς σκεπασμάτων καὶ μὲ ἔφερον εἰς τὴν βρύσιν. Μόλις δὲ οἱ ἱερεῖς καὶ τὸ πλῆθος ἀπεμακρύνθησαν τῆς λεκάνης, ὅπου ἐτελέσθη ὁ ἀγιασμός, ὁ θεῖός μου μὲ ἐβύθισε γυμνὸν ἐντὸς τοῦ ἡγιασμένου, ἀλλὰ καὶ παγωμένου ὕδατος αὐτῆς καὶ εὐθὺς κατόπιν περιτυλίξας με διὰ φορεμάτων μὲ ἔφερον εἰς τὴν οἰκίαν μας. Τοῦτο ἤρκεσε ν' ἀπαλλαγῶ ἅπασι διὰ παντός καὶ τελείως ἀπὸ τοῦ κατατρώχοντός με πυρετοῦ.

Τὸ ἡγιασμένον ὕδωρ καὶ ἡ πίστις ἐπενήργησαν θαυματουργῶς.

6. Τὸ σούρβισμα

Τὴν Πρωτοχρονιὰ ὅλα τὰ παιδιὰ τοῦ χωρίου ἀρσενικὰ καὶ θηλυκὰ ἐφωδιάζοντο ἀπὸ ἡμερῶν μὲ μίαν μικρὰν βέργαν κρانيᾶς καὶ μετὰ τὴν ἀπόλυσιν τῆς Ἐκκλησίας κρατοῦντα εἰς μὲν τὴν δεξιὰν χεῖρα τὴν βέργαν, τὴν ὁποίαν ὠνόμαζον σούρβαν, εἰς δὲ τὴν ἀριστερὰν σακκίδιον πρὸς τοποθέτησιν τῶν δώρων, περιέτρεχον τὰς οἰκίας τοῦ χωρίου, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον τὰς συγγενικὰς καὶ εἰσερχόμενα ἐντὸς αὐτῶν ἔτυπτον μὲ τὴν σούρβαν ἐλαφρὰ τὴν ράχιν τοῦ οἰκοδεσπότη καὶ τῆς οἰκοδεσποίνης καὶ ὁποιοῦδήποτε ἄλλου λέγοντα: «Σούρβα, σούρβα, γερὸ κορμί, γερὸ σταυρί, σὰν ἀσημ' σὰν κρانيὰ καὶ τοῦ χρόν' οὐλ' γεροὶ καὶ καλόκαρδοι».

Οἱ σουρβιζόμενοι ἔδιδον δῶρα εἰς τὰ παιδιὰ, ὡς λ. χ. χρήματα ἢ κάστανα, καρύδια, σῦκα, σταφίδας, στραγάλια, ξυλοκέρατα καὶ διάφορα γλυκύσματα.

Δὲν ἠύχοντο δὲ μόνον εἰς τοὺς συγγενεῖς των, ἀλλὰ καὶ καθ' ὅδον ὄντινα συνήντων τὸν ἐσοῦρβιζον καὶ ἐλάμβανον τὸ δῶρόν των.

Καὶ ὄχι μόνον οἱ μικροί, ἀλλὰ καὶ οἱ μεγάλοι ἔκαμνον τὸ ἴδιον.

Αὐτὸ ἦτο ἡ μεγαλυτέρα χαρὰ τῶν παιδιῶν καὶ διὰ τοῦτο μὲ μεγάλην ἀνυπομονησίαν ἀνέμενον τὴν Πρωτοχρονιάν.

7. Τὰ τσουρέκια τοῦ Πάσχα

Συνήθεια ὑπῆρχε κατὰ τὸ Πάσχα, μετὰ τὴν Ἀνάστασιν οἱ βαπτιστικοὶ νὰ ἐπισκέπτονται κατ' οἶκον τοὺς ἀναδόχους των καὶ μετὰς εὐχὰς των νὰ προσφέρωσιν εἰς αὐτοὺς τσουρέκι τοῦ Πάσχα εὐμέγεθες, ἐψημένον μέσα εἰς ταψί, φέρον ἄνωθεν ἐμπεπηγμένον ἢ ἔν μόνον αὐγὸν εἰς τὸ κέντρον ἢ καὶ τέσσαρα ἄλλα εἰς τὴν περιφέρειαν, τὰ ὁποῖα μετὰ τοῦ κεντρικοῦ ἀπετέλουν τὸ σχῆμα τοῦ Σταυροῦ καὶ μὲ διάφορα στολίδια γαρνιρισμένον. Τὸ τσουρέκι συνωδεύετο καὶ μὲ τὰ σχετικὰ κόκκινα αὐγά.

Ὁ βαπτιστικὸς προσφέρων τὰ δῶρα ἔκαμνε μετάνοιαν καὶ ἠσπάζετο τὴν χεῖρα τοῦ νουνοῦ του εὐχόμενος «Καλὸ Πάσχα». Φεύγων δὲ ἐλάμβανε καὶ αὐτὸς παρὰ τοῦ ἀναδόχου μετὰ τῶν εὐχῶν

του καὶ ἀνάλογον δῶρον εἰς χρήματα ἢ εἰς ἀντικείμενα καὶ εἰς αὐγὰ κόκκινα.

Τὸ ὥραϊον τοῦτο ἔθιμον τὸ διατηροῦν καὶ συνεχιζον τὸν σεβασμὸν καὶ τὰς συγγενικὰς σχέσεις μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων, ἐτήρουν ὅχι μόνον οἱ μικροὶ καὶ οἱ νέοι, ἀλλὰ καὶ οἱ πρεσβύτεροι, ἐνόσω οἱ ἀνάδοχοὶ τῶν εὐρίσκοντο ἐν τῇ ζωῇ.

8. Τὸ Χαλβασάββατο

Τὸ Σάββατο τῆς Τυρινῆς συνήθιζαν γιὰ τὶς ψυχὰς τῶν ἀποθαμμένων νὰ μοιράζουσαν πῆτες μὲ ἓνα κομμάτι χαλβᾶ κυρίως σουσαμένιο, ἀλλ' ἔλλείπει τοιοῦτου καὶ ἀπὸ τὸν συνηθισμένον, εἰς τοὺς γείτονας καὶ τοὺς συγγενεῖς. Τὸ δὲ βράδυ τῆς Κυριακῆς μετὰ τὸ δεῖπνον ἔδεναν ἓνα κομμάτι χαλβᾶ σησαμένιο ἢ καρυδένιο μὲ μίαν δυνατὴ κλωστή καὶ τὸ κρεμοῦσαν ἀπὸ τὸ ταβάνι εἰς τὸ μέσον τοῦ δωματίου. Γύρω γύρω δὲ εἰς τὸν κρεμασμένον χαλβᾶν ἐσχημάτιζαν κύκλον τὰ παιδιὰ τῆς οἰκογενείας μὲ τὰ χέρια πρὸς τὰ ὀπίσω καὶ ὁ οἰκοδεσπότης ἔδιδεν εἰς τὴν κλωστήν μὲ τὸν χαλβᾶ τοιαύτην κίνησιν, ὥστε αὐτὸς νὰ διαγράφη κύκλους καὶ νὰ περνᾷ κοντὰ ἀπὸ τὰ στόματα τῶν παιδιῶν, τὰ ὅποια προσεπάθουν νὰ τὸν ἀρπάσουσαν καὶ νὰ τὸν κόψουσαν μὲ τὰ δόντια τῶν. Ἐννοεῖται ὅτι ὁ χαλβᾶς ἐκτυποῦσεν ἄλλο παιδί εἰς τὰ μάγουλα, ἄλλο εἰς τὴν μύτην καὶ ἄλλο εἰς τὸ μέτωπον, πρᾶγμα τὸ ὅποῖον προκαλοῦσε τὰ γέλοια καὶ τὰς φωνὰς τὸσον τῶν παιδιῶν, ὅσον καὶ τῶν μεγάλων.

Συνεχίζετο δὲ ἡ εὐθυμία καὶ τὰ γέλοια ὄλων, μέχρις ὅτου κατάρθωνεν ἓνα παιδί νὰ πιάσῃ ἐπὶ τέλους μὲ τὰ δόντια τοῦ τὸν χαλβᾶ καὶ νὰ σταματήσῃ τὸ γύρισμα. Τότε παρεδίδοτο ὁ χαλβᾶς εἰς τὸ παιδί αὐτὸ καὶ ἔτσι ἐτελείωνε τὸ παιγνίδι.

Σημειωτέον δὲ ὅτι αὐτὴν τὴν βραδυά, ἢ ὅποια ἦτο ἡ τελευταία Ἀπόκρεως, προσήρχοντο εἰς τὸ σπίτι τοῦ πατρὸς οἱ ὑπανδρευμένοι υἱοὶ καὶ θυγατέρες μὲ ὄλα τὰ παιδιὰ τῶν διὰ νὰ συμπάγουσαν καὶ νὰ διασκεδάσουσαν ὄλοι μαζί.

Ὅταν δὲ ἐτελείωνεν ἡ διασκέδασις καὶ ἐπρόκειτο νὰ ἀναχωρήσουσαν ὁ καθεὶς εἰς τὸ σπίτι τοῦ, ἔφερον ἡ σπιτονοικοκυρὰ αὐγὰ βρασμένα ἀπὸ τὰ ὅποια ὄλοι ἔπρεπε νὰ φάγουσαν διὰ νὰ βουλώσουσαν μὲ αὐγὸ τὸ στόμα τῶν καὶ μὲ αὐγὸ πάλιν νὰ τὸ ξεβουλώσουσαν τὸ Πάσχα, καθόσον καθ' ὄλην τὴν Μεγ. Τεσσαρακοστὴν ἐνήστειον αὐστηρῶς.

Πρὶν δὲ ἀποχωρισθοῦν ἐσυγχωροῦντο ἀναμεταξύ τῶν ἀλληλο-

ασπαζόμενοι. Οί νεώτεροι ἔκαμνον μετάνοιαν καί ἠσπάζοντο τὴν χεῖρα τῶν πρεσβυτέρων.

9. Τὸ κουρμπάνι

Κουρμπάνι ἴσον θυσία. Καί πραγματικῶς θυσίας ἐτέλουν πολλοὶ τῶν χωρικῶν καθόσον ἐνθυμοῦμαι ἀπὸ τὰ παιδικὰ μου χρόνια. Πολλοὶ διὰ διαφόρους λόγους, εἴτε διότι ἀπηλλάγησαν φοβερᾶς ἀσθενείας, ἀποδώσαντες τοῦτο εἰς ἐπέμβασιν ἀγίου τινός, ἢ διότι διέφυγον κίνδυνόν τινα ἢ δι' ἄλλην τινὰ τέλος πάντων αἰτίαν, ἔκαμνον τάμα εἰς τὸν ἅγιον καὶ ὤφειλον μίαν ἡμέραν νὰ ἐκπληρώσουν τὴν ὑπόσχεσίν των. Πρὸς τοῦτο ἐξέλεγεν ὁ χωρικός ἐκεῖνος ἕνα μόσχον ἀπὸ τὰ ζῶά του, τὸν ἔτρεφε καὶ περιποιεῖτο ἰδιαιτέρως καὶ ὅταν ἐγένετο πραγματικῶς μόσχος ὁ σιτευτός, τὸν ὠδήγει κατὰ μίαν Κυριακὴν εἰς τὴν αὐλὴν τῆς Ἐκκλησίας καὶ ἐκεῖ ἀφοῦ τὸν ἔδενε καλῶς ὁ κύριός του, ἦναπτε δύο κηρία εἰς τὰ κέρατά του καὶ ὁ ἱερεὺς φορῶν τὸ ἐπιτραχήλιόν του ἀνεγίνωσκε μίαν εὐχὴν.

Μετὰ ταῦτα ἔφερε τὸν μόσχον ἔξω τῆς Ἐκκλησίας καὶ τὸν ἔσφαζεν. Ἀφοῦ δὲ ἐξέδερον τὸ δέρμα του, τὸν ἐτεμάχιζον καὶ τὰ τεμάχια τοῦ κρέατος διενέμοντο δωρεάν πρὸ πάντων εἰς τοὺς πτωχοὺς, ἀλλὰ καὶ εἰς τοὺς μὴ τοιούτους.

Μόνον τὸ δέρμα του ἐπωλεῖτο καὶ τὸ προϊόν τῆς πωλήσεως διετίθετο ὑπὲρ τοῦ ταμείου τῆς Ἐκκλησίας.

10. Ἡ νύμφη πρὸ 40 ἐτῶν

Πρὸ πολλῶν ἐτῶν καὶ μέχρι πρὸ 40ετίας καθόσον ἐνθυμοῦμαι ἡ νύμφη στόμα εἶχε καὶ μιλιὰ δέν εἶχεν. Ἦτο ἐντροπαλή, κάτω νεύουσα καὶ μὴ ἔχουσα τὸ θάρρος καὶ τὴν τόλμην νὰ σὲ ἀτενίσῃ. Ὅσακις τὰ πενθερικά καὶ οἱ συγγενεῖς των διὰ διαφόρους λόγους μετέβαινον εἰς τὴν οἰκίαν τῆς ἢ πρὸς ἐπίσκεψιν, ἦτο ὑποχρεωμένη μὲ σταυρωμένα τὰ χέρια νὰ βγῇ νὰ τοὺς καλωσορίσῃ καὶ νὰ φιλήσῃ ὅλων τὰ χέρια καὶ τῶν μικρῶν παιδίων ἀκόμη, ἂν εἶχον μαζί των τοιαῦτα.

Ἐπίσης καὶ κατὰ τὴν ἡμέραν τοῦ γάμου, ὅταν ἡ συνοδεία τοῦ γαμβροῦ μετέβαινεν εἰς τὴν οἰκίαν τῆς νύμφης διὰ νὰ τὴν παραλάβῃ καὶ τὴν ὀδηγήσῃ εἰς τὴν Ἐκκλησίαν διὰ τὴν στέψιν, ἔπρεπεν αὐτὴ ὅπως ἦτο ἐτοίμη μὲ τὴν νυμφικὴν τῆς στολὴν νὰ φιλήσῃ τὰς χεῖρας

δλων τῶν προσκεκλημένων τοῦ γαμβροῦ καί αὐτῶν ἀκόμη τῶν νηπίων.

Μόλις δὲ ἐξήρχετο τῆς πατρικῆς αὐτῆς οἰκίας συνοδευομένη, ἀπὸ τὴν παράνυμφον καί τὰς ἄλλας φίλας τῆς ἐστρέφετο πρὸς τὴν θύραν τῆς οἰκίας καὶ ἔκλινε τρίς τὴν κεφαλὴν τῆς δακρύουσα, ἀποχαιρετῶσα οἶονεὶ τὸν πατρικὸν οἶκον καὶ τοὺς οἰκείους τῆς, ἐνῶ συγχρόνως ἢ συνοδεύουσα τὴν γαμήλιον πομπὴν μουσικῆ ἀποτελουμένη συνήθως ἀπὸ ἓν βιολίον, ἓν κλαρίνον, ἓνα λαοῦτον καὶ ἓνα ντέφι ἀνέκρουε τὸ συγκινητικώτατον τραγοῦδι «Κλάψετε μάτια μ' κλάψετε καὶ σεῖς ἐχθροί μ' χαρῆτε.....»

Κατὰ τὴν ἐπιστροφὴν των εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ γαμβροῦ μετὰ τὴν στέψιν, ἐτοποθετεῖτο τὸ ζευγος εἰς μίαν γωνίαν καὶ παρέμενον ὄρθιοι. Κατὰ δὲ τὸ γαμήλιον γεῦμα ἢ τὸ δεῖπνον ἢ νύμφη, ἐνῶ ὅλοι οἱ ὄλλοι ἔτρωγον, ἦτο ὑποχρεωμένη νὰ ἴσταται ὄρθια μὲ ἐσταυρωμένας τὰς χεῖρας καὶ κάτω νεύουσα, μέχρις οὗ ἐτελείωνε τὸ φαγητόν.

I. ΜΑΓΚΡΙΩΤΗΣ

ΠΑΡΟΙΜΙΑΙ ΚΑΙ ΠΑΡΟΙΜΙΩΔΕΙΣ ΦΡΑΣΕΙΣ ΑΥΔΙΜΙΟΥ

(Συνέχεια από σελ. 350 Ζ' τόμου)

60. Βγάλιμ' ἀποὶν τ' φωτριά
νά σὴ βγάλω ἀπ' τὴ φτώχεια

Πρόκειται διὰ τὰ κρομμυδότσουφλα τὰ ὁποῖα ἐπίστευαν, πὼς ἂν τὰ κάφουν, θὰ παραμείνουν πτωχοὶ εἰς ὅλη τους τὴ ζωὴ. Γι' αὐτὸ δὲν τὰ ἔ-
καιαν.

61. Βούρτσα βούρτσα κόπανος
κί' ἔφτιασ' ἢ Μεγάλῃ Πέφτ'.

ἢ Βούρτσα βούρτσα κόπανος
κί' βούρτσα κουπανίδα (Π. Ζ. Α.)

Γιὰ τὶς νοικοκυρὲς ἐκεῖνες ποὺ τὴν τελευταία στιγμή ἀρχίζαν νὰ
προετοιμάζουν τὰ σπίτια τους, γιὰ τὶς μεγάλες γιορτές.

62. Γιάνν' τὸν λέν, μαννούλα μ', Γιάνν'.
καὶ Γιάνν' τὸν λέν κί' κλάψ' τε τον.

Τὰ ὀνόματα Γιάννης καὶ Μιχάλης ἂν καὶ ἦταν σὲ μεγάλη χρῆση, ἦ-
ταν, ὡς ὀνόματα, κακόφημα. Καὶ ἂν ποτὲ τύχαινε κανένας ποὺ θὰ εἶχε
αὐτὸ τὸ ὄνομα νὰ κάμῃ καμμιά ἀνοησία, νὰ καταστῇ γελοῖος, ἢ ἂν ἦ-
ταν ὑπερβολικὰ δειλὸς καὶ ἀποδεδειγμένος ἀνόητος, ἀπέδιδαν ἐν μέρει
τὴν εὐθύνη γιὰ τὰ ἐλαττώματά του αὐτὰ καὶ εἰς τὸ ὄνομά του.

* Ἦταν δὲ γνωστὸ στὸ Αὐδῆμι καὶ τὸ ἀκόλουθο :

Κόψε ξύλο κάμ' Ἀδών',
κ' ἀπὸ πλάτανο Μανώλ',
καὶ ἂν ἦς καὶ διὰ Γιάνν'
ὄ, τι ξύλο νάσαι κάρ'.

63. Γυαλιὰ καρφιά.

Διὰ δαπάνας ἀσκοποῦς καὶ ἄνευ ὑπολογισμοῦ.

Γ υ α λ ι ἄ ἔλεγαν στὸ Αὐδῆμι τὰ μπουκάλια, καθὼς καὶ τὰ γυαλιὰ
τῆς λάμπας. *Υπῆρχε καὶ τοποθεσία Γ υ α λ ι *), ἀλλὰ στὴν προκειμένη

*) *Ἴδε «Θρακικά» Τόμ. Ε', σελ. 348.

περίπτωση σημαίνει σπασμένα τζάμια, τὰ κομματιασμένα καὶ πεταμένα στοὺς δρόμους.

64. Δίπλα φεγγάρο' λόγτος γιμιτζῆς.

Ὅταν ἡ νέα σελήνη συνέβαινε νὰ εἶναι γυρτὴ πρὸς τὰ κάτω (δίπλα) στὸ Αὐδῆμι πίστευαν ὅτι θὰ ἔκαμνε μεγάλη κακοκαιρία, πού θὰ ὑποχρέωνε τὸ ναύτη (γιμιτζῆ) νὰ εἶναι διαρκῶς ὄρθιος.

65. Δ' λειὰ κι' ὄχι(ι) διαβολιά.

Διαβολιά = πονηρία. Δηλαδή ὁ ἄνθρωπος ἐξασφαλίζει καλλίτερα τὴν ζωὴν του διὰ τῆς ἐργασίας καὶ ὄχι διὰ τῆς ὀκνηρίας καὶ πονηρίας.

66. Ἀνὸ, κουμπάρε, στήν ἐλιά.

Τὸ ἱστορικόν της ἔχει ὡς ἑξῆς: Μιὰ κουμπάρα συνεβούλευε τὸν κουμπάρο της, πού τὸν εἶχε καλέσει εἰς γεῦμα, νὰ τρώγῃ δύο βουῆες εἰς κάθε μία ἐλιά. Ἐλέγετο ὡς συμβουλή εἰς τὰ παιδιά διὰ νὰ τρώγουν λίγο, λίγο τὸ φαγητό των· ἐλέγετο καὶ ὅταν κανεὶς εἶχε διπλὴν ἐπιτυχίαν, καθὼς καὶ ὅταν συνελαμβάνοντο ἐπ' αὐτοφῶρα δύο ἄτομα διαπράττοντα μιαν ἀδικίαν. Ἐφ' οὗ προέκυψε καὶ ἡ παραλλαγή.

Ἀνὸ κουμπάρες στήν ἐλιά.

67. Εἶναι κι' ἀνθρώποι στὸν παρὰ, εἶναι καὶ πέντε στ' ἄσπρο,
εἶναι καὶ ἄλλοι μερικοὶ π' ἀξίζουσι ἓνα κάστρο.

Μὲ τὴν παροιμία αὕτη διατρανώονταν ἡ διαφορὰ πού ὑπάρχει μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων.

Ἡ λέξις κάστρο στὸ Αὐδῆμι εἶχε τὴν πραγματικὴν τῆς ἔννοια: φρούριον. Εἰς ἄλλα χωριά εἶχε καὶ τὴν ἔννοια τῆς πολιτείας· π. χ. τὰ χωριά πού ἦταν πλησιέστερα στὴ Ραιδεστό, ὠνόμαζαν τὴ Ραιδεστό Καστρο.

68. Ἐμαθ' ἡ λαγὸς κι' βαίρ'
μέσα σ' παπαδιᾶς τ' ἀβέλι(ι).

Ἐλέγετο συνήθως μόνον ὁ πρῶτος στίχος. Ἀφοροῦσε δὲ τὰ πολὺ μικρὰ παιδιά τὰ ὁποῖα ἤρχιζαν νὰ μαθαίνουν τὰ διάφορα κατατόπια τοῦ σπιτιοῦ, καὶ ἀνεκάλυπταν μόνα των τὰ γλυκὰ καὶ τὰ φρούτα, πού ἡ μητέρα των ἐνόμιζε ὅτι εἶχε κρυμμένα.

69. Ἐφαγε οἶσα μὲ ἰφτὰ Γανίτες.

Γανίτης ἦταν ὁ κάτοικος τοῦ Γάνου, παραθαλάσσια κωμόπολι, πού ἀπέιχε μιὰ ὄρα ἀπὸ τὸ Αὐδῆμι. Μὲ τὴν ὀνομασία αὕτη ὅμως ἦταν γνω-

στοὶ σ' ὄλη τῇ Θράκῃ οἱ κάτοικοι τῶν Γανοχώρων, μέσα στοὺς ὑποίους συγκαταλέγονταν καὶ οἱ Αὔδημιῶτες.

Ἡ παροιμία αὕτη, ποὺ λέγονταν στὸ Αὔδημι, ἐνοοῦσε ἀποκλειστικὰ τοὺς κατοίκους τοῦ Γάνου καὶ ἤθελαν νὰ ποῦν ὅτι ἔφαγε πολὺ. Τὰ γειτονικὰ αὐτὰ χωρία ἀρέσκονταν νὰ ἀλληλοειρωνεύωνται καὶ νὰ σκόπτουν οἱ μὲν τοὺς δέ. Ἐκαστον διεκδικοῦσε κάποια ἀνωτερότητα ἀπὸ τὸ ἄλλο στὸν πολιτισμὸ του, στὸν τρόπο τῆς ὀμιλίας κ.τ.λ.

70. Ἔνα χρόνο κι' ἔνα μῆνα
ἔγνεθ' ἔνα ἄδραχι νῆμα,
τῶβανε καὶ στὸ φαγάκι
τῶφαγε τὸ πορτοκάζι.

Γιὰ ὅσες ἦταν ἀκατοῦνευτες*) καὶ μολονότι ἀσχολοῦνταν πολὺν χρόνο γιὰ ἓνα ἔργο δὲν κατόρθωναν παρὰ παραμικρὰ πράγματα τὰ ὅποια ἦταν καὶ ἀνίκανες νὰ τὰ διατηρήσουν.

71. Ἐνιὰ λογιῶ γαῖ ὄλο κοιοζιθ'.

Λέγονταν σὰν ἄστειο ὅταν εἶχαν δυὸ-τρία εἶδη φαγητοῦ μὲ τὸ ἴδιο ὑλικό. Τὸ ἔλεγαν ὁμῶς καὶ γιὰ νὰ κοροϊδέψουν καμμιὰ νοικοκυρὰ, ποὺ γιὰ νὰ ἐπιδειχθῇ στοὺς φιλοξενουμένους της, τὸ ἴδιο φαγὶ τὸ διεσκεύαζε διαφορετικῶς.

Τὸ ἐννιὰ ὁμῶς ὡς χαρακτηριστικὸ τοῦ φαγητοῦ συναντᾶται καὶ στὸ φαγητὸ τῆς Μεγάλης Πέμπτης, ὅποτε ἐπικρατοῦσε συνήθεια νὰ βάζουν στὸν τέντζερε ἑννέα εἶδη ὀσπρίων. Ἐξηγεῖται δὲ αὕτη ἡ πρόληψη ἀπὸ τὸ λόγο ποὺ ὁ κάθε νοικοκύρης ἀπὸ τὴν ἀρχὴ τῆς Μεγάλης Σαρακοστῆς προμηθεύονταν τὰ ὀσπριά του μαζεμμένα. Καὶ τῇ Μεγάλῃ Πέμπτῃ πιά ὄλα ἐτελείωναν καὶ ἔμεναν ἀπὸ κάθε εἶδος πολὺ λίγα. Ὅποτε ἡ νοικοκυρὰ τὰ ἔβαζε ὄλα μαζί.

Ἡ Μεγάλῃ Πέμπτῃ ἦταν ἡ τελευταία ἡμέρα τῆς Σαρακοστῆς ποὺ μαγεῖσταν, γιατί τῇ Μεγάλῃ Παρασκευῇ δὲν ἦταν ἐπιτετραμμένο νὰ στηθῇ τέντζερες. Τὸ μεγάλο Σάββατο δὲ λογαριάζονταν καθόλου γιατί καταναλίσκονταν ὀλόκληρο μὲ τίς προετοιμασίες τοῦ Πάσχα καὶ γιὰ τοὺς ἄνδρας χαλαρώνονταν ὀλότελα ἡ νηστεία καὶ τσιμποῦσαν ἀπὸ λίγο τυρὶ ἢ κασέρι.

72. Ἐχ' κι' φροῆμι' γιὰ τσ' τιλλοί.

Ἐλέγετο ὡς ἀπειλὴ γιὰ κείνους ποὺ ἐξεδήλωναν διαθέσεις νὰ κάμουν ἀνθαιρέσιες καὶ παρανομίες, προπαντὸς δὲ πράξεις ἀνίκανοιες μὲ τὰ ἦθη τοῦ χωριοῦ.

*) ἀκατοῦνευτη=ἀνίκανη.

73. *Ἐχομεν καὶ σὺ ἄνω' ἀβέλ'
καὶ στοὺ Τσαναξῆ χωριό!...*

Ἡ παροιμία αὕτη εἶναι ἀντίστοιχη μὲ τὴν ἀρχαία :

*Καὶ κόκορος ἐν λαχάνοις
καὶ Σουὸλ ἐν προμήταις,*

καθὼς καὶ μὲ τὴν κοινότερη :

*Κι' ἡ ζωσζινοῦ τὸν ἄντρα τῆς μὲ τοὺς προμμιενταδες,
καὶ μὲ τὴ Μικρασιῶτικη (Κοντζῆς-Τριγγλιας) :*

*Καὶ τὴ φαζὴ μαγρέμια
καὶ τὸ Χασάνη τοῦρο,*

γιατὶ ἀμπέλι στὴν ἄνωρα δὲν μποροῦσε νὰ θεωρηθῆ ἀξιόλογο.

Τὸ δὲ Τσανακτῆ, τὸ ὁποῖο οἱ Αὐδημιῶτες ἔλεγαν Τσαναξῆ, ἦταν ἓνα ἀσημαντὸ χωριονδάκι στὸν κάμπο, λίγο βορειότερα ἀπὸ τὸ δρόμο ποὺ πηγαινε στὴ Ραιδεστό. Τὸ Τσανακτῆ καθὼς καὶ τὸ Ἄραπ-Χατζῆ, τὸ ὁποῖο κεῖται στὸν κάμπο πρὸς τὸ μέρος τοῦ Μάλγκαρα, στὰ παλιότερα χρόνια ἦταν τσιφλίκια, τῶν ὁποίων οἱ ἰδιοκτῆτες ἦταν Αὐδημιῶτες. Τὰ μικρὰ αὐτὰ χωριά κατοικοῦνταν ἀπὸ Ἑλληνας.

74. *Ἐχ' τ' φώλη ἢ χεσμένη!*

Ὅταν κανεῖς ἐπρόσβαλε ἀδικαιολογίτως καὶ κατόπιν ἐλάμβανε τὴν ἀνάγκην τοῦ προσβληθέντος, ἀλλὰ δὲν ἠδύνατο νὰ ζητήσῃ πλέον τὴν συνδρομὴν του, λόγῳ τῆς προσβολῆς ποὺ τοῦ ἔκαμε.

Ἐλέγετο ἀκόμη καὶ ὅταν ἐδανείζετο καὶ δὲν τὰ ἐπέστρεφε μολοῦντο τοῦ ἐδίδετο εὐκαιρία.

75. *Ἢ γίδα ὅταν θέλ' νὰ φάῃ ξύλο
πάει καὶ ξέται σ' τζομπάν' τὸ δεγρέκι!*

Τὸ ἔλεγαν γιὰ τὰ παιδιά ὅταν ἐνοχλοῦσαν τοὺς μεγαλυτέρους των, ζητώντας πράγματα ποὺ δὲν ἦταν δυνατὸν νὰ τοὺς δοθοῦν, ἢ ἀπλῶς τοὺς πείραζαν γιὰ νὰ τοὺς κάμουν νὰ θυμώσουν.

76. *Ἢ ἐσὺ νὰ πεθάνῃς ἢ ἐγὼ νὰ χηρέψω.*

Μᾶλλον ἀστεῖο ποὺ λέγονταν μεταξὺ τῶν συζύγων σὲ στιγμὲς ἀμηχανίας. Δηλαδὴ προέτρεπε ὁ σύζυγος τὴ σύζυγο νὰ πεθάνῃ ἢ νὰ χηρέψῃ ἐκεῖνος, ὅπου ἦταν τὸ ἴδιο, γιὰ νὰ βγοῦν ἀπὸ τὴ δυστυχία. Πάντοτε ὅμως λέγονταν ὅτι κάποιος ἄλλος, τρίτος, τὸ εἶπε. Π. χ. «Ποῦ μᾶς ἦρτα νὰ τὰ παραμύθια, ποὺ κι' ὁ Ἄελεγε: Ἐτσ' καθὼς γίγ'καμε, μαρὴ γ'ναῖκα ἢ ἐσὺ νὰ πεθάνῃς ἢ ἐγὼ νὰ χηρέψω».

77. Ἡ ζούλεια νάταν ψώρα
θαλά γεμίς' ἢ χώρα.

Τὴν ἔλεγαν συνήθως διὰ τὰ παιδιά, ποὺ ζήλευαν ἀναμεταξύ των.

78. Ἡ Θεὸς ἀπλὰ εἶναι ἄμα χαμ λὰ βλέπ'.

Συνήθως ἐλέγετο ὅταν κάποιος, ἄλλοτε ἰσχυρὸς καὶ ἄδικος, ἐδυστύχει.

79. Ἡ νύφ' μας ἢ καματερή
τοὺ Σαββάτ' ἀπὸ βρούδν.

Ὅταν καμμὶ νεόνυμφη ἦταν ὀκνηρὴ καὶ τὶς δουλειές της ἀνέβαλε διαρκῶς γιὰ τὴν τελευταία στιγμὴ.

80. Ἡ καθένας γιὰ τὸν ἑαυτό τ' ὁ Θεὸς γιὰ ὄλους.

Τὸ ἔλεγαν γιὰ νὰ μὴ βοηθήσουν ἀνθρώπους δυστυχεῖς πρὸς τοὺς ὁποίους εἶχαν κάποια ἠθικὴ ὑποχρέωσι.

81. Ἡ κατίρα εἶναι γαϊδάρα,
κὶ πάει στοὺ ν' κοκύρ'.

Τὴν ἔλεγαν γιὰ ἐκείνους ποὺ καταργιοῦνταν τοὺς ἄλλους καὶ πάθαιναν οἱ ἴδιοι. Ἐλεγαν δὲ γ α ἰ δ ἄ ρ α ἀπὸ τὴν ἀνυποληψία ποὺ ἔτρεφαν σ' αὐτὰ τὰ ἐργατικώτατα καὶ χρήσιμα ζῶα.

82. Ἡ πέτρα στὸ δόλο τ' εἶναι βαρειά.

Λέγονταν γιὰ τοὺς νοικοκυραίους, οἱ ὁποῖοι ξενητεύονταν καὶ εἰς τὰ ξένα δὲν εἶχαν τὴν αὐτὴ ἐπιτυχία εἰς τὰς ἐπιχειρήσεις των, τὴν ὁποῖαν εἶχαν εἰς τὸ χωριό τους.

83. Ἡ συμφωνή πατεῖ τὸ νόμο.

Ἡ λέξη συμφωνία λέγονταν στὸ Αὐδῆμι, τὸ περισσότερο, σ υ μ φ ω ν ἦ.

84. Ἡ ὕρε ἢ νύφ' τοὺ γυνὶ πίσω σ' βόρτα.

Ἡ παροιμία αὕτη ποὺ συνηθίζονταν πολὺ στὸ Αὐδῆμι, προέρχεται ἀπὸ τὴν ἐποχὴ ποὺ ὑπῆρχε γεωργία στὸ χωριό. Γιατὶ τὰ τελευταῖα χρόνια, ποὺ ἐξέλιπε ὀλότεια ἢ γεωργία καὶ συνεπῶς καὶ τὰ γεωργικὰ ἐργαλεῖα, ἦταν ἀδύνατο νὰ ἐξηγηθῇ ὀρθῶς ἡ λέξη γ υ ν ἰ. Καὶ τὴν ἐξηγοῦσαν τ ὄ ν ἄ ν δ ρ α τ η ς, ποὺ τὸν ἔλεγαν δῆθεν Ε ὕ γ ε ν ἰ ο-Ε ὕ γ ε ν ἦ-Β γ ε ν ἦ-Γ ε ν ἦ. Ἀργότερα ἀντιληφθῆκαμε ὅτι τὸ γ υ ν ἰ εἶναι γεωργικὸ ἐργαλεῖο (ὄνιον) καὶ ὅτι ἡ συνηθισμένη θέσι του ἦταν πίσω ἀπὸ τὴν πόρτα τοῦ σπιτιοῦ. Ὡστε ἡ νύφη ποὺ τὸ βρῆκε στὴ θέση αὐτή, δὲν ἔκαμε κανένα μεγάλο κατόρθωμα.

Ἐλέγετο διὰ ἐπιτυχίας ἀναξίας λόγου.

85. *Θάμασμα μωρὲ Μαρώλ', διὸ σταφύλια σ' ἔνα κλήμα! . .*

Ἡ παροιμία αὐτὴ λέγονταν ἢ μὲ προσποιητὸ θαυμασμό, ἢ ἐρωτηματικὰ καὶ ἀφοροῦσε τοῖς ἀνθρώποις οἱ ὁποῖοι ἐκπλήττονταν μὲ συνήθη πράγματα.

86. *Θέλ' νὰ τῶχ' τὸ κούτελο νὰ κατεβάξ' ψεῖρες.*

ἢ Θέλ' νὰ τῶχ' ἢ κούτρα νὰ κατεβάξ' ψεῖρες.

Ἀηλαδή ὁ λαὸς πιστεύει ὅτι ὁ ἄνθρωπος γίνεται ὅ,τι ἀπὸ φύση του εἶναι.

Παρόμοια μὲ τὴν παραπάνω εἶναι κι' αὐτή:

*Νὰ κατεβάξ' ἢ Παρνασσὸς
κι νὰ κόβ' ἢ ἄγιο-Τρόφωνας*

ἢ ὁποῖα ὁμοῦς δὲν ἦταν σὲ μεγάλη χρήση στὸ Αἰθῆμι, ὅπως ἡ πρώτη.

87. *Θέ νὰ σὲ κάμω 'να βραζὶ κόκκινο καὶ σαλένιο
ὅποτε θέλω νὰ τὸ λῶ κι' ὅποτε νὰ τὸ δένω.*

Τὴν ἔλεγαν γιὰ λογαριασμό τοῦ τρίτου, ὁ ὁποῖος ἤθελε νὰ ἔχη ὑποχέριον κάποιον ἄλλον.

Ἡ λέξι *σαλένιο* σημαίνει μάλλινο.

88. *Κάθουμε ἀπάν' στὰ βιλόνια*

Ἀηλαδή ἔχω στενοχώρια καὶ ἀνυπομονησία μεγάλη καὶ ἀναμένω ἀπόφαση ἢ κάποιον ἄνθρωπο ἀπὸ τὸν ὁποῖον ἐξαρτῶνται ζωτικώτατα συμφέροντά μου.

Λέγονταν συνηθέστερα σὲ τρίτο πρόσωπο:

Κάθεται ἀπάν' στὰ βιλόνια.

89. *Κάλιο νάχω γὰρ πατὸς μου*

παρὰ μάνα κι' ἀδερφός μου.

Ἡ παροιμία αὐτὴ φανερώνει τὴ σκληρότητα τῶν πλουσίων συγγενῶν, οἱ ὁποῖοι δὲν ἀντιλαμβάνονται τὴ δυστυχία τῶν πλησιεστέρων συγγενῶν τῶν.

90. *Τὰ καλομαζωμένα μ'σὰ κι μ'σὰ*

κι τὰ κακομαζωμένα πάει κι ἡ νοικοκίχ'ς μαζί.

Ὁ λαὸς πιστεύει ἀφ' ἐνὸς ὅτι τὸ *ἄδικο* πληρώνεται ἀφ' ἐτέρου ἔχει ὑπ' ὄψην ταν πόσο δύσκολα μπορεῖ νὰ διατηρηθῇ ἢ μία περιουσία, ἔστω καὶ μὲ κόπους ἀποκτημένη.

91. *Κακὸ χωριὸ τὰ λίγα σπίτια.*

“Ὅσα μικρὸ τὸ μέρος τόσο καὶ δυσκολότεροι οἱ ὄροι τῆς ζωῆς.

92. *Κατὰ τὰ Φργατὰ του ἀλληλοῦτα.*

“Ὅταν τὸ τέλος κανενὸς ἦταν ἀνάλογο μὲ τις πράξεις του. Λέγονταν ὁμως μόνον γιὰ τις κακὲς πράξεις.

93. *Κατοῦρσε καρσι στοῦ γήλιου.*

Κ α ρ σ ἰ = λ. τ. σημαίνει ἀντίκρου. Ἦτο ἡ φράσι αὐτὴ εἰρωνεΐα καὶ ἐλέγετο συνήθως ὅταν οἱ Τοῦρκοι ἐβιοπραγοῦν κατὰ τῶν Ἑλλήνων ἀδικαιολογήτως, προφρασιζόμενοι ἀσημάντους αἰτίας.

94. *Κεῖνα κεῖ κὶ δῶ Κστός.*

Τὴν ἔλεγαν διὰ τὰ παραρηγοῦνται οἱ πτωχοί, ὅταν ἀνελογίζοντο τὴν εὐμάρεια καὶ τὴν καλοπέρασι τῶν πλουσίων.

95. *Κε' ἀπ' τὸν ἄδρα λόγια
κὶ ἀπὸ τοῦ γαῖζο μοιρολόγια*

Ἡ λέξι κ α ὦ κ ο ς δὲν χρησιμοποιοῦνταν ἀπὸ τὴ νέα γενεά. Σὲ κοινότερη χρῆσι ἦταν ἡ τουρκικὴ λέξι γ ι α ρ ἔ ν ς*) ποὺ ἔχει τὴν αὐτὴ σημασία. Ἡ παροιμία λέγονταν ὅταν μερικοὶ χωρὶς τὰ ἔχουν πραγματικὸ δικαίωμα ἔκαμναν παρατηρήσεις γιὰ τις πράξεις καὶ τὴ διαγωγὴ ἄλλων.

96. *Κοντὴ γυναῖκα πέροδικα, ψηλὴ καρμαντάλα,
ψηλὸς ἄντρας γενίτσαρως, κοντὸς μοιμπή καὶ γάνα.*

Μὲ τὴν παροιμία αὐτὴ ἤθελαν τὰ ποῦν ὅτι καλλίτερη εἶναι ἡ κοντὴ γυναῖκα, ἐνῶ ἀντιθέτως ὁ ἄντρας ὁ καλὸς πρέπει τὰ εἶναι ὑψηλός.

Ἡ λέξι γ ε ν ἰ τ σ α ρ ο ς στὴν περίπτωσι αὐτὴ σημαίνει παληκάρι, λεβέντης.

97. *Κυρὰ μαμὴ κὶ γιάτρενα
τὴ θυγατέρα σ' ἰάπερνα.*

Ἡ μαμὴ εἰς τὸ Αὐδῆμι ἔκαμνε καὶ τὸν παιδίατρο· π' α τ ο ὦ σ ε τὸ λαιμὸ τῶν παιδιῶν, ὅταν πονοῦσε, τὰ ἔπαιρνε βεντουῖζες, τὰ σ τ α ὦ ρ ω ν ε κ: ἄ. Οἱ ἀνωτέρω στίχοι εἶναι ἐλαφρὸ πείραγμα, ὅταν συνέβαινε ἡ μαμὴ τὰ ἔχη καὶ κόρη.

98. *Λίγο τὸ πισκέσ'
κὶ πολλὴ ἡ γι' ἀγάπ'.*

Τὴν ἔλεγαν φιλότιμοι ἄνθρωποι, ποὺ μολονότι ἤθελαν τὰ κάμνουν πολύτιμα δῶρα στοὺς φίλους των, δὲν εἶχαν τὰ ἀπαιτούμενα καὶ πρόσφεραν τὸ ταπεινὸ τους δῶρο.

*) Ἐρωμένος.

99. *Μιγάλο τὸ καρὰβ' μιγάλα τὰ νερά τ,
μ'κρὸ τὸ καρὰβ' μ'κρὰ τὰ νερά τ'.*

Ἐνοοῦσαν ὅτι οἱ εὐκατάστατοι ἔχουσι καὶ περισσοτέρους κινδύνους καὶ μεγαλυτέρας φροντίδας.

100. *Μὲς σ' θάλασσα θὰ τὴν β'τῆξω.*

Λέγονταν ἀπὸ τῆς μάννης ποῦ τὰ παιδιὰ τους τύχαινε νὰ ἐρωτευθοῦν κορίτσια ὅχι ἀμέμπτων ἡθῶν.

101. *Μῆνας κὶ γεγγάρ'
κακὸς κερὸς παλ'κάρ'.*

Στὸ Αἰθῆμι ἐπίστευαν πὸς ἂν ἡ ἀρχὴ τῆς σελήνης συνέπιπτε μετὴν ἀρχὴ τοῦ μηνός, θὰ γίνονταν ἐκεῖνο τὸ μῆνα μεγάλη κακοκαιρία.

102. *Μῆν τάκιμες γαδάρα νὰ μὴ σὰ τραγουδῶ,
μῆτε παπᾶ φοβοῦμαι, μῆτε πνευματικό. (Π. Ζ. Α.)*

Συνήθιζαν πολὺ στὸ Αἰθῆμι ὅταν παρεκτρέπετο καμμιά νέα νὰ τῆς κάμνουν τραγούδια ἐμπαικτικά ἢ καὶ ὑβριστικά. Εἶχαν ὅμως καὶ τὸ συναίσθημα μὴ τυχὸν ἀδικοῦν ἢ συκοφαντοῦν, διότι τὰς περισσοτέρας φορὰς ἤρκει καὶ μόνον ἡ ὑπόνοια ὅτι ἡ νέα παρεκτράπη διὰ νὰ τὴν διακωμωδίσουν καὶ ἐλέγοντο οἱ ἀνωτέρω στίχοι πρὸς καθησύχασιν τῆς συνειδήσεως.

103. *Μπαμπά μ' ὅταν μ' ὀμιήμενες ἐβδομηδαδὸ τσῆ μετροῦσα.*

Λέγονταν γιὰ τοὺς νεαροὺς καὶ ἀργοσχόλους ἀνθρώπους, οἱ ὅποιοι ἀποφεύγουν νὰ κοιράσουν τὴ σκέψιν των.

Ἡ παροιμία συνήθως συμπληρώνονταν.

*Μπαμπάμ' ὅταν μ' ὀμιήμενες ἐβδομηδαδὸ τσῆ μετροῦσα
σ' μ' λαγοῦῦ μας...*

Ἡ λέξι *ε ρ μ η ν ε ὑ ω* ποῦ στὸ Αἰθῆμι τὴν ἔλεγαν *ο ρ μ' ν ε ὑ ω*. δὲν ἐσίμαινε ἐξηγῶ, ἀλλὰ συμβουλεύω. Σὲ κοινῇ χρῆσι ἦταν καὶ τὸ ἀφηρημένο οὐσιαστικὸ *ο ρ μ ἦ ν ε ι α* (=συμβουλή).

104. *Μπάργκα σου καὶ μπάργκα μου,
μεργιά σου καὶ μεργιά μου.*

Ὅταν ἀνατρέπονταν οἱ συνθῆκες καὶ οἱ κρατοῦντες γίνονταν κρατούμενοι.

105. *Νὰ ἤξερα τὸ τέλος μου ποῦ θέλα καταρτήσω
δὲν ἄνοιγα τὸ στόμα μου καθόλον νὰ μιλήσω.*

Αὐτὸ τὸ ἔλεγαν οἱ ἀποτυχημένοι στὸ γάμο τους, οἱ ὅποιοι πρὶν παντρευτοῦν δὲν καταδέχονταν, οὔτε νὰ συζητήσουν γιὰ κορίτσια, τὰ

ὅποια ἐνόμιζαν κατώτερα των. Καὶ στὸ τέλος κατάφεραν νὰ πάρουν τὴν χειρότερη ἀπ' ὅλες.

Γι' αὐτὸ ὑπῆρχε στὸ Αὐδῆμι καὶ ἡ παροιμία :

“Οποῖος διαλέκει πολὺν

παίριν τ' ἀποδιαλεγοῦδια.

106. *Νὰ κάθει ἡ Παιῶρα νὰ πορπατῇ ἢ γι' Ἀγάπ'.*

Φαίνεται ὅτι εἶναι ἀντιστοιχία δημοτικοῦ διστίχου. Ὁ πρῶτος στίχος μᾶς εἶναι ἄγνωστος. Κατήντησε παροιμία καὶ λέγονταν μᾶλλον φιλικὰ καὶ εἰρωνικὰ μεταξὺ ἀδελφῶν ἢ μητέρας καὶ κόρης. Ὅταν π. χ. ἐπρόκειτο ἢ μεγάλη ἀδελφή ἢ ἡ μητέρα νὰ κάμῃ κάποια ἐπίσκεψιν καὶ ἡ μικρότερη θὰ εἶχε τὴν ἀπαίτηση νὰ καθίσῃ ἢ μητέρα τῆς ἢ ἡ μεγαλύτερη ἀδελφή τῆς στὸ σπίτι, γιὰ νὰ πάῃ ἐκεῖνη.

107. *Νὰ κάμ' ες κόκκιν' σακκοῦλα.*

Ἦταν εἰρωνεία γιὰ ἐκείνους ποὺ ἐδάνευζαν καὶ δὲν ἐπρόκειτο νὰ τὰ πάρουν. Τὸ κόκκινο ἦταν κάτι τὸ πανηγυρικό. Λέγονταν καὶ γιὰ ἐκείνους ποὺ ἐπερίμεναν νὰ εἰσπράξουν ἀμφίβολα κέρδη.

108. *Νᾶσαι καλὰ τὸν Αὔγουστο*

ποῦναι παχειές οἱ μνῆρες.

Κοροϊδία καὶ ἔνδειξι δυσανασχετήσεως γιὰ τὴν παχυδεομία ὠρισμένων ἀνθρώπων ποὺ ἐνόμιζαν ὅτι ἐξεπλήρωσαν τὸ καθήκον των πρὸς ἄλλους ἀνθρώπους, κάμνοντας κᾶτι πολὺ εὐκόλο, ποὺ θὰ τὸκαμναν καὶ χωρὶς νὰ ἔχουν καμμιά ὑποχρέωσι, καὶ εἶχαν μολαταῦτα τὴν ἰδέα ὅτι ἔκαμαν ἐκδούλευσι.

109. *Νὰ τρῶς κ' κιά κί νὰ φτᾶς.*

Ὅταν καμμιά γυναῖκα ἦταν πολὺ ἄσχημη.

110. *Ξένος πόνος ξέν' ἔννοια.*

Στὴν περίπτωσιν αὐτῇ ὁ ξένος εἶναι ὁ φίλος ἢ ὁ συγγενής ἢ ὁ γείτονας. Γιατὶ ἂν ἦταν ὀλότελα ξένος δὲν θὰ γίνονταν κᾶν λόγος.

111. *Ξένος πόνος ξώδεσμα*

ἢ Ξένος πόνος ξώπετσα.

Ὅσο δηλαδὴ καὶ ἂν μᾶς ἐπηρεάσῃ ὁ ξένος πόνος δὲν εἶναι δυνατόν νὰ μᾶς θίξῃ καίρια.

112. *Ξέρω καὶ τὸ νόμο καὶ τὰ σακροδέλια.*

Στὸ Αὐδῆμι ἕνας ἐξηντάσης, ἀγρόμιματος, ὁ ὁποῖος καταγίνονταν μὲ δουλειές ἀγορτικές, νὰ κουβαλᾷ ξύλα, κλαοὶ κτλ., ἀποφάσισε νὰ γίνῃ καπιάς. Ὁ δεσπότης τὸν ρώτησε ἂν ξέρῃ τὸ νόμο. Κι' ἐκεῖνος ἀπήντησε :

— Ξέρω, ξέρω και τὸν ὄμο και τὰ σκαρδέλια.
 Ὡμος στὴν περίπτωσι αὐτὴ εἶναι τὸ ἐμπροσθινὸ μέρος τοῦ σαμα-
 ριοῦ και σκαρδέλια εἶναι οἱ πισινοὶ γάντζοι, οἱ ὅποιοι στὸ Αἰ-
 θῆμι ἦταν ξύλινοι.

113. Ξέχαρτζα και δίχως χίλι(ι)
 και παπούτσια ἀπὸ τ' ραχ(η).

Ὅταν κανεὶς πήγαινε νὰ δουλέψῃ κάπου και δὲν ἐπρόκειτο νὰ πλη-
 ρωθῆ ἢ νὰ ἀμειψθῆ ἐλάχιστα. Χάκι ἦταν ὁ μισθός, χάρτζι
 τὸ χάρτζηλίχι δηλ. κάτι τὸ ἔκτατο. Καὶ ὁ ἐν λόγῳ ὄχι μόνο δὲν
 θὰ ἔπαιρνε μισθὸ και χαρτζηλίχι, ἀλλὰ και παπούτσια θὰ ἔκαμνε ἀπὸ
 τὸν ἑαυτὸ του.

114. Ὁ Γάνος και ἡ Χώρα και τὸ μισὸ τ' Αἰθῆμι

Τὴν ἔλεγαν χαριεντιζόμενοι. Ὑπάρχει δ' εὐρύτατη διάδοσι ὅτι ἕνας
 δεσπότης ἀφώρῃσε τὰ χωρῖα αὐτά. Μερικοὶ μὴ Γανοχωρῖτες, ἀπο-
 δίδουν τὸν ἀφορισμὸ εἰς τὴν ἐλευθερία ποῦ εἶχαν μεταξὺ τους οἱ ἀρρα-
 βωνιασμένοι εἰς τὰ χωρῖα αὐτά. Ἀλλὰ οἱ Αἰθιοπίῳτες ἔλεγαν ὅτι ὁ ἀφο-
 ρισμὸς ἐγένετο ἐπειδὴ οἱ προύχοντες τοῦ Γάνου και τῆς Χώρας και μίᾳ
 μερίδα τοῦ Αἰθιοπίου κατηγόρησαν ἀδίκως τὸν δεσπότη στὸ Πατριαρχεῖο.

115. Οἱ πολλοὶ τὸν ἔνα τοῦ κάμνα
 Οὐ ἔνας τσ' ποῖλλοὶ δι' βορεῖ νὰ τσῆ κάμν.

Ἐνοοῦσαν ὅτι ἂν οἱ πολλοὶ βοηθήσουν ἕναν ἄνθρωπο θὰ μπορού-
 σαν νὰ τὸν ἀναδείξουν.

116. Ὁ λόκος κι' ἂν ἐγράψῃ
 κι' ἄλλαξῃ τὸ μαλλί του,
 μήτε τὴ γνώση τ' ἄλλαξῃ
 μήτε τὴ γεγραμμένη του.

Τὴν ἔλεγαν ὅταν κανεὶς ἐφθανε εἰς ὄριμον ἡλικίαν και ἐξῆκολούθει
 νὰ εἶναι ὁ ἴδιος.

117. Ὁπ' ἡ λᾶ, παιλοῦ ἡ λᾶ
 κὶ στὰ γίδιᾳ κὶ στὰ πρόβατα,
 Ὁπ' δι' ἡ λᾶ, μήτε γὰ τὰ λάχνα.

Λέγονταν πότε μὲ τὸν πρῶτο της μόνο στίχο, πότε και μὲ τὸ δευ-
 τερο, σπανίως δὲ λέγονταν ὀλόκληρη. Ἀφοροῦσε τοὺς ἀνθρώπους ἐκεί-
 νους— πρὸ παντὸς τὰ παιδιὰ— ποῦ ἰσχυρίζονταν ὅτι δὲν μπορούν μὲν
 νὰ κάμουν μίαν ὀρισμένη ἐργασία, μπορούσαν ὅμως νὰ κάμουν μίαν
 ἄλλη. Ὀλόκληρη δὲ ἡ παροιμία λέγονταν ὅταν ἀπευθύνονταν στὰ
 παιδιὰ. Σὲ μεγάλους ἔφτανε μόνον ὁ πρῶτος στίχος.

118. Ὅρτσα (φόρτσα ;) νὰ πάγω πνίγομαι
γεμάτα δὲ γλυτώσω.

Ὅταν κανεῖς περιήρχετο εἰς δυσχερῆ θέσι καὶ δὲν ὑπῆρχε οὐδεμία
διέξοδος.

119. Ὅσα σέρν' ἢ σκοῦπα.

Τὸν εἶπε ὅτι κακὸ καὶ χυδαῖο, καθόσον ἢ σκοῦπα σέρνει· ὄλες τὶς
ἀκαθαρσίες.

120. Ὅσα φέρν' ἢ ὦρα διὰ δὲ φέρν' ἢ χρόνος.
καὶ Λεῖψε μιὰ ὦρα κακιά νὰ ζήσης πολὺ γαιρό.

Μὲ τὶς παροιμίες αὐτὲς ὁ λαὸς θέλει νὰ πῇ ὅτι ἡ καταστροφὴ εἶναι
εὐκόλη. Τὴν ἔλεγον καὶ ὅταν κανεῖς θὰ ἔπιπτε μέσα στοῖς ὕδασι καὶ θὰ
ἔσπανε τὸ πόδι του ἢ τὸ χέρι του, ἢ ξαφνικὰ πάθαινε συμφόρησι, ἢ
φυγικὸ τι νόσημα, διότι ἐπίστευαν ὅτι ἦταν ὦρα κακιά, δηλαδὴ
στιγμὴ κακιά. Μὲ τὴ λέξιν ὦρα δὲν ἐνοοῦσαν μιὰ ὦρα, ἀλλὰ
μιὰ στιγμὴ π χ.

Ὁ Θεὸς νὰ σὲ φ'λάη ἀπὸ κακιά ὦρα.

Ὁρες—ὠρες μ' ἔρχεται (ὁ πόνος) ἀντὶ νὰ πῇ : πότε-πότε.

121. Ὅσο γάλλός' ἢ Ζουμπακιά, νὰ βάνῃ τὸ γκιασιδί,
ὁ Ζουμπακὸς ἀγμάτωσε καὶ πάει γιὰ τὸ ταξίδι.

Τὴν ἔλεγον ὅταν κανεῖς ἦταν πολὺ βαρὺς στίς δι. νλειές του, καὶ
ἐνῶ δὲν μποροῦσε νὰ τελειώσῃ μιὰ ἀσήμαντη ἐργασία, ὅπως εἶναι τὸ
ντύσιμο καὶ ὁ καλλωπισμός, ὁ ἄλλος ἐτελείωνε σηματικώτερα ἔργα, ὅπως
εἶναι τὸ ξεῖνημα γιὰ ταξίδι.

Ὅνομα Ζουμπακὸς καὶ Ζουμπακιά δὲν ὑπῆρχαν,
στὰ χρόνια μας, στὸ Αὐδῆμι.

122. Πάει γιὰ τὸ Καπερναοῦμ.

Ὅταν πέθνησκε κανένας πολὺ γέρος ἢ μωρὸ παιδί πού ὁ θάνατός
του δὲν ἦταν μεγάλη ἀπώλεια.

123. Παπαντῆ

Γιορτολόγος παπαντῆ.

Ἐλεγον ἔτσι γιατί μετὰ τὴν Ὑπαπαντῆ καὶ τὴν ἐπόμενη ἑορτὴ τοῦ
Ἁγίου Σιμεῶν (β' Φεβρουαρίου) ἐτελείωναν οἱ γιορτές. Οἱ γιορτὲς αὐτὲς
ἄρχιζαν ἀπὸ τοῦ Ἁγίου Δημητρίου. Λεῖψον μεγάλη γιορτὴ ἐρχόταν
τῶν Ταξιαρχῶν, πού στὸ Αὐδῆμι τὴν ἔλεγον «Τ' Ἀἰστρατι-
γοί». Γιόρταζαν δὲ τὴν ἡμέρα αὐτὴ ἐκτὸς ἀπὸ τοὺς Μιγάληδες.

τοὺς Γαβριήλιδες καὶ τοὺς Ἀγγελάκηδες, καὶ οἱ Στρατήδες, οἱ ὅποιοι στοὺς Αἰθίοπαι ἦταν πάμπολλοι. Πρὶν ὅμως τῶν Ταξιαρχῶν ἦταν ἡ γιορτὴ τῶν Ἁγίων Ἀναργύρων, κατὰ τὴν ὁποία, μαζὶ μὲ τοὺς Κοσμάδες καὶ Δαμιανούς γιόρταζαν καὶ οἱ Ἀργύρηδες, Ἀργυροὶ καὶ Ἀργυράκηδες. Ὅλα ὅμως αὐτὰ τὰ ὀνόματα δὲν ἦταν πολὺ συνηθισμένα, γι' αὐτὸ καὶ τὴν γιορτὴ αὐτὴ δὲν τὴν εἶχαν γὰρ μεγάλη. Μεγάλαις γιορτῆς ἴστερα ἀπὸ τὰ Ἐτόγιορτα ἦταν τ' Ἀϊ-Γ'ιαννιοῦ, τ' Ἀγιαδωνιοῦ καὶ τ' Ἀϊθ'ανασοῦ, ὅπου δλόκληρο τὸ χωριὸν ἦταν ξεσηκωμένο στοὺς γλέντι, γιατί αὐτὰ τὰ ὀνόματα ἦταν πολλὰ. Ἀντίθετα τοῦ Ἁγίου Ἀνδρέα καὶ τοῦ Ἁγίου Φιλίππου περνοῦσαν μὲ πολλὴ ἡσυχία, γιατί αὐτὰ τὰ ὀνόματα δὲν συνηθίζονταν.

124. *Παπούτσο' ἀπ' τὸ δόπο σ' κ' ἄς εἶναι κί παληοπάπτισο.*

ἢ *Παπούτσο' ἀπ' τὸ δόπο σ' κ' ἄς εἶναι κί βαλωμένο (Π. Ζ. Α.).*

Λέγονταν ὡς συμβουλὴ στοὺς ἀγάμους γιὰ νὰ προτιμήσουν σύζυγο ἀπὸ τὸ χωριὸν τους.

125. *Παπούτσο' παληοπάπτισο στοὺς δόπο τ' τιμῆται.*

ἢ *Παπούτσο' παληοπάπτισο στοὺς δόπο τ' θημῆται (Π. Ζ. Α.).*

Θέλει νὰ πῆ πὸς ὁ καθένας στοὺς μέρους του ἀγαπάται ἀπὸ τοὺς χωριανούς του καὶ τὸν τιμοῦν γιὰ τὰ προτερήματά του ἢ τὸν θυμοῦνται καὶ τὸν βοηθοῦν στὶς ἀνάγκες του.

126. *Πέθαν' ἢ γ'ναῖκα μ', πάει ἢ μ'σὸς ἢ κόσμος.*

Πέθανα κ' ἐγὼ πάει οἷος ἢ κόσμος.

Τὴν ἀκουσα ἀπὸ ἄτεκνο σύζυγο.

Ἐκδηλώνεται ἡ μεγάλη πίστι καὶ ἀγάπη πρὸς τὴν οἰκογένεια. Δηλαδή ὅτι ὁ ἄνδρας μὲ τὴν γυναῖκα του ἀποτελοῦν δλόκληρο κόσμον καὶ μὲ τὸ θάνατο τοῦ ἑνὸς χάνεται ὁ μισὸς ὁ κόσμος. Μὲ τὸ θάνατο δὲ καὶ τοῦ ἄλλου, χάνεται δλόκληρος ὁ κόσμος.

127. *Πέροσ' ψόφ' σε, γέτο βρώμ' σε.*

Ὅταν κανεῖς ἤθελε νὰ ἀνακινήσῃ παλαιὰ ὑπόθεσι πὸν εἶχε ξεχαστεῖ ἀπὸ ὅλους.

Λέγονταν καὶ ὅταν κανεῖς πληροφοροῦνταν κάτι περασμένο πολὺ ἀργά, πὸν οἱ ἄλλοι τὸ εἴξεραν ἀπὸ καιρό.

128. *Πέτρα πὸν κ' λάει μαῖλι δι' πριάν'.*

Λέγονταν γιὰ τοὺς μισθωτοὺς ἐκείνους πὸν ἄλλαζαν συχνὰ ἀφεντικά, γιατί βέβαια καὶ ὁ νέος κύριος δὲν ἦταν δυνατόν νὰ ξέρῃ τὰ προτερήματα τοῦ προσηλαμβανομένου, ἂν ὑποτεθῇ ὅτι εἶχε τοιαῦτα.

129. Πῶς τ' ἀνεβαίνουν τὰ βουνά
καὶ πῶς τὰ καγκελλίζον. . .
οἱ καημένοι οἱ πτωχοί.

Αὐτὴ ἡ παροιμία ἦταν εἰρωνικὴ γιὰ τοὺς νεοπλοῦτους, οἱ ὁποῖοι προσποιούνταν τὸν λεπτεπίλεπτο καὶ δὲν μποροῦσαν νὰ βαδίσουν ἀνηφορικὸς δρόμους καὶ νὰ κάμουν βαρεῖες δουλειές, τὶς ὁποῖες ὅμως πρὶν πλουτίσουν ἔκαμναν, ὅπως καὶ οἱ πτωχοὶ σιγγχωριανοῖ τῶν. Συνήθως λέγονταν μόνον οἱ δυὸ πρῶτοι στίχοι.

130. Ποιὸς παπῆς, ποιὸς σὺδεκρὸς;

Ὅταν ἦταν κάτι τι πολὺ λίγο, ἀπὸ τὸ ὁποῖο ἔπρεπε νὰ φάγουν ἢ νὰ πιοῦν πολλοί.

131. Σὰν ἔκαμνανα οὔλες οἱ μέλ'σες μέλ'
θαλὰ κάμνα κ' οἱ σκατομπορομπουῖν'.

Σκατομπορομπουῖνοι ἢ κερατάδες ἦταν τὰ μεγάλα μαῦρα μαμουδία, τὰ ὁποῖα, κατὰ τοὺς θερινοὺς μῆνας, κυλοῦσαν μέσα στοὺς ἀγροτικὸς δρόμους βώλους ἀπὸ τὰ περιττώματα τῶν ζώων.

Θέλει νὰ πῆ ὅτι ὁ κάθε ἄνθρωπος δὲν εἶναι καὶ ἱκανὸς γιὰ ὅποιοδήποτε ἔργο.

132. Σὰ μ'τζοῦ'κο σκ'λί.

Ὅταν κανεὶς λερώνεται χωρὶς νὰ τὸ καταλάβῃ, λέγει ὁ ἴδιος τὴν παρακάτω παροιμία: «Γίν'κα σὰ μ'τζοῦ'κο σκ'λί», δηλ. ὅπως ὁ σκύλος ὅταν μουτζουρωθῆ.

Σχετικὸ μὲ τὴν παροιμία αὐτὴ εἶναι καὶ τὸ παιχνίδι ὁ «δικαστὴς» ποὺ παίζονταν τὸ χειμῶνα στὰ σπίτια ποὺ συγκεντρώνονταν συγγενεῖς καὶ γείτονες γιὰ νὰ περάσουν τὴ νύχτα: Ἐκεῖνος ποὺ θὰ γίνονταν δικαστὴς ἔπρεπε νὰ εἶναι ἀμύητος στὸ παιχνίδι. Οἱ ἄλλοι μουτζούρωναν μὲ τὴν ζαπνιὰ τῆς λάμπας ἓνα πιάτο· ἓνας ἄλλος ποὺ θὰ ἔπαιζε τὸ ρόλο τοῦ κατηγορουμένου μουτζούρωνε τὰ χέρια του ἀπὸ τὸ πιάτο καὶ οἱ δὴθεν χωροφύλακες τὸν πῆγαιναν μὲ τὰ χέρια πίσω στὸ δικαστή. Ἐκεῖ τὸν ἀφηναν ἐλεύθερο, κι' ἐνῶ ὁ δικαστὴς, ποὺ κάθονταν σὲ μιὰ πρόχειρη ἔδρα, τοῦ ἔκαμνε διάφορες ἐρωτήσεις, ὁ κατηγορούμενος τὸν ἐκλιπαροῦσε νὰ τὸν ἀθώωσῃ, προσποιούμενος ὅτι μετανοεῖ. Χαίδευε δὲ ἐν τῷ μεταξύ στὸ πρόσωπο καὶ τὸ δικαστὴ μὲ τὰ μουτζουρωμένα χέρια του καὶ τὸν μουτζούρωνε.

Οἱ ἄλλοι βέβαια γελοῦσαν, γιὰ τὴν ἀπάθεια καὶ τὴν ἀδιαφορία μὲ τὴν ὁποία τοὺς ἔβλεπε ὁ μουτζουρωμένος.

133. Σαράδα πάν', σαράδα κάτ'.

Πίστευαν γὰρ τὸν κοκίτη, ὅτι ἐπὶ σαράντα ἡμέρας δξύνεται καὶ ἐπὶ σαράντα καταπραίνεται.

134. *Σαράδα γὰρ, σαράδα πιῆς
σαράδα δὲως γὰρ τὴν ψυχὴ σ'.*

Λέγονταν τὴν ἡμέρα τῶν ἁγίων Σαράντα Μαρτύρων, διότι αὐτὴ τὴν ἡμέρα ξύμωναν καὶ ἔψηναν στὸ σάτσι ἀλαγίτες καὶ ἦταν συνήθεια νὰ μοιρίζουν καὶ γὰρ τὴ ψυχὴ τους.

135. *Σὰ ρωμὸς τῶδωκες, σὰ δοῦρκος τὸ παίρν' ς.*

Ἡ ἰδέα ὅτι οἱ Τοῦρκοι ἀθετοῦν τὴς ὑποσχέσεις των ἦταν ριζωμένη στὸ χριστιανικὸ στοιχεῖο τῆς Τουρκίας. Γι' αὐτὸ ὅταν κανεὶς χάριζε κάτι σὲ κάποιον καὶ ἔπειτα ἀπὸ καιρὸ μετάνοιونه καὶ τὸ ζητοῦσε πίσω, γὰρ νὰ τὸν δνειδίση ὁ ἄλλος τοῦ ἔλεγε τὰ λόγια αὐτά.

Ἡ ἀθέτησι αὐτὴ τοῦ λόγου, ἦταν συνηθέστερη στὰ παιδιά. Γι' αὐτὸ καὶ ἡ παροιμία αὐτὴ λέγονταν πολὺ ἀπὸ τὰ παιδιά.

136. *Σκάλες κατεβιάζ' σκάλες ἀνεβιάζ'.*

Ἐννοεῖται ὁ Θεός, ὃ ὁποῖος ἐξυψώνει καὶ καταβαρυνθώνει τοὺς ἀνθρώπους.

137. *Σν' ἄκρα σπὶτ' κὶ σ' μέσ' ἀβέλ.*

Ἡ παροιμία αὐτὴ ἐσήμαινε ὅτι τὸ σπῖτι προτιμότερο νὰ εἶναι στὴν ἄκρα, ἀλλὰ τὸ ἀμπέλι πρέπει νὰ εἶναι ἀνάμεσα σὲ ἄλλα, γὰρ νὰ εἶναι προφύλαγμένο.

138. *Σ' νέρσαι ἢ πάπια τ' χήνα,
καὶ βγῆκ' ἢ κῶλος τ' ς (Π. Ζ. Α.).*

Ὅταν καμμιά γυναῖκα ἀγαποῦσε τὰ μεγαλεῖα καὶ ἤθελε νὰ παραστήσῃ τὴν πλούσια.

139. *Σοῦδαι μ' λῆες, σοῦδαι φ' τειῆς
Σοῦδαι καὶ οἱ κονκοροφ' τειῆς (Π. Ζ. Α.).*

Ἐλέγετο ὅταν καμμιά γυναῖκα τῆς κατωτέρας τάξεως προσπαθοῦσε νὰ μιμηθῇ τὸν στολισμὸν καὶ τὰς πράξεις τῶν πλουσιωτέρων της.

140. *Στὸν βάτο ξουρίζουν τὸν γαμβρό.*

Στὸ Αὐδῆμι ἡ λέξι π ἄ τ ο ς δὲν λέγονταν μὲ τὴ σημασία τοῦ τ ἔ λ ο ς, ποὺ σημαίνει, στὴν περίπτωσι αὐτῇ, ἡ λέξι Σ τ ὄ ν β ἄ τ ο, δηλαδὴ σ τ ὀ τ ἔ λ ο ς ξουρίζουν τὸν γαμβρό. Ὑπῆρχε ἔθιμο στὴν τελευτῇ τοῦ γάμου νὰ ξουρίζωνται μερικοὶ συγγενεῖς τοῦ γαμβροῦ, ἴτοι ὁ κουμπάρος καὶ ἓνας ἀκόμη καὶ τρίτος καὶ τελευταῖος ξουρίζονταν ὁ γαμβρός. Μάλιστα τὴν ὥρα αὐτὴ δλόγουρα στὸν γαμβρό στέκονταν μερικοὶ

νέοι ποὺ χαλνοῦσαν τὴ γτενισιά του. Καὶ ὁ κουρέας τὸν ξαναχτένιζε. Κι' αὐτὸ γίνονταν τρεῖς φορές.

Ἡ παροιμία αὐτὴ λέγονταν ὅταν κανεῖς ἀνελάμβανε μὲ ἀπερισκεψία νὰ κίμη ἓνα δύσκολο ἔργο ἢ νὰ ἐπιδοθῇ σ' ἐμπορικὲς ἐπιχειρήσεις ἀπὸ τίς ὁποῖες ἦταν καταφανῆς ἡ ζημία καὶ μολαταῦτα στὴν ἀοχὴ τὸν εὐνοοῦσαν τὰ πράγματα.

Τὴν αὐτὴ σημασία ἔχει καὶ ἡ παροιμία :

Πίσω εἶναι τὰ φίδια μὲ τὸ μακρυγέες οὐρές.

Ἐπίσης οἱ παροιμίαι αὐτὲς λέγονταν καὶ στοὺς δικαστικούς ἀγῶνες. Τὸ ἴδιο λέγονταν καὶ ὅταν ἔπαιζαν χαρτιά καὶ στὴν ἀοχὴ κερδίζει μόνον ὁ ἓνας καὶ ὁ ἄλλος ἤλπιζε νὰ τὰ κερδίση στὸ τέλος μαζωμένα.

141. *Τὰ κακάρωσε.*

Πέθανε, μᾶλλον ἀπὸ κρίο. Λέγονταν καὶ μὲ κάποια εἰρωνεία ὅταν πέθνησκαν ἀνεπιθύμητα πρόσωπα καθὼς καὶ πολὺ πτωχοὶ ἀνθρώποι.

142. *Τὰ παραμύθια οὐλ' ἀλήθεια.*

Εἶναι προοίμιο τῶν παροιμιῶν καὶ τῶν παραμυθιῶν. Σὲ πολλὰ σύντομα παραμύθια προτάσσονταν αὐτὴ ἡ φράσι, ὅταν κάποιος θὰ ἔκαμνε τὴν ἀντίστοιχη πράξι τοῦ παραμυθιοῦ ἢ τῆς παροιμίας. Συνοδεύονταν πότε πότε καὶ μὲ τὴ φράσι: «Ποῦ μᾶς ἦρτα να δά! Τὰ παραμύθια οὐλ' ἀλήθεια». Καὶ κατόπι ἔλεγε τὴν ἀνάλογη παροιμία ἢ παραμύθι.

143. *Ταχά 'μ' να νιός
ταχά 'μ' να νιά
ταχά 'μ' να παλληγάρι
τάχα δὲν ἔταξιδεψα
τὴ νύχτα μὲ φεγγάρι ; ...*

Τὸ παροιμιῶδες αὐτὸ τραγουδάκι τὸ ἔλεγαν οἱ ἠλικιωμένοι στοὺς νέους ποὺ ἐνόμιζαν ὅτι ἐκεῖνοι πρῶτοι στὸν κόσμον ζοῦν καὶ διασκεδάζουν καὶ περιφρονοῦσαν τοὺς γέροντες.

144. *Τὴν ἀγροικιά τὴν ρώτησαν
« Πόσες δακάδες εἶναι ; »
Καὶ κείνη ἀποκρίθηκε
« βασιλίσσα θὰ γίγη ».*

Ἦθελαν νὰ ποῦν ὅτι οἱ νουνεχεῖς καὶ οἱ σῶφρονες εἶναι ὀλίγοι, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τοὺς ἀνοήτους, οἱ ὁποῖοι πλεονάζουν.

145. *Τί γυρέβ' ἢ γιάλεπὸν στὸ παζάρ' ;*

Ἡ παροιμία αὐτὴ ἔχασε τὴν ἀρχικὴν σημασίαν, ἢ ὅποια εἶναι ὅτι ἡ ἀλεποῦ κάμνει τὶς δουλειὰς τῆς ἕπουλα καὶ κρυφά καὶ ὄχι δημοσίᾳ. «Τὶ γυρέβ' ἢ ἀλεποῦ στὸ παζάρ'» ἐξελίχθηκε σὲ παροιμία μᾶλλον τιμητικὴ καὶ κολακευτικὴ γιὰ τοὺς ἀνθρώπους ἐκείνους ποὺ ζοῦν ἀπέριττα καὶ λιτά, χωρὶς νὰ συχναῖζουσιν σὲ γιορτὲς ἢ συνεδριάσεις πρὸς ἐπίδειξιν.

146. *Τὶ θὰ γίνομε ἅμα δι βρεξ' κὶ σὰ βρεξ' ποῦ θὰ βᾶμε;*

Ὅταν κανεὶς βρῶσκονταν σὲ τέτοιον δυσχερῆ θέσιν ποῦ καὶ ἐκεῖνο ἀκόμη ποῦ θὰ ἦταν σὲ ἄλλη περίπτωσι εὐτυχία του, στὴ θέσιν ποῦ βρίσκονταν ἦταν καὶ αὐτὸ δυστυχία του.

147. *Τ' Αἰμορῆ τ' ἀβέλ'.*

*κὶ τ' Ἡαμπούρ' ἢ ἡ τρεῖά
γομ' σανε οἱ κἀδοὶ
κὶ ὅλα τὰ βορταῖά.*

Τὸ τετράστιχο αὐτὸ τὸ ἔλεγαν οἱ Αἰθιοπῶτες εἰρωνικά, γιὰτι αὐτὰ τὰ ἀμπέλια ἦταν τὰ μικρότερα, συνέπιπτε δὲ καὶ νὰ ἀντικρῶζουσιν..

148. *Τρ' ἀρῆ ἀπὸ τὸ ποδάρ'.*

Ἡ λέξι ἄρῆσι στὴν περίπτωσιν αὐτῇ περιζώπτεται καὶ γίνεται ἄρῆ. Καὶ ὅταν ἠχητικῶς γίνεται ἄρῆ=ἄρνι, συνδυάζεται μὲ οὐσιαστικὸν συγκεκριμένον: τὸ ποδάρι, τὸ ὁποῖο πάλι σημαίνει καὶ ἄκρα, ἀρχή, καὶ γίνεται: Τὴν ἄρῆσιν ἀπὸ τὴν ἄκρα (ἀρχή). Δηλαδὴ ἀρνεῖται ἐξ ὀλοκλήρου. Δὲν παρῶδεχεται ἀπολύτως τίποτε.

149. *Τρ' ἔχ' σ' κ'ιοῦ d' γρέγα*

*ἢ καί: Δὶ τῆ στιμέριν' καθόλον.
καὶ Δὶ τῆ στιμέριν' γιὰ ἔρα βαρά.*

Δηλαδὴ δὲν τὴν ἐκτιμᾷ καθόλον.

Σ' κ'ιοῦ d' γρέγα ἐνοοῦσαν τὴ μαύρη στεφάνην τοῦ κουκκιῶ, δηλαδὴ τὸν εἶχε ὀλωσδιόλου στὴν ἄκρα, παρῶμερα, καὶ δὲν τὸν υπελόγησε καθόλον. Ἐπρόκειτο τὸ περισσότερον γιὰ τὶς πεθερὰς καὶ τοὺς πεθεροὺς, ποῦ οἱ νύμφες συνήθως δὲν τὶς χώνεραν. Λέγονταν δὲ ἡ παροιμία σὰν παρῶμερα ἀπὸ τρίτους, ὅταν συνέβαινε ἡ πεθερὰ ἢ ὁ πεθερός νὰ εἶναι καλοὶ καὶ νὰ τοὺς κακομεταχειρίζεται ἡ νύμφη.

150. *Τὸ γουδι τὸ γουδοχέρ'.*

κὶ τοῦ γόπανο στοῦ χέρ'. (Π. Ζ. Α.)

Λέγονταν μὲ νευρικότητα, συνήθως ἐπάνω σὲ ζωηρὴ συζήτησιν, ὅταν ὁ συζητητὴς ἐπέμενε εἰς τὴν ἐσφαλμένην γνώμην του. Φαίνεται δὲ νὰ

προέκυψε ἡ παρουσία ἀπὸ τὸν μονότονο γδοῦπο τοῦ γουδιού.

151. *Τὸ καθένα με τ' δίχ' τ'.*

Ὅταν κανέννας πτωχὸς ποὺ εἶχε πολλὰ παιδιά, ἀποκοῦσε καὶ ἄλλο. Γιατὶ πίστευαν ἀκράδαντα ὅτι ὁ κάθε ἄνθρωπος ἔχει τὴν τύχη του ποὺ τὸν φέρνει στὸν κόσμον καὶ τὸν διατηρεῖ στὴ ζωὴ. Γι' αὐτὸ ἔδιναν μεγάλη σημασία στὰ τυχερά: «*Ἄν εἶναι τυχερὸ θὰ γίνῃ*», εἴτε συνοικέσιο, εἴτε συνεταιρισμὸς εἴτε ἄλλο τίποτε. Ἀκόμη πίστευαν ὅτι κανεὶς δὲν μπορεῖ νὰ ἀναμιχθῇ στὴν τύχη τοῦ ἄλλου, οὔτε νὰ σ υ γ ὀ ψ (= νὰ συγκόψῃ, παρεμποδίσῃ) οὔτε νὰ ἐκβιάσῃ τὴν τύχη.

152. *Τὸν ἔστειλα τὸν μπακλαβᾶ ἐξηρταπέντε γύλλα
κεῖνος δὲν μ' ἀποφάνηκε, τὸν ἔτρωγε στὰ ξύλα.
ἢ Τὸν ἔστειλαν τὸν μπακλαβᾶ ἐξηρταπέντε γύλλα.
μ' αὐτὸς δὲν ἀποφάνηκε, τὸν ἔτρωγε στὰ ξύλα.*

Στὴν πρώτη παραλλαγὴ ὁμιλεῖ ἡ πεθερὰ ἢ ἡ νύφη ποὺ ἔστειλε γλύκισμα (μπακλαβᾶ) στὸν γαμβρό, ὁ ὁποῖος ἄξεστος καὶ ἰδιοτελὴς τὸν ἔφαγε μόνος του, παίρνοντας μαζί του κάθε μέρα, ποὺ πήγαινε στὸ βουνὸ νὰ κόψῃ ξύλα. Τὰ γλυκίσματα αὐτὰ ποὺ συνηθίζαν νὰ στέλνουν οἱ νύφες στοὺς γαμβρούς, στέλνονταν μὲ τὸ σκοπὸ νὰ προσφερθοῦν στοὺς ἐπισκέπτας των. Κι' ἔτσι θὰ ἀ π ο φ α ἶ ν ο ν τ α ν ἢ νύφη, δηλ. θὰ ἐμφανίζονταν ἱκανοποιητικὰ στοὺς ἐπισκέπτας διὰ μέσου τοῦ δώρου της.

Ἡ ἄλλη παραλλαγὴ λέγεται ἀπὸ τρίτους, οἱ ὁποῖοι σατυροῦν μὲ τὸν τρόπο αὐτὸ τὸ ἀταίριαστο συνοικέσιο. Διότι ὁ μπακλαβᾶς ἦταν σπάνιο γλύκισμα καὶ ἀποδεικνύει ἐξευγενισμένη τὴ νύφη, ἢ ὁποία ὅμως ἔξέπεσε σὲ κατώτερη τάξη, ποὺ δὲν καταλαβαίνει ἀπὸ καλοὺς τρόπους. Ἐνδειξὶ δὲ τῆς κατωτερότητος εἶναι καὶ τὸ γεγονόςὸς πὺ πήγαινε στὰ ξύλα. Ἰδίως σατυροῦνται ἡ κονταμάρα τῆς νύφης, ἢ ὁποία μοιολότι ἔξέπεσε, ἐπιμένει στὰ ἔθιμα τῆς τάξεώς της.

Τὸ ρῆμα ἀ π ο φ α ἶ ν ο μ α ἰ μὲ τὴ σημασίαν ἐ μ φ α ν ἰ ζ ο μ α ἰ συναντοῦσε σὲ πολλοὺς χρόνους καὶ πολὺ συχνὰ στὸ Ἀρδῆμ. Ἡ λέξι μπακλαβᾶς δὲν συνηθίζονταν πολὺ. Κοινότερη ἦταν ἡ λέξι μπακλαβῆ (τό).

153. *Τονὲ πῆγε σ' βοδαργιά.*

Δηλαδή δὲν τὸν σέβεται καθόλου. Ἔλεγαν καὶ δι δουὲ σαῖδις*) δίπ. Ἄν τὸν λογαριάζει καθόλου.

*) Α. Τ. σημαίνει ἀριθμῶ.

154. *Τὸν ἔπιασαν τὰ ἰστιά σκοτίδια.*

Ὅταν ἀνήγγελαν εἰς κάποιον μεγάλη ζημίαν του ἢ δυστύχημα ἀπρόοπτο.

155. *Τὸν βάει Τρίτ' κι Τετάρτ.*

Λέγονταν γὰρ νὰ διατρανώσουν τὸ φόβο πού εἶχε ἓνας ἄνθρωπος γὰρ νὰ ἐπιχειρήσῃ κάτι, καὶ μάλιστα ὅταν ὁ φόβος αὐτὸς ἦταν ἀδικο-λόγητος καὶ καθιστοῦσε γελοῖο τὸν ἄνθρωπο πού φοβοῦνταν. Φαίνεται νὰ προέκυψε ἡ παροιμία ἀπὸ τὸ δίφθογγο *τρ* ὃ ὅποιοις ἔρχεται αὐτόματα μέσα μας μπροστὰ στὸν ἄμεσο κίνδυνο.

156. *Τὸ ψάφ' βρωμίει ἀπ' τοῦ κιφάλ'.*

Ἀνταποκρίνεται μὲ τὴ διαίσθησι τοῦ λαοῦ γὰρ τίς εὐθύνες τῶν ἀνωτέρων.

157. *Τρεῖς κ' ἡ κοῦκος.*

Λέγονταν γὰρ δημόσιες συναθροίσεις πού ἡ ἀποτυχία τοῦς ἦταν μεγάλη, ἀπὸ ἀριθμητικῆς ἀπόψεως.

158. *Τσίγγρι-μίγκρι δυὸ κρατεῖ,
χαρχαντούδα τέσσαρες.*

Τσίγγρι-μίγκρι εἶναι τὰ σκυλιὰ καὶ οἱ γάτες, τῶν ὁποίων ἡ ἐγκυμο-σύνη λέγουν ὅτι διαρκεῖ δύο μῆνες. Χαρχαντούδα εἶναι ἡ γουρούνα τῆς ὁποίας ἡ ἐγκυμοσύνη λέγουν πὼς κρατεῖ τέσσαρες μῆνες.

159. *Τσ' γηργιάς τὸν ριζοπίλαφο.*

Τὸ ριζοπίλαφο θεωροῦνταν κοινὸ φαγητό. Καὶ ὅταν ἐπανελημμένα μὲ οἰκογένεια ἔτρωγε τὸ αὐτὸ φαγητό, ἐλλείπει ἄλλου, τὸ ἔλεγαν μὲ κάποια δυσφορία «*Τσ' γηργιάς τὸν ριζοπίλαφο*».

Ἐδῶ ἔχομε νὰ παρατηρήσωμε ὅτι στὸ Αἰθίοπη μερικὲς λέξεις πού ἀρχίζουν ἀπὸ δυὸ σύμφωνα δυσκολοπρόφερα, παρενέβαλον μεταξύ των τὸ φθόγγο *ι* καὶ τὴ *γ ρ η* ἢ τὴν ἔλεγαν *γ η ρ γ ι* ἢ (ἀντίθετα μὲ τὴ λέξη *γ ο υ ρ ο ὕ ρ ι* πού ἀφαιροῦσαν τὸ *οι* καὶ ἔλεγαν *γ' ρ ο ὕ ν*). Τὸ ἴδιο γίνονταν καὶ στὰ ῥήματα *κ ἄ μ ν ω*, *φ έ ρ ν ω* καὶ *π α ί ρ ν ω*, ὅχι στὸ πρῶτο ἐνικὸ πρόσωπο, οὔτε καὶ σὶν πλῆθυντικῶ, ἀλλὰ μόνο στὸ δεύτερο καὶ τρίτο ἐνικὸ πρόσωπο, π. χ. «*τί κ ἄ μ ι ν' ς; τί φ έ ρ ι ν' ἢ ἡ α-β ἄ ς; π ὄ σ α π α ί ρ ι ν'*». Ἀπὸ τὸ *γ ρ ή γ ο ρ α* ἀφαιροῦσαν τὸ ἀρχικὸ *γ* καὶ μετέτρεπαν τὸ *ρ* εἰς *λ* καὶ ἔλεγαν *λ ή γ ο υ ρ α*.

160. *Φάε πὶν ψόφ' ἀπὸ d' βείνα.*

Ὅταν τὰ ἔσοδα δὲν ἐπαρκοῦσαν γὰρ νὰ καλύψουν οὔτε ἓνα ποσοστὸ ἀπὸ τὰ ἔξοδα. Λέγονταν δὲ πολὺ σὲ καιρὸ ἀκριβείας.

161. *Φτωχὸς εἶν' ἢ διάβολος.*

Τὸ ἔλεγαν ὡς ἀπάντησι ὅταν κανεὶς παρεπονεῖτο ὅτι δὲν ἔχει περιουσία καὶ ἐδυσκολευέτο νὰ ζήσει. Ἐξ οὗ καὶ τό :

Ἦ Θεὸς ἔχ' γὰρ οὐλοῦς.

162. *Φωτιά 'καφε τὸ σίδερο καὶ σὺ ἔκαψες ἔμένα,
ζάλλιο γὰρ σ' ἀποκόβουνται ἢ μάγνα πού σ' ἐγέννα.*

Τὸ ἔλεγαν τὰ ἀνθρώπινα ὅταν ὁ ἓνας δὲν ἦταν εὐχαριστημένος ἀπὸ τὸν ἄλλο. Τὸ περισσότερο τὸ ἔλεγαν ἀστειευόμενοι.

Ἡ λέξι σ' ἀποκόβουνται στὴν περίπτωσι αὐτὴ σημαίνει νὰ σὲ ἀποβάλλουνταν, δηλ. νὰ μὴ σὲ ἐγεννοῦσε ζωντανό. Γενικιώτερη σημασία τῆς λέξεως ἀποκόβω, πού συναντοῦσε περισσότερο στὸν μέλλοντα καὶ στὸν ἀόριστο, π. χ. «θὰ τὰ ἀποκόψω, τ' ἀπόκοψα», εἶναι ὅτι παύω νὰ βυζαίνω.

163. *Χαράσινα π' τ'ν' ἔχ', μήτ' πλιέται μήτ' ἀγοράζεται.
Καί: Ποιὸς τ'ν' ἔχασε γὰρ τ'νε βροῆς ; (Π. Ζ. Α.).*

Ἀμφότερες ἐννοοῦν τὴ γνώση.

164. *Χέρ' σὰ δὲν ἀπλώσ' τόπος δὲν ἀδειάζ'.*

Γιὰ νὰ ἀδειάσῃ, νὰ λείψῃ τὸ πρᾶγμα ἀπὸ τῆ θέσι του, πρέπει ἀπαραιτήτως νὰ ἀπλώσῃ χέρι καὶ νὰ τὸ πάρῃ, δηλ. νὰ τὸ κλέψῃ.

165. *Χίλ' καλοὶ χωροῦνα.*

Ἐλέγετο ὅταν ὁ χῶρος ἦταν στενός. Ἔτσι ἐφιλοτιμοῦντο οἱ ἄλλοι καὶ παραμέριζαν γὰρ νὰ μὴ φανερώσουν βάρβαρα ἔνστικτα.

166. *Χιόνια λάσπες
γὰρ κλάψης κί γὰρ ο'μάξης.*

Ἐλεγαν ὅτι κάποιος πέθανε ὁ ἄνδρας σὲ ἐποχὴ μεγάλου χειμῶνα, πού τὸ κρύο καὶ οἱ λάσπες περνοῦσαν τὴ θλίψι τῆς καὶ τὴν ἐμπόδιζαν νὰ κλάψῃ· δικαιολογοῦνταν δὲ στὸ νεκρὸ καὶ στὸ πλῆθος πού παρακολουθοῦσε τὴν κηδεαί, λέγοντας ἔτσι, ἐνῶ στὴν πραγματικότητα δὲν τὸν ἐλυπήθησε.

167.— *Χορό, χορὸ Σταμένια!...*

— *Φωτίτσα, Γιαννακάκι!*

Τὴν ἔλεγαν ὅταν ὁ ἄνδρας ἦταν νεώτερος ἀπὸ τὴ γυναῖκα του καὶ

ἀγαποῦσε τὰ γλέντια καὶ τὶς διασκεδάσεις, ἐνῶ ἡ γυναῖκα του θὰ προτιμοῦσε νὰ κάθεται στὸ σπῆτι της, κοντὰ στὴ φωτιὰ τῆς γωνιάς.

168. Ψηλὰ τὴ χιτίζεις τὴ φωλιὰ
καὶ θὰ λυγίσ' ὁ κλῶνος
καὶ θὰ σοῦ φέγγ τὸ πορλί
καὶ θὰ σοῦ μείν' ὁ πόρος.

ἢ Ψηλὰ μὴ χιτίζεις τὴ φωλιὰ
καὶ θὰ σέ γείω' ὁ κλῶνος
καὶ θὰ σέ φέγγ τὸ πορλί
καὶ θὰ σέ μείν' ὁ πόρος.

Λέγονταν συμβουλευτικὰ καὶ εἰρωνικὰ γιὰ τὰ κορίτσια καὶ τοὺς νέους-ἐκείνους, ποὺ ἔκαμναν τὸν πλούσιο καὶ τὸν ἀριστοκράτη καὶ δὲν ἔδιναν σημασία σὲ ἀνθρώπους παρακατιανούς των, μολονότι ἐκεῖνοι τοὺς ἐχτιμοῦσαν.

ΕΥΣΤΡ. ΖΗΣΗΣ

Σημ. Ἐδῶ τελειώνει ἡ πρώτη σειρά τῶν παροιμιῶν τοῦ Ἀόδημου. Ἡ συλλογή μας ὅμως δὲν ἐξηγητήθη καὶ συντάσσεται καὶ ἄλλη σειρά. Ὅσοι τυχόν θέλουν νὰ συμβάλουν εἰς τὸ ἔργον μας δύνανται νὰ ἀπευθύνωνται, εἴτε εἰς τὴν διεύθυνσίν μας, Μεσογείων 6, εἴτε εἰς τὸ Θεραπεικὸν Κέντρον.

E. Z.

ΑΠΟ ΤΑ ΠΑΝΑΓΥΡΙΑ ΤΗΣ ΘΡΑΚΗΣ

Οί Καστανιές στην Ανατολική Θράκη ήταν ένα χωριό που είχε ονομα μεγαλύτερο από τον πληθυσμό του. Είχε εμφάνισι καλύτερη από πολλά τριγυρνά χωριά που περνοῦσαν για κωμοπόλεις, γιατί είχαν πληθυσμό διπλάσιο και τριπλάσιο από τις Καστανιές. Στά 1912 όταν οί Βούλγαροι σπᾶσαν τὰ μούτρά τους στά πρόχειρα χαρακώματα τῶν Τούρκων που διαλαλήθηκαν τήν ἐποχή ἐκείνη για φοβερά ὀχυρώματα τῆς Τσατάλδζας, ἀνάμεσα στη λίμνη τοῦ Μ. Τσεκμετζέ και στη λίμνη τοῦ Τέρκος, στο χωριό αὐτό που δέν είχε περισσότερες ἀπό διακόσιες τριάντα οἰκογένειες βρῆκαν νά κάψουν κατά τήν ὑποχώρησή τους μέσα σέ τόσα ἄλλα κτίρια δύο σχολεῖα και εἴκοσι δυό μαγαζεῖα και καφενεῖα. Καί δέν ἔκαψαν παρά τό μισό χωριό.

Οί Καστανιές ήταν ἀπό τὰ νεώτερα ἑλληνικά χωριά που ξεφύτρωσαν πολλά χρόνια ὕστερα ἀπό τόν μεγάλο τουρκικό κατακλυσμό, που παρέσυρε τὰ τελευταῖα ἑλληνικά ἀπομεινάρια, γύρω ἀπό τήν ἔακουσμένη Πόλη.

Ἄφου χαλάστηκαν τὰ βυζαντινά χωριά και οί πολιτεῖες, ἔπρεπε νά ἐξαφανισθοῦν για τόν ἕνα ἢ για τόν ἄλλο λόγο και τὰ τούρκικα χωριά και τὰ τσιφλίκια, που στήθηκαν ἐπάνω στά χριστιανικά χαλάσματα, νά ξεκαθαριστῆ τό ἔδαφος ἀπό τὰ σέλια, νά ξαναβγάλῃ ἡ γῆ χορτάρι και νά πιστοποιηθῆ για μυριοστή φορά πῶς ἀπό τήν τέφρα του ἀναγεννιέται ὁ ἑλληνισμός.

*
**

Οί Καστανιές κατά τὰ μέσα τοῦ 17ου αἰῶνα είχαν ἐμφανισθῆ δειλὰ δειλὰ σέ μιὰ πλχγιά σκεπασμένη ἀπό καστανιές και σφιχτοζωσμένη ἀπό δυό τούρκικα χωριά ἀνατολικά τό Ὁρτζουνλοῦ και δυτικά τό Σουμπάσκιοῖ και δυό πλούσια τσιφλίκια, τούρκικα κι' αὐτά, ἀπό βορῆα και νότο, τό Τσανακτοῆ και τό Χαλκαλή. Δέν είχαν για παρηγοριά παρά μονάχα λίγα σπήτια χριστιανικά στήν ἀντίθετη πλευρά τοῦ λόφου τῶν, τὰ σπήτια τοῦ Κλαλί.

Ἰσαμε τὰ 1800 ὁ συνοικισμός των δὲν εἶχε περάσει τις εἴκοσι φαμίλιες. Ἔτσι τις λογάριαζαν οἱ γεροντότεροι στὰ χρόνια μας.

Στὰ 1903, πού εἶμι στε στὸ παναγῦρι των, ἔχουν περάσει τις διακόσιες οἰκογένειες. Γιατί στὰ χώματα πού εἶνε θεμελιωμένες εἶνε δικά τους γύρω τριγύρω. Ἐπ' τὸν καιρὸ πού θεμελιώθηκε ὁ κόσμος εἶνε ἑλληνικά.

Ἐν ἔτυχε καὶ μᾶς τὰ πήρανε οἱ Τούρκοι εἶνε ἀπὸ τις ἀμαρτίες μας, γιὰ τιμωρία ἄπ' τὸ Θεό. Ἔτσι πιστεύει ὁ λαός.

Καὶ οἱ Καστανιές μὲ τὸ ξαναγέννημα τοῦ ἔθνους ἀπὸ φτωχικὸ συνοικισμό, πού προσπαθοῦσε νὰ βγάλῃ τὸ μεροκάματο δουλεύοντας τὰ ξύλα τοῦ βουνοῦ γιὰ ξένο λογαριασμό, γίνεται χωριὸ αὐτοκέφαλο, μὲ δικό του νοικοκυριό, μὲ πολὺ λίγα στρέμματα γῆς, ἀλλὰ δικά, τοῦ πού μὲ τὴν ὑπομονὴ καὶ μὲ τὴν οἰκονομία πολλαπλασιάζονται. Σὲ λίγα χρόνια τὸ Χαλκαλὴ πουλιέται ἄπ' τοὺς Τούρκους καὶ ἀγοράζεται ἀπὸ Ρωμηούς. Ἐπὸ τοὺς Καστανιώτες. Τὸ ἐκκλησιάκι γίνεται ἐκκλησία καὶ τὸ σήμαντρο καμπάνα πού τὴν ἀκούμε νὰ χτυπᾷ χαρούμενα γιὰ τὸ Παναγῦρι τους ἀπὸ μισὸ ὥρα μακρὰ. Εἶνε παραμονὴ τοῦ Ἁγιωρνιοῦ.

* *

Οἱ Καστανιές εἶνε ἐπάνω σ' ἓνα δρόμο πού φαίνεται πολὺ παλῆς. Ἐπὸ τοὺς δρόμους πού δὲν παρατιοῦνται καὶ ὅταν γίνονται καινούργιοι. Ἐπὸ τοὺς δρόμους πού ἤξεραν νὰ χαράζουν οἱ παληοί. Καὶ ἀκριβῶς στὴ μέση ἀνάμεσα Χαλκαλὴ καὶ Τσανακτῆ. Μὲ τὴν διαφορὰ ὅτι τὸ Χαλκαλὴ καὶ Τσανακτῆ βρίσκονται στὸν κάμπο μέσα σὲ πλούσια λειβάδεια καὶ ἄφθονα νερά, οἱ δὲ Καστανιές σὲ δροσερώτερο ἀέρα, ἐπάνω στὴν ἀνατολικὴ πλαγιὰ ἑνὸς μικροῦ βουνοῦ, πού ἔχει μπροστὰ του τὴν ὀχυρωματικὴ γραμμὴ τῶν Μετρῶν, τις Τάμπιες ὅπως τις ἔλεγαν, ἀριστερὰ τὰ κύματα τοῦ Πόντου καὶ δεξιὰ μιὰ γραμμὴ ἀπὸ τὴ θάλασσα τοῦ Μαρμαρᾶ.

Ἐάν στὸ Χαλκαλὴ καὶ στὸ Τσανακτῆ δὲν βρίσκονταν τρανὰ σημάδια γιὰ νὰ μᾶς πείσουν πῶς οἱ δυὸ αὐτὲς τοποθεσίες ἦσαν κατοικημένες πολιτείες στὰ χρόνια τὰ παληά, θὰ δυσκολευόμασταν πολὺ νὰ ἐξηγήσουμε τ' ἀγιάσματα πού εἶνε γύρω εἰς τις Καστανιές, σ' ἓνα χωριὸ καινούργιο. Πρὸς τὸ βορρᾶ, σ' ἓνα στενὸ κύκλο βρίσκονται ἡ Παναγιά, ὁ Ἁγιάννης, ὁ Ἁντρηᾶς καὶ ἡ ἀγία Παρασκευή. Πρὸς τὴν ἀνατολὴ ἡ ἀγία Σωτήρα. Πρὸς τὸν νότο ὁ Ἁ-Νικόλας καὶ πρὸς δυσμὰς στὰ ἀψηλὰ τοῦ λόφου ὁ Ἁγίου στὴ πρώτη κορυφὴ καὶ πιὸ ψηλότερα ὁ Ἁγιο-Γιώργης πού εἶχε τὰ πρωτεῖα στὸ χωριὸ μετὰ τὴν Παναγία.

*
* *

Οί Καστανιώτες γιώραζαν τὴν Παναγιὰ δυὸ φορές τὸ χρόνο. Τὴ δευτέρα τοῦ Πάσχα καὶ τὸν Αὐγουστο στὶς δεκαπέντε. Στὸ ἀγίσμα τῆς Παναγιᾶς πηγαίνανε τὰ εἰκονίσματα τῆς ἐκκλησιᾶς γιὰ λιτανεῖα καὶ τὶς δυὸ φορές.

Κουρπάνι ἔκοφταν μόνον τὸν Αὐγουστο.

Τοῦ Ἀη-Γιωργιοῦ πανηγυρίζανε δυὸ μέρες στὴν ἀράδα· στὶς 23 καὶ 24 τοῦ Ἀπριλιοῦ καί, ὅταν τύχαινε Σαββατοκύριακο, τρεῖς τέσσερες ἡμέρες.

*
* *

Ἦταν τὰ χρόνια εὐτυχημένα. Μιά παρέα ἀπὸ πέντε ἔξη φθαζούμενα παλληκάρια, πού τᾶκαιγε ἡ λαχτᾶρα τοῦ χωριοῦ παρατώντας τὶς ἄχαρες δουλιές τους εἰς τὴν Πόλη, μέσα στὴν ὄχλοβοή καὶ τὸν ἀμέτρητο τὸν κόσμο, τὸν σκεπασμένο γιὰ τὰ μάτια τους καὶ τὴν ψυχὴ τους μὲ σκοτεινὸ μυστήριο, μὴ βρίσκοντας τὴ γαλήνη πού ἀναζητοῦσαν εἰς τὰ ξένα, ἔχουν ξεκινήσει γιὰ τὸ παναγῦρι τοῦ χωριοῦ των. Ἐχουν χρόνια νὰ τὸ διοῦν. Καὶ τὰ χρόνια εἰς τὴν ἡλικία τους φαίνονται μεγάλα. Μεγαλώνουν ἀπ' τὴ θύμηση πὼς μονομιᾶς ξεχωριστήκανε ἀπὸ τὴ μάνα τους, τοὺς γονηοὺς, τ' ἀδέλφια, τοὺς δικοὺς καὶ ὅλα τ' ἀγαπημένα πρόσωπα καὶ πράγματα. Γιατὶ στὸ χωριὸ στὴν περιωρισμένη κοινωνία καὶ τὴ συντροφιά ζωντανεύουν ὅλα. Καὶ αὐτὰ τὰ ἄψυχα. Καὶ τὰ παλληκαράκια ἔνιρεύονται τὰ παιδικὰ τους χρόνια μὲ ἀνοικτὰ τὰ μάτια. Τρέχουν μὲ τὴ φαντασία τους ἀπὸ δικὸ σὲ δικό, ἀπὸ σπῆτι σὲ σπῆτι, ἀπὸ δρόμο σὲ δρόμο καὶ σταματοῦν στὸ σχολειό, στὴν ἐκκλησιά, στὴ βρύση σὲ κάποιον γειτονικὸ πηγᾶδι. Φέρνουν στὸ νοῦ τους πὼς πηδοῦν ἀπὸ τὴ φράχτη γιὰ κάποιον ὀπωρικὸ πού γαργαλίζει τὸ λαρύγγι τους, πὼς ἀφίνουν τὰ παιχνίδια τους στὴ μέση γιὰ νὰ τρέξουνε στὶς ρεματιές μὲ ἀνασηκωμένα τὰ μακρὰ παντελονάκια τους, πὼς πηδοῦνε στὰ τσαίρια δίπλα στὸ ποτάμι μὲ τὰ βαθειὰ γιὰ τὸ μπόι τους νερά, πὼς ἀνεβαίνουν ἀψηλὰ στ' ἀμπέλια, πὼς τριγυροῦνε στὸ βουνὸ ἀξένιαστα ἢ πὼς κυνηγοῦν μὲ πείσμα κάποιον ξένο σκυλί ἢ κάποια γάτα πού βρέθηκε νὰ περάσει ἀπὸ κοντὰ τους.

Ὅλες αὐτὲς οἱ ἱστορίες καὶ χιλιάδες ἄλλες πού ἔχουν ζήσει στὸ χωριὸ τοὺς περνοῦνε μὲ ἀτέλειωτη σειρά κινηματογραφικῆς ταινίας μπροστὰ ἀπὸ τὰ μάτια τους πού τὰ δυναμώνει ἡ ἀνά-

μνηση καὶ ὄλες μαζί καὶ ἡ κάθε μιὰ ξεχωριστὰ συγκλονίζουν τὴν ὕπαρξη καὶ τὴ ζωὴ τους πού βρίσκεται ἀκόμα στὰ πρῶτά της βήματα.

* *

Εἶχαν πάρει τὸ τραῖνο, ὅπως ἄλλα συνομήλικά τους ἀπὸ θαλασσινὰ χωριά θὰ ἔπερναν βαπόρι ἢ κάποιο χωριανὸ καΐκι γιὰ τὸ δικό τους παναγῦρι, καὶ βγήκαν στὸν πλησιέστερο σταθμὸ. Ἀπὸ κεῖ, μὲ τὰ γιορτερά τους ροῦχα—μὴ ξεχνοῦμε πῶς γυρίζουν ἀπ' τὴν Πόλη— θὰ τραβήξουνε πεζῆ.

Ποῦ νὰ τύχη τέτοια μέρα νὰ γυρίζῃ ἄδειο ἀμάξι στὸ χωριὸ τους!

Ὁ δρόμος πού πηγαίνουν ἔχει λάσπες. Τέτοια ἐποχὴ τὰ χώματα τῆς Θράκης δὲν στραγγίζουν. Καὶ τὰ παιδιὰ χωρὶς πολλές κουβέντες καὶ ἐνθουσιασμούς, γιατί τὸ καθένα κρύβει τὶς σκέψεις του βαθειά, λοξοδρομοῦν δεξιά καὶ ζερβιά στὶς χορταριασμένες ἄκρες τοῦ δρόμου γιὰ νὰ μπατικῶνουν ὀλιγώτερο.

Μετὰ δυὸ ὥρες εἶνε στὸ χωριὸ. Περνόντας ἀπὸ τὰ νερά τοῦ Χαλκαλῆ καθαρίζουν τὰ παπούτσια τους καὶ ἀνηφορίζοντας βλέπουν τὶς κορυφές (1) μὲ τὰ κατάσπρα καὶ κεντητὰ σενδόνια πού φέρνουν τοὺς ξένους παναγυριῶτες ἀπὸ τὸν ἐπάνω δρόμο, τὸν δημόσιο. Εἶνε συγγενεῖς καὶ φίλοι καὶ πρὸ πάντων γυναικόκοσμος. Εὐκαιρία νὰ γλεντίσουν καὶ νὰ διοῦν καὶ τοὺς δικούς τους. Ἴσως καὶ γιὰ κάποια προξενεῖα.

* *

Ὅπως τὸ κάθε τις ἔχει τὴν προτίμησή του ἔτσι καὶ τὰ παναγύρια. Δὲν ξεφαντώνουν οὔτε σὲ ὄλο τὸ χωριὸ οὔτε σ' ὄλα τὰ καφενεῖα. Ὁρισμένα μέρη θὰ συγκεντρώσουν τὸν κόσμον τὸν πολὺ καὶ ὠρισμένοι καφενέδες θὰ κάμουν χρυσές δουλιές. Ἀπὸ τὶς πρῶτοι θὰ εἶνε ὁ καρὲς τοῦ Τσίγκου. Εἶναι ἐπάνω σὲ ἀνοικτὸ σταυροδρόμι, πού μοιάζει σὰν ἐξ ἐπίτηδες πλατεῖα, γιατί στὰ παληότερα χρόνια ἐκεῖ μαζεύονταν κάθε πρωὶ τὰ μουσχάρια τοῦ χωριοῦ προτοῦ ξεκινήσουν γιὰ βοσκὴ²⁾). Τὸν κρατοῦν δυὸ ὁμορφονιοί, ὁ Δημητρός τοῦ Ροδάκι καὶ ὁ Ἀχιλλέας ὁ Τσακλιώτης καὶ οἱ δυὸ ἀπὸ σοῖ πού ἔχει τὴν ἐποχὴ αὐτὴ τὰ καλῆτερα καὶ ὁμορφότερα κορίτσια τοῦ χωριοῦ. Ὁ Ἀχιλλέας ἔχει δουλέψει καὶ στὴν Πόλη καὶ δίνει στὸ μαγαζί τους τὴν ὄψη πού πέρνουν οἱ μαχαλάδες ἐκείνης στὰ παναγύρια τους.

1) Κουρτοῦνες τ' ἀμάξια τὰ στολισμένα παναγυριώτικα. Ἐπάνω μὲ θόλον καὶ μέσα μὲ μαλακὰ στρωσίδια.

2) Καὶ εἰς τὶς Μέτρες τὴν Δευτέρα τοῦ Θωμᾶ το παναγῦρι τους γίνονταν εἰς τοῦ Ἀσημάκη τὸ Χάνι μπροστὰ ἐκεῖ ὅπου ἦτο καὶ ἡ ἀγελαδαριά τους.

*
* *

Τώρα καί μιὰ βδομάδα καταγίνονται νά πρεπίσουν ¹⁾ τὸ μείδανι πού ἀπλώνεται μπρὸς στὸ καφενεῖό τους. Ἔχουν στήσει δίπλα στὸν καφέ μεγάλους στύλους γιὰ τσαρδάκι καὶ πλιὸ παρέκει ἄλλους γιὰ νά δέσουν τὰ μακρὰ καὶ ἀτέλειωτα σπαγγάκια σειρὲς σειρὲς μὲ τὰ χρωματιστὰ τριγωνικὰ χαρτάκια πού μοιάζουν ἐξωτικές σημαιοῦλες γιὰ τὶς ὁποῖες μέρες καὶ μέρες τώρα βοθοῦσαν δικοὶ καὶ ξένοι. Οἱ ἀληθινὲς σημαῖες δὲν εἶχαν τόπο. Γιατί θά ἔπρεπε νά εἶναι κόκκινες μονάχα.

Ἄλλὰ δὲν εἶνε τὸ μείδανι μόνον πού πρεπίζεται. Πρεπίζονται καὶ οἱ τριγύρω δρόμοι. Ἐδῶ τὰ σπαγγάκια δένονται ἀντικρουστὰ στὰ σπήτια. Τί χαρὰ ἂν ἐν τῷ μεταξύ δὲ βρέξει!

*
* *

Ἔχουν σχεδὸν τελειώσει ὅλα. Τὸ τσαρδάκι καταπράσινο μὲ τὰ χλωρὰ κλαριά πού ἔφερε ὁ Θεωδωρὸς τοῦ Θεοφάνη, ἀπ' τὸ βουνό, δυὸ ἀμαξιτὲς γεμάτες, τὸ χαίρουνται πρὸς ὥρας τὰ παιδιὰ τοῦ δρόμου καὶ τοῦ σχολειοῦ στρογγυλοκαθισμένα στὶς πρόχειρες καναπέδες πού ἔχουν στηθῆ ἀπὸ ἄρροκάνιστα σανίδια γιὰ νά ἐξοικονομηθοῦν καθίσματα. Εἶνε τὰ διαβολόπαιδα πού μαζεύονται σὲ κάθε πατιρδῆ ²⁾ καὶ πότε εἶνε τὰ χρυσὰ παιδιὰ ὅταν βοηθοῦν σὲ κάτι καὶ πότε τὰ νυχτομαζώματα, ὅταν φέρνουν σύγχυση στοὺς δουλευτάδες.

Τώρα στολίζονται μὲ πρασινάδες καὶ τὰ βάζα μέσ' τὸν καφενέ. Εἶνε ἀπὸ καστανιές. Ἀγριοκαστανιές τὶς λένε, ἀλλ' αὐτὸ δὲν εἶν' ἀλήθεια. Εἶνε τρυφερὰ βλαστάρια πού ξετρυπώνουν κάθε τόσο στ' Ἀηλιᾶ μπαῖρ ἀνάμεσα ἀπὸ σωρούς χαλίκες ³⁾ ἀφιμένες σὲ μέρη ἀκαλλιέργητα δίπλα σ' ἀμπέλια, σὰν διαμαρτυρία γιὰ τὴν καταστροφή πού βρῆκε ἡ γενιά τους ἀπὸ τὰ χέρια τῶν Καστανιωτῶν. Γιὰ τὸ μαγευτικὸ δάσος πού στόλιζε μιὰ φορὰ τὶς πλαγιὲς ἐκεῖνες, προτοῦ στηθῆ καὶ ἀπλωθῆ ἐκεῖ χωριό.

*
* *

Ὅσα ὅμως δυνατὰ καὶ ἂν βάλουν ὁ Δημητρὸς μὲ τὸν Ἀχιλλέα δὲν θά μπορέσουν νά μαζώξουν ὅλο τὸν κόσμον. Τὰ παδιὰ τοῦ Δημητροῦ τοῦ καζίνιατζη μὲ τὴν ἀριστοκρατικὴ ἐμφάνιση τοῦ καφενείου τῶν, πού μὲ τὸ δίκην του φέρνει τὸ ὄνομα καζίνο, γιατί εἶνε στρωμένο ὅλο μὲ με-

1) Εὐπρεπίσουν—ἐξωραΐσουν.

2) Πατιρδῆ θόρυβος, ὄχλοβοή, σύγχυση.

3) Χαλίκες λέγαν στὶς Καστανιές εἶδος πυριτολίθου πού ὑπῆρχεν ἐκεῖ ἐν ἀφθονίᾳ.

γάλες τετράγωνες πελεκητὲς πέτρες, βγαλμένες ἀπὸ τὰ ξακουσμένα στὴν περιφέρεια ὀτζάκια ¹⁾ τοῦ χωριοῦ, καφενεῖο πού μπαίνει ἀνεβαίνοντας τρία σκαλοπάτια καὶ βρίσκεις ὀλοκάθαρες καναπέδες, ντιβάνια στρωμένα μὲ δαμάσκα καὶ μὲ βιτρίνες καὶ πιολὰ λογιῆς λογιῆς καὶ διαλεχτὰ πού στὶς Μέτρες μόνε τὸ καφενεῖο τοῦ Ἀριστοτέλη μπορεῖ νὰ βγῆ μπροστὰ μ' αὐτό, τότε μάλιστα πού ἔκαμαν καὶ μπαξεδάκι ἀντίκρου στὸ καζίνο τους, ὁ Γιάννης καὶ ὁ Χρηστάκης οἱ Βασιλόπουλοι, παιδιὰ πρωτόβγαλτα, ἀλλὰ μὲ οἰκογενειακὴ περφάνεια, ὅπως λέγαν στὸ χωριὸ τῆ φιλοτιμία, δὲν ἐννοοῦν νὰ πέσουν παρακάτω. Στολίζουν πέρα γιὰ πέρα τὸ δρόμο τους πού εἶνε καὶ ἡ συγκεντρωμένη ἀγορὰ ὄλου τοῦ χωριοῦ. Ἐντεκα μαγαζεῖα εἰς τὴν ἀράδα.

*
* *

Ὁ Σταύρος τοῦ Γιωργάκι μὲ τὸ ἰσάξιο πρὸς τὸ καζίνο καφενεῖο του καὶ μὲ τὸν μοναδικὸ στὸ πλάι του μπαξέ μὲ καρποφόρα δένδρα καὶ λουλούδια, πού εἶνε τὸ καλοκαῖρι ἀληθινὸς παράδεισος, κίτσκι πασσᾶ, δὲν κάμνει καμμιά ἐτοιμασία. Εἶνε ἀπὸ τὰ μονοκόμματα ἐσνάφια. Δὲν ἐννοεῖ νὰ κάμνη τὰ θελήματα τῶν μουστερήδων. Ὅποιος τὸν ἀγαπᾷ ὡς συμμορφώνεται μὲ τὶς ἀδυναμίες του. Τέτοιος γεννήθηκε, τέτοιος καὶ πέθανε εἰς τὸ Κιλκίς, Θεὸς σχωρὲς τον. Αὐτὸς ὁ λόγος ἔκαμε νὰ πάρη πολλοὺς ἀπὸ τὴν πελατεία του ὁ γείτονάς του, ὁ Ἀντώνης ὁ Κουφός, μισομπακάλης καὶ μισοκαφετζῆς πού ἄνοιξε καὶ μπαξεδάκι, πού δούλευε καλά. Κάτι μαργιόλες γειτονοπούλες γιὰ κάμποσα χρόνια, ὅσο νὰ πανδρευτοῦνε, μάζευαν, μὲ τ' ἀνθισμένα νιάτα τους στὰ παραθύρια, τὰ παλληκάρια τοῦ χωριοῦ στὸ μαγαζάκι τοῦ Κουφοῦ.

Καὶ ὁ Κουφός εἶτε ἀπ' αὐτὸς του εἶτε καὶ γιὰ τὸ γύρεψαν τὰ γειτονοκόριτσα στόλισε καλά τὸ περιβόλι καὶ τὸ μαγαζὶ του. Μονάχα ὁ Λυμπέρης τοῦ Κιούρδελη, πού εἶχε τὸ χάνι στὴν ἄλλη ἄκρη τοῦ χωριοῦ δὲν ἔκαμε τίποτα. Εἶχε τὸ σόι του, τοὺς Ξυγαλατάδες καὶ τ' Ἀρβανιτάκια πού κατ' ἀνάγκη θὰ πήγαιναν στὸ μόνιμο τσαρδάκι του, γιὰ τὸ ἦτο στὸ πόστο τοῦ χωριοῦ καὶ εἶχε μεγάλη ἀνοιχτοσύνη. Ἀπὸ κεῖ θὰ περνοῦσε κάθε παναγυριώτης ξένος.

1) Τουρκ. λέξις : ἐστία, οἰκογένεια, ἐδῶ λατομεῖον.

*
**

Ἔτσι τὸ παναγῦρι τὴ χρονιά ἐκείνη θὰ κλωθογύριζε στὰ πέντε καφενεῖα, σὲ μιὰ τριγωνικὴ περίμετρο ἀπὸ χίλια διακόσια μέτρα καὶ οἱ γλεντζέδες καὶ παναγυριῶτες θὰ εἶχαν ὄλο τὸν καιρὸ παρέες καὶ παρέες μὲ τὰ παιχνίδια τους μπροστὰ εἴτε καὶ χωρὶς αὐτὰ νὰ τριγυροῦν ὄλη τὴ νύχτα καὶ τίς δυὸ βραδεῖές, γιατί τὴ νύχτα ξεφάντωνε τὸ παναγῦρι, ἀπὸ καφενὲ σὲ καφενὲ καὶ νὰ γλεντοῦνε ὅπου θὰ εἶχε τὸ πλιότερο τζιμποῦσι.

Τὴ μέρα τὸ παναγῦρι ἦταν διαφορετικὸ. Ἀπὸ πρωὶ ἀνήμερα γιορτῆς ὁ κόσμος θὰ πήγαινε στὴν ἐκκλησιά πού θ' ἀπολνοῦσε ξώρας. Ὑστερα οἱ ἄνδρες θὰ σκόρπιζαν στοὺς καφενέδες ἐνῶ τὰ παλληκάρια φρόντιζαν γιὰ τὴν παλαίστρα. Δὲν ἦταν λίγη φασαρία μέσα σὲ λίγες ὥρες νὰ τοιμασθοῦν τὰ χρειαζόμενα. Ὁ Δῆμος ὁ πιὸ ἀντρειωμένος τοῦ χωριοῦ, μ' ἀνάστημα πελώριο καὶ μπράτσα σιδερένια, ἀλλὰ καὶ τεμπελοῦτοικος, ὁ Κωστής τοῦ Μαργαρίτ' ὡς τσαλαπετινὸς καμαρωτός, ὁ Δημητρός μὲ τὸ γλυκὸ του πάλαιμα, τ' Ἀρβανιτάκι ὁ Χρυσόστομος μὲ τίς πολλὲς ἐλπίδες πρωτοπαλαιστῆ στοῦ βάρους του, ὁ Ἀσίμης, ὁ Λουκάς, ὁ Μπαλάς τοῦ Λιονταρῆ ἦσαν δοκιμασμένοι παχλεβάνιδες καὶ ἔπρεπε ν' ἀγγαρευθοῦν γιὰ νὰ τιμήσουν τὸ χωριό. Γιατί δὲν εἶχαν ἀντιπάλους μόνον χριστιανούς, ἀλλὰ καὶ Τούρκους.

Οἱ Κλαλιῶτες πού ἦσαν συγγενολόγι μὲ τίς Καστανιές εἶχαν ἄξιους παλαιστάδες. Ἀλλὰ οἱ Τούρκοι πολλὲς φορές ἦσαν ἀκαταγώνιστοι.

Ἀνάμεσα σ' αὐτοὺς ἀπὸ τὴν περιφέρεια ξεχώριζεν ὁ Κιὸρ Ἀλῆς ἀπὸ τὸ Ἀνακάς. Ἦταν τὸ σκιάχτρο τοῦ μπάρμπα Δήμου. Κι' ὅταν κανεῖς μικρὸς τὸν πείραζε: «Αἱ Μπάρμπα-Δῆμο! κι' ἐφέτος θὰ τὸ φάη τὸ ἀρνὶ ὁ Κιὸρ!» Ὁ ἀγαθώτατος κατὰ τὰ ἄλλα Δῆμος τοῦ ἀπαντοῦσε μουλωτά:—Σκάσε βρέε!

Γιὰ τὰ κουρμπάνια πού βράζνε δίπλα στοῦ ἀγίασμα τὴ σημερινὴ ἡμέρα λίγοι ἐνδιαφέρονται. Ὁ κόσμος μαζεύεται εἰς τὴν παλαίστρα.

Ἀπ' τὸ ἄλλο μέρος οἱ γυναῖκες τὴ μέρα αὐτὴ ἔχουν τίς βίζητες, τὰ μουσαφίρια τους. Ὅπως σὲ ἄλλα μέρη τῆς Ἑλλάδος βάζουν τὸ ἀρνὶ στὴ σοῦβλα τὴ Λαμπρῆ, στίς Καστανιές τὸ βάζουν στοῦ φούρνου τ' Ἀγιωργιοῦ.

*
**

Ἡ δευτέρη μέρα τοῦ παναγυριοῦ εἶνε ξεφάντωμα στ' ἀγίασμα ἐπάνω στοῦ βουνό. Ἀρχίζει ἀπὸ τὸ πρωὶ καὶ τελειώνει μὲ τὸ ἡλιοβασιλεμα. Εἶναι μιὰ ἀνοιξιὰτικὴ χαρὰ στοῦ μαγεμένο λόφο πρὸ ἔχει στήση τὸ κονάκι του ὁ ἄξιος Καβαλλάρης. Δὲν ἔμαθε κανεῖς ἄν

εἶναι ὁ ἅγιος ἀπὸ τὴν Καππαδοκία ἢ ὁ Ἡρώας ἀπὸ τὴν Θράκη ποῦ ξεκουράζεται ἐκεῖ καὶ καμαρώνει τὶς γύρω ὁμορφιές ἀπ' τὴ βορειο-ανατολικὴ πλευρὰ τοῦ πειθὸ χαριτωμένου λόφου ποῦ ἦτανε γνωστὸς μὲ ξένο ὄνομα: Δοκοῦζ ἀγάτσια τῶλεγαν κι' ἄς μὴν εἶχε οὔτε κλαρί.

Στὴν κορυφὴ τοῦ λόφου, ἐκεῖ π' ἀνοίγεται μιὰ ἀπὸ τὶς σπάνιες ζωγραφιῆς τῆς ὁμορφιάς τῆς γῆς, ἀπὸ τὰ βαθεῖα κύματα τοῦ Πόντου ἴσαμε τὴν ἀκρογιαλιὰ τῆς Προποντίδας, ἔχουν στηθῆ ἀξένιαστοι χοροί. Τὰ νιάτα δὲν τὰ τρομάζει ὁ χάρος. Οὔτε καὶ ἡ αὔριο.

*
* *

Τὸ παναγῦρι τέλεψε. Ἀλλὰ μαζί του τέλεψαν καὶ τὰ χρόνια τὰ καλά. Ἄγριες μπόρες ξερρίζωσαν τὸν Ἑλληνισμὸ τῆς Θράκης καὶ τώρα οἱ Καστανιώτες πρόσφυγες μὴ λησμονώντας τ' ἅγια χῶματα τῆς πατρίδας των καὶ τὰ προγονικά τους ἔθιμα, πιστεύουν πὼς μποροῦν νὰ τ' ἀναστήσουν στὸν ἀνεμοδαρμένο κάμπο τοῦ Κερμπασέλ, ποῦ ἓνας ἄλλος γειτονικὸς ἅγιος, τὸ Μοναστήρι τοῦ Ἀη-Δημήτρη στὸ Κιλκίς, τὸν ἐποπτεύει ἀπὸ μακρὰ. Γιορτάζουν καὶ στὴν καινούργια πατρίδα τους τ' Ἀγιωργιοῦ τὸ παναγῦρι καὶ κάμνουν καὶ παλαιίστρα. Ἀλλὰ τ' ἀπομεινάρια τῆς παληᾶς χαρᾶς, οἱ Κοντοὶ καὶ οἱ Χρυσόστομοι καὶ ὅλοι ὅσοι ἔζησαν ἐκεῖ, βλέποντας αὐτὰ κουνοῦνε τὸ κεφάλι θλιβερά.

Ἀθῆναι 3 Ἀπριλίου 1936.

ΜΙΑΤ. ΣΑΡΑΝΤΗΣ

ΒΙΒΛΙΟΚΡΙΣΙΑΙ

ΚΟΝΙΔΑΡΗ ΓΕΡΑΣΙΜΟΥ. Σύντομος ἐκκλησιαστικὴ ἱστορία τῆς
Ἀδριανουπόλεως μετ' ἐπισκοπικοῦ καταλόγου. Παράρτημα
«Θρησκευτικῆς καὶ Χριστιανικῆς Ἐγκυκλοπαιδείας».
Ἀθῆναι 1936.

Ἡ ἱστορία τῆς Ἀνατολικῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας, εἶναι εἰσέτι ἐν τῷ συνόλῳ αὐτῆς ἀτελῶς γνωστὴ. Παρ' ὅλας τὰς γενομένας μέχρι τοῦδε ἐργασίας, ὑπάρχουσι περίοδοι αὐτῆς, κυρίως κατὰ τοὺς μέσους χρόνους, περὶ ὧν ἐλάχιστα γνωρίζομεν, εἰς τοῦτο δὲ συνετέλεσεν ὄχι μόνον ἡ ἀνεπάρκεια τῶν πηγῶν ἀλλὰ πολλάκις καὶ ἡ ἀσάφεια αὐτῶν. Εἶναι ἐπομένως λίαν εὐπρόσδεκτος ἡ προσπάθεια ὅπως μελετηθῇ κατὰ μέρος καὶ αὐτοτελῶς ἡ ἱστορία τῶν μητροπόλεων καὶ ἐπισκοπῶν τῆς Ἀνατολικῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας, ἐξεταζομένων μετὰ μείζονος προσοχῆς τῶν γνωστῶν πηγῶν καὶ χρησιμοποιουμένων νέων τέως ἀγνώστων.

Παρ' ἡμῖν ὑπάρχουσιν οὐκ ὀλίγαι προγενέστεραι ἐργασίαι ὅσον ἀφορᾷ τὰ θέματα ταῦτα, νῦν ὅμως συστηματικώτερον ἐπιδιώκεται ἡ τοιαύτη, κατὰ τὸ δυνατόν, μελέτη τῆς κατὰ χώρας καὶ πόλεις ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίας ὑπὸ τῆς ἀπὸ τινος ἀρξαμένης νὰ δημοσιεῖται «*Θρησκευτικῆς καὶ Χριστιανικῆς Ἐγκυκλοπαιδείας*».

Εἰς τῶν κυριωτέρων συνεργατῶν τῆς Ἐγκυκλοπαιδείας ταύτης διὰ τὴν Ἐκκλησιαστικὴν Ἱστορίαν, εἶναι ὁ διδάκτωρ τῆς Θεολογίας κ. Γεράσιμος Ι. Κονιδάρης, ὅστις ἤρξατο δημοσιεύων ἐν αὐτῇ σειρᾷ μελετῶν περὶ τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίας τῶν διαφόρων μητροπόλεων καὶ ἐπισκοπῶν τῆς Ἀνατολικῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας.

Ὁ κ. Κονιδάρης ἦτο ἀφομοδιώτατος, ὅπως πραγματευθῇ τοιαῦτα θέματα, καθ' ὅσον ἀσχοληθῆις εἰς τὴν μελέτην τῶν ἐκκλησιαστικῶν «*Τακτικῶν*» καὶ δημοσιεύσας τὸ πρῶτον τεῦχος τοῦ πρώτου τόμου ἀξιολογητάτης μονογραφίας περὶ αὐτῶν. (Αἱ μητροπόλεις καὶ ἀρχιεπισκοπαὶ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου καὶ ἡ «*τάξις*» αὐτῶν. Τόμ. Α' τεῦχος α', Ἀθῆ-

και 1934)¹⁾ είχαν εξοικειωθῆ εἰς τὴν ἔρευναν τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίας.

Μία τῶν πρώτων μελετῶν τοῦ κ. Κονιδίου ἐν τῇ «*Εγκυκλοπαιδείᾳ*» εἶναι ἡ ἐκκλησιαστικὴ ἱστορία τῆς Ἀδριανουπόλεως, περὶ τῆς ὁποίας δὲν εἶχε γραφῆ μέχρι τοῦδε αὐτοτελὴς μελέτη.

Ὁ εἰδικῶς ἐρευνήσας τὰ κατὰ τὴν χριστιανικὴν Ἀδριανούπολιν Γ. Λαμπουσιάδης, καίτοι κατ' ἐπανάληψιν ἐξίγγειλε τὴν ἐκδοσὶν τῆς ἱστορίας αὐτῆς, δὲν προέφθασε νὰ πραγματοποιήσῃ τὴν πρόθεσίν του.

Ἡ μελέτη τοῦ κ. Κονιδίου διαιρεῖται εἰς τέσσαρα τμήματα. α') Ἡ θρησκευτικὴ κατάστασις τῆς Ἀδριανουπόλεως καὶ τῆς Θράκης ἐν γένει κατὰ τοὺς πρώτους μ. Χ. αἰῶνας. β') Ἡ διύδοσις καὶ ἐπικράτησις τοῦ Χριστιανισμοῦ ἐν Θράκῃ. γ') Ἡ Ἀδριανούπολις κατὰ τοὺς κυρίως βυζαντινοὺς χρόνους (ἡ—ιδ' αἰῶνες) καὶ δ') Ἡ ἐποχὴ τῆς Τουρκοκρατίας.

Ἐν τῷ πρώτῳ τμήματι ὁ συγγραφεὺς πραγματεύεται περὶ τῆς ἐξαιρετικῆς θέσεως τῆς πόλεως, ἐπὶ τῆς ὁδοῦ τῆς ἐνούσης τὴν Ἀσίαν πρὸς τὴν Ἀνατολίην, περὶ τῆς καταλήψεως αὐτῆς ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων κατὰ τὸ πρῶτον ἡμισυ τοῦ α' αἰῶνός κ. Χ., ὁπότε ἡ Θράκη κατέστη Ῥωμαϊκὴ ἐπαρχία καὶ περὶ τῆς ἀκμῆς τῆς Ἀδριανουπόλεως κυρίως ἀπὸ τῶν χρόνων τοῦ αὐτοκράτορος Ἀδριανοῦ, ὅστις ἀνεκαίνισε τὴν πόλιν καὶ ἔδωκε εἰς αὐτὴν τὸ ὄνομά του.

Κατὰ τοὺς χρόνους ἐκείνους, ἐνῶ πᾶσαι σχεδὸν αἱ πόλεις τῆς Θράκης εἶχον ἐξελληνισθῆ, εἰς τὴν ὑπαιθρον διετηρεῖτο ὁ θρακικὸς χαρακτῆρ τῶν κατοίκων καὶ ὡς ἐκ τούτου δὲν ἀπέβαινε εὐκόλος ὁ ἐκχριστιανισμὸς αὐτῶν. Ἐν συνεχείᾳ ὁ συγγραφεὺς πραγματεύεται περὶ τῶν ἐν Θράκῃ λατρευομένων θεῶν περὶ τῆς ἐπικρατούσης μεγάλης θρησκοληψίας, τῶν ὀργιαστικῶν τελετῶν καὶ τῆς εἰσαγωγῆς ἐκ τῆς Ἀνατολῆς τῆς νέας λατρείας τοῦ Μίθρα, τοῦ Σαράπιδος καὶ τῆς Ἴσιδος.

Ἐν τῷ δευτέρῳ τμήματι ὁ κ. Κονιδίου ἐκθέτει τὰ περὶ τῆς διαδόσεως καὶ ἐπικρατήσεως τοῦ Χριστιανισμοῦ ἐν Θράκῃ καὶ τῇ ἀπὸ τῶν χρόνων τοῦ Διοκλητιανοῦ πρωτενούση αὐτῆς Ἀδριανουπόλει. Παρατηρεῖ ὅτι ἡ διάδοσις τῆς νέας θρησκείας ὑπῆρξε λίαν δυσχερὴς ἐν Θράκῃ, διότι ἡ χώρα δὲν ἦτο καθαρῶς ἑλληνικὴ καὶ ἡ θρησκευτικότης τῶν θρακῶν ἦτο ἀρκούντως ἰσχυρὰ καὶ συνδεδεμένη πρὸς τὰς ἀρχαίας θρησκείας καὶ τὴν δύναμιν τῆς παραδόσεως, ἡ δὲ ἑλληνικὴ γλῶσσα δὲν ἦτο διαδεδομένη εἰς τὴν ὑπαιθρον.

Ὁ συγγραφεὺς ἐκφράζει ἀμφιβολίας διὰ τὴν παράδοσιν περὶ Ἡρωδίου καὶ Ἐποφριδίτου, ὅτι οὗτοι ἐκίρυσαν ἐν Ἀδριανουπόλει, παρα-

1) Ἐξεδόθη ὡς παράρτημα τοῦ ὑπὸ Ν. Βέη δημοσιευομένων «Byzantinisches Neugriechischen Jahrbücher».

δέχεται δ' ότι ή διάδοσις τοῦ Χριστιανισμοῦ ἐν Θράκῃ ἐγένετο διὰ τῆς ἐπικοινωνίας πρὸς τὴν Ἀνατολικὴν Μακεδονίαν, εἰς τὴν ὁποίαν ἀπὸ τῶν μέσων τοῦ δευτέρου αἰῶνος ὑπῆρχεν ἡ Ἐκκλησία τῶν Φιλίππων.

Κατὰ τὸν β' καὶ γ' αἰῶνα ὑπῆρχον πολλάι Ἐκκλησίαι ἐν Θράκῃ, ἀλλ' ὀλίγοι χριστιανοί. Πρῶτος γνωστὸς ἐπίσκοπος Ἀδριανουπόλεως εἶναι ὁ **Εὐτροπίος** ἐπὶ Κωνσταντῖνον τοῦ Μεγάλου, φίλος τοῦ Μ. Ἀθανασίου. Ὁ συγγραφεὺς ὡς ἄμεσον διάδοχον τοῦ Εὐτροπίου θεωρεῖ πιθανῶς τὸν **Λούκιον**, ὡσαύτως φίλον τοῦ Μ. Ἀθανασίου, ἀναφέρει δὲ τὰς ἕριδας μεταξὺ τῶν ὀρθοδόξων καὶ τῶν περὶ τὸν ἐπίσκοπον Εὐσεβίον αἰρετικῶν, αἵτινες οὐκ ὀλίγον ἐτάραζαν τὴν Ἐκκλησίαν.

Τὸν ἐπίσκοπον Ἀδριανουπόλεως Λούκιον διωχθέντα ὡς ὁπαδὸν τοῦ Ἀθανασίου ὑπὸ τῶν Εὐσεβιανῶν καὶ ἀποθανόντα σιδηροδέσιμον ἐν τῇ εἰρκτῇ, διεδέχθη πιθανώτατα ὁ **Φίλιππος** κατὰ τοὺς χρόνους Ἰουλιανοῦ τοῦ Παραβίτου ὁπότε, κατὰ τὸν τότε γενόμενον διωγμὸν, ὑπέστη οὐτως μαρτυρικὸν θάνατον ἐν Ἀδριανουπόλει μετὰ τριῶν ἱερέων, Εὐσεβίου, Σεβήρου καὶ Ἑρμᾶ.

Βραδύτερον ἀναφέρεται ὡς ἐπίσκοπος Ἀδριανουπόλεως ὁ ἀρειανὸς **Τηλέμαχος**, ὅστις ἐν ἔτει 375 κατεδικάσθη ὡς αἰρετικὸς.

Δοκιμασίαν μεγάλην ὑπέστη ἡ Ἀδριανούπολις καὶ ἐν γένει ἡ Θράκη κατὰ τὴν ἐπιδρομὴν τῶν Γότθων, οἵτινες ἦσαν φανατικοὶ ἀρειανοὶ καὶ προσέβησαν εἰς ἀπηνῆ διωγμὸν τῶν ὀρθοδόξων μέχρι τοῦ ἔτους 378 ὁπότε ὁ αὐτοκράτωρ Οὐάλης ἀπῆλλαξε τὴν χώραν ἀπὸ τὰς πιέσεις τῶν Γότθων.

Κατὰ τὸν δ' αἰῶνα ἀνεφάνη ἐν Θράκῃ ἡ αἵρεσις τῶν Κολλυριδιανῶν, οἵτινες κατῴρθωσαν νὰ διαδώσουν τὰς δοξασίας αὐτῶν περὶ τῆς Παρθένου Μαρίας μέχρι τῆς Ἀραβίας.

Ἡ ἀνάδειξις τῆς Ἐκκλησίας Ἀδριανουπόλεως ἐγένετο ἀπὸ τοῦ τέλους τοῦ δ' αἰῶνος. Ἀπὸ τῶν χρόνων τούτων ὁ μητροπολίτης Ἀδριανουπόλεως κατέλαβε τὴν 27ην θέσιν ἐν τῇ τάξει **προκαθηδρίας**, ἡτοι μεταξὺ τῶν μητροπολιτῶν Ρόδου καὶ Φιλίππουπόλεως. Ἐν τῇ διοικήσει τῆς Θράκης ἀνεδείχθη τρίτος κατὰ τάξιν, μετὰ τοὺς μητροπολίτας Ἡρακλείας (3ου) καὶ Τραϊανουπόλεως (25ου).

Ἡ μητρόπολις Ἀδριανουπόλεως ὑπεβιβάσθη κατὰ δύο βαθμοὺς περὶ τὰ μέσα τοῦ ε' αἰῶνος, διότι τότε ἀνεδείχθησαν δύο νέαι μητροπόλεις, ἡ Νίκαια ὡς 8η καὶ ἡ Χαλκηδὼν ὡς 9η. Βραδύτερον, ἐπὶ Ἰουστινιανοῦ, ἡ μητρόπολις Ἀδριανουπόλεως ὑπέστη νέον ὑποβιβασμὸν, διότι τότε ἀνεδείχθησαν δύο μητροπόλεις, ἡ Μάκησός ὡς 26η καὶ ἡ Φίσις ὡς 27η. Ἡ Ἀδριανούπολις κατέλαβε τὴν 31ην θέσιν, τὴν ὁποίαν καὶ διετήρησε πιθανώτατα μέχρι τῶν ἀρχῶν τοῦ η' αἰῶνος.

Ἐν τῷ τρίτῳ τμήματι τῆς μελέτης αὐτοῦ ὁ κ. Κονιδάκης πραγματεύεται περὶ τῶν τυχῶν τῆς Ἐκκλησίας Ἀδριανουπόλεως κατὰ τοὺς κυρίως βυζαντινοὺς χρόνους (ἡ—ιδ' αἰῶνες). Ἡ περίοδος αὕτη τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίας αὐτῆς ὑπῆρξε λίαν περιπετειώδης διότι τότε ἐνεφανίσθησαν οἱ Βούλγαροι ὡς ἰσχυρὰ πολιτικὴ καὶ στρατιωτικὴ δύναμις ἐν τῇ Βαλκανικῇ.

Μία τῶν μᾶλλον θλιβερῶν ἐποχῶν τῆς Ἐκκλησίας Ἀδριανουπόλεως καὶ τῆς Θράκης ἐν γένει εἶναι ἡ κατὰ τὸ ἔτος 813 ἐπιδρομὴ τῶν Βουλγάρων ὑπὸ τὸν Κροῦμμον. Κατὰ τὴν ἄλωσιν τῆς πόλεως ὑπ' αὐτῶν ὑπέστησαν φρικτὰ μαρτύρια οἱ κάτοικοι. Ὁ μητροπολίτης Ἀδριανουπόλεως Μανουήλ, ὁ Λέων Νικαίας, οἱ ἐπίσκοποι Γεώργιος καὶ Πέτρος, ὁ στρατηγὸς Λέων καὶ ἑκατοντάρδες κληρικῶν καὶ λαϊκῶν ἐθανατώθησαν, τιμώμενοι ὡς μάρτυρες ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας τὴν 22 Φεβρουαρίου. Τότε ἡ Ἀδριανούπολις ὑπέστη νέον ὑποβιβασμὸν καταλαβοῦσα τὴν 3ῃν καὶ βραδύτερον τὴν 36ην θέσιν.

Εἰς τὰς ἀναγραφὰς Λέοντος 5' τοῦ Σοφοῦ καὶ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ Κωνσταντίνου τοῦ Πορφυρογεννήτου, ἡ μητρόπολις Ἀδριανουπόλεως φέρεται 40ῃ κατὰ τάξιν, ἣν διετήρησε μέχρι τοῦ 19' αἰῶνος.

Κατὰ τοὺς χρόνους τῶν Παλαιολόγων, ὅτε τὰ ὄρια τοῦ Κράτους εἶχον τὰ μέγιστα περιορισθῆ, τῶν πλείστων πόλεων τῆς Μικρᾶς Ἀσίας καταληφθεισῶν ὑπὸ τῶν Σελτζουκιδῶν Τούρκων, ἡ προσοχὴ τῶν αυτοκρατόρων ἐστράφη εἰς τὰ εὐρωπαϊκὰ τμήματα τοῦ Κράτους ἡ δὲ Ἀδριανούπολις, ἣτις εἶχεν ὀχρωθῆ ὑπὸ Μιχαὴλ τοῦ Παλαιολόγου, κατέλαβε τὴν προσήκουσαν θέσιν καὶ ἐν τῇ ἐκκλησιαστικῇ ἱεραρχίᾳ. Διὰ τοῦτο ὁ Ἀνδρόνικος Παλαιολόγος ὁ Πρεσβύτερος (1282—1328) προσέβη εἰς ἀναθεώρησιν τῆς τάξεως προκαθεδρίας. Οὕτως ἡ Ἀδριανούπολις ἣτις ἦτο μέχρι τῆς ἐποχῆς ταύτης Θρόνος 40ος προήχθη εἰς 12ον καταλαβοῦσα τὴν θέσιν τῆς Ἀμασειᾶς, ἣτις ὑπεβιβάσθη εἰς 15ην τάξιν, διότι καταληφθεῖσα ἤδη ἀπὸ τοῦ 1174 ὑπὸ τῶν Σελτζουκιδῶν, ἐστερεῖτο ἐπὶ ἓνα αἰῶνα καὶ πλέον μητροπολίτου.

Ἐν τῷ τετάρτῳ τμήματι τῆς μελέτης αὐτοῦ ὁ κ. Κονιδάκης πραγματεύεται περὶ τῆς ἱστορίας τῆς Ἐκκλησίας Ἀδριανουπόλεως κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς Τουρκοκρατίας. Ἡ Ἀδριανούπολις κατελήφθη ὑπὸ τῶν Τούρκων ἐν ἔτει 1361 καὶ κατέστη πρωτεύουσα τοῦ Ὀσμανικοῦ Κράτους μέχρι τοῦ 1453.

Κατὰ τοὺς χρόνους τῆς τουρκοκρατίας μέχρι τοῦ 19ου αἰῶνος, παρ' ὅλας τὰς παροδικὰς καταδρομὰς, ἡ Ἐκκλησία Ἀδριανουπόλεως εὗρισκετο ἐν σχετικῇ ἀκμῇ, ἀναδείξασα πολλοὺς διαπρεπεῖς κληρικούς, ἔχουσα

ναούς ἀξιολόγους, σχολὰς καὶ ἄλλα εὐαγῆ ἰδρυμάτα, τὸ δὲ ἡμῖς περιέπου τοῦ πληθυσμοῦ αὐτῆς ἦτο χριστιανικόν.

Κατὰ τὸν 10^{τὸν} αἰῶνα ἀνεφάνησαν ἐν Ἀδριανουπόλει καὶ ἔριδες θεολογικαὶ περὶ παραδείσου καὶ ψυχῆς, ὡς προερχόμεναι ὅμως ἐκ κύκλων ἀμορφῶτων οὐδαιμῖαν ἔσχον γενικωτέραν ἐπίδρασιν. Ἀλλὰ καὶ κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ 10^{οῦ} αἰῶνος ἐνεφανίσθη ἡ αἵρεσις τοῦ ἐξ Ἀγίου Ὁρους ἀναχωρητοῦ Παντελεήμονος ὅστις ἐπέβαλεν εἰς τοὺς ὁπαδοὺς αὐτοῦ συχνὴν μετέληψιν τῶν μυστηρίων ἄνευ λειτουργίας, κατὰ παρεξήγησιν τῶν Ἀγίων Γραφῶν καὶ εἰσήγαγε καὶ ἄλλας καινοτομίας ἀντικειμένας πρὸς τὴν ὀρθόδοξον παραδόσιν. Κατὰ τῶν ὁπαδῶν τοῦ ἀναχωρητοῦ Παντελεήμονος τῶν ὀνομασθέντων *Θεοσοφιστῶν* ἢ *Κολυβάδων* συνεκροτήθη σύνοδος ἐπὶ μητροπολίτου Γαβριήλ, ἐν ἔτει 1807 ἣτις κατεδίκασεν αὐτοὺς ὡς αἰρετικούς. Οὕτω κατεπνίγη ἡ τοιαύτη ψευδοδιδασκαλία χωρὶς νὰ ἔχη σημαντικὰς συνεπειὰς. Ἀλλὰ καὶ βραδύτερον περὶ τὰ μέσα τοῦ 10^{οῦ} αἰῶνος ἐνεφανίσθη ψευδομοναχὸς τις Κακοπαντελῆς ὅστις περιερχόμενος τὴν ὑπαιθρον ἐξίγριρε τοῖς πιστοῖς κατὰ τῆς Ἐκκλησίας, ἐπαναλαμβάνων τὰ ὅσα ἐδίδασκε ὁ ἀναχωρητὴς Παντελεήμων, ἀλλὰ καὶ οὗτος κατεδιώχθη καὶ ἀπηλλάχθη δι' ἀφορισμοῦ ὑπὸ τοῦ Πατριαρχείου, τὸ ὅποion ἐξέδωκε κατὰ τὸ 1844 ἐγκύκλιον ἐναντίον αὐτοῦ καὶ τῶν ὁπαδῶν του, ματαιωθείσης οὕτω τῆς ἐξαπλώσεως τῶν παραδοξολογιῶν τοῦ ἀμαθοῦς καλογήρου μεταξὺ τοῦ ἀμορφώτου λαοῦ.

Ἐν ἀρχῇ τοῦ 11^{οῦ} αἰῶνος ἡ Ἀδριανούπολις προήχθη εἰς 1^{αὴν} τάξιν, τοῦτο δ' ὀφείλεται εἰς τὸν ὑποβιβασμὸν τῆς Φιλαδελφείας τῆς ὁποίας ἡ ἔδρα εἶχεν ἀπὸ τοῦ τέλους τοῦ 10^{οῦ} αἰῶνος μεταφερθῆ εἰς Ἐνετίαν. Τὴν θέσιν ταύτην διετήρησεν ἡ Ἀδριανούπολις μέχρι τοῦ 10^{οῦ} αἰῶνος.

Κατὰ τὸ ἔτος 1821 ἡ Ἐκκλησία Ἀδριανουπόλεως ὑπέστη φοβερὸν διωγμὸν, τότε δ' ἐθανατώθησαν ὁ πρῶτος Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης Κύριλλος ὁ Ψ' καὶ πολλοὶ ἄλλοι. Ἐν δὲ τῇ Κωνσταντινουπόλει ἀπηγχονίσθη μετὰ τῶν ἄλλων καὶ ὁ μητροπολίτης Ἀδριανουπόλεως Λωρόθεος ὁ Πρώτος. Ἀλλ' ἡ Ἐκκλησία Ἀδριανουπόλεως ἠδυνήθη ν' ἀναλάβῃ βαθμιαίως ἐκ τῶν δεινῶν αὐτῆς καὶ ἔφθασεν πάλιν εἰς νέαν ἀκμὴν καθ' ὅλον τὸν 10^{οῦ} αἰῶνα.

Κατὰ τὸ ἔτος 1920 ἡ Ἀδριανούπολις κατελήφθη ὑπὸ τῆς Ἑλλάδος καὶ ἀπέβη πρωτεύουσα τοῦ ὁμωνύμου αὐτῆς Νομοῦ, μετὰ τὴν μικρασιατικὴν ὅμως καταστροφὴν τοῦ ἔτους 1922, ἡ Ἑλλὰς ἐξηναγκάσθη νὰ ἐκκενώσῃ τὴν Ἀδριανούπολιν, ὁ δὲ ἑλληνικὸς πληθυσμὸς αὐτῆς, ἀνερχόμενος εἰς 30 χιλιάδας, κατέφυγε, μετὰ τοῦ μητροπολίτου Πολυκάρπου, εἰς τὴν Δυτικὴν Θράκην. (Ἑλληνικὴν). Ἡ μητρόπολις

Ἀδριανουπόλεως ἔπαυσεν ὑφισταμένη ἀπὸ τοῦ ἔτους 1923 τὸ δὲ ὑπολειφθὲν εἰς τὴν Ἑλλάδα τμῆμα τῆς Δυτικῆς Θράκης ἀπετέλεσε τὴν μητρόπολιν τῆς Νέας Ὁρεστιάδος.

Ἐν τῇ μελέτῃ τοῦ κ. Κονιδάρη μεγάλην ἐπιστημονικὴν ἀξίαν ἔχει ὁ ἀκριβὴς καθορισμὸς τῶν ἐπισκοπῶν τῆς μητροπόλεως Ἀδριανουπόλεως. Ἐν τῷ Τακτικῷ τοῦ Ἐπιφανείου, κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ ζ' αἰῶνος μνημονεύονται πέντε ἐπισκοπαὶ ὑπαγόμεναι εἰς τὴν μητρόπολιν Ἀδριανουπόλεως ἢτοι εἰς τὴν ἐπαρχίαν Αἰμιμόντου, α') Μεσημβρίας, β') Σωζοπόλεως, γ') Πλωτινοπόλεως (καὶ ὄχι Πλουτινοπόλεως), δ') Ἀναστασιουπόλεως καὶ ε') Τζωϊδῶν. Βραδύτερον ἢ μητρόπολις Ἀδριανουπόλεως παρουσιάζεται ἔχουσα ἑπτὰ ἐπισκοπὰς, ἢτοι τρεῖς ἐκ τῶν παλαιῶν, πλὴν τῆς Μεσημβρίας, γενομένης αὐτοκεφάλου ἀρχιεπισκοπῆς μετὰ τὸ 610 καὶ τῆς Ἀναστασιουπόλεως, ἣτις πιθανῶς ἔπαυσεν ὑφισταμένη ἔνεκα τῶν βαρβαρικῶν ἐπιδρομῶν. Εἰς τὰς τρεῖς διατηρηθεῖσας προστίθενται νέαι αἱ ἐξῆς δ') Δεβελτοῦ, ε') Νικαίας, ς') Προβάτου καὶ ζ') Βουλγαροφύγου. Ἐξ αὐτῶν ἡ ἐπισκοπὴ Δεβελτοῦ ἐξηκολούθησεν ὑφισταμένη μέχρι τοῦ τέλους τοῦ ιγ' αἰῶνος, ἡ ἐπισκοπὴ Νικαίας ἢ Νίκης, προαχθεῖσα κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ ι' αἰῶνος εἰς αὐτοκέφαλον ἀρχιεπισκοπὴν, διτηρηθῆναι μέχρι τῆς κατακτίσεως τῆς Θράκης ὑπὸ τῶν Τούρκων, ἡ ἐπισκοπὴ Προβάτου ἀνευρίσκεται μέχρι τέλους τοῦ ιγ' αἰῶνος καὶ ἡ ἐπισκοπὴ Βουλγαροφύγου διτηρηθῆναι ὡσαύτως μέχρι τοῦ τέλους τοῦ ιγ' αἰῶνος.

Κατὰ τοὺς χρόνους Λέοντος στ' τοῦ Σοφοῦ καὶ Κωνσταντίνου τοῦ Πορφυρογεννήτου, ἐπῆλθον νέαι σημαντικαὶ μεταβολαί. Ἐντὶ τῆς ἐπισκοπῆς Πλωτινοπόλεως, ἐξαφανισθείσης, ἀναγράφεται ἡ Ἀγαθουπόλεως, ἣτις διτηρηθῆναι μέχρι τῶν νεωτέρων χρόνων, ἡ δὲ ἐπισκοπὴ Τζωϊδῶν φαίνεται ἀπολέσασα τὴν σημασίαν αὐτῆς, διότι κατῆλθε εἰς τὴν τελευταίαν (11ην) θέσιν. Ἐντὶ τῆς προαχθείσης εἰς αὐτοκέφαλον ἀρχιεπισκοπὴν Νικαίας ἢ Νίκης, ἐμφανίζονται νέαι ἐπισκοπαί, αἱ Τραπεζιζύης ἢ Τραβιζύης, Καράβου, Βουκέλλου, Σκοπέλου καὶ Βρύσεως, διατηρηθεῖσαι μέχρι τέλους τοῦ ιγ' ἢ τὰς ἀρχὰς τοῦ ιδ' αἰῶνος. Κατὰ τὸν ιζ' αἰῶνα ἡ Ἀδριανούπολις εἶχε μόνον μίαν ἐπισκοπὴν τὴν Ἀγαθουπόλεως κατὰ δὲ τοὺς νεωτέρους χρόνους εἶχε πάλιν μίαν ἐπισκοπὴν, τὴν Εὐδοξιουπόλεως.

Ἐν τέλει τῆς μελέτης αὐτοῦ ὁ κ. Κονιδάρης παρέχει κατάλογον τῶν μέχρι τοῦδε γνωστῶν ἐπισκόπων καὶ μητροπολιτῶν Ἀδριανουπόλεως ἀπὸ Εὐτροπίου (328—332) μέχρι Πολυκάρπου τοῦ Β' (1900—1922). Ὁ κατάλογος οὗτος, ὡς συμβαίνει εἰς πάντας σχεδὸν τοὺς ἐπισκοπικοὺς καταλόγους τῆς Ἀνατολικῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας, ἔχει πολλὰ καὶ μεγάλα χάσματα, μόνον δ' ἀπὸ τοῦ δεκάτου ἔκτου αἰῶνος ἔχομεν πλήρη σχεδὸν

σειρᾶν τῶν μητροπολιτῶν Ἀδριανουπόλεως. Κατὰ τοὺς προγενεστέρους αἰῶνας εἶναι μεγάλα τὰ κενὰ τοῦ καταλόγου τῶν ἱεραρχῶν αὐτῆς. Κατὰ τὸν πέμπτον αἰῶνα εἶναι γνωστὸς εἰς μόνον, κατὰ τὸν ἕκτον δύο, κατὰ τὸν ἑβδομον εἰς ὧς καὶ κατὰ τὸν ὄγδοον, κατὰ τὸν ἔννατον τρεῖς, κατὰ τὸν δέκατον εἰς. Ὡσαύτως κατὰ τοὺς ἐπομένους αἰῶνας μέχρι τοῦ δεκάτου ἕκτου, ελάχιστοι εἶναι οἱ γνωστοὶ μητροπολίται Ἀδριανουπόλεως.

Τοιαύτη ἐν περιλήψει ἢ μελέτη τοῦ κ. Κονιδάρη. Παρὰ τὸ σύντομον αὐτῆς παρουσιάζει τὸν συγγραφέα ἔχοντα εἰδικότητα εἰς τὴν ἔρευναν τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίας, γνῶσιν ἀκριβῆ τῶν πηγῶν, μεθοδικότητα καὶ ἀσφαλῆ κρίσιν, γνωρίσματα ἅτινα ἐμφανίζονται καὶ εἰς τὰς ἄλλας σχετικὰς αὐτοῦ ἐργασίας.

ΚΩΝΣΤ. Μ. ΚΩΝΣΤΑΝΤΟΠΟΥΛΟΣ

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΑΙ ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1934—1936

Ἐν συνεχείᾳ τῶν εἰς προηγουμένους τόμους τῶν «Θρακικῶν» δημοσιευθεισῶν «Συμβολῶν εἰς τὴν Θρακικὴν Βιβλιογραφίαν», εἰς τὴν στήλην ταύτην διὰ δημοσιεύονται ἐκάστοτε ὅσα βιβλία ἢ ἄρθρα ἀφορῶντα τὴν Θράκην περιέρχονται εἰς γνῶσιν τῆς διευθύνσεως τῶν «Θρακικῶν».

Τὸ Θρακικὸν Κέντρον παρακαλεῖ τοὺς δημοσιεύοντας ἔργα ἰδιαιτέρως ἢ εἰς περιοδικὰ καὶ ἑφημερίδας πραγματείας ἀσχολουμένας περὶ Θράκης γενικῶς ἢ πρὸς θέματα ἐνδιαφέροντα τὴν Θράκην ὅπως, ἀποστέλλωσιν εἰς τὰ γραφεῖα αὐτοῦ ἐν ἀντίτυπον ἢ σημειῶσιν ἀκριβῆ τοῦ τίτλου τοῦ δημοσιεύματος ὅπως γίνεται μνεῖα αὐτῶν, εἰς τοὺς ἐκάστοτε ἐκδιδόμενους τόμους τῶν «Θρακικῶν».

Ἐποὺ δὲν ἀναφέρεται τόπος δημοσιεύσεως ἐννοοῦνται αἱ Ἀθήναι.

1934

Χρ. Βακαρέλσκυ. Τὰ ἦθη καὶ ἔθιμα τῶν ἐν Θράκῃ Βουλγάρων. ἐν τῇ Θρακικῇ Συλλογῇ. βιβλ. Σοφίας, βουλγαριστί (Μ. Α.) *)

Chr. Danoff, Beiträge zur griechischen Inschriftenkunde Thrakiens. Ἐν τῷ Jahresh. des österr. arch. Inst. τόμ. XXXI, Beibl. 153—162. Ὁ ἐπιγραφολόγος ἀναδημοσιεύει τρεῖς ἐπιγραφὰς μετὰ τῶν φωτογραφιῶν τῶν ἀναγνω-ἀναγνωσθείσας, συμπληρωθείσας καὶ δημοσιευθείσας ὑπὸ τοῦ Μυστ. Ἀποστολίδου ἐν τῇ ἑπετηρίδι τοῦ μουσείου Φιλιππουπόλεως τοῦ ἔτ. 1930 σελ. 231 κέξ. Τὰς τῶν ἄλλων ἀναγνώσεις καὶ συμπληρώσεις παρουσιάζει πρὸ τοῦ Γερμανικοῦ κοινοῦ ὡς ἰδίαις καὶ ὁμιλεῖ διὰ μακρῶν de omnibus rebus et quibusdam aliis. Ἐν τῇ εἰς τὸν Γαλιηνὸν ἀναθηματικῇ ἐπιγραφῇ συμπληροῖ [ὁ σ ι ὅ] τ α τ ο ν δι' ὅ ἀντι τῆς τοῦ Ἀπ. [θ ε ι ὅ] τ α τ ο ν, ὅπερ ἄπαντὰ εἰς δεκάδας αὐτοκρατορικῶν ἐπιγραφῶν. Ἐν δὲ τῷ ὑπὲρ Ἱφαιστίωνος ψηφίσματι τῆς πόλεως Μεσημβρίας. ὅπερ ἀναγνωσθὲν καὶ συμπληρωθὲν ὑπὸ τοῦ Ἀπ. ἀντιγράφει αὐτολεξεί. μετοβάλλει μόνον ἐν τέλει τὸ «εἰς τὸ ἱερὸν τοῦ Ἀπόλλωνος», ὑφιστάμενον ἐν τῇ πόλει κατ' ἄλλην ἐπιγραφὴν, εἰς τὸ : «εἰς τὸ ἱερὸν Ἀφροδίτας», κατὰ τινα ἀναθηματικὴν ἐκ τῆς πόλεως ἐπιγραφὴν εἰς τὴν Ἀφροδίτην παρὰ Dumont καὶ Seure. (Μ. Α.)

D. Detschew, Ein neues Militärdiplom des Kaisers Antoninus Pius. Ἐν τοῖς Jahreshäften des Oster. archäol. Institnts. τόμ. XXIX, σελ. 54—59, εἰς 4ον. Εὐρέθη ἐν τῇ περιφερείᾳ τῆς Νόβα Ζαγόρα. (Μ. Α.)

*) Ὅσαι σημειώσεις ἔχουν εἰς τὸ τέλος (Μ. Α.) ἐσπάλησαν παρὰ τοῦ κ. Μυστ. Ἀποστολίδου.

Δ. Δημήτρωφ, Τὸ διὰ Θράκης ὁδοπορικὸν τοῦ μάρτυρος ἁγίου Ἀλεξάνδρου τοῦ Ρωμαίου. Ἐν τῷ δελτίῳ τοῦ Βουλγαρικοῦ ἰστοιτοῦτου, τόμ. VIII, σελ. 116—161, Σοφία. Ὁ συγγραφεὺς δημοσιεύει ἐκ τοῦ ἐν Παρισίοις κώδικος τοῦ ἔτους 1534 τὸ μαρτύριον τοῦ ἁγίου (ἐλληνιστὶ), ὅστις ἐπὶ Μαξιμιανοῦ ἀπὸ Ρώμης ἤχθη εἰς Δριζύπερα τῆς Θράκης, ὅπου ἐφονεύθη. Παραβάλλον δὲ τὴν ὁδοπορίαν τοῦ μάρτυρος πρὸς τὸ *itinerarium Burdigalense*, *itinerarium Antonini* καὶ τὴν *tabula Peutingeriana* συμπεραίνει ὅτι τὸ συναξάριον συντετέθη κατὰ τὸν τέταρτον αἰῶνα ἢτε τῶν ἐν αὐτῷ μνημονουμένων σταθμῶν συμπιπτόντων μᾶλλον πρὸς τοὺς ἐν τῷ *itinerarium Burdigalense*. Οἱ ἐν αὐτῷ σταθμοὶ εἶναι: Ρώμη—Καρταγενησάων πόλις—Κριμα—διὰ τοῦ Ἰλλυρικοῦ—Σαρδική—κάστρον Βονομάσιον (*bona mansio*)—Φιλιππόπολις τῆς Θράκης—Σέρμη ποταμὸς (Σέρμιος)—ἐμπορεῖον Παρεμβολή—κάστρον Καρασούρα—Βέροια—Ἄρξος ποταμὸς—κάστρον Βορκία—Ἀδριανούπολις—κάστρον Βουρτούδεζον Τζιορίκελλος ποταμὸς—Δριζύπερα τόπος (Δρ(ο)υσίπαρα)—Ἐργίνα ποταμὸς (Ἐργίνος—Ἀργιάνης—Τζορολλὸν τόπος (Τζουρουλός). Μετ' εἰσαγωγῆς καὶ ὑπομνημάτων. (M. A.). Ὅρα βιβλιοκρισίας 1936.

Βίκτωρ Δούσμανη, Τὸ αὐγοτάραχο τῆς Σάνθης. Μάθημα ὑπὸ τοῦ κ. . . «Τὸ λαϊκὸν πανεπιστήμιον τῆς Ἰβραδύνης». Ἔτος Β', τευχ. 4ον σελ. 272—274.

Ἀντώνης Ἰντιάνος, Ὁ Βιζυηνὸς στὴν Κύπρον. «Κυπριακὰ Γράμματα» Λευκοσία. Ἔτος Α' ἀρ. I, σελ. 16—21.

Χρ. Πέσφ, ἀρχιτέκτονος. Αἱ παλαιαὶ ἐν Φιλιππουπόλει οἰκίαι, σελ. 235—248, βουλγαριστὶ ἐν τῷ πανηγ. τεύχει τοῦ Βουλγ. ἐν Φιλιππουπόλει γυμνασίου τῶν θηλέων ἐπὶ τῇ πεντηκονταετηρίδι του, Πλόβδηφ, μετ' εἰκόνων τῶν ἑλλήν. οἰκῶν Δημ. Γεωργιάδου, Δημ. Παυλίτου, Χρ. Κοϊμτζόγλου, Κεντιντένογλου καὶ τοῦ ἱεροπατεῖ Ἰωάννου Θεοδώρου γραικίζοντος ἀπὸ Ἀβραδάλων, χρονολογούμενων ἀπὸ τῶν ἀρχῶν μέχρι τῶν μέσων τοῦ 19ου αἰῶνος. Αἱ οἰκίαι αὗται, ὡς καὶ περὶ τὰς 30 ἄλλαι, ὧν ἄλλαι μὲν ἐπυρπολήθησαν, ἄλλαι δὲ κατεργήθησαν καὶ ἄλλαι μετεσκευάσθησαν, ἱκαναὶ ὁμως διατηροῦνται καὶ νῦν, πᾶσαι τοῦ αὐτοῦ ἀρχιτ. ρυθμοῦ σχεδὸν καὶ τῆς αὐτῆς ἐσωτερικῆς διαίρεσεως ἐκτίσθησαν ὑπὸ ἑλλήνων καλφάδων (ἀρχιτεκτόνων) καὶ εἰς ἑλληνας ἐμπόρους ἀνήκον πλὴν 5—6 ἀρμενικῶν καὶ τουρκικῶν. Ὡστε ἡ γνώμη τοῦ φιλοπόνου ἀρχιτέκτονος ὅτι αὗται μετὰ τῆς ἐσωτερικῆς τῶν διακοσμήσεως ἐκπροσωποῦσι τὴν Βουλγαρικὴν τέχνην κατὰ τὸν 19ον αἰῶνα δὲν εἶναι ὀρθή. Ἡ πόλις τότε δὲν ἦτο Βουλγαρικὴ καὶ ὁ ἐν αὐτῇ Ἑλληνισμὸς ἦνθει ἐπὶ τοσοῦτον, ὥστε καὶ αὐτοὶ οἱ ἐκ τῶν περικειμένων καμῶν ἐγκαθιστάμενοι εἰς αὐτὴν Βούλγαροι ἐγραικίζον, αἰσχυνόμενοι νὰ λαλήσωσι τὴν γλῶσσάν των καὶ νὰ ὁμολογήσωσι τὴν ἐθνικότητά των. (M. A.)

L. Robert, Inscriptions de Thrace «Istres» Βουκουρεστίου, τόμ. 1ος τευχ. 2ον.

Ζβεζδεβλίν Τσόνεφ, Τὰ μοναστήρια καὶ αἱ παλαιαὶ ἐκκλησίαι ἐν τῷ Ἀρβανιτοχωρίῳ. Βουλγαριστὶ, 8ον, σελ. 40 μετ' εἰκόνων ἐν τῷ κειμένῳ. Τύρναβος. (M. A.)

R. Vulpe, Περὶ τῆς προτεραιότητος τῶν πλαγίων ἐξ ἀρρενογονίας συγγενῶν εἰς τὴν διαδοχὴν εἰς τὸν θρόνον ἐν Μακεδονίᾳ καὶ Θράκῃ. Ἐν σελ. 582 τοῦ XLVIII τόμου τῆς *Revue des Etudes Grecques* ὁ κ. Georges Dauz ἀναφέρει εἰς τὴν βιβλιογραφίαν ὅτι εἰς τὸν *In memoria lui Vasile Pârvan* δη-

μοσιευθέντα τόμον παρά τῆς Ἀκαδημαϊκῆς εταιρίας «Vasile Pârvan» τῶν ἀρχαίων ἐταίρων τῆς Ρουμανικῆς σχολῆς τῆς Ρώμης (Βουκουρέστιον) ὁ κ. R. Vulpe πραγματ. ἔται ρουμανιστί περί τοῦ ἀνωτέρω θέματος, συγκεντρῶν παραδείγματα τὰ ὅποια εἰς τὴν δυναστικὴν ἱστορίαν τῶν δύο τούτων χωρῶν φαίνονται βεβαιούνητα τρόπον διαδοχῆς ἀνάλογον μὲ τὸν πολὺ γνωστὸν παρά τοῖς Κέλταις τῶν Βρετανικῶν νήσων καὶ τὸν ὅποιον οἱ ἄγγλοι ὀνομαζουσι Tanistry (ἐκ τοῦ ἱρλανδικοῦ Tanaisteachd) καὶ συνάγει ὅτι ἀπὸ τὸν 4ον π. Χ. αἰῶνα καὶ μέχρι τῆς Ρωμαϊκῆς αὐτοκρατορίας «οἱ Μακεδόνες καὶ οἱ Θράκες προύτιμων νά ἔχουν ἐπὶ τοῦ θρόνου πρόσωπα ἡ λ ι κ ί α ς π ρ ο χ ω ρ η μ ἔ ν η ς τὰ ὅποια ὄφειλε νά εἶνε συγχρόνως ὁ π λ η σ ι ἔ σ τ ε ρ ο ς σ υ γ γ ε ν ῆ ς ἀπὸ τὴν ἑξ ἀρρενογονίας γραμμῆν τοῦ ἀποθανόντος βασιλέως».

1935

Κώστα Βάρναλη, Τριάντα χρόνια ἑλληνικῆς ζωῆς. Φιλολογικά ἀπομνημονεῖματα ἐνὸς ἐπιφανοῦς, λογοτέχνου. Τὸ ἔργον μου. «Ἀνεξάρτητος» 11, 13, 14, 18, 21, 23, 25 καὶ 31 Ἰουλίου. Ὁ Σωκράτης. Ἡ ἀληθινὴ ἀπολογία καὶ ὁ θάνατος του, 8 καὶ 11 Αὐγούστου.

Θ. Γερασίμωφ, Συμβολὴ εἰς τὴν ἀρχαίαν τῆς Θράκης γεωγραφίαν, ἡ πόλις Τόνδος, βουλγαριστί ἐν τῷ δελτίῳ τῆς Βουλγ. γεωγραφικῆς Ἑταιρείας, τομ. III, Σοφία, σελ. 181—186. Καθορίζεται ἡ θέσις τῆς ὑπὸ τοῦ Πτολεμαίου μνημονευομένης πόλεως Τόνζου, ἧς τὸ ὄνομα φέρεται ἐπισεσημασμένον καὶ ἐπὶ τῶν τριῶν ρωμαϊκῶν νομισμάτων τοῦ Αὐγούστου καὶ Τραϊανοῦ. Κατὰ τὸν συγγραφέα ἡ πόλις ζητητέα ἐν τοῖς ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης τοῦ Τόνζου ποταμοῦ ἐρειπίοις ἀπέναντι τῶν θερμῶν λουτρῶν τῆς Σηλῦμου παρά τῇ ἀμαξιτῷ τῇ ἀγοῦσῃ ἀπὸ Νόβα-Ζαγόρας εἰς Σηλῦμον. (M. A.)

Chr. Danoff, Die Grabinschrift des Solomon Vicarius von Thracien. Ἐν τοῖς Actes du IV congrés intern. des études Byzantines par B. Filon, τόμ. I, σελ. 389. Κριτικὴ καὶ ἀποκατάστασις τῆς ἐπιγραφῆς ὑπὸ Μυρτ. Ἀποστολίδου ἐν τῷ Ἀρχεῖῳ τοῦ Θρακικοῦ γλωσσικοῦ θησαυροῦ, τόμ. II, ἔτ. 1935—36, σελ. 225—235, Ἀθῆναι. (M. A.)

Ἀρχιμανδρίτου Ἀδαμαντίου Κασαπίδου, Ἀρχιγραμματέως τῆς Ἀγίας καὶ Ἱερᾶς Συνόδου, Δέρκοι περί τῆς Μητροπόλεως Δέρκων καὶ τῶν αὐτῆς Μητροπολιτῶν. Θρόνος Η'. Ἐκδίδονται ὑπὸ «Ὁρθοδοξία» τόμ. Ζ' Κωνσταντινουπόλεως σελ. 503—509. (Συνέχεια καὶ τέλος). Ὅρα Βιβλιογραφίαν Ζ' τόμου σ. 398.

J. M. Korinek, K. ta Zvanemu thrackemu narisu na prstenu Ezerouskem [Πρόκειται διὰ τὴν ἐπιγραφὴν δακτυλίου Ἐξέρουβ] «Sbornik Filogicky» Πράγας, τόμ. X, σελ. 69—110. Ὅρα βιβλιοκρισίαν 1936.

N. Μίχωφ, Ὁ τῆς Θράκης καὶ τῆς Βουλγαρίας πληθυσμὸς κατὰ τὸν 18ον καὶ 19ον αἰῶνα. Βιβλιογραφικαὶ ἔρευναι μετὰ στατιστικῶν καὶ ἐθνογραφικῶν

- πληροφοριῶν, τόμ. IV. Συλλογὴ Βουλγαρικῆς Ἀκαδημείας τῶν ἐπιστημῶν. Σοφία σελ. 557 εἰς 4ον, βουλγαριστί (Μ. Α.).
- Κ. Οικονόμου** ἱερέως, Περιγραφή τῆς ἐπαρχίας Φιλιππουπόλεως. Μετάφρασις, ἐκ τῆς ἐν ἔτει 1819 ἑλληνικῆς ἐκδόσεως, εἰς τὴν Βουλγαρικὴν γλῶσσαν μετὰ τινων συμπληρωματικῶν σημειώσεων ὑπὸ Μυρτ. Ἀποστολίδου, ἐν τῷ δελτίῳ τῆς γεωγραφικῆς ἐταιρείας Σοφίας, τόμ. III, 8ον, σελ. 187—206 (Μ. Α.).
- Χ. Παπαστράτου**, Κτηματογραφικὴ ἐργασία τῆς ἀγροτικῆς ἐγκαταστάσεως ἐν Μακεδονίᾳ καὶ Θράκῃ, «Τεχνικά Χρονικά», σελ. 976.
- Ἀχιλλέως Θ. Σαμψροάκη** ἱατροῦ, Θρακικαὶ μελέται «Θρακικά Νέα» Ἀλεξανδρουπόλεως, 5, 12, 19, 26 Μαΐου, 2, 16, 23, 30 Ἰουνίου, 7, 14, 21, 28 Ἰουλίου, 4, 11, 18, 25 Αὐγούστου, 1, 7, 14, 21, 28 Σεπτεμβρίου, 6, 16, 20, 26 Ὀκτωβρίου, 2, 8, 16, 23, 30 Νοεμβρίου, 7, 14, 25 Δεκεμβρίου. Ὅρα καὶ 1936.
- Κ. Στεργίου**, Ἡ βιομηχανικὴ παραγωγή Μακεδονίας καὶ Θράκης κατὰ τὸ ἔτος 1934. «Δελτίον Ἐμπορικοῦ καὶ Βιομηχανικοῦ Ἐπιμελητηρίου Θεσσαλονίκης», Μάϊος.
- Δ. Τσόντσεφ**, Νεαὶ μαρτυρίαι περὶ τῆς ἱστορίας τῆς Φιλιππουπόλεως, βουλγαριστί, ἐν τῷ περιοδικῷ «Ὁ Βούλγαρος δημοσιογράφος» Σοφίας, ἀρ. 2. Περὶ τῶν ἰχνῶν καὶ λειψάνων τοῦ μεγάλου τῆς πόλεως Ρωμαϊκοῦ ὑδραγωγείου (Μ. Α.).
- Τοῦ αὐτοῦ**, Τὸ ἀρχαίον τῆς Φιλιππουπόλεως φρούριον. βουλγαριστί, ἐν τῇ ἐφημερίδι Ζορὰ Ἀκτίς ἀρ. 4793, 22 Ἰουνίου, ὡσαύτως ἐν τῇ ἐφημ. Φιλιππουπόλεως Μιορμπά (Ἀγών) ἀρ. 4406, 31 Δεκεμβρ., ὡσαύτως ἐν τῇ ἐφημ. Φιλιππουπόλεως Γιούγκ (Νότος) ἀρ. 4877, 15 Ἀπριλ., ὡσαύτως ἐν τῷ περιοδικῷ τῆς Φιλιππουπόλεως Ἀδελφικός λόγος (Μπράτσσο σλόβο) τεύχ. 1. (Μ. Α.).
- Τοῦ αὐτοῦ**, Ἀνασκαφαὶ ἐν τῷ ἀρχεῖῳ τοῦ Ἰσάρ βαλανεῖῳ (Ρωμαϊκῷ) ἐν τῷ περιοδικῷ Παράθεσιςμοσι (Κουρδσκι ντελὸ) Σοφίας, μηνὸς Ἰουλίου ἀρ. 6, βουλγαριστι. (Μ. Α.).
- Ἀλεξ. Φιλαδελφῆς**, Ἀναστάσιος Κ. Π. Σταμούλης Ἀρχαιολογικὸν Δελτίον τοῦ Ὑπουργείου τῶν Θρησκευμάτων καὶ τῆς Παιδείας, τόμος 14, σελ. 51—52.
- Αἱ προμηθευτικαὶ ἐργασίαι τῆς ἐνώσεως Ἐάνθης «Συνεταιριστής», Νοέμβριος—Δεκέμβριος.
- Ἐκθεσις ἐμπορικῆς βιομηχανικῆς καὶ ναυτικῆς κινήσεως 1934, υποβλήθεισαι ἐκ μέρους τοῦ ἐπιμελητηρίου Ἀλεξανδρουπόλεως κατὰ Μάρτιον τ. ἔ. Θρακικά Νέα» Ἀλεξανδρουπόλεως 22, 28 Σεπτεμβρίου, 6, 16 καὶ 20 Ὀκτωβρίου.
- Ἐντυπώσεις ἀπὸ τὴν Ρουμανίαν. Ἡ τέχνη τῶν Θρακῶν. Τὰ ἀριστουργήματα τῆς λαϊκῆς χειροτεχνίας. «Ἐθνος», 23 Μαΐου.

1936

Ἀθ. Ι. Ἀθανασιάδου, Κομοτηνὴ ἢ Κομοινὴ. Μὲ ἦτα ἢ μὲ ἰῶτα, Τί ἀπαντᾷ ἓνας Κομοτιναῖος «Μακεδονία» Θεσσαλονίκης 17 Αὐγούστου.
Προηγῆθη ἀνταπόκρισις διὰ τὸ αὐτὸ θέμα τοῦ Ω εἰς τὸ φύλλον τῆς 15 Αὐγούστου.

Α. Α. Διὰ νὰ συνθέσωμεν τὴν ἱστορίαν τῆς Κομοινῆς—Παλαιοὶ θρύλλοι καὶ

- παραδόσεις διὰ τὸ πάγκο τῆς Ἀγ. Παρασκευῆς τῆς Κομοτινῆς. Αὐτότι 18 Αὐγούστου.
- Σπ. Ἀκροπολίτη**, Τὸ σπαρτικὸ τραγοῦδι ἐνὸς ἀγνοῦ ἔρωτα [Γ'. Βιζυηνοῦ]. Μπετίνα Φραβασίλη. Ἀληθινὴ ἱστορία, «Ἑλληνικὸν Μέλλον» 6 Σεπτεμβρίου—2 Ὀκτωβρίου, 4—11, 13—18, 20, 22, 26, 29. 30 Ὀκτωβρίου, 1, 3—6, 9, 11, 12. 14. 15, 17, 22, 25. 27 Νοεμβρίου καὶ 1 Δεκεμβρίου.
- Κώστα Γ. Ἀνδρεάδου**, ὑπομνηστικῶν ἐν ἀπ. Τὰ θρησκευτικὰ κομμάτια καὶ αἱ ἐπιδιώξεις των (Ἱστορικὴ μονογραφία) Κομοτηνῆ 16ον σελ. 70.
- Μυρτ. Ἀποστολίδου**, Ἡ ἀρχαία καὶ ἡ νῦν Φιλιππούπολις, δύο ἀνάγλυφοι τοπογραφικοὶ χάρται φιλοτεχνηθέντες ὑπὸ Μ. Πετρώφ, καθηγητοῦ τοῦ ἐν Φιλιππούπολει διδασκαλείου καὶ ἐκτεθέντες ἐν τῇ τετάρτῃ τῆς Φιλιππουπόλεως ἐκδόσει τοῦ 1936. Κριτικὴ βουλγαριστί ἐν τῇ ἐφημ. Ἄ γ ὦ ν (Μπορμπά) 30 Ἀπριλίου ἀριθμ. 4503 Φιλιππούπολις (Μ. Α.).
- Βάσσο Βαρίκα**, Ὁ ποιητὴς Κώστας Βάρναλης. Κριτικὴ μελέτη, 8ον, σελ. 88.
- Δ. Γαλοπούλου**, Ἱστορικὸν σημειώματα. Συμφοιτηταὶ εἰς Λειψίαν [Βιζυηνὸς καὶ Ζαΐμης] «Ἔστια», 22 Νοεμβρίου.
- Ἐμμ. Γρηγορίου**, Αἱ μεγάλα ἀποστολαὶ τοῦ «Νέου Κόσμου» Θράκη, «Νέος Κόσμος» (Ἐντυπώσεις ἐκ τῆς Δ. Θράκης) 18, 19 καὶ 25, Φεβρουαρίου.
- Τοῦ ἰδίου**, Αἱ ἀποστολαὶ τοῦ «Νέου Κόσμου». Ἡ κόλασις τῆς Θράκης. Αὐτότι 8, 10, 15, 20, 21, 24, 25, 26, 28, 30 Μαΐου καὶ 2 Ἰουνίου.
- Π. Γρίσπου (Δασολόγου)**, Εἰκόνες ἀπὸ τῆς Θράκης. Ἡ Κομοτινὴ (μετὰ τριῶν φωτογραφιῶν τοῦ ἰδίου) «Ἐκδρομικά». Ἔτος 8ον, σ. 80—82.
- Χρ. Δάνωφ**, Ὁ Ἡρόδοτος ὡς ἱστορικὴ πηγή διὰ τὴν Θ ρ ᾶ κ η ν, Μακεδονίαν, Παιονίαν καὶ τὰς δυτικὰς τοῦ Εὐξεινοῦ Πόντου ἀκτὰς. Ἐπετηρὶς τοῦ Πανεπιστημίου Σοφίας, κλάδος ἱστοριοφιλολογικὸς, τόμ. XXXII, 8, σελ. 106, ἴδιον τεύχος, 8ον, βουλγαριστί. Εἰσαγωγή εἰς τὸ ἔργον τοῦ Ἡροδότου καὶ τὰ ἀφορῶντα τοῦ συγγραφέως ἀποσπάσματα εἰς τὰς προειρημένας χώρας. Βοήθημα διὰ τοὺς Βουλγάρους ἀναγνώστας τοὺς στερομένους ἐν τῇ γλώσσει των συγγραμμάτων πρὸς μελέτην των Ἑλλήνων συγγραφέων. (Μ. Α.)
- Del. Dimitroff**, Le problème de la Thrace et l'accès de la Bulgarie à la mer Egée, σελ. 126. Σκοπὸς τοῦ συγγρ. εἶναι ἡ διαφώτισις τῆς ἐν Εὐρώπῃ κοινῆς γνώμης περὶ τῶν καταπατομένων δικαίων τῆς Βουλγαρίας ἐν τῇ Θράκῃ ὑπὸ τῶν συνθηκῶν Βερολίνου (1878), Βουκουρεστίου (1913) καὶ Νεϊγῦ (1918), καθ' ὅσον κατὰ τὴν γνώμην αὐτοῦ ἡ χώρα γεωγραφικῶς, ἱστορικῶς καὶ οἰκονομικῶς δεῖν ν' ἀνήκῃ εἰς τὴν Βουλγαρίαν. Ἔργον μὴ στηριζόμενον ἐπὶ ἐπιστημονικῆς βάσεως, ἀλλ' ἔχον προσηλυτικὸν χαρακτῆρα. Ἐκτίθενται πᾶσαι αἱ φάσεις τοῦ θρησκευτικοῦ ζητήματος ἀπὸ τῆς συνθήκης τοῦ ἁγίου Στεφάνου μέχρι σήμερον ἀπὸ Βουλγαρικῆς, ἐννοεῖται, ἀπόψεως. (Μ. Α.)
- Κ. Δρακοντίδου**, Θέσις τῆς Πλωτινοπόλεως, «Ἐβρος» Διδυμοτείχου, 30 Μαΐου.—Πλωτινοπολις, 13 Ἰουνίου.—Πλωτινοπόλεως νόμισμα καὶ μία ἠκρωτηριασμένη κεφαλή, 4 Ἰουλίου.—Θρακικὰ νέα Πλωτινουπόλεως νομίσματα, 11 Ἰουλίου.—Πρὸς τὸν κ. Κ. Κουρτίδην. Περὶ Διδυμοτείχου, 1 Αὐγούστου.
- Τρύφωνος Εὐαγγελίδου**, Σχολεῖα τῆς Θράκης. Ἡ παιδεία ἐπὶ Τουρκοκρατίας, τόμος Α' σελ. 53—84.

- Σωφρονίου Εὐστρατιάδου**, πρώην Λεοντευπόλεως, Θράκες μουσικοί, «Ἐπετηρὸς ἑταιρείας Βυζαντινῶν σπουδῶν», τόμος 1Β' σελ. 46—75.
- Μ. Ε. Ζήση**, Βιογραφικαὶ σημειώσεις (Εὐστρατίου Ζήση) μετ' εἰκόνας. «Συζήτηση», ἀρ. 1, σελ. 2.
- Ε. Ζήση**, Τὰ Γανόχωρα. «Συζήτηση», ἔτος Α' περίοδος Β', σελ. 4, 14—15, 20—21, 28, 34—35, 44—45, 53—54 καὶ 61—62.
- Δ. Καλλονᾶ**, Θράκη ἢ τραχίαι χώρα τοῦ Ἑλληνικοῦ Βορρᾶ, «Βραδυνή», 10 Ἰουλίου (μετ' εἰκόνων). — Ἀπὸ τῆς ὁμορφίης τῆς Βορείου Ἑλλάδος. Ἀλεξανδρούπολις τῆς Δυτικῆς Θράκης. Αὐτόθι, 23 Ἰουλίου (μετ' εἰκόνων).
- Γερ. Ι. Κονιδάρη**, Σύντομος ἐκκλησιαστικὴ ἱστορία τῆς Ἀδριανουπόλεως μετ' ἐπισκοπικοῦ καταλόγου. 8ον. (Ἀπόσπασμα ἀπὸ τὴν «Θρησκευτικὴν καὶ Χριστιανικὴν Ἐγκυκλοπαίδειαν»).
- Κ. Κουρτίδου**, Διδυμότειχον ἢ Πλωτεινούπολις. Λόγοι ἐν λίθοις, «Ἐβρος» Διδυμότειχου, 30 Μαΐου. — Λόγοι ἐν λίθοις. Καὶ πόλις περὶ τῆς ἀναθηματικῆς πλακῶς Πλωτεινούπολεως, αὐτόθι, 4 Ἰουλίου.
- Στίλιωνος Π. Κυριακίδου**, Ἡ Ροδόπη. «Νέος Πολίτης», 28 Ἰουνίου.
- Νικ. Κλ. Λανίτη**, Ἀναμνήσεις. Ὁ Βιζυηνὸς εἰς Κύπρον. «Ἀθηναϊκὰ Νέα» 14 Μαρτίου.
- Β. Α. Μεσολογγίτου**, Ἀλεξανδρούπολις, Σουφλί, Διδυμότειχον, Νέα Ὀρεστιάς. Μεγάλῃ ἔρευνα τοῦ συνεργάτου μας... «Ἑλληνικὸς Βορρᾶς», Θεσσαλονίκης, 30 Αὐγούστου.
- Νίκου Μηλιώρη**, Ἀπὸ τῆ ζωῆ τῆς Βορείου Ἑλλάδος. Μία Παναγία τῆς Θράκης. «Τουριστικὴ Ἑλλάς», ἔτος 7ον σ. 273.
- Ἰωαν. Μπουκουβάλλα** Ἀναγνώστου, Κομοτινή, «Ἐθνικὴ», 24—26 Μαΐου καὶ 4 Ἰουνίου, Νυμφαία 7 Ἰουνίου, Σάνθη 8 Ἰουνίου, Ἀλεξανδρούπολις 8 Ἰουνίου, Σουφλί 11 Ἰουνίου.
- Ι. Μ. Παναγιωτοπούλου**, Τὰ γράμματα καὶ ἡ τέχνη. Ἐνας λησμονημένος ποιητὴς (Ἰωσήφ Ραφτόπουλος), «Πρωτὰ» 19 Σεπτεμβρίου.
- Πολ. Παπαχριστοδούλου**, Γυρισμὸς τὴν πρωταχρονιά. Θρακικὴ ἠθογραφία «Ἀθηναϊκὰ Νέα» 2 Ἰανουαρίου Θρακικὴ ἠθογραφία, Το τουφέκι τῆς Πασχαλίδος, «Ἀθηναϊκὰ Νέα», 13 Ἀπριλίου (μετ' σκίτσου τοῦ συγγραφέως). Θρακικὴ ἠθογραφία Χριστούγεννα ἀλειτούργητα. Αὐτόθι 26 Δεκεμβρίου.
- Περστικοῦ**, Τὰ μυστικὰ τῶν φυλῶν μας. Οἱ ξανθοὶ γνήσιοι Ἕλληνες. Οἱ Βυζαντινοὶ τύποι τῆς Θράκης, «Ἐστία» 13 Ὀκτωβρίου.
- Ἀχ. Σαμοθράκη ἱατροῦ**, Θρακικαὶ μελέται. (Συνέχεια) «Θρακικὰ Νέα» Ἀλεξανδρουπόλεως 1, 6, 10, 17 Ἰανουαρίου, 6, 14, 19, 28 Φεβρουαρίου, 7, 14, 21, Μαρτίου, 4, 19, 24 Ἀπριλίου, 24, 31 Μαΐου, 12 Ἰουλίου, 15 καὶ 21 Νοεμβρίου.
- Σκεπτικιστοῦ**, Σκέψεις τῆς στιγμῆς. Ὁ Ἰωσήφ (Ραφτόπουλος), «Πρωτὰ», 24 Σεπτεμβρίου.
- St. Srebrny**, Kult der thrakischen Götin Kotyto in Korinth und Sizilien «Annuaire de l'Institut de philologie et d'histoire Orientale» tome IV.
- Σταμ. Στρατιῶτη**, Ἡ Βόρειος Ἑλλάς ἀπ' ἄκρη σ' ἄκρη, «Ἐθνός». Πρὸς τὴν Κομοτινὴν (7 Μαΐου). Ἀπὸ τὸ «Πανθρακικὸν Συνέδριον Κομοτινῆς (9). Μία κρατικὴ ὁπερέτζα εἰς τὴν Κομοτινὴν (10). Θέματα καὶ ρήτορες στὸ Πανθρακικὸ Συνέδριον (11). Πόλεμος καὶ χαρτοπόλεμος στὸ Πανθρακικὸ

- Συνέδριο (18). Καὶ ὀλίγο πότ-πουρι ἀπὸ τὸ συνέδριον τῆς Θράκης (15). Λόγοι καὶ ἀποφάσεις τοῦ Πανθρακικοῦ (17). Κομοτινή (19). Τωρινὰ καὶ περασμένα τῆς Κομοτινῆς (22). Οἱ Τούρκοι τῆς Κομοτινῆς (23). Πνευματικὴ ζωὴ στὴ πρωτεύουσα τῆς Θράκης (28). Οἱ γυναῖκες τῆς Κομοτινῆς (30). Τὰ κορίτσια τῆς Κομοτινῆς (31). Ἕνας νέος ἄνθρωπος εἰς τὰς νέας χώρας (2 Ἰουνίου). Πρὸς τὴν Ἀλεξανδρουπόλιν (6). Ἀλεξανδρούπολις (7). Ὁ λιμὴν τῆς Ἀλεξανδρουπόλεως (9). Ἕνα κράτος ἐν κράτει στὴν Ἀλεξανδρουπόλιν (12). Ἡ ἀσφάλεια στὴ Θράκη (12). Φύρδην-Μίγδην ἀπὸ τὴν Ἀλεξανδρουπόλιν (14). Λίγα ἀκόμη ἀπὸ τὴν Ἀλεξανδρούπολι (16). Πρὸς τὸ Σουφλί (18). Τοῦ Σουφλιοῦ τὰ βάσανα (20). Τὸ Σουφλί (27). Σουφλιώτικα ζητήματα (1 Ἰουλίου). Μέσα στὰ σπίτια τοῦ Σουφλιοῦ (3). Ἀπὸ τὸ Σουφλί στὸ Σιδηρόκαστρο (5). Πρὸς τὴν Ξάνθην (13 Δεκεμβρίου). Ξάνθη (14). Ἡ Ξάνθη χθὲς καὶ αὔριον (16). Ἡ Ξάνθη, τὰ νερὰ καὶ τὰ ποτάμια τῆς (17). Ἡ ἀγνοουμένη Ξάνθη (18). Τὰ φῶτα καὶ ὁ φωτισμὸς ἀπὸ τὴν Ξάνθην (20). Ἡ Ξάνθη τῆς αὔριον (21). Ἐδῶ καὶ ἐκεῖ ἀπὸ τὴν Ξάνθην (23). Μπουναμάδες εἰς τὴν Ξάνθην (28). Ταβέρνες εἰς τὴν Ξάνθην (29). Φαντάσματα τῆς παλιᾶς τῆς Ξάνθης (31).
- Στέφ. Στεφάνου.** Τωρινὰ καὶ περασμένα. Γεώργιος Βιζυηνός. Φιλολογικαὶ ἀναμνήσεις τοῦ συνεργάτου μας «Ἀθηναϊκὰ Νέα», 21 Φεβρουαρίου.
- Γιάννη Ταχογιάννη,** Στὸν Παράδεισο τῆς Θράκης. Ἕνας γύρος εἰς τὰς Θρακικὰς μας πόλεις. Τοῦ περιοδεύοντος συνεργάτου μας «Μακεδονία» Θεσσαλονίκης, 3 καὶ 4 Σεπτεμβρίου.
- Δ. Τσόντσεφ,** διευθυντοῦ τῆς βιβλιοθ. καὶ ἐθν. μουσείου Φιλιππουπόλεως, Νέον φῶς ἐπὶ τοῦ ἀπωτάτου τῆς Φιλιππουπόλεως παρελθόντος, βουλγαριστὶ ἐν τῇ ἐφημ. Σοφίας Μίρ (Εἰρήνη), ἀρ. 10672, 15 Φεβρ. Προϊστορικὸς συνοικισμὸς ἐπὶ τοῦ λόφου Μουσαίου (Νεμπέτ-τεπέ), ὡς ἐξάγεται ἐκ τῶν μετ' ἀνασκαφᾶς ἐπ' αὐτοῦ εὐρημάτων νεολιθικῆς καὶ προϊστορικῆς ἐποχῆς. (Μ. Α.)
- Τοῦ αὐτοῦ,** Συμβολὴ εἰς τὴν ἱστορίαν τῶν λουτρῶν τοῦ Χισάρ. (βορείως τῆς Φιλιππουπόλεως 40 χιλιομ.) ἐν τῇ ἐφημ. Σοφίας Μίρ, ἀρ. 10740, 9 Μαΐου. Βουλγαριστὶ. (Μ. Α.)
- Τοῦ αὐτοῦ,** Ἡ Θράκη φθέγγεται (πρόσθετες ἐλλήνησι), ἐν τῇ λογοτεχνικῇ φωνῇ ἀρ. 314, Μαΐου 6, Σοφία, βουλγαριστὶ. Περιγραφὴ ὄρειχαλικίνης ὑδρίας (γαύλου) τοῦ 4ου π. Χ. αἰῶνος εὐρεθείσης ἐντὸς χώματος (τάφου) ἐν τῇ περιφερείᾳ Τσιρκάν-Φιλιππουπόλεως. Παρὰ τῷ χεῖλει τῆς ὠσειδοῦς ὑδρίας διαθέει ἀνάγλυφον Λεσβιακὸν κυμάτιον, ἐπὶ δὲ τῆς ἐπιφανείας παρίσταται ὁ Διόνυσος καθήμενος ἐπὶ βράχου καὶ ἔχων μεταξὺ τῶν σκελῶν του τὸν πάνθηρα, ὃν θωπεύει διὰ τῆς δεξιᾶς, ἐνθὲν μὲν ἔστραμμένος πρὸς τὰ δεξιὰ καὶ ἔχων ὀπισθὲν του κλῆμα, ἐνθὲν δὲ ἔστραμμένος πρὸς τὰ ἀριστερὰ καὶ ἔχων ὀπισθὲν του στήλην Ἐρμοῦ. Τέχνη ἀρίστη. (Μ. Α.)
- Τοῦ αὐτοῦ,** Αἱ μεταξὺ Φιλιππουπόλεως καὶ τῆς κώμης Κομάτεβον γενόμεναι ἀνασκαφαί, ἐν τῇ ἐφημ. Μίρ, ἀρ. 10792, Ἰουν. 11, βουλγαριστὶ. Περιγραφὴ τῆς κατευθύνσεως τοῦ μεγάλου ἐπὶ ρωμαϊοκρατίας ὑδραγωγείου τῆς πόλεως ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ἀποκαλυφθέντων λειψάνων καὶ ἰχνῶν. (Μ. Α.)
- Κλ. Τσευρίδου,** Ἡ γεωργικὴ, βιομηχανικὴ, ἐμπορικὴ καὶ τουριστικὴ κατάστασις τοῦ νομοῦ Ροδότης, σελ. 40. Μέγα σχῆμα μετ' εἰκόνων.

ΑΡΧΕΙΟΝ ΤΟΥ ΘΡΑΚΙΚΟΥ ΛΑΣΓΡΑΦΙΚΟΥ ΚΑΙ ΓΛΩΣΣΙΚΟΥ

ΘΗΣΑΥΡΟΥ, Τριμηνιαῖον περιοδικὸν σύγγραμμα ἐκδιδόμενον, ὑπὸ ἐπιτροπῆς Θρακῶν. Διευθυντῆς Πολυδ. Παπαχριστοδούλου, Τόμ. Β' σελ. 256

Περίεχόμενα.

- Ἀωνόμου**, Συνθηματικαὶ λέξεις Αἴνου-Κεσσάνης, 96.
Μῦθος Ἀδριανουπολίτικος, 201—202.
- Ἀποστολίδου Μυρτ.**, Περί Κουκλένης καὶ τῆς φερωνύμου αὐτῆς ἐπὶ τῆς Ροδόπης μονῆς τῶν ἁγίων Ἀναργύρων, 3—40. Ἀποκατάστασις θρακικῆς ἐπιγραφῆς, 222—224. Ἡ τοῦ βικαρίου τῆς Θράκης Σολόμωνος ἐπιταφία ἐπιγραφή, 225—234. Λαογραφικὰ Φιλιππουπόλεως καὶ οὐχὶ Στενιάχου 238—242.
- Βέη Νίκου Α.**, Ἐκ τοῦ βιβλιογραφικοῦ ἐργαστηρίου τοῦ Μητροπολίτου Μηδείας καὶ Σωζοπόλεως, 236—237.
- Βογάζλη Δ. Κ.**, Δύο ποιήματα ἀπὸ τῆ Φιλιππούπολη (Ἀπὸ ἑνα χειρόγραφο τοῦ 1840 τοῦ Νικ. Παπαγεωργίου), 194—196.
- Γεωργακῆ Δημ. Ι.**, Σουφλί. Περί τῆς ἀρχῆς τοῦ τοπωνυμίου, 97—104.
- Δεληγιάννη Β. Ν.**, Ἀμπατζήδικα 36—38.
Λαογραφικά. Ἱστορικά σημειώματα καὶ παραδόσεις, 105—112.
Γλωσσικά. Γλωσσάριον τοῦ Δογάν-κιοῦ Μαλγάρων, 112—118.
- Κωνσταντοπούλου Κ. Μ.**, Διορθώσεις καὶ χρονολογήσεις Βυζαντινῶν μολυβδοβούλλων τῆς Θράκης, 217—221.
- Οἰκονομίδου Ἀποστ. Β.**, Παροιμίαι Καλλιπόλεως καὶ τῶν περιχώρων, 196—201.
- Παπαχριστοδούλου Μόσχου**, Θρακικὰ τραγούδια (μουσικῆ) 203—216.
- Παπαχριστοδούλου Πολυδ.**, I Βαλλίσματα θρακικά, 148—159. II Ἦθη καὶ ἔθιμα Ἀδριανουπόλεως, 159—162. III Παροιμίαι καὶ παροιμιώδεις φράσεις 162—173. IV Παραμῦθια Ἀδριανουπόλεως, 173—177. V Γλωσσάριον Σαράντα Ἐκκλησιῶν, 178—193. Στίχοι κατ' ἀλφάβητον, 242.
- Παρασκευοπούλου Ἀναγ.**, Ἡ ψαρικὴ στή Σωζόπολη, 69—95.
- Σαμθράκη Ἀχιλ. Θ.**, Ὁ Σουλτάνος τοῦ Ἰκονίου Ἀζατίνος καὶ ἡ πολιορκία τῆς Αἴνου ὑπὸ τῶν Βουλγάρων (1263), 47—55.
- Σ. Α. Α.**, Αἱ Σαράντα Ἐκκλησίαι ἀπὸ πότε χρονολογοῦνται, 242—244.
- Χουρμουζιάδου Γεωργ.**, Ἐπαρχία Μετρῶν καὶ Ἀθύρων Θράκης (1885). Σημειώσεις ἐκ τοῦ χειρογράφου τοῦ (1895), 41—46.
- Χρηστίδου Ἀριστοβ.**, Γέννα. I Περί Γέννης. II Ἦθη καὶ ἔθιμα. Παιδιαὶ καὶ δεσποδαμονίαι. III Δημῶδη ἄσματα, 119—147.
- [Βιβλιοκρισίαι]. Hubert Pernot, Ἀρχεῖον τοῦ Θρακικοῦ λαογραφικοῦ καὶ γλωσσικοῦ θησαυροῦ, τόμ. Α', τεύχ. 1ον, «Revue des Etudes Grecques», τόμ. XLIX, σελ. 335.
- Ἀνθολογία Θρακῶν ποιητῶν τῶν νεωτέρων χρόνων. Ἐκδοσις «Θρακικῶν». Πρόλογος Ἀρίστου Καμπάνη, 8ον, σελ. 109.
- [Βιβλιοκρισίαι]. Ἀρίστου Καμπάνη, Ποιηταὶ τῆς Θράκης, «Ἔθνος», 29 Ἰουνίου. Κ. Παράσχου, «Νέα Ἔστια», τόμος 20ος, σ. 955—956.
Γ. Βαλέτα, Κριτικὰ σημειώματα. Θράκες ποιηταί. «Ἐργασία», τόμος Ζ', σελ. 818.

I. Μ. Παναγιωτοπούλου, Τὰ γράμματα καὶ ἡ τέχνη. Ἀνθολογία Ὑρακῶν ποιητῶν. «Πρωία», 27 Αὐγούστου.

Ἡ ἀνθολογία Ὑρακῶν ποιητῶν. Ἡ «Συζήτησις», σελ. 58—60.

Γαλλιστὶ «L'Hellenisme Contemporain», τόμος 2ος, τεύχ. 1, σελ. 77—78.

Ἡ σημερινὴ ἐπέτειος. Πῶς ἐπῆρασε τὴν Δυτικὴν Ὑράκην. Συνεργασία μὲ τὸν... Κεράλ. Τὸ πάθημα τῶν Βουλγάρων, «Ἐστία», 14 Μαΐου.

Ἡ Ἑλλὰς λύει ἓνα ἀπὸ τὰ μεγαλειότερα προβλήματα τῆς; Ἄνα ἀλύφθηκον πετρέλαια εἰς τὴν Ἑλληνικὴν Ὑράκην. Πηγαὶ εἰς τὴν κοιλάδα τοῦ Ἐβρου καὶ πλησίον τῶν ἀρχαίων Φερρῶν. «Ἐλεύθερος Ἄνθρωπος», 7 Ἰουνίου. Τὰ ἀνακαλυφθέντα ἔξω τῆς Ἀλεξανδρουπόλεως κοιτάσματα πετρελαίου. Αὐτόθι, 8 Ἰουνίου. Ἐπίσημοὶ ἀνακοινώσεις στὸν «Ἐλεύθερον Ἄνθρωπον» διὰ τὰ ἀνευρεθέντα πετρελαιοφόρα κοιτάσματα ἔξω τῆς Ἀλεξανδρουπόλεως. «Ἐλεύθερος Ἄνθρωπος», 9 καὶ 10 Ἰουνίου. Ὑπάρχουν πηγαὶ εἰς τὸ τρίγωνον Φερρῶν—Κομοτινῆς—Νήσου Σάμοθράκης; Αὐτόθι, 11 Ἰουνίου.

Μία αἴρεσις ποῦ σβύνει, Αἱ ὀργανιστικαὶ τελεταὶ τῶν «Ἀγαστεγαρίων». Βάδισμα εἰς ἀναμμένα κάρβουνα. (Μετ' εἰκόνοσ ἢ Μπάμπω Νούνα, ἡ ἀμόρφωτη ἀρχιναστέναρισσα). «Ὁ Τύπος», 9 Μαΐου.

Ζαρίφειοσ Παιδαγωγικὴ ἀκαδημία ἐν Ἀλεξανδρουπόλει. Λόγοι ἐκφωνηθέντες τῇ 15ῃ Ἰουνίου ἐν Ἀλεξανδρουπόλει κατὰ τὸ μνημόσυνον τῶν ἰδρυτῶν, σ. 26.

Ἑλληνες δαίμονες εἰς τὰ βάθη τῆς Ἀφρικῆς. Νέστορ Τσανακλῆς, ὁ ὁμογενῆς βασιλεὺς τοῦ Αἰγυπτιακοῦ σιγαρέττου. Ἀπὸ τὸ βιβλίον τοῦ διασήμου Ἀγγλοῦ συγγραφέωσ Herman Landon, «Ἐλεύθερος Ἄνθρωπος», 14—23 Σεπτεμβρίου.

[Βιβλιοκρισίαι]. **Georges Seure**, Διὰ τὴν μελέτην J. M. Korinek ἐπὶ τῆς ἐπιγραφῆς δάκτυλου Ἐξέροβο δημοσιευθεῖσαν εἰς τὸν X τόμον τοῦ Sbornik Filologicky Πράγας, «Revue des Etudes Grecques», τόμ. XLIX σελ. 101—102.

P. L[emerle], Διὰ τὴν μελέτην τοῦ Δημ. Π. Δημήτρωφ «Τὸ ταξείδιον τοῦ Ἁγίου Ἀλεξάνδρου τῆς Ρώμης ἀνὰ τὴν Ὑράκην» δημοσιευθεῖσαν εἰς VIII τόμον τοῦ Δελτ. τοῦ Βουλγ. Ἀρχ. Ἰνστιτούτου, «Revue des Etudes Grecques», τόμ. XLIX, σελ. 113.

V. Grumel, Διὰ τὴν ἰδίαν μελέτην τοῦ Δημ. Π. Δημήτρωφ. «Echos d' Orient», τόμ. 39ος, σελ. 125—126.

R. Zanin, Σάρδεων Γερμανοῦ. Ἐπισκοπικοὶ κατάλογοι Ἀνατολικῆς καὶ Δυτικῆς Ὑράκης, «Echos d'Orient», τόμος 39ος, σελ. 252—253.

A. Mirambel, Διὰ τὸν Δ' τόμον τῶν «Ὑρακικῶν». «Revue des Etudes Grecques», τόμ. XLIX σελ. 115—116.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑΙ ΘΡΑΚΩΝ

1935—1936

Ἐκ τῆς παρόντος τόμου εἰς τὰ «Θρακικά» ὑπὸ τὸν ἀνωτέρω τίτλον θὰ σημειοῦνται τὰ παρὰ τῶν Ἑλλήνων Θρακῶν ἐκδιδόμενα ἔργα, ὅσα περιέρονται εἰς γνῶσιν τῆς διευθύνσεως τῶν «Θρακικῶν».

Παρακαλοῦνται οἱ συγγραφεῖς καὶ ἐκδότες ὅπως ἀποστέλλωσιν εἰς τὸ Θρακικὸν Κέντρον, ἀκριβῆ σημεῖωσιν τοῦ τίτλου, τοῦ ἔτους ἐκδόσεως, τοῦ τυπογραφείου, τῶν σελίδων καὶ τοῦ σχήματος τῶν ἔργων των.

Εἰς τὰ ἐν Ἀθήναις ἐκδοθέντα δὲν ἀναφέρεται τόπος ἐκδόσεως.

1935

- Ἄραμπατζόγλου Γενναδίου μητρ. Ἡλιουπόλεως**, Φωτίειος βιβλιοθήκη, ἦτοι ἐπίσημα καὶ ἰδιωτικὰ ἔγγραφα, καὶ ἄλλα μνημεῖα σχετικὰ πρὸς τὴν ἱστορίαν τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου. Μῆρος δευτέρον. Ἐν Κωνσταντινίῳ, σελ. 272, σχ. 8ον. [Τὸ πρῶτον μέρος ἐκ σελίδων 278 ἐξεδόθη τῷ 1933].
- Ἀχ. Καλεῦρα**, Ἡ Ἑλλάς καὶ ἰδέαι. Ὁ στρατός, ἡ δημοκρατία, ὁ Βενιζελισμός. Θεσσαλονίκη, τυπ. Νικολαΐδου, 8ον, σελ. 75.
- Ἄννας Κατσιγρα**, Γιὰ τὸ ἀγόρι. Γενετήσια ἀγωγή. Β' ἔκδ. Ἰ. Κολλόρου καὶ Σιας, σχ. 16ον, σελ. 214.
- Ἰδίας**, Σεξουαλικὴ διαπαιδαγώγησις γιὰ τὸ ἀνώτερον κορίτσι. Ἐκδοσις «Ἐρεῦνης» Ἀλεξανδρείας, 8ον, σελ. 64.
- Δημ. Μαγκριώτη**, Ἡ φορολογία τῶν μεταφορῶν ἐν Ἑλλάδι. Τυπ. Ἐθνικοῦ Τυπογραφείου, 8ον, σελ. 131.
- Μέλπω Μερλιέ**, Μουσικὴ λαογραφία στὴν Ἑλλάδα (Δοκίμιον). Ἐκδ. Συλλόγου πρὸς διάδοσιν ὠφελίμων βιβλίων (Μουσικὸν Λαογραφικὸν Ἄρχειον ὑπὸ τὴν Δισιν Κας Μ. Μερλιέ), 8ον, σελ. 56 (μεθ' 1 χάρτ.).
- Κλέωνος Παράσχου**, Ἰων Δραγούμης. Μελέτη, 8ον μέγα, σελ. 400.
- Dr. Hector Sarafidi**, Dictionar Grec-Roman. Cu o prefață de D. Russo Profesor la Universitater din Bucuresti. Constanta, σελ. VIII, 447, 8ον.
- Χρυσοστόμου Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν**, Ἡ διόρθωσις τοῦ Ἰουλιανοῦ Ἡμερολογίου ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ τῆς Ἑλλάδος, 8ον, σελ. 85.
- Τοῦ ἰδίου**, Περὶ χωριεπισκόπων καὶ τιτουλαριῶν ἀρχιερέων ἐν τῇ Ὀρθοδόξῳ Ἐκκλησίᾳ. (Ἀνατύπωσις ἐκ τῆς «Ἐκκλησίας») Τύπ. «Φοῖνικος» 8ον.
- Τοῦ ἰδίου**, Περὶ τῆς ἀνακηρύξεως Ἁγίων ἐν τῇ Ὀρθοδόξῳ Ἐκκλησίᾳ (μετ' ἐπιμέτρου περὶ τοῦ πολέμου τῶν Λατίνων κατὰ τῆς μνήμης τοῦ Ἁγίου Γρηγορίου Παλαμᾶ). Τύπ. «Φοῖνικος» 8ον, σελ. 28.
- Τοῦ ἰδίου**, Συμβολαὶ εἰς τὴν ἱστορίαν τοῦ μοναχικοῦ βίου ἐν Ἑλλάδι. Τύποις «Φοῖνικος», Α' Ὁ ὁσιος Λουκάς «Ὁ Νέος», σελ. 36, 8ον.
Β' Ὁ ὁσιος Μελέτιος «Ὁ Νέος», σελ. 92, 8ον.

- Τοῦ ἰδίου**, Ἱστορία τῆς Ἐκκλησίας Ἀλεξανδρείας (62—1934), Ἀλεξάνδρεια, τυπ. Πατριαρχικοῦ τυπογραφείου, 8ον, σελ. 1στ—930.
- Τοῦ ἰδίου**, Ἡ θέσις τῆς Ἐκκλησίας καὶ τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἔθνους ἐν τῷ Τουρκικῷ κράτει. Τυπ. «Φοῖνικος», 8ον.
- Χριστοφόρου Μητροπολίτου Λεοντουπόλεως**, Ἡ ἐν ταῖς χειροτονίαις ἀποστολικὴ διαδοχὴ (Ἀνατυπ. ἐκ τοῦ «Ἐκκλησιαστικοῦ Φάρου»). Ἀλεξάνδρεια, τυπ. Πατριαρχικοῦ τυπογραφείου, σχ. 8ον.

1936

- Θράκη Θρούλου**, Λόγια Λάντη. Δράμα τρίπραχτο. Ἐν Ἀλεξανδρουπόλει, 8ον, σελ. 96.
- Ἄργη Κόρακα**, (Α. Ἄργη), Διηγήματα, Ἀθήναι, 8ον, σελ. 117. Τύποις Ι. καὶ Α. Παπανικολάου.
- Mme Melro Merlier**, Etudes de Musique Byzantine. Le premier mode et son plagal (Collection bibliothèque musicale du Musée Guimet).
- Χρυσάνθου Μητροπολίτου Τραπεζοῦντος**, Ἡ ἐκκλησία Τραπεζοῦντος (Ἀνατύπωσις ἐκ τοῦ Δ' καὶ Ε' τόμου Ἀρχείου Πόντου), σελ. 908. Μετὰ πολλῶν εἰκόνων καὶ χαρτῶν.
- Ἀεροπλοῖα**, Δεκαπενθήμερος ἱεροπορικὴ ἐπιθεώρησις. Ἀθήναι. Διευθυντὴς Νικ. Ι. Γιανναζούλιας. Ἔτος στ' (Ἀπὸ 1 Ἰουλίου 1931), 8ον.
- Ὁ Νέος Πολίτης**, Ἑβδομαδιαία πολιτικὴ καὶ οἰκονομικὴ ἐφημερίς. Ἰδρυτὴς Μιχαήλ Κ. Κήρκος. Ἔτος Ιον, Ἀρ. 1, 28 Ἰουνίου.
- Ἡ Συζήτησις**, Λαογραφικὴ καὶ Λογοτεχνικὴ ἔκδοσις. Ἔτος Α' Περίοδος Β'. Ἐκδίδεται ἀπαξ τοῦ μηνός. Ἰδρυτὴς Εὐστράτιος Ζήσης. Διευθύνεται ὑπὸ τῆς Ἰδρυτῆς Ἀθηνᾶς Ε. Ζήσης. Ἀρ. 1, Ἀπρίλιος, σελ. 8, 8ον.
- St. P. Kyriakides**, Neugriechische Volkskunde.

ΕΦΗΜΕΡΙΔΕΣ ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΑΙ ΕΝ ΛΥΤΙΚΗΙ ΘΡΑΚΗ*

(Κατὰ Σεπτέμβριον 1936)

ΕΝ ΚΟΜΟΤΙΝΗ :

- 1) **Πρωΐα**, Ἀπ. Ἀντωνιάδης. Δις τῆς ἐβδομάδος.
- 2) **Ἐλευθέρα Σκέψις**, Μ. Χατζημιχαήλ. Δις τῆς ἐβδομάδος.
- 3) **Ἀμερόληπτος**, Ἀλ. Φιγκᾶς. Κατ' ἀραιὰ διαστήματα.
- 4) **Ἵσολκιοῦ** (=Ἰδέα), Ἰσμαῖλ Σαδίκογλου. Δις τῆς ἐβδομάδος (Τουρκιστί).
- 5) **Βῆμα**, Εὐθ. Παλαϊωάννου. Κατ' ἀραιὰ διαστήματα.
- 6) **Ἀνόρθωσις**, . . . Νούλιας. Δις τῆς ἐβδομάδος.
- 7) **Ροδόπη**, Διογ. Νούλιας. Δις τῆς ἐβδομάδος.
- 8) **Μουνταφαΐ Ἰσλάμ** (=Ἰσλαμικὴ Ἄμυνα), Χασάν ὄγλου Μουσταφαῖ. Κατ' ἀραιὰ διαστήματα (Τουρκιστί).
- 9) **Ἀνατολή**, Ἰ. Ρουκούνη. Ἄπαξ τῆς ἐβδομάδος.

ΕΝ ΞΑΝΘΗ :

- 1) **Τράκια**(=Θράκη), Φωτὰ ὄγλου Ὅσμαν Νουρῆ. Ἄπαξ τῆς ἐβδομάδος (Τουρκιστί).
- 2) **Προοδευτικὴ**, Στ. Βλαχόπουλος. Ἄπαξ τῆς ἐβδομάδος.
- 3) **Ἐθνικὴ Ἠχώ**, Κ. Σταμέλος. Ἄπαξ τῆς ἐβδομάδος.
- 4) **Δημοκρατία**, Μιχ. Γλεντζόγλου. Ἄπαξ τῆς ἐβδομάδος.
- 5) **Ἐμπρός**, Φ. Δρακόπουλος. Ἄπαξ τῆς ἐβδομάδος.
- 6) **Νεοελλαδικὸς Κόσμος**, Παν. Φιλίππου. Δις τῆς ἐβδομάδος.

ΕΝ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥΠΟΛΕΙ :

- 1) **Θρακικὰ Νέα**, Κ. Καριωτάκης. Ἄπαξ τῆς ἐβδομάδος.
- 2) **Πρόοδος**, Ἀθ. Ζαρδαλίδης. Ἄπαξ τῆς ἐβδομάδος.
- 3) **Φωνὴ τῆς Θράκης**, Χρ. Χρησιτίδης. Ἄπαξ τῆς ἐβδομάδος.
- 4) **Αἰὼν**, Βασ. Μαλατάκης. Ἄπαξ τῆς ἐβδομάδος.
- 5) **Σημαία τῆς ὑπαίθρου**, Κ. Φανφάνης. Ἄπαξ τῆς ἐβδομάδος.

Διέκοψαν πρὸ 1—2 μηνῶν αἱ ἐβδομαδιαῖαι ἐπίσης ἐφημερίδες.

Ἠχώ τοῦ Ἐβρου, Ἀθ. Ἀθανασιάδης.

Νέος Δρόμος, Νικ. Ψαράκης.

ΕΝ ΔΙΔΥΜΟΤΕΙΧΩ :

Ἐβρος, Γεωργ. Ἀποστολίδης. Ἄπαξ τῆς ἐβδομάδος.

(Κατὰ σημείωσιν τοῦ κ. Κ. Κουρτίδου).

* Μετὰ τὸ ὄνομα τῆς ἐφημερίδος σημειοῦται τὸ ὄνομα τοῦ ἐκδότη.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ—ΠΡΟΣΘΗΚΑΙ—ΔΙΟΡΘΩΣΕΙΣ

Η ΙΕΡΑ ΜΟΝΗ ΠΕΤΡΙΤΣΟΝΙΤΙΣΣΗΣ

ΜΙΑ ΕΠΑΝΟΡΘΩΣΙΣ

ἘΟ σεβαστὸς καὶ παλαιὸς φίλος κ. Μυρτ. Ἀποστολίδης ¹⁾ εἰς τὴν ὠραίαν περιγραφὴν τῆς Μονῆς Πετριτσονιτίσσης ἦν δημοσιεύει («Θρακικά», Ζ' σελ. 71) ἀναγράφει ἐπανελημμένως «αἱ τοιχογραφίαι εἶναι λίαν ἔντονοι τινὲς δὲ καὶ μεγαλοπρεπεῖς ὡς αἱ τῶν δωρητῶν **Κωνσταντινουπολιτῶν** ἀρχόντων Γεωργίου πατρὸς καὶ Κωνσταντίνου υἱοῦ ἐν φυσικῷ μεγέθει ἐπὶ τοῦ νάρθηκος ὅστις ἱστορήθη ὑπ' αὐτῶν **μονασάντων** ἐν τῇ μονῇ», (σελ. 70) «πρὸ τῶν δωρητῶν ἀρχόντων **Κωνσταντινουπολιτῶν**» ὑποσ. σελ. 71) «αἱ τοιχογραφίαι τῆς τραπέζης προέρχονται ἐξ ὧν χρόνων καὶ οἱ τοῦ νάρθηκος ἱστορηθεῖσαι δαπάνη τοῦ αὐτοῦ ἀρχόντος **Κωνσταντινουπολίτου** κατ' ἐπιγραφὴν, ἀπαλειφθεῖσαν ἤδη, ἀλλ' ἀντιγραφεῖσαν ὑπὸ τοῦ καθηγητοῦ κ. Ἰορδ. Ἰβανῶφ (σελ. 81).

ἘΟ κ. Ἀποστολίδης ὀνομάζων τοὺς ἄνω ἀρχοντας **Κωνσταντινουπολίτας**, ἀναμφιβόλως παρεσύρθη ἐκ τῆς ἐπιγραφῆς ἦν δημοσιεύει νομίσας τὸ ἀναφερόμενον Φανάριον ὡς τὸ ἱστορικὸν τῆς Κων]λεως Φανάριον «... δι' ἐξόδου κόπου τε καὶ δαπάνης τοῦ τιμιοτάτου καὶ εὐγενεστάτου καὶ ἐκλαμπροτάτου ἀρχόντος κυροῦ κυροῦ Γεωργίου, **ἐπαρχίας Φαναρίου καὶ Νεοχωρίου.....** 1643)».

Προφανῶς δὲν πρόκειται περὶ τοῦ Φαναρίου τῆς Κωνσταν]λεως, ἀφοῦ μάλιστα ἡ ἐπιγραφὴ ἀναγράφει ὡς πατρίδα τῶν ἀρχόντων οὐχὶ τὸ Φανάριον ἀλλὰ τὴν ἐπαρχίαν Φαναρίου καὶ Νεοχωρίου, ἧτις εἶναι ἡ θεόσωστος παροιμία ἡμῶν.

Ἐκ διαφόρων πατριαρχικῶν πηγῶν, εἶναι γνωστὸν ὅτι ἡ καθ' ἡμᾶς Ἱερά Μητρόπολις κατὰ διαφόρους αἰῶνας ἀπαντᾶται μὲ τιτλοφορίαν «Καπούας καὶ Φαναρίου», ἢ καὶ «Καποῦ καὶ Φαναρίου», κατόπιν «Φαναρίου καὶ Νεοχωρίου».

1) ἘΟ κ. Ἀποστολίδης θὰ ἐνθυμεῖται τὸν κατὰ τὸ ἔτος 1892 ἐσωτερικὸν μαθητὴν τοῦ ἐν Ἀθήναις Λυκείου Χ. Διοσκορίδου Παναγ. Στρούμπου, ὅτε σπουδάζων φιλολογίαν ἐν τῇ Πανεπιστημίῳ διετέλει ἐπιμελητὴς τῶν ἐσωτερικῶν μαθητῶν.

ὑπὸ τὸν τίτλον τοῦτον ἠθλήσεν τὸ 1601 ἔτος ὁ Ἱερομάρτυς Σεραφεῖμ, ὅστις Ἠγούμενος τυγχάνων τῆς παρακειμένης Μονῆς Κορώνας, ἐγένετο Ἀρχιερεὺς, ἀπηγγονίσθη δὲ ἐν Φαναρίῳ κατηγορηθεὶς ὅτι ἀνεμίχθη εἰς τὴν ἀνταρσίαν τοῦ ἐτέρου ἐθνομάρτυρος Ἐπισκόπου Τρίκκης Διονυσίου τοῦ Δκυλοσόφου. Ἀπαντᾶται κατόπιν ὡς «Φαναριοφερσάλων» καὶ ὡς «Θεσσαλιώτιδος καὶ Φαναριοφερσάλων», ἄλλοτε Ἐπισκοπὴ ἄλλοτε Ἀρχιεπισκοπὴ καὶ κατόπιν Μητρόπολις ¹⁾).

Ἄλλ' οἱ ἀναφερόμενοι ἄρχοντες εἶναι καὶ ἄλλοθι γνωστοί, ὡς καὶ ἡ πατρις αὐτῶν.

Μίαν ὥραν μακρὰν τοῦ ὄρεινου χωρίου Βλάση τοῦ τέως Δήμου Ἀργιθέας τῆς ἐπαρχίας Καρδίτσης ἐντὸς τῶν ὄρειν τῆς ἐν τῇ ἀνω ἐπιγραφῇ ἀναφερομένης ἐπαρχίας Φαναρίου καὶ Νεοχωρίου κεῖται ἡ νῦν ἔρημος Μονὴ τοῦ Γενεθλίου τῆς Θεοτόκου. Ἐντὸς τοῦ Ναοῦ ὅπερ καὶ σήμερον ἔτι εἶναι ἐκ τῶν ἀρίστων Χριστιανικῶν μνημείων, ὑπάρχει ἡ ἐξῆς ἐπιγραφὴ ἣν ἐδημοσιεύσαμεν (προβλ. «Θεολογία» ἐνθ' ἀνωτέρω), «ἱστορήθη ὁ θεῖος καὶ πάνσεπτος Ναὸς τῆς Ὑπεραγίας Δεσποίνης ἡμῶν Θεοτόκου δι' ἐξόδων τοῦ τιμιωτάτου καὶ εὐγενεστάτου ἄρχοντος κ. Γεωργίου καὶ τῆς συμβίας αὐτοῦ Κυράτσας καὶ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ κυρ Κωνσταντίνου (1644)». Ἱστοροῦνται δὲ κάτωθεν ἐν τοιχογραφίαις οἱ κίττορες, γενειοφόρος ἀνὴρ καὶ εἰκοσαετῆς νεανίας μὲ ποδιῆρεις χιτῶνας κρατοῦντες ἀμφοτέρω ἀπεικόνισμα τοῦ Ναοῦ, ἐν μέσφ δὲ τούτων ἡ ἐπιγραφὴ «Κυρ Κωνσταντίνος καὶ ὁ υἱὸς αὐτοῦ κυρ Γεώργιος οἱ τιμιώτατοι κίττορες τοῦ θείου ναοῦ τούτου», ἀντιστρόφως ἀναγραφόμενοι.

Οἱ ἴδιοι ἄρχοντες ἱστόρησαν καὶ τὸν Ναὸν τοῦ παρακειμένου χωρίου Σιάμου τοῦ Προδρόμου ὡς ἡ ἐπιγραφὴ «ἱστορήθη ὁ θεῖος Ναὸς τοῦ τιμίου Προδρόμου, δι' ἐξόδων τοῦ τιμιωτάτου καὶ εὐγενεστάτου ἄρχοντος κ. Γεωργίου καὶ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ Κωνσταντίνου ἐκ κώμης Βλάση 1641».

Ἐκ τῆς ἐπιγραφῆς αὐτῆς θετικῶς πληροφοροῦμεθα ὅτι οἱ ἀνωτέρω ἄρχοντες κατήγοντο οὐχὶ ἐκ Κωνσταντινουπόλεως ἀλλ' ἐκ τοῦ χωρίου Βλάση τῆς ἐπαρχίας Φαναρίου καὶ Νεοχωρίου ὡς καὶ ἡ ἐπιγραφὴ τῆς Μονῆς Πετριτσονιτίσσης ἀναγράφει, συμπίπτουσι δὲ περίπου καὶ αἱ χρονολογίαι τῶν ἐπιγραφῶν.

Τῶν εὐγενῶν τούτων ἀρχόντων καὶ αὐτὸ τὸ ἐπίθετον ἐξηκριβώθη, καὶ οὐχὶ ἄπορον ὅτι ἀπὸ τὸ Βλάσι τῶν Ἀγραφῶν εὐρέθησαν εἰς τὴν

1) Προβλ. τὰ ἐμὰ δημοσιεύματα, αἱ Ἱεραὶ Μοναὶ τῆς Πίνδου «Θεολογία» ΚΒ', ΚΓ', ΚΔ', ΚΖ', 1928—1929, καὶ περιοδ. Κερκύρας «Ἁγ. Σπυρίδων» Μάρτιος 1929. «Ταχυδρόμος» Βόλου 28 Ἀπριλίου 1931, «Θεσσαλικὴ Φωνή», 26 Ἀπριλίου 1931. «Ἀνάπλασις», 1930 ἀρ. 18, 19—1932 ἀρ. 16.

Ροδόπην. Ἐδημοσιεύθη σιγίλλιον ἀποκείμενον ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ τῶν Παρισίων (πρὸ βλ. Δ. Ζακυνθινοῦ, «Ἑλληνικά Δ'» Ἀθήναι 1931 σελ. 390) ἐκδοθὲν ἐπὶ Οἰκουμ. Πατριάρχου Γαβριήλ Δ' τὸ 1782 ἔτος ἐπικυρωτικὸν ἑτέρου ἐκδοθέντος ἐπὶ πατριάρχου Κυρίλλου ἔτει 1639, ὅπερ ἀναφέρει ὅτι ὁ ἐξ Ἀγράφων Γραμματικὸς Γεώργιος τῆς ἐπαρχίας Φαναρίου πάππος τοῦ ἄρχοντος Γεωργίου Σλουτζιάρη πατρὸς τοῦ ἄρχοντος ποστέλνικου Κωνσταντίνου, ἀνήγειρεν ἐκ βάθρων ἰδίαις δαπάναις πρὸ χρόνων δυσμνημονεύτων τὸ πρὸς τὸ χωρίον Βλάσιον τῆς ἐπαρχίας Φαναρίου καὶ Νεοχωρίου γειτνιαζόν Μονύδριον, ὅπερ ἐκυβερνᾶτο προστατευόμενον ἀπὸ τοὺς διαδόχους τοῦ ἐπισήμου γένους τῶν Σλουτζιάριδων, ὧν ἀπόγονος λαμπρὸς ἦτο καὶ περιφανὴς ὁ μακαρίτης ἄρχων ποστέλνικος Κωνσταντῖνος Σλουτζιάρης, ἐξ οὗ ἡ προστασία περιῆλθεν τῷ πρεσβυτέρῳ αὐτοῦ υἱῷ εὐγενεστάτῳ ἄρχοντι μεγάλῳ ρήτορι τῆς Μεγάλης τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας καὶ πρωτοσπαθαρίῳ κυρίῳ Ἀλεξάνδρῳ Σλουτζιάρη. Ἐκ τοῦ σιγίλλιου τούτου πληροφορούμεθα τὸ ἐπίθετον τῶν ἀρχόντων Γεωργίου καὶ Κωνσταντίνου, ὅπερ ἦτο Σλουτζιάρης. Ἡ λέξις Σλουτζιάρης ἦτο ὀφφίκιον τῆς Γ' τάξεως τῶν ἡγεμονιῶν Βλαχίας καὶ Μολδαβίας. Φαίνεται ὅτι ὁ γεννάρχης Γεώργιος ὁ ἐπιλεγόμενος Γραμματικὸς ὅπερ καὶ τοῦτο εἶναι ὀφφίκιον, ἢ ἀ εἶχεν ἀπόγονον Σλουτζιάρην τὸ ἀξίωμα ὅπερ εἶτα ὁ τίτλος παρέμεινεν ὡς ἐπίθετον.

Ἡ δευτέρα ἐπιγραφὴ τῆς Μονῆς Βλασίου ἀναγράφει ἀντιστρόφως τὰ ὀνόματα «Κωνσταντῖνος καὶ ὁ υἱὸς αὐτοῦ Γεώργιος» ἄνευ ἀτυχῶς χρονολογίας, ἐνῶ εἰς τὴν πρώτην ἐπιγραφὴν τῆς ἰδίας Μονῆς ὡς καὶ εἰς ἀμφοτέρω τὰς ἐπιγραφὰς τῆς Μονῆς Πητριτσονιτίσης ἀναφέρονται «Γεώργιος καὶ ὁ υἱὸς αὐτοῦ Κωνσταντῖνος».

Μὴ δεχόμενοι λάθος τοῦ ζωγράφου, νομίζομεν ὅτι ἡ δευτέρα ἐπιγραφὴ εἶναι μεταγενεστέρα τῆς πρώτης. Ὁ νεαρὸς υἱὸς τοῦ Γεωργίου Κωνσταντῖνος ἔσχε καὶ οὗτος υἱὸν Γεώργιον ὀνόματι ὃν ἠθέλησε ὡς κτίτορα καὶ τοῦτον νὰ ἀποθανάτιση, ἀφοῦ μάλιστα τὸ σιγίλλιον ἀναγράφει ὅτι ἡ Μονὴ διεκυβερνᾶτο *διαδοχικῶς* ὑπὸ τῆς γενεᾶς τῶν Σλουτζιάριδων. Σύμφωνα λοιπὸν μὲ τὰς ἐπιγραφὰς καὶ μὲ τὸ Σιγίλλιον, ἔχομεν Γεώργιον τὸν Γραμματικόν, τὸν υἱὸν τοῦ Κωνσταντίνου, τὸν πρῶτον τιτλοῦχον Σλουτζιάρην Γεώργιον, Κωνσταντῖνον τὸν ποστέλνικον, Ἀλεξάνδρον πρωτοσπαθαρίον καὶ μέγαν ρήτορα τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας.

Νομίζομεν ὅτι καὶ τὸ ὄνομα τῆς συμβίας τοῦ Γεωργίου.. ἀναφερόμενον εἰς τὴν πρώτην ἐπιγραφὴν τῆς Μονῆς Βλασίου «Κυράτσας» δὲν εἶναι βαπτιστικὸν ἀλλὰ τίτλος εὐγενείας (πρὸ βλ. καὶ τὴν ἐμὴν διατριβήν. Ἡ Μονὴ Βλασίου, «Ἑλληνικά», τεύχος Αον, 1932, σελ. 205 καὶ τεύχος Βον, σελ. 429).

Ἐπολείπεται ἐν πρὸς ἐξέτασιν, τὸ ἀναγραφόμενον ὑπὸ τοῦ κ. Ἀποστολίδου, ὅτι οἱ ἄρχοντες Γεώργιος καὶ ὁ υἱὸς αὐτοῦ Κωνσταντῖνος ἐμόνασαν ἐν τῇ μονῇ τῆς Πετριτσονιτίσσης (σελ. 70). Οὐδαμοῦ ὅμως παραπέμπει τοῦτο ἀναγράφων, καὶ νομίζομεν ἀπίθανον ὅτι οἱ εὐγενεῖς ἄρχοντες ἐγένοντο μοναχοὶ καὶ ἐμόνασαν ἐν τῇ μονῇ τῆς Ροδόπης.

Ἐὰν ἐκείροντο μοναχοὶ ἀναμφιβόλως θὰ προτιμοῦσαν τὴν Μονὴν Βλασίου πλησίον τῆς πατρίδος των εἰς ἣν φέρονται κτίτορες, ἐνῶ εἰς τὴν Μονὴν Πετριτσονιτίσσης φέρονται ὡς δωρηταί.

Ἐν Καρδίτῃ

† Ὁ Θεσσαλιώτιδος καὶ Φαναριοφερσάλων

Ἱεζεκιήλ

ΕΠΙΜΕΤΡΟ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑΣ ΒΙΖΥΗΝΟΥ

Προσθήκη εἰς τὰ «Φιλολογικά στὸ Βιζυηνό» ὄρα σελ. παρ. 235

Σημείωση α'). Ὁ ἐκλεκτὸς ποιητὴς καὶ Γυμνασιάρχης Ἀλεξανδρούπολης κ. Κώστας Κοντὸς στὰ 1934 ἔκαμε μιὰ διάλεξιν γιὰ τὴ ζωὴ καὶ τὸ ἔργο τοῦ Βιζυηνοῦ στὴν Ἀλεξανδρούπολιν καὶ πρόκειται νὰ τὰ βγάλει σὲ βιβλίον. Δυστυχῶς δὲν μοῦ στάθηκε βολετὸ νὰ τὴ λάβω ὑπ' ὄψιν μου ἀπὸ τὰ χειρόγραφα.

Σημείωση β'). Ὁ μακαρίτης Φοντερίδης ἔγραφε στὸν Παλαμᾶ ὅτι πρόκειται νὰ μεταφράσῃ διηγήματα καὶ ποιήματα τοῦ Βιζυηνοῦ ποὺ θὰ τὰ ἔβγαζε τὸ πανεπιστήμιον τοῦ Χάρβαρτ. (βλ. Κ. Παλαμᾶ Πεζοὶ δρόμοι Γ', Ἀθήνα (Κολλάρου) 128, 131.

Γ. Β.

ΠΑΡΟΡΑΜΑΤΑ ΚΑΙ ΔΙΟΡΘΩΣΕΙΣ

Σελ.	13	Ἄντι	Χιλῆς	γρ.	Χηλῆς
»	17	σημ. I	ἄντι χαλκοστρωμένα	»	χαλκοστρωμένα
»	19	σημ.	Britschoff, Ath. Mitt. 1928. JHST	»	Britschkoff Ath Mitt. 1923 JHS.
»	20	ἡ εἰκὼν 3	νῦ ἀναγνωσθῆ ἀνεστραμμένη		
»	21	ἄντι	πτώσεως γενικῆς	»	πτώσεως ἀφαιρετι- κῆς
»	27	»	Appendix	»	Appendix
»	27	»	Deorum	»	Deorum
»	27	»	BCHXXXVII, 717	»	BCHXXXVII 117
»	27	»	JDI	»	JDI
»	28	»	Ἱεραπουτνίων	»	Ἱεραπυτνίων
»	28	»	χειρογραφία	»	χωρογραφία
»	31	»	ἐποιῆ[σαν ἢ σεν]	»	ἐποίη[σαν ἢ σεν]
»	216	στ. 37	ἄντι σελ. 123	»	103
»	225	στ. 36	» A. Rubio καὶ Leuch. Εἰς τὸ «Ἄγνωστος ἀρχαῖος Θραξ ποιητῆς ἢ φιλόσοφος»	»	A. Rubio Leuch
»	310	σημ. 1	ἄντι Melore διορθωτέον Melae (Πομπωνίου Μέλα) αὐτόθι » ἡμίσεος διορθωτέον πρώτου ἡμίσεος τοῦ γ' μ. X.		
»	311	στ. 10	» προσεπάθησε διορθωτέον ἀλλὰ προσεπάθησε αὐτόθι σημ. 2 ἄντι Ἀλζήνορας διορθωτέον Ἀλξήνορος » ὁστῶγ » ἄστῶγ		
»	316	στ. 3	» ἀποικία αὐτόθι στ. 12 » πρὸ τῆς ἄρσεως τοῦ ἀγάλματος διορθω- τέον ἐκ τῶν πρὸ τῆς ἄρσεως τοῦ ἀγάλματος χρόνων	»	ἀποικία
»	317	στ. 11	ἄντι τοῦ δευτέρου π. X. αἰῶνος διορθωτέον τοῦ πρώ- του π. X. αἰῶνος ἄντι X. ΜΥΡΤΙΛΟΣ διορθωτέον K. ΜΥΡΤΙΛΟΣ. πανταχοῦ δὲ ἐν τῇ ἐπισελιδίῳ ἐπιγραφῇ ἄντι Θραξ διορθωτέον Θραξ		

Εἰς προηγούμενους τόμους

Σελ. 98 Τοῦ ΣΤ' τόμου στ. 13 ἄντι Τυρολόης ἀναγνωστέον Φωτικῆς
Εἰς τὸν Ζ' τόμον εἰς τὴν σελ. 356 Βιογραφίαν τοῦ Ἀθανασίου
Κατραμπάνη, ὅτι ὡς μᾶς πληροφοροῦν οἱ υἱοὶ τοῦ Κατραμ-
πάνη, ὁ πατήρ των ἐγεννήθη τῷ 1876 εἰς Στραντζαν καὶ ἀπέ-
θανε τῇ 26ῃ Ὀκτωβρίου 1934.

ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟΝ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΝ
"ΘΡΑΚΙΚΟΥ ΚΕΝΤΡΟΥ,"

1936

ΔΙΕΥΘΥΝΟΥΣΑ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

Πρόεδρος	ΦΙΛΙΠΠΟΣ ΜΑΝΟΥΗΛΙΔΗΣ .
Γ. Γραμματεὺς	ΑΡΓΥΡΙΟΣ ΚΟΡΑΚΑΣ
Ταμίας	ΙΩΑΚΕΙΜ ΛΑΓΙΑΣ
Σύμβουλοι	ΜΙΛΤΙΑΔΗΣ ΣΤΑΜΟΥΛΗΣ ΙΩΑΝΝΗΣ ΜΑΓΚΡΙΩΤΗΣ
ΓΙΑΝΝΑΚΟΠΟΥΛΟΣ ΑΝΑΣΤ.	ΓΚΙΟΥΜΟΥΣΓΚΕΡΔΑΝΗΣ ΑΘΑΝ.
ΚΑΛΦΑΣ ΑΛΕΚΟΣ	ΚΑΛΤΣΑΣ ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ
ΚΟΥΒΕΡΗΣ ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ	ΛΟΥΪΖΟΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ
ΜΑΡΓΑΡΙΤΩΦ ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ	ΜΙΜΗΚΟΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ
ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ ΘΩΜΑΣ	ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ
ΠΟΠΠΩΝΗΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ	ΡΑΛΛΙΔΗΣ ΑΝΤΩΝΙΟΣ
ΣΑΡΑΝΤΗΣ ΜΙΛΤΙΑΔΗΣ	ΣΤΑΝΙΤΣΑΣ ΣΘΕΝΕΛΛΟΣ
ΣΤΑΥΡΙΑΔΗΣ ΣΤΑΥΡΟΣ	ΣΩΤΗΡΙΑΔΗΣ ΒΙΡΓΙΛΙΟΣ
ΧΑΤΖΗΒΑΣΙΛΕΪΟΥ ΖΗΣΗΣ	ΧΑΤΖΗΓΙΑΝΝΑΚΗΣ ΔΗΜΟΣΘΕΝΗΣ
	ΧΑΤΖΗΘΩΜΑΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ

Μέγας Εὐεργέτης
† ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΣ Κ. Π. ΣΤΑΜΟΥΛΗΣ

Εὐεργέτης
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΝ ΠΡΟΝΟΙΑΣ

Μέγας Δωρητής
ΤΑΜΕΙΟΝ ΑΝΤΑΛΛΑΞΙΜΩΝ

Δωρηται
ΑΔΕΛΦΟΙ ΜΑΝΟΥΗΛΙΔΟΥ
ΑΔΕΛΦΟΙ ΚΑΛΟΥΔΗ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΝ ΠΑΙΔΕΙΑΣ
ΙΩΑΚΕΙΜ ΛΑΓΙΑΣ

Ἐπιτροπή Ἑορτῶν, Συγκεντρώσεων, καὶ Διαλέξεων

Πρόεδρος Κ. ΧΑΤΖΗΘΩΜΑΣ
Μέλη Θ. ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ
ΣΘ. ΣΤΑΝΙΤΣΑΣ
ΑΘ. ΓΚΙΟΥΜΟΥΣΓΚΕΡΔΑΝΗΣ
Δ. ΧΑΤΖΗΓΙΑΝΝΑΚΗΣ
Φ. ΑΔΕΪΙΑΔΗΣ
Α. ΚΟΡΑΚΑΣ

Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ο Μ Ε Ν Α

Π Ρ Α Γ Μ Α Τ Ε Ι Α Ι

Γ. Μπακαλάκη , Ἱστορημένον ἐκ Θράκης ἀντιμήνσιον Ἰδίου, Παρανέστιοι Ἀρχαιότητες	Σελ. 5— 14 » 15— 32
(Μὲ στοιχεῖα τῶν 8) Δεύτεραι φροντίδες	» 32
† Πρῶην Λεοντοπόλεως Σωφρονίου Ἐδστραιάδου , (Β' Ὁ Βιζύης Ἰωακείμ, Γ' Ὁ Ἀδριανουπόλεως Ἀθανάσιος, Δ' Ὁ Ἡρακλείας Γερασιμος, Ε' Ὁ Ἡρακλείας Μελέτιος, ΣΤ' Ὁ Φιλιππουπόλεως Θεόκλητος, Ζ' Ὁ Μαρωνείας Γαβριήλ, Η' Ὁ Μαρωνείας Ἀνθιμος, Θ' Ὁ Τραϊανουπόλεως Ἀνθιμος)	» 33— 68
Κ. Μυρτίλου Ἀποστολίδου , Συλλογὴ ἀρχαίων ἐπιγραφῶν ἀνευρεθεισῶν ἐν Τραϊανῇ Ἀγούστη, νῦν Στάρα Ζαγορά καὶ περὶ αὐτὴν	» 69—106
Προσθήκη εἰς συλλογὴν ἐπιγραφῶν Φιλιππουπόλεως	» 106—107
N. I o r g a, La «Royauté Thrace»	» 108—109
Μητροπολίτου Σάρδεων Γερμανοῦ , Ἐπισκοπικοὶ κατάλογοι τῶν ἐπαρχιῶν τῆς Βορείου Θράκης καὶ ἐν γένει τῆς Βουλγαρίας ἀπὸ τῆς ἀλώσεως καὶ ἐξῆς	» 110—189
Κ. Κουρτίδου , Ἡ ἐκ Διδυμοτείχου ἀναθηματικὴ στήλη Πλωτεινοπολιτῶν	» 190—195
Ν. Βαφείδου , Ἡ ἐν Διδυμοτείχῳ ἀνευρεθεῖσα ἀναθηματικὴ ἐπιγραφὴ Πλωτεινοπολιτῶν	» 196—210
Γ. Βαλέτα , Φιλολογικὰ στὸ Βιζυηνὸ Ἐπίμετρο βιβλιογραφίας	» 211—304 » 442
Εὐάγγ. Ἰω. Σαβράμη , Ἐπιστολὴ τοῦ Ἡρακλείας Μελετίου πρὸς τὸν Ταλαντίου Νεόφυτον	» 305—307
Εὐάγγελος Σαβράμης	» 308
Κ. Μυρτίλου Ἀποστολίδου , Ἀγνώστος ἀρχαῖος Θραξ ποιετὴς ἢ φιλόσοφος	» 309—316
Νικ. Βαφείδου , Ἱστορία τῆς Ἀρμενικῆς κοινότητος Διδυμοτείχου καὶ ὁ Βυζαντινὸς ναὸς τοῦ Ἁγίου Γεωργίου τοῦ Παλαιοκαστρίτου	» 317—329

Λ Λ Ο Γ Ρ Α Φ Ι Κ Α

- Κ. Χουρμουζιάδου**, Τὸ Τσακῆλι (Πετροχῶρι) τῆς ἐπαρχίας Μετρῶν—Ἐξήγησις προφορᾶς ξένων γραμμάτων καὶ συμπλεγμάτων—Πίναξ προφορᾶς—Φωνές—Πῶς κρένε στὰ χαϊβάνια—Σγενεῖς—Ἀγρίμια—Σπιτίσια ζῶα—Ἀγριοπούλια καὶ τσιροπούλια—Ἐρπετὰ καὶ φίδια—Ψάρια Ζουζουλα—Χωριάτικο καλανδὰρ Σελ. 330—350.
- Ἐλπινίκης Σταμούλη-Σαραντῆ**, Πῶς γιάτρευαν στὴ Θράκη. Γιατρικά, γητειές καὶ χάρες » 351—383
- Γ. Μαγκριώτη**, Ἦθη ἔθιμα καὶ προλήψεις τοῦ χωρίου Ἐδκαρύου » 384—391
- Ἐύστρ. Ζήση**, Παροιμίαι καὶ παροιμοιώδεις φράσεις Ἀδδημίου » 392—411
- Μιλτ. Σαραντῆ**, Ἀπὸ τὰ παναγύρια τῆς Θράκης » 412—419

ΒΙΒΛΙΟΚΡΙΣΙΑΙ—ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑΙ

- Κ. Κωνσταντοπούλου**, Κονιδάρη Γερασίμου. Σύντομος ἐκκλησιαστικὴ ἱστορία τῆς Ἀδριανουπόλεως Σελ. 420—426
- Βιβλιογραφικαὶ σημειώσεις 1934—1936 » 427—435
- Βιβλιογραφίαι Θρακῶν » 436—437
- Ἐφημερίδες Ἀντικῆς Θράκης » 438

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ—ΠΡΟΣΘΗΚΑΙ—ΔΙΟΡΘΩΣΕΙΣ

- Ἡ Ἱερὰ Μονὴ Πετριτσοντίσσης. Μία ἐπανόρθωσις » 439—442
- Ἐπίμετρο βιβλιογραφίας στὸ Βιζυηνὸν » 442
- Παραοράματα καὶ διορθώσεις » 443
- Θρακικοῦ Κέντρου, Διοικητικὸν συμβούλιον, Εὐεργέται, Ἀσρηταί, Ἐπιτροπαὶ » 444

ΕΙΚΟΝΕΣ

Τὸ ἐκ Θωράκης ἀντιμνησίον	Σελ.	6
Κεντρικὴ μορφή τοῦ ἀντιμνησίου	»	7
Τοιχογραφίαι Προθέσεως	»	9
Ἐξ αἰσθητῶν γωνία ἀντιμνησίου	»	10
Ἐπιγραφὴ ἀντιμνησίου	»	12
Σχεδιάγραμμα Νέστου παρὰ τὸν Παραδείσον	»	16
Ἐπιγραφὴ ἐκ Παραδείσου	»	17
Λατινικὴ ἐπιγραφὴ Παραδείσου	»	20
Σχέδια τάφων Παραδείσου	»	23
Παλαιοχριστιανικὰ θωράκια	»	25
Φωτογραφία ἐπιγραφῆς	»	26
Ἐτέρα	»	29
Ἄλλη	»	31
Ἐπιγραφὴ Πλωτεινοπολιτῶν	»	198
Αὐτόγραφον Βιζυηνοῦ	»	239
Ἄλλα δύο αὐτόγραφα καὶ ὑπογραφὴ Βιζυηνοῦ	»	263
Ἐπιγραφὴ Σωζοπόλεως	»	312
Ὁ Ἀρμενικὸς ναὸς Διδυμοτείχου	»	322
Τὸ «Παλιὸ» Διδυμοτείχου	»	322
Ὁ πύργος «Πεντάγωνον» Διδυμοτείχου	»	328

